

8/7906

TÖRTÉNELMI TÁR.

ÉVNEGYEDES FOLYÓIRAT.

KIADJA

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT

KÖZVETITÉSE MELLETT

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

1896-diki ÉVFOLYAM.

BUDAPEST, 1896.

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT TULAJDONA.

M. N. MUZEUM
Levéltári Osztálya
Cs. Sándor Imre
gyűjteménye
1934. év 40. szám.

Budapest, 1896. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

TARTALOM.

	Lap
Trencsénvári Napló a kuruczvilágból 1704. Közli <i>Thaly</i> Kálmán ...	1
Caraffa levelezése. II. és befej. közlemény. Közli <i>Thallóczy</i> Lajos ...	25
Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvártt. Közli <i>Beke</i> Antal ...	44
A báró Perényi család levéltárából. III. IV. V. és befejező közle- mény. Közli <i>Komáromy</i> A. ... .. 63. 436.	689
Tanuvallomások Heraklidesz Jakab megöletése ügyében. Közli <i>ifj.</i> <i>Kemény</i> L.	85
Nádasdy Ferencz Oratiója. Közli <i>Veress</i> Endre	101
Kassai események Bethlen első támadásakor. Közli <i>Révész</i> Kálmán	113
Theököly István levelező könyve. (1657—1666). Közli — <i>I.</i> — <i>R.</i> ...	194
Gróf Erdődy Sándor vasi főispán naplója az 1708-iki országgyűlés- ről. Közli <i>Thaly</i> Kálmán	385
Az olasz és magyar Frangepánok (Frangipane) levelezése. Közli: <i>Thallóczy</i> Lajos	401
Adatok a kolozsvári ev. ref. egyházközség XVII. századi történeté- hez. Közli dr. <i>Török</i> István	419
Brandenburgi Katalin és a diplomácia. III. közl. Közli — <i>A</i> — <i>A.</i>	458
A kolosmonostori konvent levéltára I. II. közl. Közli <i>Beke</i> A. 483.	718
Oklevélkivonatok a gr. Pongrácz család levéltárából I. közlemény. Közli dr. <i>Karácsonyi</i> János	505
Gablman Miklós császári hadi történetiró emlékezete († 1596.) Közli: <i>Thallóczy</i> Lajos	577
Thelekessy István egri püspök elmozdítása és a római curia. Közli dr. <i>Áldásy</i> Antal	646

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI ADATOK.

A brassai kódex históriás énekei. Közli <i>Kanyaró</i> Ferencz	121
Oláh Miklós végrendelete. Közli dr. <i>Merényi</i> Lajos	136
Kassa város 1556-iki számadáskönyve. Közli <i>Mihálek</i> József	160
Tököly Miklósné boszorkánypöre. Közli <i>Áldásy</i> Antal	171
Az esztergomi cizmadia czéh szabályzata. Közli <i>Récsey</i> Viktor	175
A Muraközön levő Zrinyi javak összeírása. Közli — <i>T</i> — <i>R</i>	529

IV

A kassai ref. egyház és iskola javai és alapítványai 1683. 1694.

Közli <i>Révész</i> Kálmán	559
Dióssy Miklós végrendelete. Közli <i>Daróczy</i> Zoltán	565

VEGYES KÖZLÉSEK.

Kolozsvár legrégibb statutuma. Közli <i>Lindner</i> Gusztáv	180
Kassa város levéltárából. Közli ifj. <i>Kemény</i> Lajos.	
I. Egy 1562-iki perirat	185
II. Kőművesek árszabálya	187
Szenczi Molnár Albert életéhez	189
Szentiványi Márton diplomája	190
A kassai városházi freskók	191
Pestváros helytörténetéhez. Közli dr. <i>Merényi</i> Lajos	367
Magyar aranyok értéke a XVI. században. Közli <i>Veress</i> Endre	368
Veresmarty Gáspár levele. Közli dr. <i>Török</i> István	369
Elpusztult helységek. Közli <i>Földváry</i> László	370
A szőlőművelés történetéhez. Közli <i>Adorján</i> Lőrincz	371
A pápai orvosok panasza. Közli <i>Földváry</i> László	373
Soós Mihály levele Kosztolányi Lászlóhoz. Közli <i>Szerémi</i>	392
A felsőmagyarországi mozgalmak történetéhez. Közli <i>Köncz</i> József	567
Hajdúvitézek hitlevelei. Közli <i>Szell</i> Farkas	574
Jakusit Kata levele Beresényi Miklóshoz. Közli <i>Daróczy</i> Zoltán ...	575
Adalék I. Ferdinánd király Annával való eljegyzése történetéhez.	
Közli lovag <i>Mitis</i> Oszkár	73
Kassa város levéltárából. Közli ifj. <i>Kemény</i> Lajos.	
1. Kassai Antal életéhez 1521	738
2. A censura történetéhez I. II.	739
Musztafa budai basa álma s a nagy lőpor-robbanás. Közli <i>Veress</i> Endre	741
Adatok Cserei Mihály működéséhez. Közli <i>Földváry</i> László	743
Szilágyi Márton sárospataki tanár levele Hollmann Sámuel Keresz-	
tély gött. egyetemi tanárhoz. Közli dr. <i>Décsi</i> Lajos	746
Hely-, Név- és Tárgymutató	748

TRENCSÉNYVÁRI NAPLÓ A KURUCZVILÁGBÓL.

— 1704. —

Azon, magyar, latin, vagy német nyelven írt, kisebb-nagyobb terjedelmű naplók és emlékiratok meglehetősen nagy számát, melyeket a Thököly- és Rákóczi-korból eddigelé napvilágra juttattam, ismét egy újjal gyarapíthatom. Ez a kurucz hadaktól ostromzárolt, helylyel-közzel ostromolt s egyes részeiben időlegesen el is foglalt Trencsény vára s erődített városa 1704-ik évbéli (febr. 10-től okt. 14-kéig terjedő) védelméről s az ott és környékén lefolyt eseményekről iratott. Ismeretlen szerzője a vár urával, gr. Illyésházy Miklós trencsényvármegyei főispánnal — a későbbi udv. cancellárral, — br. Berényi Ferenczcel és Péterrel, a trencsényi alispánnal Dubniczky Andrással, Sirchics Istvánnal és más labanczpárti urakkal, a német őrséggel bíró erős sziklavárba szorúlt a kuruczok elől, s átszenvedé a hosszas zárlat és ostrom szorongattatásait, veszedelmeit, a nemzeti ügygyel szemben mindvégig I. Lipót hívéül maradván.

Neve az iratból ki nem deríthető; csak annyit említ (febr. 11-kén), hogy *családjával* zárkózott be az erősségbe; tehát világi ember volt, és mint naplójegyzeteiből következtethető: Illyésházynak bizalmasa, (talán tisztje); mert a grófnak koronként kiküldözött leveleiről s azok tartalmáról mindenkor biztos tudomással bírt és az urak tanácskozásaiban részt vőn. Buzgó katolikusnak kellett lennie, mert a kath. ünnepekről s isteni tiszteletekről mindig nagy kegyelettel emlékezik meg. — Írása pontos, rendes, gyakorlott. Latinsága a korabeli literatus világi emberekének színvonalán áll.

Naplóföljegyzései nem tartalmazznak ugyan országos fontosságú eseményeket, s egyszerűen, röviden, minden teketória

nélkül ir: azonban, — ámbár pártember — igazságra, világosságra törekszik. A Trencsényben és körülötte történeteket szemmel látás vagy közvetlen értesülések után híven adja elő, és így följegyzései helytörténetileg becsesek s a kortörténetíró által is jól használhatók. Épen azért közzétételök teljesen indokolt.

A napló kézírata sűrűn beirt negyedretű 23 levélből áll, melyek legutóbbikának külső oldala üres és borítékul szolgál. Az egész egy füzeté van összevarrva, s valaha — mint hátuljáról látszik — össze volt kötve, talán a következő füzetekkel, melyek ma már hiányzanak. (Trencsény szorongatása ugyanis még *négy esztendeig* tart vala; azok eseményei öljegyzésével tehát szerzünk — ha ugyan végig űlte, — még számos füzetet tölthetett tele.)

A csak első lapján kopott, különben jó állapotban levő kézirat provenientiájáról csupán annyit tudunk, hogy az újabb időben ft. *Kardoss Gusztáv* nyitrai kegyesrendű tanár úré volt, a ki azt 1874-ben alólirottnak ajándékozá. Mi, e mostani közzététele után, a Nemzeti Múzeum kéziratárának szántuk.

* * *

D i a r i u m.

Notabilium Actorum post traditum Rakocziensis Suburbium et Civitatem Trenchiniensem eventorum, et primo quidem praecedentem, Menseque Augusto Anni 1703. inchoatam, praedictae Civitatis gravem Bloquadam. tandem etiam Anno 1704.

Februarij.

10. *Mensis Februarij.* Suburbium Trenchiniense per Rakocziensis, Ductore Joanne Srejtter (*Sréter*), Nobilitate et Civibus Loci ultra tradentibus, nocturno tempore circa horam 11. occupatum est; quo facto

11. *Ejusdem* Illmus Dnus Supremus Comes Nicolaus Illyésházy cum tota Familia sua ad Fortalitium ascendit; quem et ego cum Familia mea et nonnulli alii Dni Fideles Suae Mattis Sacrae Status, secuti sunt.

12. *Ejusdem.* Subsecuta tracta seu Capitulatio ex parte Nobilitatis et Civitatis cum dicto Joanne Srejtter, etiam ratione Civitatis; quae nonnisi ad sequentem diem, id est, ad

13. *Ejusdem* Durabat; qua die etiam Dno Supremo

Comite et Nobis Arcensibus insciis, eadem Civitas per Nobilitatem ibidem existentem et Cives Rakoczianis tradita et assignata, ac eo facto Praesidium Rakoczianum per dictos traditores intromissum ac acceptum est.

14. *Ejusdem.* Ingens explosio tormentorum ex Arce contra Inimicum ad Civitatem et Suburbium inchoata, et

15. *Ejusdem* Continuata quidem est; sed interea tamen major pars substantiarum Dnorum Arcensium et aliorum Extraneorum Fidelium Suae Mattis Sacrae, ex equis, pecoribus, vino, frumento et aliis mobilibus constantium ac in dicta Civitate remansorum, per Inimicum distracta et ablata est, tota Nobilitate ad bona sua eadem die se recipiente.

16. *Ejusdem.* Ob gravem ventum explosiones majores intermissae, minores tamen ex Arce continuatae sunt; sicut et

17, 18, 19. *Ejusdem.* Propter nimium nivolum et ventosum tempus eadem explosiones cessarunt.

20. *Ejusdem.* Nocturno tempore ex Arce duo Milites Muscetarij profugerunt ad Civitatem, qui Kuruczonibus ibidem adhaeserunt, declarando totum (*negotium*) Arcis iisdem.

21. *Ejusdem.* Denunciatio facta ex Arce ad Civitatenses, 1-mo. Ut Rakoczianum fraudulenter inductum et acceptum Praesidium tam ex Civitate, quam etiam Suburbio tollant et educant, nisi alias minus gratas in ejectione ejusdem modalitates ex Arce experiri velint. 2-do. Ut omnes substantiae Dnorum Fidelium in Civitate relictas, per eosdem intacte conserventur, sub grave danda de distractis ratione. 3-tio. Unus ex Sacerdotibus, linguarum gnarus, pro spirituali ad Arcem mittatur. Denique 4-to. Omnes hostilitates ex Civitate fors attentandae. Taliter replicatum est. Et ad primum quidem: illos Praesidium impositum per Rakoczianos impedire non potuisse, sed nec tollere posse, ex quo defensionis mediis caruissent, nec communem plebem contra eosdem arma summere voluisse. Ad 2-dum. Nullum Fidelium Caesareorum aliquid de dictis substantiis, seu rebus mobilibus, seu ipsis concedidisse, adeoque de conservatione illarum assecurare non posse. Ad 3-tium. Petiti spiritualis ad Arcem admissione non esse in potestate ipsorum, verum id ipsum velle Principalibus illorum notificare. Ad 4-tum. Hostilitates fors fiendas eaeque non posse impedire; quare

22. *Ejusdem* Ab utrinque, tam ex Arce, quam ex Civitate explosiones iterum inchoatae sunt, et

23. *Ejusdem* Ex Arce, cum ejectione igneorum globorum continuatae; qui etiam effectum fecissent, verum in instanti per Inimicum suffocati sunt.

24. *Ejusdem.* Dies haec abutrinque in quiete consumpta, et

25. *Ejusdem* Explosiones suspensae.

26. *Ejusdem*. Exmissus est a Comite Bercsiny Joannes Bossány¹⁾ et alter Laurentius Bossány ad Dnum Supremum Comitem cum denunciacione; qui siquidem nihil singulare praeter adhortationem adhaesionis attulissent, iterum per dictum Dnum Supremum Comitem cum rudis verbis dimissi sunt. Qua nocte rursus duo Milites Musquetarii ex Arce ad Inimicum profugerunt.

27. *Ejusdem*. Venit iterum idem Joannes Bossány junior, qui ad parolam in sermone existens cum Dno Supremo Comite, ab eodem paucis remissus est.

28. *Ejusdem*. Venit Georgius Ottlik,²⁾ cum Literis Comitibus Bercsiny alijs Szeredino; qui die sequenti, id est

29. *Ejusdem* Circa horam 9. matutinam ad palesatas Arcenses exterioris propugnaculi ad colloquium cum Dno Supremo Comite admissus; qui cum responso et dicto Dno Supremo Comite nervose cluso, iterum dimissus est.

Martius.

1. *Martij*. Appulit tertius nuntius a Comite Bercsiny, Paulus Prileszky, cum tertijs Literis aequae adhaesionem et traditionem Arcis continentibus et suadentibus; qui etiam exauditus, sed brevibus, refutatisque rationibus, et ille remissus est. Armistitium nihilominus stantibus praemissis denunciacionibus servatum abutrinque est.

2. *Ejusdem*. Certis ex considerationibus et vel maxime lucrandi temporis causa, ex annuentia Dni Commendantis. Dnus Andreas Dubniczky Sentaviam ad Comitem Bercsiny a Dno Supremo Comite expeditus est, inter alia magna argumenta variabilem fortunae casum, adeoque absolutam resolutionem non adhaesionis repraesentaturus.

3., 4., 5., 6. Sub Armistitio ad adventum seu reditum Dni Andreae Dubniczky, nullae ab utrinque hostilitates factae, licet inter alia ob dimissas beneficio aquae Vagi rates continuari potuissent.

7. *Ejusdem*. Redijt Sentavia supradictus D. Andreas Dubniczky, qui ablegationis suae relationem D. Supremo Comiti, Dno Commendenti fecit; cujus meritum erat: nisi debiti (így; *deditio*?) Arcis Trenchin per suas Dnaones Illrmas

¹⁾ Kurucz ezredes, utóbb tartományi főhadi biztos.

²⁾ Trencsényi protestáns nemes, Thökölynek volt ezredese; a ki maga is csak most capitulált a várossal és lón Bercsényinek kurucz ezredesévé, azután dandárnokká, majd a fejedelem főudvarmesterévé. (Önéletírását s ebben a trencsényi dolgokat is l. *Monumenta Hung. Hist. Scriptores*. XXVII. köt. kiadva.)

intra octiduum resolvatur: se velle, id est Comes Bercsényi, expleto termino Militiam suam ad obsidionem Arcis hujus commendare, nosque hostiliter et potenter aggredi facere, nec amplius tempus aut moram pro Tracta admittere, quin potius nobiscum crudeliter procedere. Quae resolutio Comitis Bercsényi sequenti die, id est

8. *Ejusdem* Per Dnum Supremum Comitem et Dnum Commendantem loci publice nobis omnibus hic in Arce existentibus proposita est; qua etiam audita, unanimiter, non curatis praemissis minis et comminationibus, nos ad defensionem ad ultimum finem resolvimus; prouti eadem die omnia loca et angula Arcis, unde periculum imminere posset, diligenter revisae sunt.

9., 10., 11., 12. Tanquam ad praefixum terminum Armistitium ab utrinque servatum est; ipsa die

13. Tamen adveniente, iterum Dni Georgii Ottlik colloquium cum Dno Supremo Comite ad sequentem diem, utpote

14. *Hujus* Dilatum est, qua die, intellecta ejusdem Ottlik propositione, resolvit D. Supremus Comes, causa lucrandi temporis, se velle in hac materia scribere ipsi Principi Rakoczy, quod si Augustae Aulae eundem Dnum Comitem ad Tractatum Pacis applicare placebit: paratum esse ex Arce exire, cum assecuratione securi iterum rediturum ad Arcem, et pro omni posse Regi suo et Regno servire. Quo intellecto, idem quoque Dnus Georgius Ottlik

15. *Ejusdem* Scriptis Literis iisdem cum Dno Commendante communicatis,

16. *Ejusdem* Eadem etiam post Principem Rakoczy subito expedit, sicque iterum Armistitium ad responsum Principis servatum et continuatum est ab utrinque.

17. *Ejusdem*. Nihil actum est.

18. *Ejusdem*. Advenit Trenchinium Comes Pekry, qui illico ad Arcem scripsit Dno Supremo Comiti, ut sine ulteriori procrastinatione jam tandem Arcem tradat; secus facturus est ex Mandato sui Principis facienda. Qui responsi loco accipisset, D. S. Comitem jam hac in materia ipsi Principi scripsisse, a quo responsum praestolaretur; ideo nec prius resolutio dari posset. Quo responso idem Dnus Comes Pekry contentus, reditus est.

19. *Ejusdem*. Festivitas S. Josephi, similiter et cum explosionibus tormentorum ac convivio per D. Supremum Comitem dato, celebrata est, admirantibus et timentibus (?) in Civitate Rakocianis, qui nuntiantes ad Arcem: ad quid

iste explosiones ordinatae essent? Responsi loco accepissent: ex Calendario apparere, qualis dies et festivitas hodie esset.

20. *Ejusdem.* Praelibatus Comes Pekry, sumpto in Civitate prandio, ad thermas Trenchinienses eadem die movit, cujus rusticana comitiva cum Forspon insolens et ad Arcense Praesidium scomative loquens, a Militibus nostris sclopis salutata est, quin unum rusticum graviter laeserunt et equum unum trajecerunt; idem D. Comes Pekry ad Dnum Supremum Comitem scripsit: an per hoc Armistitium frangere vellemus? Sed

21. *Ejusdem* Acceptis et perlectis eatenus Literis.

22. *Ejusdem* Dedit ad easdem Literas D. Supremus Comes cum genuina informatione responsum, cum ulteriori intimatione, nimirum, nisi ejusdem adhaerentes a similibus scomaticis supersederint; eapropter Fortalitium venerunt plura ex Arce experturi. Sicque hanc Sancta Quadragesima conclusa, gloriosaque resurrectio Domini consueto tempore vespertino processualiter in Arce hanc celebrata est.

23. *Ejusdem.* Sacer Dies Paschatis cum cantato Sacro domestica musica devote peracta est.

24. *Ejusdem.* Rediit ex thermis Trinchiniensibus comes Pekry circa horam 10 matutinam; qui illico huc ad Arcem Dno Supremo Comiti scripsit, se velle ulterius quoque ad responsum Principis Rakoczy Armistitium servare, exposit etiam ejusdem Armistitij finem praevie per Literas Dno Supremo Comiti notificare. Qua occasione Comitis Simonis Forgach Rakoczio adhaesionem eidem Dno Supremo Comiti intimavit. Eadem adhuc die sumpto apud Reverendum Parochum loci prandio, idem Comes Pekry, circa 3. pomeridianam trans Vagum movit, intentionatus excursionem in Moraviam facere; quem nonnulla vexilla equitum et peditum per montem Szamarócz insecuta, acceptis secum duobus tormentulis, ac relicto hic in Civitate, loco Vinklero, Sigismundum Bezek ¹⁾ pro Commendante.

25. *Ejusdem.* Conclusa sunt Sacra Festa Paschalia in continua devotione hic in Arce; qua die explosiones tormentorum ex Arce factae, eo fine, ut irruptio futura Inimici in Moraviam innotescat.

26 et 27. Ecouverso etiam ex Moravia de die et nocte plures explosiones auditaе, igneaeque signa abinde nobis data sunt.

28. *Ejusdem.* Certa Militia, tam Germanicae, quam Hungaricae Nationis, pro apportandis palesatis ante dictam Arcem positis exmissa est; quod videndo Inimicus, ignem supra nostros

¹⁾ Tollhiba vagy névcsere, *Emericum Bezegh* helyett.

dare incepit, sed a nostris repudiatus. Eadem die iterum pro directione Moravorum ingens globus ad Arcem explosus est.

29, 30, 31. Nonnulla medicamenta ex appoteca Collegij Societatis Jesu ad Arcem data sunt. Econverso ex Arce etiam ad Collegium certa materialia et cistae ad Collegium spectantia extradatae sunt.

Aprilis.

1. *Aprilis.* In pace consumptum est.

2. *Ejusdem.* Venerunt a Comite Pekry et Georgio Ottlik Literae, Tyrnavia Dno Supremo Comiti scriptae, intimantes Armistitium cum Arce hac per Principem confirmatum esse.

3, 4, 5. *Ejusdem.* Continuis hic tribus diebus certa Militia, tam equestris, quam pedestris ordinis Kuruczonica, per montem Szamarócz ascendit. 4. autem die iterum duo Milites Germani circa 10. vespertinam ex Arce profugerunt.

6. *Ejusdem.* In defectu aquae Arcensis probata est attractio aquae ex fluvio Vágh; quam inimicus advertens ac eandem praepedire volens, — ex Arce ad eosdem ignis datus. taliterque repulsus est.

7. *Ejusdem.* Continuata attractio aquae ex Vágh; quam ulterius advertens inimicus, urna dimitti solita ab infra per eundem abscissa est; loco cujus alia urna appromptanda demandata est.

8. *Ejusdem.* Trabs et alia ad attractionem aquae necessaria per fabrum lignarium

9. et 10. In longius extensa et appromptata sunt, non tamen continuata statim, ex quo nos Deus desiderata pluvia benedixisset; quae tamen

11. *Ejusdem* Cessavit; auditaque eadem die ex Moravia explosiones tormentorum; prouti et die sequenti

12. *Ejusdem* Visi sunt etiam ignes circa confinia Moraviae.

13. *Ejusdem.* Duo vexilla Kuruczonom, valde exigua et parvo numero, ordinis equestris Vágh-Ujhelinum versus descenderunt; qua die in Civitate, praesente Commissario Rakocziano Christophoro Okolicsány,¹⁾ Restauratio Magistratus Civitatis celebrata est, et reformato Senatu, Stephanus Demján in Judicem electus est, potiori ex parte senatoribus Catholicis ejectis.

14. *Ejusdem.* Cecidit casualiter (??!) globus granat ad hospitium Emerici Bezek Commendantis Rakocziani (uti illico ad Arcem nunciasset), per quod nos Armistitium frangere

¹⁾ A későbbben Ónodnál véres véget ért túróczi alispán.

velle existimabat; cui renunciatum est: si ita eidem placuerit, paratos nos Arcenses esse etiam hostiliter cum ipsis agere.

15. *Ejusdem.* Infelicissimus dies, quo dato per explosionem tormenti in Moraviam signo, idem tormentum, majoris quidem quantitatis, nimium oneratum existens, in plurimas partes et frusta ruptum est, quod in instanti unum ex pixidariis, nomine Franciscum Nobilem et filium alias Judicis Olomucensis vita privavit, alios quam plurimos, et praesertim Illrimum Dnum Supremum Comitem, cum Dno Commendante propius ad praedictum tormentum sedentem, dejecto primo pileo ex capite, ad nasum et faciem a parte sinistra periculose laesit, ipsis Dnis S. Comite et D. Commendante ac aliis nobis miraculose in vita conservatis, — pro qua magna Dei gratia Divina Bonitas laudetur!

16. *Ejusdem.* Demortuus pixidarius hic in arce sepultus et pro refrigerio animae suae oratum et Sacra illico lecta sunt.

17. *Ejusdem.* Ex rupto tormento quaesita et inventa metalla comportata sunt, licet nonnulla frusta etiam ad fluvium Vágh cecidisse visa essent.

18. *Ejusdem.* Missus est certus Civis, Samuel Pohorszky nominatus ex Civitate per Emericum Bezegh, Commendantem Rakocianum, ad Dnum Commendantem, qui recenter veniendo ex Silesia Urbe Vratislavia (*Boroszló,*) et quidem per Poloniam, nova incredibilia et vel maxime de conjunctione plurimorum Principum et Regum cum Rakoczio enarravit; cui quidem magna fides data non est.

19. *Ejusdem.* In pace et quiete peracta est.

20. *Ejusdem.* Venit in Suburbium Trenchinensem unum exiguum vexillum Equitum, ex 25 personis constans; aliud simile penes Vagum descendit Ujhelinum.

21. *Ejusdem.* Quidam reformatus aut aggregatus Capitaneus, Pöör dictus, hic penes Militiam degens, ob nonnullas, inter Consortem ejusdem et Dni Baronis Francisci Berényi servitorem Adamum Palogyay interventas rixas, stante prandio, ex insperato armata manu in cubiculum praelibati Dni Baronis irruit, ubi primum percusso per caput Palogyayo gladio, eundem exposit etiam interemisisset, nisi ab ipso Dno suo tutatus fuisset. Qui nec hoc contentus, secundario hospitium ejusdem Dni Baronis invasit, novasque rixas excitare intendisset, nisi ab ipso Dno Commendante admonitus et retractus fuisset. taliterque semotus fuisset; quo vespere circa 9. horam explosio etiam sclopi in cubiculo ipsius, sine dubio per ipsum facta, audita est, quae exposit etiam investigata est. Super quo facto actu violento etiam protestatio coram Dno

Commendante interposita est in ordine, quo ad suo tempore et loco peteretur sufficiens satisfactio.

22 et 23. *Ejusdem.* De praemisso actu Inquisitio deman- data, instituta et peracta est medio Dnorum Stephani Sirczicz (*harminczados*) et Andreae Dubniczky.

24. *Ejusdem.* Propter obtentam Arcem Agriensem per Rakoczianos, in Civitate *Te Deum Laudamus*, cum explosio- nibus tormentorum et scloporum celebratum est.

25. *Ejusdem.* Explosiones ex Arce contra Kuruczones factae sunt, qui tempore vespertino pallesatas ante Fortali- tium positas extrahere, asportareque intendissent.

26. *Ejusdem.* Audita iterum in aurora magnae 6 explo- siones tormentorum ex Moravia. explicantes, uti credidimus, brevi venturum succursum abinde.

27. *Ejusdem.* Profectus est Winklerus ¹⁾ cum tribus vexil- lis equitum Vágh-Ujhelinum versus ex diversorio Orehoviense, quo se Militia praeve congregaverat.

28. *Ejusdem.* Dies Rogationum cum solita processione in Arce inchoata et

29 et 30. Cum summa devotione omnium Dnorum Arcen- sium continuatae et processualiter factae sunt, rogantes Dnum Deum de Sancta Pace nobis tribuenda.

Majus.

1. *Maij* Winklerus cum certo Equitatu et Peditatu, utroque copioso, ad passum Vlára per montem Szamarócz ascendit.

2. *Ejusdem.* Winklerus ibidem in passu praestolando uberiorem Militiam. — deinde

3. *Ejusdem* In Moraviam irrupit, ubi et recte in passu a Militia Caesarea salutatus, retrusus et percussus, turpissi- mam fugam ad conspectum nostrum dedit, eaque adhuc die in Suburbium Trechiniensem sese recipiendo, de nocte unacum Commendante loci Emerico Bezegh et tota Militia Rakocziana turpissime profugit.

4. *Ejusdem.* Advenit ex Moravia passu praescripto Vlára succursus Suae Mattis Sacrae diu desideratus, 6 *circiter mil- libus constans*, Duce et Commendante Dni Generalis a Richan,²⁾ qui honorifice per nos ex Arce explosionibus tormentorum ex-

¹⁾ Winkler Vilmos kurucz gyalog-ezredes, a trencsényi zárlat pa- rancsnoka.

²⁾ E 6000 főnyi cs. hadosztálynak a legfőlebb 2000 fegyverrel rendelkező Winkler természetes, hogy nem állhatott ellent huzamosan, ámbár vitézül megpróbálta. Hanem Bercsényi nemsokára a szomolányi szorosokban teljesen tönkre verte s el is fogá Richánt.

ceptus et salutatus, exposit etiam a Dno Supremo Comite Nicolao Illyesházy largiter tractatus est. De qua nostra redemptione et gravis Bloquadae salvatione laudetur Sacro-Sancta Trinitas!

5. *Ejusdem.* Idem Dnus Generalis, factis tam in Civitate, quam Arce dispositionibus, etiam a civitatensibus solenni prandio exceptus est, licet eadem die nonnulli hic vicini pagi et Curiae Nobilitares *per inquietos Moravos incinerati essent.*¹⁾ quod quidem factum absque scitu praescripti Generalis. (??)

6. *Ejusdem.* Militia Richaniana in loco mansit.

7. *Ejusdem.* Movit saepedictus Dnus Generalis, qui Hrozenka versus Mars suum accepit cum Militia sua (*ezen vissza-utjában is pusztítva és égetve*), hic in Civitate relictis circiter 200 Militibus.

8. *Ejusdem.* Solemniter celebratus Te Deum Laudamus cum explosionibus tormentorum, devote gratias Deo agentes pro soluta diuturna Bloquada nostra.

9. *Ejusdem.* Instituta Inquisitio de rebus Kuruczonibus hic in Civitate per eosdem relictis; supra quas Fiscus Camerae manum ponendo et conscribendo, res easdem mobiles ad Arcem devehit curavit extra victualia, vina, frumentum, lardam et alia commessibilia, quae Dnus Commendans loci, pro praesidiariis occupavit.

10. *Ejusdem.* Sunt gratiosae Patentes Suae Mattis Sacrae, generalem amnystiam comprehendentes, per Comitatum per Dnum Supremum Comitem expeditae; ad quas valde pauci ad devotionem Suae Mattis Sacrae rediere.

11, 12, 13. Festa Sacro-Sancti Spiritus in devotione et laetitia hinc in Arce et Civitate celebrata sunt.

14. *Ejusdem.* Nonnulli Nobiles ad fidelitatem et depositionem Juramenti venire.

15. *Ejusdem.* Attractio aquae ex fluvio Vágh. antea per Inimicum impedita, iterum continuata est.

16. *Ejusdem.* Pons etiam per vehementium exundationis aquarum et glaciei confractus et destructus, etiam reparari ceptus per Comitatus; pro qua necessitate

17. *Ejusdem.* Nonnulli currus cum armatis civibus ad proximas sylvas pro convehendis quercibus pro praefato ponte necessariis expediti sunt, qui etiam feliciter easdem advexerunt.

18. *Ejusdem.* Circa horam 8. matutinam ex insperato pecora arcensia circiter 135, Kuruczones ex pascuis subarcen-

¹⁾ Ime, *labancz* részről való bevallása annak, hogy az égetéseket a *császáriak* kezdték; a mint is ugyanezt tudatá a közbenjáró angol és hollandi követekkel Bercsényi, a maga morvai és austriai visszatörő dúlatásainak igazolásául.

sibus abegerunt, cum quibus et Civitatensium pecora circiter 80 periire.

19. *Ejusdem.* Iterum ad pagum Biszkopicz Kuruczones excurrentes, abinde etiam aliquot pecora abegerunt.

20. *Ejusdem.* Ex insperato Dnus Baro Rayzonicz Capitaneus appoplexia tactus, eaque die circa horam 12. noctis mortuus est; qui sequenti die

21. *Ejusdem* Circa horam 6. vespertinam ad Templum Jesuitarum deportatus ac ibidem, praesentibus quam plurimis Dnis Magnatibus et Nobilibus personis, solemniter sepultus est.

22. *Ejusdem.* Solennis Processio pro unione et concordia Principum Christianorum in Civitate instituta est; quam committantes Dni Arcenses, iidem per eosdem Civitatenses etiam prandio excepti sunt.

23 et 24. *Ejusdem.* Venit certus nuncius ex Moravia, qui etiam feliciter per passum in Moraviam redijt, non obstantibus modo quoque Kuruczorum vigilijs.

25. *Ejusdem.* Magnus rumor secundo de succursu Moravico spargebatur, quem avide praestolabamur.

26. *Ejusdem.* Concurrerunt et visi sunt ex multis locis Kuruczones; qui etiam

27, 28 et 29. Ductoribus Georgio Ottlik, Francisco Poturnay, Emerico Bezegh et Alexandro Luzinszky castra ad pagum Nagy-Birócz fixerunt; per quos iterum graviter bloquadi sumus; prouti eadem statim die circa 80 pecora Civitatensibus per Inimicum abacta et ad castra illorum pulsa sunt.

30 et 31. *Ejusdem Mensis.* De nocte et in aurora, imo etiam clara die per Inimicorum excursiones et larmae factae sunt in Suburbio, uti etiam suburbanis in rebus mobilibus in domibus ipsorum repertis magnaue damna fecerunt.

Junius.

1-ma Junij. Descendimus pro devotione ad templum parochiale; unde recedendo, Dnus Supremus Comes nos prandio excepit.

2. *Ejusdem.* Allatae Literae ex castris Kuruczorum, Dno Supremi Comiti et Dno Commendanti sonantes. mediantibus quibus iterum Arcis deditio per ipsos petita, simulque perscripta victoria de percusso ad Jablonczam Generale Richau, quem etiam cum alijs nonnullis officialibus, desertis aliquot millibus Caesareanorum, captum, Tyrnaviam deduxissent. Ad quas Literas responsum dilatatum est ad sequentem diem,

3. *Ejusdem.* Cum resolutione solita et magna negativa.

4 et 5. Singulis noctibus in suburbio factae per Inimicum larmae; qui siquidem nihil praeter praedam et expila-

tiones domorum efficere potuissent, per explosiones ex muris factis rejecti sunt.

6. *Ejusdem.* Pecora in Moravia ex praeda Hrozenkoviensi comparata ad pagum Zablati sunt divendita, majorque pars eorum ad castra Biróczensia repulsa.

7. *Ejusdem.* Ex castris ijsdem Kuruczones ad diversas partes per Vagum suburbium dispersa; qui tamen iterum cum vexillis suis ad eadem castra eodem vespere redierunt.

8. *Ejusdem.* Iterum in suburbio de nocte larva per Kuruczones facta, qui expilatis braxatorijs nonnullis et accepta ex ijsdem cerevisia, cum eadem redierunt.

9. *Ejusdem.* Alia Processio instituta pro salutari et congrua pluvia, ex quo jam ab aliquot mensibus nulla pluisset, per hocque magnum defectum aquae, praesertim in Arce hocce habuissemus, quae durabat 3-bus integris diebus, et sic

10 et 11. *Ejusdem.* Cum summa plebis devotione continuata et terminata est; postrema tamen die ingens larva per Inimicum de nocte ortum, ad quem ignis fortiter datus, aliquod ex Kuruczonibus ex muris per nostros laesi et mactati sunt.

12. *Ejusdem.* Pacifica dies et nox erat, siquidem ex castris aliquot vexilla de die Ujhelinum versus descendere visa sunt.

13. *Ejusdem.* Circa horam 2. matutinam pars pontium Trenchiniensium per Kuruczones combusta, sed ex post per nostros ignis extinctus est; qui pons iterum extinctione die sequenti, id est

14. *Ejusdem.* Per Civitatenses fortius cum attractione ponticuli reparatus est.

15. *Ejusdem.* Ad instantiam Civitatis, ratione messis imminentis ejusque futurae pacificae collationis, conferentiam tenuit Dnus Supremus Comes in domo sua civitatis; in qua conclusum, requirendum esse Dnum Emericum Bezegh: an eandem turbare vel vero Civitatensibus placidare vellet? Qui si in autoritate id faciendi non haberet: paratos esse Civitatenses eatenus ipsum etiam Dnum Generalem Bercsény requirere, imo et armis eandem messem manutenere.

16. Magna larva de nocte orta in suburbio per Inimicum, contra quem tunc a nostris multae explosiones alacriter penes sonum tubarum et timpanarum factae sunt. Qua die devotio triduana pro concordia Principum Christianorum et desiderata pace a nobis instituta est.

17. Ex pago Nagy-Kubra 2 vexilla equitum Kuruczorum visa ad castra Emerici Bezegh descendere; contra quos ignis ex Arce datus est. Eadem die novorum loco idem Emericus Bezegh Civitatensibus scripsit Generalem Haiszter in campo

Jauriniensi per Kuruczones esse percussum, seque ad S.-Martinum cum militia recepisse.

18. Triduana devotio solenniter finita est in parochiali ecclesia, quae tunc

19. Continuata et in templo Jesuitarum, in eandem intentionem inchoata est dictis Reverendis Patribus, ex post prandio nos excipientibus.

20 et 21. *Ejusdem.* Ibidem continuata et finita est. Tandem etiam

22. Et in Arce per integram septimanam, coram Venerabili Sacramento per nos devotissime celebrata. Qua die copiosa et necessaria pluvia nos Deus etiam benedixit.

23. Invaderunt rursus Kuruczones nocturno tempore Suburbium, qui quae rapere et capere poterant, rapientes; non expectata die, recesserunt.

24. Dnus Parochus loci Dno Supremo Comiti et nobis Arcensibus solenne prandium exhibuit.

25. Aliquot ex Civibus ad Kuruczones profugerunt.

26. Ratione praemissae messis, volentes Civitatenses ad Dnum Generalem Bercsényi suos exmittere: pro passu libero apud Emericum Bezegh instantiam fecerant; qui tamen per ipsum denegatus, cum ipse eatenus eidem Dno Generali jam scripsisset, cujus resolutionem se velle cum Civitatensibus ex post communicare, intimavit.

27 et 28. Plurimi Kuruczones in campo visi congregati: visique magni ignes circa Moraviam.

29. Magnificus Dnus Petrus Berényi solennitatem Patroni sui celebrans, nos Arcenses et alios Dnos Civitatenses quam plurimos condecenti prandio excepit.

30. Visi iterum plurimi Kuruczones ex Moravia redeuntes et se ad castra sua Nagy-Biróczyensia recipientes.

Julius.

1-ma Julij. Auditus est rumor de percussis in Moravia ad pagum Shanoff Kuruczonibus, quem pagum, abactis abinde plurimis pecoribus, ijdem Kuruczones combusserunt. Qua die advolavit fama de adventante infallibili succursu, cujus ex respectu rusticitas trans Vagum ad hanc partem Vagi, ad montes copiose recipere visa est.

2. Devotionem B. M. V. visitationis in templo parochiali peregrimus.

3. Ante ipsos pontes Civitatis, nostri cum Kuruczonibus velitationem habuerunt, qui cito per nostros profligati sunt.

4. Inanem larmam iterum de nocte Kuruczones in

Suburbio facere, qui per nostros contempti, nec multae explosiones contra eosdem admissae.

5. Erat tandem nox quieta.

6. Ad pagum Zablati copiosi Kuruczones congregati sunt, quorum intentio nobis innotescere non potuit. Qua die iterum Civitatenses exmissi ad Emericum Bezegh, volentes ratione messis cathedricam resolutionem ejusdem intelligere; quam tamen obtinere non poterunt.

7. *Ejusdem.* Venerunt ex Cottu Nitriensi ad dictum pagum Zablati plures Kuruczones.

8. Irruerunt in Moraviam, magno quidem numero, sed ibidem diu non morati, inde

9. Per diversas partes in forma profugij visi redire; unde et rusticitas malo hoc omine, cum pecoribus suis ad montes nobis hinc ex Arce spectantibus, se recepit.

10. Tria vexilla equitum, nefors ex Moravia expulsi, cum Vinklero venere ad castra Biróczensia.

11. Eadem vexilla rursus Beczkoviam versus marschum acceperunt, quae dicebantur Szakolczam proficisci debere.

12. Venit rumor de tradita Arce Bajnócz (*Kuruczonibus*); qui ex post etiam

13. Confirmabatur per vulpes.

14. Excursio facta ad pagos prope Orechova et Zabinencz dictos, ubi jam praevie ex prodicione existentibus Kuruczonibus et Militiam nostram praestolantes, ab utrinque invasio facta, diuque pugnatum est; in quo congressu unus Capitaneus, Gregorius Parach (*Parragh*) nominatus, cum alijs 5 Kuruczonibus laetaliter laesis, occubuit, una cum equo; ¹⁾ ex parte nostra duos Milites Germanos trajecentur. In qua actione ex nostris 4 quidem capti, iterum eliberati, tamen armis privati sunt.

15. Prata D. S. Comitum subarcensia defalcata sunt; contra quos falcatores licet Kuruczones laborem impedire volentes, ex castris excurrissent, nihilominus ob praesidiarios Arcenses nihil eisdem nocere potuerunt.

16. Rumor advenit de adventante Inimico ad obsidendam Arcem et Civitatem Trenchinienses destinato; qui etiam

17. Ad prata Podluzanensia se ponendo et conveniendo, sequenti statim die etiam, id est

18. Circa vesperum, cum copioso Germanico et Hungarico Milite utriusque ordinis, 7 majoribus tormentis et 4 mor-

---

¹⁾ A Parragh Gergely elestéröl szóló hír valótlán volt; mert e kapitány sebeiből felgyógyulván, utóbb Bottyán tbk. huszárezredében még sokáig vitézkedett.

tarijs, ad pagum proxime Biskupicz dictum appulit, ibidemque castra fixit. Ductore et Commendante Joanne Shreiter (*Sréter*) Colonello. Qua die vel nocte tamen nihil per Inimicum attactum est; verum sequenti

19. Missae sunt per tubicinem Literae praenominati Colonelli Shreiter Dno S. Comiti et D. Commendanti intitulae, mediantibus quibus tam Arcis, quam Civitatis deditio per ipsum petita est, et quidem in casu contrarij eventus cum magnis comminationibus; sed sequenti die, id est

20. Datum per Dnum S. Comitem et D. Commendantem responsum: non esse moris Fortalitia ad simplices Literas tradere, verum si alia media, uti scriberet, compulsiva haberent, illis uti licebit. Quo percepto, eadem nocte bombis et tormentis Civitatem fortiter impetere inceperunt, sine damno tamen notabili incolarum, per Dei gratiam. Illa die, circa meridiem, de obtenta victoria et percusso Generalis Rabatta Caesareo, — uti illi ad Arcem perscripsissent — celebratum est per Inimicum Te Deum Laudamus.

21. Continuatae sunt explosiones tormentorum et injectiones bombarum per Inimicum ad Civitatem, quibus magnum damnum in domo D. S. Comitis et aliis, confractis aedificijs, fornacibus, fenestris etc. intulerunt, uno puerulo in lecto mac-tato et alia puella, sorore sua, in domo Czauneriana gravissima laesa.

22. Tota die iterum explosiones tormentorum et injectiones bombarum continuatae sunt; ex quibus nonnullae ad Collegium Societatis Jesu et Convictum Archiepiscopale cecidere, sed illico extinctae. Hic observandum, quod ad Civitatem, praeter explosiones tormentorum, bombae circiter 38 injectae sunt.

23. Suburbium Trenchiniense, quod Inimicus occupaverat et inde Civitatem oppugnaverat, vix non totum ex Arce in cineres redactum est, unde etiam Inimicus ejectus est et profligatus.

24 et 25. Nihil Inimicus operatus est, sed et alia ad loca remotiora recipiendo (*se*), interea quidem

26 et 27. In monte, e regione Arcis, penes viam regiam et arcensem dictam, nova Bateriae per eosdem erectae, simulque tormenta et mortaria ad eandem attracta sunt; ubi statim die eadem et sequenti

28. Vexilla 9 expansa et Miles ad eosdem collocatus est.

29. In aurora, circa 4 horam matutinam, graviter bombardata est Arx, et eadem die circa 27 bombae, unius, aliae $\frac{1}{2}$ centenarij injectae, quae tamen per Dei auxilium, praeter

et extra unum aggregatum Capitaneum, in facie et manu sat graviter laesum, nullum damnum intulerunt.

30. Tota die iterum continuatae explosiones tormentorum et nimium scloporum, uti et injectiones bombarum, ex quibus circiter 24, potiori ex parte unius centenarij, ad Arcem superiorem. ubi D. S. Comes et Commendans, alijque Dni sua hospitia habuissent, injectae sunt, nec tunc notabilia damna inferentes. Qua die iterato per Literas suas Shrejterius

31. Arcem et Civitatem tradendam petivit, sed frustra; et ideo die sequenti potentius cum tormentis et bombis egit, injiciendo frequentius bombas ad minimum 17 graviores et igneos globos, qui tamen nullum in hominibus, verum in aedificijs sat magnum damnum fecerunt et causaverunt. Subsecuta tamen est nox pacifica, ubi nullae explosiones tormentorum, nec injectiones bombarum auditae et visae sunt, sed nec die sequenti.

Augustus.

1-ma Augusti. Quam diem in quiete desiderata trans-egimus nos obsessi Arcenses, sed

2. *Ejusdem* Ex insperato advenit circa horam 4. pomeridianam, cum copiosa Militia utriusque ordinis. circiter 12 millibus — uti ipsi retulissent — in persona D. Generalis Bercsényi ad pagum Nozdrkócz, qui etiam ibidem ad Vagum castra fixit, eademque statim die, circa vesperam, suum Adjutantium, Joannem Szent-Iványi huc ad Civitatem exmisit. notificando se cum Militia sua advenisse, velleque praevie Officiale suum Georgium Ottlik ad D. S. Comitem et D. Commendantem cum certa denunciatione expedire; cui etiam renunciatum: stare in ipsius beneplacito. Qui etiam sequenti die

3. Cum Paulo Prileszky et dicto Adjutantio ad Civitatem, domumque Dni Stephani Sirchicz admissus est; loco quorum alij tres obsides a Bercsényianis desiderati et D. Andreas Dubniczky, unus vexilifer et Abrahamus Kampel, D. S. Comitum secretarius, exmissi sunt. Denunciatio autem Dni Generalis Bercsényi talis erat: ut tam Arx, quam Civitas placidioribus eidem tradatur, nisi graviora incommoda experiri velimus, pro quorum effectuatione ipse in persona huc venisset. Qua denunciatione intellecta et per supra attactas Illrmas Dnaones cum reliquis D. Arcensibus Officialibus communicata, ex communi consensu et opinione, sequenti die, id est

4. *Ejusdem* Exmissi sunt ex parte Caesarea ad castra Bercsényiana Mgcus Dnus Franciscus Berény, Locumtenens Praesidij Civitatis et Andreas Dubniczky, cum tali responso

et resolutione: Bene scire D. Generalem Bercsényi Arcem et Civitatem Trenchiniensem Dni Commendanti non esse solummodo eorum fidelis conservatio et defensio eidem per S. M. S. concreditam esse, Dnumque S. Comitem in eo, cum Dno Commendante in promovendo servitio Suae M. S. vi obligationis et juramenti sui unum intelligere debere; ideo Arcis et Civitatis traditio in potestate ipsorum neutiquam esse. Remanentibus ad reditum nostrorum parimodo obsidibus Dnis, Barone Berény, Paulo Prileszky et Joanne Szent-Ivány, qui ex castris praescriptis circa vesperum redeuntes, sequenti die, id est

5. Ipse Comes Bercsényi ex castris suis Suburbium intravit, ad hortum Dnae Sirchiczianae condescendit, ubi ad parolam et datam Christianam fidem, cum Dno S. Comite colloquendo, ad occasum inclinante idem Comes Bercsényi ad castra sua redijt, Dnusque S. Comes Arcem ascendit.

6. Habita est conferentia in Arce, praesentibus omnibus Dominis ibidem residentibus, Officialibusque Militaribus, quibus per Dnum Commendantem et Dnum Supremum Comitem proposita est mens, intentio et comminatio Comitum Bercsényi. Econverso status etiam Fortalitij hujus et Civitatis consideratus, cujus defensio ob plurimos eosque magnos defectus et vel maxime dubium valde succursum, segura non esset; svasit haec extremitas pro lucrando nihilominus tempore, ut capitulatio reputabilis cum Comite Bercsényi instituatur. In quo unanimiter conveniendo: certa puncta tam ex parte D. Commendantis, quam D. D. Magnatum et Nobilium hic in Arce existentium, Suae M. S. minime praejudiciosa, imo ad ulteriorem nostram conservationem compillata et cum saepedicto C. Bercsényi ablegationaliter communicata sunt; quibus tamen minime contentus D. Comes Bercsényi, ipse secundo sequenti die, id est

7. Ex castris suis iterum ad hortum Sirchicsianum suburbanum veniendo et cum D. S. Comite, cum jam semel datam parolam colloquendo, cum impatientia summa declarasset, ex quo videret frustra in hac capitulatione tempus consummi, nisi Arcis et Civitatis traditio indilate resolvatur: se velle igne et ferro agere et nulli sexui exopt parcere. Quo intellecto,

8. Missus est Vice-Comes cum iisdem punctis, sed modificatis, iterum ad C. Bercsényi ad castra; ad quae puncta scriptotenus etiam responsum abinde reportavit; prouti et

9. *Ejusdem* Continuabatur Tracta cum eodem Comite Bercsényi; sed intervenio rumore certi succursus: tam ulterior Tracta, quam etiam Armistitium interrupta sunt.

10. Advenit ex Moravia per passum Hrozenko, desideratus succursus cum copioso Milite, majori quidem ex parte Moravicis incolis; qui provisione ex farina constante et 200 Militibus hic relictis, eadem nocte iterum in Moraviam redijt. Cui succursui praevis Militia Bercséniana equestris ex castris obviam eundo ac Marssum impedire vel praeccludere volens, ad pagum Kosztolna cum eodem confligit, abutrinque nonnullis caesis et mactatis, tandem tergo dato per Kuruczones, feliciter huc appulit; quo non obstante, eadem die, praesente Dno Militiae illius Commendante, Dno Colonello a Krumpach, 5 bombae majores in Arcem injectae sunt, una quidem prope dictum Colonellum et D. Comitem Supremum decedente, sed per Dei gratiam nullum ex dictis Dnis aut alijs laedente.¹⁾

11. et 12. Excursio facta est ex Civitate ad proximos pagos, cujus occasione 2 Cives spontaneo motu ad Kuruczones profugi, 3-tius autem captus, per ipsos abductus est. Qua nocte Inimicus ex Suburbio aliquod bombas iterum ad Civitatem injecerat, sed nec illae damnum intulerunt.

13. Eruptio etiam ex Arce facta per Militiam Arcensem Germanicam et nostram Hungaricam, quae erectas per Inimicum Baterias et Aggeres in nihilum redegit, combussit et totaliter ruinavit, diruit; ubi et Mina inventa est. quam versus primum propugnaculum Arcis jam quidem ad 27 orgias fodere inceperunt, factis adinvicem cum Inimico magnis explosionibus. Qua die etiam Civis unus Trenchiniensis murarius ad fidelitatem Suae M. Smae redeundo, totam constitutionem retulit Kuruczorum.

14. Exiverunt Civitatenses ad campum, seu locum, ubi succursus Moravicus castra sua habuit, unde omnia, quae adhuc usui esse poterant, apportarunt et in Civitatem, inbusis ibidem gazulis (*casulis*), deportarunt, Kuruczonibus minime impedire valentibus.

15. Dies haec sacer B. M. V. assumptae solita per nos devotione peracta est. Eadem nocte tamen Inimicus 9 rates vacuas causa destruendarum molarum ad pontes Civitatis situatas, per fluvium Vágh dimisit; quae tamen per molitores interceptae et captae, potius lucrum nobis intulerunt.

16. Iterum Civitatenses nonnulla hortensia, pro culina necessaria, ex hortis exterioribus apportarunt, non curatis vigilijs Kuruczorum; quos ubique

¹⁾ A gr. Breuner t.h.k. és b. Grumbach ezredes által vezérelt morvai serege betörése, a velök vívott kosztolnai csata, Trencsény megsegítése, és még azon éjjel Morvába való visszavonulásuk, stb. bőven le vannak írva *Bercsényim* III-ik kötete 206—212. lapjain, részben magának a fővezérnek ott idézett hadi jelentésében.

17. Dni Officiales, per succursum huc constituti, per D. S. Comitem ad excursionses faciendas, se resolventibus conscripti sunt, quibus Civitatenses equos habentes suppeditare debuerunt; qui etiam eadem nocte excurrentes,

18. et 19. Ductore D. Paulo Tallér summo mane praeda 7 circiter pecorum majorum et minorum redierunt et adhuc ante meridiem insignem cum Inimico velitationem ad pagum Zabinócz habuerunt, laesis aliquot ex Inimicis, nostrorum nullus. Qua in velitatione unus ex Kuruczonibus, Sigismundus Batta dictus, Nobilis ex Comitatu Neográdiensi, graviter in capite laesus, captusque, ad Civitatem deductus est.

20. Dies haec in quiete peracta est, nihil attentato Inimico.

21. In defectu magno foeni et straminis, pro conservatione equorum et aliorum pecorum excursio facta per Civitatenses, qui etiam notabilem provisionem advexerunt.

22. Confluxerunt plures ex Kuruczonibus ad castra praescripta, cum expansionibus novorum tentoriorum.

23. Conferentialiter conclusum est, ut personae vel maxime foeminae, infantes, mendici, medijs viventi destituti, ex Civitate exmittantur.

24. Distulit Vice-Comes ad hanc diem celebrationem festivitatis S. Stephani Regis, Patroni sui; quae praesentibus D. S. Comite, D. Commendante et alijs Dnis Arcensibus, in laetitia peracta est.

25. Iterum per nostros ex Civitate excursio facta est, qui strenue cum Inimico configentes, 15 ex iisdem capto, adduxerunt, nonnullos laeserunt et 2 occiderunt.

26. D. Stephanus Sirchicz aequae suprascriptos Dnos suo prandio excepit.

27. Est pagus Orechova cum ibidem vocato educillo D. S. Comitis per Kuruczones totaliter in cineres redactus. Qua die nocturno tempore certus etiam nuncius ex Moravia adveniens, cum infallibili succursu propediem ex Imperio hic futuro nos consolatus est. Iterum hac eadem die Dnus quoque S. Comes de permutatione captivorum scripsit Emerico Bezegh ad castra, si quos aliquos Caesareanos in castris vel sub potestate sua haberet: paratum esse D. Supremum Comitem captivos cum alijs permutare. Ad quod responsum venit, unam velle permutationem illum acceptare. De nocte vero omnes Moravi hic remansi, circiter 80, in Moraviam reversi sunt.

28. Visa certa vexilla Kuruczonum ex castris Biskupicensis Ujhelinum versus descendere.

29. Venit ex Moravia nocturno tempore nuncius ad D. Commendantem cum Literis nonnullorum punctorum imo etiam,

Suae Mattis Ssmae huic Civitati sonantibus, in quibus clementer notificavit Suae Mattis gloriosam victoriam illam (*Höchstütt*) contra Gallum et Bavarum insuper reportatam, quorum aliquot millia in conflictu periere, 50 tormenta, denique tota bagasia Inimico per Caesareani aquisita; intuitu cujus Sua Mattas Sacra Te Deum Laudamus sollemniter celebrandum D. Commendanti et Comiti demandavit.

30. Civitatenses ad proximos pagos pro aquirendis alimentis excurrerunt, de quibus bonam partem in Civitatem intulerunt.

31. Dnus Commendans suum Praefectum nocturno tempore incognito in Moraviam, inde Viennam ad Augmam Aulam, magno quidem cum periculo expedit, relationem de omnibus ibidem genuinam facturum; cujus occasione et tam succursum, quam circa defensionem Arcis et Civitatis sollemniter in commissis habet et accepit, quantocius redeundus.

September.

1-ma 7-bris. Resolutio dies celebrationis Te Deum Laudamus, quae etiam

2. *Ejusdem* Cum summa sollemnitate, explosiones tormentorum celebrata est apud P. Jesuitas, ex post Civitatenses prandio condigno nos omnes Arcenses excipientes.

3. *Ejusdem*. Venerunt ad castra Biskupiczensia 2 vexilla peditum, ex 200 circiter personis constans. Eadem die Emericus Bezegh ex iisdem castris scripsit ratione permutationis captivorum D. S. Comiti, simul intimando 26. futuri (*praeteriti*) mensis Nitriam ab ipsis occupatam esse, Ujvarinum vero actu capitulare cum Comite Bercsényi Generale. Scripsit etiam jam armistitium cum Moravis conclusum esse, nefors etiam cum Caesareanis formaliterque pacem tractari.

4. Minores explosiones ad Subarbium et ibidem existentem peditatum datae sunt ex Civitate.

5. Certi nuncij ex Moravia venire cum Literis consolatorijs, intimantibus validum succursum prope diem huc venturum, confirmantibus etiam nuperam contra Gallum et Bavarum obtentam gloriosam victoriam.

6. Facta est excursio per Civitatenses ad proximos pagos Civitatis; ad quam persequendam et impediendam multo majori numero Kuruczones concurrentes, per nostros profligati sunt, unico ex nostris laeso, duobus ex parte Inimicis.

7. Exmissae sunt ex Civitate circiter 100 personae, vel maxime foeminae, cum prolibus, medijs vivendi destitutae; quas Kuruczones acceptare recusarunt, nihilominus, siquidem

ad Civitatem admissae non essent, coactae sunt extra moenia manere.

8. Circa horam 9 vespertinam sepes, ex altera parte Vagi circa hortos Trenchinienses sitas, cum una domuncula ad oenopolium Orechoviense spectantia, in cineres redigerunt.

9. Nihil adversi per Kuruczones attentatum.

10. Iterum per Civitatenses excursio circa horam 2 pomeridianam ad proximos pagos facta; qui habita cum Inimico longiori velitatione, eosdem ex pago Szamarócz profligarunt, expilatoque eodem pago, circiter 12 domus etiam per nonnullos inquietos in cineres redactae sunt.

11. Hac quoque die Militia Civitatis excursioem fecit ad praenominatum pagum Szamarócz, unde tam ex hortensibus fructibus et horeis notabilis provisio in Civitatem invecta est, quamvis eam Kuruczones impedire voluissent, qui tamen per nostros profligati sunt.

12. Tertia quoque vice ad eundem pagum, causae advehendae provisionis, vel maxime pro equis, bobus et alijs pecoribus Militia tam Hungarica, quam Germanica exivit; ex quo pago illico excurrentes Kuruczones, pedites quidem cum 4 vexillis, nostros impetere incepere et turpiter recusati sunt a nostris, insuper supervenientibus ultra 100 alijs equitibus Kuruczonibus et alijs cum peditatu, binis vicibus ad montes usque cum maximo despectu profligati sunt; ex quibus circiter 5 mactati, plurimi autem etiam ex Officialibus, ex nostris quidem unus, laesi sunt. Szamko est captus et ad castra ipsorum adductus.

13. Ad castra Viszkupiczensia duo vexilla peditum visa sunt circa horam 1 promeridianam proficisci.

14. *Ejusdem.* Illrmas Dnus Supremus Comes scripsit Literas Emerico Bezegh ratione missorum in Moraviam captivorum. Expost autem duo vexilla equitum Szoblahó versus iter suscipientes,

15. Attulerunt responsum a Dno Emerico Bezegh Illrmo D. Supr. Comiti. In Moravia majorum tormentorum explosiones auditae sunt.

16. *Ejusdem.* In promontorio Zlatóczensi per Kuruczones vindemiae inchoatae sunt. Alias haec dies in quiete peracta est; nihil attentatum per Inimicum.

17. *Ejusdem.* Continuarunt Kuruczones immaturam vindemiam in montibus, pro quorum custodia et manutentione copiosa Militia pedestris ordinis per Inimicum ad praedictas vineas in campo ordinata est. Eadem nocte venit nuncius ex Moravia cum nonnullis Literis et intimantibus inter reliqua conclusum

Armistitium cum Marchionatu Moraviae, et Pacem cum Hungaris tractari.

18. Profugerunt ad Kuruczones de nocte ex Arce duo milites Germanici; illaque nocte redijt nuncius ex Moravia cum multis alijs.

19. *Ejusdem.* Ad instantiam Civitatis iterato Cives pro comparando sibi victu et intertentione pecorum suorum, per Dnum Commendantem ad proximum pagum exire permissi sunt; qui inde redeuntes et Inimico illic superveniente, totus pagus civitatis Zabinecz dictus, spectantibus nobis, de die quidem exussus est; quo non contenti, amplius et allodium P. Societatis Jesu in pago Szamarócz habitum, combusserunt.

20. Ex superioribus partibus tria vexilla equestris ordinis ad castra Viskupiczensia visa sunt descendere. Eadem nocte iterum partem pontis combusserunt.

21. Celebravimus diem Matthei Apostoli; post Divina unus ex Kuruczonibus ex muris in Suburbio trajectus est.

22. *Ejusdem.* Scripsit Dnus Adamus Rajmanus Literas D. Comiti, qui nomine D. Georgij Ottlik Armistitium cum Moravis conclusum esse notificavit; de quo Armistitio siquidem obscure idem Dnus A. Rajmanus scripsisset, responsum est eidem, ut clarius et circumstantialiter eundem D. Comitem informet. Qua die 2 Kuruczones ex muris trajecti sunt.

23. *Ejusdem.* Venerunt Literae a Dno Bezegh, cum inclusis Caesareanis Commendantis Brunoviensis, quibus etiam Armistitium cum Moravia esse, de quo dubitabatur, confirmare voluit. Eadem die exivere Civitatis ad deserta loca muris proxima, ex quibus de lignis ibidem repertis sibi provisionem facere; ad quos licet ab Inimico ignis datus, nihilominus per nostros frequentius jaculatos impediti, nihil nostris nocere potuerunt. Item, eadem die ex tormentis 2 mactati.

24. Iterum rescripsit Literas Supremus Comes Dno Emerico Bezegh, de data notitia Armistitij grates reddendo. Eadem nocte unus miles Germanicus ex Civitate profugit ad Kuruczones.

25. Venerunt duo nuncij ex Moravia cum certis Literis gratulatorijs, regularem Militiam Caesaream ex Imperio proxime in Moraviam venturam et Civitatem Ulmam a nostris occupatam. Eadem nocte iterum Inimicus ad 20 rates vacuas, causa destruendorum pontium Trinchiniensium et molarum, per fluvium Vágh dimisit; quae tamen nullum damnum intulerunt, sed potius per molitores 10 interceptae, fructum in lignis necessarijs Civitati fecerunt.

26. Kuruczones in Suburbio Trenchiniensi destructionem edificiorum continuarunt et ligna ad castra sua acceperunt.

27. Venerunt Civitatenses cum Admodum Rndis Dnis Vice-Rectore Collegij et Ordinarij Plebani, vel maxime suas intolerabiles miserias et defectus mediorum vivendi D. S. Comiti et Dno Commendanti proponentes, cujus auxilium et subsidium petentes. Qui etiam per suas Dnes Illrmas cum spe brevi venturi succursus consolati sunt.

28. Post meridiem nonnulli Kuruczones sese ante pontes Trenchinienses ostentantes, per Civitatenses paucos in campo Szomaróczensi persecuti sunt; quos D. Capitaneus a Krumpach secundare volens, pluribus Kuruczonibus equitibus adventis, vix se salvare potuit; caeteri vero Cives, numero septem, pedites omnes, a dictis Kuruczonibus capti et inaresti deducti sunt. Eadem nocte larva facta per Kuruczones in Suburbio, ad quos explosiones datae sunt.

29. Erat dies quieta.

30. Scripsit Dnus Supremus Comes ad Commendantem Bloquadae ratione praescriptorum captivorum, quatenus eosdem uti Christianos tractent, nisi reciprocationem etiam ex parte nostra experiri velint.

October.

1-ma Octobris. Ampliarunt Kuruczones vigilias suas in Suburbio Civitatis; qua die, circa 7-mam vespertinam, ternae explosiones tormentorum ex Moravia auditaе sunt.

2-da Ejusdem. Tria vexilla ordinis equestris properanter profecta sunt Szucsam versus, qui inde nec redierunt, verum nonnulli alij ante pontes Trinchinienses cursitarunt, ad quos etiam explosiones datae sunt.

3. Ejusdem. Missae sunt a Dno Georgio Ottlik Litterae, in quibus Armistitium ad 15. Octobris extensum esse, intimavitque exnominatos Ministros Caesareanos ad Principem Rakoczy ascendisse, qui de ulteriori Armistitio, imo pace etiam tractari.

4. Ejusdem. Iterum venit ordinarius nuncius cum Litteris, succursum brevi cum necessarijs affuturum intimantibus; qua nocte expeditus, in Moraviam reversus.

5. Iterato scripsit D. Supremus Comes Commendanti Bloquadae, ex quo subintellexissent captivos nostros et praesertim unum ex illis in forma Pribik (*pribék*) detineri et tractari; quatenus Paganis veris praecise dicendis illum non assimilet, verum tractet ut captivum X-tianum cum reliquis. Eadem nocte profugit miles Germanicus ad Kuruczones ex Civitate.

6. Ejusdem. Dnus Commendans cum Dno Vice-Comite, praesentibus officialibus Militiae, habuit in Collegio societa-

tis Jesu nonnullas propositiones pro servitio Suae Mattis Sacrae proficuas.

7. *Mensis Ejusdem.* Ex permissu Dni Commendantis foeminae Civitatenses exiverunt ad hortos exteriores pro procurandis lignis et alijs necessarijs; sunt per Kuruczones undecim captae et ad castra pulsae.

8. *Ejusdem.* Ex castris Inimici Vagum transiverunt tam equites, quam pedites, qui in pago Zablathe eadem nocte subsistentes.

9. *Ejusdem.* Exmissae ex Civitate circiter 30 foeminae cum prolibus. Quo vespere Kuruczones circiter 20, molendina Civitatis sub petra existentes aggredi et destruere volentes, ex Arce granatis et alijs explosionibus repulsi sunt.

10. *Ejusdem.* Ex castris Kuruczorum unus ex iisdem redijt ad fidelitatem Suae Mattis Sacrae, qui retulit in timore existere Inimicum ob propediem huc affuturum succursum. Eadem nocte advenit ex Moravia huc destinatus Dnus Vice-Commendans, Vice-Colonellus ab Hurly, cum a Dno Commendante per prius Viennam exmisso Praefecto, comitiva decem satraparum Hrozienskoviensium; qui etiam ex vigilijs Kuruczorum duos captivos abduxissent.

11. *Ejusdem.* Sub Arce in pratis nonnulli Kuruczones sese ostentantes, ex Arce repulsi sunt.

12. *Ejusdem et 13.* Nihil attentatum est per Inimicum.

14.

Itt a napló, — vagyis a, mint látszik, több darabra terjedett naplónak első füzeté — megszakad.

Az eredeti kéziratról

közli: THALY KÁLMÁN.

CARAFFA LEVELEZÉSE DIETRICHSTEIN HERCZEGGEL.

(A hg. Dietrichstein-féle nikolsburgi levéltárból.)

— MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

XXII. 1687. márcz. 20.

Dietrichstein herczeg válasza Caraffa tábornokhoz.

Hoch- vnd wohlgebohrner General,

Insonders fr. villg. Hr. Msgr. Schreiben vom 13. huius ist mir zu recht worden, bedanke mich der darinnen gegebenen Nachrichten. Es ist sich wohl zu verwundern, dass dise leüth, indeme sie doch gesehen, dass I. K. Mt waffen die Oberhand haben, sich vnterstanden mit denen rebellen ein gemeinschaftt zu haben, es ist wohl zu vermueten, dass die lutherischen Chur- vnd Fürsten sagen werden, dass dise delinquenten in odium Religionis hingerichtet worden. Ich erinnere mich nit, dass mir gesagt worden seye, dass einige rebellen, nachdeme si gefangen gewesen, umgebracht worden, oder es mues etwas anderes sein, so mir aniezo nicht einfahlet, doch kan ich nit sagen, dass ich iemahlen was gehöret hette, so Msgr person vnd dero Verrichtung prejudiciren könte. Wegen der $\frac{m}{50}$ Centen mehl wird das sprichworth wohl verificirt: »dictum factum« man hat es kaum vom Mossg. begehrt, so haben sie es schon vollzogen, so der vernünfftigen vorsichtigkeit zuzuschreiben, dan es sonsten nit möglich gewesen were, ist daher billich, dass dises getraid, so vnter die Verpflegung gehöret in die Kriegs-Cassa durch den K. erstattet werde. Die bayrischen werden zwar hierdurch nit contentirt werden können, vnd würde gueth sein, wan Msgr. positive der hoffcammer scribe, dass sie solche zu contentiren keine mittel haben, supponendo, dass es also seye, auf dass die hoff-Camer auf andere Mittl gedenke, die bayerischen Völkher zu befridigen, wie ich dan vm verschaffung der mittl fleissig sollicitiren werde,

das Fuhrwerkh aufzubringen, dan ohne dises das prouiant nit zu nutzen khame. Gott gebe, dass die impresa auf Erla wohl von stathen gehe, vill wollen hieran zweiffeln, ob es bey diesem Wetter wird geschehen können, vnd ob leüth vnd Ross nicht dabey leiden werden. Was sonsten neües vorbey gehet. lege ich bey vnd verbleibe

Wienn den 20. Martii 1687.

XXIII. 1687. márcz. 27.

Dietrichstein herczeg válasza Caraffa tábornokhoz.

Villg. H. Bedanke mich vmb die gegebene Nachrichten vom 20 diss, vnd ist die praesumption pro iudicio delegato, dass sie recht iudicirt werden haben, dergleichen Exempl so geschwind geschehen, machen guten Effect vnd halten vill ab, von dergleichen. conspirationen.

Auss der einen Beilag siehe ich auch, dass m. H. Gl. schon alles precaminirt hat, wass I. Mt dienst befördern khan, vnd will ich nit zweiffen, es wird durch dero weitere Application alles noch ins werkh gesezt werden können, vnd vernehme ich auch gar gern, dass die Bairischen 30.970 fl empfangen vnd noch $\frac{m}{30}$ zu gewertigen haben, alhiër haben sie $\frac{m}{20}$ empfangen, vnd werden noch auff $\frac{m}{30}$ anweisungen in Böhmen bekhomen, wormit sie über dass, wass ihnen würcklich in quartiren angewissen worden, contentirt sein werden; wünsche im übrigen dass das Vorhaben nach Erla wohl von statten gehen möge, vnd weillen der heitige Tag ruhig vnd in der Kirchen zugebracht wird, also muss dieses kurz machen, wie Ich dan zugleich glückhselige Oster-Feyertag wünsche vnd verbleibe, den 27. Martii 1687.

XXIV. 1687. ápr. 7.

Caraffa tábornok Dietrichstein herczeghez.

Eccmo Sigre Sigre e Patron Mio Colmo.

Con il dovuto rispetto ricevo l'humanissima dall' Eccza Vra de 27 del Caduto nella quale vedo si degna approvare il Castigo, si è dato à questi Rebelli: Per me se non haverò ordine espresso dal Nostro Clementissimo Patrone, non la perdonnerò certo à chi si sia: Mà come il Giudicio Delegato si condannerà, cosi farò eseguire la sentenza.

In ordine, che l' Eccza Vra hà havuto particular gusto per il denaro hò sborsato alli Bauaresi, come anche per tutte gl' altre dispositioni non hò fatto altro, ch' il mio debito. e

piacesse à Dio fossi capace far di vantaggio: Mà che à 15 di Maggio possino essere li Magazeni pronti, e gl' altre cose necessarie sul Tibisco (questo e impossibile) non essendo nelle mie mani ne il volere, ne il dispensare all' infinite difficoltà, che s' incontranno, le quali loro Signori da lontano non le vedono, et esse hò rappresentato in tempo à S. Mtà Cesa et al S. Gral Commissario. Potrà pero l' Eccza Vra esser certa, che da me non restarà di far il possibile.

Rendo à Vra Eccza vive gratie per il cortese augurio mi hà fatto di andar à bombardar Erla: Ma Sgr Mio non sono stato tanto fortunato, havendo havuto ordine del Patrone di non farlo. Dio lo perdoni à chi l' hà impedito: Mentre han volsuto giudicare senza saper le Circumstanze e le cause, ch' io so: con che pregandolo à tenermi essercitato delle honore di molti suoi commandi. Resto.

Eperiess li 7 Aprile 1687.

S. E. il S. Prencipe di Dietrestein.

D. V. E.

Hummo e Devmo Servre
Antonio Carafa mp.

XXV. 1687. á pr. 22.

Caraffa tábornok Dietrichstein herczeghez.

Eccmo Sigre Sigre e Patron Mio Colmo.

Dalla benignissima dell' Eccza Vra vedo, ch' il Sigr Cardinale Bonvisi hà detto, eh' il Consiglio di Guerra mi haveva impedito à sequitare l' essecutione incominciata contro questi Rebelli: ciò non lo posso dire, mi sia stato mandato ordine alcuno in contrario, possi bensì dire à l' Eccza mi consta, che cert' uni sutto altro pretesto han procurato d' impedirlo: il tempo (Padre della verità) farà conoscere, si hò ben servito il Patrone et promosso il ben publico.

Toccante alli fmi $\frac{m}{30}$ devono haver di resto li Bavaresi, spero pagarli come anche sodisfare tutti i Regimenti assignatimi. Frà breve daranno i doni li Commissarii e manderò la specificatione à Vra Eccza, accio veda la gran somma si e sudetta, e se ho procurato di sollevare i Paesi hereditarii dal peso. E questa sara l' ultima volta m' ingeriro in simil materia.

Il Sigre Gral Commissario vorebbe con il suo solito zelo fosse presto trasportata la provianda e le fesse à Zolnok, piacesse à Dio fosse nel mio potere, mentre non posso forzar la natura, che naschi presto l' herba, ne trovar i Bovi neces-

sarii. Il denaro è pronto, e diligenza non manca: Ma se dubitano di Me, potra il Sr Gral Commissario dar la Commissione ad un altro, che lo vedro molto volontieri Va Eccza mi conservi l' honore della sua protettione e resto

Eperies li 22 Aprile 1687.

S. Eccza il Sgr Prencipe di Dietrestein.

D. V. E.

Humo e Colmo Servre
Antonio Carafa.

XXVI. 1687. m á j. 14.

Caraffa tábornok Dietrichstein herczeghez.

Eccmo Sigre e Patron Mio Colmo.

Mi vedo honorato della benignma di Vra Eccza nella quale resta servita d' approvare quel tanto ho fatto (conforme la Mia obligatione) per promuovere il servitio del Patrone; già tutti li Regimenti sono pagati sino ad un soldo: come anche han ricevuto li $\frac{2}{30}$ Talleri, anticiporno per le reclute, et i Talleri 12 han dato d' aiuto per li à piedi; importando à sieme uerso fini $\frac{2}{30}$: Li Magazeni, le flesse e quanto ha desiderato la Corte sono al ordine; pero — qualche Settimana, v' andera in condurre il tutto à Zolnok, et à Seghedino et in ciò non v' ho colpa; poiche solo Iddio dixit et facta sunt. L'assicurò però non resta per diligenza. Hò aggiustato con i Transilvani, mi diano in conto dei restanti 3000 Bovi à Talleri 22 il paro, il che è di gran utile: mentre non se ne trovano in modo alcuno per quest' Hungaria et si pagano Talleri 40 il paro. Quest serviranno per attaccare i Carri della Provianda: la mi creda Vra Eccza hò indotto li Transilvani ad osservarmi ciò, han promesso nel Contratto senza strappazar le Truppe. Li f. $\frac{3}{30}$ dovevo dar di resto à i Bavaresi son gia pagati, et hò ordinato la marcia à i Regimenti, acciò alla fine di questo siano all' Rendevous, il quale tenerò trà Zolnok et Onodt, per la commodità della Provianda. E fratanto dò tempo venghi per il Tibisco quella di Zattmar La onde Vra Eccza vederà, hò fatto tutto quanto la Corte mi hà ordinato: anzi di più, senza haver havuto un soldo dalla Camera, essendo l' Ecce Vra Mio singular Padrone, mi persuado haverà particolar contenta di ciò hò operato.

Toccante à questa Rebellione: posso dire à Vra Eccza, che Iddio hà assistito particolarmente il Padrone, altrimenti sarebbe venuto un gran fuoco fuora. E nella bassa Hungaria

trovo piu rebelli, che quà, rimettendomi al Tempo, quale darà à conoscere molte cose, che adesso non mi à permesso confidarle alla penna: frattanto non lasciò di sequitar à punir i Capi di essa. Vra Eccza mi conservi l' honore di molti suoi commandi, e resto

Eperiess li 14 Maggio 1687.

S. Eccza il Prencipe di Dietrestein.

D. V. E.

Humo e Devmo Servre
Antonio Carafa.

XXVII. 1687. jul. 1.

Caraffa tábornok Dietrichstein herczeghez.

Eccmo Sigre Sigre e Patron Mio Colmo.

Sono per mezzo di questa à supplicar l' Eccza Vra coll' ossequio dovuto à condonarmi, se qualche tempo non hò compito al mio debito inscrivervi: non essendo ne la causa mancamento d' Osservanza: ma secondo l' ordini di S. Mtà Cessa hò dovuto condur li Regimenti al Rendevous, et anche far le dispositioni necessarie per il corpo di S. Altza Elettoral di Baviera: et havendo posto il tutto all' ordine (Conforme la mia debolezza hà permesso) mi sono portato di nuovo à questa Citta d' Eperiess, come S. Mtà Cesa mi hà commandato debba finire l' inquisitione cominciata della rebellion già nota, se il sudetto ordine mi sia dispiacciuto al maggior segno, el lasciò considerare alla gran prudenza dell' Eccza Vra, mentre devo perder la Campagna e consumar il tempo in formar Processi.

Deuo dar parte all' Eccza Vra come il mio Regimento con certa Militia Hungara deve stare alla bloccata di Erla, e vi sarà, che fare à bastanza, ch'un Regimento solo possa fare il tutto. Stimando la Militia Hungara un numero non essendo gente habbi la flemma di star inchiodata in un luogo.

Li giorni passati 80 Dragoni incontrarno con 250 Ayducchi di Mungacz e 100 Cavalli, ne restorono morti dell' Inimico 150 et 11 Prigioni, e de nostri il Capitano Prenezl del Regimento di Kisel (quale era un bravissimo huomo et l' amavo teneramente) un sargente 5 Dragoni e 7 cavalli. Con che supplicandola degnarmi tenermi essercitato di molti suoi commandi, resto

Eperiessi primo Luglio 1687.

S. Eccza il Principe di Dietrestein.

D. V. E.

Humo e Devmo servre
Antonio Carafa.

XXVIII. 1688. febr. 26.

Caraffa tábornok Dietrichstein Ferdinánd herczeghez.

Hochgeborner Fürst.

Gnädiger Herr. Ewer Fürstl. Gnaden vnterm 4-t Currentis an mich abgegebene hochschäzbare Gnaden Zeillen habe mit gebührenden respect erhalten, vnd darauss gehorsamst vernohmen, dass Ihre Kay. May. den Mongazischen Accord in omnibus et per omnia allergnädigst approbieret haben. Gleichwie nun dieses mir zur sonderbahren Consolation dienet, also können Ewer fürstl. gnaden sich gnädig versichern, dass Ich gewiss lebenslang alles, wass zu allerhöchst ged. Ihro Kay. May. dienen vnd besten geraichen kan, zu beobachten möglichsten Fleiss ankeren werde. Die Tutell belangend, sehe ich nit, wie solche der Graff Georg Erdödin anzuvertrauen seye, gestalten dan mäniglich bekant ist, das Ermelte Graff Erdödin dem Tekely also zugethan gewesen, das Sie nach aller möglichkeit demselben zu favorisiren vnd ausszuhelffen getrachtet, Ihr Herr der Graff Georg Erdödi aber ist nit Einmahl einen schlecht vnd geringen Mayerhoff zu regieren zugeschweigen dergleichen hoch importirliche Tutell zu administrirn capace, dass also Ewer fürstl. gnaden hochvernünftig ermessen werden, wan man ged. Gräffin Erdödi diese Vormundschaft auftragen und die Pupillen anvertrauen thete, hierdurch nit allein Ihro Kay. May. ein höchst schödliches praeiudicium zuwachsen. sondern auch denen unschuldigen Kindern ein vnersezlicher schaden verursacht werden könnte, dass aber H. Cardinal Kolonitsch solche ambire, habe ich nichts einzuwenden, sondern wil dieses an seinen orth beruehen lassen. Meines wenigen erachtens kan die Hoff Cammer mit fueg vnd Recht weder dass gueth Regez noch andere denen Ragoczischen Kindern zugehörige bona veralienirn oder insolutum der Cammer schulden vorschlagen, sintemahln die vnmündige Pupillen nichts pecciret, oder des geringsten Delicti sich nicht theilhafftig gemacht haben, vnd weilen Ihro Kay. May. mir allergnädigst bedeüttet, dass der Fürst Ragozin bey erfolgender Güette vnd annehmung eines accords Dotem lassen, auch allen in Mungätsch gewessenen Rebellen restitutionem bonorum verwilligt worden, als kan ia mit billigkheit nit geschehen, dass mehr berührt: denen unschuldigen Kindern, dass Ihrige solle entzogen vnd dem Graff Chiaky oder einem andern gegeben werden; Ess ist nit ohne, das Ihro Kay. May. allergnädigster Befelch wil vnd mainung gewesen, die sambentlich in Mungätsch befindliche Güetter, wan der orth mit gewaldt vnd macht bezwungen würde, der Miliz

Preiss zu geben, Ich habe aber in Betrachtung der Kinder vnschuld vnd dass denenselben auf solchen fahl der grösste Schaden zukhommete, vmb so viel eyfriger auf Einen güettigen accord getrungen, wohl wissend, dass gleichwie bey Gott ein grosses meritum vnd verdienst ist, die arm vnd vnschuldige Waissen zu beschützen, also im gegentheil dass gewissen nit wenig lädirt werde, wan dissfahls eine gelegenheit verabsaumet vnd der würrhliche Effectus dessen nit beobachtet wird.

Wegen Mongätsch, St. Miklos vnd denen darzue gehörigen güettern conformire ich mich mit des H. Klobuschizky meinung nemblichen, das die Cammer auf alle diese Guetter kein Jus habe, damit aber Ewer fürstl. gnaden die vrsach, warumben nemblichen gedachtes Schloss Mongätsch sambt denen an- vnd zugehörungen Ihro Kay. May. bis auf verrers allergnädigsten Disposition verbleiben sollen, vnuerhalten seye, als Erindere Gehorsambst, dass weilen allerhöchst gedachte Ihro Kay. May. dergleichen Vestungen wie Mongätsch weder in Vngarn noch in denen Erbländern nit haben, vnd solche noch zum überfluss an denen Pohnischen Gränizen situirt ist, Ich nöttig erachtet habe, den accord zu Inserirn, dass berührte Vöstung Ihro Kay. May. verbleiben vnd von den darzue gehörigen Güettern die Quarnison daselbst erhalten werden solle, habe aber niemahlen gezweifelt, sondern allezeit in dem supposito gelebet, das Ihro Kay. May. indeme obgemeltèrmassen niemandt anderer als allein die Ragozische Kinder den Zuspruch und das Jus auf mehrgedachtes Schloss Mongätsch vnd dessen zuehörungen haben, mit denenselben einen billichen wechsel treffen, vnd Ihnen so viel Güetter in denen Erbländern als Mongätsch ausstraget, einräumen, hiedurch aber sich dieser hoch importirlichen Vöstung versichern wurde, wiedrigenfahls verbleibt denen Pupillen dass vnwidersprechliche Fus auf Mongätsch vnd alle darzue gehörige Güetter, kan auch von Rechtswegen denenselben nit benohmen werden. So wäre auch aller billigkeit vnd dem accord selbsten zuwider, wan man die Fürst Ragozin mit Ihrer Tochter in ein kloster zusteckhen gedenckhen solte, massen dieses nit anderst als für einen arrest ausszuraiten, vnd einfolglich so nachtheilige consequenzen nach sich ziehen derffte, dass Künfftighin niemandt auf derley accord trawen oder einigen glauben beymessen wurde, vnd weillen benebens Ihro Kay. May. mir freygelassen bemelter fürstin Ragozin nach guetbefinden eine Residenz in Vngarn zu assigniren, Ich aber zu erhaltung der höchsten Kay. Autoritet selbige mit ihren Kindern nacher Wienn jedoch keineswegs in arrest zu schicken nöttig erachtet habe, als bitte gehorsambst Ewer fürstl. gnaden geruehen in hoc passu sich meiner anzu-

nehmen, vnd in so weith verhilfflich zu sein, damit der geschlossene accord, weilen meine Ehre vnd Parola dabey impegniret, observirt vnd gehalten werden möge.

Sonsten werden hoffentlich meine offters gehorsambst abgelassene, worinen meine ankthonfft in Siebenbürgen vnd den alhiesigen rerum statum Ewer fürstl. gnaden ausführlich hinterbracht habe, rechts eingeloffen sein, auch hieruon des löbl. Serenischen Regiments Obristleuthenant H. Graff Jörger das mehrere mündlich referirt haben, vnd ist wie lezlich gemeldet, dass werckh also eingerichtet worden, das die Regimente nit klagen, noch das landt sich zu beschwären hat, sondern es ist mit beederseiths Contento alles abgehandlet und geschlossen worden; Nunmehr beruehet die sach allein an der rimessa der versprochenen Geldter, vnd ist nit möglich, dass ohne derselben die Regimente können befridiget, viell weniger aber der geringste Vorrath in die ganz aussgelährte Magazine verschafft werden, gestalten dan der fundus deren einkommen, den Contributionen hiezue nit erklecklich ist, vnd Ich beförchte bey diesen vmbständten ein sehr schlecht vnd vnheilsamben Veldtzug, in Betrachtung die Regimente nit allein schwirig ohne geldt in die Campagne gehen, sondern auch grösse noth leiden werden, wan man die Magazine behöriger massen nit erfüllet vnd wil zu diesem werckh ein geraume Zeit erfordert werden; Ich habe Ihro Kay. May. dieses alles zum öfftern schon allervnterthänigst remonstriret, daher bey künfftig erfolgenden Vnheil mir hoffentlich keine schuld dessen wird können zugemuethet werden.

Vbrigen erstatte gehorsamsten Dankh dass Ewer fürstl. gnaden zu den von Ibro Kay. May. in Hispanien mir gnädigst verehrten guldenen flüss zu gratulirn belieben wollen, Ich werde all mein glickh vnd Wohlfahrt in Ewer fürstl. gnaden vnd des ganzen hochfürstl. hauses diensten anzuwenden suchen, vnd mir vor eine sonderbahre gnad halten, wan ich die gnädige Erlaubniss überkhomben kan, mich zu rüehmen, dass Ich seye Ewer fürstl. gnaden

Hörmenstatt den 26. febr. 688.

gehorsambster diener
Antonio Carafa.

XXIX. 1688. m á r c z. 8.

Klobusuczky Ferencz Dietrichstein herczeghez.

Celsissime Princeps Domine Dom. Patrone Gratosissime.
Literae, quas humillimas nupera Posta exaraveram, nescio
utrum pervenerint ad manus Celsitudinis Vestrae, in quibus

prescriptum Orphanorum Rakoczianorum eorundemque Bonorum statum dedissem ad notitiam Celsitudini Vestrae ac quando hinc Domina Thököliana Viennam cum Orphanis movit, etiamque quod per Inclytam istam Cameram Scepusiensem non satis distincte provisum esset de Bonis Mobilibus et Clenodiis Orphanorum, illis cum Clenodiis Dominae Thökölianae confusis ac proinde qualiter Eadem Domina Thököliana Universa Orphanorum Clenodia (quae alias per ipsam Cameram distingvi debebant et separari, nec ad manus Ejusdem tradi et assignari) cum suis confusas et commixta, sub eo praetextu, quod ipsa cum suis Prolibus adhuc esset indiuisa, mixtum secum accepit omnia Viennam penes se deputata eoque, ut nihil prorsus de Clenodiis et Thesauris Orphanorum hic amplius reliquum esset; Quod nisi ibidem Dominae Thökölianae illisque Clenodiis Orphanorum illic penes eam habitis inuigilaretur grauem procul dubio causabit Orphanorum eneruationem et exhaustionem. Quatenus Celsitudinem Vestram humillime rogo, dignabitur loqui cum sua Maïette Sacratissima ut ex innata sua Clementia dignabitur talem adinuenire modum quo omnia ista, quae sunt Orphanorum Clenodia illi, adimantur, ademptaque Tutori Orphanorum Rakoczianorum per Suam Sacram Majestatem benignissime denominando asseruanda tradentur et proregenda.

Quod autem Celsitudini Vestrae hactenus nondum plenam de Bonis resignandis informationem ex obligatione transmittere potuerim, Causa ea quia quamuis ego tribus abhinc prope septimanis Decretum Caesareum de Bonis secundum vigorem Capitulationis Caraffianae ac mentem benignissimae Resolutionis Suae Sacrae Majestatis statim actu resignandis, exhibuerim, ipsa tamen adhuc in dies dilatam Bonorum resignationem continuo procrastinet, quod non scio qualiter esse possit sine derogamine Capitulationis Caraffianae, quin etiam benignissimae Suae Maëttis Sacrae resolutionis, Ipsa quid Posoniensis Camera eo statim die, ubi exhibitum per me Decretum Caesareum reverenter accepisset omnia Bona sub eius jurisdictione habita, decenter restituit, at haec Scepusiensis noscitur qualibus ducta Considerationibus actu prae manibus tenetur secus etiam ut videtur. Camera haec vellet libenter bene oeconomia videri, cum uniuersa bona ita jam passim ubique exhausserit et evacuaerit dissipatis omnibus et asportatis mobilibus ut hodie jam in bonis non nisi nudi et deserti stent parietes restituendi, quos solos resignare cogitant. Quod si fiet, Celsitudo Vestra iudicabit acutissime, qualiter Oeconomia in Bonis tantisper extenuatis in choari quiet, nullo vasculo vini aut etiam vinatis nulloque Cubulo frumenti aut ullo aliquo, quod his minus

esset, in Bonis relicto. Cum ad solam Vinearum Culturam passim hoc anno parata pecunia exigatur ad summam fore viginti millium florenorum, quae jam vino et frumento aliisque asportans, nisi omnia retribuuntur, unde requiri potest. Pro interim sicuti mihi Bonorum istorum Conscriptio ac inuentatio per suam Sacram Majestatem elementer demandata esset, ubi Camera haec Scepusiensis ista resignaverit, prima erit mihi Curarum Laborumque integrum de omnibus restitutis inventarium perscribere, quod ubi faciam, meum erit officium, idem Suae sacrae Majestati transmittere, ac cum sua Celsitudine humillime communicare. Deus Celsitudini Vestrae benedicet, si suo protegat patrocinio Orphanos istos, nec dubito quin laborabit coram sua Matte Sacrae res eorum in partem meliorem cadere. Caeterum Celsitudini Vestrae me humillime Commendo moriturus Ejusdem Celsitudinis Vestrae

Datum Patak dd 8 Martii 1688.

humillimus servus

Franciscus Klobusiczky.

XXX. 1688. m á r c z. 17.

Caraffa tábornok Dietrichstein Ferdinánd herczeghez.

Hochgebohrner Fürst!

Gnädiger herr, Ewer fürstl. Gnaden de dato Wien vom 7. Currentis an mich abgelassene hochschätzbare Gnaden Zeillen habe mit gebührenden respect erhalten, vnd darauss gehorsambst vernohmen, das Ihro Kay. May. den herrn Cardinal Kollonitsch vnd herrn Grafen Stephan Chiaky zu Vormündern der Ragozischen zwey Pupillen resolviret haben. Nun khan Ich hierauss nicht anders schliessen, alss dass der hoff gedachten Graff Chiaky nit am besten kennen, vnd denselben vileicht für einen bessern oeconomum. alss in der sacht selbsten sich befindet, halt, wie dan mäniglich bekhant ist, dass Er Graff Chiaky sein aigenes hauss nit observirt, vnd an dessen vntergang vrsach ist, wirdt also von demselben beforderist wan herr Cardinal Kollonitsch weggehen sollte, denen Pupillen wohl gewürthschaftet vnd grosser Nuzen geschafft werden. Dass die mainung ware, die Ragozin in ein kloster zu stekhen, derentwillen habe Euer fürstl. Gnaden dass mehrere schon Jüngsthin gehorsambst berichtet, vnd hiemit allein vermelden wollen, dass bey so gestalten sachen ein Ehrlicher Man scheüe tragen muess zu Ihrer Kay. May. Dinsten seine Parole zu impegniren, dan wan gleich Einem die volmacht zu tractiren, accord zu schlüssen vnd dergleichen mehr abzuhandlen gegeben wirdt, so thuet

man hernachmahls bey hoff solches vmbstossen, vnd dardurch Einen Ehrlichen Man zu schandten machen, also dass künfftig kein Mensch mehr Trauen oder glauben wirdt. Lauth der mir von Ihro Kay. May. allergnädigst ertheilten Instruction hätte obgedachter fürstin Ragozin bey Erfolgendten accord hier in Vngarn eine Residenz, wo Sie selbst verlanget hätte, Assignirt werden sollen, vnd da über dieses in den Accord geschlossen worden, das mehrgedachte Ragozin nacher Wienn gehen, vnd aldorth die Kay. gnadt ansuchen solle, will man dieselbe in ein kloster hineinstekken; die freyle in ein kloster in Steiermarkh vnd den Sohn nach Neühauss ad Seminarium zu schikken, finde eben nit vorträglich zu sein, allermassen dan an dergleichen entlegen vnd einsame orth man leuth von schlechten mitlen vnd welche sonst nit zu leben haben, zu schickhen pflaget, dises aber denen Ragozischen Pupillen keines weegs kan nachgesagt werden, vnd mithin dieselbe noch wohl eine Ehrlichere Station verdient hätten, vnd zu Wienn oder an dergleichen orthen leben khönten. Wan Ich bey Hoff anwesent wäre, wolte gewis dise sach zu hintertreiben mein äusseristes daran steckhen, vnd Ihro Kay. May. der sachen wahre Bewandnuss vorstehlen, aldieweilen aber dermahlen zu weith entfernt bin, alss bitte gehorsambst Ewer fürstl. Gnaden belieben sich zu interponiren vnd sich der armen Pupillen u so weith anzunehmen, damit derenselben Nuzen bestens beobachtet, vnd auch der geschlossener accord nit überschritten werde.

Von Neüen weiss anders nichts zu berichten, als dass der Tekelj bey Gross Waradein sich wiederumen versamlet, wohin er anzille, wirdt die Zeit geben. Inmittels aber ist dem General Wachtmeister Baron Heissler bedeutet worden, auf denselben ein wachsames aug zu tragen. Wormit zu hohen hulden vnd gnaden mich gehorsambst empfehle Ewer fürstl. Gnaden

Gehorsambster diener
Antonio Carafa.

Hermanstadt den 17 Martii 1688.

Hochgebohrner Fürst.

Gnädiger Herr. Ewer fürstl. Gnaden unter 7. Currentis beliebt an mich abgelassenes habe mit gezümennten respect erhalten vnd daraus vernohmen, das meine an Ihro Kay. May. ratione dess abgang an der Verpflegung wie auch das Prouiant betreffend aller vnterthänigst eingeschickhte schrciben in den Geheimen Rath referiret worden, vnd Herr Kammerpräsident sich offeriret habe, zu solchen Ende mehrere Mitl hinein zu übermachen, gleich wie nun dieses zu Ihrer Kay. May. dinsten

vnd Conservation der Truppen nit wänig geraichen wurde, also winsche auch dass disse offerten den würkhlichen vnd ehisten Effect nach sich züehen möchten, gestalten dan der Veldtzug vor der Thür, vnd mit denen Mitlen wänig ausszurichten ist, wan selbige nach verlohner Zeit erst herbey geschafft werden. Ich habe alles dises schon genugsam remonstriret vnd derentwillen beweglichste Instanz gethan, kan aber nit verspüeren, das es vill gefruchtet habe, daherö auch künfftig aller Verantwortung werde entladen sein.

Sonsten bemuehe mich nebst Herrn Oberist Kriegs Commissarium von Falkhenhein nach möglichkeit der hier in Sibenburg bfindlichen Miliz dass gebührende zu verschaffen, vnd alles zu beobachten, wass zu Ihrer Kay. May. dinsten vnd höchsten aufnehmen geraichen kan; der mithin zu beharrlichen hulden vnd Gnaden mich gehorsambst empfelhend verbleibe Ewer fürstl. Gnaden

Hermanstatt den 17 Martii 1688.

Gehorsamster diner
Antonio Carafa.

XXXI. 1688. m á r c z. 21, Wien.

Dietrichstein Ferdinánd herczeg válaszu Caraffa tábornokhoz.

Hochgeehrter Herr. Ew. Excellenz Schreiben vom 26-t passato habe ich zu recht empfangen, den H. Obr. Camerer zu lesen gegeben und mit Ihme für guet befunden solches Ihr May. zu zeigen, weillen Ihr May. aigenes interesse dass dasjenige, wass in Ihr May. Nahmen versprochen wird, sancte gehalten werde, wie auch, dass die Völker auss mangl der Verpflegung nit zugrundt gehen, und dass wegen Abgang des proviant die operationen nit zuruckbleiben dörffen. Ihr Maytt haben den Brief genohmen, wie dan dies Copert zeigt, dass Sie von eigener Hand darauf geschriben, wie sie mir solchen wider mit andern schrifften zurückgeschickt haben, Sie sagten mir auch dass widerumen Γ_{σ}^{μ} f. übermacht worden vnd die Kauffleuth solche in 8 Tagen erlegen wollen. In den Übrigen hab ich schon geschriben, wie Ihr May. die Ragozische Tutel bestellet haben, nemlich H. Cardinal Kollonitsch, Graf Czaky und die Erdödin als seiner negsten befreunde solle man honoris gratia von denen importirlichen interesse zu Zeiten nachricht geben, diese hette gern nur reputation halber auf einige wenige wochen die freyle in Ihrem Hauss, bis Ihre May. mit derselben anderwertig disponiren würden, es scheint als wan H. Cardinal sich dahin wass lenken liesse, die Mutter aber

wierd es höher enpfinden, alss wan mans ad locum tertium thuen möchte, so die Erdödin selbst erkennet, es wird entlichen das kloster sein, dan es will verlauten, alss wan man gern hette, dass Sie ein Nunen vnd der Bruder ein geistlicher wurde, aber diesses sub rosa. Globoschitzky schreibet, wie die obige Camer die Ragozischen güetter alle spoliret, dass Er auch nit weiss, wie Er die Weingarten und acker, so ein grosser Theil des einkommuss ist, bauen lassen wierd können, ich hab es H. Cardinalen gesagt, welcher es zwar vorhero schon gewust, ich seye kein zweiff er wierd laut seines officii seine gerhabische schuldigkeit beobachten vnd Ihme das oblatum restituiren lassen. Sie Tökelin solle in 4 oder 5 Tagen hier sein, dan Sie sich etliche Tag schon zu Ledenitz aufgehalten, der Herr Cardinal hat Ihr der Erdödin Praefectum entgegen geschickt, weilen Sie sonst keinen Catholischen bey sich hat, diessen hab ich vermelt, das Sie nit besser thuen könnte, alss Sich in allen Ihr May. willen zu unterwerffen, hierdurch wierd man Ihr in billichen sachen um so vill lieber willfahren.

Von vnsern dispositiones alss in Slavonien erintere ich nichtss, weilen dieselbe ohne dass durch Ihre Correspondenten solche vernehmen. Die 1600 Man von Cöllen haben noch einige difficultet, dan der H. Churfürst so gefährlich darunter ligen solle, gern hette, das man sich wider dieselbige Coadjutorie nit sezen solte, warzu man sich aber nit verstehen will, weilen man schon darwider negociert; wegen des Chur-Sachsischen Regiment pr. 1500 Man wierd die richtigkeit auch in etwas prolongirt, ratione des Mekelburgischn Regiment pr 1000 Man vnd 3 Compagnien zu Pferd ist die ratification auch noch nicht eingeloffen. Von Chur-Brandenburg werden wir die verlangte 3000 Man nicht bekommen. Mit dem H. Churfürsten auss Bayrn ist es wegen der $\frac{m}{8}$ Man wider richtig, ob Er aber wegen des fall der Campagne selbst beywohnen wird können ist zu erwarten. Wünsche im Übrigen Ew. Excellenz bald allhier bedienen zu können, warmit verbleibe

Wien den 21 März 1688.

XXXII. 1688. ápril 4.

Dietrichstein Ferdinánd herczeg válasza Caraffa tábornokhoz.

Ewer Excellenz zwey angenehme schreiben vom 17. passato empfangen ich heuth zu rechte, bedankhe mich vor die gegebenen Nachrichten, ich weis nicht anderst, also dass schon zum andernmahl $\frac{m}{200}$ fl. geschikht worden, so schon erleget seind worden, ich zweiffle ganz nicht, auch der lezte Verstoss erleuthert werden, man wird ein mehrers schikhen, dan nit wohl

gethan wehre, wan man millionen ausgibt vnd solche wegen etlich hundert tausend fl. fruchtlos weren.

Bezüglich des Gfn Chiaki schlechten Nuzen ist wohl allhier bey der consultation anregung geschehen, er hat aber guthe freund vnd hat man vermeint mit dem vorzusehen, dass man ihme kein geld geben solle da er doch den waissen in Ober Vngarn mit seiner autoritet erspriesslich sein könnte, so zu zeithen wohl ein abgab in die Cuchel vbertragete, ich hab genug zu wehren gehabt, dass man ihm in Abschlag seiner landschuld die herrschafft Rechniz nit geben hat, da einmahl vnbillig gewesen were, wan die Camer mit der pupillen guth hette ein kay. schuld bezahlen wollen, vnd hette dieselbe dabey wenig Vortl gehabt, da sie doch das inlaft den pupillen was der Neutholdt dem Unfahrt geben hette müssen. es wird also der Gf Czaki die hellfte von Glich im Nagida pr. $\frac{1}{4}$ fl. befunden, von den vbrigen $\frac{1}{2}$ fl. solle er was nachlassen. so man ihme bis zu abstathung des Capitals verinteressieren wird. er hat dise tag ein fiber gehabt vnd hat eine hilff vonnöthen.

Die fürstin Mueter hat gebetten bey der Tochter zu sein, worauf man ihr geantwortet, das sie zu loyben bleiben vnd einssweilig in den kloster Höffen hette vber welches sie sich geäussert sprechent, dass ihr Tochter kein Kind, sondern ihre jahr habe, die weld würde ihr es übel auslegen wan sie aus affection gegen derselben oder wegen ihren gelegenheiten von hir weggehen solte, Wienn wer ihr einmahl benent zum bleiben so hätte man ihnen die treu versprochen, wer also schuldig ihme auf dem Vnglikh zu bringen vnd sein seel zu salvirn, sie verlange weiter nichts, wan sie ihren Man schreiben wurde oder von ihme Brieff empfangen, so sollen sie. I. M. vernemen lassen, sie bätte also ihre Tochter hier zu lassen, sie wolte selbst zu ihr ins kloster gehen, so man acceptirt hat vnd vermeinend wohl hieran geschehen seye, weilen es ihr freyer will gewesen, indem man ihr frey gestellet auch sonsten allhier bleiben zu können, hette sie in der Statt losirt; so hetten die frembden Ministri nit vnterlassen absonderlich die Acatolici sie zu besuchen, vnd wer allezeith etwas darwider vorgebracht worden; sie ist also gestern zu ihrer Tochter zu denen Ursulineru gangen, behaltet nit mehr als 3 Menscher, alle ihre andern leuth hat man zuruckgeschickhet. der Sonn ist auch schon vor etlichen tagen auf Neuhaus, er ist ein frischer Kerl hat I. M. ein oration gemacht; gestern hat der Herr Cardinal die Ragozischen Clenodien übernommen, wie er erzehlet, so ist sich zu verwundern, wie vnrichtig es bey der Oberrn Kamer hergehen muss, erstlich seind die sachen alle durch

einander beschrieben da doch ein depositis (dispositio) hette geschehen sollen, die inuentur ist geschehen ohne der Mueter, vnd ihre bedinthen haben ihr die truhen vnverpetschirter mit sambt denen schlisslen mitgeben, vnd sie also billich für nichts stehen kan vnd vill sachen abgehen, es seind auch in 7 Truhen auf den güthern geblieben, die Muter hat nit gewust, was in einer oder der andern ist, Gott weis wie es eben hergangen sein mag, man redet nit zum besten von der obigen Camer, sie hette wohl ein grössern Nutzen es scheint aber man will nit recht hören.

Unsere allhie in Stullweissenburg lege ich bei, in Sclavonien ist wieder alles still, daher General Caprara die 2 Regimenter beordert, stehen zu bleiben, wo sie sind wünsche übrigens zu dero Vorhaben wir mir H. Czokenei? schreibt vill glückh. womit verbleibe.

Den 4-t. April 1688.

XXXIII. 1688. jul. 4.

Caraffa tábornok Dietrichstein Ferdinánd herczeghez.

Hochgebohrner Fürst.

Gnädiger Herr Ewer fürstl. gnaden solle zu erindern gehorsamst nit vmbgehen, wie dass gestern alhier zu Segedin angelangt bin, Ich hette gern meinen Marche schleiniger vortgesetzt, alldieweillen ich aber von dem Bascha zu Temeswar den Pase wegen Abführung deren aus Lippa kommenden Türkischen Weiber vnd Kinder. so wenigst in 2000 Seellen bestunde etwas spatt erhalten, zudem auch ein sehr kaltes Regen Wetter eingefallen vnd in die 8 bis 9 tag angehalten, dass viel weeg vnd Strassen ganz überschwemmet, vnd zur pagage ganz vndichtig gemacht worden alss habe den March auch widerwillen verschieben müessen, vndt ist nit zu beschreiben wass diese Imerwehende Güss vnd Regenwetter, beförderist weillen der weeg sehr weith vnd langwürig für grosse hinderungen verursachen; Ess berichtet mich ein gleichmässiges Herr Gral Veldtmarschall Graf von Caprara vermeldet, dass wegen des grossen gewässer so wohl der Trouppen March als auch die conjunction vnd vorhabende operationes gehemmet werden, vnd nach verlangen vnmöglich zu bewerkstelligen seind. Inmittels wird vngezweifelt der H. Graf Guido von Stahremberg zu Wienn glickhlich angelanget sein, Ewer fürstl. gnaden mein gehorsamst abgelassenes überantwortet, vnd die Eroberung Lippa mit mehreren vmbständen mündlich referirt haben: Damit nun vnssers allergnädigsten Herrn gerecht: vnd Sigreichen Waffen der lauff gelassen werde, alss habe nach

obberührter Eroberung Lippa den H. Obristen Baron de Pace mit 600 Pferden nach Lugosch zu gehen beordert, denselben zwey gefangene Türkhen mitgeben, vnd dem daselbstigen Comendanten entbiethen lassen, das weillen numero die Vöstung Lippa von Vns erobert worden, Sie sich mit güete accommodirn solten, gegen versicherung, dass ich Sie mit sackh vnd Packh von dass frey abziehen, vnd nach Karansebes convoiren lassen wolle, widrigenfals aber mit stuckhen daruor komben vnd Sie sich keiner gnad mehr zu getrösten haben, worauf dan der Beeg daselbst zum Accord geschritten, die feindliche Quarnison so in 200 Janitscharen vnd 100 pferdten bestunde abgezogen vnd der orth als nemblich dass Schloss mit teutsch, die Balanka aber mit Vngar Militz ist besetzt worden. Diese Vöstung ligt an der Temesch vnd 4 meil weegs von Lippa, also das auf erforderenten fahl nit allein die abfuhr auf der Marosch vmb so viel füeglicher beschehen kann, sondern auch Temeswar desto mehr eingeschrenkht vnd die Waradeiner abgeschmiden seint. Ich kan Ewer fürstl. gnaden versichern, dass wan die Kay. ordre nit immediate gelauttet hette, mein March geradt vnd vnerzüglich zu dem Caprararischen Corpo fortzusetzen ich getrawet hette, einen solchen straiich vorzunehmen, der gar wohl solte zu statten komben sein, meine schuldigkeit aber erforderte der Kay. ordre nachzuleben vnd werde den March so schleinig als möglich vortsetzen.

Sonsten lamentirt obbemelter Herr General Graf von Caprara, dass Er von allen geltmitlen entblöst vnd auch in andern keine dispositiones vnd anordnungen annoch beschehen wären. Ich habe durch Göttl. Beystandt vnd meine getribene wenige Würthschafft einige geldter in ersparung gebracht, vnd werde in so weit damit ausszulangen, alle assistenz laisten, mittler zeit wird ia hoffentlich die löbl. Hoffkammer auch Hand anlegen, damit die behörige mitl herbeygeschafft vnd vnsers allergnädigsten herrn Dienst beobachtet werde. Ich meinestheils thue, was meine Cräfte vnd die möglichkeit zuelast vnd werde auch ferrers zu solchen Ende mein eyserstes daran strekhen, übrigens aber thue mich zu beharrlichen gnaden gehorsamst empfehlen.

Ewer fürstl. gnaden

Veldtlager bei Segedin den 4. July 1688.

gehorsamber Diener
Antonio Carafa m. p.

XXXIV. 1688. jul. 8.

Dietrichstein Ferdinánd herczeg válasza Caraffa tábornokhoz.

Ewer Excellenz angenehme Zeillen vom 4-t. dies empfangen ich heinth zurecht, bedanke mich vñ die gegebene nachrichte vñ betaure, dass das üble wetter dero march verhindert hat, ich hoffe aber Sie werden nunmehr nachend bei der Donau sein, vñ Sich bald conjungiren können. Mit dem H. Grafen von Stahremberg habe ich mich bedankt wegen der gegebenen nachricht ratione Lippa vñ zugleich erfrewdt, dass Sie solche so bald vñ gliklich vollzogen, obbemelter H. graff hat auch die eroberung Lugosch erinnert, vñ seind alles diesses nothwendige dispositionen Waradein vmb so viell ehunder zu vberkommen, vñ Temeswar einzuschränken. H. Gr. Caprara hat auch anhero berichtet, dass kein geld mehr in der Cassa vorhanden, H. Praesident hat hierauf vber sich genohmen, hinwiderumben eine summa geldt in dieselbe zu verschaffen, vñ des forschbuom anschaffungen allhier zu vbernehmen haben auch dem Schweiger ein nahmhafter summa an die Länder richtig angewissen dass Sie werden hierauf gleich wie vor diessen anticipiren können, dass ich also hoffe, dass mit dem Vorrath so Ewer Exc. durch Ihre guete oeconomie ersparet, vñ mit sich bringen man eine Zeith kleken wird können. Vnterdessen muess H. kammer Praesident fleissig angemahnet werden.

Wien den 8. July 1688.

XXXV. 1688. a u g. 28.

Dietrichstein Ferdinánd herczeg Caraffa tábornokhoz.

Ich habe zwar auf Ewer Excellenz Schreiben so mir der General Adjutant gebracht geantwortet, hab aber auch diese guete gelegenheit nit versaumen wollen, mich Ew. Excell. gueter gesundheit zu erkundigen. Man hoffet der Schwaiger wird mit denen $\frac{m}{180}$ fl. schon ankommen sein, vnterdessen hat H. Cardinal Nuntius widerumen $\frac{m}{40}$ hergeben, dass man also hoffet, wan die Belagerung nit lang tauret, die Cassa wird ein weill damit kleken können, man vermeinet alhier ein $\frac{m}{4}$ zue fues in Belgrad zu legen, so ich dahin gestelt sein lasse, weilen es militärisch, ich habe aber gleichwohl dabey erinnert, dass Ew. Excellenz am besten wissen werden, wie viel Sie Ihnen alda, von derselben wie auch der Cavalleria ausszuhalten getrauen, vñ dass man kein stund verliehren solte, bei der Saw, so durch gantz Gran gehet vor ein $\frac{m}{10}$ fl. allerhand Bawholz zu bestellen vñ

noch bei gueter Zeit nach Belgrad zu überbringen. vnd eben so viel durch die Donaw, dan sonst ein guetter theil der Infanterie, an welcher Ihr May. so viell gelegen gleichwie es die ersten 2 Jahr zu Ofen, Neühausl vnd Gran geschehen, crepirn wierdt. Man sagt die Türken thätten auf dem Land alles ruinirn vnd die Leuth wegführen. wardurch die Subsistenz vnserer Leüth auch abgehen möchte. allhier wird hingegen Bosna für ein volles Land beschrieben, dass allda viell Völker subsistiren werden können, ich zweifel nicht Ew. Excell. werden alles genau aussuchen wo Sie etwas werden vnterbringen können, vnd wird zuerwartten sein. ob die auxiliär Völker absonderlich die Bayer der orton bleiben werden wollen, vnd weillen ich vernehme, dass dieselbe zu anfangs September aufbrechen vnd Ihre raiss anhero nehmen wollen. alss wünsche ich hiezue guete gesundtheit vnd dass Sie bald glücklich anhero gelangen mögen, weillen die einrichtung der quartiere Zeit erfordert, ich supponire zwar es werden wenig von vnserer miliz in die hissige Erbländer kommen, also die Auss-theilung derselben noch vor dero abreis gemacht sein wired, vnd Ihr May. dass heraustrigende militare quantum zu andern militärischen requisiten brauchen werden können, wormit beständig verbleibe

Wien den 28. Aug. 1688.

XXXVI. 1688. nov.

Dietrichstein Ferdinánd herczeg válasza Caraffa tábornokhoz.

Ewer Excellenz mir sehr angenehme Schreiben vom 9-t. samt dem P. S. vom 11. diss habe ich mit absonderlicher freud empfangen, wie ich mich dan umb die so ausführliche nachricht höchstens dienstfreundlich bedanke vnd dafür hoch verobligirt verbleibe, Ewer Excell. auch zugleich gratulire, weilen sie dupliciter durch ihr zuthun consilio et opere mit Verschaffung der Notturfft hiezuvill beygetragen vnd disen glücklichen success zu befördern geholffen. Der allmächtige will augenscheinlich I. Mt. Ihre waffen segnen. vnd den Krieg zu continuiren Mittl geben, dan Ewer Excell. werden den Beytrag aus *Bosnia, Servia vnd Bulgaria wohl zu nuzen machen wissen.* wan anderst den inwohnern ihr Vieh nit benommen wirdt. dan auss Mangl dessen hernacher die felder vnangebauter bleiben, welchen aber Ewer Excellenz mit ihrer Vorsichtigkeit schon vorkommen werden. es ist wohl zu betauern. dass so stattliche Magazin in feyer aufgangen, vnd villeicht schwer sein wirdt auss disen newen acquisiten die Notturfft

für die Guarnisonen vnd die verbleibenden Völker zusammen zubringen, da ich supponire, das der Feind die mehrer fechtung, was auff vill Mehl herumb gewesen nach Belgrad hat führen lassen so anizo verbrennt ist, ist also kein Zeit zu verlieren, wan es auss vnsern ländern dahin gebracht werden solle vnd kein moment dissfahls zu versäumen, dan Ewer Excellenz wissen selbsten wie die Gelder langsam auffgebracht werden, die Einkaufung des Khorn das Mahlen das zusammen führen erfordert auch ein zimliche Zeit. Spat hinaus mus man hernacher das Mehl vnd haber hinunter zubringen doppelte Vncosten anwenden, dan die täg kurz vnd man oft wegen der wind vnd Eyss nit fahren kan, zu geschweigen die gefahr, der haber ist heyer wegen der hize wass Klein, doch wird er vmb ein rechten werth zu bekommen sein, man muss aber damit nit verzihen, ich sage es H. Cammer Praesidenten zum öfftern, dass man mit dem Prouiant nit feyern solle, weillen das Khorn respectue der vorigen Jahr in einem geringern werth, vnd der grosse Märische Mezen vmb 16 bis 17 gr. zu bekommen. so man die vorige Jahr pr. 25 gr. bezallen müssen. Der Oppenheim hat auch credit machen wollen, wan man ihm nur auff die künfftige Landtags Verwilligung weissen thette, die Cammer vermeint den Centner Mehl vmb 1 Thr. zu bekommen, sie werden sich aber betrogen finden, wie dann die grosse wetter schaden solches schon vmb etliche groschen wider machen auffschlagen, man also die gelegenheit wan man vmb ein rechten preÿss wass bekommen kan, nicht auss händen lassen solle, absonderlich in sachen, welche man haben muss. E. E. vergeben mir, dass ich mich so weit heraus lasse, weillen ich weiss, dass Ihr Vorsichtigkeit schon alles dises incaminirt wird haben. Der schwaiger wird albereit mit ein rö^m Thlr ankommen sein vnd hat H. Praesident versichert, er wolte auf fernere Mitl bedacht sein. Von hier gibt nit vill Neues, alss dass der Herr Herzog von Lotdringen gestern zu schiff, deren er in allem 9 gehabt mit I. Mt. der Königin biss nach Fische gefahren, sobald er etwas gutes vernomen so ist sein Verlangen vermehrt worden, sich bey der Armee bald einzufinden, er hat dem H. Churfürsten bei dem vorgehenden Courrir geschriben, dass er ihme von Aussen mit der Cavallerie bedecken wolle, dass also hoffentlich dess H. Herzogen ankunfft kein gelosiam wiel verursachen vnd der H. Churfürst sein angefangene operation glorios wird enden können. Dem H. Herzog wirdt Temiswar zu theill werden können, vnd also beede Herrn mit satisfaction die Campagne enden können. I. M. die Königin wolle zu Ofen bleiben, wan aber Belgrad interim übergehen solte, so möchte ihr der Lust khomen solches auch zu sehen.

Erfreye mich dass das fieber E. E. verlassen hat, wünsche hierauff beständige Gesundheit, dan sie solcher zu I. M. diensten vonnöthen haben, dan bey acquerirung Mehrerer lender die Arbeit immer zuwachsst vnd Ewer Excellenz alleweil mehr zu thun haben werden, dessen läuffigkeit vnd Experienz aber ist auch eines mehrern fähig, wan sie nur die Gesundheit haben werden. Wormit beständig verbleibe.

1688. November.

Közli: TH—Y L—s.

AZ ERDÉLYI KÁPTALAN LEVÉLTÁRA GYULAFEHÉRVÁRTT.

— NEGYEDIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

1774. 1666. aug. 11. (Görgény-Szent-Imre.) Apafi Mihály Veselényi Pálnak élte fogytáig a dési sóaknából háromezer kősöt adományoz.

1775. 1666. aug. 23. (Szamos-Ujvár.) Udvarhelyi György Mediomontanus Mátyás kövári provisornak ír gazdasági dolgokról.

1776. 1666. aug. 25. (Szamos-Ujvár.) Apafi Mihály a szamos-ujvári udvarbírónak utasítást ad a jobbágyokról.

1777. 1666. szept. 25. (Szeben.) Kristóf János Udvarhelyi Györgynek írva mentegeti magát gyér írásáért; mert elvándúlt, a mint mondja csaknem »medve lett belőle.«

1778. 1666. okt. 14. (Kolosvár.) Apafi Mihály Gyulafehérvárra a palotájába akarván szállásra jönni, előre oda küld száz forintot a kolosmonostori harminczadból.

1779. 1666. okt. 14. (Kolosvár.) Apafi Mihály Udvarhelyi György fiskális praefektusnak rendeli, hogy Borbély István elszegényedett nemes hívének adjon a kolosi árendából öt köből búzát.

1780. 1666. okt. 18. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelméné Fábián János provisorától rögtön tizenöt köből árpa beküldését várja.

1781. 1666. okt. 20. (Alba Julia.) Udvarhelyi György ír Fábián János balásfalvi provisornak a gazdaságról.

1782. 1666. nov. 9. (Alba Julia.) Udvarhelyi György ír Gombás Mihály szamosujvári provisornak, hogy gondosabban vigye a gazdaságot, mert különben meg van »a Nagyságok megsértődése.«

1783. 1666. nov. 18. (Balásfalva.) Apafi Mihály rendeli Papolczi Ferencz kamaraispánnak, adjon Pap Györgynek száz kősöt.

1784. 1666. decz. 18. (Fogaras.) Udvarhelyi György ír Csügedi György zalatnai provisornak, hogy ő nagysága marháiról küldjön rendes extractust, azokkal a marhákkal pedig idegen marhát ne teletessen.

1785. 1666. decz. 21. (Fogaras.) Apafi Mihály fejedelem idézteti Tordai Jánost azért, mert Somogyomban és Gálfalván a fejedelmi jobbágyokat megverte.

1786. 1666. decz. 21. (Fogaras.) Udvarhelyi György ír Marosvásárhelyi György fiskális exaktornak, hogy a vásárhelyi gyűlés alkalmára szállásról nem gondoskodhatik, és hogy a dézmások dolgában sok a panasz. A gyűlés 1667. jan. 5-én lesz.

1787. 1667. márcz. 2. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Logofet Demeter váradjai harminczadosnak, hogy a mi proventus van, jövőre gyorsan küldje be, ne várjon sürgetést.

1788. 1667. ápril. 20. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi Mihályt tizenöt forint ötven pénzről.

1789. 1667. ápr. 30. (Alba.) Apafi Mihály Tornyai Péter zajkányi harminczadost nyugtatja egyszázhuszonegy forint befizetéséről.

1790. 1667. máj. 2. (Alba.) Apafi Mihály Ötvös Nagy Mihály aranyváltónak rendeli, hogy körösbányai harminczados hivatalát adja át Komlósi Jánosnak.

1791. 1667. máj. 7. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Boér István fogarasi provisornak ír a torony és a cziinterem építésére adott fákról; rendelvén, hogy azokat semmi egyébbre ne fordítsa, s az adót gyorsan szedje be.

1792. 1667. máj. 24. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Borsai István dobokai tized-árendátornak, hogy a jutandó bárányokat és a pénzt Szamos-Ujvárra szállítsa.

1793. 1667. jun. 2. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Bonyhai István gyulafehérvári számtartót háromszázötven forintról, mint borok áráról.

1794. 1667. jun. 5. (Alba.) Apafi Mihály fejedelem Lipcsei György váradjai perceptornak rendeli, hogy Bethlen Gergely kezébe, az ország praesidiuma számára adjon négyszázötvenhárom forintot.

1795. 1667. jun. 14. (Sárospatak.) Bessenyei Mihály Gávai Miklóshoz ír különfélekről.

1796. 1667. jun. 17. (Algyógy.) Bornemissza Anna fejedelemné Boér István fogarasi provisornak rendeli, fizessen háromszéki Székely István hadnagynak tíz köből buzát.

1797. 1667. jun. 19. Bornemissza Anna fejedelemné

Berzeti István harminczadost huszonhét forint tíz pénzről nyugtatja.

1798. 1667. jun 24. (Alba.) Apafi Mihály rendeli Lipcsei György provisornak, fizessen Koncz György kezébe harmincz tallért.

1799. 1667. jul. 15. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Logofet váradjai preceptornak, hogy Nalácz István kétezer kősója vámját ne sürgesse, mert el van engedve.

1800. 1667. jul. 30. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábián János balásfalvi provisornak írja, hogy hatvan köből árpavetés után nem sok, ha csak kétszáz kalongya lett; mert Katonában nyolczvan kis köből vetés után árpában egyezer kalongya lett; azért a gazdaságra vigyázni kell.

1801. 1667. jul. 31. (Radnót.) Apafi Mihály írván Lipcsei György provisornak a kifizetendő postai költségekről, megjegyzi, hogy a prédikátorokról sem felejtkezett meg.

1802. 1667. aug. 1. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli, hogy Várad János konventiója szerénti fizetését kapja meg.

1803. 1667. aug. 19. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Keszegi János gyulafehérvári számtartónak, hogy Paládi postásnak fizessen három kis köből búzát.

1804. 1667. sept. 9. (Görgény.) Bornemissza Anna fejedelemné írja Boér István fogarasi provisornak, hogy Rác Dobrin portai postát konventiója szerint fizesse ki.

1805. 1667. sept. 24. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Bonyhai János gyulafehérvári számtartót kétszáz forintról.

1806. 1667. okt. 5. (Alba.) Apafi Mihály Tolnai Istvánnak adja a királyfalvi dézmákat Küküllőben

1807. 1667. decz. 15. (Fogaras.) Apafi Mihály nyugtatja Lipcsei Györgyöt az egyezeröttszáz imperialis tallérról.

1808. 1667. n. n. Számadási jegyzetek Apafi Mihály fejedelem udvartartásáról.

1809. 1668. jan. 1. (Ebesfalva.) Apafi Mihály Udvari István kolosvári harminczadost utasítja, fizessen Ugrai György hadnagynak »két kántor-pénzt.«

1810. 1668. jan. 20. (Besztercze.) Apafi Mihály elengedi Kereszturi Tódor görögnek Kereszturig harminczadját azért, mert olcsón vett lovakat tőle.

1811. 1668. jan. 22. (Besztercze.) Apafi Mihály rendeli Gombás Mihály provisornak, csépeltesen a kapnik-bányaiak számára száz köből búzát.

1812. 1668. jan. 25. (Besztercze.) Bornemissza Anna fejedelemné Páter János kereskedőtől egy öreg kötet gyön-

gyöt vásárolván nyolczszáz forinton, ennyi értékű kénesőt rendel neki Zalathnán fizetendő, három és fél mázsát.

1813. 1668. febr. 18. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Déri János deákot kilencszáz negyvenhárom forint ebesfalvi és almakereki bor-áráról.

1814. 1668. márcz. 9. (Fogaras.) Apafi Mihály rendeli a szigeti harminczadosnak, hogy a mármarosi viceispánnak fizesse ki ötezer zszindely árát, a mi kell Kapnikbányára.

1815. 1668. márcz. 9. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné Rosondai András borprebendáját még egyszer megadatni rendeli.

1816. 1668. márcz. 28. Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Cserei Farkas harminczadost különféle bevásárlott kellékekről és értékekről.

1817. 1668. márcz. 29. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné Nagy Kati szolgálónak két véka fehér lisztet, és négy kalongya kendert rendel.

1818. 1668. ápr. 6. (Porumbák.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas dési harminczadost háromszázhetvenkilenc forintról.

1819. 1668. ápr. 6. (Porumbák.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkast kétszázötven forintól.

1820. 1668. ápr. 12. (Kis-Selyk.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Cserei Farkas harminczadost harmincz forint értékű posztóról.

1821. 1668. ápr. 20. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Boér István fogarasi provisornak, hogy harminczkét darab vágó marhát vétessen kétszázötvenegy forinton, Segesvárra küldjön előpénzt hatvanezer cserépre a várnak szükségére; a »scholabeli gyermekeknek pedig csináltasson köntösöket.«

1822. 1668. ápr. 21. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Lipcsei György provisort a kifizetett ötszáz forintról.

1823. 1668. ápr. 21. (Alba.) Apafi Mihály rendeli Lipcsei Györgynek, fizessen Apafi István hideg teste eltemetésére ötszáz forintot.

1824. 1668. ápr. 25. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi István udvarbíró négy mázsa fadgyúró, nyolcz öreg, nyolcz apró szarvas-dagasztó tekenyőről.

1825. 1668. máj. 4. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja Fábián János provisort, hogy azt a Kemény Jánosné által adott magyarországi bort jó gondviselés mellett küldje ide.

1826. 1668. máj. 7. (Alba.) Bornemissza Anna fejede-

lemné Bonyhai János gyulafehérvári számtartót nyugtatja háromszáz forintról.

1827. 1668. máj. 17. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Belényesi István zalatnai udvarbírónak, hogy a négyszázhatvan fejős juhot, s az egyezerkétszáz forintból felvett részletet adminisztrálja.

1828. 1668. máj. 19. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas mármaroszi harminczadost a posztóról és befizetett pénzről.

1829. 1668. máj. 28. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Logofet Demeter váradjai perceptort négyszázötven forintról.

1830. 1668. jun. 14. (Alba.) Brassai Tócséres János különféle üveges munkák végzéseért felvett béréről nyugtatványt ad.

1831. 1668. jun. 17. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Fábíán Jánost egyszáz magyar forintról.

1832. 1668. jun. 18. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné Péter János görögnek kedvezményt enged azért, hogy ezután úgy adja neki, a mit vészen tőle, valamint ő is vette vala.

1833. 1668. jun. 25. (Radnót.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas perceptort négyszázötvenkét forintról.

1834. 1668. jun. 25. (Radnót.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas perceptort háromszázhusz forintról.

1835. 1668. jun. 30. (Almakerék.) Apafi Mihály utasítja Lipcsei György provisort, fizessen Bethlen Jánosnak háromszáz tallért.

1836. 1668. jul. 16. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja Cserei Farkas mármaroszi harminczadost, fizessen egyszázharmincz forintot Keresztény Tódor görögnek huszonkét abrosznak való vászonért.

1837. 1668. jul. 21. (Radnót.) Apafi Mihály utasítja Cserei Farkas harminczadost, fizessen Rác Mihálynak husz tallért.

1838. 1668. jul. 21. (Radnót.) Apafi Mihály fizetett Tasnádi János kolosvári kereskedőnek selyem árába háromszáznolczvanhárom forintot.

1839. 1668. jul. 28. (Görgény.) Apafi Mihály Lipcsei Györgynek rendeli, fizessen Gyerőfi Györgynek hatvan tallért a portusi proventusból.

1840. 1668. sept. 11. (Radnót.) Apafi Mihály rendeli Belényesi Istvánnak, hogy Marler Márton tizenkét hordó borát az ő javára árultassa ki.

1841. 1668. sept. 12. (Radnót.) Apafi Mihály Cserei

Farkas provisornak rendeli, hogy Váraljai Lőrincz szatmári prédikátornak és orthodoxus kollégájának nyolczszáz kősót engedett, s hogy nagyobb legyen hasznok, harminczad mentesen szállíttassa el Tokajba.

1842. 1668. sept. 14. (Radnót.) Apafi Mihály Markafalvi György iskolamester könyörgésére kétezer kősót ad a debreczeni iskolának, harminczad-mentesen.

1843. 1668. okt. 3. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja a szigeti harminczadost háromszáznegyvenegy forint befizetésről.

1844. 1668. okt. 3. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas perceptort négyszázharminczhat forintról.

1845. 1668. okt. 8. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Belényesi Istvánnak, adjon két mázsa kénésöt Zsidó Judának.

1846. 1668. okt. 9. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi István zalatnai udvarbíró a beszolgált hét topánfalvi hordó berbenczéről, dézma mézről sonkolyostól, és ötven kecske bőrről.

1847. 1668. okt. 14. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja Fábrián Jánost, adjon Inczédi Péternek és írődeákjának tisztességesen ételt és italt.

1848. 1668. nov. 1. (Alba.) Apafi Mihály Cserei Farkas harminczadost utasítja, hogy Lakatos István szigeti eladó házát vásárolja meg, de jutányosan.

1849. 1668. nov. 9. (Alba.) Apafi Mihály utasítja Ujvári István harminczadost, fizessen Boldvai Márton, portára expedált embernek husz tallért.

1850. 1668. nov. 10. (Gyula-Fehérvár.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Bonyhai János deáknak, hogy a mosóinasnak adjon egy köből búzát.

1851. 1668. nov. 11. (Radnót.) Apafi Mihály Lipcsei György váradjai provisort utasítja, adjon Lippai Sábának ötszáz kősót.

1852. 1668. nov. 19. (Ebesfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Vas Mihály gyulafehérvári udvarbírónak, adjon dévai kötélverőknek kötelek készítésére száz kalongya kendert.

1853. 1668. nov. 19. (Ebesfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Váradjai András szamosujvári számtartót az »annuatim administralni szokott nyolcz róka-bőrökről.«

1854. 1668. nov. 21. (Ebesfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Belényesi Istvánnak, fizesse a restans száz forintot a kapniki bánya részére Cserei Farkas kezébe.

1855. 1668. decz. 3. (Fogarás.) Apafi Mihály nyugtatja

Tolnai István küküllői árenda perceptort kétszázkilencz forint ötven pénzről.

1856. 1668. decz. 16. (Fogaras.) Apafi Mihály Szentiváni Samu fiskális director kérésére vallató parancsot ad.

1857. 1668. decz. 19. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi Istvánt a tizenhárom nyestről, Zalatnáról.

1858. 1669. jan. 5. (Fogaras.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas harminczadost kétszázötven forintról.

1859. 1669. jan. 5. (Fogaras.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkas harminczadost háromszázhatvanhat forintról.

1860. 1669. jan. 18. (Kelementelke.) Apafi Mihály Szentiváni Sámuel fiskális-director kérelme folytán vallató parancsot ad.

1861. 1669. jan. 29. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi István zalatnai provisort ötvennégy róka tizennégy nyest bőrről, hat szarvas tekenőről, tizenöt cseberről s egyebekről.

1862. 1669. jan. 30. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatvánja Ujvárosi István deáknak egyezerharminczöt forint befizetéséről.

1863. 1669. febr. 2. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábián János udvarbirónak, hogy az elvett tyukfiak, galambfiak után bárányokat anyástól küldjön; sok bárányt tartson készen, szerezzon turbolyát és galambbegyet.

1864. 1669. febr. 9. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Ujvárosi István kolosmegyei provisornak, hogy adjon Veresegyházi Mihály typografusnak, mikor kéri, ötven forintot azon könyv nyomása árába, melyet a fejedelemné nyomatni rendelt.

1865. 1669. febr. 14. (Alba.) Apafi Mihály Samarjai Péter enyedi bírónak rendeli, szerezzon vissza az Udvarhelyi Mihály typografustól elidegenített nyomdai eszközököt, és ha Udvarhelyi refrágálna, tartóztassa le.

1866. 1669. febr. 18. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Belényesi Istvánt háromszáz forintról.

1867. 1669. márcz. 19. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Belényesi Istvánnak Zalatnán, adjon Páter Jánosnak egy mázsa kénesőt.

1868. 1669. ápril 2. (Fogaras.) Apafi Mihály nyugtatja Cserei Farkast kilenczvenkilencz forint és harminczhét pénzről.

1869. 1669. ápr. 2. (Fogaras.) Apafi Mihály Cserei Farkast nyugtatja egyszázhuszonöt forintról.

1870. 1669. máj. 14. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Gilyén János gyulafehérvári árenda-perceptort hetvenkilencz forintról.

1871. 1669. máj. 15. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Belényesi István udvarbíróát egyszázötven nehezék pisetum aranyról, és nyolczvannégyszázötven forintról.

1872. 1669. máj. 25. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Belényesi Istvánnak Zalatnán, adjon körösbányái Görög Demeternek két mázsa kénest.

1873. 1669. jun. 2. (Algyógy.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Érsekújvári György dévai számtartónak, ne háborgassa Vér Györgyöt és Mezei Samut a szállított só lucrumáért, és a három-három tallért hagyja nálok, mert el van engedve.

1874. 1669. jan. 3. (Algyógy.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a csornabányái hámosos Pilcz Mártonnak, adjon a dévai hajókra négy mázsa vasat.

1875. 1669. jun. 11. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné a radnóti határon némely földek ügyét a lakosokkal szemben a requisitorok közbejöttével rendeztetni kívánja. (Beszerményi requisitor megjegyzi: *Requisitoria kell.*)

1876. 1669. jun. 11. (Alba.) Apafi Mihály negyven stompvasaló elkészítését rendeli Kapnikbányán.

1877. 1669. jun. 15. (Alba.) Apafi Mihály Keresztesi László részére vallató parancsot ad.

1878. 1669. jun. 19. (Sziget.) Zágoni János mármaros megyei jegyző tanúsítja, hogy a fejedelem szigeti Rationistája Samarjai János egy ítélet taxájában három forintot lefizetett; hogy Cserei Farkas 1668-ban óvást tett bizonyos jogokért.

1879. 1669. jul. 27. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábrián János balásfalvi udvarbírónak, küldjön a balásfalvi nyulós borok közül négy hordót, mert ki akarja árultatni.

1880. 1669. aug. 23. (Szamosujvár.) Apafi Mihály fejedelem Alvinczi István inspektor ökrei után a harminczadot elengedi.

1881. 1669. szept. 27. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Nagy István alvinczi udvarbíróát egyszázharmincz forintról.

1882. 1669. szept. 30. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Tornyai Péter zajkányi harminczadost kétszáznegyvenhat forintról megnyugatja.

1883. 1669. okt. 11. (Déva.) Bornemissza Anna nyugtatja Tornyai Pétert száz forintról.

1884. 1669. okt. 21. (Alba.) Apafi Mihály a patronusoktól mindenfelől elhagyatott kolosvári orthodox kollegium javára ad évenként a tordai proventusból harminczkét köböl búzát.

1885. 1669. nov. 10. (Alba.) Apafi Mihály fejedelem

özvegy Rákóczy Péterné, Török Sára részére Csekelaka birtok irományait kikerestetni rendeli.

1886. 1669. nov. 30. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Böszörményi István és Gyarmati Istvánnak, a két requisitornak, menjenek Dévára, és előbb átvévén mindent a régi udvarbírótól inventárium mellett, adják át Buza Lászlónak.

1887. 1669. decz. 2. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné Böszörményi István requisitornak rendeli, hogy rögtön keresse ki és transumptumban adja ki Balásfalván lévő némely fiskális javak leveleit.

1888. 1669. decz. 5. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Böszörményi és Gyarmati István requisitoroknak, hogy Dévára menvén, kérdő pontok szerint vegyenek át mindent az udvarbírótól.

1889. 1669. decz. 13. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábián János balásfalvi provisornak, hogyan tartsa étellel a béreseket, ír a nagy-ekemezei bordézmáról, ír Farkas Mihály radnóti udvarbíró lakadalmáról stb.

1890. 1669. decz. 27. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Rétyi Péternek, mint fiskális exactornak, tartsa rendben, hogy mennyi czipót, gabonát s egyéb adott Fábián József a mesterembereknek?

1891. 1669. n. n. (Alba.) Apafi Mihály a gyulafehérvári levéltár requisitorait utasítja Veresegyházi Mihály és Udvarhelyi Mihály typografiájáról, s egyéb ahhoz szükséges eszközök beszerzéséről.

1892. 1670. n. n. (Atyha.) Fr. Domokos Kázmér, apostoli vikárius az erdélyi püspökség területén, generális vizitációt tartván Atyhában, a hívek hátralévő bérfizetésére nézve hat pontban intézkedik és rendeletet ad ki saját papírba nyomott pecsétje alatt.

1893. 1670. jan. 1. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábián János provisor utasítja apró gazdasági dolgokról.

1894. 1670. jan. 22. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné csudálkozik, hogy Fábián János balásfalvi provisor minap nem felelt gyorsan levelére; pedig vagy negyven vágómarhát kellene Fejérvárra küldenie. Aztán úgy viselje magát, hogy néhány napig Balásfalván fog mulatni.

1895. 1670. jan. 24. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Csügedi György zalatnai provisornak, adjon Ipsa Gerlitz kereskedőnek egy mázsa kénesöt.

1896. 1670. febr. 15. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Pál deák, dévai tricesimatort egyszáznyolcvanhat forintról.

1897. 1670. febr. 17. (Alba.) Apafi Mihály a kolosmonostori harminczadost utasítja, fizesse ki Polyk János porkoláb restans fizetését.

1898. 1670. febr. 22. (Alba.) Apafi Mihály nyugtatja Köblös Péter kolosvári harminczadost hatszázhetvenöt forintról.

1899. 1670. márcz. 8. (Alba.) Apafi Mihály megengedi, hogy Bethlen Miklós harminczad-mentesen hajthasson száz darab ökröt Magyarországba.

1900. 1670. márcz. 11. (Alba.) Apafi Mihály Köblös Péter kolosvári provisornak rendeli, hogy a somlyói katonák számára adjon kétszáz forintot.

1901. 1670. ápr. 9. (Folt.) Folti Ferencz ír Gávai Miklósnak a sógor asszonya betegségéről s egyebekről.

1902. 1670. ápr. 11. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábián János balásfalvi udvarbírónak, hogy a Tóth Mihálylyal küldött lovat jól abrakolja; neki is adjon prebendát; ide pedig küldjön kilencz koszorú vereshagymát és egyéb zöldséget.

1903. 1670. ápr. 16. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábián János balásfalvi provisorot értesíti, hogy a küldeményeket átvette s tíz darab vágómarhát s egyebeket is vár az udvarba.

1904. 1670. ápr. 23. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Csügedi György zalatnai provisornak, hogy a zalatnai prédikátornak, Almási Imrének egy hordó borát a korcsmán költségmentesen árultassa ki, hogy »legyen rajta segítve.«

1905. 1670. máj. 21. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábián Jánost utasítja, hogy az oda küldött hatvan bárányos, fejős juhokra jól vigyázzon.

1906. 1670. jun. 7. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné Csügedi Györgynek írja, hogy küldje immár azt az egy mázsa fagyut, és írjon valamit Ötvös Mihályról is.

1907. 1670. jun. 9. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Csügedi Györgyöt ötszázhetvenöt font fagyúról.

1908. 1670. jun. 21. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Pilz Márton csornabányai hámososnak, hogy valamennyi vasat, mi keze alatt van, ha hetven vagy nyolczvan mázsa lenne is, küldje be.

1909. 1670. jul. 1. (Algyógy.) Apafi Mihály rendeli, hogy a requisitorok az algyógyi fiskális birtokot járják ki és tizenkét jobbágy-telket is vegyenek számba.

1910. 1670. jul. 25. (Radnót.) Apafi Mihály rendeli a kolosvári harminczadosnak, vásároljon két lovas és hat gyalog zászlónak való tafotát és küldje el neki.

1911. 1670. aug. 1. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné tudatja Fábiánnal, hogy három-négy napra Balásfalvára megy, azért készüljön, süttessen, hogy legyen minden rendben.

1912. 1670. aug. 14. (M.-Vásárhely.) Apafi Mihály Köblös Péter perceptornak rendeli, engedje Béldi Pál ökreit harminczad nélkül a határon át.

1913. 1670. aug. 29. (Katona.) Apafi Mihály Vajdaszent-Iváni Bodoni István özvegyének elengedi Sövényfalva fiskális dézmáit.

1914. 1670. sept. 6. (Radnót.) Bél Ferencz a fejedelem-asszony nevében írja a zalatnai provisornak, hogy ha a rendelet eltévedett volna is, adjon Madai Bálintnak háromnegyed mázsa kénésöt.

1915. 1670. sept. 6. (Radnót.) Bél Ferencz Madai Bálint felső-bányai embernek a fejedelemné rendeletére kilenczven font kénéső kiadását illetőleg utasítja Nagy György zalatnai provisort.

1916. 1670. sept. 26. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Csügedi Györgynek, adjon Madai Bálintnak háromnegyed mázsa kénésöt.

1917. 1670. okt. 10. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábiánnak, küldjön be három hordó bort.

1918. 1670. okt. 21. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja György diákok huszonkét veder sonkolyos tordai árendás dézma-mézzől.

1919. 1670. okt. 21. (Alba.) Apafi Mihály utasítja Köblös Péter perceptort, fizesse ki Veresegyházi Mihály kolosvári typografust két esztendei bérével.

1920. 1670. okt. 24. (Alba.) Apafi Mihály Kemény János feleségének a dési só-aknából ezer darab kősöt rendel.

1921. 1670. nov. 5. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábiánnak írja, hogy küldött két mázsa vasat, de a bejött bor kevés.

1922. 1670. nov. 16. (Balásfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Tiszta János balásfalvi major-bíró tíz veder vajról s egyebekről.

1923. 1670. nov. 19. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Csügedi Györgyöt tizenkét cseberről, hat fedeles dézsáról, husz sajtárról, egy köből fenyő-magról stb.

1924. 1670. decz. 6. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Fábián János provisornak rendeli, küldjön huszonöt köből buzát.

1925. 1670. n. n. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja csügedi Nagy György provisort egyszázötven nehezék aranyról.

1926. 1671. jan. 31. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a gyulafehérvári requisitoroknak, úgy rendezék gyorsan dolgaikat, hogy mennél hamarabb az udvarba menjenek, ott lévén maradásuk vagy négy-öt hétig.

1927. 1671. febr. 23. (Fogaras.) Apafi Mihály rendeli Ag Balás irnoknak, hogy Fülöp István zálog-jószágáról szerezzze meg a relatiót.

1928. 1671. márcz. 14. (Fogaras.) Apafi Mihály Köblös Péter kolosmegyei provisornak rendeli, hogy a porkolábokat fizesse konventiójuk szerint.

1929. 1671. máj. 18. Apafi Mihály a kolosmegyei harminczadosnak rendeli, hogy az apahidai orthodox templom építésére adjon tizenöt forintot.

1930. 1671. máj. 26. (Algyógy.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Pilcz Márton csornai hámososnak, csináltasson valami jó új verőt, és egyéb eszközöket.

1931. 1671. jul. 5. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja Csügedi György zalatnai provisor, adjon Berzenczei Istvánnak negyvenhét font kénesöt.

1932. 1671. jul. 15. (Radnót.) Apafi Mihály a kolosmegyei perceptornak rendeli, fizessen Bethlen Gergelynek nyolczvan forintot.

1933. 1671. sept. 1. (Katona.) Apafi Mihály rendeli Köblös Péter perceptornak, hogy Gyerőfi György »öcsénk« hatvan hizlalt marháját engedje harminczad fizetés nélkül kihajtatni Magyarországba.

1934. 1671. sept. 28. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Nagy Istvánt egyszázhusz forintról.

1935. 1671. okt. 7. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Nagy István vinczi udvarbírónak, hogy halat fogasson, mert nagy baj az, hogy pénzért sem lehet halat kapni, úgy mint előbb lehetett; holnapra pedig disznót küldjön, hogy legyen kolbász belőle.

1936. 1671. okt. 22. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Nagy György udvarbíró huszonhat veder vajról és nyolczvannégy forintról.

1937. 1671. okt. 22. (Alba.) Apafi Mihály Hedri Benedek tanu kihallgatására vallató parancsot ad.

1938. 1671. nov. 16. (Balásfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné Simjén Lászlónak, a házörzőnek két köből buzát rendel.

1939. 1671. decz. 1. (Alba.) Apafi Mihály Lázár István részére keresteti Pécsi Simon javai régi iratait a levéltárban.

1940. 1671. decz. 28. (Alba.) Apafi Mihály rendeli a

requisitoroknak, hogy Czelná, Limba, Váradja határvillongása ügyében végezzenek.

1941. 1672. febr. 16. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Rácz Mihályt egy mázsa kéneső áráról.

1942. 1672. febr. 21. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné örvendezve érti, hogy a kénesőnek most jó vénája van Zalatnán, azért rendeli, hogy a provisor adjon ki öt mázsát hatszáznegyven forinton.

1943. 1672. márcz. 6. (Sziget.) Alvinczi Péter írja Rétyi Péter számtartónak, hogy Logofet posteritását hogyan kell felsegíteni.

1944. 1672. apr. 3. (Fogaras.) Apafi Mihály a kolosmegyei perceptor által Keczei Gergelynek fizetendő kétszázötven forintot rendel.

1945. 1672. ápr. 13. (Fogaras.) Apafi Mihály rendeli, hogy a requisitorok rendét csináljanak Bocsárd, Czelná és Váradja határvillongási ügyében.

1946. 1672. apr. 30. (Porumbák.) Bornemissza Anna fejedelemné a requisitorokat a Szeben melletti Hamostorfra rendeli ebédre.

1947. 1672. máj. 12. (Balásfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a zalatnai provisornak, adjon egyszáznyolcvanhárom forintról nyugtatványt Király Pálnak és társának, és egy mázsa kénesőt adjon nekik egyszázhuszonnyolcvan forintért.

1948. 1672. máj. 25. (Balásfalva.) Apafi Mihály osdolai Kun Gergelyt junius 22-re Radnótra hívja.

1949. 1672. jun. 2. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Csügedi Györgynek, adjon Rácz Jank kereskedőnek három mázsa kénesőt.

1950. 1672. jun. 7. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Zalatnán Ilyei Lászlónak egy és fél mázsa kénesőt rendel.

1951. 1672. jul. 2. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a zalatnai provisornak, adjon Sidó Salamonnak egy és fél mázsa kénesőt.

1952. 1672. jul. 7. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné Sidó Salamonnak más-fél mázsa kénesőt rendel.

1953. 1672. okt. 9. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Szegedi Györgynek Zalatnán tizenöt mázsa kénesőt rendel.

1954. 1672. okt. 13. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Nagy Györgyöt öt mázsa fagyuról.

1955. 1672. okt. 15. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné Zalatnán Kis Kristófnak két mázsa kénesőt rendel.

1956. 1672. nov. 17. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Rétyi Péter és Uzoni Mihály fogarasi számtartóknak, hogy Kászoni Pálné lefizette a kegyelemből kétszáz forintra leengedett adósságát, azért őt a fiskus adósai közül ki kell hagyni, »Teleki Mihály uram tekintetéből.«

1957. 1672. dec. 22. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemnéhez »könyörög« a »fejérvári káptalan«, hogy adna neki valami bort: ha bor nincs, hát pénzt, vagy búzát, vagy posztót, hogy »ne maradjon teljességgel semmi nélkül.«

1958. 1673. febr. 8. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja a zalatnai udvarbíró tizenöt róka-bórról.

1959. 1673. apr. 13. (Fogaras.) Apafi Mihály Gyulafehérvár, Limba, Váradja, Czelná, Krakó, Boros-Bocsárd határvillongását a requisitorok közbejöttével rendeztetni parancsolja.

1960. 1673. máj. 2. (Borberek.) Alvinczi Péter Bonyhai János fejérvári számtartónak, hogy nincs vas ő nagyságok radnóti házában, tehát küldjön.

1961. 1673. máj. 25. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné az udvarbiróságot sürgeti a virti, huszti s pünkösti borárak beszédésére, mert szüksége van pénzre.

1962. 1673. jun. 2. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Csügedi Györgyöt kétszáz forintról, és Apafi Mihály háromszáznyolcvannégy forint 80 pénzről (a nyugtatvány más oldalán.)

1963. 1673. jul. 17. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Csügedi Györgynek, adjon Kis Kristófnak tizenkét és fél mázsa kénesőt.

1964. 1673. jul. 27. (Radnót.) Alvinczi Péter Csügedi Györgynek fejedelmi udvarbírónak, hogy kár volt Gillányi urat bántani.

1965. 1673. sept. 10. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja a balásfalvi udvarbíró, hogy sógor ura oda megérkezvén, vele tisztességesen gazdálkodjék.

1966. 1673. sept. 26. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Csügedi Györgyöt egyszáznegyven forint bírságpénzről, és hetvennégy forint fa-árról.

1967. 1673. okt. 16. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a mármarosi kamara-ispánnak, adjon a kapniki bányászok fizetésébe háromszáznegyvennégy forintot.

1968. 1673. nov. 2. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné ternovai Fosztó Tamás görögnek három mázsa kénesőt rendel.

1969. 1673. nov. 4. (Balásfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné a balásfalvi udvarbíró, alma-eczet, s egyéb háztartási kellékek küldésére utasítja.

1700. 1673. nov. 9. (Balásfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Székely András udvarbíró t nyolcz veder szín-mézzről.

1711. 1673. dec. 14. (Alba.) Apafi Mihály a mármarosí öt falu nyomorának enyhítésére, vizsgálat végett. Husztra küldi Teleki Mihályt és Naláczí Istvánt.

1722. 1674. febr. 15. (Fogaras.) Bornemissza Anna fejedelemné nyugtatja Nagy György udvarbíró t nyolcz rókabórról.

1733. 1674. márt. 1. (Fogaras.) Alvinczi Péter instructió t ad Boér Jánosnak, a trappoldi processus dézmaszedőjének, hogyan viselje hivatalát.

1744. 1674. márt. 22. (Fogaras.) Apafi Mihály Mármarosba küldvén a »Káptalant« (=Requisitorokat) neki szabad menet-levelet, provisió t és ajánlást ad.

1755. 1674. sept. 19. (Radnót.) Alvinczi Péter Boér János trappoldi dézmásnak írja, hogy a fejedelem parancsából tartson készen Teleki Mihály számára száz köböl buzát.

1766. 1674. okt. 9. (Radnót.) Alvinczi Péter írja Boér János trappoldi vice-dézmaszedő biztosnak, hogy Teleki Mihály fizetésébe száz köböl buzát és száz köböl zabot adjon.

1777. 1674. okt. 11. (Radnót.) Alvinczi Péter Boér János trappoldi dézmálónak írja, hogy panaszkodhatnék ellene; de most csak azt kéri, adjon Bánfi Dénesnek száz köböl és Teleki Mihálynak is száz köböl dézma-buzát.

1788. 1674. okt. 24. (Aba Julia.) Alvinczi Péter Boér János trappoldi dézmálónak, hogy ő nagyságok szükségére adjon hat kalongya kendert, az udvarhelyi bíró requisitiójára.

1799. 1674. okt. 27. (Alba Julia.) Alvinczi Péter Boér János trappoldi dézmaszedőnek írja, hogy Teleki Mihálynak kétszáz véka zabja jár.

1800. 1674. okt. 31. (Ebesfalva.) Bornemissza Anna fejedelemné utasítja Farkas Mihály görgényi provisort, jól vigyázzon a szüreten, jól rendezze a disznók makkolását, és idegen disznókat be ne fogadjon.

1811. 1675. jan. 14. (Szász-Sebes.) Tóth Mihály és Szerémi István, a sebesi dézmálás ügyében az árendátor panasza folytán tanukat hallgatnak ki, beküldvén a jelentést a fejedelemnek.

1822. 1675. jan. 15. Tóth Mihály és Szerémi István a récsei, apoldi, szerdahelyi, doborkai dézmákról tanukat esketve, jelentést tesznek a fejedelemnek.

1833. 1675. jun. 13. (Alba.) Apafi Mihály Bodoni György javára keresteti a Gillányi-féle jószágok iratait a levéltárban.

1844. 1675. nov. 27. (Alba.) Apafi Mihály Udvarhelyi György fiskális praefektusnak rendeli, hogy a fejevári prédikátor Veresmarti János buzáját s borát adja ki.

1985. 1676. aug. 3. Körmöndi Péter és Sárdi György a dézmák felett tanu kihallgatást küldenek a fejedelemnek.

1986. 1676. n. n. (Alba.) Apafi Mihály Diósi Gáspár és Gyarmathi István requisitoroknak rendeli, hogy a Szent-Imrén lévő bizonyos öt telek és malom ügyében, mik néhai Fábián István maradékinál vannak, 15 nap alatt jelentést tegyenek, az iratokat is bemutatván.

1987. 1676. jan. 25. Bogáti Pál és Ikafalvi János jelentést tesznek a fejedelemnek a tizedekről, melyek fenn forognak a fiskális-direktor keresete folytán.

1988. 1676. márcz. 4. (Fogaras.) Apafi Mihály Benedek és Maros-Szent-Imre possessiók határát rectificáltatni kívánja, s az iratokat keresteti.

1989. 1677. nov. 2. (Medgyes.) Apafi Mihály bizonyosság levele arról, hogy brassai Miklós János ügyvédül vallja Barabás Pétert.

1990. 1678. márcz. 4. (Fogaras.) Apafi Mihály Fényi András utódainak kiadatni rendeli a levéltárból a Forró, Szent-Benedek, Buticsháza, Herepe, Tordas, Elekes birtokokról szóló leveleket.

1991. 1678. márcz. 16. (Fogaras.) Apafi Mihály fejedelem Csókási Kata Inczédi Mihályné részére Czelna, Oklánd, Csongan, Kazenesd, Bulcsesd, Brotuna, Közép-Vácza birtokrészekről levéltári okmányokat kerestet.

1992. 1678. ápr. 18. (Fogaras.) Apafi Mihály rendeli Gyarmati István és Diósi Gáspár requisitoroknak, hogy a Sárdon elhalt Lodingos István vagyonáról a fiskus számára egybeírást végezzenek.

1993. 1678. júl. 18. (Alba.) Apafi Mihály Diósi Gáspár requisitoroknak rendeli, hogy Keczei Istvánt Csáki László nagymási jószágá mellett lévő Vármező nevű helybe igtassa be.

1994. 1678. júl. 27. (Alba.) Apafi Mihály Diósi Gáspár requisitoroknak rendeli, hogy a mely barmokat a radnóti bíró által elhajtattott, a szegény embereknek adja vissza.

1995. 1678. nov. 3. (Kolosvár.) Cseffei László Gávai Péter táblabírónak, hogy a küldött szakács elment, csak többet vissza se jöjjön.

1996. 1679. márcz. 24. (Alsó-Idécs.) Apafi Mihály Kisbuni Bethlen Miklóst és Béli Pált lázadások miatt bíróilag megidézteti.

1997. 1679. márcz. 27. Matkó Ferencz és Ilkei Bálin Erdővidékről jelentést tesznek a fejedelemnek csikszéki Domokost Tamás megnótáztatásáról.

1998. 1679. ápr. 17. (Fogaras.) Apafi Mihály Rác László tanu kihallgatására vallató parancsot ad.

1999. 1679. jun. 4. Apafi Mihály Krakкаи Pál maradékaik részére az alvinczi Szakács Márton végrendeletét kiadatni rendeli.

2000. 1679. jun. 17. (Alba.) Apafi Mihály Diósi Gáspár requisitor által Szentpáli Pálnak a cserébe adott földért Springben egyenértékű helyet adat.

2001. 1679. jun. 30. (Algyógy.) Apafi Mihály az algyógyi fiskális vagyont a requisitorok által hitelesen egybeiratja.

2002. 1679. decz. 8. (Alba.) Apafi Mihály Magyar József láposi nemes puskásnak parancsolja, hogy a birtokában lévő fundusok okmányait produkálja, Diósi Gáspár és Gyarmati István requisitorok megtévén kötelességöket.

2003. 1680. jun. 13. (S. Szent-György.) Szilágyi Mihály és Pelsőczy Barabás Földi Bálint ügyében tanúkat kihallgatva, a relatoriát beküldik a fejedelemnek.

2004. 1680. okt. 21. (Alba.) Apafi Mihály szerelmes felesége Nagylakon lakó Bornemissza Anna, udvarhölgyei részére, valamely cigánytól kapott üst-péncz előkeresését elrendeli, melyet elvett volna Macskási Mihály Fehérmegyében.

2005. 1681. jul. 12. (Koncza.) Donát Mátyás levele Diósi Gáspár Fehérmegye törvény bírójához valami végrendeletéről és Szentpáli Csereiné ellen való contradikciónól.

2006. 1681. aug. 8. (Szamos-Ujvár.) Apafi Mihály Ilyei László udvari scribát felmenti a hadkötelesség alól.

2007. 1682. n. n. Kemmel Mihály iskolai gyakorlata, melyben elbeszéli, hogy Magyarországnban minő veszedelmeken ment keresztül?

2008. 1682. jan. 19. (Ebesfalva.) Apafi Mihály Barabás Péter fiskális-direktor keresete folytán, vallató parancsot ad ki dézma ügyben.

2009. 1682. szept. 4. (Radnót.) Bornemissza Anna fejedelemné Fehérmegye alsó járásának magyarázza, hogyan kell »felülni«; t. i. nem személyenként, hanem elég, ha jó fegyveres, paripás, hadra való emberek készen vannak a hazában lévő táborban, nehogy a szomszéd erőszakkal berontson.

2010. 1682. decz. 27. (Alba.) Apafi Mihály Ebesfalvára tlvén utazandó. rendeli az utak kellő megjavítását.

2011. 1682. decz. 30. (Alba.) Apafi Mihály Péter János részére néhai Kis Mátyás és Buzás Tamás javainak iratait keresteti a levéltárban.

2012. 1683. jan. 17. (Ebesfalva.) Apafi Mihály elrendeli az alvinczi és borbereki rendetlen korcsmák megvizsgálását és megbüntetését.

2013. 1683. márcz. 8. (Fogarás.) Apafi Mihály a főtiszteket meghívja Fogarásba márcz. 24. napjára, mert a portá-

ról a követ megérkezett »és bizonyos summa pénz nélkül a dolog promoveáltatása« nem lehet.

2014. 1683. márcz. 19. (Fogaras.) Apafi Mihály rendeli a kamaraispánoknak, hogy a sóbányák munkásait régi szokás szerint fizessék, a vágott sót pénzzé téve.

2015. 1683. márcz. 20. (Fogaras.) Apafi Mihály Ilyei Lászlót szembaja s egyéb érdemei folytán a hadkötelezettségtől felmenti.

2016. 1684. jul. 15. (Alba.) Apafi Mihály Tolnai Dániel javára Herczegszöllősi János sárdi javai irományait a levéltárban keresteti.

2017. 1685. febr. 26. (Fogaras.) Apafi Mihály Albini Barabás javára iratokat kerestet a levéltárban.

2018. 1685. aug. 25. (Gálfalva.) Alvinczi Péter ir Csicsói György sógornak, hogy mivel akarja magát formaliter statuáltatni, ő vagy requisitor társa, Ilyei László legyen exmittálva, mint kapituláris ember.

2019. 1689. okt. 23. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli a balásfalvi és radnóti udvarbírósnak, lássa el Gidófalvi Samu és Erős Mihály cancellistákat a szükségességekkel.

2020. 1690. márcz. 3. (Alba.) Bornemissza Anna fejedelemné rendeli Fábián János udvarbírónak, küldjön száz köből zabot.

2021. 1690. szept. 13. Gyulafi László írja az erdélyi főrendeknek, hogy a római császárnak ő felségének az az akaratja, hogy Erdélyt a török ellen megoltalmazza.

Közli: BEKE ANTAL.

A BÁRÓ PERÉNYI CSALÁD LEVELTÁRÁBÓL.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

Trencsén, 1633. april 13. Gr. Ilyésházy Gáspár Perényi Györgyhöz és Gáborhoz.

Spectabiles atque magnifici domini et affines mihi observandissimi praemissa salute etc.

Az kgték becsületes levelét kgték jámbor szolgálói énnekem megadák, melyet illendő reverenciával vevén diligenter olvastam és continentiaját megértettem. Hitván embereknek az embertelen cselekedeteket a mi nézi, rendelésem szerint mai nap kellett volna törvénynek lenni és arra deputált való fő emberek által via juris revideálatni, de bizonyos okokból más időre elhalasztatott a dolog, kiről kgtéket megtudgyák azon kgték szolgálói bőséggessen oretenus informálni. Minek okáért szeretettel kérem kgtéket, méltóztassék arra az terminusra és napra ezután maga jámbor szolgálóját Léthava várába küldeni és compareálatni, mivel ott in facie loci és delicti patratu celebrálatik az törvénynek celebrálatása.

A mi peniglen Révay urammal való controversiákat illeti, mind magam s' mind penig jámbor főember szolgálómmal érette lézsek, hogy érdeme szerint törvénnyel az nemes vármegye tábláján decidálatassék s' ne is kételkedgyék abban kgték, ha Isten éltet, az én szolgálómban, a kire elégséges lehetek, kgték meg nem fogyatkozik, csak kgték is olyan jó akarattal, igaz atyafisággal és sincera affectióval légyen hozzám, amint szegény idvezült sógor Ferencz ur vala, iterum atque iterum kérem kgtéket. Ezzel éltesse és tarcsa meg az Ur Isten nagy sokáig kgtéket szerencsés jó egészségben. Datum in arce mea Trencsin die 13. mensis Aprilis anno domini 1633.

Spect. atque Magn. Dom. Vestrarum

servitor et affinis dum vixerit
semper addictissimus

Comes Caspar Ilyésházy, mpr.

Kivül: Spectabilibus atque magnificis dominis Georgio et Gabrieli de Peren, Comitatus Abaujvariensis perpetuis comitibus, simul vel divisim constitutis etc.

1633. april 20. Perényi Gábor végrendelete.

Atyának, fiunak és sz. lélek Istennek nevében. Én Perényi Gábor Ugochia vármegyének főispánnya, adom emlékezetül mindeneknek az kiknek illik, hogy midőn én keresztény szorgalmatos elmélkedésem után azt jól eszembe vettem és megismertem volna, hogy az emberi nemzet, kit elsőben a hatalmas Isten az ő képére és hasonlatosságára formált volt, minden nyavalyák, romlandóság és halandóság alá vettettek lévén, minden anyától születtnek meg is kellett halni, holott pedig ennél semmi nincs bizonyosb hogy egyszer az embernek meg kell halni, ellenben pedig semmi bizonytalanság, mikor keresztény dologhoz illendőnek ítéltem, hogy jó előre minden világi javaimról, melyekkel az én kglmes Istenem meglátogatott, bizonyos testamentumot és jó dispositiót tennék, hogy így az én megváltó Christusomnak kegyes eljövételét halálomnak órájára készen várván, ha mi hertelen haláltul (kitől az könnyörülő Isten kegyelmébül megoltalmazzon) megelőztetvén, az én világi javaimnak jó rendeletlensége miatt valami villongás és veszekedés ne következék.

Mindeneknek előtte annak okáért az én teremtő Istenemnek, ki Atya, Fiu, sz. Lélek, teljes sz. háromság, egy bizony örökké való Isten, nagy hálákat adok, hogy engemet okos lélekkel felékesítvén, az ő személyére teremtett, az sz. keresztység által az ő seregében állatott, igaz hittel felruházván, sz. lélkével az örök életre elpecsétlett, te neked dicsőséges sz. Atyám, Uram Jézus Chrisztus, Istennek szent fia, és szenteknek drága záloga, szent Lélek Isten, ki az atyával és fiúval egy örökké való felséges Isten vagy, tenéked mondom teljes sz. Háromság, egy örökké való igaz Isten és az te Irgalmasságodnak kezében ajánlom az én lölkemet és vég órámat, az én kimulásomnak és lölkemnek bódogságát, testemet pedig kimulásom után az közönséges anyának, az földnek, az melyből formáltatott volt, keresztény módon való eltemettetésiben, az bódog reménség és bizodalom alatt, hogy mikoron az én idvezítő Christusom az utolsó napon dicsőségesen eljövendő léssen, akkoron az földnek gyomrából feltámasztván lölkömmel egyesicse és bevigye az örök boldogságban, az ő sz. színének dicsőséges látására és felmágasztalására.

Ezek után, nem lévén senkinek tudására, mikor legyen eljövendő kinek kinek utolsó órája és melliké előzze meg az másikét. Hogy ha azért az én kegyelmes Istenem bölcs rendelése szerint engemet fogna elébb kiszólitani ez árnyék világból az én szerelmes feleségemnél, az nsgos *Salgai Katha* aszszonynál, tehát akkoron, minthogy az én megnevezett szerel-

mes atyámfia, mikor Isten nekem rendelte volt házastársul, mind édes attyától és anyjától, s mind első urától reá maradt sok jó pénzét aranyát és ezüst is (*így*) én töllem szerelmes urától reá maradt minden állapotoknak alkalmatossága és szükségeknek kivánsági szerint tőlem el nem ragadván kiatta, nevezett szerint pedig elsőben mikor ez mostani kgylmes urunk koronázattyára az országgyűlésére regalissal hivattatván, akkori szükséges költségemre adott jó pénzt ó dutkául és jó apró pénzü *két ezer forintot*.

Ismét mikor szegény idvezült Czobor Mihállal az medgyesi jószágnak perieért Thurzó György palatinushoz ő usghoz kellett vala felmennem, *egy ezer forintot* aranyul s tallérul.

Ismét Zathmár vármegyében *Veresmart* nevű falumnak kiváltására, mely Ujlaki Mátyás uram kezében volt, summában *másfél ezer forintot*.

Ismét *Fölső-Gérece* nevű falumnak hason felét való kiváltásomra, melyet Novák Jánosnak *négy száz* forintban zálogosítottam volt, ugyan annyit.

Ittem, az mely portiók Zathmár vármegyében Vasvári Mihál deáknál voltak inscriptióban, annak eliberálására *másfél ezer forintot* aranyul, tallérul.

Ittem, Zathmár vármegyében *Lippó* nevű falubeli részemnek megváltására, mely volt zálogban Gálffy Györgynél száz aranyban, *ugyan annyit*.

Ittem szegin Báthory fejedelemnél való szolgálatomkor vettem volt zálogban *szinér váralyi* ennehány jobbágyimot Lónyay Farkasnak *nyolczszáz forintban*, melyeket is azon summában maga saját pénzén váltott ki.

Ittem, ugyan színér váralji hegyen vett szőlőköt az atyámfia egyszer is másszor is maga saját pénzén *ötszáz forint* érő tallérokon.

Ittem, az 1630. esztendei pozsonyi országgyűlésére, melyre regalissal hivattattam, hogy kellett mennem *harmad fél ezer forintot* aranyul s tallérul.

Ittem, az szegény Bethlen fejedelem körül való egyszeri s másszori forgolódásunkban jó lelki isméretem szerint költöttem el *hat ezer* forintját aranyul s tallérul.

Ittem, mikor az Prinyi jószágról való leveleket Lorántffy Mihálytól Leleszt ki kellett váltanunk, akkor is arra adott *másfél ezer forintot* apró pénzü.

Ittem, mikor Erdélyben szegény Báthory fejedelmet három esztendeig szolgáltam, akkori szükséges költségeimre adott aranyul s tallérul *2 ezer forintot*.

Mindezeket azért az sok rendbeli valóságos költségeket és summát jó lelki ösmeretem szerint recognoscalván

és istenesen megvizsgálván, arról is jól megemlékezvén, hogy elvételének és haza hozásának idején semmi uri állapot szerint szokandó ajándékot neki nem adhattam, maradékom tőlle sem lévén, kinek árnyéka alá holtom után jószágomban megmaradhatna, hogy azért ez felyül megírt és jó lelki ismérettel előszámlált közönséges igazságában, mely kinek kinek az övét meglenni parancsolja, holtom után megnevezett szerelmes atyámfia meg ne fogyatkozzék: mindezekért és jószágomtul, successorimtul adandó dotalitiumnak summáját hagyom és legalom megnevezett szerelmes atyámfiának *Salgai Katha* asszonyának az én rész jószágomat, mely vagyon Abaujvármegyében *Szikszo* nevű mezővárosban cum omnibus suis pertinentiis, utilitatibus et proventibus quibuslibet, vineisque et vinearum obventionibus tiz ezer forintban.

Ismét Ugochia vármegyében Thur Therebessi kastélyomat *Therebes* nevű falujával és az *Fölső s Alsó Gércze* nevű falukat minden pertinentiájokkal és akárminémű haszna vételekkel más 10 ezer forintban in toto summa szerint *husz ezer forintban*, az mennyire az erogált summák is extendáltak, ilyen conditiókkal, hogy az én holtom után valameddig az én nevetem viseli, addig egy successorom is az megnevezett rész jószágokat és lakó helyemet megnevezett feleségemtől, szerelmes atyámfiától semmi keresett szin, ut és mód alatt el ne vehesse és vétesse, hanem minden pertinentiaival és usus fructus perceptióival békességesen és szabadosan birhassa.

Ha pedig nevetem változtatná, akkoron letévén successorim az két rendbeli specificált summa pénzt, tartozzék az édes atyámfia az summát felvenni és az jószágot keziből kibocsátani minden perpatvar nekül, az holott azt declarálni akarván, hogy az megírt szikszoai rész jószágombul és pertinentiáiból jövedelmével együtt ugyan mindjárt ez levelemnek és dispositiómnak datumától fogva, kezemet kivéven, megnevezett szerelmes atyámfiának per manus resignáltam és birni engedtem az megírt summáig. Ismét az res mobiliseket és mindenféle arany-ezüst marhákat, akármi névvel nevezendőket, kik reám valamint és akárkiktől marattanak és volnának, azokat is épen hagyom az én szerelmes atyámfiának, *Salgai Katha* asszonak és successiómból állandó legatariusinak hatalmat és méltóságot engedvén, hogy mind az két rendbeli jószágomnak summájától atyámfiainak szabadosan disponálhasson utriusque sexus universis, az egyéb res mobilesből pedig maga vér szerint való atyafiainak és jó akaróinak.

Ez testamentom szerint való dispositiómnak és szerelmes feleségemnek gondviselőit és óltalmazóit hagyom elsőben ő felségét az én kglmes uramat, akkori országunk koronás kirá-

lyát, ő nsgát Palatinus uramat, Judex Curiae uramat és Generalis uramot, alázatosan könyörögvén ő felségének, és ő ngoknak, hogy az én megnevezett szerelmes feleségemet kglmes gondviselések és óltalmok alá vevén az árvákhoz és gyámoltalan özvegyekhez való szeretetekből és Istentől való áldásért mind személyében, mind legált jószágocskáiban és pertinentiaiban kglmesen megoltalmazni és óltalmaztatni méltóztassanak. Kérvén azon testvér atyámfiait és successorimat is, megdölván hozzájok való igaz atyafiúi szeretetömet és becsülésemet, ez testamentomomat semmi részében meg ne háborítsák, hogy Istentől áldást és az emberektől dicséretet és jó emlékezetet vévén megkéréséért érdemes büntetésöket is eltávoztassák. Melynek állandóságára és hiteles bizonyosságára az alább megírt uri és nemes személyeknek saját pecsételések és kezek írások alatt magammal együtt akartam ez testamentumot tenni, és emanálnak hadni. Datum et actum in Halmi die 20. mensis Aprilis anno domini Millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. Coram me Georgio de Pereni mp. (p. h.) Coram me Gabriele de Peren mpr. (p. h.) Coram me Johanne Ujhely vicecomite (p. h.) Coram me Matheo Paszthory jurato Comitatum Zathmar et de Ugochia notario mpr. (p. h.) Coram me Casparo Mezeő de Sima mpr. (p. h.) Coram me Joanne Nagy de Fancsika mp. (p. h.) Coram me Petro Zohon de Almas vice comite de Ugochia mp. (p. h.) Coram me Stephano Laday mp. (p. h.)

Jegyzet. Salgai Kata, *Salgai Bálintnak Mathuzsnai Zsuzsannától* született leánya, Mathuzsnai Györgynek és Csarnavodai Surányi Katának pedig unokája volt. Ezen a jusson Ugocsa vármegyében Halmiban, Kökényesden, Tamás-Váralján, Turczon, Bábonyban nagy kiterjedésű jószágokat birt. Perényi Gábor mint *Kornis György* özvegyét vette nőül 1610 körül.

Trencsén, 1633. decz. 10. Gr. Ilyésházy Gáspár Perényi Gáborhoz.

Spectabilis ac magnifice domine et affinis mihi observandissime.

Salutem etc. Az kgd becsületes credentionalis levelét vettem és kgd jámbor szolgájától izent izenetét is voltaképen megértettem. A mi azért az dolgot illeti, az kgd izenetire így resolválom, hogy ha azon kgtek lethavai jószágát mind az két részt egyenlő akaratból, úgy a mint Révai Ferencz uram jószágát magamhoz akarnám vennem, tudnia illik az lethavai portióját énnekem adgya kgtek huszonhárom ezer forintban, tractálnom kész leszek kgtekkel és az megírt summát megadnom, mivel az jobbágyok szakadozván vannak, többet nem is

adhatok és ígérhetek, kiről kgd főember szolgájától szóval is izentem kgdnek, kérem, szavának legyen hitele és erről való akarattjáról tegyen bizonyossá.

Az két ezer frtot a mi nézi, másfél ezer frtot ím küldetem és attam kgtek ezen főember szolgája által, ha az előttünk való országgyűlése nem volna in obstaculo, melyen compareálnom kelletik s' feles költségeim is leszen, kivánsága szerint kgdnek épen az két ezer frtot megküldöttem volna, kgd tarcsón igaz, jóakaró atyafiának, szolgálók szeretettel kgdnek. Tarcsa meg Isten jó egészségben kgdget. Datum in arce mea Trencsin die 10. Decembris, anno 1633.

Spect. ac magn. D. V.

servitor et affinis paratissimus
Comes Caspar Ilyésházy mpr.

Kivül: Spectabili ac magnifico domino Gabrieli de Peren. Comitatus Abaujvariensis supremo ac perpetuo comiti etc.

Nagy-Szölös, 1634. jan. 21. Id. Perényi György a lietavai jószágot Ferencz fiának kezére bocsátja.

Én idősebb Perény György, adom mindeneknek emlékeztül ez levelemnek rendiben. Mivel az atyákat fiokhoz való szeretete arra viszi, hogy nemcsak emberkort érő idejekig tarcsák és nevellyék, de hogy még jószágokból is részeltessék (az szükség úgy hozván) kivántatik: én is annak okáért megtekintvén atyai tisztemet, annak felette fiainak, Perény Ferencznek hozzám való fiui engedelmességét, végezetre pedig Palatinus uramnak ő ngnak sok ízbeli requisitióját, Léthava várbeli és ehhez való minden jószágbeli osztályképen nekem jutott részemet, minden abból percipiálendő, eleitől fogva ususban levő jövedelmével együtt megnevezett Perény Ferencz fiainak kezében adtam mindennemű szabad uraságával és élésével együtt, mellyel én birtam és éltem, ez alább megírt okok alatt:

Elsőben is, hogy semminémű szokatlan adózással, szolgálattal, munkával és akármi más saczoltatással ne báncsa, megtartván mindeneket igazságokban, szokott szolgálatjokban és adózásokban.

Másodszor, hogy azon jószágot sem örök, sem zálog sem csereképen, sem más kigondolt úttal el nem idegeníti, sem akárminémű okok alatt el nem pusztítja és nem pusztíttatja.

Harmadszor, minthogy az halál mindeneknek köz, Isten ő felsége utolsó órámot elhozván, az árnyék világból kiszóllítatom, ezen letovai várbeli részemet és ahhoz való jószágot, kit most Perény Ferencznek kezében bocsátok, minden perlekedés és háborgás nélkül több fiainak, leányimnak, neki pedig

vér szerint való atyafiainak közre bocsátom, épen minden fogyatkozás nélkül, meglévén neki is igazsága.

Negyedszer. Minthogy az nemes ország az három religiónak szabad exercitiumot hagyott és adott: annakokáért azon jószágban mindennemű helyekben ekkediglevő való praedikátorokat megtarcsa, az szerint az jószágot is vallásokban, és semminemű kigondolt okok alatt sem erőszakkal sem egyébaránt sem más vallásu papot bevinni, sem az jószágot vallásában háborgatni ne praesumálja, hanem kit-kit az ő szabad exercitiumjában megtartson.

Én is azért Perény Ferencz, atyám uramnak ő nsgnak ebbeli jó akarátját és az én fiui engedelmességemet is ő Nsghoz declarálni akarván, legelsőben fiui engedelmes szolgálattal tehetségem szerint meg szolgálni igyekezem. Annak felette ez praemittált okokat mindennemű részeiben javallom, magamra veszem és megtartom, atyám uramnak ő nsgának és atyámfiainak minden injuriájok nélkül. Hoc addenda, hogy atyám uramnak ő nsgának élteig ez okok alatt kezemben bocsátott lethavai jószággal contentus leszek és ő nsga több jószágiban semmi egyéb excisiót ezen kívül ő nsga élteig nem kívánok.

Melynek nagyobb bizonyosságára mind a két részről agyuk egymásnak kezünk írásával megerősített pecsétetes levelünköt, Perényi öcsém s bátyám uram, Dobray Bálint szőlősi főpraedikátor uram, Pászthóy Máté Zathmár vármegyei notarius uram és Beszperémi Nagy Imre uram előtt. Datum in Curia Nagy Szőlősiensi die 21. mensis Januarii, anno domini millesimo sexcentesimo trigesimo quarto.

Georgius de Pereni senior m. p. Franciscus de Pereni m. p.

(P. H.)

(P. H.)

Jegyzet: Eszterházy Miklós nádor különös jó indulattal viseltetett ifj. Perényi Ferenczhez. Mikor Bosnyák Tamás füleki kapitány, Hont vármegye főispánja és kir. étekfogó mester, tanácsot kért tőle, hogy a kérők közül kinek adja leányát, a nádor 1633. május 1-én kelt levelében következőképen válaszolt. »Az Czobor Márton irós vajból csinált pittyedt ajakó gyermek ember, hanem ha kevés javán kapnánk, de nem nagy uraság az is . . . Az Hallernek . . . javallanám személyét, de erkölcse sem mirekellő, soha az jól nem alkudnék feleségével, mert rossz, buja gyermek . . . Most sem tudok azért egyebet mit írnom, hanem . . . noha szegény legény az Prinyi Ferencz most, de mégis inkább őtet javallom és dicsérem, mert docibilis is, és mostani rossz köz szokásból, hogy megissza néha az bort, de abban is modestus, az kit nem kicsin emberségnek tartok itt.« Bosnyák megfogadta a jó tanácsot és Kata leányát Perényinek adta, a kivel nem sokáig élhetett. Másodszor Wesselényi Ilonát vette nőül, a ki 1651. april 7-én megbizta Aszalay Istvánt, férjének (megh. 1651. január 24-én) május 24-én a szakolczai franciscanusok templomában leendő eltemetésére.

Trencsényi fürdő, 1634. máj. 28. Ilyésházy Gáspár id. Perényi Gáborhoz.

Spectabilis atque mgnifice Domine et Affinis observandissime, praemissa salute etc.

Az kgd levelét illendő böcsülettel vettem és megértettem. A mi a kgd lethavai porciójának impignorálását illeti, nagy kedvesen veszem mint jó akaró sógor uramtul, hogy kgd abból is prae coeteris énnekem kedveskedni ügyekeznek. Én sem akarok azért az occasiót elmulatnom, csak hogy ez necessario kívántatik az dologban: kgd édes sógor uram szokás szerint legelsőben admoneálja egy szolgabiró által György uramat ő kglmét úgy mint édes bátyát, fiaival egyetemben, mivel de jure regni mindenkoron úgy szoktak élni vele, azonkívül Ferencz uramot is, a ki mostanában *Rayczon* lakik. az Trencsiny vármegyei szolgabiróval hasonlóképen incse rá kgd, akarják-e ő kglmek tanquam jure consanguinitatis proximiores letenni a pénzt avagy nem? Ha Prény György uram ő kglme az édes fiaival rá felel, énnekem nem volna módom benne. Holott peniglen simpliciter megmondja, hogy le nem teszi se az fiai, tehát kgd szabad lesz vele, valakinek akarja oda engedheti. Kirül kgd azon szolgabirótól, a ki György uramot fogja admonealni. recognitionalist az ő pecségi alatt extrahálván, méltóztassék énnekem pro informatione megküldeni, hasonlóképen az itt való szolgabirótul is az kdg lethavai gondviselője cselekedgyék meg. Így lévén a dolog, kész vagyok adnom kdnek tiz ezer frtot. de nem többet, mivel annak a jövedelme nem sok. Azt is penig avval a pénzzel együtt, melyet annak előtte adtam kgdnek. megszámlálván.

Minek okáért kgdet mint kedves sógor uramat nagy szeretettel kérem, kgd méltóztassék ob vinculum mutui amoris et amicitiae az megírt sommán acquiescálni, és késedelem nélkül magát arrul declarálni, hogy kárt ne vallanék, mivel más occasióm is affulgeal, a hol hasonlóképen pénzt kérik az jószágra. mert ha kgd nem akarnája abban ide engedni, én másnak adnék és mégis providealnám magamnak. Hisce Spect. ac Magn. domin. V. optime valere discupiens, responsum categoricum primitus expectabo. In thermis Threncseniensibus die 28. mensis Maji, anno 1634.

Spect. ac Magn. D. V.

servitor et affinis addictissimus.

Comes Caspar Ilyéshazy, m. p.

Kívül: Spectabili atque magnifico domino Gabrieli de Peren, Comitatus Abaujvariensis supremo et perpetuo Comiti etc.

*Gy.-Fehérvár, 1634. maj. 25. I. Rákóczi György fejedelem
Perényi Györgyhez.*

Georgius Rákóczi dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc.

Spectabilis et Magnifice domine nobis honorande.

Vári nevű városunknak lakosi találván meg bennünket alázatosan jelentvén, hogy régi boldog emlékezetű királyoktól és fejedelmektől extal oly privilegiumok, hogy se földön se vizen való kereskedésekben akármi marhájokból is se vámot se harminczadot adni ne tartozzanak. Mely privilegiumokban mostani császár ő felsége is confirmálta őket. Mindazonáltal kgd azzal nem gondolván, nagy szőlősi és nyalábi vámjain az vámot rajtok megvétené, mely dolog felől az elmúlt ősszel is írtunk vala kgdnek. Mostan is ujjonnan jó akarattal requiráljuk kgdet, kérvén arra, hogy az mi tekintetünkért őket privilegiumjokban ne háborgassa, hanem privilegiumok szerint minden útjokban engedjen szabados békességes járást nekik, vámért ne báncsák, mi is ne busuljunk bele és császárt ő felségét ne kellessék az dolog felől requirálnunk avagy más gondviselésünknek felőlle lenni, melyet mi is kgtől kedvesen vehessünk. Datum Albae Juliae die 25. Maji, anno Domini 1634.

Spect. ac magn. D. V.

benevolus

G. Rákóczy, m. p.

Kívül: Spectabili et Magnifico domino Georgio de Perény, nobis honorando.

*Fogaras, 1635. febr. 5. Lorántffy Zsuzsánna fejedelemasszony
Perényi Györgynehéz.*

Susanna Lorántffy dei gratia Principissa Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domina et sicularum Comitissa etc.

Magnifica domina nobis honoranda salutem etc. Az kgd levelét vettük, melyben kér kgd bennünket, hogy kgd szerelmes gyermekét gyermekink mellé vévén, mutatnánk jó akaratunkat hozzá. Azért az mint annak előtte is ajánlottuk magunkat, Isten bennünket éltetvén azon leszünk, hogy kgtek szerelmes gyermekéhez való jó akaratunkban meg ne fogyatkozzék, csak Isten ő felsége egészséget adván néki. Ezek után Istennek oltalma alá ajánljuk kgdet. Datum in arce nostra Fogarasiensi die 5. Februarii anno 1635.

Magnificae D. V.

benevola

Susanna Lorantffy, m. p.

Kívül: Magnificae Dominae Catharinae Bornemissza, Spectabilis ac magnifici Georgii Perini de eadem etc. consorti charissimae etc.

*Gy.-Fejérvár, 1635. april 13. Lorántffy Zsuzsánna fejedelem-
asszony Perényi Györgynéhez.*

Susanna Lorántffy dei gratia Principissa etc.

Magnifica Domina nobis honoranda salutem etc. Az kgd levelét becsülettel vettük, melyben hogy kgd bennünket látogatatt, kdtül kedvesen vettük. Mostan Istennek legyen hála mind urammal ő kglmével és gyermekinkkel együtt jó egészségben vagyunk, mely jó egészséget kgték felől is minden időben hallani kívánunk. Irja kgd, hogy szerelmes gyermekéhez mutatnánk jó akaratunkat; azért az mint ennek előtte ajánlottuk magunkat. azon leszünk, hogy kgték szerelmes gyermekéhez való jó akaratunkban meg ne fogyatkozzék kgték. Ezeknek utánna Istennek ótalma alá ajánljuk kgtéket. Datum in civitate nostra Alba Julia die 13. Aprilis, anno 1635.

Magn. D. V.

benevola

Susanna Lorántffy, m. p.

Kívül: Magnificae Dominae Catharinae Bornemissza, Spect. ac. Magn. Georgii Pereni etc. consorti charissimae, nobis honorandae.

*Szent-Zsófia kastély, 1635. jun. 10. Gr. Thurzó Ilona Perényi
Gáborhoz.*

Szolgálatomat ajánlom kgdnek mint jó akaró bátyám uramnak, az Ur Istentől minden lölki, testi sok jókat szerencsésen s nagy boldogul megadatni kívánok kdnek.

Megadák az kgd levelét, melyet becsülettel vevén, mit írjon, megértettem. A mi az fél jobbágyot illeti, a kit kgd lethovai tiszttartója kgd hire s akaratja nélkül az zálogba vetett jobbágyoktól kivett és megtartott s kezemhez adni nem akart. ugy vagyom, hogy rólla talán nem kellett vóna busítanom kgdet, de az jámbor az mi végre cselekedte, ő tudgya, nem jó láttat tölle, hogy kgd akaratja ellen cselekedte. Azért értvén már az kgd irásából való akaratját, mivel innend alá megyünk szerelmes urammal, betérek és fölmegek Léthavára, és azon fél jobbágyot kevés jövedelmével az kgd tiszttartójától megkivánván, kezemhez veszem. Az több jobbágyit is pedig, hogy kgd kezünkhöz és nekünk, alá küldvén jámbor szolgálit bizonyos instructióval, ha volna szerelmes urammal kedvünk az megvételésére, ide engedné, noha szándékunk nem vala valamely jószág vételésére, de ha kgd nekünk engedi és velünk atyafiságosképen megalkoszik, idegenek attól nem leszünk, ha magunknak nem is, de atyafiak közül találkozik olyan, hogy illendőképen megalkoszuk kgddelel s megvesszük kgtől és ha kgd jámbor szolgálái elérkeznek, minket Trencsénben találhatnak. Asszo-

nyomnak ő kglmének és kgdnek szerelmes uram velem edgyütt ajánlja szolgálatját. Isten jó egészségben éltesse kgdet sok esztendeig. Datum in Castello Sanctae Sophiae die 10. Junii, anno 1635.

Kgdnek nagy örömet szolgál

kgd jó akaró huga
gróf Thurzó Ilona, m. p.

Kivül: Spectabili ac magnifico domino Gabrieli Pereny de eadem etc.

Trencsény, 1635. aug. 25. Ugyanaz ugyanahhoz.

Szolgálatomat ajánlom kdnek mint jó akaró bátyám uramnak stb.

Ednehány rendbeli levelemmel találtam immár meg kgdet az lethavai nekünk zálogban vetett kgd jobbágyi felől, hogy kgd kiváltaná, bizonyos választom csak egyszerre sem jöve kgdül. Szerelmes uram komornikja Turánszki László megjövének kgték-től, az asszonyom ő kglme izenetit megmondá, hogy kgték soha ki nem váltják, sőt még az kgték lethavai jobbágyit is, csak pénzt adgyunk reájok, nekünk engedi. Ugy vagyon, hogy az ősrül maradott jószágot nem kedvelnénk az édes urammal, nem mondhatjuk, de azon kgd részére nézendő jószágnak eladása és zálogosítása mint lehessen meg az több atyafiai hírek, akarattyok és consensusok nélkül, országunk élő törvénye megmutatja, hogy tudnia illik: senki fia, leánya és vérszerint való atyafia, főképen a kiket a jószág illet, el nem adhat és zálogosíthat, nisi in casu necessitatis, ha vagy rabságban avagy capitalis sententiában jutna igye; mely országunk törvénye folyását kgd maga eleiben vévén, olvassa meg az *Tripartitum* első könyvének 58-dik titulusát és ennek nagyobb magyarázatját azon első könyvnek 60-dik titulusát, a hol azt tartja, hogy senki fia, leánya és vérszerint való atyafia őstől maradott jószágát, bár osztályosak legyenek is, hírek és consensusok nélkül el ne adhassák, és zálogosíthassák. És minthogy ezen kgd jószága őstül maradott jószág s' nincs is kgdnek semmi maradékja, hanem holta után Prény György uramra s' fiaira nézendő, nekünk zálogba vetett jószágával sem kínálta meg őket kgd, ki miatt megkárosodásunk is történhetik, ha nem nekünk is az édes uramnak, de maradékunknak. Ugyanakkor mikor kgd pénzt kért vala azon jobbágyokra, szerelmes uram tudván az ország törvénye folyását, nem akar vala adni, de én tekintvén az atyafuságot és az kgd szükségét, hogy jámbor szolgálai kgdnek üressen ne fáradtanak volna vissza, úgy kértem vala uramot ő kglmét, magát azon pénzadásától meg ne vonná, mely kérésemre meg is cselekvé ő kglme, de legkiváltképen ily okból.

a mint kgdnek, kgd jámbor szolgájától ugyanakkor ugy mint *Emre* uramtól megizentem vala, hogy kgd *Kornis Sigmond* urammal végezett volna az ecsedi jószághoz tartozandó *Apa* nevű falu felől és hogy ha ő kglmével ezen falu felől való dolgát elvégezte volna, eresztette volna édes gyermekem számára *Ecsed* várához, s' az másfél ezer frtot tudtok volna arra s' az maradékját is mingyárt kész lettem volna kgdnek letenni és ezen lethavai jobbágyit kgdnek vissza engedtem volna.

Errül való kgd akarattyát válasz tételül mind vártam, hogy magát resollválja, de látván, hogy kgd rólla semmi resolutiót nem tészen, azért kénszeríttettem kgdet az jószág kiváltásáról ennyiszer unszolnom. Kérem is mint jó akaró bátyám uramot kgdet, hogy maradékinknak pört és galibát ez kgd zálogban vetett jószága miatt ne hadgyunk, és meg károsodásunk ne legyen, vagy az hogy váltsa ki, vagy *Kornis* urammal végezzen az *Apa* falu felől és tuggyuk azon falura az másfél ezer forintot, s' mihelen kgd végez ő kglmével és értésire vagy szerelmes uramnak avagy énnekem adgya kgd, osztán mingyárt az maradékpénzt is kgdnek letesszük azon faluért s' ezt akárkinnek adgya, kgd kezéhez vissza bocsátjuk. Irtam *Draskovics*né asszonyomnak is ezen lethavai kgd jószága felől, szóllottam is más atyafiaknak is, de ilyformán a mint kgd eladni és zálogban vetni akarja, egy sem ad pénzt reá. Immár kgd lássa, valakinek adgya, én nem bánom, csak tőlünk kgd váltsa ki és ez galibától mind minket s' mind maradékinkat mencesen meg, hogy ezután is atyafiuságos jó akaratunkot az édes urammal declarálhassuk kgdhez. Kgdtól jó és bizonyos választ várok. Isten jó egészségben éltesse kgdet sok esztendeig. Datum in arce *Trencsin* die 25. Augusti 1635.

Kgd jó akaró atyafia huga, atyafiuságosan s' nagy örömet szolgál kdnnek

gróf *Thurzó Ilona*, m. pr.

P. S. Bizony dolog édes bátyám uram más jó akarattyát inkább vártam volna, várnám is kgdtil, hogy kgdhez közelb lévő gyermekinkhez, nem lévén kgdnek semmi maradékja, nem-hogy megkárosodásukra igyekeznék, a minthogy ezen dologban, ha ugyan kgd rólla jobban nem gondolkodik, megkárosodni láttatunk kgd miatt, a ki nem jó láttat lenne s' meg sem köszönhetnének az édes urammal, s' maradékim sem szolgálhatnák meg, de hogy tovább is atyafiuságunkat nyujthassuk kgdhez és jó akaratját szerelmes uram declarálhassa, még is kérem, mind kgd s' mind asszonyom ő kglyme igaz vére lévén az édes gyermekimnek, ezen dologról úgy gondolkozzék, vehessük jó néven.

Kívül: Spectabili ac magnifico domino Gabrieli de Peren, comitatum *Abaujvariensis* perpetuo et de *Ugo*csa supremo comiti etc.

Gy.-Fejérvár, 1638. május 15. Ifj. Rákóczy György Perényi Gábor özvegyéhez.

Szolgálatomat ajánlom kdnek, mind jó akaró asszony anyámnak, az Ur Isten áldgya meg kgdet minden kívánsági szerint való jókkal, jó egészséggel és hosszú élettel.

Kgd jámbor szolgája Horvát Miklós uram adá meg kgd levelét, melyben parancsolja kgd, hogy kgdet magam és öcsém uram ő kgme egéssége felől tudósítsam. Mi, legyen hála istennek, az kd szolgálattýára jó egésségben vagyunk, mely jó egésséget Istentül kgdnek is kívánok megadatni. Én kgd jámbor szolgáját ő nsgval szemben juttattam, úgy reménlem, hogy kgdnek ő nsgtul jó válasza lett. Kgd pedig nekem jó akaró fiának parancsoljon, valamire elégséges leszek, szeretettel igyekezem szolgálni és kedveskedni kdnek, mint jó akaró asszonyom anyámnak. Ezek után Istennek gongya viselése alá ajánlom kgdet. Datum Albae Juliae die 15. Maji anno 1638.

Kdnek jó akaró fia szeretettel szolgál

Rákóczy György, m. pr.

Kívül: Magnificae Dominae Catharinae Salgai. Spect. ac magnifici quondam Gabrielis de Peren relictæ viduæ etc. dominae et matri mihi colendissimæ.

Gy.-Fejérvár, 1638. május 16. I. Rákóczy György fejedelem Perényi Gábor özvegyéhez.

Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae dominus et siculorum comes etc.

Magnifica Domina, nobis honoranda. Kgd jámbor szolgája hozzánk érkeztén, levelét megatta vala, szóval való izenetet is megmondotta. Melyre mint resolváltuk magunkat, kgd azon jámbor szolgájától megértheti kgd. Mi ezután is azon igyekezünk, kgd kívánságának, az mennyiben lehet, meg ne fogyatkozzunk. Tarcsa meg Isten kgdet sokáig jó egésségben. Datum in civitate nostra Alba Julia, die 16. mensis Maji anno 1638.

Ejusdem Magu. D. Vestrae benevolus

G. Rakoci, m. pr.

Kívül: Magnificae Dominae Catharinae Salgai, spect. ac magu. quondam domini Gabrielis de Pereny etc. relictæ viduæ etc. nobis honorandæ.

Deés, 1638. jul. 8. Ifj. Rákóczy György Perényi Gábor özvegyéhez.

Szolgálatomat ajánlom kgdnek mint nekem jó akaró asszonyom, anyámnak, az Ur Isten kgdet minden kívánságai szerint való jókkal áldgya meg.

Kgd jámbor szolgája kgd látogattató levelét megadá, melyben kgd parancsolja, hogy kgdet, magam és öcsém uram ő kglme egészsége felől tudósicsam. Én, legyen hála Istennek, kgd szolgálatjára mind öcsém urammal jó egészségben vagyunk, mely jó egészséget kgdnek is szivbül megadatni kívánok. Kgd engem jó akaró fiának tartván, parancsoljon, valamire elégséges leszek, szeretettel szolgálók kgdnek. Ezek után Isten gongya viselése alá ajánlom kgdet. Datum Desini 3. Julii, anno 1638.

Kgdnek jó akaró fia szeretettel szolgál,

Rákóczy György m. pr.

Kívül : Magnificae Dominae Catharinae Salgai etc.

A hátán XVII-dik századbeli írással : NB. Igen rövid és együgyü magyar levél. Válasz ez az asszony ő nsga levelére, melyben Rákóczy a maga és öccse egészségéről teszen tudósítást.

*Berethalom, 163.. mart. 7. Ifj. Rákóczy György
Perényi Gábor özvegyéhez.*

Szolgálatomat ajánlom kdnék mint nekem jó akaró asszonyom anyámnak, az ur Istentől kívánok kgdnek jó egészséget, hosszú életet és ez mostani állapottyában vigasztalást.

Az kgd jámbor szolgája Hodosi János uram Megyesre érkezvén, adá meg kgd becsületes levelét, levelével együtt szegény idvezült bátyám uramnak kedvesebbik lovát, melyet kgd-tül kedvesen vettem, az ajándéknál kgd anyai jó akaratját nagyobbra becsülvén. Kgd levelében parancsolja, hogy tudósicsam kgdet öcsém uramnak és magam egészségünk felől. Mi Istennek legyen hála az kgd szolgálattjára jó egészségben vagyunk, mely jó egészséget kgdnek is kívánok megadatni. Kgd engem mint ekkoráig tarcsón jó akaró fiának és parancsoljon, valamire elégséges leszek, szeretettel igyekezem kgdnek kedveskedni és szolgálui, mind az fejedelem ő nsga előtt. Azon is kérem kgdet, hogy miként ekkoráig fíui névvel illetett kgd, ugy ennek utánna is, és ebbeli jó akarattját tülem meg ne vonja, én kgd igaz jó akaró szolgáló fia akarok lenni. Ezek után Isten tarcsa meg kgdet sokáig kedves jó egészségben. Datum Berethalom[?]. . . 7. Martii, anno. (Az évszám kiszakadt.)

Kgdnek szeretettel szolgáló jó akaró fia

Rákóczy György, m. pr.

Kívül Spectabili ac magnificae dominae Catharinae Salgai, spect. ac magnifici quondam domini Gabrielis de Peren viduae charissimae, Dominae et matri mihi colendae.

Fekete-Ardó, 1638. junius 8. Id. Perényi György temetésére összegyülekezett urak és nemesek az örökösök között egyezséget hoznak létre.

Mi gróff iktári Bethlen István Hunyad és Máramaros vármegyéknek örökös és főispánnya, lukácsi Prépostvári Sidmond, briberi Melith Péter, Lónyay Zsigmond és Melith György császár és koronás király urunk ő felsége tanácsi, bedegi Nyári Bernát, Kemény János, Mosdosi Imre császár és koronás király urunk ő felsége táblája assessora, Kun György, Nagymihályi Ferencz, idősbik Paládi István, Fuló János Abaujvármegyének viceispánnya, Horvát Mihál, Hany György, klecsenói Horvát Ferencz, Daróczy István, Ilosvai Péter és Gejüczzi László. Adgyuk mindeneknek tuttára valakiknek illik ez levelünk rendiben, hogy mi az nemzetes és nsgos Bornemissza Katha aszony, az néhai tekintetes és nsgos Priný György uram meghadgyott özvegye maga és tanquam legitima et naturalis tutrix leánya Priný Mária és maradékjok képében egyfelől, másfelől az tekintetes és nsgos Perény György, Priný Zsigmond, Priný Imre és Priný Gábor és öccse s' bátyyok Priný Ferencz plenipotenciarii és minden maradékjok képében, Bánfi Zsigmond uram maga felesége Prini Erzsébet aszony és maradéka képében, mindkét rész magára vevén minden attyok fiai és maradékjok terhét, valakiket ez dolog akármi uton, módon és okon illetve vagy illethetne most avagy jövendőben, magok szabad és jó akarattjuk szerint, mi előttünk letévén mind eddig köztök esett hatalmasságok felől való praetensióit, egymás ellen való nehezteléseket, izetlenségeket és minden savanyuságokat, az megnevezett Bornemissza Kata aszony akarván az megirt urfiakat illendő becsületben, jó akaratyában és anyai szeretetében tartani, viszont az megnevezett urfiak is az megirt aszont mint annyokat becsületben, tisztességben és hozzájuk illendő engedelmességgel illetni, az melytül vezéreltetvén tettenek ilyen fraternalis compositiót az mint következik.

Elsőben. Az szülősi udvarház az asszonnak pro loco residentiae az leányával együtt deputáltatott, az több udvarházakhoz való földekkel, rétekkel egyenlővé tétetvén; ez az dominium lészen az asszonnak és az kisasszonnak férhez menetelekig avagy az asszonnak holtáig, azután Priný Gáboré lészen cum omnibus pertinentiis modo ad eandem Curiam excissis, interim ezen udvarházhoz deputáltatott huszonöt ház jobbágy az asszonnak pro dotalicio secundum leges Regni, az mely az asszonnak férhez menetele avagy holta után aequaliter oszoljon a Priný urfiak között.

Másodszor. Mindennemű restantiákat az asszony percipiáljon és az adósságokat, szolgálknak való fizetést abból fizessen.

Harmadszor. Az kisasszonynak az mely jószágot kötött az szegény apja ötezer frtban, az maradjon nála, az melyből az asszony mind kiházasítását s' mind tartását magára vette, kiházasítása után is azon jószág az kisasszonyé legyen, jure pignoratitio usque depositionem summae per virilem sexum.

Negyedszer. Tornyos Németiben Abaujvármegyében egy puszta és egy szőlő, item Abaujvárrott egy pincze, az melyet az asszony, az mint praetendálja, pénzen vett, az asszonnál maradjon usque juris decisionem.

Ötödszer. Prini Gábornak in ratam suam portionem azon Tornyos Németiben egy, Abaujvárban egy, Panyokban is egy egy ház jobbágy excidáltassék. Vice versa az asszony is és Priný Gábor az arдай, istvándi, dobosi, nagyidai majorházból és rajcei udvarházakból közit kivévén, az szőlősi udvarházzal megelégedgyék modo praedeclarato.

Hatodszor. Az nagyidai minden őszi, tavaszi vetések az ott való jószággal feltakartattatván aequaliter dividáltassanak az asszonnyal és kisasszonnyal együtt. Ezen kívül az többi az asszonnak gyermekivel és Priný Imrével maradjanak, az melyet az egész jószág tartozzék tempestive föltakarni és behordani.

Hetedszer. Az öt Priný urfi atyafiak között ad realem divisionem fenn marad *Nyaláb vár* egészen, *Léthava* vári rész egészen, az nagyidai Priný Ferencz és Priný István curiájával és az egész Priný jószág osztályával együtt, az felül megirt mód és okok szerint.

Nyolczadszor. Az mely jószágokat testamentumábau legált az néhai Priný György uram az asszonnak, azok ő kglme kezinel pacifice maradjanak, mind addig, valamig jure mediante ő kglmétől el nem vétetnének avagy ki nem váltatnának az urfiaktul, és ha ezen zálogos és testamentumban specificált jószágok avagy jure mediante avagy depositis deponendis dum et quandocunque simul vel divisim rehabeáltatnának magok számára az urfiaknak, ha csak egy kiváltana is valamely zálogos jószágot, avagy jure obtineálna is, az ki az atyafiak közül az ő része szerint pénzét letenné, tartozzék felvenni és annyi részt remittálni, az mennyi ötöt illetné.

Kilenczedszer. Az mi az testamentaria dispositióban specificált jószágokon kívül való jószágok, per omnia remittálta az asszony az urfiaknak, az kisasszony jószágán és az dotalitiumon kívül, melyek modo praemisso maradnak.

Tizedszer. Az vámokból hatod rész legyen az asszony számára.

Tizenegyedszer. Az malmokból az kisasszonyal együtt az mely malmot most bir az asszony, azzal megelégedgyék.

Tizenkettedszer. Az ingó marhák, pénz és jószágokon kívül oszoljanak négy felé. ugymint az asszony, Prinÿ Imre, Prinÿ Gábor és Prinÿ Mária között egyenlőképen.

Tizenharmadszor. Az szőlők is, az melyek ugymint az felül megirt conditiók szerint az asszony és kisasszony kezinel nem maradnak, oszoljanak az urfiak között egyenlőképen, az asszonnak pedig in dotem az szőlősi hegyen excidáljanak szőlőt az divisorok juxta conscientiosam limitationem.

Tizennegyedszer. Az szegény urnak első felesége paraphernuma és acquisituma felől inquiráltassanak attul maradott gyermeki, és ha ingó marha avagy jószág, levelekkel avagy emberi bizonyságokkal a félének lenni comprobáltathatik, az azoknak megadassék, az melyet egymás között megosszanak és azt az summáig birhassák.

Mindezeknek megállására bona fide stipulatis manibus kötötték az pársok magokat, Prinÿ Ferencznek is evictióját magokra felvevén az jelen való urfiak. Ha pedig az megnevezett Prinÿ Ferencz ezekkel meg nem állana és abbul valami kára következne megálló félnek a vagy feleknek, tartozzanak az megnevezett jelen lévő Prinÿ urfiak refundalni. Ha pedig nem refundálnák, egy vice ispánt akár melyik vármegyében kihíván az káros fél avagy felek az megnevezett Prinÿ urfiak jószágára, abscissis omnibus juridicis remediis, satisfactiót tétethessen magának.

Ezeknek nagyobb bizonyságára, erősebb és hitelesebb voltára mi az felül megirt urak és becsületes főrendek attuk az párscknak pro testimonio ez mi pecsétünkkel és kezünk irásával megerősítettett levelet pro ipsorum futura cautela.

Actum in Fekete Ardó, die octava mensis Junii, anno Millesimo sexcentesimo tricesimo octavo.

Correcta eadem manu in marginalibus m. p.

Comes Stephanus Bethlen m. p. (p. h.) Sigismundus Praepostvari m. p. (p. h.) Petrus Melith m. p. (p. h.) Sigismundus Lónyay m. p. (p. h.) Georgius Melith m. p. (p. h.) Bernhardus Nyáry m. p. (p. h.) Joannes Kemény m. p. (p. h.) Emericus Mosdosy m. p. (p. h.) Kunn György m. p. (p. h.) Franciscus Bánffy de Nagy Mihály m. p. (p. h.) Palági István senior m. p. (p. h.) Franciscus Horváth m. p. (p. h.) Stephanus Daróczy m. p. (p. h.) Petrus Ilosvay m. p. (p. h.) Ladislaus Gejücsi m. p. (p. h.) Georgius de Perén m. p. (p. h.) Sigismundus Prinÿ m. p. (p. h.) Sigismundus Bánffy m. p. (p. h.) Emericus Pereny m. p. (p. h.) Gabriel Pereny m. p. (p. h.) Bornemissza Katha m. p. (p. h.)

1639. jan. 30. A Perényi testvérek osztály levele.

Mi almási Zohon Péter Ugocsa vármegyének viceispánnya, almási Porkoláb Mihály egyik szolgabirája, Almási Mihály, Csepei Zoltán György és Veres István hites assessorai, ismét Pásztóhi Máté Szathmár vármegyének notariussa adgyuk emlékezetül mindeneknek az kiknek illik, hogy mikoron mi die et loco datarum praesentium az tekéntetes és nagyságos Prinÿ György, Prinÿ Sidmond, Prinÿ Ferencz, Prinÿ Imre és Prinÿ Gábor urak egyező akarattal való megtalálásokra édes atyokról ő nsgokra szállott ős lakó helyeknek és *Nyaláb várának* megosztlására egyben gyültünk volna, akkoron ő nsgok szép idvösséges intésünk után atyafiságosan magok közt az megnevezett vár és udvarházak osztályában kézbeadásokkal egyenlőven alkudtanak meg ilyen módon az mint következik.

Elsőben is penig az két öregb atyafiak Prinÿ György és Prinÿ Sidmond urak in ratam ipsorum portionem lakóhelyül vették magoknak Abauj vármegyében *Nagy Ida* nevű udvarházat, melynek az elromlott vár felől való fele, úgymint az régi istálló, szekér szín, új rend fenyő házak, alattok lévő istállókkal, az kapu fölött való alsó fölső rendházak az grádicsig, az kőháznak az új fenyő ház felől való fele mindvégig pitvarostul és azon pitvarban lévő élés ház és azon kőháznak hátul való darab földet tűz fa hely kedviért, az várbeli kisebb pincze, az elveszett serfőző háznak fele, ahhoz való eszközöknek felével, az új major, csűr és mellette való veteményes kert, az halastó cedaltattak Prinÿ György uram számára, azért kiváltképen, hogy ő nsga volna mostan azon Abauj vármegyének főispánság tisztinek administratiójában.

Az másfele penig azon udvarháznak, úgy mint azon említett grádicsstul fogván az fölül megírt tűz fa hely kedviért való helyig, az kőház kapu fölött való kis turó tartó főlházacskával, azon udvarház mellett való medgyes kerttel cedaltattak Prinÿ Sidmond uram részére. Ismét ezekhez az megírt malomnak és sörfőző háznak fele, Szathmár vármegyében az *istvándi udvarház*, melyet ez ideig ő nsga bírt, ahhoz való pertinentiainak ily consideratiójával, hogy mivel az nagyidai majorság földek és kaszálók az két urak közt egyenlő osztályra mennek, jó végire menvén, mennyi kassai köből buzára való földek és hány kaszást egy nap megtartó rétek az istvándi házhoz lenni találatuának, miglen nagyidai majorság szántóföldek és kaszálók modo praemisso megosztatnuának, azokból annyi köből buza alá való földek és kaszálók az közből Prinÿ György uramnak excidáltassanak, azután az megírt mód szerint az többi egyenlő osztlásban mennyen.

Ismét az Prinÿ István udvar házhelye, csüre, kertei, az várbeli öreg pincze, egyébaránt azon pusztá várhely közre maradván, ilyen okkal mindazonát maradván, hogy azon udvarházbeli része Prinÿ Sigmond uramnak megírt Abauj vármegyének vicze ispánnya, szolgabirája, bizonyos assessori és azon épületek böcsihez értő s' tudó emberek által megbecsültetvén, az böcsnek summáját Prinÿ György uram Prinÿ Sigmond uramnak illendő terminusra kész pénzül vagy jószág zálogával letegye, melyre Prinÿ György uram is reá felelt. Az malomban mindazonáltal Prinÿ Sigmond uram maga számára vámjával öröltethetvén az az vámvétel nélkül.

Az *Nyaláb várában* való része pedig Prinÿ György uramnak az atya sáfár háza, az atya sütő háza, az fölött egy szenes ház, az mellett hasonló ház, harmadik ugyan az mellett való ház, melybe kell menni egy bót pitvarból, egy pusztá konyha bástya, az mellett egy bót, kiben maga ő nsga egyet mása vagyon, egy pincze az alatt.

Azon Nyaláb várbeli portiója Prinÿ Sigmond uramnak az kápolna mellett való ház, az előtte való palota, az asszony háza, alatta való káposztás házzal, a konyhának fele, az pinczének harmadrésze, az pincze torka mellett való élés ház.

Prinÿ Ferencz uram részére az udvarházak közül cedalt Ugocsa vármegyében *Fekete Ardóban* levő udvarház minden hozzá tartozó szántó földeivel és réteivel.

Az Nyaláb várában pedig az külső vár épen, alsó fölső házakkal, birtokkal, az két kapu közivel együtt, az torony mellett levő bástya kívül, melyre tűzre való fát szoktak volt hordani.

Prinÿ Imre uram számára jutott az udvarházakban Bereg vármegyében *Nagy Dobo: on* lévő udvarház minden hozzá való majorság földekkel, kaszállókkal és kertekkel, ilyen okkal, hogy az mely része idvezült Prinÿ Gábor uramnak abban volt, melyet mostan Relictája bír, (kit Isten eltávoztasson) halálával extra omnem divisionem azon udvarházhoz integráltassék.

Az Nyaláb várbeli portiója pedig fönn az pusztá palota, azon belül három ház, az alatta való három ház, melynek kettei bót, az harmadik menyezetes, az veres ház, az Prinÿ Sigmond uram bóttya mellett két élés ház, Prinÿ Ferencz uram sütő háza, az pinczének harmadrésze, az torony mellett kívül való kőbástya, melyre tűzre való fát szoktak hordani, az egyik köz porház ily conditióval, hogy ha az várnak szüksége fog reá lenni, vissza adattassék, mely az nagy pusztá palota szegetiben vagyon.

Prinÿ Gábor uramnak az atyai udvarházak közül jutott Ugocsavármegyében *Nagy Szöllöst* lévő udvarház földeivel és

kaszálló réteivel. Ismét *Nagy Idán* az néhai Pohalmi István háza ember nélkül, hozzá tartozó örökös földeivel és kaszállóival.

Nyaláb várában lévő része pedig az kis hústartó pincze, annak fölötté egy bót, annak fölötté egy ház, melyben kemence vagy, az kulcsár ház, az nagy palota, azon belől az atya szenesháza, az pinczének harmad része, ugyanazon pinczének torkán lévő kis ház, az atya konyhájának fele, az legfelső ház előtt való pusztá tornácz szabású hely, melyen építtethessen is, csakhogy az vártáláshoz való út és tüzelő hely megmaradgyon, az mosó ház hely, mind az grádics végéig való pusztá hely. Ezen Nyaláb várában közre maradván egy bolt az leveles ládák tartására, melyben mostan Priný Sigmund uram portékája vagy. Mely várnak és udvarházaknak az specificált mód szerint való osztályával az specificált urak közül ki ki úgy megelégedt, mintha ezen osztály processualiter ítélőmester által ment volna véghez, alioquin is pedig ezen dologért azon urak között sub poena calumnia pert ne indíthasson egy is.

Nyaláb várának építése és egyéb várhoz tartozó szükséges állapotokban pedig az megemléített urak szabad akarattyaiból rendelték Inspectornak idősbik attyok fiát, kik mindenkor per successionem azon tisztit viselvén az alább megjedzendő és ezeken kívül egyéb vár javára nézendő állapotokban is szorgalmatos gondot viseljen és incontumaces poena sub notata animadvertallasson is.

Az építésnek állapottyában az Inspector atyafi első alkalmazossággal ezen vármegyének hites emberi által az egész vár palánkját köröskörül eljárván öt részre méresse, kinek kinek az urak között (ha különben meg nem egyezhetnek) nyilvánás szerint részt kiadná, hogy kiki része szerint való palánkjának építésére esztendőnként jobb módgyával gondot viselhessen.

Az külső *Nebojsza* vár is az megírt mód szerint öt részre oszolván, kiki mindkét felől mellette része szerint való palánkjának építésére köteles legyen. Azon külső *Nebojsza* várban pedig két bástyák lévén, úgy mint az *Nebojsza* és az föld bástya, kiknek építések közönséges, úgy mindazonáltal, hogy az inspector atyafi azoknak építése felől az nemes vármegyét illendő időbe requirálni el ne mulassa, elhivén, hogy az nemes vármegye is szokott jó akarattya szerint requisitióját hiában nem fogná hadni.

Az belső várbeli építésekben is ez modalitas observáltasék, hogy kiki az urak között része szerint való házának építésére köteles legyen, nem állatván azt, hogy egynek alsó háza lévén, az fölsőt építeni nem tartoznék, mivel ha az fölső háznak romlása érkezik, az alsónak is ép állandósága nem fog

lenni, hanem az alsó házakat bíró atyafiak is az felső házzal bíró atyafiakat sindelezésben és szarufázásban proportionaliter segítsék.

Az közhelyeknek, ugymint toronnak, porháznak, kutaknak, leveles bótnek építések is egyenlőképen köz.

Ezek után mivel mind akármely erős épületü vár legyen is, ha abban vigyázó és elegendő szolgák nem tartatnak, csak könnyen veszedelme történhetik, melyre nézve fölül megírt urak egyenlő akarattól adtak authoritást Inspector attyokfiának, mostaninak és következőknek, hogy illendő egyenlő fizetésre egy jámbor, tökéletes és serény vigyázó porkolábot fogadhasson, melynek fizetését része szerint ha ki meg nem adná, az olyannak marhájból eleget tehessen privata autoritate is. Ez illetén porkoláb mellett pedig minden ur két két soldos drabantot tartani tartozván, azok az várban mindenkor continuous legyenek, az jószág szolgáltatására, hajtására falunként nem járván.

Végezetre minthogy az Jus Patronatusának directiója az öregbik atyafiun szokott lenni még az hol a romano-catholica professiónak gyakorlása vagy is, *ez Nyaláb várában pedig az mely templum vagy is, abban egy saeculum alatt is az említett vallás nem gyakoroltatott, országunk közönséges végezése is azt tartván, hogy a hol az catholica professiónak usus és gyakorlata nem volt, ott ezután se legyen: ez okáért hogy ez várbeli templomban is az continuous usus és Evangelicae religionis exercitium observáltassék, accordatum est, ez végre az evangelicus praedikator szokott fizetése is esztendőnként az uraktul egyenlőven praestáltassék*

Utólszor, minthogy az jószágok levéllel szoktak biatni és oltalmaztatni, azoknak tartása is pedig országunknak törvénye szerint öregbik atyafiat illet, megegyeztek az urak, hogy Priný György uram minden leveleket valahol tudhat lenni per oportuna media kezéhez vegyen és azon leveleknek tartására rendelt bótban szorgalmatos gondviseléssel tegye és tartsa és alkalmas időben az urak jelen léteben ha commode lehet, hol nem, csak némelyek előtt is minden leveleket bizonyos lajstromban tegyen és ha mely atyafi kezénél levő jószágban törvénnyel impetráltatnék, post requisitionem ejusdem annak oltalmazására registratum és quietantia szerint arról való levelet kiadgya és dolgát végben vivén azzal viszont reproducállja. Az határok pereire pedig kiváltképen az öregbik atyafi vigyázzon, az mely casusban az több atyafiak is egyenlő költségekkel, sőt personalis assistentiájokkal is, ha szükség ugy kívánnya, requisitiójára mellette legyenek.

Mindezeknek azért az megírt dolgoknak örökösen való

állandóságára, beteljesítésére és elkövetésére az megnevezett urak egyező akarattal kötelezték magokat száz forintig, ezen száz forintnak megvételére adván authoritást ezen Ugocsa vármegyének egyik vicze ispánnyának egy szolgabirájával és egy esküttével együtt, hogy ha ki az megirt urak és posteritások közül ez megirt dolgokat meg nem állaná, be nem teljesitené és el nem követné, az Inspector atyafi instantiájára vigore solum praesentium toties-quoties azon száz forintról exequálhasson az meg nem álló félnek vagy urnak javaiból és marháiból, seclusis universis juridicis remediis temporumque quorumlibet iustitiis non obstantibus, és ezen száz forint maradság akkori porkoláb kezéhez számadásra adatván az vár szükségére convertáltassék. Melynek nagyobb bizonyosságára és állandóságára adtuk ez mi pecsétes levelünket kezünk irásával megerősítvén, melynek magok is az urak ő nsgok subscribálván pecsétekkel megerősítették.

Datum in possessione Verécze die 30. Januarii anno Domini millesimo sexcentesimo tricesimo nono.

Petrus Zohon de Almás vice Comes Comitatus Ugocsa mpr. (p. h.) Michael Porcoláb Judex Nobilium mpr. (p. h.) Michael Almási mpr. (p. h.) Georgius Zoltán de Cepe mpr. (p. h.) Veres István m. pr. (p. h.) M. Paszthoy juratus Comitatus Zathmar notarius mpr. (p. h.) Georgius de Peren mpr. (p. h.) Franciscus de Pereny mpr. (p. h.) Emericus de Pereny mpr. (p. h.)

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

TANUVALLATÁSOK HERAKLIDESZ JAKAB MEGÖLETÉSE ÜGYÉBEN.

I. 1564. sept. 16.

Én Nagy Márton¹⁾ és Symon,²⁾ ki voltam Polyak Cristóf szolgája. ki Zwczua várában együtt voltunk az szegin deszpotval és az mit mi láttunk, hallottunk és tudunk, értőtünk az várban és az után az váron kívül despot veszedelmének idein, mindeneket igazán hit szerint im elő számlálunk. Mert éjjel és nappal együtt voltunk és mindezeket egyaránt értük és tudjuk.

Tudjuk ezt, hogy Farkas Márton úr képe és főhadnagy vala az várba Zwtzwába szegin deszpot után.

Tudjuk ezt is, hogy Déway Pétert Farkas Márton ölé meg, az kinek halála után lőn az pártütés és deszpot ellen való feltámadás.

Ezt is tudjuk, hogy az magyarok az görögöket egyig mind le akarják vala vágni, de Farkas Márton nem hadja, mert az magyarok ezért akarják vala levágni az görögöket, hogy inkább megtarthatnák az várat, miért hogy félnek vala az görögöktől. De Farkas Márton ezt mondá: ne vágjátok le; hanem nám az ellenség kéri a várat! azért akkor adjuk meg, azmikor kéri. Mert ezután, ha adnók, sem veszik.

Ezt is tudjuk, hogy mihelt elhassonlának lovag és gyalog az szegin úrtól és arcól reá támadának, mindgyarást Farkas Mártont tevék közöttök esmét hadnaggyá deszpot ellen és azt mondák, hogy mindenek ő tőle hallgassanak.

Ezt is tudjuk, hogy ez Farkas Márton és az ő alatta valók tőnek az deszpot marhájába zsákmányt.

Ezt is tudjuk, hogy Farkas Márton így végeze, hogy az derék kaput csináltassa meg és minden marhánkval azon mennők ki és az ellenség három mélyföldön elszáll tülönk

¹⁾ Más kézzel betoldva »de Torazk Transylvaniae servus (?) Balika.«

²⁾ Betoldva: »de Lunavilla Varsyl (!) vicinia prope Torde.«

és ugyan akkor biztata Farkas Márton ezzel: tudja az ellenség, hogy igaz elég ezüstötök, aranyatok és marhátok vagyon. De im azon esküszik az király fia és az ő hadnagyi, hogy az vajda és az ladikák (*így!*)¹⁾ és az bojérok, hogy mindenekvel békével bocsátnak bennönket. És ez szabadságnak igen örülének az darabantok és annál inkább elhassonlának az úrtól, mert mind ezüst, arany elég vala nálók.

De az mint Farkas Márton mondotta vala, nem lón úgy, mert nem hagyá az derék kaput csinálni, hanem másodnap az lukon bujtatá ki az szegin deszpotot és minket mindgyán (*így!*).

És akkor szólnak vala sokan, hogy az végezés szerint, az mint mondot vala, jobb volna kimennönk. O ez ellen ezt mondá: szemérem volna az ő vén fejének, ha külömben lenne, mert eltölt az tizenkét óra.

Tudjuk ezt is és fülönkvel hallottuk, hogy Mátyás²⁾ deák, az fizető mester mondja vala Farkas Mártonnak: Márton uram, kinek-kinek mind fejébe jár. Azért jer, olvassuk meg az levelet, kit az oláhok hitlevelének mondasz, az kit kegyelmednek adtak. Monda Farkas Márton: Mi gondod vagyon vele. Én gondom az levél dolga. Bizony úgy verem az botot fejedhez marczona bestia kurvafia, hogy meghalsz bele. Az szegin Mátyás deják igen kezde sirni ez szidalmazáson és ez nilván való árultatáson.

Végezetre látá az szegin deszpot, hogy ugyan kézbe akarják adni, térdre esék és kezdé őket kérni, hogy csak egy hétig váránának, akár csak negyednapig. Ha ezt nem akarnák mivelni, vonjátok ki az én szablyámat és ti magatok vágjatok le, hogy nem mint engem illen nagy szidalmas halálra adjatok ki. De semmi nem telék benne, hanem Farkas Márton bolonddá tevé magát és vízzel öntözteté az fejét és senkinek semmit nem szóla szegin deszpot mellett.

Továbbá, hogy immár szegin deszpotot levágták vala, Rátz Mihály, ki egyik főhadnagya az király fiának, monda Farkas Mártonnak: Farkas Márton, nem jól cselekedél te, hogy szegin deszpotot igen kézbe adád. Bizony nem hittem volna én ezt te hozzád, másnak véltelek én tégedet. Monda Farkas Márton: Bizony nem jól cselekedém, nem tudom, ha az ördög bolondított volt-e meg? mert nem kell vala ezt cselekednem.

Monda esmét Rátz Mihály: Mikor kihozátok deszpotot,

¹⁾ Vladikák!

²⁾ Szobránczi Pathoók Mátyás, a ki 1565-ben gyulai fizető-mester (provisor).

ha mi nem félünk az oláhoktól, bizony mi magunk vissza az várba küldünk vala benneteket. De láttuk, hogy immár elszántátok, hogy uratokat kézbe adjátok, nem lehetünk semmi segítséggel.

Monda esmét Rácz Mihály: Vajha, úgy mond, csak harmadnapig meg ne adjátok vala az várat. Bizony most is élne deszpot, mert az segítséggel elérkezik vala Latzky és mi őtet ott meg nem vártuk volna.

Mi Nagy Márton és Symon ennél egyebeket nem értetünk, hanem ím rend szerint megirattuk. Azért Farkas Márton mene ki szörzödni az ellenséghez, ő végezett és ő adá meg az várat és mindnyájan ő miatta veszénk, kit erős hittel merünk mondani.

Kivül más kézzel: Fassiones ad instantiam Laurentii Jakus contra nobilem Martinum Farkas die 16. Septembris auditae (?) 1564.

(Kassa város levéltárában 2482. sz. a)

II. 1564. aug. 20.

Szabó Miclós ezt vallja, hogy ő azt nilván tudja, hogy Farkas Márton az úr hadnaggyá tevé és megparancsolja, hogy nem különbben hallgassák, mint szinte az önnönmaga személyét, megis eskütte, hogy mindenben vele tőrne és megesküvék rajta; akárki mit indított volna is, mindazáltal őneki meg kellett volna maradni, mert az úr mindenbe reá bizta magát, úgy annyira, hogy senkire az úr magát inkább nem bizta, mint Farkas Mártonra. De azt nem tudom, Dévai Pétert mi okáért öleté meg, mivel nyelvével, mind fegyverével reá támada ez Farkas Márton Mert ha Dévai Pétert meg nem ölték volna, tehát mi éppen megmaradhattunk volna, de ez oka lön első az mi veszedelmünknek, hogy Dévai Pétert megölék, mert az ő alatta való nép mingyárást meghasonlék, mert hogy kijövének is, az erdéli nép azt kiáltotta, hogyha Dévai Pétert meg nem öltétek volna, tehát az nép még föl nem rohant volna. Én mondék Lőrincz uramnak: Lőrincz uram, menjünk alá, lássuk, mit végeztenek; mert szinte akkor költöztetik vala az várból az népet, az belsőből, az melyben az úr lakott, mindenféle nemzetet, úgy menénk alá, úgy kérdék mi: megmaradhatunk-e mi. És mondának, hogy kegyelmetek megmaradhat. Mi mingyárást esmég föltérénk és mingyárást az pártos búszolt nép esmég fölemelék hadnagynak és hogy fölemelék, nem tudom, ha ravaszságába avagy ijedtségébe az földre leesék és más embert emele föl az földről. Ez nem tetszék még akkor is minekünk, hogy az úrnak is hadnagya lön, az úr ellen az pártos népnek is hadnagya lön Farkas Márton.

Azon közbe, nem tudom, ha Farkas Márton akaratjából, az ellenséghez mene ki avagy ki akaratjából, de tudom, hogy kimene, vélöm, ha Farkas Márton nem küldte volna ki, tehát önnön fejétől ki nem ment volna Horváth János, ebbül megkérddhetik, ki akaratjából ment ki.

Tudom, hogy Nagy Bálint megharagvék és visszatére az árokba, de azt nem tudom, mit végeztenek az ellenséggel. Azon nap, hogy Dévai Pétert megölék, az meghasonlott nép az úr tárházát fölterék és az úr ezüstös aranyozott (?) nyergeit, fékeit mind elvagdálák és zsákmányt tőnek benne és az doctor marhájába is zsákmányt tőnek, azt mondják, hogy ez is tanácsosa volt az úrnak, azért méltó, hogy megöljék, mindennyi gonoszságról sem tiltotta meg az ellenséget, azért ám lássa Isten, ha ez igaz hadnaggya volt az úrnak, arról sem tiltotta meg az ellenséget, hogy az urat őrizték, hogy el ne szökjék, éjjel-nappal, mert az úr elmegyén vala, ha elbocsátják vala, de annak utánna kétszer inkább őrizték, hogy el ne menjen, hogy nem mind annak előtte; azt mondták, hogyha az urat elbocsátjuk, nekünk mindnyájan itt kell vesznünk. Mert mikor én ott fenn feküdtem az Zékel Pál házába, tudják azt az vitézek, hogy oda jöttek én előmbe az uraim mind Farkas Márton, Polyák Christóf, Horwát János s mind az többi, az kik ott voltak, kértek: édes társom, mit miveljünk. Én azt mondtam: Jó uraim, az mig az élésben tart, addig tartasuk, lám lóhúsunk vagyon, egyéb vagyon hozzája és azon közbe talám az Isten megsegít bennünket; ha penig az élés mind elfogyna, tehát üssünk ki, az kit az Uristen meg akar szabadítania, megszabadít, mégse mondassunk urunk árolójának. De én immár nem tudom, mint lőn az dolog, mert én semmi szerzéseben nem voltam, csak hallám Farkas Mártontól, hogy feljöve hozzám, ezt mondá: Társ, jól végeztem minden dolgot. Mondám, hogy? Mondá, úgy hogy minden marhánkval békességgel eresztenek, meg harmadnapig, az ki marháját megtalálja vagy városban vagy hol, szabad legyen keresni és az mi urunkot kézbe nem adják, hanem az csausznak adják és az császárhoz küldik. Ezen igen (?) mind a vajda, mind az királfia megesküdt, mind az bagikák,¹⁾ hogy minden marhánkval békével bocsátanak, csak az urat adjuk kézbe és az hidat is megcsinálják és azon megyünk ki, mely beszédébe semmi nem telék.

Ezen kegyelmetek megtudhatja mindennyi dolgokból, ki volt mind az úr halálának, mind az vár megadásnak oka, mert azon az úr könyergett, hogy csak egy hétig tartsák meg,

¹⁾ Vladikák (?)

végre csak negyed napig az várat. Még Horvát János kéri vala Farkas Márton, hogy míg az élésbe tart, addig ne adják meg, mint én szoltam vala velök.¹⁾ Ezt jól tudom, hogy Farkas Márton minden marhájával kijött, mind az úrét is elhozta, azt mondta, hogy egy nyusztkápnál többet nem hozott, de most három is vagyon, meg Beszterczén adták el az úrnak egy korsóját fl. 160, mely többet ért volna fl. 500. De mi tőlünk mindent elfosztottanak, itt is megtetszik, hogy sem az urának, sem minekünk igaz nem volt. Hogy ő nem hogy Radáktól kezességen kivőn, de az nem illet volna, hogy minket beadott volna Radáknak, kit megértettem Fwzitól s mind az többi-től, hogy ő volt az mi ott való fogságunknak oka, azval nem elégedének, az mi kárt ott vallánk, hanem még ott is minden marhánktól megfosztának.

Tudja azt Farkas Márton, bátor senkire ne adjon utat, hogy az mindennek ezüstvel fizetett, mind hópénzesnek s mind penig az kinek adós volt. Mert pénze nem volt, sem aranya.

Én Kws Lőrinczre semmit nem tudok, sem hallottam, mert az úr csak egy aranyat adott volna neki, jól tudtam volna, mert mindenkor együtt voltam vele, együtt feküdtünk is sebében. Azt jól tudom, hogy eléggel volt neki adós az úr, de azt nem tudom, immár ki fizet meg neki az ő hévségeért és kárvallásáért, mert az mit az úr neki adott vala, attól mind elfoszták.

Én nem tudom, Farkas Márton mint voltak Zékel Pétervel, mert ők voltak fők. Kegyelmetek én nekem megbocsásson, mert énnekem az igazat meg kellett mondanom, mellyet önönmaga is, ha hiti vagyon, meg nem tagadhat, hogy mindezek így voltak meg különben, kik énnekem mindenek eszembe nem juttanak. Mindannyian elég kárba esünk, nem tudom, ki lőn az oka, mert mind marhánk, mind urunk oda vesze.

Tudja azt is Farkas Márton, hogy mind az drabantok is azt mondták itt benn, hogy onnan kijöttek, Erdélbe is azt mondták: ha tudtuk volna Farkas Márton, hogy így járjunk, hogy marhánkot is így veszünk, készek voltunk volna mindnyán kezünkön ott veszni, mert az miket minekünk fogadott, abban semmi nem telék.²⁾

Mikor immár megszabadoltunk volna, Erdélybeu s egyéb helyeken is találkoztam az darabantokra, kik velünk együtt voltak az vár szállásakor, ezt mondták: jobb volt volna minekünk ott akkor kezünkön meghalnonk, hogy nem mint

¹⁾ A lap szélén: Barátitól hallotta ezt.

²⁾ Oldalt: Hanc partem emendandum esse voluit sic, ut sequitur.

ilyen pirongással ennök kenyerönköt, mert semmi abban nem lön, az mit nekönk Farkas Márton mondott vala.

Exhibitae Augusti mensis die 20. per eundem Nicolaum Zabo, familiarem domini olim dezpothi etc., qui quidem Nicolaus iuratus in nomine sanctae et individuae trinitatis fassus est sic scire negotium se habuisse, ut intro scriptum est, ad instantiam Laurentii Jakus 1564.

(Kassa város ltárában 2482. a. sz.)

III. 1564. aug. 2.

Az mit én, Fwzy Myhály tudok az Farkas Márton dolgában, ki akkorontán inasa voltam despotnak, következik rendszerént.

Az szegin despot ez Farkas Mártont főhadnagyává és képebeli emberré tevé, hogy mindenek ő tőle függenének az úr után és ő hozzá hallgatnának, mint fő emberéhez. Ez Farkas Márton megesküék erős hitvel, hogy ő mind halálig hű leszen a szegin despotnak és együtt élni és halni akarna despotval.

Az mi dologból ez veszedelem ez következék. ugymint Déway Péter halála miatt, az mint én érttem, annak halálának oka senki nem egyéb, hanem ez Farkas Márton. Mert sokképpen vádolta szegin uramnak ez Déway Pétert és ennek hamis vádlása miatt, kit féltében mivel, Farkas Márton lön halála Déway Péternek. Mert így értem, hogy vádolta, hogy mivel Déway Péter kiszólt volna az ellensigne az várfokról az úr hire nélkül; úgy vagyon, hogy egyszer kiszólt, de az mint én értem, ez Farkas Márton szólatott ki Déwayval, mert mind azon járt ez Farkas Márton, hogy miképpen ez Déwait elveszejthesse, mert igen félt tőle, azért ez summája az despot veszedelmének.

Hogy immár Déwait megölte volna ez Farkas Márton, felrohanának mindnyájan az várbeliek, tudakozván, ki oka az Déway halálának és mi csuda vétkeért veszítették Déwayt. Meghasonlék az várbeli nép és ottan az belső várból kiköltöztetének mindeneket az külső várba és az elhasonlott népmingyárást az Farkas Mártont választák hadnagyúl közikben. Mert így értem, hogy szólt volna immár, ha mind le akar bennünket vágatni, ottan csak fejönket, marhánkat menthetuénk meg és mehetnénk ki innen. Maga ő ötlette meg Déwait. Ha penig tudta volna ezt az várbeli nép, hogy Farkas Márton dolga, azonnal levágták volna, mint olyan embert, az Déway Péterért.

Immár, hogy mindenek hozzá hallgattanak ez Farkas

Mártonhoz. Horwát Jánost kiküldé Sydo Jánossal és azok csakhogy szóltak Farkas Márton akaratójából az ellenségvel, de sem jót, sem gonoszt nem végeztek, az mint én értettem. Hanem ez után ez Farkas Márton úr képebeli ember levén, az úr hire nélkül mene ki Zékelly Péterrel, Horwát Jánossal, Nagy Bálintval; de ez a kettő végezék ott kinn Farkas Márton és Székelly Péter. És hogy feljövének az várban, lón oly az főlegények közül, ki nem igazolta ezt ez végezést, de Farkas Márton ezt mondá, hogy ő ott az fő és annak kell lenni, az mit ő akar, mert ő mindeneknek feje.

És úgy kezde beszélleni, hogy ő minden jót végezett és két levelet mutata elő. Egyiket mondá Tomsa vajda levelének és az ladikákének és bojérokének, másik levelet mondá az János király fiájének és hadnagyiének, ilyen szókkal szóla: Ezt fogadják, úgy mond, az János király fia és hadnagyi, azonképpen Tomsa, az ladikák, bojérok az ő hitekre. Jól tudjuk, úgy mond, hogy mind ezüstötök, aranyatok, pénzetek és marhátok, igaz, elég vagyon; azért ha az várat megadjátok, mindenekkel békével bocsátunk, sőt megajándékozunk és valaki közületek, úgy mond, meg akar az vajda fizetésén avagy János király fiájén maradni, fizetése leszen, és az János király fia, az kik meg nem akarnának maradni, békével kikésérteti Magyarországbán. Azért az leveleket egyiket sem magyarázta meg. És immár hogy ezt hallák, öröleének mindenek, hogy marhájokkal békével bocsátanak, mert elég pénzek vala, ehez képest annál inkább ez Farkas Márton biztatása miá mindeneknek szivök elidegenödék az szegin despot hívsége mellől és öröleének ez megígért szabadságnak.

Mikor az úr kinézne az vár palotájából és látná, hogy az oláh ellenség szabadon járna az város piaczáon és az vár árokjai mellett, nem volna félelmek senkitül az várból, hivatá Farkas Márton, mert én ott voltam akkor és mind hallottam ezeket. Monda az szegin despot: Talán megadtátok az várat, Farkas Márton. Monda erre Farkas Márton: Megadtuk kegyelmes uram, de nem tudom, ki adta meg. Az úr elküldé Farkas Márton, hogy megtudná, hogy ő hire nélkül ki adta volna meg az várat. És ugyanakkor parancsolá Farkas Mártonnak, hogy lótesse az ellensiget. De feljöve Farkas Márton és mondá, hogy nem ő akaratójából adták volna meg. Egyik úgymond, az másakra mutat. Az szegin úr pedig ő reá bízta vala magát és mindeneket az ő botja alá adott vala, akkor mikor megesküvék, hogy lív és igaz szolga leszen. De az úr hire nélkül nem kellett volna ő neki az ellensíggel szemben lenni; az mit végezett, ő tudja, hiszem az jó végezésnek jó gyümölcse vagyon; de az gonosz végezésnek nem lehet jó gyümölcse.

Ezt szegin uram eszében vevé annál inkább, hogy elárultatott, monda Farkas Mártonnak: Immár, ha én akaratom ellen ezt mivelteitek, az én fejemet is mentsétek meg az ti fejetekvel együtt. Monda Farkas Márton: ím elmegyek kegyelmes uram és minden jót végezek. Monda esmét az szegin despot: Ha ti, úgy mond, az én fejemet is tietekvel együtt megmentitek, ha szegényöl egy imegben maradunk is, tisztességes leszen, és az Isten barátim által eleget ad esmét, de ha engem kézben adtok és eszemben veszem, hogy engem levágni akarnak, felszóval kiáltok és protestálok, hogy én akaratom ellen és hírem nélkül adátok el és az császár házát azonképpen akaratom ellen adtátok meg, és ha ezt mivelitek, hogy engem kézben visztek az veszedelemre, az uristen hetedizig megront és elveszt érette bennetek.

Elmene Farkas Márton, hogy jót végezzen szegin uram felől az ellenségvel, kik az ő halálát szomjúhozzák. Feljöve ismét uramhoz, monda Farkas Márton: Bonos (?), kegyelmes uram, ím minden jót végezék Nagyságod felől. És semmit Nagyságod ne féljen, mert az császár csauzza mind az ő zászlójával egyetemben császárhoz viszi Nagyságodat és az kik Nagyságoddal el akarnak menni, azokat is elviszi. Azért én is elmegyek Nagyságoddal együtt császárhoz, azért semmit ne féljen Nagyságod. Azért ezzel is biztatta az szegin urat, hogy az egisz had, úgy mond, nagyobb bizonyságért három mélyföldnyire elmegyen az vártól, hogy bizodalmasb legyen az Nagyságod kimeneteli.

Ezt, hogy hallá az úr, mondá: én ugyanitt szemben akarok először lenni az hatalmas császár csauzzával. Farkas Márton semmiképpen nem akará, hanem azt mondá: mihelt Nagyságod kiindúl, azonnal eleiben jó Nagyságodnak az császár csauzza és kezéhez veszi Nagyságodat.

Szegin uram, hogy eszébe vevé az nagy nyilván való árultatást, estve késsön felkészüle vagy tizenhatod magával, hogy ő elmenjen, az hova elmehet, talám az uristen elszabadítja az ellenség kezéből. Ebben hogy hire leszen Farkas Mártonnak és mind az több hozzá valóknak, nagy sok kérésekkel és hizelkedésekkel kérék az urat, hogy el ne menjen, és hogy el akar vala az úr menni, ily szó esék: Jobb, úgymond, egy embernek meghalni, hogy nem ennyi sok jámbornak elveszni. És nem bocsáták el és mind piaczon, padokon, ablakokon strását vetének és úgy őrzötték, hogy virradtig el ne menjen.

Reggelre kelve másnap a szegin úr megcommunicálék keresztyén módra az doctorral és Demeterrel együtt és előjöve Farkas Márton és monda Székely Péterrel: öltözzék fel

Nagyságod legdrágább ruhádban és drágaköveket tegyen Nagyságod az zsebben, hogy legyen Nagyságodnak mihez nyulni, mert az császár csauzza kezében veszen és az mi Nagyságodval leszen, azt senki sem bántja és ott is fejedelem leszen Nagyságod.

Azonban ez dolog el tizenkét óra felé vala délkor és monda Farkas Márton: Üssék az dobokat és minden ember az lukra menjen ki. Az szegin úr térdre esve kéri vala őket az előtt estve, mikor el akar vala menni, csak harmadnapig ne adnák kézben. Nám egyem úgy végeztétek az ott künn valókkal, hogy ittben az kaput megcsináljátok és az kapun kell kimennünk. Mert ha az végezés szerint az kaput megcsináltatja vala Farkas Márton, nem vesz vala el az szegin despot; mert harmadnap beletölt volna, míg az kaput megcsinálták volna és addig nyelvet kaphattunk volna, mert Laczky csak négy mélyföldre volt túlünk az segítségvel. De Farkas Márton senkivel semmit sem gondola, hanem ott forgolódik buzogányával és monda: Eltölt az tizenkét óra, szemérem volna egyem az én vén fejemnek, ha különben lenne, mert eltölt az tizenkét óra. Így, vivé ki Farkas Márton az szegin urat, mint egy poroszló. És mihelen kivinnék, ottan kézhez vivék, de nem az császár kezében, sem csauzza kezében, hanem az Tomsa kezében és szegin deszpotot késedelem nélkül kivivék az várasból és ott vágák le.

Továbbá minket peng mindnyájan 3 házhoz rekesztének be és mindentől elfosztának, de ötöt és Székely Pétert senki nem bántotta, sem marhájokat, hanem békével bocsáták, ajándékozták lóval és pénzzel. De minekünk nem adtak, hanem mindentől megfosztának mindent.

Továbbá az úr marhájában is ez Farkas Márton tön legelőször is zsákmányt, aranyas kengyelt, egyebet, homlokelőt mindenfélét, az mit akart, azt vötte, az ki az szegin úré vala, én peng semmit nem láttam, hogy ő tőle elvöttek volna, maga megesküék, hogy mindent előad. Másodszor ezen is megesküék, hogy ő Tomsának igaz leszen és János király fiának, hogy hív leszen; akkor is ilyen gyakor hiti vala Farkas Mártonnak.

Esmét ez Farkas Márton mene be az úr házában és egy nagy öreg aranyas mosdó korsót vön fel. És mondok neki, hogy az úr azt hagyta, hogy Kys Lőrincznek adják azt; Farkas Márton elvitette az mosdót és Erdélyben Besztercze nevű városban adá el Cristóf az ő szolgája 160 fr., maga nem azt érte volna, kiről elég bizonyosságot állíthatnék én is.

Azért ezeket, kiket itt felől rend szerint megirattam, igazán, az mit én értettem, láttam, hallottam, így vagyon az Farkas Márton hitetlensége az deszpothoz, kit megért kegyelmed ez írásból.

Továbbá ezen is megtetszik, hogy nem az úr akaratjából adta meg az Farkas Márton az várat, hogy az úr az nagy árultatást látá, monda Farkas Mártonnak ottan: ha nem akartok maradni, menjetez ki békével az én házamból, hiszem, válnak olyak magyarok közzül, hogy kik megmaradnak velem. De tudom, hogy az oláhok, görögök el nem mennek és az én házamát megtartom. Monda Farkas Márton: ne úgy kegyelmes uram, így jobb, az mint én végeztem.

Kivül: Ez az Fwzy Mihál vallása. Hic est fassio nobilis Michaelis Fwzy etc. in scriptis senatui Cassoviensi 2. Augusti per ipsum porrecta, quam ipse iuramento a lectura in nomine sanctae et individuae trinitatis praestito confirmavit ad instantiam Laurentii Jakus 1564.

(Kassa város ltárában 2482/b. sz. a.)

IV. 1564. decz. 8.

Én Stanzol, ki voltam éjjel-nappal együtt az én kegyelmes urammal, deszpotval és ő nekie inasa voltam, azaz éjjel-nappal egy házban voltam és szolgáltam ő nagyságának. Azért az mit láttam, hallottam és tudok, mindeneket igazán hit szerint előszámlálok.

Én ott voltam deszpot házában, mikor Farkas Márton elárulá Déway Pétert és addig suga szegény uram fülében, hogy deszpot felhivatá Déway Pétert hozzája, no Farkas Márton az szerecsent az ajtó megé állatta vala, hogy mihelt belépnék az ajtón Déway, azonnal az ajtó megől agyon ütne az buzogányval. Ez meglón és eljőve Déway Péter és az szerecsen kétszer hozzá üte Déwayhoz, de Déway Péter az botot kitekeré az szerecsen kezéből. Ezt hogy látá Farkas Márton, neki ugordék és az Déwayt szablyával vágá és általveré és megölé. Jóllehet sokat kiálta Déway, hogy kint az várbeliek meghallották vala, immár Déway meghala és én söpröttem el az vérit is és az testet egy emberről én vittem fel az szekrényben, az hová rütöttük (rejtettük) vala. Azért valaki oka lón az Déway halálának, de szegény deszpotot is ugyanazon ember árulá el és kézbe adá, mint Judás urunkat, hogy kézbe adá az zsidóknak.

Az Déway haláláért az darabantok, lovagok felrohanának és az szegény deszpotra arczol támadának és kérdék, hogy okát adja az Déway halálának. Nem ada egyéb okot, hanem magára vevé és azt mondá, hogy ő ölte meg. Mert az álnok Farkas Márton megesküdtette vala deszpotot, hogy ő reá ne mutasson, mert ha megmondotta volna, hogy Farkas Márton ölte meg, mindgyárást darabra vagdalták volna Farkas Mártont. De deszpot megállá az ő fogadását. Ezt es tudom,

hogy az várbeliek nem tudván, hogy Farkas Márton volna az gyilkos, az deszpot ellen Farkas Mártont emelék közikben hadnagyúl és ő vele egyetemben arczol támadának deszpotra és mindgyárást zsákmányt vete Farkas Márton az deszpot ezüstös marhájában az ő pártos latrival egyetemben aranyas nyergekben, boncsokokban, nyakbavetőkben.

Immár az szegény deszpot embert küldött az pártosok köziben. hogy hallgassák, mi szándékban volnának, megjövénnek azok és megmondák, hogy Farkas Márton így szólt: Im zsákmányt veténk, úgy mond, deszpot marhájában, de ha ez megszabadulhat, együl egyig mind el kell vesznünk miatta. De miveljök ezt egyetemben, hogy valamint és valahogy el ne szabaduljon, hanem meghaljon; mert ha szabadulása történik ez árolónak, el kell vesznünk. Mert ime általan fogván jó Latzky az segítségre és ha megsegítik, el kell vesznünk.

Ezt is tudom, hogy Farkas Márton és Székely Péter és egynehány hitetlenek elmenének ki az deszpot akaratja ellen az ellenséghez és így ígérék meg az várat és deszpotot tizenketted magával, úgy annyira, hogy ez egy hitvány ároló veszté deszpotot és az egész országot és sok vitélő népeket. Mert úgy hitték az várbeliek az ő szavát, mint egy szent irást. Mert ezzel biztatta az várbelieket: ime úgy végeztem, hogy minden marhátokkal békével bocsátnák benneteket és deszpotot sem bántják, hanem császárnak elevenen viszik. Ő magának deszpotnak is ezt mondotta Farkas Márton, de szegény deszpot nem hitte, mert jól tudta, miképpen elárulta, és hogy kézbe ígérte, hogy elveszessék. Immár szegény deszpot kétszer esett térdre előttök és ezt mondotta: Legyen oly hív szolgám énnekem, az ki most az én szablyámval vegye fejemet, hogy nem mint ilyen nagy szőnyüses halálra vigyettek ki. Ugy annyira, hogy az gallért lehányta nyakáról és térdre esék, hogy fejét vegyék.

Immár ez előtt más napon szegény deszpot elkészült vala egynehányad magával, hogy az lukou kimenjen és elmenjen, én is vele voltam, mert ő maga akaratja vala. De hogy ezt eszekbe vevék Farkas Márton az ő latrival, fel az urra arczól mondának: hová megy úr, bizony nem megy egyem. Elköltél úr arról egyem. Jobb egy embernek meghalni, hogy nem mint ennyi sok jámbornak egyem.

Ezután strását vetete Farkas Márton ablakokra, ajtókra, padokra, garádiczokra, hogy deszpot el ne mehessen. Hogy ezt látá deszpot, hogy belől is ellenség, kívül is, térdre esék esmét és kéré, hogy fejét vegyék és úgy sírt, viszontag ezen kérte őket: menjetek ki ti bátor egyem, bátor minden marhám tietek legyen, csak én egy czuába (?) maradok és az görö-

gökvel és egyebekvel, kik hivek, én itt benn maradok és megtartom az házat mindaddig, míg az segítség elérkezik. Ezt hogy hallák Farkas Márton és az pártosok, minden embert kiköltöztetének az belső várból az külsőben, hogy deszpot valamiképpen erőt ne venne magának, és minden embernek meghagyák, hogy fejeért deszpothoz senki ne merjen menni. No letörék az pinczékről lakatokat, ittanak szörtelen.

Azért az én lölköm szerint nem mondhatok egyebet, hanem ez ároló Farkas Márton árolá el deszpotot és ő lön poroszlója, mint ároló.

Továbbá ezt is mondja volt Farkas Márton, hogy ez Kys Lőrincz törte volna fel azt a tárházat és az deszpotnak nagy öreg ezüst aranyozott tálaít ő vitte volna el. Mi orczával hazud olyanokat, ha mind isten és emberek jól tudják, nem tört semmit fel; ha fel akarta volna törni is, hiában, mert azelőtt Farkas Márton feltörte vala az ő latraival. De az minemő tálakat mond Farkas Márton, jól tudom én azokat, mert deszpot egy fejer szőnyegben kötötte az nagy tálakat. Monda énnekem: eredj, vidd Kys Lőrincznek, az én gazdámnak ezeket, mért én ő neki sokkal vagyok adós. Én el akarám vinni, de nem leheté, mert igen nehéz volt, hanem egy ajtónálló félszemü görög, kinek Pál neve, az vivé fel Lőrincz uramnak az tálakat. Azért hamisan vádolja Farkas Márton Kis Lőrinczet, de én azt mondom, hogy bátor senki nagyobb hívséggel nem lött volna, mint Lőrincz uram vala mind végig deszpothoz, mert halálos sebekbe feküdt és mégis alájött és azt kiáltotta: vitézek, meglássátok mit cselekedtek. Az istenért kérlek, hogy ezen világon hiretekben, nevetekben ezen világon meg ne haljatok, mert mi módon eszitek Magyarországban az kenyeret. De én azt mondom, ha csak egy imegben kell kimennönk is, de az úr fejét megoltalmaztátok. Azért én ezeket így tudom, kit sem kedvért, sem barátságért, hanem az igazságért hit szerint rendvel irattam.

Attestatio contra Martinum Farkas homicidam pro Laurentio Kyss facta sub iuramento coram senatu die 8. Decembris 1564.

(Kassa város ltárában 2482/c. sz. a.)

V. 1564. d e c z. 8.

Juramento desposito coram senatu facta est haec fassio die 8. Decembris 1564.

Én Horvát István, ki voltam az szegin deszpotnak gyalog hadnagya, most is az nagyságos Balassa Menyhártnak hiv szolgája, valamint én az deszpot veszedelme koron értettem, láttam, hallottam, igazán mindeneket hit szerint elő számlálok etc.

Legelőször ezt jól tudom, hogy szegin uram deszpot mindeneknek felette Farkas Mártont tevő hadnagyúl és parancsolá, hogy úgy hallgassák, mint önnön magát.

Ezt is jól tudom, hogy Déway Pétert, az ki halála miatt lőn deszpotnak veszedelme, ez Farkas Márton ölé meg. Mert én az szegin deszpot ágyasházába valék és az ház mellett vala az tárház, kibe azon ágyasházból járnak vala. Ott én nagy sialkodást hallék és dobbanást és én mingyarást ez ajtóra, törni kezdem az ajtót reájok; de én fel nem törhettem. Ezen közbe szegin deszpot előmbe ugordék egy dárdával, monda: vesztegsigvel légy Horvát István, mert ime az gonosz ember, Déway Péter az ő szablyájával meg akart engem ölni. Ezembe kiindulék én deszpotval az ajtón és reám rohannak az darabantok és mondának: Halis, halis (v. halsz? v. hahó?), ároló Horvát István, te öled meg Déway Pétert, ki jobb vala tizednél. Monda szegin deszpot és térdre esék az darabantok előtt: vegyétek fejemet énnekem először, hogy míg Horvát Istvánt levágnátok; mert az miért ötet le akarjátok vágni, mert ártatlan ő azba. Maga isten is tudja azt, hogy hirem sem volt énnekem azba, mikor Déwayt le akarták vágni, csak hogy menék az sialkodásra.

Ezt immár így értem és ez Déway halálának oka így vagyon. Fogada Farkas Márton egy fogadást Déway Péterrel, hogyha, úgy mond, el nem jó az mi segítségönk három hétig, bátor fejemmel érjem meg. Ez azomba lőn és eljőve az három hét és el is mulék. Esmét eljőve Farkas Márton és monda: Bátor fejemet vegyék, ha harmadnapig el nem jó az segítség. Monda Déway Péter Farkas Mártonnak trufába: Farkas Márton, nincs neked immár fejed, mert elnyertem én az te fejedet. No ezt Farkas Márton nem vőtte trufára. Azért ez oka, ez fogadás az Déway Péter halálának. Mert ez szóért Farkas Márton árulta mindenkor Déwayt deszpotnak.

Még penig ilyen dolgot cselekedett Farkas Márton, hogy az fokról kiszólatott az ellensighez Déway Péterrel és ezután elment deszpothoz és ezt mondotta: ám kegyelmes uram, Déway kiszólt az fokról Nagyságod hire nélkül. Ugy annyira, hogy annyira vitte szegin deszpotot, hogy Déway halála így esett, mely Déwayt ugyanezen Farkas Márton ölé meg az úr tárházában.

Immár hogy az Déway megholt volna, felrohanának szegin deszpot ellen az várbeliek és ezt kezdék mondani: Bizony az egyenkint mind le akar bennönket vágatni.

Ez zűrzavar közbe Horvát János, Sydo János, Nagy Bálint az várból az lukon az ellensighez kimenének, maga semmi frigyek nem volt az ellensigvel és ezek szót adtak az

ellenséghez és megmondották, hogy Déwayt megölték. Ezek esmét bejövének és mind nagy, kicsiny Farkas Mártont emelék hadnagyól és valamint ő akarna végezni, mindenbe engedének, mint hadnagyoknak.

Az szegin deszpot ezt eszébe vevén és estve felé későn elkészüle, hogy kiereszkedjék egynihányad magával és eszekbe vevék az pártosok, kik Farkas Mártonhoz hallgattak és nem bocsáták úgy annyira, hogy ablakokra és ajtókra strását vetének és az minemő házba deszpot vala, az reteszt reá vetették és úgy őrzötték, hogy el ne mehessen; mert akkor ezt mondja vala deszpot, hogy ő szerencsére veti fejét és hogyha kézbe akad is, nem vet senkire, csak bocsássák el; de nem mívelék. Mert szegin látta, hogy mind belől, kívől ellenség vagyon. Ezt Farkas Márton mind hallgatta, de bolonddá tőtte magát és nem szólította az pártosokat, főhadnagy valván.

Ezt is jól tudom, hogy ez Farkas Márton kétszer mene ki az ellenséghez szörződni, én is utólszor kimenék utánok orozva, hogy halljam, mit beszél és mit végez. Akkor tagadá Farkas Márton, hogy deszpot az várba nem volna, de mindigarást hogy látta, hogy amazok haragusznak és azt mondják, hogy csak egynek sem kegyelmeznek meg, monda Radák Lászlónak, Datzó Tamásnak és Tompsa vajda főbojérinak Wevericzának és az Ispatarnak: Nagy dolog, hogy kegyelmetek régi szolgáló ember is és mégis nem értitek. Hunorita Radákra az szemével, az az megjelenté, hogy deszpot az várba vagyon.

Monda Radák László sok beszéd közbe: egy bestiának sem felelek marhája felől. De csak kegyelmezzenek fejeteknek. haggy járjon az morha. De kiváltképen ezt akarja Tompsa vajda, hogy az deszpotot tizenkettől magával kézbe adjátok.

Ezeket az szegin úr mind megtudá, kit én általam, ki penig egyéb hiú szolgálái által, hogy Márton mit szolt az ellensigvel. Immár Farkas Márton bejöve és mond mind lovagnak és gyalognak, minden rendbeli nemzetségnek: vitézek. im minden jót végezők, minden marhánkval, ezüsttel, aranynyal, pénzzel, ruhával békével bocsátnak bennönket és im azt fogadják, hogy az oláh had három mélyföldre elmegyén innen, hogy bizonyosb legyen és az deszpotot is nem bántják, hanem az császár csauzza kézbe veszi és császárnak viszi.

Ezeket hogy hallák az várbeliek, igen örülének ez nagy szabadságnak. Mert sok gazdagság vala nálok. miért hogy az szegin deszpot marhájába zsákmányt vetettek vala és Farkas Márton ugyan ezennel biztatta az urat, hogy az császár csauzza kezébe veszi és császárnak viszi. De azért szegin deszpot ebbe semmit nem hitt, mert jól tudta, hogy kézbe ígérték.

Megkommunikálék keresztyén módra és az úrnak vacsoráját vevé és kijöve az szentegyházból, monda: vitézek, ihon az én főszablyám és válik oly közületek, hogy ki vegye el az én fejemet, hogy nem mint szemlátomást engemet ilyen szörnyűséges halálra kiadjatok és íme az én kezem irását adom először annak, hogy soha fejedelmek az én halálomról meg nem emlékeznek. Avagy vitézek miveljétek ezt, hogy várjatok meg egy hetet avagy csak negyednapot és az úristen elhozza az segítséget, De egyik sem mivelé, hanem az nagy vakmerőséget követék. És szegin deszpotot felöltözteték és kiindulának vele. Továbbá Farkas Márton ezt is végezte vala, hogy az derék kaput megcsinálnák és azon mennék ki minden marhánkval, de ezt sem állá meg Farkas Márton, hanem minden embernek az lukon hagyá kimenni. Mondának Farkas Mártonnak: Nem így vala az végezés, hogy az lukon bujonk ki. Monda Farkas Márton: csak az, hogy minden ember az lukon menjen ki. Szemérem volna, úgy mond, az én vén fejemnek, eltölt egyem az tizenkét óra. És így vezeté ki deszpotot, és az oláhok és az király fia szolgái elvivék közzülünk deszpotot és levágák.

Végezetre ezt is meri volt mondani ez Farkas Márton, hogy ő nála deszpot levele volna. Tudom ezt, hogy mikor megcommunicálék, azután kér vala Farkas Márton levelet szegin deszpottul, hogy írna az fejedelemnek mellettök, az szegin deszpot csak megrázá az fejét és úgy mene ki az lukon az nyilván való halálra. Bár azt ne mondja, hogy deszpot menedék levele volna nála, mert ha deszpot levele vagyon nála, megesmerszik az deszpot kezeirássa.

Ezt is meri volt mondani, hogy Kys Lőrincz törte volna fel az ur tárházat. Bizony nem jól mondotta, mert ha szinte fel akarta volna törni is, az ő tőle nem lehetett volna. Ezt jól tudom, hogy deszpot ő neki sokkal volt adós, illet volt bizony, ha részes volt volna marhájába. De nem mondhatja azt egy lélek is igazán, hogy Lőrincz uram valamit elvött volna, hanem az mit szegin deszpot adósságért az mit adott neki. De ezt jól tudom, hogy Farkas Márton vive el ezüst nagy kengyeleket, nyakbavetőket, kit az ellenség nem vött el tőle. De mitőlünk mindent elfosztának.

Továbbá bátor Farkas Márton és az többi is ne löttek volna jobb hiveséggel, mint Lőrincz uram vala. mert ő végiglen azt kiáltá: vitézek, tisztességtekbe, hiretekbe, nevetekbe meg ne haljatok ezen világon, úgy végezzetek ha . . . . költ, hogy ha csak egy imegbe kell is, megoltalmazátok az úr fejét, mert ha valami gonoszt csekedtek, miképpen és micsuda tisztessigvel eszitek meg Magyarországba az kenyeret.

Azért ezeket én úgy tudom és így értem, kiket igazán ide irattam, kit hitemvel is megerősítöttem.

Ezt elfelejtettem volt, hogy Farkas Márton bejövén az ellenség közül és monda: ám az királyfia békével bocsát benönket és jó fizetést, mint deszpot ígér, az ki fizetésen meg akar maradni, ki pedig nem akar, békével Magyarországnban kikésérteti.

1564. Inquisitio.

(Kassa v. lt. 2482/d. sz. a.)

Közli: Ifj. KEMÉNY LAJOS.

NÁDASDY FERENCZ ORATIO-JA AZ ORSZÁG NÉGY RENDJÉHEZ.

[1668.]

Nádasdy Ferencz, a Wesselényi-összeesküvés egyik feje. s 1671 ápr. 30-án Bécsben lefejezett vértanúja »egyességre intő« szenvedélyes oratioja, melyet az ország négy rendjéhez intézett, eddigelé ismeretlen és kiadatlan volt. Mert *Pauler* Gyula, az összeesküvés történetírója, 20 év előtt, a bécsi cs. kir. titkos (ma állam) levéltárban kutatva, csak egykorú német fordítását találta meg. Ő abból ismertethette művében, s a mit róla az I. kötet 183—188. lapján ír és belőle közöl, az csak *visszamagyarosítása* a német szövegnek, a mi — bármennyire igyekezett is *Pauler* utánozni a régi magyar nyelv hangját és írályát — távolról sem adja vissza természetesen az eredeti lendületes fordulatait és zamatos szépségét.

Csakhogy ez az *eredeti* mai napig lappangott. Dr. *Károlyi* Árpád, a bécsi cs. és kir. államlevéltár aligazgatója, volt olyan szerencsés, hogy rendezgetés közben a múlt évben ráakadt a *Hungarica* osztály egyik újabban beosztott csomagjában, mely *Pauler* kutatása idejében még nem volt hozzáférhető. S én az ő lekötelező figyelmeztetésére, illetve felhívására másoltam le a levéltárban, s közlöm most, rövid ismertetése kíséretében.

Az előkerült *magyar nyelvű* példány, az oratio *eredeti első fogalmazványa*, Nádasdy széljegyzeteivel, betoldásaival; ugyanaz maga, melynek alapján *Hochoer* császári vizsgálóbíró Nádasdyt 1670 nov. 14-én másodszor kihallgatta. Ezt azért állítom, mivel a kihallgatási jegyzőkönyv első kérdése is az volt, hogy Nádasdy írta-e a *jegyzeteket* a felmutatott oratiohoz? Mire ő beismerő vallomást tett. Így aztán valószínű, hogy a gondosan őrzött periratokkal együtt az a példány is fennmaradt.

Az oratio eredetére, szerkesztésére nézve szintén Nádasdy vallomása tájékoztat. Hogy mikor írta az inkriminált beszédet, nem tudta, vagy inkább nem akarta bevallani; »ha mindjárt

megölnék sem tudná megmondani idejét», erősíté Nádasdy. De Pauler 1668 elejére teszi keletkezését; legalább az 1668 május havi események után tárgyalja művében.

Az oratio e fogalmazványa a kihallgatási jegyzőkönyv szerint »Sárvártt más titkos irományok közt lepecsételve találtatott«, s ezért hihető Nádasdy vallomása, hogy a letisztított példányt egy alkalommal elégette. Így maradhatott reánk csak a fogalmazványa, mely közepén kettéhajtott ívekre van írva, mindig a lap bal oldalára, úgy, hogy az üresen hagyott másik, félívnyi széles margóra Nádasdy beszúrásai elférjenek. S ilyen pótlást és bejegyzést meg lehetős sűrűn találunk minden lapon. Úgy tetszik, hogy írnokai valamelyike, kit az oratio leírásával megbízott, diktálásra, vagy legalább is szemé előtt írta le, mert egy ízben (e bekezdésnél: *Ki fogja tagadni . . .*) ki is kapja kezéből a tollat, hogy maga folytassa, nem betoldás alakjában, hanem a rendes szövegrészben. De ez csak néhány sorra terjed, s alaposabban a teljesen elkészült íratot nézhette át.

A mi az oratio tartalmát illeti, szörnyű kifejezéseit és »főkép ő felsége ellen« írt vádló részleteit Nádasdy azzal igyekezett menteni, hogy azok nem az ő szavai, »hanem az összeesküvés idejében összeállított gravamenekből valók, melyeket összeírtak, hogy azok felett tanácskozzanak és úgy hagyják helyben, de a tanácskozás soha sem tartatott meg.« Ezért az írat nem (tisztán) az ő véleményét fejezi ki, »mert — úgy mond — sok összeesküvőnek írata volt kezemben s az Oratiót azokból állítottam össze.« Szegény Nádasdy őszintén vallott, mert azon a jogalapon állott, hogy »ha valamely jegyző valamely íratot feltesz, még abból nem következik, hogy annak tartalmát is helyesli, főkép nem akkor, midőn valami előterjesztést fogalmaz, mely még csak tanácskozásnak tárgyát fogja képezni.« S — bár tartalmát ő ugyancsak *helyeselte* — tényleg környezetén kívül nem sokan ismerhették az ország négy rendjéhez intézett e beszédjét, melynek elmondására nem volt alkalma.

Pedig tagadhatatlanul hatástkeltőleg van írva. A hazafias elkeseredés szól minden sorából, melylyel az elpuhult nemzetre akar hatni. Merészen ostoroz mindenkit, a ki tollhegyére kerül, s jellemző, hogy a beszéd úgyszólván legélesebb részletei épen azok, a miket sajátkezűleg írt és szúrt be, kibővíteni. kiszínezni akarván az írnoka fogalmazását. Így pl., a hol az osztrák uralkodók kétszínű hízelkedését, népholdogító politikáját, vagy Szelepcsényi primás és a főrendek hazafiatlanságát jellemzi, melyek mindegyikében »a személyes gyűlölet a valódi hibákat legrikítóbb színekkel túlozta« — a mint Pauler meg-

jegyzi. Az ő hangján még soha senki sem ecsetelte hazánk sérelmeit és valóban, fel sem tudjuk fogni, mily különböző hatást keltett volna, ha Nádasdy elmondhatja vala hazafias lelke sugalta oratioját az ország színe előtt!

De, Nádasdy beismerő vallomása neki nem használt. Az udvar nem bocsáthatott meg ez íratért. Hocher vizsgálóbíró, vallatása végén szemére veté, hogy »nem illik alattvalónak ilyen íratot szerkeszteni ura ellen, mert senki sincsen jogosítva még csak tanakodva sem császárja és királya ellen kikelni«, s így bűnhődnie kellett érette.¹⁾

Érdekes az oratio sajtószármazott kelezése és óvatos aláírása: »Irta Sirokán *Keserü Péter*«, a mi arra mutat, hogy többen is leírták, s a hazafiak kezén keringett. E mellett szól még, hogy az oratio minden hasábjára keresztül van húzva, s manap is sok embernek megvan az a szokása, hogy másolás közben, az *impurum* letisztázott részét áthúzza, nehogy tévedésből újra letalálja írni. Vagy ez csak annak az egy íródeáknak a kezenyoma lenne, a ki a fogalmazványt letisztázta Nádasdy számára, ki azt — állítása szerint — később elégette?!

A períratok közt Nádasdy ez ismertetett példányához mellette van egykorú német fordítása is,²⁾ mely azonban nagyon lapos és az eredeti magvasságát meg sem közelíti; de látszik, hogy a fogalmazvány után készült s kelezését így fordítja: »Geschrieben zu Seuffzen (Wainendorff) durch den betrübten Petrum.« A mit Pauler használt, annak nincs aláírása, s az úglátszik, egy másik példány, a mi lehetett, s volt — több is.

Még csak az oratio *írásáról* kell megjegyezni, hogy Nádasdy sajátkezű betoldásait *dült betűkkel*, javításait pedig a jegyzetekben közlöm.

* * *

Fényes, tündöklő, mások fölött dicsőséges, mindenektől félelemmel tiszteltetett vitéz magyar nemzet, igaz vérednek, hazád fiának szübbeli fájalmábúl származott hív intésit ne csak olvassad, hanem, kérlek kövessed. Im rajtad utolsó romlásodnak végső föllobbant lángja (mint az elaluvó gyertyának) erőd fogyasztásával, gyakor hamvaid elvételével, régi szép, az segéd-elem (*így!*) neve alatt aluvó oltalmazóid által, világosban fényeskedvén magok az alatt, im elfogysz. Török igája alá nem

¹⁾ Nádasdy második kihallgatása leírását lásd *Pauler* id. műve II. kötete 173—176. lapján, honnan a közlött részleteket is vettem.

²⁾ Czíne: Ausz der Hungarischen in die Teutsch Sprach Graffens Francisci Nadasdi übergesetzte aufrührisch Oration zu allen Vier Ständen desz Königreichs Hungarn, s azért érdekes, mert ez árulja el Nádasdy szerzőségét.

akará édes nemzetünknek nagy része magát adni. Idegen, *nemcsak nevü, de inkább* szívü nemzet alá oly bizodalommal hajola, keresztény nevet nemcsak visel, mutat is. De mint esmerjed *annak* keserves hazám, édes nemzetem, gyömölcsét? Szállj magadban. Hol hüti? Hol diplomája? Hol törvénye? Hol véghetetlen sok igéreti az oltalmazóknak? Im látod: akarátja törvény, csalás diplomája, hüti megszegésire minden alkalmatosság kedves. Hamis maga-vallásának tökéletlen az *Evangelicusoknak*,¹⁾ hívebb az töröknek, *hogy sem* kereszténységnek, kit jobban kíván barátjának, *utolsó értéke, sőt* országi vesztésivel is megtartani, hogy nem mint szelédítse igaz mondással, hüti megtartással az keresztény *népeket*,²⁾ *mely nemcsak veled édes hazám, de*³⁾ birodalmaik kiterjesztésire *minden*⁴⁾ országokkal hasomló (*így!*) képpen köz.

Lássad, hány esztendőig való emésztéssel fogyasztá az szép Németországot, kinek békessége sokszor kezében lett volna, de birodalma vesztése félelmével az átkozott regulát tartá: Divide et vinces; azzal üli most az nyerget, míg Isten ostorúl rajta tartja. Kit sírva érthetsz meg *azoktól, kik keserves súlyát naponként újabb mesterséges vizsgálódásoknak akár ösztönözésével, akár éllesztésével, akár szunnyadozó szemmel nézéssel óhajtván nyögve szenvedik*. Kedves hazám, nemcsak ott, hanem minden környülvett szomszédiditül *hallhatsz hasomlót*, s kivált képpen *közeljebb való*⁵⁾ szomszéd-példában, Lengyelországban, *égő lámpásúl fémlik annak*⁶⁾ az pogányt irtóztató fegyveres hű népü nemzetnek egyenetlenségét mennyi ezer mesterséggel, mint az kovács az tüzes szenet, éleleti praktikás fujóival sok esztendőitül fogva, hogy hatalmas erőt, kivel mind magát, s mind elnyomatott szomszédit segíthetné, ne vehessen maga mellé. Azért nagy pápistai palástos zelusa által ki-kivánja rekeszteni az hatalmas Moskust, mintha azzal az pápistaság *azzal ott veszedelembé tétetnék; kinek buzgóságában megzabállottnak mutatja magát, noha koronái megnyéréseért hányad ízen hízelkedett már Carolus Quintustul fogva az Evangelicusságnak, tekintsed meg az Annaleseket. Egy római, egy magyar koronát nem nyert; kit, pápistai nagy buzgóságának ellenkező példájára az Evangelicusoknak újabb adott privilégiumokkal és szabadságokkal nem vásárlott; azzal azért inkább. Így*⁷⁾ az horgas kardosok *egyességétül* való

1) Reformátusoknak — áthúzva.

2) Fejedelmeket — áthúzva.

3) Ezek penig — áthúzva.

4) Más — áthúzva.

5) Igaz — áthúzva.

6) Mely fényes — áthúzva.

7) Noha — áthúzva.

félelme hüti elvesztésénél *inkább forog szeme előtt.*¹⁾ Kevesebbé köll neki szomszédúl az kereszténségnek első fia, az francziai király, ki pápistaságának kölömb jeleit mutatta az oltalmazóknál, csak mostanában is, mert tudja, hogy ha szomszéd lehetne, törökkel való szövetségének oly bü folyamatjának gátja esnék. Semmire nem kívánja az hatalmas Imperiumból való tagokat, kiknek is fejekben kezd ütni gondviseletlen állapotja Imperiumjoknak; holott nevet, nem fejedelemséget visel császárjok, ki senkinek nem ura valóban, hanem mindenik belsőbb vezére neki ura, *sőt az színnel* legalsóbb póczon ülő molnárja öröl hátán legtöbbet, *kit bálvány-módon imád ez megszükkült segítségtül igyefogyott,*²⁾ nyomorúlt népség.

Mind nem elegek ezek, hanem ím az kihez te nem akartál hajolni, irtózáván az pogányságnak hamisságátúl, az egymás között való megszakadásodnak jutalmáúl vedd el, hogy az te jó oltalmazóid az törökkel *mégis barátságosban* öszveczimborálván, sorsot vetettek reád, s megosztóznak ezennel édes nemzetem, határidon.

Vizsgáld meg, Első Ferdinánd idejétül fogva az mostani birodalom alatt mire jutott szép hazád. Szélin mindenütt lássa járást, az hol legtöbbet *(így!)* két nap általmehetsz, több helyeken csak egy nap.

Ha segítséget kérsz, pusztító éhel holt oly népet látsz, ki az pogánynál jobban emészt, oly képtelenül, hogy az mely had eddig bárány, lépjék határodra, már pusztító oroszlánykegyetlenséggel követ; *arra* szabadsággal bocsáttatván be oltalmazóidatúl. Sírva emlétsed az utóbbi veszedelmedet, mint vesze el Várad, *közel* szeme-hunyva nézvén oltalmad, s pusztítván az Tiszánál. Mint vesze el Ujvár? Elbocsátá oltalmazód minden hadait előbb; pusztá kézzel várá az fővezért országodban; *sőt* az mely kevés hadat béküldött *pusztításodra*, tíz tatár előtt elszaladának Cseklesztül,³⁾ de *fene*⁴⁾ vala hazád négy része pusztítására *annak utánna*.

Dobot üte Kanisa megvételére *az nagy jó hírü*⁵⁾ Zrinyi kívánságára, kit Isten, az szerencse neked szánt volt, *vitéz nemzetem*; de csak az nem adatott ahhoz az ő idejében, az mi szükség volt. Grécz Bécsre, Bécs Ratisbonában igazított az szükségéekért; sült az kolbász, hogy haladhasson az török. Isten erővel szerencsét vete be Szent-Gothárdnál, *de* nem akará, hogy

¹⁾ Kiért soha nem szánt nemesak Evangelicusoknak, de még törököknek is sokat engedni — áthúzza.

²⁾ Az bolond, tudatlan — áthúzza.

³⁾ Csalóköztül — áthúzza.

⁴⁾ Elég — áthúzza.

⁵⁾ Vitéz — áthúzza.

csak dícsíreti legyen is oltalmazóinknak, mert azok már teljes szaladóban voltak, midőn az francia ereivel megnyomaték az pogányság,¹⁾ és hogy ha szintén kirekesztetett is az magyar akkor, az vezérek hamis praktikája által az maga oltalmátúl, mégis Istennek hozzánk való atyai gondviselete úgy kormányozta,²⁾ légyen az győzödelemnek nagyobb oka oly, az mi magyar, és azért az Rába vizével ada gyüzedelmet; ki többet emésztett meg csudálatosképpen az ellenségben, mint az oltalmazó fegyver, melyet akarattjok ellen is meg köll igazságül vallani. De annak sem éle oltalmunk hasznával, nem követé az nyereséget, noha az ellenséget semmivé tehette volna minde- nestül, hanem ottan tized-napra békesség által ada mindnyájunkat országostúl az töröknek;³⁾ Erdély felől Székelyhidat, Várad helyett való szép és kiváltképpen való derék erősséget elrontatá Rottallal, semmi véghelyt a helett⁴⁾ sem ott, sem másutt nem építvén. Határt az törökkel sehonnand nem csinála, hanem azzal szabad kaput hagyja az pogányságnak: nemzetünknek utolsó veszedelmére kegyetlenkedhessék.

Régi végeinket az török elvéve, újak nem építtetnek, az kit nagy névvel kezdetek is, kár az pénz reá, haszontalanságáért; kit is, szegény édes nemzetem nem érted, hanem ellened szántak csinálni, ha valaha végben viszik is; azért nem is engedik hazafiadat benne lakni, annyival inkább parancsolni. Ezer az panasz oltalmazóinknál az török holdításárúl, halommal⁵⁾ adatnak be az hallhatatlan ellenségek;⁶⁾ meg sem olvas- tatik, annyival inkább orvoslás nem adatik, de viszont, az töröknek, ha tíz marhája elhajtatik, az magyarnak⁷⁾ megköll téríteni. (Ha az magyarnak tíz mélyföldig az török határát elfoglalja, meg sem hallgattatik, annyival inkább orvoslás nem kerestetik.)⁸⁾ Tiltatik az holdulás, hogy győlöltessék nemzeted másoknál, midőn megcselekedni kénszerítettel. De nem adatik oltalom, hogy azt elkerülhessed; sírjon az kiben keresztény vér csak egy csöppnyi is vagyon, midőn ezt érted. Im nyilván tudja oltalmazónk, elrabol az török, ha nem holdúlunk; torok- tátván kiáltjuk, mondjuk azt, vagy adj oltalmot, vagy engedj holdúlni. arra fenyegető az válasz: holdúlni nem engedünk.

1) Nem akarván Isten — áthúzza.

2) Valami olyan — áthúzza.

3) Midőn — áthúzza.

4) A felől — áthúzza.

5) Kötés írások — áthúzza.

6) Értsd: panaszok, elégedetlenségek.

7) Túl — áthúzza.

8) A ( ) közötti mondat Nádasdy kezétől, a javításokéval egyenlő tentával keresztül van húzza.

Viszont penig az oltalomról csak hallgat, mert nincs mivel. Hadat nem tarthat: musikákra, comediákra, farsanglósokra, szánkázásokra kél az pénz. Az országok elpusztultak. Az mi véres verítékébül az szegénységnek kisajtottatik, és abbül jün fapénz, s úgy is kél el. Csak az óra nem tölt reá, midön sok ezer lélek török rabságában jut, kinek ifját törökké tészik, s azzal erejét örögbíti az pogányság; nagyját vagy pénzen bocsátják ki, s erszenyeket töltik az ebek azzal, vagy levágják, s az mi édes nemzetünk száma azzal fogyasztatik. Itéljed keresztény világ, micsoda lélekkel bír az, ki ezt szánt-szándékkal engedi, sőt cselekedetivel keresi, hogy ezek így legyenek.¹⁾

Nádasdy sajátkezü folytatása a rendes szöveg-sorban:

Ki fogja tagadni, midön ez az dicsőséges nemzet így emésztetik az pogánytól, hogy nem az oltalmazó adta árulóul föl; midön a keresztény világ tudja, hogy noha az pogányság fenyegetőzést Reád édes hazám, tudják, de im mégis nemcsak hadait elbocsátotta, de csak egy legkevesebb oltalmodra való gondja sincs. Sőt emlékezzetek jövendő mondásomra, ha reátok hozza az pogányságot, azzal is emészt; azonban [inkább]²⁾ henyélni, mint vitézkedni szokott népeit reád hozza, ki az töröknek véteni nem fog, hanem³⁾ majd feleségteket, leánytokat szemetek láttára megförtöztetik, értékteket prédára vetik, jószágtokat elégetik, magatokat koldusságra juttatnak, és úgy kiírtanak kevés idő alatt: neve se legyen az magyarnak.

Bocsánatot várok tőled édes vitéz nemzetem, hogy az oktalan állatnál alábbvalónak nevezlek, kit az mindenható fölséges Jehova Isten, mélséges bölcsességével annyira megaláztott, hogy maga erejét nem tudván az emberi nemzetnek szolgálatajára, annyira engedelmessé tött, hogy azoknak fáradságával könnyebbitjük magunkat. És mégis, ha ereje fölött bántatik, tapasztalják ellenünk való tusakodását. De te jó hírű, nevű magyar nemzet alábbvaló vagy ennél is, mert erőd vagyon, eszed vagyon, bántásod vagyon. rajtad az veszedelem, s még sem tudsz magadra gondot viselni. Nézd meg hiúzi szemmel, mikép fogyaszt téged magaddal oltalmazód. És hogy az országnak négy statusi szerint tégyem szemeid eleiben, reád rohanó veszedelmedet, elsőben is az magyar clerust jól vizsgál meg.

Ha igaz, hogy az hal az fejtül büszködik, élő képet találsz az magyarországi primás-érsekben: kinek esze, mint az világnak négy részéről fújó forgósél, irígysége, mint az eb, nemzete cselh, de inkább tót, mert valóban tót ember.

¹⁾ Légyen — áthúzza.

²⁾ Ez a szó kimaradt.

³⁾ Innen a rendes idegen írással.

ki ordét, visét az hamis mamonára. Édes mézet *nyal* ajakain, midőn szemtelenül hazud. Gyalázatos fősvénysége, rendetlen költő magaviselete, ocsmány, oktalan, disznó részegsége világ előtt nyilván nagyon; soha életinek rendiben maga-erszényéből se Isten tisztességire, se hazájáért, se barátjáért, se atyjafiáért, noha ökor-, ló-, disznó-pásztor elég nagyon *szükölködő* köztök, *de mégis* semmit ki nem ad, hanem az Antichristusnak győjt, *azonban* ¹⁾ latrúl, csalárdúl királyát, annak fő belső tanácsit, szerzeteseket, az egyházi rendet, atyjafiait biztatja javai successiójával. De Isten sem engedi az rosszul keresett marhát jól elkelni. És mégis egyedül ő neki nagyon az oltalmazónál hitele, tekintete; minden jó, valami ő neki tetszik. *Kinek célja soha nem volt az, hogy vagy rendi szerént papi tisztének megfelelően, vagy mint első személy az hazában, annak oltalmára függessze elméjét, hanem inkább fortélyos, olaszos praktikáival, törökös szemtelen csempészséggel, sok magára hálózott követségivel Erdélyt elsőben is, portai csauszságával az két Rákóczit, egyiket az török, másikat az lengyel által az magyar nemzet erejének erőtlenedésére mazulságra hozta. Im azután darab foltját édes hazánknak alattomban való nyughatatlanságával emészti. Miúlta az Igazság kormányát kezébe [vette].²⁾ mennyi igaz igyet súlyesztett kárhozatosan el fősvénysége miatt, ki tudná előszámlálni. Négy familiáknak értékít bitangúl mások bírják az ő hamis áron kiadott parancsolati mellett. Milliókat érne, az mennyi fiscalis jószágokat az Coronának haszna nélkül elharácsol; *de még* ³⁾ egyházi tiszteket, beneficiumokat, noha igen titkon, *de* sok számúakat adott pénzen el, s nincs oly hamisság, ki nála pénzen nem árús. Ezeket az oltalmazók nyilván tudván szenvedik, mert tapasztalják: édes nemzetünkre hasomlók által romlásnak köll következni.*

Utánna, nézd meg az egész clerust, országod javára mi jót tesz. Győjtik az pénzt, holtok után hánynak értéke fordult jó végre, megszámlálhadd. És talám egy, vagy kettő, ha adott is valamit ország javára, nem arra, hanem előmenetele vásárlására adta. Igen friss példád nagyon ebben édes nemzetem. Valóban mutatja is Isten haragját reájok, mert im mindenütt elsőben az egyházi jószágok esnek pogány keziben, mint Várad, Érsek-Újvár, Nógrád, etc., csak az utolsó háborúban is.

Nem mentem semmire az második statust is, az nagy urakat, kik fölöttébb megkevesebbedvén, s aprósodván, köztök is újjainkon számlálhatni meg, hányon búsítják elméjeket orszá-

¹⁾ Noha — áthúzza.

²⁾ Kimaradt írásközben.

³⁾ S ím végre ez — áthúzza

gok megmaradásán; noha lévén maradékjok, több okok volna hozzá. De tudja a jó Isten, mire jutottak. Része az tisztekre való vágyódás miatt minden más jóra függeszthető elméjeket megtompítják, s vonyakosznak az tiszteken, midőn nem lesz majd ország, kiben azt viseljék. Részének éjjeli-nappali elméje izgága-szerzésben fárad, udvarnál való hazudozásban, mások ellen való vádolkodásban, azzal magának való böcsület-kérésben utolsó értéke fogyasztásával, s gyermekinek koldulásra való juttatással. Mások bolond, haszontalan, költséges épületekkel szemtöltő, ám hogy tárház-ékesítő kéncscsel tékozolják nagy jövedelmeket. Mások vadászással, madarászással vesztegetik az jó időt; némelyek ocsmány étellel, Isten-bántó vétkekkel főtözkednek; némelyek barom-étellel, dösöléssel, éjjel-nappal való részegeskedéssel fojták ki az lölköt magokból. *Vadnak ezek mellett, kik józan elmével töltik az haza javából erszényeket, alattomban való praktikákkal ártanak édes nemzeteknek, nevelik magok, nem tudom honnand kibújt nemzetségeket, magokra vonszak az haza java harácsolását, törvényünket gázolják, tiszteinket magok célja szerint mások által [bírván] ¹⁾ országunk jövedelmével való kedvezésekkel, annak ajándékokban való pazardorlásával tartván az idegen nemzet között titkos barátokat, inkább királyunknál bírnak országunk dolgaival, s imádtatják magokat az statusoknak nagyjával és kicsinyével egyiránt.²⁾*

Óh döcsüses vitéz nemzet, ne csudáld tehát, ha nemcsak ellenséged, mint az török és oltalmazód emésztőid, de te önön-magad fiai így rontanak, s vesztenek.

Volnál még te szép nemesség, gyönyörö virágban, ha esmernéd magadat. De bocsánatot adsz nékem, igaz szibűl hazámon szánakodó fiadnak, ha reád is panaszomat terjesztem. Az nemesség nemesül kerestetett régentén ebben az valaha *dicsőségesen* széjjel kiterjedett hazában; de ma pórúl, kalmármódon: 36 tallér az nemességnek ára. Vérkiontás volt annak előtte, kalmár ma az nemesség, ki azelőtt karddal vásárolta az haza határit. Puhaság, henyeség, dobzódás dolga ifjúidnak; az erejebeli vagy procator, vagy kalmár, az örege, midőn eszedik, s veszi hazája romlását észre,³⁾ már cselekedetre alkalmatlan *lévén*, tanácsa nem kedves, kit *némává* tesz az igaz

¹⁾ Kimaradt.

²⁾ Ez utolsó, meglehetősen értelmetlen passzus, mely *Pauler* véleménye szerint »ügylátszik Zichy Istvánra czéloz« azt akarja kifejezni (az *oratio* egykorú német fordítása szerint), hogy az urak »az ország dolgát pedig egészen a királyra hagyják, önmagukat és a rendek apraját, nagyját megrontják.« Lásd *Pauler*, Wesselényi F. összeesküvése I. köt. 186. l. *Közlő.*

³⁾ Akkor — áthúzza.

mondás, midőn szemére vettethetik, hogy ifjabb lévén, miért azt nem követte, az mit vénségben tanácsol. Panaszosabb az, hogy nemcsak nem köll az mai nemességnek az katonáskodás, de még könyveket tölt minden gyölésekben az sok articulussokkal az hazában lévő katonaságra, s azzal is mind az tisztet, s mind az alatta valókat idegeníti az katonai állapottal, melyet örömmel vesz jó alkalmatosságul az kereszténység előtt nemzetünket vádló, hogy *nincs hazánk-őrző közöttünk*. Tagadhatatlan lop, foszt, útat áll, öl, vág az magyar katona; de élhetetlen a' mellett. Az nemesség, szabadságát állítván, soha fizetéséről nem gondolkozik, sőt hallani sem akarja az katonának *való fizetést*. Oltalmazó nevet viselő fejüktül, ha kérsz, csak azért sem ad, hogy fogyjon is az katona idővel, s az mi kevés vagyon, fogyaszson is; fölteti célja, utolsó romlásod lévén.

Egyenetlenséged sem bocsátod eddig jó gondviselésedre, az pokolbeli ördög gyújtván köztötek az religiobeli kérdéseket, kit tapasztalhatsz, ha vak lenni nem akarsz, hogy az oltalmazók soha csillapítani nem akartak, hanem, mint lassan emésztő, hamvában lévő tüzet éllegettek ez óráig, hogy semmi jó dologban egyesek ne lehessetek, noha elhiheted, ha elvész, sem országra, sem religiora nem fogsz számot tartani, de ha megmaradsz, s országod lesz, igazíthadd religiódat, mert lesz helyed holott. Ébredjél föl azért édes nemzetem mély álmodból, tégy félre minden más gondolatot, s függeszsed elmédet, okosságodat, minden gondolatodat, igyekezetedet országod megtartására, s más mindent tégy félre, míg annak útját föl nem találod. Mert így maradván, magad emészted magadat. Emészt az oltalom, fogyaszt az pogány, más nemzeteknél nincs tekintet reád, mert semmi erődöt nem ítélik, gondviseletlennek látnak, azért okos embert köztötek nem tartnak, s veletek nem is kezdenek semmi végezeteket; haszontalannak hirdetik országunkat. Azért nem kap senki rajtunk, mert terhet, haszon nélkül magára nem szokott venni; más nemzeteknek ellenséginek gyaláznak mindenütt, hogy mindenek ellenségink légyenek, mert sohúl esmeretesek nem vagyunk; *meggátolva lévén, hogy esmertethessük az távol lévőbb kereszténységgel magunkat*.

Szükség azért édes vitéz nemzetemnek főnmaradott szép maradékja, hogy mutasd ki elsőben is fegyvered *és hogy* vagyon a' mellett szíved. Lássá az papság, lássa az úri rend, ha ugyan veled nem tart, inkább kínszerítheted te ütet, számosabb lévén, mint űk téged; lehetnek pedig jó magatok-viselése után ti közületek szintén úgy nagy urak, kik is valaha nemességből lettek urakká, (noha talám ű köztek is lesz, a' ki eszére tér) nagyobb az jó erkölcsökből álló uraság, mint az értékben;

mert az érték elfogy, de az jó erkölcs értéket nyer. Mutasd meg, hogy vagyon hazád oltalmára gondod, esmerje meg, az ki *elnyomni* akar. Legyenek az elmúlt idők példáid: Bocskay, Betlehem, Rákóczy nemesek voltak. fejedelmekké lettek; gondúl vévén az hazát, mind szabadságoknak találták oltalmazó társát, mind nagy kenetes urakká lettek, mert akarták. Mutasd meg azt is, vagyon országunknak haszna; az kincses bánya-városok ne hagyják csehnek, olasznak, avagy egy czukorfőzőnek pozdorlani az Istennek jóvoltából adott nagy kincset; fordúljon hazánk javára. Lássák, ha kik segíteni akarnak, nem haszontalan országunk. Nyúlj az kufárok javaihoz, kik az korona értékét pénzzel vásárolták, vedd hozzád, az mit az országból kivittek, és azzal vagy vásárlottak, vagy oltalmaztak *más tartományokat*. Állattasd helyre az sok millió kincset, kit nem Magyarországra, Magyarországból kültöttek. Téríttesd meg, az mennyivel szüktébb határa hazádnak, mint kezekhez vették oltalmazóid. Elég lesz ezekért mind böcsületed, mind szüvetséged, mind társod, mind urad. De úgy késsél, hogy ezek mind majd kiesnek kezedből.

Nem hagyhatlak szó nélkül édes hazámnak negyedik statusa téged is, szabad városok. Ti kényesen élitek világto-
kat, s talán majd legbékekességesebben, mondhatnám, veszitek országtok sírját, mert szaporodik száma Republicatoknak, csaknem minden ország-gyűlésiben; mesteri vadtok az pénz-gyűtésnek, azzal mindent elnyomtok. Használ sokat az Plundra is, és hogy más nyelvet is tudtok, nemcsak magyarul, s noha nem vadtok ti is néha szorongatás nélkül, de tagadhatatlan, communitástok erősebb akármelyik statusnál, magatok között az többi fölött való egyességtekre nézve. Nincsennel tartatik az kéncs, tudom, mert köztötek vagyok, az várostok neve szegény. De belsőképpen is értem, s külsőképpen mindnyájan az haza fiai látják, legkisebb megbántatástokért sok ezereket költöttök; az nincsenből penig lehetetlen külteni. Ha azért vagyon, mit adnátok, hogy egy kis czikkelye szabadságtoknak ne sértődjék, legyen utolsó fillyértekig mit elővenni egész szabadságtoknak elvesztésének oltalmára, ki egy hajszálon függ, hogy majd megtörténik. Ha szabadvárosi szokástok szerint szükségtekben az árvák nálatok letett javaihoz *szabad* az köz város-szükségire úgy hozzányúlni, hogyjövendőben megtartsátok, nyúljatok egész hazátok szabadsága helyére állítására, nemcsak az árvák javaihoz, hanem az gazdák és gazdasszonyok értékéhez is, bizonyosak lévén abban: ha hazátok megmarad, ezerképpen megtér, ha elvész az ország, az tietek sem marad meg, hanem bitanggá lesz.

Im lássad mind ezeket, s többeket, kikkel sok papirosat

nem töltek, mindenek nyilván valók lévén, édes hazám, kelj följ oltalmodra, veszed kezeden inkább vitézül, hogy sem mint históriákban is utolsó gyalázatod, tunyaságod, rosszasságod íratassék. Országod eleit szóllogasd meg, ha nem használ, nyúlj *körmösebb* ¹⁾ eszközhez is, ha hazád ellen valónak tapasztalod őket. Keress segítséget, az hol találsz, és az minő lehet; mert bizonyára majd késő lesz. Ezt az kevés rossz, rajtad heverő gaz népet emészszed meg, szoros útaidat vágd be, végváraidat vedd kezedhez; kicsinytül fogva nagyig kelj föl: megsegét Isten igaz igyedben az hamis esküvések[et] meg nem állók ellen. Kit adjon Isten.

Irta Sirokán

Keserü Péter.

(Eredetije a bécsi cs. és kir. államlevéltár *Hungarica* osztálya 320. b. fasciculusában.)

Közli: VERESS ENDRE.

---

¹⁾ Könnyebb — áthúzva.

KASSAI ESEMÉNYEK BETHLEN ELSŐ TÁMADÁSAKOR.

1619. szeptember 3—10.

Kassa városának jegyzőkönyve nagy részletességgel adja elő azon eseményeket, melyek Bethlen Gábor első támadása alkalmával Kassán és környékén történtek. Szepsi Laczkó Máté krónikája szintén bőven tárgyalja ez eseményeket; a két előadás igen érdekesen egészíti ki egymást, sőt pár helyen ugyanazon dologról eltérőleg emlékezik.

Már e körülmény is indított a városi jegyzőkönyv idevonatkozó följegyzéseinek lemásolására s közzétételére; emellett azonban kellő felvilágosítással szolgálnak az alábbi adatok az úgynevezett *három kassai vértanú* halálának előzményeire és körülményeire nézve is, melyeket számos krónikában és történeti munkában hamis világításban látunk előadva; azt állítják ugyanis, hogy Alvinczi Péter és Reiner Menyhért egyenesen követelték a tanácsban és Rákóczy György előtt a római kath. papok és polgárok meggyilkolását.

E rettenetes vád alaptalanságát teljesen kinutatják az alábbi hiteles feljegyzések.

* * *

3. Septembris extraord. praesente d. Tribuno pl. et Communitate.

Cum 3 Septembris circa meridiem, et potius post hanc aliquot turmae equitum Hungarorum, peditum item conspiciendas se praebuissent, sub ducibus Georgio Rákóczy, Stephano Niari, Nicolao et Sebastiano Monoki etc. et sub signis 14 plus minus, in prato, prope molendinum intermedium inque suburbio constitissent, paulo ante vero aliquot satellites capitaneus generalis pro afferendo et subvehendo foeno emissi fuissent: unus satellitum eorum sclopetum exsplosit in dictas turmas. sed lancea Hungarica statim confossus exspiravit. Inde et cives ad arma protinus convolarunt, d. v. Melchior

Reiner cum d. Varanai, Vatai, Paulo Zagwai in equis excurrerunt, exploraturi numerum hostiliter adventantium, quidque animi haberent, exploraturi; sed explosis hinc inde aliquot bombardis, repentino cursu et concitatissimis equis intra moenia se receperunt. Denuo cum consensu dñi capitanei generalis iterum D. Reinerus cum Paulo Zagwai aliisque comitibus egressi sunt et sermones cesserunt cum praefatis copiarum ducibus, et quam ob causam infestis armis advenissent. sciscitanti sunt, ab his responsum acceperunt: se sumptibus et jussu Principis Transylvaniae arma induisse et ad urbem accessisse, non hostili animo et odio aliquo erga inhabitatores, et concives Cassovienses, sed magis ut injurias a Pontificiis illatas vindicarent, et libertatem religionis Evangelicae labefactatam armis assererent; si proinde cives nihil hostile attentaverint, sed d. Generalem Dóczi, tanquam authorem plurimarum turbarum et labefactatorem religionis Lutheranae in manus ipsis tradiderint: se Cassoviensibus et eorum rebus nulla damna illaturus. Principem vero Transsylvaniam cum 10.000 hominum affuturum, ut hac transeat et Posonium proficiscatur, auctoritatem suam interpositurus, ut ope confoederatarum Provinciarum Rex Hungariae creetur alius, Evangelicus scilicet, et posterius exercitium religionis Lutherani liberrimum habere possint.

Postera die mane in praesentia d. Trib. pleb. Communitatis et senatus d. Iudex proposuit: Cives ebrios, qui in casu hoc necessitatis praeterita nocte excubias egerunt, tumultuosos esse et inobedientes admodum se gessisse. Indicatum etiam Communitati, quid responsi dederint praefecti exercitus in suburbio existentis, quod nimirum nihil adversus urbem hostile tentare velint, sed Capitaneum Generalem sibi tradi postularint, quodque dictus Generalis se a Civitate defendi petat.

Deliberatum itaque, quod maxime necessarium videatur articulos condi et promulgari, qui sub acri poena constituta stricte observentur a vigilibus. Quodque concludendum sit: an subditis rusticis, ad custodiam et protectionem urbis intra moenia receptis stipendium solvendum sit, vel quomodo contentari debeant? Vota Communitatis Collecta: Ebrios cives in vigiliis constitutos pro arbitrio Judicis puniendos esse, et injungi debere civibus, ut personaliter quisque ad agendas excubias compareat; Generalem non ab afflictata civitate hac tantum, sed a tota provincia esse defendendum; Generalem, si iustam fovet causam, se debere sistere proceribus, seque coram iis purgare. Rusticos intra moenia receptos armandos, et conveniens stipendium illis numerandum. Senatus censuit: Quia Dño Reinerò summa rei bellicae commissa, idcirco ipsi

et reliquis capitaneis ex officio incumbere, ut cives ebrios, immorigeros, somnolentos, in excubiis delinquentes puniant. Utque eo melius cavere sibi quisque possit, ideo articuli condentur, secundum quorum tenorem quisque se gerat. Et cum fere omnes de communitate praefectorum cohortalium munere fungantur: ideo reliquis bono praecant exemplo, quoad temperantiam colendam et somnolentiam, contumaciamque vitandam. Praesidiarios rusticos, male armatos Civitatis necessariis instruet, et arma tractare docebit. Admoniti quoque sunt omnes cives, ut caveant, ne poenas incurrant, quae ab ipsis nunc non quidem processum juris consvetum, sed extraordinarie, et quidem belli ius rigidum repetetur, pro arbitrio sc. dni Reineri et reliquorum capitaneorum.

Articulorum vel conditionum et civibus propositorum tenor hic est:

Az böcsületes kassai birónak és tanácsnak végezésék ez mostani üdőben:

1. Elsőben minden itt való gazda házátul személye szerint, mentel jobb lehet szerrel, fegyverfogható cselédével egyetemben készülvén, az *rézdoblás* (így!) után mindgyárást az ő tizedesével, az ő hadnagya háza eleiben jelen legyen.

2. Másodszer. Valaki az olvazáskor ott nem lészen, az régi szokás szerint megbüntettetődig.

3. Harmadszer. Senki részegen az vártára ne menjen, és ahova elrendelik, ott állhatatosan végig megmaradgyon, kemény büntetés alatt.

4. Negyedszer. Minden ember az vártán lévén, csendességben legyen, háboruságra okot ne adgyon, az ő hadnagya és előttejárója ellen ne rugódozzék, kemény büntetés alatt.

4. Septembris extraord. praesente Communitate armata.

Generalis capitaneus missis in curiam castellanis Julay et Fay et Secretario Gregorio Ormánkeöz excusavit se: quod nihil unquam reipub. Cassoviens. salutem concernens occultarit, multo minus in perniciem eis clandestina consilia ceperit; dicit, si quamquam causam habuisset, ob quam Cassoviensibus minus fidendum esse putasset, Sakmarii mansisset et hunc, una cum conjuge non venisset; et propterea Cassovienses non habere legitimam, vel sufficientem causam, ipsum cum ignominia Regis et d. Palatini in manus eorum, qui nunc castra extra urbem metati sunt, tradendi. Dicit omnino praeter opinionem et expectationem suam nonnullos cum dno Georgio Rakoczio insurrexisse, quod fore si suspicari ullo modo potuisset, id bona fide Cassoviensibus se communicaturam fuisse.

Obtestatur, Cassovienses ut talia in hoc casu consilia capiant, quae in civitatis laudem et commodum possint cedere. Hortatur eosdem, ne auctoritatem Palatini floccipendant, et ipso inconsultu Generalem removeant, vel in manus Hungarorum, qui modo insurrexerunt, tradunt. Dicit, se paratum esse potius honeste mori et sanguinem pro fidelitate regis effundere, quam ingnominiöse hanc stationem capitaneatus, cum totius regni consensu sibi commissam, deserere. Obsecrat Cassovienses, ut omnem occasionem effundendi sanguinis evitent. Offert se cautionem sufficientem praestiturum, quod omnium consiliorum et gestorum suorum rationem, et se optimo jure contra insurgentes defendere velit. Hortatur Cassovienses, ut in fide Regis constantes maneant, auctoritatem regiam non spernant: quod si fecerint, promittit se ipsis tale privilegium impetraturum, quale nunquam habuerint. Petit, ut omnia haec Communitati diligenter deliberanda et pensitanda proponantur, utque omne hoc negotium differatur pro nunc, et in Palatini, Regis Locumtenentis arbitrium conferatur; sanguinis effusio vitetur, a Civitate defendatur, utque Communitas in aulam veniat, coram qua suam innocentiam sufficienter purgare possit, etc.

Dns itaque Judex Communitati, quae se in Curia consecutum receperat, ut et senatui proposuit. Quia praeter opinionem nostram copiae Hungarorum non contemnendae urbem nostram cinxerunt, ideo hesternae luce Senatus quosdam eligerit, qui exirent ad copiarum earum praefectos, et explorarent, quid animi habeant et cur copiis tantis agros nostros insederint et suburbium occuparint? Quid responsi dederint, ex eorum, qui emissi fuerint, relatione jam constabit. Dns ergo Reinerus (qui cum Valentino Konczik et Paulo Zagway eminens fuerat) retulit, quod praefecti copiarum Dnus Rákóczi G. et alii significarint: quia quotannis Pontificii turbarum auctores hactenus exstiterunt et in hisce Comitibus aperte dixerunt, se Lutheranis liberum religionis exercitium non concessuros. Id vero se, cum sint verae Lutheranae confessionis, neququam passuros, sed religionem necessario sumptis armis defensuros, etiamsi sibi omnibus propterea moriendum esset. Ideoque ad resistendum Pontificiis et propulsandas eorum injurias arma se induisse, foedus iniisse, cuique caput dixerunt esse Principem Transsylvaniae, omnesque Regni Hungariae proceres Lutheranos, Bohemos, item Moravos et Silesios, nonnullosque imperii principes confoederatos esse. Addito hoc: liberum nobis esse, an ipsorum societatem amplecti velimus; si nolimus, non magni id se facturos. Responsum tamen ocysime sibi dari volunt: an in idem foedus simus consensuri. Et quia Gralis Capitaneus calamitatum et malorum omnium

fax et tuba sit. idcirco postularunt. ut nos in manus eorum ipsum tradamus.

Ad deliberandum ergo propositum, quomodo et quibus cum conditionibus Hungarorum postulatis deferendum sit, et quinam ad eos ablegati sint, ut tractent cum ipsis, an ullo modo citra ignominiam Dni Generalis possit cum ipsis concordari et sanguinis effusio vitari.

Deliberatum a Communitate: quod tota communitas non debeat in aula Generalis comparere, sed tantum aliqui ad eum mittendi sint, coram quibus se purget et audiatur ejus defensio, quodque aequum esset. ut quod ipse Generalis clam practicando intrivit, solus omne exederet; dandam tamen esse operam, denique lapidem movendum, ut negotium tot differri et ita transigi posset cum Hungaris, ne ipsis Generalem tradi necesse sit; interim vero convocandam esse Communitatem Nigram,¹⁾ ut vocatur, et in hoc arduo negotio illis quoque vota colligenda. Summam operam denique dandam. ut sanguinis effusio vitetur. Senatus censuit: Non debere communitatem in aulam Generalis abire, sed per Senatores aliquot, perque nonnullos de Communitate ipsi significandum esse: quod nihil periculi a Civitate ipsi impendeat, immo Civitatem pro ipso quam diligentissime intercessuram apud proceres, et eo allaboraturam, ut negotium hoc pacifice componatur. Generalem vero mouendum esse, ut per suos quoque internuncios amicae compositionem summo studio urgeat.

Missi ergo ad Capitaneum Generalem: D. Andreas Varanai, d. Georgius Zolthan, Gregorius Schmidt et d. Georgius Melda, qui post unam atque alteram horam reversi retulerunt: se quod in mandatis habuerunt, Capitaneo Generali exposuisse: quod nimirum senatus cum Communitate deliberet, quo pacto bona cum gratia proceres hinc abire possint et copias suas alio transferant, ut id nec in derogamine Dni Generalis, nec Civitatis detrimentum cedat. Respondisse Galem: Cor sibi dolere, quo sua fides in dubium vocata et Civibus suspecta sit, cum tamen paratus semper fuerit vitam suam pro salute et incolumitate pacisci, et plane sibi placere, quod Senatus cum Communitate deliberet, quomodo negotium et turbæ hæc possint componi; in omnem eventum tamen et casum, etiamsi nollent proceres amicae compositioni locum dare, non desperandum esse, aut iis cedendum, sed fortiter resistendum; Civitatem debere in fide Suae Majestatis constanter per-

¹⁾ A »fekete község« azon polgárok összesége, kik nem tagjai az u. n. »electa jurata communitas«-nak.

manere. id ipsi summae laudi cessurum. Dixit, se paratum esse penes Civitatem et cives sanguinem et vitam profundere.

Propositum ergo communitati ad deliberandum:

1. Quinam sint ablegandi ad proceres Hungarorum, ut tractent cum ipsis.

2. Qualis instructio legatis sit danda et quibus conditionibus propositis amica compositio sit tentanda et instituenda.

Deliberatum: Ut D. Melchior Reiner, D. Andreas Varanai, Paulus Tanchos, D. Johannes Kalmár et Pap Georgi, Melda G. sint legati, qui nomine Civitatis cum proceribus tractent. ut hoc negotium vel ad triduum differatur; et D. Generalis eo persuadeatur, ut ipse egressus ad proceres defendat se et excuset; petant iidem, ut expectetur, dum Princeps Transsylvaniae adveniat; eandem operam legati navent, ut negotium hoc pacifice componatur, neve necesse sit ipsis Generalem tradi. Quod si frustranea fuerit haec intercessio et tractatio, tum Civitas afflictissima, quod in proclivi est. nolens volens faciat, et ad evitandam extremam ruinam postulatis eorum pro incolumitate et salute Civitatis conservanda deferat.

A prandio praesente Communitate.

D. Melchior Reiner, Andreas Varanai, Paulus Tanchos, d. Johannes Kalmar, Georgius Pap et Georgius Melda reversi retulerunt: Etsi omnem lapidem moverint secundum id, quod in commissis habuerunt. ne necesse esset proceribus Dominum Generalem in manus tradi eorum, neve armis potius. quam amica compositione hae turbae componentur, prius tamen obtinere nullo modo potuerint. quia proceres responderint, quod hinc non sint abituri, nisi Generalis in manus ipsis tradatur, *una cum Sacrificulis Pontificiorum.* (E négy szó a lap szélére van írva.) Tandem vero eo persvasi fuerint: Siquidem Generalis non est exiturus ad ipsos, ut proinde proceribus salvus conductus detur, et liber in urbem ingrediendi passus concedatur; insuper et reversales dentur, quod in tuto et extra omni periculi metu in urbe sint futuri. ut eo commodius cum Generali possint tractare. Domini Legati Cassoviensium peterunt diem et terminum sibi concedi, intra quam reliquis liberis Civitatibus haec communicare. eorumque consensum requirere possint. Iidem legati postularunt: si proceres et Princeps Transsylvaniae velint, ut Cassovia in foedus et societatem eorum concedat: tum proceres nomine suo et Principis Transsylvaniae jurato caveant, reversalesque dent huic civitati:

1. Quod omnia jura, immunitates et privilegia Cassoviensium salva permansura sint, et quae adempta sunt. restituentur.

2. Quod camera Scepusiensis, ejusque officarii in vigore moderno et libertate sua usque ad Principis Transsylvaniae adventum permaneat.

3. Ne ulli equites nomine Principis hic habitantes habeantur, sed tantum 200 pedites ejusdem Principis stipendio alantur.

4. *Ne ulli concivi, etiam Pontificio, imo ne quidem inhabitatori ulli vis inferatur et fiat vel in corpore, vel in rebus ejus, sed si qui sunt, qui delinquerunt quapiam in re, Civitati relinquuntur puniendi et mulctandi.*

5. Ut interim, usque ad Principis adventum, claves etiam omnes, etiam exterioris portae, adeoque totius urbis plena custodia sit penes Judicem et Senatum, apud eundemque permaneat, usque dum Generalis certus constitutus fuerit.

6. Ut res Artillaria una cum D. Zeugleutenant et ministris illius illaesa permaneat.

Proceres Hungari Legatis Cassoviensibus pro certo persuasum voluerunt, quod Princeps Transsylvaniae regnum Hungariae non affectet, sed cum proceribus imperii et provinciis confederatis ita transigerit, ut secundum ipsorum arbitrium ad festum Michaelis Posenii aliquis Evangelicus in regem Bohemiae et Hungariae creetur, quae provinciae confederatae ne disjungantur, sed unitae permaneant, quodque Princeps Transsylvaniae eo profecturus sit.

Cumque his praemissis sub conditionibus Civitas Cassoviensis in foedus procerum et Transsylvaniae concessisset: Generali id nomine Senatus et Civitatis indicatum est; qui cum proceribus iisdem pacisci nullo modo se velle, vel ipsorum fidei se Concedere velle dixit, nisi assecuratur a Civitate, quod haec pactio ipsi non sit futura damno et exitiosa. Sed Civitas fidejubere noluit.

*Postea die Jovis*¹⁾ missis satellitibus suis, Georgius Rákóczy Generalem nomine Principis Transsylvaniae captivari et in domum Leutsowiensem seductum custodiri curavit. *Die Sabbathi*²⁾ vero captivum secum abduxit; cum tertia hora noctis, quae praecessit diem Sabbathi, sine praescitu et consensu Civitatis Sacerdotes Pontificiorum: Jesuitas duos et tertium praefectum Abbatiae Zeplakiensis praefectus peditum Rakoczianorum Sigismundus Bay (ut fama est) trucidasset, et in cloacam praecipites dedisset. Unde tamen jussu Senatus extracti sunt et humo mandati, nocturno quidem tempore.

¹⁾ Szept. 5.

²⁾ Szept. 7.

7. Septembr. Extraord. in praesentia Legatorum e Liberis Civitatibus huc missorum.

Legati liberarum Civitatum proposuerant, se ad petitionem et hortatum Cassoviensium huc convenisse, ut in hisce turbis consilia communicarent et de Patriae statu salvo conservando deliberarent. Respondit D. Judex: Cassovienses necessitate extrema compulso (praesertim vero, quia status religionis et libertas nunc adversus Pontificios defendenda est) concordasse cum Proceribus Hungarorum, qui copiis non contemnendis Cassoviam obsessum venerant: id tamen sub certis conditionibus factum esse, quae sub adventum Principis Transylvaniae quam primum confirmabuntur. Earum vero conditionum potissimam esse, ut omnes libertates Cassoviensium salvae permaneant, ademtae restituantur. Perlectae reversales, quas hoc nomine D. Rákóczy, Nyáry etc. de conservandis iis libertatibus Civitati dederunt. Legati Civitatum gratias egerunt Cassoviensibus, quod ad intercessionem ipsorum nullis copiis infestati et molestati sunt, et dixerunt, se in aedibus D. Reineri praesenti D. Rákóczy fidem dedisse et stipulata manu promississe, quod in communi hac causa partes Procerum, qui insurrexerunt, sint secuturæ (*sic.*)

10. Septembr. Extraord.

Retulit d. Gregorius Wernisch, quod in habitatione Gregorii Ormánkőzy conventiculum celebrent nequam homo Vatay, Besseney, Julay, Fáy et Tricesimator, et querelae ortae, quod quamdiu liberam hic mansionem habebit Ormánkőzy, tantisper nulla consilia nostra adversus Pontificios inita in secreto sint mansura. Deliberatum: ut Principi supplicetur, ut omnes Pontificios Cassovia emigrare jubeat.

Kassa város jegyzőkönyvéből

közli: RÉVÉSZ KÁLMÁN.

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI ADATOK.

A Brassai-kódex históriás énekei.

I.

A Brassai-Kódex.

Thaly Kálmán, régi históriás énekeink nagyérdemű gyűjtője, a *Századok* mult esztendei utolsó füzetében egy kis jegyzéket tett közzé, mely szerint a két Rákóczi Györgyről 1707-ben itt Kolozsvártt Felvinczi Zsigmond hagyatékában több rendbeli oly feljegyzés volt, melyek ma sehol sem találhatók s melyek talán mindörökre elvesztek. Kérdéses lévén sorsuk, az utánok való kutatásra felhívja a történetírók figyelmét.

A mennyire tapasztalásból tudom, mily gondos kegyelettel megőrzik itt Erdélyben az elődökről szóló irott hagyományokat: merem állítani, hogy nem veszték el a Thaly kereste adatok sem, csupán csak lappangnak valamely könyv- vagy levéltár sötét rejtekében s egy szerencsés véletlen napvilágra hozza ezeket is, mint napvilágra hozta Erdély történelmének számos kútforrását. Különösen »*Erdélyországa Lengyelországban való expedíciójának magyar versekkel való leírása*« feltalálásához köthetünk biztos reményeket. Ki látta, hogy a XVI. és XVII. századbéli históriás énekek mily sok kézirati másolatban maradtak fönn a félrébb eső falvak mestergerendáin, a nemesek, papok és tanítók féltő gonddal őrzött ódon könyvei közt: az érteni fogja, mire alapítjuk e korántsem merész föltevésünket. Erdély irodalomtörténeti tekintetben még kiaknázatlan. Maga Thaly bizonyosságot tehet erről, ki a kurucz-korbéli költői termékek gyűjtésének alapját egy Erdélyben tett útjával vetette

meg. (Lásd »Tört. kalászkok« és »Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez.« Flószó.)

Alább közlendő két régi históriás énekünkre, melyek közül az első szintén II. Rákóczi Györgyről szól. Erdély egyik figyelmét érdemlő gyűjteményében, a kolozsvári unitárius főiskola hungarikumokban kiválóan gazdag könyvtárának Brassai-osztályában akadtunk. A hetvennyolcz 8-r. lapra terjedő mult-századi kézirat XVI—XVIII. századbéli énekeket tartalmaz, melyeknek nagyobb része irodalomtörténetünkben teljesen ismeretlen.

Legterjedelmesebb közöttük a »Szentgyörgyi mester históriája,« mely a kódex 17 oldalát (28—45 l.) foglalja el. A pokol kínjait írja le benne a buzgó keresztény szerző részletesen, leleményes középkori fantáziával. Tanulságosan és külön részekben oktatja az olvasót, mint lesz a hamis papok, prókátorok, uzsorások, kártya-koczkacsapók, kevélyek, tolvajok, részegesek, rágalmazók, paráznák és szegényeket kénzók jutalma a másvilágon. Az utolsó versszak szerint Küs-Kükellő mellett a szentgyörgyi scholában 1626. bűjtmásnak havában költ ez a vers. A szerző, mint nevét is kitette a vers-initiumba. *Georgyius Fiátfalvi*. Nagyon kedvelhették e kéziratban elterjedő éneket, mert pár év alatt tanítványaim több különböző időbeli másolatát hozták ki a székelyföldről.

Valamivel csekélyebb terjedelmű a pokol leírásánál az előtte álló »Hét ifiak éneke.« (12—27. l.) 1608-ban költ a Szamos vize mellett, megnevezetlen szerzőtől. Az ismeretes bibliai tárgy itten sokban eltér a Szabó Károlynál felsorolt Antiokus, Makkabeus, Eleazar-féle históriáktól, melyeknek szülőhazája csaknem kivétel nélkül Debreczen. (*Régi Magyar Könyvtár*. I. 326. 336. 490. és 203. 356. 396. sz.)

Megelőzi mindkettőt *Servetus régtisztességtétele*, vagy a számos példányban fennmaradt XVII. századbéli mű megegyező címe szerint: »Calvinus Jánostól Gyénévában igaz vallásáért megégettett hű Servetus Mihálynak utolsó tisztességtétele« (1—12. l.) Érdekes, hogy már a mult században élt Uzoni F. István sem tudja e mű szerzőjének nevét. Különbözik Basilius István költeményétől, ki Károlyi Péter szerint 1570

táján Servetet Szent-István első vértanuval hasonlította össze. Servet tragoediájának egy harmadik feldolgozását székelykeresztúri Borbély Sámuel tanítóképző-intézeti igazgatónál láttam, kinek énekgyűjteményéből Torma Károly Balassa B. egy pár ismeretlen versét közölte a Századokban.

Kódexünk negyedik darabja: »*A vasnak dicséreti.*« (45—51. l.) Szentmártoni Boda Jánosnak e didaktikus irányú művét a kolozsvári Heltai-sajtó 1636-ban adta ki először. Kézirati másolatára ma is gyakran akadhatunk.

Az ötödik, sokkal becsesebb ének valamelyik felső-magyarországi protestáns prédikátor tollából eredt: »*Apostoloknak keserves históriája.*« (51—57. l.) Nóta: Mikor Senakerib a Jerusálemet . . . Ez a Senakerib voltaképen I. Leopold volna s a kevély »Babylon,« mit óvatos költőnk emleget, nem más, mint Bécs városa s az üldözött apostolok, a prot. prédikátorok. Thaly, ki a Nemzeti Múzeum könyvtárából egy 1760-ki nyomtatvány után közli az »*Adalékok*« I. kt. 58—65. lapján, 1674-re teszi ez ének keltét. Az unit. főiskolai könyvtár Pákey-féle gyűjteményében egy korábbi kiadásra is ráakadtam. E kiadás címlapján a Czeglédi Istvánt kesergő »*Siralmas versek*« hosszú címe után futó betűkkel e megjegyzés áll: »*Mellyhez mostan tétettetett az ISTEN Anyaszentegyházának nyomorúságos sorsán és keserves állapotján való SIRALOM.*« Alább: »*Nyomtattatott 1730-dik Esztendőben.*« E megjegyzés meggyőzőn bizonyít énekünk feltalált első kiadása mellett. Vajjon külön ért-e más kiadást is, nem bizonyos. Ellenben az, hogy a Czeglédit sirató versek már 1730 előtt napvilágot láttak, e kiadás egyik vonatkozásából elég világosan kiderül.

Im értettünk immár a külső urakról,
S azoknak halhatlan martyromságokról,
Jere, értsünk most már egy lekipásztorról,
És annak keserves históriájáról!

Thaly, *Adalékok*. I. 19.

Zrinyi Péter és társai értetnek itt (*külső a. m. világi úr*), jegyzi meg igen helyesen Thaly. De arról elmulasztja értesíteni olvasóit, hogy a *bécsújhelyi tragoediáról szóló históriás énekről emlékezik meg e szavakban az ismeretlen költő*. E históriás

ének mellé — a világi tárgy után legott az egyházi — volt adva szemmeláthatólag ugyanazon költőtől a Czeglédi szomorú esete. A megelőző históriás énekre pillant vissza az 53-ik stropha is következőképen:

A melly sirba tevék Bónis Ferencz testét,
Ellenbe fekteték Czeglédi tetemét:
Ott várják mindketten Krisztus eljövését
S ama Babilonnak megítéltetését.

Ugy látszik, a circumspectus kiadó nem merte többször kinyomtatni e politikai tárgyú költeményt s azért mellékelte 1730-ban a Czeglédit sirató versekhez az anyaszentegyház sorsán még eltakartabb czélzásokkal kesergő másik siralmat. S így történt, hogy míg az 1671-iki áldozatokat megéneklő verses krónikáról vagy históriás énekről e ponyvanyomtatvány homályos czélzásain kívül semmi emlékezés fenn nem maradt: addig a más két egyháztörténeti érdekű költemény elterjedt majdnem az egész országban. A Czeglédiről szóló éneknek pl. már eddig is valami négy kézirati másolatára akadtam.

A Nemz. Múzeumbeli 1760-ki kiadás, mint Thalynál olvashatjuk, nagyjában megegyezik ugyan a kezünkben levő korábbival; de egy újabb kiadásnál a gondos egybevetés sokat emelné a versnek úgy értékét, mint érthetőségét. Az sem érdektelen, hogy nótája régebben kettősen volt föltéve. A Thalynál olvasható: »*Miként Egyptusban egy pelikán madár . . .*« után ez is állott: »*Avagy: Ifjuságom vétke gyakran jut eszembe.*« Vajjon arra mutatna ez egymás mellé állítás, hogy e különböző korbeli két éneknek ugyanazon egy dallama volt?

A másik éneknek egy-két hiányát a Brassai-kodex és a korábbi kiadás alapján itt alább elenyésztetjük.

Thalynál az 1-ső stropha 4-ik sora: »*Lennék előttök bánatnak fiává.*« Helyesebben: *előttetek.* — Ugyancsak nála a 6-ik stropha 4-ik sora üresen hagyva, voltaképen a 2-ik sor hiányzik ottan, ez: *Szomorú sorsának öregbül fellege.* — 17-ik str. 4-ik sora: »*Nem szánja megölni az Úrnak kenetit.*« Helyesen: *kenettit.* — 22-ik str. 4-ik sora: »*A Jézus bélyegét hordozván szívebben.*« Helyesen: *testekben.* — 43-ik stropha Thalynál:

»Hámánt. Akitófalt majd felakasztatja,
 Jákóbot, Jezábelt az ebeknek adja,
 Heródest az angyal-mentést megcsapatja,
 A férgeknek gyomra lészen koporsója.«

Az 1730-ki kiadásban a három utolsó sor:

Akábot, Jézábelt az ebeknek adja,
 Heródest az angyal mentest (azaz: nyomban) *megcsapdossa*
 S a férgeknek gyomra lészen koporsója.

»*A szebeni polgár éneke*« (57—61 l.), »*II. Rákóczi György utolsó tisztességtétele*« (61—63 l.) következnek a protestáns jeremiád után kódexünkben, melyeket itt alább egész terjedelmükben bemutatunk. Ezután a kuruczvilági »*Holdvilági veszedelem*« (64—67 l.) egy ismeretlen feldolgozása áll, teljesen elűtő a Thaly kiadásában megjelenttől. (*Adalékok* II. 31.) Nem találjuk Thalynál utolsó históriás énekünket sem: »*Püspöki városa romlása*.« (69—70 l.) E legutolsó epikus darabot Beniczky Péter: »*Az szép Crocodilus éneke*« (68—69.) előzi meg s egy szombatos vagy unitárius ének, az ismeretes »*Dávid éneke*« (67—68.), melyet Kriza Vadrózsái (I. 270.) közöltek a szombatosok énekeskönyvéből.

A kódex felsorolt darabjait öt karácsoni és egy husvéti kántáló ének követi (70—77 l.), úgy látszik, a múlt század első feléből. Legvégül az egésznek mintegy koronájaként Faludynak igazán költői »áittatos éneke« áll: »*Keresztények sírjaitok...*« E szép kis elegiával nem egyszer találkozunk a múlt századi unitárius énekgyűjteményekben.

II.

II. Rákóczi György utolsó tisztességtétele.

Az itt alább olvasható, több tekintetben fontos történeti ének tulajdonképen »*Rákóczi Ferencz éneke*« címmel van kódexünk 61—63. lapján följegyezve. A másoló, úgy látszik összetévesztette a két nevezetes történelmi alakot képzeletében.

Szerzője nincs följegyezve e költeménynek, de bizvást az egykorú sárospataki tanárok közt kereshetjük. II. Rákóczi György holttestét, mint tudjuk, csakhamar a kimulás után Nagy-Váradról nagy sietve Székelyhidra, onnan mindjárt más-

nap (1660. jun. 9.) az erős ecsedi várba vitték, hol csaknem minden pompa nélkül helyezték el ideiglenes nyugodalomra. Mihelyt a pusztító török hadak leszálltak, Báthori Zsófia legott fölvetette férje holttestét, Ecsedről Sárospatakra vitette, hol csak a következő 1661. év ápr. 24-én temettette el a »belső öreg egyházba nagy fejedelmi tisztességgel.« (Szalárdi, Siralmas krónika. 512., 592., 593., 607.)

Versünk szemmel láthatólag a temetéssel egy időben eredt. Különösen a befejezés minden kétséget kizárólag tanúsítja alkalmi voltát; úgy szintén azt is, hogy mint szavalásra alkalmas rigmus, vagy az egész gyászoló közönség, vagy, a mi sokkal hihetőbb, egyszerűen csak a temetésen részt vett deák-ság számára készült. A krónikai hűség, melylyel a költő a történeti eseményeket előadja, a fejedelmi udvarban megfordult s a szállongó hirekkel jól ismerős szerzőre mutat. Az sem érdektelen, hogy a külalakot az akkoriban legújabb magyar hőskölteménytől kölcsönözte: Listi László egy évtizeddel előbb Lajos király elestét a mohácsi mezőn épen ily Balassira emlékeztető strophákban énekelte meg. Csakhogy a sárospataki szerző a költői alakításban mintha fölülmulná a »Mohácsi Márs« éneklőjét, míg Zrínyi és Balassi e méltatlan epigonja kevésbé gyakorlott költőnket a verselés ügyességével szárnyalja túl egészen határozottan.

1.

Siralmas panaszát hallgasd meg, Úr Isten,
Szegény Magyarországnak.
Mert közel érezzük utolsó romlását
Nyomorodott hazánknak,
Hogyha könyörülő irgalmas szemeid
Rajtunk nem siralmaznak.¹⁾

2.

Csudálkozom rajtad, oh te magyar nemzet,
Hogy még sem tudsz megtérni;
Mennyi sok csapását. — eddig bő áldását —
Kezded az Úrnak venni. — ²⁾

3.

Hideg Scythiából, mint egy Egyptumból,
Az Úr Isten kihoza.

¹⁾ Ez érdekes szó kombinált szóalkotás útján keletkezhetett: *sir-nak* + *irgalmaznak*.

²⁾ Két sor kimaradt a Brassai-kódex másolatából.

Nagy sok gyilkosokat, pogány tatárokat
Előtted kihajtata.
Sok szép végvárat, derék kastélyokat,
Csak ő kezében ada.

4.

Sok gyönyörű végvár, ki mind töröké már,
Régen nem tiéd volt-é?
Egészen Szabácsig, (?) majdnem a tengerig,
Magyar, nem te bírád-é?
De hogy elszakadál, Istentől elhajlál,
Más nemzetnek engedé.

5.

Azt reméli vala immár Isten után,
Mi nyomorult nemzetünk,
Hogy megszabadító lenne végtére jó
Kegyelmes fejedelmünk;
○ szabadítana attól a nemzettől,
Kinek jármába esünk.

6.

Szinte nemzetünknek csaknem fogyatékján
Hogy az Isten kegyelme
Felvirrasztott vala, mert egy fejedelmet
Közepiben helyhezte;
De meg nem becsülték, csak semminek vélék,
Pogány török (?) megölé.

7.

Ezer felett hatszázhatvannak tavaszán (?)
Sejdi mikor kijöve,
Pocsaj s Székelyhidnál mennyi sok ártatlan
Gyermekeket megöle; ¹⁾
Sok hajdú-várokat, derék kastélyokat,
Töböl kiégettete. ²⁾

8.

Elhivé magában, hogy nincs magyar nemzet,
Erdélybe igyekezék.
Urunk ezt meghallá, mindjárt táborával
Kolosvárhoz költözék.
Vezérnek levele (egy) pénteken estve
Mi urunkhoz érkezék. ³⁾

9.

Mondván: »Fejedelem! hallottam híredet;
Kiben nem kételkedem.

¹⁾ Az asszonynepet s gyermekséget mind elrabolták. A két helyen (Pócsaj és Székelyhid) négyezer léleknel rabságra és fegyverre való hányattatásra többet ejtettek vala. *Szalárdi*. Siralmas krónika. 500—502.

²⁾ A Tiszáig való szép darab föld a szép rakott hajdúvárosokkal.. mindenestül porrá s hamuvá téteték. *U. o.* 503. 504.

³⁾ V. ö. Horváth Kozma naplójával. »Pénteken helyben voltunk, rendelt sergekben vártuk a törököt.« *Thaly*, Tört. kalászk. 75.

Irva is meghozták, mások is mondták,
Kit magam is elhittem.
Mostan azért jöttem, hogy vitézségedet
Két szememmel nézzem.«

10.

»Avagy fejem elvész, vagy elborít szélvész :
Ezt én megsem másolom.
Készülj a nótához, Rákóczi ostromhoz ;
Holnap tovább nem hagyom.
Eladták ¹⁾ énnékem, mit jársz én ellenem.
Majd megemészt fegyverem.«

11.

Urunk ez levelet mihelyt elolvasá,
Fejét csak megcsóválta.
Generálisokat, sok kapitányokat
Sátorába hivata ;
A sátor közepén kiált keservesen
Fejedelmünk s ezt mondja :

12.

— Én édes fiaim, szerelmes magzatim,
Nem tudok már mit tenni.
Én ugyan kész volnék magam személyemben
Érettek megütközni ;
De ha tü itt vesztek, a föld népe el kezd
Érettetek átkozni.

13.

— Sok ez a pogányság, a kiról ezt mondják :
Harczot velle ne álljunk.
Ha tü akarjátok, bizonynyal ez éjjel
Rácországra szállhatunk,
Holnap ilyenkorra török kastélyokat
Akár földig ronthatunk.

14.

De az generálok, hamis kapitányok
Kezdének kiáltozni,
Mondván : Fejedelmünk *azt* mondja minekünk,
Hogy csak meg kell ütközni.
Nem szán Nagyságodért, bizony ez országért,
Ez a nemzet meghalni.²⁾

15.

Hajnalra az pogány eljuta,³⁾ mint sárkány,
Iszonyú orditással.

¹⁾ Ma : feladták.

²⁾ V. ö. Meglátván az sok pogányságot, mondotta tisztviselőinek : mit kellessék cselekedniek, mert sok az pogányság: megharczoljanak-e vagy elmenjenek előle. Ottan némelyek azt mondták, ha meg nem harczol, leteszik a fegyvert. Melyre mondotta : mindenre kész : úgy arra is, hogy vérével egy darab földet megfössön. Witnyédi levelei. 1660. jul. 11-ről. *M. Tört. Tár.* XV. 153.

³⁾ Azon éjjel is helyben voltunk. Szombatra virradánk, sereg vetve

Hát már urunk alatt két ló is elállott,
Megizzadott tajtékkal.
A dobot vereti, a sereget viszi
Szép Jesus-kiáltással.¹⁾

16.

Egy török hirtelen, két fegyver kezében,
Urunkhoz úgy vágtata;²⁾
Ez az ocsmány³⁾ ember az fejedelmünket
Homlokszegben⁴⁾ megvágja.
Kit urunk úgy löve, hogy feje veleje
Orrán, száján kijöve.

17.

Te is Székelyhid. bár téged ne érjen kár,⁵⁾
Hadd el, kérlek, álmodat!
Szerezz bőv egerfát, építtess rá bástyát,⁶⁾
Zárold be jól kapudat.
Hálót is megvették,⁷⁾ étked is megfőzték
Nagy keserű méreggel.

hegyeken völgyön eljőve a török és minden tartózkodás nélkül a sergek az ütközetre jöttek. Horváth Kozma naplója. *Thaly*, Tört. kalászkok. 75.

¹⁾ A két ló kifárasztása új adat. A többi megegyezik Szalárdi előadásával *Siralmas krón.* 506. 607.

²⁾ Megütközvén velek, igen jól viselték hadai magokat. Azonban maga eleiben akadott egy veres bársonyban levő török. Állítóan budai vezér legyen, utána ugratott egy árokban, azt hegyes törével megölte és kivülötte még kettőt, oly impetussal, hogy az hegyes törének az markolatja lement és csak az pusztá vas maradt kezében. Azonban megsegítették az törököt társaik és az árok kívül úgy vágták fejben, elfolyta az vér. *U. o.* 154.

Ez volt a közhír akkor Magyarországon. Hitelesebb ennél a Szalárdi előadása, mely szerint a megfutamodott székelység feltartóztatására indulva, az oláhfenesi patak átugratásakor került a török lovasok közé a fejedelem. Lásd *Siralmas krónika.* 507.

³⁾ Szójáték, az *ozmán* névre czéloz.

⁴⁾ A fejedelem környül levők noha látnák a fején levő egyik nagy sebet halálosnak lenni, hogy az balfelől az *homlokszegre* s a nyaka csigájára alá az agy koponyája épen általszakadva volna.. *Szalárdi* 510.

⁵⁾ Másolónk nem tudván eligazodni a nehéz írású szövegen, több strophá kihagyása után e sort így rontja össze:

Te ötsém is székel hidd bár te is ne légyen.

⁶⁾ V. ö. I. Rákóczi György *Székelyhid városát . . . eger*, cser és tölgyfa czövekeket a víz fenekére vezetvén alá . . . azon czövekeken álló fundamentumokra rettenetes nagy munkával *négy öreg reguláris bástyákra építtette vala.* *Szalárdi* 239. 240.

Úgy látszik, a költő II. Rákóczi Gy. halálát írta volt le az elvesztett egy-két strophában s azután Várad elestét érintette, végül a nem kevésbé fontos Székelyhidat apostrophálja, melynek szintén erős várát Nagyvárad után legközelebb fenyegette a török foglalás veszélye.

⁷⁾ Ma: megvetették, kivetették a hálót.

18.

Iskolabeliek, deáki seregek,
 KészüljeteK jajszóhoz!
 Tedd le a musikát. végy reád gyászruhát,
 Jertek a koporsóhoz:
 Mert az vr(unk) megholt, ki régen jeles (?) volt;¹⁾
 Vigyük a rokonihoz.²⁾

III.

A szebeni polgár éneke.

A befejező strophára támaszkodva. »*A szebeni polgár éneke*« czímen tartotta fenn a Brassai-kódex e nem egy tekintetben érdekes siralmas búcsúéneket. Ki volt az itt kesergő szebeni polgár, kit 1598. Szent-Mihály havának 1-ső napján végeztek ki Sárosvármegyének egyik Újfalú nevű helységében (Bártfa-, Somos-, Sós- vagy Szinye-Újfalú?): azt ma már bajosan fejthetné meg valaki. A versfők csak ennyit árulnak el: *Peter Lakátos igh(a)sz* (ügy) *ir a hal(á)lra vé(t)etvén* — — *tokkassze . . .* (sirassá . . . *tok a sze . . .* gényt?) Vajjon ki lehetett ez a Lakatos Péter; micsoda »igaz ügyért« ment a halálra; az erdélyi vagy a felső-magyarországi Szebennek volt-e hű polgára. — e kérdéseket ma már aligha lehet hitelesen eldönteni. Az idő eltörölte nyomait a kisebb jelentőségű eseményeknek s csak valamely véletlen deríthetne világot a felvetett kérdésekre.

Azt is előre kell bocsátanunk, hogy közlésünk nem egészen teljes, mert e költeményből is, mint majdnem mindenik régibb históriás énekünkéből, több versszak hiányzik. Már a Brassai-kódex összeállítója is csak hiányokkal jutott e verszövegéhez. Mindjárt a költemény derekán a 15-ik után egy, a 16. után két stropha, a 22. és 27. után ismét egy, a 32. után valami hat s legvégül talán még négy stropha veszett el; de ez utolsó tiz versszak egykori létére is csak némi valószínűséggel tudunk következtetni.

Ily tetemesen megcsonkult állapotban is eléggé teljes,

¹⁾ Másolónknál: *ki jelen volt régen.*

²⁾ Másolónk szerint: *Vigyük a Rákozzihoz.* Az eredetiben; *Rakonihoz* (ma: rokon) állhatott s e szó régies nagy kezdőbetűje tévesztette meg a leíró figyelmét.

azaz: eléggé érthető énekünk. Következő nem érdektelen adatokat tárja elénk az ismeretlen költő tragikus sorsáról:

Sokáig jó módban, hatalomban élt, gyermekségétől fogva megsegíté isten (5. és 8. vszak) és senki sem hitte volna róla, hogy valaha ily mostoha sors érje (4. és 24. vsz.), hogy tiszta és ártatlan élete mellett is martyromságra jusson (9. vsz.) s e csalárd világ őt halálos törbe ejtse. (4. vszak.)

Baráti. polgártársai, sőt esküdt barátaitól (tisztársai?) érzékenyen búcsúzik el énekében. (27. stb. vsz.) Elbúcsúzik röviden szerető rokonitól és szolgálótól is, kiket mind a nagy istennek ajánl. (27. vsz.) Annál hosszasabban időznek bánatos gondolatai hátramaradó családjánál, édes hitvesénél és gyermekeinél. Az özvegy és árvák gyámolításáért istenéhez könyörög s kimondja, hogy nagy kívánsággal magával vinné inkább isten eleibe szeretteit, mintsem őket az árvai kenyérre hagyja. (28. 29. 31. és 32. vszak.)

Bár ő maga híven teljesíté mindig tisztjét ez életben, az özvegyek és árvák erős oltalmazója volt (13. 14. vsz.); nem volt tolvaj, sem parázna, gyilkos vagy istenkáromló, más ellen irigykedő és mások életére törő (10—12. vsz.); mégis váratlanul ím mély gyászos sorsra jutott: szegény fejét halálra ítélték; úgy megkínózták e mellett, hogy egész öltözetét vérbe keverték (15. vsz.) s összetörték tagjait úgy, hogy sebei iszonyú fájdalomtól égnek, — istenhez fohászkozik tehát. hogy erősítse testét a kín ellen, hogy tisztán adhassa lelkét a teremtő kezeibe. (19—22. vez.)

Lehetetlenség immár ennyi sok rettentő gyötrelém után a földön élnie vagy megmaradnia (22. vsz.) Lelke istenben fog elnyugodni. Testét a hóhér kinozza meg: szakállát, haját megszakgatja (23. vsz.), fejét levágja s vége szakad akkor világi sok gyötrődésének. (26. vsz. Vesd össze 34. és 16.)

Szörnyű sokaság fogja végig nézni az ő siralmas vesztét, nemes és paraszt egyaránt eliszonyodnak rajta, melyért tőlük előre bocsánatot kér. Inti őket, imádkozzanak istenhez, hogy magok is ilyen sorsra ne jussanak. (33. 38. vsz.) Még csak azért esedezik, hogy csekély maradványát az ő testének, melyet a tűz meg nem emészthetett, temessék el gondosan, hogy porai el ne vesszenek. (37. vsz.)

A Jézus Krisztus hatalmas szent kezébe ajánlja végül az ő lelkét, (34. vsz.) a ki álljon bosszút piros vérenek ez-kifolyásáért, *ha neki úgy tetszik.* (35. vsz.) Lássza meg, ítélje meg az Úr Isten az ő ártatlanságát s bosszúlja meg érdemetlen keresztjét, s oly méltatlan kínvallását. (6. és 7. vsz.)

Mint e rövid ismertetésből is kitetszik, nem egy meghatározható drámai vonás rejlik e három év híján háromszázéves költeményben. Az egyszerű, tiszta hang és az elég jó verselés is felköltik figyelmünket. Tíz emberöltővel ezelőtt nem csekély hatást tehetett a hallgatókra, mert akkor a jól ismert drámai esemény mellett még az ének szépsége is alkalmas volt feledtetni a költemény gyöngébb oldalait. Bár abban egy kissé lehet kételkednünk, hogy épen arra a melódiára énekelték volna, melyet a Brassai-kódex itt bemutatott másolata közöl olvasóinkkal.

Nota: *Sok nyomorúsággal élete embernek etc.*

1.

Paradicsomnak kies szép hajléka,
Halld meg Istennek áldott szent várossa,
Nyiljál meg (nékem) mennyország kapuja.

2.

Engedj egy utat, kérlek, a Kristushoz,
Fejem lehajtom ¹⁾ és ejtem lábomhoz,
Mert közzel látom életet halálhoz.

3.

Tusakodását most az én lelkemnek,
Enyhítsed kénját ként vallott testemnek,
Hogy meg ne bántsom nevét az Istennek.

4.

E csalárd világ engem mire hozza,
Bűntelen fejem hogy ily nagy ként láta,
Nincsen, én felöllem ki ezt gondolhassa.

5.

Reménységemnek nagy erős kővára.
Gyermekségemben oltalmamnak háza:
Szánjad Úr Isten, ügyem mire juta.

6.

Lásd meg, íteld meg az én életemet,
Jőjj alá menyből, ítélj meg engemet:
Ha ²⁾ érdemlettem valaha ezeket.

7.

Az én szívemnek bánatját jól látod,
Kínvallásomat keresztmen tudod,
Méltatlanságát kénomnak boszuljad,

¹⁾ Másolónknál: *Térdem lehajtom . . .*

²⁾ Ma: vajjon.

8.

Kicsinségemtől ¹⁾ ez óráiglan
Istenem voltál velem dolgaimban;
Most is nem hadsz el az én kénaimban.

9.

Ártatlan fejem és tiszta életem . . .
Martiromságot, halált kell szenvednem.
Vigadj, örvendezz! ne rettegj, én lelkem!

10.

Tolvaj, parázna, vagy gyilkosságomért,
Ként vallott testem nem vallott lopásért,
Sem az Istennek megkáromlásáért.

11.

Ó! munkálkodó, én édes Istenem!
Üressék voltak a vértől ujjaim,²⁾
Kínzásra vetvén ³⁾ szenvedtek tagaim.

12.

Soha, Úr Isten, senkinek életét,
Nem szomjúhoztam kiontani véréit,
Nem irigylettem világon életét.

13.

Inkább mindennek én híven szolgáltam,
Özvegyet, árvát soha nem rontattam;
Mint édes atyjok, bajokat forgattam.

14.

Gonddal ügyeket nékiek viseltem,
Hatalmasságtól mikor megmentettem;
Mint édes atyjok, bajokat felvettem.

15.

Hertelenséggel imé mire juték!
Halálra fejem miképpen ítélék;
Öltözetemet hogy vérben keverték.⁴⁾ — —

16.

Szentséges Isten! hogyha így végezted:
Fegyver élire fejemet rendelted,
Hóhér kezében testem eresztetted:

¹⁾ A másoló hibájából: *Kicsinségemtől fogván . . .*

²⁾ V. ö. Nem mentem magamat, hogy teljességgel *üres* lettem volna a prédától. Nem volt ettől *üres* senki is . . . Nem voltak *üressék* a fejedelem ellen való átkozódástól, zúgolódástól . . . Némely irások nem voltak *üresek* az igazságtól. *Thaly*, Tört. kalászok. 17. 18. 45. 56. l. (Horvát Kozma naplója a XVII. századból.)

³⁾ A másoló hibájából: *kín rátok kenvén . . .* Mi érthetetlen.

⁴⁾ A vallatásbeli kínzásokkal.

17.

Igen könyörgök, mint jó Teremtőmnek,
Gondviselője légy nemzetségemnek;
Vedd fel gondjokat árva gyermekimnek.

18.

Reméltelenek én édes magzatim,
Özvegy anyjokkal én édes árváim.
Reád maradtak ¹⁾ az én maradékim.

19.

Adjad Úr Isten a te szent lelkedet,
Melly erősítse kín ellen testemet.
Adhassam tisztán kezedben lelkemet.

20.

Hamar Úr Isten, siess eljönnie!
Mert az én testem igen kezd égnie,
Semmi tagom is nem kezd épülnie.

21.

Ártalmas soldja langadazó tüze,
Bezzeg iszonyú rettenetessége.
Mert majd megemészt tűznek sebessége.²⁾

22.

Lehetetlen már e földön életem;
Mely rettenetes az (én sok) gyötrelmem!
Ó, szent angyalok, szánjatok meg engem! — —

23.

Lelkem Istenben majdon elnyugoszik,
Hóhértól testem majd megkénóztatik,
Szakállom, hajom majd megszagattatik.

24.

Rothadandó test! noha én nem hittem,
Hogy erre jusson dolgod kénos testem;
Szenvedj békével mindent, oh én lelkem!

25.

Az én gyötrelmem legyen te előtted,
Kegyes Úr Isten, bűneim ne nézzed,
Mellyel naponként megbántottam neved.

26.

Vége lészen már az én életemnek,
Fejemet hajtom hóhér fegyverének.
Vége szakad már sok gyötrődésemnek.

¹⁾ Másolónknál: *Réu maradtok*...

²⁾ V. ö. »Az rettenetes tűznek *sebessége* az várnak is széles árkan nagyon általsüt vala.« Oly rettenetes *sebes lánggal* ég vala, hogy annak *sebes lángja* az eget verdekleni láttatnék.« *Szalárdi munkái*. 544.

27.

Édes barátim és polgártársaim,
Eskütt barátim, szerelmes rokonom,
A nagy Istennek ajánlok szolgálaim. — —

28.

Elhadlak immár én édes gyermekim
És titeket is én édes hűtesim;
Nem vihetlek én ¹⁾ el édes árváim.

29.

Tégedet kedves édes hűtesemet,
Édes ágyasam ²⁾ hűtes szerelmemet:
Nagy özvegységre hadlak benneteket.

30.

Végbúcsút vészek én édes hazámtól.
Immár kimégyek világ sátorából,
Majd búcsút vészek e világ házából.

31.

Eleiben már az (én) Istenemnek
Mégyek s könyörgök ő néki értetek,
Árvaságtokban hogy légyen véltetek,

32.

Nagy kívánsággal, hogy ha az lehetne,
Veletek mennék Isten eleibe;
Mégsem hadnállok az árva kenyérré, — —

33.

Te pedig szörnyű, itt való sokaság,
Megbocsátsatok nemesség, parasztság,³⁾
Mert mindeneknél nagyon iszonyúság.

34.

Ó, Jézus Kristus! már te szent kezében,
Lelkem ajánlom hatalmas kezében;
Mert már hóhérnak fegyvere kezében.

35.

Kegyelmes nékem légy te szent nevedért,
Piros vérednek el kifolyásáért,
Ha neked tetszik,⁴⁾ állj bosszút ezekért.

¹⁾ Érdekes e helyen a caesura alkalmazása. Mai költő így írná:
Nem vihetlek el, én édes árváim.

²⁾ Azaz: ágyastárs, hitves.

³⁾ Másolónk szerint: *nemes és parasztság*.

⁴⁾ Másolatunkban: *tettik*. »Teteik« vagy »tettzik« állhatott eredetijében.

36.

Ként vallott testem már menj bé a földben,
Lelkem peniglen Ábrahám keblében,
Hogy ne részesülj többé az vétekben.

37.

Az maradékit már az én testemnek
Temessétek el, hogy el ne vesszenek,
Melyek a tüztől meg nem emésztetnek.¹⁾

38.

Sok könyörgéssel az Istent kérjétek,
Dicséretekkel őtet dicsérjétek:
Hogy ilyen kénra, mint én, ne essetek.

39.

Sárosvármegye ²⁾ és Újfaluban,
Az pellengér ³⁾ alatt a kénzó házban,
Az képpen síra nagy kénvallásában

40.

Ezeröttszázban és kilenczvennyolczban,
Szent Mihály havának legelső napjában: ⁴⁾
A Szebeni Polgár, — *neve írásában*
Amen.

Közli: KANYARÓ FERENCZ.

Oláh Miklós végrendelete.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Preces, confessio ac Testamentum Nicolai Olahi, miseratione divina Archiepiscopi Strigoniensis.

Onnipotens et misericors Deus, qui me indignum famulum tuum ineffabili tua pietate ex nihilo creasti, et ex utero matris meae in hanc lucem terrenam produxisti, multisque et innumerabilibus tuis donis, beneficiis ac corporis et animae dotibus, omnibus vitae meae temporibus cumulate ornasti, multa et infinita mea super arenam maris peccata, eaque maxima et gravissima misericorditer in hanc usque horam dissimulasti, ut in meliorem vitae meae frugem me converteres, ac quotiescumque peccatorum meorum poenitentia ductus, tibi et ministris Ecclesiae tuae sanctae humiliter confessus, ad te me converti, mihi mea omnia quantacumque delicta ut pater clementissimus benigne remisisti: ego reus et indignus

¹⁾ Másolónknál: *emészthetnek.*

²⁾ E név itt nem ismételtető módon van írva.

³⁾ Másolatunkban: *Az fellengér állott a kénzó házban.*

⁴⁾ Másolónk szerint: *legelső havában.*

famulus ac vermiculus tuus, gratias ago tibi quas possum maximas et humillimas, pro universis tuis in me piissime collatis beneficiis, donis et gratiis, et quod in hunc usque diem ab omnibus malis ac periculis corporis et animae me liberum ac immunem conservasti, meamque ad te conversionem a peccatis misericorditer expectasti: Te optime Deus Patrem omnipotentem, ac Jesum Christum filium tuum unigenitum meum et totius mundi dominum ac Redemptorem, Spiritumque Sanctum tuum, cum filio tuo tibi coaequalem et consubstantialem suppliciter invoco, adoro, et tota fide et animi mei sincero corde deprecor, ut si secundum praecepta tua in mea vocatione non ita, ut tenebar et debebam, ambulavi, et illud, quod mei erat officii et ministerii, vel neglexi. prout revera infinita meae vocationis opera neglexi, vel negligenter feci, tu Domine Pater omnipotens, non secundum justitiam tuam me judica, sed omnem meam hanc negligentiam, et peccata mea maxima secundum multam et incomprehensibilem misericordiam tuam, ut pater piissimus ob merita passionis pretiosique sanguinis filii tui Jesu Christi pro me et toto mundo effusi clementer condonare ac in fide, confessione Catholica, quam hactenus firmiter tenui et confessus sum, atque in gremio Sanctae Catholicae Ecclesiae tuae, usque ad extremum mortis meae diem conservare, ac tandem dum tibi placitum fuerit, animam meam ad regnum tuum coeleste vitamque beatam, non meis solis, sed unigeniti filii tui Jesu Christi dni mei meritis perducere digneris. Amen.

Quum itaque ita sim a Te ex nihilo creatus, ut per mortem corporalem in pulverem rursus redigar, et postea in ope aeternae beatitudinis consequendae in die novissima, secundum tuam et Filii tui unigeniti voluntatem resusciter, mente, consilio et corpore per omnia sanus de iis rebus et bonis, quae tu post labores meos magnos mihi clementer in hoc caduco saeculo dedisti et nunc possideo, tuo et filii et Spiritus Sancti tui invocato numine, tale facio et condo testamentum.

Inprimis animam meam in manus tuas deus Pater omnipotens humiliter commendo, ut eam ab aeterna damnatione, a poenisque purgatorii ex immensa tua clementia et bonitate liberatam in tui visionem perducere digneris. eaque me perpetuo frui patiaris; corpus vero meum hoc caducum commendo terrae matri meae, ex qua formatus sum, ac sepulturae honestae, quae decet Christianum, humilem tamen secundum vocationem tuam Presbyterum, cum his altaris filii tui sacrificiis supplicationibusque, ceremoniis et aliis omnibus, quas Catholica et sancta tenet servatque mater Ecclesia.

Quod si vel hic Viennae vel alibi et dei ordinatione me

mori contigerit, amici, propinqui et servitores mei ducant cada-
ver meum Tyrnaviam, et in Eccla S. Nicolai Episcopi et Con-
fessoris, quae nunc Cathedralis Ecclesiae meae Strigoniensis
vicem tenet, ante cathedram meam Archi-Episcopalem me
sepeliant, in memoriamque sepulturae meae, ut omnes
praetereuntes sciant se quoque esse mortales, fabricetur
lapis, non tamen sumptuosus, sed ut videbitur Dnis Executo-
ribus meis honestus cum effigie et insigniis meis non in fastum,
sed memoriam, meoque cadaveri super imponatur, ut eo viso,
praeteregressuri ex pietate christiana preces ad Deum pro
peccatis meis et salute animae meae fundere propter Deum
velint; lapidi autem hoc distychon, si videbitur, insculpi
potest:

Conditur hoc moriens tumulo Nicolaus Olahus.
Qui Paesul vivens Strigoniensis erat.

X. X. Mensis — —, Anno 156—.

Ad hanc autem sepulturam meam et eleemosynam ac
vestituram pauperum, ac etiam servitorum meorum, lego in
monetis Ungaricales fl. 1000.

Dominis Capitularibus et Canonicis fratribus meis, ut
Deum pro me orent, qui scilicet sepulturae meae personaliter
intererunt, qui ad 25 esse possunt, lego unicuique duos flor.
qui faciunt fl. 50.

Praebendariis chori lego ut orent Deum fl. 30.

Campanatori lego ut sit diligens fl. 10.

Fiat etiam commemoratio statis semper temporibus, et
anniversarium, secundum consuetudinem morum et leges s.
Cathol. Ecclesiae matris meae.

De Lánsér et bonis immobilibus.

Quamvis de castro Lánsér et omnibus ejus pertinentiis,
ac rebus mobilibus, aliisque suppellectilibus et instrumentis
bellicis, quocumque nomine haec omnia vocentur, non videtur
esse opus aliquid me nunc disponere atque testari, nam jam
a multis annis et a tempore sumptionis ejusdem magnificus
Nicolaus Császár, alias Oláh-Császár vocatus ex Dna Ursula
Oláh sorore mea uterina nepos meus, tum per puram et legi-
timam statutionem atque subsequentem confirmationem Smae
Caes^{ae} ac Regiae Maj^{ties} Dni mei Clemⁿⁱ, tum per legitimam
possessionem ac dominium de manu mea per eum integre
apprehensum, tum etiam postremo per ordinationem atque
positionem meam et superabundanti factam, fuit semper mecum
et cum matre sua in libero, quieto ac pacifico Dominio ejusdem
arcis Lánsér et pertinentiarum suarum, ac rerum omnium in

ea existentium, ac nunc quoque existat pacifica: attamen nihilominus ex bene esse hoc quoque meo Testamento omnia ea, quae prius in favorem et personam, ac haereditatem perpetuam dicti Nicolai Császár nepotis mei ac usum sororum mearum ac aliorum meorum de dominio arcis ipsius Lánsér ac omnibus ejus pertinentiis, nec non rebus et bonis meis ubivis habitis per me, sive per meas proprias litteras, sive alio quovis modo acta, facta et conclusa fuerunt, in omnibus punctis atque articulis animo maturo et deliberato roboro, ratifico et confirmo, atque in vigore et statu suo jam concluso relinquo et ab omnibus relinqui volo.

Domum etiam hanc meam in civitate hac Viennensi olim mihi et meis sororibus ac consanguineis, sicuti tam ex litteris superinde emanatis, quam ex signatura in libro R^{di} P. Dni Abbatis apud Scotos, in cujus fundo domus ipsa existit, facta satis id constat, propriis meis pecuniis per me libere emptam ita apud meos pro perpetua eorum haereditate lego et relinquo, sicuti antea emi; nisi quod hac tabula testamenti mei, ne post mortem meam rixa et contentio inter eos orietur, sed in pace, amore et charitate fraterna perpetuo vivant, volo inter eos talem limitationem seu divisionem, secundum quam etiam nunc post me domum ipsam possident ac inhabitant, perpetuo valituram facere et ordinare, nempe quod anteriorem partem domus versus plateam, ubi soror Ursula habitat, una cum palatio et stuba, ubi prandere soleo ac cameram tam caminatam ibidem, quam superiorem, usque ad stubam cancellariae, item ex alia parte versus culinam domus caminatam, ad quam itur ex palatio minore caminato, una cum stuba intra eam existente usque ad parietem, ubi capella est, haec omnia superne et inferne praefatae Dnae Ursulae ac Helenae Olah sororibus meis, nec non Nicolao Oláh-Császár et Michaeli Oláh nepotibus meis, ac eorundem haeredibus et posteritatibus; postremam autem partem domus, quam ego inhabito, una cum cameris et habitationibus omnibus supernis, mediis et infernis, simul cum capella et horto, ac domo balneatoria, ac stuba illa cum sua camera, ubi familia mea circa ambitum comedere solet ac penu sine cella vinaria subtus eam existente, item stubam Cancellariae cum camera sua ac boltis sine testudinibus duabus intra eam existentibus Dnae Lucretiae, consorti Joannis Listii ac Joanni ejus filio, ipsiusque Dnae Lucretiae haeredibus ac posteritatibus universis lego et committo (culina autem magna et puteo simul et aequaliter utantur) ita tamen et hac conditione, quod sorores et nepotes mei praefati, ipsorumque haeredes praedictam anteriorem partem domus secundum praemissam divisionem, similiter etiam Dna

Lucretia et haeredes sui posteriorem partem modo praescripto per me divisam, quilibet scilicet suam partem in ipsa domo, tam superne quam inferne in bona custodia, cura, edificatione ac tectura, et reparatione teneat. in omnibus suis partibus ac locis, et desolari non permittat, alioquin altera diligentior pars negligentioem oportunis quibusvis modis et remediis cogat, ne domus ipsa desoletur, nullaque partium domum ipsam vendere unquam praesumat aut possit, sed si qua partium, sive omnes, sive particulariter (quod absit) sine haeredibus successu temporum decederet, ejus pars in ipsa domo habita ad superstites vel superstitem eorumque haeredes perpetuo devolvatur; omnibus autem praefatis, quod Deus optimus longe avertat, sine haeredibus deficientibus, domus ipsa vendatur, et una pars pretii detur haeredibus tunc superexistentibus Joannis quondam Huszár avunculi mei, secunda pars collegio Jesuitarum Tyrnaviensium, non tamen ad exportandum, quod prohibeo, sed ad reformationem et necessitates ejusdem collegii convertendam; ex tertia autem parte pauperes virgines orphanae et pupillae tot, quot adsunt, emaritentur, cuilibet earum centum florenos ungaricos in monetis deputando et assignando.

Domum etiam et curiam illam aliam, quae est extra civitatem ad Sanctam Margaritam, et quae Nicoletum denominatur, ac quam aliquot ante annos una cum hortis, vineis, agris, fenetis et aliis ad eam pertinentibus, simul etiam cum capella ibidem existente Dnae Lucretiae, consorti Dni Joannis Listii, Secretarii et Consilarii Maj^{ti}s Caes^{ae} et Regiae ipsiusque Dnae Lucretiae haeredibus ac posteritatibus emi, ac et propriis manibus meis una cum litteris emptionaliter dedi, donavi ac de facto contuli, ita et in eodem statu nunc quoque relinquo, sicuti antea dedi, ordinavi, constitui et disposui.

Pecuniam, aurum et argentum ac alia, quae de manibus meis propriis sororibus, nepotibus et neptibus, ac Dnae Lucretiae, tum ex charitate fraterna, tum etiam pro servitiis eorum mihi uti fratri fideliter exhibitis sponte et libere aliquando dedi, donavi et contuli, et quarum etiam possessionem ac reale dominium a me jam dudum alienavi, ac in eos contuli, etiam nunc, in quantum opus esse videtur, data, donata, et collata esse volo; supplico itaque praefatae Caes^{ae} et Regiae Maj^{ti} tamquam Dno meo clementissimo, dignetur veluti justus, pius et christianus Princeps, tum pro Deo opt. max. tum pro tot annorum meorum servitiis fidelibus, assiduisque meis ac laboribus maximis in rebus et negotiis suae Maj^{ti}s ab initio imperii sui Ungarici constanter et diligenter semper exhibitis sorores, nepotes et consanguineos meos, una cum Serenissimo Principe Dno Maximiliano, Rege Bohemiae, ac aliis filiis suis

carissimis. Dnis meis clementissimis gratiosa habere commendatos, et eos sub umbram alarum suarum assumere ac protegere, gratioseque eos promovere, ac munificentia atque donis suis a Deo Max. ipsis datis etiam pro meis servitiis providere, si quibus opus fuerit, ut si qui ex eis merebuntur, atque in omnibus his, quae ego sive in vita mea de manibus meis jam dudum eis quoque modo et qualitercumque dedi, donavi et contuli, sive quae nunc hoc meo testamento lego et ordino et dispono, benigne ab omnibus tam suis quam alienis tueri ac defendi, meminerint Suae Maj^{tes} se quoque ut natos, ita mortales esse, et ad tribunal Christi paulo post profecturos, ubi nulla erit personarum acceptio, sed omnes et Principes et pauperes justo iudicio Dei omnibus, quae quisque in hoc saeculo egit, sive bona, sive mala.

De Pecuniis.

Dedi ad aedificationem Jauriens. ad mandatum Sacrat^{mae} Maj^{tis} Caes^{ae} et Serenissimi Maximiliani Regis Bohemiae D. N. C. nomine mutui ad manus DD. Consiliariorum Camerae Hungaricae tria millia florenorum Ungaricalium in monetis, super quibus habeo litteras eorum, ut ex Dica prima futura de bonis Archi-Epalibus et etiam aliis mihi et haeredibus ac legatariis meis persolvantur. De quibus habeo etiam binas litteras missivas Ser^{mi} Regis Maximiliani fl. 3000.

Praeposituram de Thurócz anno Dni 1554 de manibus saecularium, qui bona ejus a 32 et ultra ni fallor annis possederunt et desolarunt, ex annuentia Caes^{ae} Maj^{tis} gratiosa duobus millibus et ducent. flor., ne ab Ecclesia alienarentur, redemeram, ea conditione et assecuratione Reg^{ae} Maj^{tis} in verbo suo Regio, ut solus Praepositus legitimus, quisquis is futurus esset, et non alius quispiam, aut Praepositi ejusdem Ordinis Praemonstratensium redimere a me possent, et interim singulis annis de summa hac mea centum flor. Ungaricales in monetis defalcarentur; ab illo igitur anno 1554 effluerunt in hunc praesentem annum octo anni; et quia mandavit mihi Maj^{tas} Caes^a, ut Praeposituram ipsam concederem illi, cui Maj^{tas} Sua conferret, ego hoc feci tamquam obediens Suae Maj^{tis} Capellanus, modo ea collatio fiat legitima, et secundum Canones. Itaque Praepositus ille, quicumque erit legitimus, defalcatis detractisque octingentis florenis, debet mihi 1400 fl., qui quidem ab eo repetantur Ungarical. in monetis fl. 1400.

Habeo praeterea in scrinio uno, sigillo meo obsignato, nunc intra cubiculum meum Viennense in auro sex millia florenorum Ungaricalium, qui faciunt in computo et monetis Ungaric. unum pro centum et quinquaginta denar. Ungar. compu-

tand. florenos novem millia. In eodem scrinio habeo in monetis Ungaricis septem millia, quos omnes ad extremam meam necessitatem tenebam, et hi faciunt simul computati in monetis Hungar. flor. 16000.

Haec igitur omnia supradicta, de quibus testamentum condere possum, simul faciunt in monetis Ungar. flor. 20,400.

Ultra hanc et inferius perscriptam summam pecuniarum, nec apud sorores et nepotes, nec apud familiares et servitores meos aulicos, qui quotidie res meas domesticas atque pecunias tractarunt, neque alibi usquam aliquid quaerant, quia frustra laborabunt, nam aliam omnem, quam habui, exposui et consumpsi. partim ad pia opera quotidiana, et ad solutionem ac provisionem gentium ac servitorum meorum: ac varia aedificia multis in locis facta, partim ad quotidianas et magnas ubique expensas et necessitates meas, quas tam in aula in servitiis Maj^{ti}s Caes^{ae} continuis, quam alibi habui, partim ad provisionem sororum, nepotum et affinium meorum, tam tempore nuptiarum illorum, quam aliis temporibus per me factam.

Non est igitur causa, cur D. Camerarii vel alii, quicumque hi sint, post mortem meam more tyrannico et non christiano, in scandalum magnum ac pessimum exemplum, omnia atque in damnationem suam, qui proximo suo injuriam faciunt, domum vel cubicula mea obsigillent, sicuti vidi in morte aliquorum bonorum servitorum, et ideo non injuriam impiam, sed gratitudinem merentium, non jussu, ut credo, Imperatoris aut Regis, nam eos haec non decent facere, factum aliquando fuisse.

Literas etiam omnes, registraturas et reversales, ac generaliter omnia, quaecumque ad Cancellariam pertinent, dedi jam pridem Joanni Listhio Secretario, ipse eas omnes habet, alii etiam Secretarii habent ea, quae expederunt, Maj^{tas} etiam Caes^a sola aliquot reversales apud se, si bene memini, retinuit aliquando: ego nihil earum, quod sciam, tenere apud me volui, quae omnia ipsi Dni Secretarii fideliter conservant.

Legata in Pecuniis.

Imprimis ex 3000 illis flor., quorum certa erit ex prima Dica honorum Archi-Episcopatus solutio, lego Sac^{ae} Caes^{ae} Maj^{ti} Dno meo Clementissimo duo millia florenorum, et duas cuppas inter meas majores fl. 2000.

Lego ex eadem pecunia Ser^o Regi Maximiliano Dno meo clementissimo mille florenos et inter meas majores unam cuppam, fl. 1000.

Dignentur Suae Maj^{tes} praedicta tria millia florenorum

per Dnos Camerarios Hungaros ex prima Dica futura exigi et pro se retineri jubere.

Lego Ser^{ae} Mariae Reginae Bohemiae, commatri meae Clem^{ae} pelvim meam cum fusorio per totum deauratam et opere graeco fabre factam.

Lego Ser^o Principi Ferdinando, Archiduci Austriae in monetis Hungaricis flor. 500 et unam cuppam ex meis flor. 500.

Lego Ser^{ae} Principi Carolo unam cuppam, et in monetis Hungaric fl. 500.

Lego Ser^{ae} Principi Dnae Joannae Reginae, filiae meae spirituali a sacro Baptizmati fonte per me levatae in monetis Hungaricalibus fl. 1000, ut ex his suae Serenitati duae aut tres torques aureae parentur, et unam cuppam, ac anulum meum ex adamantinis lapillis in modum rosae sertis.

Supplico humiliter Maj^{tibus} suis tanquam Dnis meis clement^{is}. dignentur imprimis fidelia servitia mea eisdem a multis annis constanter exhibita, deinde has praemissas exiguas reculas, quibus suas Maj^{ies} minime indignuisse certo scio, in testificationem tamen mei erga suas Maj^{ies} obsequentis, humilis, fidelis et grati animi legatas ex gratia sua a me Capellano ac Servitore earum clementi animo accipere, ac hujus mei testamenti, aliarumque ordinationum ac dispositionum, quas erga sorores, nepotes ac consanguineos meos feci, propter Deum et mea quoque servitia, gratiosi contra omnes esse protectores.

Lego collegio Jesuitarum Tyrnaviens. per me incepto, et per suam Maj^{tem} Caes^{am} aucto ac dotato, ad reformationem et aedificationem ejusdem illos 1400 fl., quos futurus Praepositus de Thwróc solve debet; item ultra hos lego eisdem ex pecuniis aliis meis flor. 600; qui omnes in una summa faciunt in monetis flor. 2000.

Jesuitis Tyrnaviens. antea quoque ex pecuniis capituli fl. 200. et ex meis propriis 400 dederam pro emenda domo Tyrnaviens., quibus aliam etiam ordinationem et provisionem in futurum tempus feci per successiones quasdam, sicuti id suo tempore futuro ex litteris superinde emanatis constabit.

Lego ad erudiendos et alendos pauperes studiosos et adolescentes bonae indolis, eos tamen, qui sacris initiari et sacerdotes esse volunt, et non alios, in monetis hungaricales florenos 1000.

Lego ad maritandas decem virgines pauperes orphanas parentibusque carentes, ita ut quaelibet earum centum habeat, florenos 1000.

Lego ad aedificationem Ecclesiae B. Nicolai Tyrnaviae,

ubi sepeliar, fl. 400., sed cavendum est, ne cives sive Vitrici ut vocant Ecclesiae eos in usum alium convertant.

Legi octo executoribus meis unicuique unum annulum et fl. 100. qui faciunt fl. 800.

Lego fratribus S. Francisci Tyrnaviens. in Monasterio s. Jacobi degentibus in eleemosynam fl. 40.

Fratribus Dominicanis ibidem fl. 40.

Dominabus Sanctimonialibus ibidem fl. 40.

Pauperibus ibidem in hospitali fl. 60.

Lego FF. Franciscanis in Monasterio Posoniensi degentibus fl. 40.

Sanctimonialibus ibidem fl. 32.

Pauperibus in hospitali ibidem fl. 60.

FF. Eremitis in Thal fl. 40.

Lego Dnae Ursulae Olah sorori meae fl. 200.

Nicolao Olah Császár filio fl. 200.

Dnae Helenae sorori meae lego 2000 fl., nam ei antea minus dedi, quam meis aliis quibus suis modis et temporibus de manu mea providi, ne et ip-a conqueri possit, lego inquam flor. 2000.

Lego Dnae Annae Olah nepti meae, uxori Michaelis Bidi fl. 200.

Dnae Annae Zluni, uxori nepotis mei Nicolai, ut duae catenae ei parentur, fl. 200.

Dnae Margarethae Bakyz olim relictae Thomae Olah dotem suam 100 fl. et praeterea 100 fl. lego, qui faciunt fl. 200.

Lego Michaeli Olah, nepoti ex fratre meo, qui conserventur ei per Helenam sororem fl. 500.

Lego nepotibus et neptibus quondam Joannis Huszár avunculi mei, sororibus meis Ursulae et Helenae bene notis flor. 300.

Lego Dnae Lucretiae uxori Listii fl. 200; ad necessitates filii et filiarum ejusdem fl. 200.

Joanni Listio, marito ejusdem fl. 260.

Pedissequis et ancillis Dnarum Ursulae fl. 25, Helenae sororis 25, Annae Olah 25, Lucretiae 25, Anna Zluni 25, ut Deum pro me orent, qui in toto faciunt fl. 125.

Lego Dno Petro Masano, Magistro Capellae Maj^{tis} Caes^{ae}, amico meo in memoriam mei unam cuppam, ut ex ea bibat, et in monetis fl. 100.

Lego Nicolao Istvánfy Secretario et alumno meo in monetis fl. 300.

Lego Francisco Naghwáthy et Wolffgango Pawch. quos ego a pueritia alui ac enutriv, cuilibet eorum unam cuppam et fl. 1000., qui simul faciunt in monetis Hungaricis fl. 2000.

Haeredibus quondam Francisci Beeghy, qui erat olim castellanus et provisor quondam Georgii Archiepi, non huic Clementi Beeghy, qui erat nuper Agriae, sed aliis illius Francisci Beeghy fl. 150.

Lego Matthiae Zonghor ultra stipendium suum Magistro Curiae meae florenos 50.

Michaeli Kereszthury fl. 50.

Balthasari Gozthony fl. 100.

Georgio Bidi affini adolescenti fl. 100.

Valentino Erdewheggy fl. 150.

Gabrieli Sythkey fl. 150.

Bernardo Chany fl. 60.

Nicolao Warday fl. 25.

Balthasari Zalay adolescenti fl. 16.

Melchiori Somochoy fl. 80.

Jacobo Wiskelethi fl. 16.

Benedicto Serzoky fl. 32.

Gregorio Palffy fl. 10.

Francisco Wsali Magistro Agazonum fl. 25.

Joanni Soos fl. 25.

Stephano literato Capronczay fl. 25.

Francisco Kewez fl. 20.

Gregorio literato Sabariens. fl. 12.

Andreae Bosnyák fl. 12.

Joanni Soky fl. 20.

Andreae literato scribae meo fl. 20.

Fratri ejusdem adolescenti Blasio fl. 16.

Benedicto literato hortulano seni fl. 32.

Aliis adolescentibus non nominatis, Cellarii scilicet, Culinæ et Stabuli servitoribus, quos non arbitror vigesimum numerum excedere, cuilibet eorum ultra stipendium fl. 3 Hungar. in monetis, qui faciunt flor. 60.

Pueris tribus discantoribus ad eorum studia aequal. fl. 60

Leonardo organistae fl. 10.

Antonio bassistae seni Posonii fl. 20.

Damiano literato olim dispensatori fl. 40.

Petro dispensatori moderno, qui se non est oblitus in dispensatione fl. 16.

Magistro Jacobo sartori fl. 16.

Gregorio barbitonsori fl. 10.

Moysi decurioni fl. 10.

Novem aliis portariis, singulis duos fl., qui faciunt fl. 18.

Duobus oroz janitoribus fl. 10.

Haec omnia praedicta servitoribus facta legata intelli-

gantur ultra conventionem eorum, quam tamen arbitror pro majori parte persolutam esse, quomodo Naghwáthy scit veraciter.

Capella mea in Nicoletto fundata et per me tota renovata habet, ni fallor, nunc tria vel circiter 4 quartalia vinearum; ad haereditates igitur et majorem foundationem ac dotem ejus ordinandam perpetuo pro salute animae meae duraturam lego mille fl. Rhenenses, qui in monetis sunt Hungaricalibus flor. 800.

Joannes Listius tamquam maritus Dnae Lucretiae et ipsa Dna haeredesque ipsius sint patroni in collatione et provisione ipsius Capellae, qui dent habitationem propriam et convenientem, vel faciant ibi parare denuo sacerdoti, qui erit Magister Capellae, et quem ipsi elegerint: is tamen sit bonae et probatae vitae ac non indoctus; is autem Magister Capellae singulis septimanis teneatur dicere devote tres Missas, unam die Dominica de tempore cum collecta Assumptionis Mariae Virginis; alteram feria 4ta de S^o Nicolao Epo, cum collecta B. Margarethae Virginis; 3^{am} feria 6^a »Humiliavit«, de Passione Dni nostri Jesu Christi, in omnibus praedictis Missis addendo collectam pro peccatis meis nominando me et parentum meorum. Diebus autem festis octavalibus et Dedicacionis, ut solet fieri, decantari etiam faciat; similiter is idem Rector, sive Magister Capellae in Capella parva superioris etiam domus Viennensis qualibet die Sabbathi in honorem B. Mariae semper Virginis cum collectis de Passione Dni, et pro peccatis, ut supra, missam devote dicat. Argentum autem, reliquiae Sanctorum, calices, candelabra argentea at alia argentea indumenta sacerdotalia et altarium, tapeta, peristromata et alia, quibus Capellam et inferiorem et superiorem in honorem Dei opt. max. dotavi et honestavi. sunt conscripta in Inventario superinde facto et manu mea propria subscripto; quae nunquam nec a Patronis, nec ab aliis quibuscunque illinc amoveri, aut in alios usus profanos converti volo et jubeo sub anathemate et gravissima indignatione Dei.

Servitoribus meis aulicis, si quorum stipendia debentur, quod tamen nescio, nam semper eis solutum est, per Naghwáthy et Erdewheghy Domini Executores secundum registra eorum jubeant solutionem fieri, vel ex pecuniis apud se remantibus, vel per Emericum Saaghy Provisorem Poseniensem ex restantiis proventuum meorum, et ex pretiis vini et frumenti. ita ut nemini debitor maneam.

Similiter Petrus Wsaly administrator proventuum meorum, ordinantibus id Dnis Excutoribus, meis equitibus et pedibus ac aliis officialibus ac servitoribus meis, quibus ipse alias

quoque semper solvit et quibus debitor juste manebit, ex proventibus Archi Epatus eorum stipendia et servitia persolvat.

Quia autem vidi post mortem multorum saepe multos creditores, qui injuste dixerint sibi deberi, accurrere solitos, ideo volui hac quoque in re aliquid scribere. Ego ex gratia Dei nescio me cuiquam mortalium debere, nec aliquem scienter oppressisse damnumque fecisse, neque ullas meas litteras obligatorias, quas non liberaverim, apud quempiam habere, praeterquam quod Re^{us} Dnus Zacharias Delphinus Nuntius Aplicus superioribus annis super 1383 fl. et 37 denariis quasdam litteras obligatorias a me quibusdam practicis extorserat perinde ac mihi hanc summam mutuo dedisset, quam nunquam dedit, et ne obolo quidem sum ei debitor, imo ego eum honoravi munusculis quibus potui. De Annata etiam Archiepatus satis diu cruciatus in totum eum contentavi, super quo exstant etiam litterae quietantiae, et ex praedictis etiam 1383 fl. et 37 denariis Franciscus Swamb nomine Procuratorio ejusdem Dni Delphini quingentos flor. hungar. per importunitatem suam extraxit, super quo etiam exstant litterae quietantiae. De litteris autem praemissis obligatoriis mihi restituendis per quondam Petrum Praepositum tunc Secretarium meum bis et hic Viennae, et postea tertio ad urbem nunciaveram ac postea solus quoque dum reversus fuisset, ipsi Dno Delphino fueram locutus antequam Pragam discederet, qui et per Petrum Praepositum mihi renunciaverat antea, et soli quoque postea hic dixerat, se illas redditurum, et me nihil omnino curae habiturum, sed tamen id hactenus non fecit, excusans se, quod litteras meas subito reperire non posset, et quod homo ille, qui litteras ipsas haberet, non esset apud eum: quamobrem rogo D. suum R. et Dni etiam Executores mei, si opus erit, rogent meo nomine, ut cum sciat se mihi ne obulum quidem unquam aut mutuo, aut aliter dedisse, et me nihil omnino Dominationi suae debere, velit ex charitate fraterna obligationem illam pro salute animae suae, cum et ipse sit mortalis, restituere, vel si non reperiret, cassare, ne ipsi Dni Executores aut haeredes mei aliquando injuste cogi possint ad id restituendum, quod non debeo. Praeterea dum arcem Lánsér emeram, rogaveram mutuo a Dno quondam Francisco Peway amico meo in Thall quinque millia flor. hungar., dederam ei litteras obligatorias, verum postea filiis ipsius Dnis de Peway diversis vicibus partim pecunia parata, partim in decimis puto me summam hanc totam debiti persolvisse, super quo exstant sex litterae quietantiae et nro etiam signaturae. Ego ita existimo, quod per me et officiales meos plus solverim, plus quoque lucri in decimis habuerint quam est debitum. ipsi

tamen, ut ab aliis audivi, putant me aliquid adhuc eis debere. quod tamen ego certo nescio. Itaque si ipsi plus acceperunt a me et meis secundum eorum quietantiam, quam debuissent. id totum eis ex imis remitto, si vero putant me adhuc eis debere, rogo ut et ipsi mihi remittant. attamen si Deus opt. Max. vitam meam prolongaverit, collatis regeſtis et quietantiis tractabo cum ipsis Dnis Peway uti filiis, et si quid dubii vel ego cum eis, vel ipsi mecum habuerint, paterne cum eis concordabo, quod etiam ipsi Dni Executores mei faciant, si quid mihi humanitus interea contigerit. et viderint Dnos ipsos Peway de hoc negotio post mortem meam mentionem facere.

Quod si aliqui adhuc comparerent (quod ego nescio. nisi fortasse aliquid esset in registris quotidianis dispensatorum et distributorum pecuniarum mearum, in Curia mea mecum existentium, quod item certo nescio, nam ego eis semper de mense in mensem persolvi ea, quae exposuerunt). qui post mortem meam, ut saepe post mortem aliorum per calumniam fieri vidi, aliquod debitum peterent, Dni Executores mei revideant, quo jure aut fundamento id petant, et si cognoverint debitum ipsum esse verum, justum et liquidum (quod tamen ego nescio, nam etiam a vivente me id repetivissent) et bonis et rebus meis argenteis, quas prae manibus habebunt, persolvant rogo plurimum, ne alicui juste sim debitor.

De Rebus Argenteis aliis.

Infulam meam propriam cum baculo pastoralis argenteo Pontificali et missali novo cum veluto rubro ac fibulis deauratis, item praefationes et Canones in pergamento scriptas. item calicem meum cum ampullis, lego Ecclesiae meae Strigonensi. habeo tam hic Viennae, quam Posonii, ultra alias res argenteas multo ante aliis per me donatas, et capellis meis iuxta Inventarii registrum datas, et ultra eas quoque, quas sororibus, nepotibus et consanguineis meis jam dudum antea, quibus in dorso nomina eorum insculpi feci, de manu mea propria dedi, donavi, et perpetuo jure contuli, et quas possibile est inter meas nr̄is mixtas esse, ex quo ipsi mei ad convivia amicorum meorum agenda et ad usum meum, dum opus fuit, iterum mutuati sunt, quas intactas et integras illis relinqui volo, quibus donavi, dedi et contuli, aliquid adhuc argentei in cuppis deauratis et aliis nempe in boltha inferiori domus Viennensis sub potestate Ioannis Listii in cuppis et aliis marcas circiter 226. In cubiculo meo sub clave Francis. Naghwáthy marcas circiter 53. ibidem in cubiculo sub scamno marcas circiter decem et octo. Item Posonii sub potestate Emerici Sághy marcas circiter 40, quae omnes simul computatae faciunt marcas 370. Ex his igi-

tur omnibus Dni Executores restituant praemissas cuppas per me legatas, ac residuas faciant vendi per aestimatorem, pretiumque earum, si pecuniae praescriptae paratae ad legata implenda non sufficerent, eo convertant, atque quod restabit una cum vinis et frumento ex proventibus Archieppatus jam mihi collectis, quae scilicet a solutione supra scripta militum et servitorum meorum supererunt, ad eos pios usus, de quibus in hoc testamento feci mentionem dispensent, poterunt etiam cubiculariis meis pro memoria aliquid dare ex eo argento, quo quotidie in cubiculo sum usus.

De Domibus per me aedificatis.

Domum meam, quam Tyrnaviae ex fundamento in area altaris S. Joannis Baptistae aedificavi, lego et relinquo successoribus meis R^{mis} Dnis Archi-Episcopis, ut habeant habitationem penes Ecclesiam, ubi meminerint se ex eorum vocatione residentiam facere debere, relinquo tamen sub eo onere dicendarum missarum, quod insculpi feci in marmore ad parietem domus infixio; rectoribus autem altaris S. Joannis Baptistae futuris, cujus vineas ego restauravi, erant enim semidesertae, et quas ipsi rectores cum censibus et emolumentis altaris, secundum foundationem possideant onere subportato, emi e regione domum unam desertam, licet nunc tamen ita per me reaedificandam, ut Rector ipse cum tribus aliis Canonicis domum non habentibus inhabitare possit, si vero me mori interea contingeret, ipsi Dni Successores mei id oneris aedificandi de meo et etiam de suo aliquo suscipiant pro salute animae suae, quod si successu temporum ex Dei clementia arx et Ecclesia Strigoniensis ab hostibus, ut spero, recuperabitur, domus ipsa Tyrnaviensis cum onere marmoris ipsi insculpto condescendat in commodum Ecclesiae S. Nicolai, ubi sepeliar.

Hortum etiam meum propriis meis pecuniis in suburbio civitatis Poseniensis emptum et per me plantatum, et domum ibidem per me similiter exstructam a fundamento, relinquo Rvis Successoribus meis Archi-Eppis, ut sint ibi boni hortulani Sacct^{ae} Caes^{ae} et Regiae Maj^{tis}, attamen teneantur qualibet hebdomada die Veneris unam missam de requiem pro salute animae meae et Thomae Pahy, in collecta nominando me in Eccla Sⁱ Martini super altare Crucis, ante quod Thomas Olahus decumbit, decantari facere.

Boves vero, vaccas et alia animalia, quae ibi in allodio penes hortum sunt, relinquo et lego pro media parte Joanni Listhio et uxori ejus, pro alia vero media parte Emerico Saaghy; hoc idem intelligere volo etiam de animalibus in

Pispekiensi allodio existentibus, quae omnia pecuniis emi, ex his tamen dent ipsi ad hospitale pauperum aliquid subsidii.

De peristromatibus, tapetis ac indumentis Sacerdotalibus et aliis.

Sunt in hac domo Viennensi in uno scrinio octo Cappae, item duo indumenta altarium ex veluto aurato factae et duae parvae Dalmatinae, ac duo aut tria mantilia ad genua Pontificis, ac aliae res parvae, de quibus nunc non memini. Hae fuerunt quondam D. Francisci de Frangepanibus Episcopi Agriensis, legatae, ut opinor, illi Ecclesiae, quas ego magno labore repetiveram, dum essem Eppus Agriensis, ab his saecularibus, qui eas habebant: hae itaque reddantur Ecclesiae Agriensi, si non erit in manibus saecularibus, sed ea conditione, ne illinc dissipentur.

Duas ejusdem Ecclesiae infulas, unam veterem ex unionibus, gemmis ac lapidibus, alteram novam ex atlatio rubro cum gemmis majoribus, et effigie albae aquilae cum libro praefationum et Canonum ego solus reddideram R^o Dno Antonio Eppo Agriensi fratri meo.

Rocheta, scandalium novum, bireta et suprapellicium ac alias res parvas, quae similiter in ladula praedicta fuerunt, dudum jusseram dari ad servitia divina, ubi opus esse videbatur.

Annulus unus, qui similiter erat Francisci Episcopi ex lapide zophyro quadrato satis magno et pulchro, quo utebar in Sacris, reddatur Ecclesiae Agriensi, caveatur tamen, ne illinc pereat. Imaginem Christi Dni nostri cum flagello filis aureis contextam, quam in Sacrificio Missae habui, reddi volo Ecclesiae Agriensi.

Duodecim aulea antiqua cum historia filii prodigi illius, quae ego vel a Warkoz, vel a Joanne Pereny, quod nunc non memini, expensis meis ac laboribus, erant enim distracta, recuperaveram, quorum sex sunt hic Viennae et sex Posonii, dentur Ecclesiae Agriensi, ex quo fuerunt Dni Francisci de Frangepanibus Eppi Agriensis.

Duo aulea sunt hic Viennae, unum cum armis quondam Dni Thomae Cardinalis, aliud similiter ex veluto totaliter aurato, quae ad reparandum huc attuleram, reddantur Ecclesiae meae Strigoniensi, cujus sunt.

Sunt hic Viennae aulea viridia magna cum floribus et insigniis meis, dum eram Eppus Agriensis in septem vel octo, ni fallor penis. Illorum duo majora lego Ecclesiae meae Strigoniensi; duo paulo his minora Ecclesiae Agriensi; tria vel quattuor reliqua ad ornamentum domus Viennensis. reliqua omnia tapeta alba et rubea, quae hic Viennae in domo superiori ac boltha mea sunt, exceptis duobus majoribus tapetis,

quae lego Eccleae meae Strigoniensi, committo et lego Dnae Helenae sorori ac Dnae Lucretiae, ut aequaliter inter se dividant.

Tapeta omnia et alia ornamenta ac utensilia domus, quae in domo Nicoleti sunt, excepto maximo tapeto, quod est in pariete Palatii, quod lego Eccleae meae Strigoniensi, et etiam exceptis Inventariis Capellae in registro Inventarii conscriptis, lego Dnae Lucretiae et suis haeredibus, ita quod capellam ipsam suis temporibus et festis ornari faciat, ac candelis etiam provideat.

Posonii in boltha inferiori in uno scrinio sunt sub sigillo capita argentea Divorum et alia ac una Monstrantia pulchra pretiosa magnique valoris, una etiam infula cum perlis et quaedam alia, quae ibi servata sunt, ne perirent ab Ecclesia Strigoniensi, reddantur omnia eidem; fuerunt etiam brachia et cornua chismalia et aliae ibidem res antea, sed eas Tyrnaviam Magister Martinus Subcustos et alii Canonici duxerunt. In alio scrinio ibidem fuerunt casulae et indumentum. altare contextum cum filis aureis et nescio, quae alia similiter sub sigillo, ea quoque reddantur Eccleae, sed ex his quoque Mgster Martinus Tyrnaviam adduxerat aliqua.

In eadem boltha in uno scrinio sigillis obsignato sunt indumenta sacerdotalia et altaris, ac alia nonnulla mantilia ac res, quae in regesto ibidem posito, cujus copiam ego quoque inter sarcinas meas, nescio ubi, repositam habeo, conscriptae sunt, quas scilicet ego de manibus saecularibus eliberaveram, et ex Cassovia Posonium adduci feceram, reddantur Dominabus Sanctimonialibus de Insula Leporum, nam pertinent ad earum Monasterium et Eccliam ex donatione Divorum quondam Regum et Reginarum Hungariae; caveatus tamen ne pereant, quia sunt pretiosae.

Ibidem in eadem Boltha sunt in scrinio meo proprio cuppae, ut praescriptum est, aliquot meae, quarum numerum Emericus Sághi Provisor, sub cujus custodia reliqui, scit, et sunt in monet. Hungar. fl. octingenti. qui eos post discessum meum, uti scribit eo reposuit: has res, si me mori contigerit, accipiant Dni Executores ad manus suas; cuppas reponant in medium aliarum, et faciant ut suprascriptum est fl. 800, autem his florenis addant tantum ad foundationem Capellae Nicoleti ad summae superius praescriptae augmentum. quantum opus fore videbitur, residua convertant additis addendis ad reparationem domus Tyrnaviensis e regione domus archi-Eppalis pro habitatione Rectoris altaris Sti Joannis Baptistae et trium adhuc Canonicorum sive Presbyterorum.

Ibidem Posonii habeo aliquot tapetia et aulea oblonga

et quadrata viridia cum insigniis meis; et his lego duo majora Eccleae Collegiatae S. Martini Posoniens. alia relinquo Eccleae S. Nicolai Tyrnaviensis, ex his tamen tapetis ultra tapeta et Inventarium, quae nunc ibi et superne et inferne sunt, duo vel tria tapeta dentur ad Capellam S. Ladislai in Curia fundatam, in manus Francisci Capellani mei nunc ibidem Rectoris Capellae pro Inventario.

Ibidem Posonii est infula in domo superiori caminata cum perlis, in qua Missam celebravi Posonii, quae reddatur Eccleae Strigoniensi, item privilegia omnia Eccleae Strigoniensis in uno scrinio sigillo meo signato sunt reposita, quae omnia sunt sub custodia Emerici Sághy relicta; reddantur fideliter Dno Successori meo legitimo Archi Eppo.

Alia omnia, quae pertinent ad Eccleam Strigoniensem, quibus usus sum ubique in Sacris, videlicet crux longa in novem portionibus, quae mihi praeferebatur; crux altera aurea parva cum lapidibus et gemmis pretiosa; baculus pastoralis deauratus, duo candelabra argentea, pelvis cum fusorio deaurata, thuribulum cum cimba relicta fuerunt Tyrnaviae in domo mea sub custodia Mgstri Nicolai Dessyth Canonici Secretarii mei; quae omnia reponantur in Eccleam. Alia praeter haec omnia in eadem ladula existentia sunt mea propria, quae distribuuntur eo, quo legata sunt.

In domo mea ibidem Tyrnaviae sunt in una scatula rotunda sigillo meo obsignata, certa privilegia et litterae Praepositurae de Thwrocław, quae ego pecuniis meis, ne perirent, pro majori parte redemi a diversis hominibus; inter eas est *aurea bulla Boh. Regis*; omnia reddantur fideliter futuro Prpto legitimo, sigillum conventus ipsius est apud Dnos de Kersa, si conventus reformatur, repetatur ab eis.

In armario cubiculi caminati domus meae Tyrnaviensis sigillo meo obsignato calix una cum patena deauratus et reliquiae sive pax sunt reposita: haec relinquo et lego altari S. Joannis Baptistae, ad quod tria etiam indumenta altaris parari feceram; item una cuppa parva et salinum tota deaurata, ac canterus parvus argenteus; item duo millia flor. in monet. Hungar. Cuppam relinquo Dno Matthiae Graeco Praeposito majori, canterum cum salino D. Stephano Eppo Soproniensi suffraganeo, ut orent Deum pro me. Ex duobus his millibus flor. Domini Executores dent PP. Franciscanis de Galgócz quinquaginta flor., Magstro Nicolao Dessyth centum et quinquaginta, ut orent Deum, Francisco Naghwáthi ac Wolffgango Rawch cubiculariis meis ultra praemissa legata, singulis eorum 400 adhuc flor., qui faciunt 800. Et reliquos

mille expendant. ut supra dictum est, ad loca necessaria vel pia, si alio non erit necesse.

Item auleum unum oblongum cum imagine Christi Dni nostri crucem bajulantis. item aliud quadratum cum imagine beati Joannis Christum baptisantis, utrumque serico et aureis filis textum, lego Eccleae meae Strigoniensi; quattuor alia talia autem simili opere texta dedi Capellae meae in Nicoleti, ut est specificatum et scriptum in Inventario Capellae ad laudem et gloriam Dei altissimi, et beatissimae semper Virginis Mariae. ac S. Nicolai Eppi.

Item casulam cum indumento altaris rubro, una cum calice, cruce. missali, candelabro puris inauratis, campanula aenea et etiam mea argentea, in qua sunt insignia mea, quae praemissa in una trucha sunt reposita, quibus scilicet in via ubique sum usus, lego et relinquo capellae meae, quae est in *arce Lánsér*; committo autem firmiter sorori meae Ursulae ac Nicolai Oláh-Császár nepoti ac aliis arcis ipsius Dnis futuris. sub salute animarum suarum, ut capellam B. Nicolai, quae est ante arcem nunc deserta, reaedificent et ornent suis ornamentis, in bonaque praeparatione ac ornamento teneant, ac plebanum non indoctum, Catholicum et non haeticum (talem sub irae indignationisque divinae poena omnino prohibeo) teneant et servent semper, cui decimam omnium seminaturarum propriarum, quae ad usum arcis sive per colonos, sive aliter fient ubique, et praeterea sedecim akones vini ac quolibet anno viginti quinque, aut potius triginta duos flor. Hungar. in monetis, ad usum et sustentationem ejus, et si haec non sufficerent. etiam mensam apud provisorem vel alibi, ubi commodius esse videbitur, ordinare et dare perpetuo teneantur, ut sit semper in promptu, qui eis et arcensibus ac plebi tam in arce quam in Curia *Lachumpach* in capellula ibi per me fundata, sacra et sacramenta Ecclesiae administrare possit, secundum ritum, morem et consuetudinem S. Romanae ac Catholicae Ecclesiae.

De Annulis.

Annulum meum magnum aereum cum effigio aquilae, qui fuit olim Dni Myhnae Waywodae Transalpinensis patru mei, lego Ser^{mo} Principi Dno Maximiliano Regi Bohemiae, Dno meo clem^{mo} una cum pugione mea equestri, cui inest totius anni calendarium.

Ser^{ae} Dnae Joannae Reginae restituatur annulus, quem Serenitati suae superius legavi.

Domini etiam octo Executores mei suos sibi annulos per

me legatos, qui omnes cum aliis sunt in una scatula sepositi, excipiant.

Ex aliis meis dent unum saphyrum meliorem Dnae Ursulae, alterum saphyrum Dnae Helenae sororibus meis. tertium saphyrum et jocale unum antiquum, in quo est smaragdus lapis, Dnae Zlwny, quartum anulum, quem fero quotidie cum rubino et adamante, dent Dominae Lucretiae.

Dno Eppo Transsylv. restituant anulum cum lapide turcesio, quem quotidie ferebam, et quem mihi ipse donaverat et adhuc unum ferreum [annulum, quia delectatur antiquitate. Anulum, qui est cum tribus lapidibus, rubino; adamanto et smaragdo dent nepotibus quondam Doctoris Jacobi Pisonis Praeceptoris Ser^{mi} olim Principis D. Ludovici Regis pie memoriae Dni mei clem^{mi}, hos autem nepotes novit Erasmus Gwthe olim capellanus in Lypze nunc in Novozolio, ut audio, habitans.

Detur annulus meus sigillaris aureus major, in quo sunt arma mea sine cruce, Nicolao Olah-Császár nepoti meo; similiter alter annulus meus minor sigillaris aureus, in quo sunt arma mea sine cruce, quem quotidie ferebam, detur Michaeli Olah nepoti meo, et Joanni Listhio detur annulus cum lapide magno Ranae.

Dno Draskovicio Eppo Quinqueecclesiensi pro memoria detur annulus cum lapide saphyro et insigniis quondam Mathiae Zaberдини Eppi Waradiensis.

Dno Andreae Sberdellato Eppo Tyrnaviensi anulum unum oppalem cum lapide de magno subrubro lego.

Dno Francisco Forgách Eppo Waradiensi filio uti meo, lego loco annuli atramentarium meum argenteum.

Dno Antonio Verantio Eppo lego ut restituantur litterae sententiales super arce Saarwaskow, quam ego inscriptam olim, si bene memini, in 14,000 flor. recuperavi Ecclesiae Agriensi tunc meae, nunc suae.

Dno Paulo Gregorianz Eppo Jaurinensi pro annulo lego sex numismata aurea et viginti argentea.

Dno Francisco Batthyany lego anulum unum ex saphyro.

De Vestibus.

Pileum meum Archi-Eppalem lego Dno Successori meo. Subam meam leopardinam subductam veluto violaceo lego Joanni Listhio.

Subam meam ex Damasco nigro subductam pellibus mardurinis, lego Dae Ursulae sorori.

Subam meam a Damasco nigro coloris leonini, subductam mardurinis pellibus lego Helenae sorori.

Subam ex veluto nigro subductam pellibus similiter mardurinis, lego Nicolao Oláh Czásár nepoti meo.

Subam ex Athlasio violano subductam pellibus mardurinis, lego Dnae Annae Zlwny.

Subam ex athlasio nigro ex pellibus mardurinis lego Dnae Lucretiae uxori Listhy, una cum pena camboleti rubri, quae est inter vestes meas.

Subam ex Tapheta dupla subducta pellibus hermellinis lego *Michaeli Oláh* nepoti meo.

Subam meam equestrem mardurinam veluti nigri, lego Francisco *Naghwáthy* cum diploide mea ex veluto violini coloris.

Subam meam mardurinam Tapheta dupla integre subductam cum pileo ex sebellinis pellibus facto lego *Wolffgango Rauch*, una cum veste mea simpla ex veluto nigro cum diploide mea ex Damasco rubro.

Subam meam ex cambaleto nigro subductam pellibus mardurinis lego *Gabrieli Sythkay*, similiter etiam vestem meam simplam ex damasco nigro lego eidem Sythkay, una cum diploide mea ex veluto nigro.

Vestem meam simplam ex Damasco leonini coloris meliorem lego *Valentino Erdewheggy*, et subam meam cum pellibus peghweth sub rochetum factam.

Vestem meam equestrem simplam ex veluto nigro, una cum veste mea quotidiana ex damasco leonini coloris, lego *Georgio Bidy*.

Subam meam antiquam cum pellibus mardurinis, quae omnibus aliis propter antiquitatem fuit mihi gratior, lego *Benedicto literato* hortulano.

Vestem meam Archi-Eppalem cum pallio et caputio ex cambaleto violacei coloris una cum rochetto uno, lego praebendariis meis Strigoniensibus, ut orent Deum.

Aliam vestem meam ejusdem coloris novam ex cambaleto una cum pallio, capucio et rochetto, lego Dno *Stephano Zakalinsky* Eppo Soproniensi Suffraganeo meo, ut Deum pro me oret.

Tertiam vestem meam ex panno violacei coloris, una cum pallio et capucio, lego Mgstro Francisco Capellano meo.

Quartam vestem meam ex nigro panno, una cum pallio et capucio lego capellano meo.

Est apud sartorem meum *Magistrum Jacobum* una pena si bene memini, cambaloti, coloris brumatici, eam lego Mgstro *Nicolao Thelegdino*, una cum mantello meo nigro pluviali et pileo ex veluto nigro.

Camisias omnes meas et facileta omnia habeat pro se

Wolffgangus Rauch cubicularius, quia earum curam etiam antea ipse habuit.

Mensalia omnia cum servetis habeat *Helena soror* cum *Michaele Oláh* nepote meo.

•Lectisternia et alia domus apparamenta, quae sunt in portione domus suae, habeat Dna *Ursula soror*; quae vero sunt in portione domus *Lucretiae*, habeat ipsamet, tam Viennae quam in Nicoletto.

Quinque habeo tegimenta nova lecti satis pulchra: ex his duo lego duabus filiabus *Annae Olah* neptis meae, similiter lego duo duabus filiabus Dnae *Lucretiae*, et quintam lego Dnae *Annae Zlunyi* uxori Nicolai, reliqua, quae habeo, fiant Cubiculariorum.

Revdissimis Dnis meis Eppis et etiam saecularibus, amicis et fratribus meis nihil vel parum legavi, quia plus forte plerique habent. quam ego et alioquin etiam pauperes sunt juvandi non divites, nisi D. suas Rev^{as} et Mag^{as} ex fraterna charitate hoc rogo, velint esse memores meae erga eos exhibitae amicitiae ac fraternitatis, atque sorores, nepotes et consanguineos meos patrocínio suo, ac alio favore atque benevolentia non modo apud Smam Maj^{tem} Cae^{saem} et Ser^{um} Dnum Maximilianum Regem Bohemiae, dominos nostros clem^{mos}, sed etiam alibi, ubi opus erit, promovere, tueri ac protegere, tam in hoc ultimo meo testamento, quam in aliis omnibus occurrentibus rebus atque negotiis, quorum curam et laborem Deus eis retribuet hic et in futuro saeculo.

De Libris.

Libros, quos hic Viennae in Bibliotheca mea habeo, lego *Joanni Listio* et filio suo *Joanni*, ea conditione, ut quos ex eis voluerit pro se retineat; alios autem studiosis Tyrnaviensibus pro salute animae meae distribuatur, ut ex eis discant.

Libri per me impressi, tam scilicet Breviaria, quam alia, quae *Franciscus Naghwáthi* scit ubi sint, omnes distribuuntur pauperibus sacerdotibus et aliis studiosis ac Ecclesiis inopibus, qui tales non habent; volumus tamen, ut ante omnia ad capellas meas *Lansér* et Nicoleti aliquot ex his pulchre illigentur et ligati dentur.

Libros, qui sunt Tyrnaviae in domo mea, legarem Eccleae, sed ea habet etiam alioquin nimis sufficientes libros *pulveribus obsitos*, quia Domini Canonici fratres nostri eos non frequentant, neque pulveres abstergunt: ideo committo, ut ex eis accipiat aliquos pro se Mgter *Nicolaus Telegdinus* Archidiaconus Zoliensis ad studia sua; et similiter Mgter *Nicolaus*

Dessyth Canonicus Strigoniensis, et reliqui distribuuntur pauperibus scholasticis Tyrnaviensibus, qui sunt studiosi.

De Equis.

Gradarius meus niger detur *Franciscus Naghwathy*, quia debeo ei unum equum.

Alius, si quem habeo, detur *Wolffgango Rauch*.

Quattuor equi mei currules grisei juvenes cum curru meo majori pensili novo, dentur Dnae *Ursulae sorori*.

Quattuor alii albi, quos habui a Petro *Wsali*, cum curru meo pensili minori, dentur *Helenaе sorori*.

Sex equi mei rasi currules dentur *Joanni Listio* et Dnae *Lucretiae uxori suae*.

Quattuor equi mei versicolores currules dentur Dnae *Annae Zlunyi uxori Nicolai Oláh-Császár*.

Reliqui mei tres, qui in curia mea mihi serviunt quotidie, una cum *Koczy* dentur *Joanni Listio* et uxori.

Tres similiter equi *Kocsi*, qui in *Oláh-Wywar* sunt, dentur *Petro Wsali* Provisorii.

Tres similiter equi *Kocsy*, qui *Posonii* sunt, dentur *Emerico Saághy* Provisorii.

Alii reliqui distribuuntur iudicio dnorum *Executorum* *Servitoribus* bene meritis.

Instrumenta Plumbea.

Flascae in thecis maximae sex, ut opinor una cum aliis mediocribus et minoribus maneant in arce *Lansér*, sed *Helenaе sorori* detur ex eis, quod necessarium fuerit.

Culina.

Instrumenta culinae et vasa habeant magistri mei coci.

Mille florenos, quos mihi quondam *Ulricus ab Eizingh* ex nomine mutui debebat, si aliquid restitueretur, lego filio et filiabus nunc superstitibus *Joannis Listhii* et Dnae *Lucretiae uxoris suae*.

Reliqua omnia mea bona et res, si quas (praeter superius nominatas, et eas quoque, quas dudum sororibus, nepotibus ac consanguineis meis de manu mea, aut aliter quomodocumque dedissem et donassem) ex oblivione non nominassem, et quae sive hic, sive alibi in restantiis proventuum meorum inveniuntur, Dni *Executores* mei accipiant fideliter ad manus suas, ac contentatis his, qui ut superius scriptum est contentari debent, residua inquam omnia partim ad *Capellarum* mearum *fundationem*, partim ad domus *Rectoris altaris S. Joannis Baptistae Tyrnaviae*, partim ad pia opera et pauperes propter Deum, *conservationes* convertant.

Sacrat^{mam} imprimis Maj^{tem} Caes^{am}, deinde Ser^{um} Principem Dnum Maximilianum Regem Boemiae, Dnos meos clem^{os}, in quorum gratia, et post Deum clementia semper singulariter confisus sum, legi testamenti hujus mei ac sororum, nepotum et consanguineorum, servitorumque meorum grosos tutores et protectores, quibus prostratus in terram supplico humillime, ut si suis Maj^{tibus} non ita fortasse, sicut optassent (voluntas tamen sincera nunquam defuit) servivissem, et in hoc aliisque rebus suas Maj^{tes} in aliquo fortasse, quod semper vitavi, offendissem, dignentur grose mihi propter Deum ignoscere, et suae Maj^{tes}, quae etiam alioquin ex suo officio ac vocatione orphanorum, viduarum, ac aliorum subditorum suorum, secundum Dei praeceptum pii patroni et defensores esse solent et debent, hoc pium et salutare opus et onus clementer suscipere.

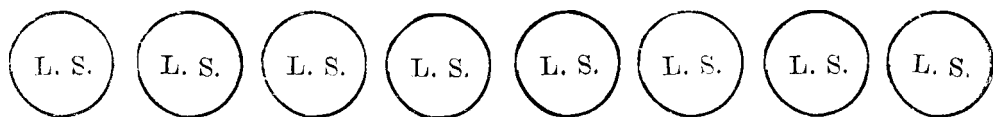
Executores hujus Testamenti lego et committo Rmos Dnos Fratres meos Paulum Abstemium Eppum Transylvanensem. Georgium Trascovitium Eppum Quinqueecclesiensem, ac Vrles Matthiam Graecum Praepositum majorem, Stephanum Radecium Satmariensem. Nicolaum Telegdinum Zoliensem Archidiaconos et Canonicos Strigonienses, Egregios Joannem Listium Secretarium et Consiliarium Sacr^{ae} Caes^{ae} et Regiae Maj^{tis}, Petrum Wsaly Administratorem proventuum Archi-Eppatus mei et Franciscum Naghwáthi cubicularium meum supremum, quos omnes rogo propter Deum, et his quibus decet etiam committo, ut hoc onus executionis suscipiant, et fideliter ac diligenter sub salute animae suae exequantur, meisque sororibus, nepotibus ac consanguineis, ut decet, una cum aliis amicis et servitoribus, a quibus bene mereor, sint favore, amicitia, protectione atque servitio et auxilio.

Cupio autem, ut hoc ultimum meum Testamentum, coram infrascriptis testibus conditum et scriptum manu mea propria senili licet ac tremula et propterea in aliquibus locis per eundem me correctum et aliquid additum, ab omnibus inviolabiliter observetur; qui vero timore Dei Opt. Max. ac salute animae suae seposita, vel in toto, vel in parte violarent et non observarent, sit eis anathema, et ira Dei in caput eorum descendat.

Hoc quoque, quod maximum est, nequaquam praeterire volui, quod Dnos Executores meos tamquam fratres rogo plurimum, velint et ipsi mihi ignoscere, et imprimis praefatae Caes^{ae} et Regiae Maj^{tibus} Dnis meis clementissimis meo nomine supplicare humillime, et etiam alios Dnos et amicos meos, imo etiam alios Servitores et subditos meos rogare, ut si aliquando a tot annis, aut factis aut verbis contra eos deliquissem meosque subordinatos (quod malitiose nunquam me fecisse aut

jussisse meminer) in aliquo gravassem, dignentur et velint propter Deum mihi ignoscere; ego quoque in omnibus contra me per eos, aut dictis aut factis, ut decet Christianum hominem ac Sacerdotem eis ignosco toto ex corde, orentque pro me Deum, sicut etiam ego et hic dum vivam et in aeterna gloria, quam ex meritis ac passione Dni nostri Jesu Christi, ejusque immensa bonitate ac gratia omni desiderio exspecto et spero, pro eis orabo. Actum et factum in domo mea Viennensi, *decima quarta Septembris*, hoc est in festo Exaltationis S^{mae} Crucis Dni nostri, anno ejusdem *millesimo quingentesimo sexagesimo secundo*, Archi Episcopatus mei anno decimo.

Nicolaus qui supra Archi Episcopus Strigoniensis, scripsit et subscripsit.

Coram me Paulo de Gregorianz Eppo Ecclesiae Jaurinensis mpp.

Coram me Joanne Sew (?) Magstro Curiae Caes^{ae} et Regiae Maj^{tis} mpp.

Coram me Francisco de Andreis Praeposito de Rayk et Canonico Strigoniensi, idem mpp.

Coram me Matthia Zongor, Mgtro Curiae Re^{mi} Dni, idem mpp.

Coram me Nicolao Isthwanffy Secretario Re^{mi} Dni, idem mpp.

Coram me Michaele Perczehweiz, mpp.

Coram me Francisco Nagiwathy Cubiculario Re^{mi} Dni, mpp.

Coram me Bernardo Czynny Mgtro Dapiferorum Re^{mi} Dni, mpp.

Hanc copiam cum Suo originali concordare ego infra-scriptus attestor, ac eius in fidem manu propria subscripsi solitoque sigillo firmavi. Actum Viennae, trigesima prima Decembris anni millesimi sexcentissimi sexagesimi quarti.

Hermannus Nolthaerus, mp.

S^{ae} Caes^{ae} M^{tis} Excelsi Regiminis inferioris Austriae secretarius.

(L. S.)

(A kismartoni fölevéltárból. Fasc. C. nro 23. Rep. 4-o.)

Közli: MERÉNYI L.

Kassa város 1556. évi számadás könyve.

Kassa városát 1556-ban nagy csapás érte. Április 13-án a város jegyzőjénél, *Zajcsik Mátyás* házánál, esteli 9 órakor tűz támadván, ez a várost mintegy harmincz ház kivételével rövid időn teljeseen elhamvasztotta. A tűz keletkezésének okául *Bebek Györgyöt* tartják, ki akkor *János-Zsigmond* híve volt. Gyujtogatásának az lett volna célja, hogy a zavarban seregével a várost *János-Zsigmond* részére elfoglalja. A város veszedelmét hirdető lángok egész Rozsnyóig ellátszottak az éji homályban s *Bebek György* sietett is fegyvereseivel a város alá, azonban *Nagy-Idánál* tovább nem juthatott, mert a baj időközben lecsillapodván. a város polgárai résen álltak. Igaz, hogy e büntény imputálása csak inkább ráfogás s kombináció, mint történelmi tény, de *Bebek György* kétes s rosszra hajló jelleme ki nem zárja az elkövetés lehetőségét.

E tüzvészben leégett a szent Erzsébet székesegyház; leégték a Domonkos és minorita egyházak zárdáikkal együtt, melyeknek szerzetesei a tűz után kivándorolnak a városból. Leégett továbbá a régiségéről s építészeti stíljéről nevezetes városi tanácsház — curia civitatis — is, mely a nagy sétatér azon részén állott, a hol jelenleg a városi színház épület van.

A városi okmányok éveken át úgy szólnak ezen évről, mint a »nagy tüzvész« — der Brunst — idejéről és a lakók jó sokáig nem tudják kiheverni az elemi csapást, mely őket sok üdvös és óvatos intézkedés megtételére ösztönzi.

A tüzvész áldozata lett a fentebbieken kívül a városi iskola, a városi fürdő s az öntőház, melyekről alább még leszen szó. Az alább következő számadó könyv a városi számadók — loen herrn — feljegyzéseit tartalmazza az 1556. évben közvetlen a tűz után való napoktól egészen az év végéig.

A város phönix-madárként támadt hamvaiból új életre s e megújhodást prózai tételekben fejezi ki a számadó könyv, melyből sok érdekes részlet köti le annak figyelmét, a ki a régi kassai municipium sorsa iránt érdeklődik. E tételek csupán a városra vonatkoznak, tehát municipális érdekűek. Altaluk a városi bíró és tanács hatáskörébe eső intézkedések foganatosítását látjuk szemeink előtt lefolyni s felépülni Kassa azon részét, a város azon épületeit, melyeknek sorsa az előljáróság joghatályaiba vágott s így kezébe volt letéve. Kár, hogy a polgárság magánviszonyaira nincsenek ilyen részletes adataink ezen esztendőből. Ilyenek s az alább következő számadások segé-

lyével magunk elé varázsolhatnók a XVI. századbeli Kassa képét nyilvános és magánépületeivel együtt, mely képnek kerekdedségét az építkezések számtételei csak tökéletesbíténék.

Így is elég érdekes — bár, sajnos, még mindig nem elég részletes — adatokat nyerünk e számadások által egyik-másik dologra nézve.

Így például megtudjuk, hogy a leégett Erzsébet egyház tornyában elpusztult az óra is, melynek mutatói aranyozott kezet ábrázoltak a helyreállítás után. Javítására a számadó könyv tételei tanúsága szerint a tanács összesen 27 frt és 5 denárt fordított. Ebből *Máté* lakatos-mesternek 8 frt, *Miklós* festőnek 17 frt 55 denár, végre az aranyozó *Miklós* ötvösnek (a ki Miklós festővel nem egy személy) 1 frt 50 denár jutott.

A városház felépítését a tanács *Gábor* mesterre bízta s a munkálatokra vele 80 frtban egyezik meg, jóllehet a számadó könyv csak 56 frt kifizetéséről tanúskodik.

Az iskola helyreállításának kialakult költségei 16 frtot tettek; ebből 13 frtot fizetett a tanács a mesterembereknek.

A városi fürdő helyreállítására a tanács *Stanislaus Pollak* ácsnál lép ugyan szerződésre, de — úgy tetszik — a mester *Stenczel Kratkoffszy* (*Krackovszky*) volt s *Pollak* inkább csak mint építésvezető pallér szerepelt a munkálatoknál. A szerződés értelmében a munkálatokért járt: készpénz 24 frt, 4 köböl élet, 1 félökör és 1 kupa lőre.

Az 1556. évben két iskolamester működött Kassán, u. m. *Richard* és *Gringang* mesterek. Az előbbeni összesen 30, ez utóbbi csupán 5 frtnyi összeget kapott a várostól a tüzvész követő naptól az év végéig.

A két lelkész közül *Antonio* magyar, *Gregorius Melcz* pedig német pap volt. Míg az utóbbinak összesen 35 frtot fizet a város, addig az első csak 22 frtot kap a tanácstól. Végül az elpusztult épületek közül érdekes az öntőház sorsa is. A tanács a tüzvész után — nem rendelkezvén öntő házzal — *Iglón* (Neundorf), *Merthen Khugelschmid*-nél öntet 25 frt ára golyókat. A megfogadott öntökemence-készítő (offen machr) mester 8 frtot s 1 köböl buzát kap az öntőház, illetve kemence felépítéseért.

Daczára a város nagy kiadásainak, jut pénz egyéb célra is. Így Kassa város Eperjessel, Lőcsével és Kis-Szeben-nel együttesen aranyozott kupát ajándékoz akkori kassai főkapitány *Dersfy István*-nak, *Puchheim* tábornoknak pedig elzalogosított aranylánczára 100 frtot ad kölcsön. Az egyéb részleteiben is figyelmet érdemlő számadó könyv ez:

1 · 5 · 5 · 6.

Ain memoriale Register was wyr loen hern ausz geben ader loen der kyrchn dinern vnd sthat dynern vor der czaith auff.

Item am sontage noch szofie habn wyr gebn dem her *Hannes fynk* fl. iiij, dy szol her verrechnen.

Item ausz dysem hat her gebn den czymerlaiten, dy das wain haus solln machn, fl. iiij.

Mer ausz dysem den *sigm(on)d diak* gebn fl. — d. 50.

Mer ausz dysem hot her gebn dem czymerman, der dy schwl macht fl. 1.

Mer dem *simo(n)* kwrthös d. 50.

Item am sonnobot noch corporis Cristi hot der her *Hannes fynk* empfangn fl. iiij. Dy sol her verrechnen.

Item am Montag noch sofi habn wyr loen hern gebn dem nayn *schulmayster Richardo* auff sainen dynst oder auff seinen loen, das her dorin dynen szol, wnd sainen Cantor fl. 25.

Item dem dayschen prediger habn wyr geben auff sainen loen fl. 7.

Item dem spchittel pffaffn habn wyr geben auff sainen loen fl. 3.

Item dem schulmayster gringang gebn auff sainen loen fl. 5.

Item dem *antonio vngerissn prediger* gebn fl. 8.

Item der Casper sthat hyrt ysth schuldig fl. 6.

Item am dinstage vor pffingstn habn wyr dem *schulmaister richardo* geschantk czerung fl. 2.

Item dem *mate schlosser* habn wyr gebn auff den szeger¹⁾ machn fl. 6.

Item am sonnobot vor pffingsten habn wyr gelien dem *balczer weger* ausz her richters sain befelich zw beczaln fl. 30.

Item dem *mathe kwrthös* gebn auff plech auff seinen loen fl. 1.

Item den schmidn habn wyr geben am sonnobot pffingstn auff dy stwk beschlogn fl. 6.

Item den wagnern habn wyr gebn auff dy reder, czum geschicz fl. 4.

Clementi Crausz habn wyr gebn auff czigel machen bys auff dy pffingsten fl. 15.

Rest payn ym alte schult fl. 29, czw beczaln czygl 10,000.

Item am dinstag noch pffingstn habn wyr dem bestheller gebn ausz her Richters befelich fl. 13.

Item am dinstag noch pffingstn habn wyr ainen czim-

¹⁾ Toronyóra.

merman dy schul gedingt czw dekn vnd das oberstn bodn czwmachen fl. 16.

Doran hot her vom loen hern empfangn fl. 1.

Item der her richter hot das sthat haus verdingt den czymmerlaitn ym fl. 80.

Item doran habn wyr gebn den nemlichen czymmerlaitn myt sampt den dray gulden dy der her Hannes gebn hat fl. 10.

Item am 3. Juni hobn wyr gebn ausz des ganczen roths willn den schwarzen mynichs czw czerung dy wayl szy habn das kloster gwt alsz dy myl vnd waingert aker landt wysn czw fraien hendn gebn fl. 25.

Item am obent corporis cristi habn wyr gebn dem czymmermann der dy schwl macht fl. 4.

Item am 9. Juni habn wyr gebn dem dayschn prediger auff sainen loen fl. 6.

Item was wyr habn gebn dem czymmerman der dy schwl macht bysz auff den sonnobent vor vitti auff saynen loen tuth fl. 8.

Item dem *kurthös mate* gebn auff seinen loen d. 24.

Item am sonnobent vor vitti habn wyr gebn dem czymmerman der das sthathaus bauth fl. 5 d. 50.

Item am sonnobent vor Jois baptiste habn wyr gebn dem *francz pixenmaister* ausz her Richters befelich auff seinen loen fl. 11.

Item am sonnobent vor Jois baptiste gelien dem mark richter auff sainen loen d. 25.

Item am sonnobent vor Jois baptiste habn wyr gebn den czymmerman der das sthathaus baut fl. 4 d. 50.

Suma bis auff dysen tage habn wyr ym czalt fl. 20.

Item am obent Jois baptiste habn wyr gebn dem her richter ain gulden ym golt dy hand czum szeger vergolden tut fl. 1 d. 50.

Item am obent Jois baptiste habn wyr gebn den czymmerman der das stat haus baut wider fl. 12.

tut dy summa bis auff disen tage fl. 32.

Item am sonnobent ladislai habn wyr auff sain beczalung dem berecz gekaufft 4 wegn koln iden p. d. 31, tut fl. 1 d. 24.

Item am dysen tage habn wyr gebn dem czymmerman der das sthat haus bauth fl. 8.

Summa tut bis her fl. 40.

Item am tage S. petri et pauli dem her Emrich vnd her *hannes finkn* gebn czerung, das sy den dayschn Indy laysch¹⁾ sain, mit den andern sthetn entkegn geczogn mit czerung fl. 20.

¹⁾ Lócse.

Item am tage vysitationis marie do der her *Andree göböl* vnd her *balasch henkel* sain sy kain¹⁾ eperies geczogn auff das her *wernery* sain begrebnes czw czerung gebn fl. 4.

Item am sonnobent noch visitationis marie habn wyr gebn auff sainen loen dem *Jyrg kürthös* d. 50.

Item dem wagnern hat der her hannes gebn fl. 4.

Item an dem tage habn wyr gebn dem *Hannes golt-schmid* auff schindel kauffen fl. 20.

Item am sonnobent noch visitat. marie habn wyr gebn dem dayschn prediger ausz her richters befelich. das her auff den schulmaister vnd Cantorem geczert hat fl. 2.

Item am sonabent noch Visitationis Marie dem czyerman, der das Stathaus bauet haben wir bischer gegeben fl. 52.

Item sonabent vor Margarethe ist der Marckrichter schuldig blyben fl. 38.

Item denselben tag haben wir dem *Andras Schmid* geben auff arbeytt fl. 1.

Item sonabent vor Margarethe dem detschen prediger geben fl. 2.

Item eodem die den paurn haben wir yns Leger geschickt fl. 2, die hat der Peter bey sich, hat aber wider geben 1. Augusti fl. 1 d. 82.

Item freytag nach Margarethe dem *Metthen khugelschmid* ym *Neundorff* haben wir auff kugeln geben fl. 25.

Item montag Margarethe dem Schulmaister auff sein lou geben fl. 3.

Item dem Moler der den Seiger malet gebenn fl. 1.

Item sonabent noch diuisionis Apostolorum dem puluermacher haben wir auff arbeit geben fl. 1.

Eodem die dem herrn deutschen prediger auff czerung geben fl. 3.

Item sabbato ante transfigurationis domini geben wir dem Moler fl. 1.

Item eodem die dem *francz buchsenmaister* gelichen fl. 2.

Item dem Moler gegeben sabbate ante Laurenty fl. 1.

Item dem Meister *francz buchsenmaister* gelichen Sabbathe eod. fl. 2.

Gelawen gelth.

Item dem *francz püxenmeister* hoben dy weynhern geben d. 50.

Item dem *peter stadtdyner* ausz des her richters beffell am dinstag noch Assumptionis Marie gelawen fl. 1.

¹⁾ Gegen.

Item dem *francz püxenmeister* eyn kaith Hanff kauffth d. 5.

Item dem hayto auff beffel des her richters gelawen d. 50.

Item der pülffermacher gelawen d. 50.

Item dem *kurthos simon* gelawen d. 25.

Item dem *Miclos moler* die Joannis decollationis haben geben, das her dy wr wolth fl. 3.

Item am Sonabent die decollationis Scti Joannis haben wyr alsheüth gebn auff der Stadt hawsz baw fl. 4 und ist yn dy Süme bezalthe worden fl. 56, vnd bleyben wyr noch schuldig nicht mer das fl. 4 dem *meister gabriel*.

Item mer dem *Miclos moler* gebn auff moler golth, dy wr zü molen, was der *Miclos goldtschmidt* hot bezalthe vnd geborgth fl. 1 d. 55.

Item dem *Francz püxenmaister* am donnerstag vor decollationis Scti Joannis gelawen fl. 3.

Item zw barthffel breter bey dem scholtess gedinck do hin zcü bestelln pro d. iiiij, doran hab ich im gebn am donnerstag vor Joannis decollationis scti fl. 3.

Item Radtbar hab ich *hanns Finck* v. vmb eyn fl. gedinste zcü machn bey dem ober mülner; doran hab ich yn gebn fl. 3, also das hers szoll lossn allenthalb mit aller zcü geher beschlagn (?).

Item dem Landsknechtu hott dy Stadt am tag Decollationis Scti Joannis am sonnobent gelawen do sy zcü kü. Mat. geschickth haben fl. 25, yr handtschriffth habn wyr yn dy tyssz lade gelegth.

Item am Mitwoch noch Egidy hoben durch dem *balass diack* Stadtdiner geschickth vor den wbergoldetn koppel¹⁾ dem h. richter, den man hot den hern Capitany in aller Stedt hamen²⁾ geschanckth fl. X.

Item am Mitwoch noch Egidi hoben dem *meister Francz püxenmeister* geben fl. 6.

Item am Sonnobent vor Natt. Marie hoben wyr dem *meister Francz püxenmeister* durch seyn knaben geschickth fl. 4.

Item dem *Meister Jorg zcymerman* hoben wyr Sonobent vor Natt. Marie gelawen fl. 1.

Item am Sonobent vor Nattivitt. Marie haben den hern *Greger deutschen prediger* durch den greger stüden. geschickth fl. ij., ausz beffel des h. richters.

Item am Sonnobent noch Nativittis Marie hoben dem *Miclos goldtschmidt* das her zcw wr mollwerk, als goldt vnd ander farb gekaufft hoht fl. iij.

¹⁾ Kupa.

²⁾ T. i. Kassa, Eperjes, Lócse és Kis-Szeben.

Item am sonnobent noch Natt. Marie hoben geben dem *miclos Moler* auff seyn arbett fl. ij durch dem *miclos goldtschmidt* geschickth.

Item am Sonnobent noch Nativittis Marie haben den *Francz püxenmeister* gelawen fl. 3.

Item am Sonnobent noch Nattiv. Marie hoben dem Meyster *Francz* eyn stück eyserne drott losszen gebn, der wigeth pffünt xj.

Item dem her *Hanns finck* sey wyr schuldig fl. iij d. 33.

Item mer hot her dem stenczen, dy das schlos ayde¹⁾ schlessn solln gebn fl. ij.

Item den statknechtn dy dy 2 falkaneten vnder gadn²⁾ gefürth hobn, zcerung d. 50. Item vor brott d. 8.

Item mer der her *Hanns* hot dem pülffermacher gebn fl. ij, am tag dinstag vor crucis vnd both wieder auff den rotthawss entpfangen.

Item am dinstag hoben der *Agneta Thadeüschen* ausz beffel des h. Richters vnd rotts von wegen des bisschoffs hawsz an yrer teyl gebn fl. 2.

Item am Sonnobent noch lamperti hoben dem meister *franz püxenmeister* gebn fl. 4.

Item am Sonnobent vor Mihaele hoben wir dem Meyster *michel schmid* gebn fl. iij.

Item dem *Benedick schneidr* gebn fl. iij.

Item dem *Miclos Moler* am Sonnobent vor fran. hoben an seyn lon gebn fl. 1.

Item dem *franz Buchsen Meister* am sonobent noch dionisy haben wir gelawen fl. ij.

Item eodem die dem *Gregorio Melczer* deutschem prediger auff sein quartal geltt haben wir fl. 3.

Item am Sonnobent in vigilia Luce ewangeliste hoben der vr macher Mester *mathe schlosser* gebn fl. ij.

Item sonobent am tag Emerici dem *franz Buchsenmeister* fl. 1.

Item dem peter, das er gen Zantho (a sor kihúzva).

Item eodem die dem deutschen prediger *Gregorio* gelihen fl. 1.

Am tag Emerici sonabent haben wir dem hawern die do haben die grosse *Ayde* geschlaffytt auff her richters beffel geben fl. 23^{1/2}.

Item am Sonnobent vor oim sctorum hoben dem hern schulmeister auff seyn dinsth gelawen fl. 5, geschickt durch den gregorio.

¹⁾ Nagy-Ida.

²⁾ Garadna.

Item am Montag noch oim sctorum hoben dem h. *hanns finck* vnd *peter brechtel* vnd dem *czeszehasy*, do sy ken¹⁾ Epperies geczogen sindt zcū fridigen (?) mit dem felix gebn fl. 3.

Item Sabbato ante Laurenty dem *Olah Augustin* auff sein haus gaben (így!) wir auff des herrn Richters befehl fl. 16.

Item eodem die dem haito haben wir geben d. 50.

Sabbato ante Martini.

Matheus Ossa, *Gregorius Gaydos*, *Martina Gassa* haben 6 rymen vorkaufft der Statt drauff sie haben empffangen fl. 2.

(Későbbi kézzel): Item mer vor dy rimer gebn fl. 6.

Sabbato vor Martini hott der herr *Emrich Paczner* vns gelawen fl. 13.

Andreas Sched hot auff das 1555 iar ynsz dreisigst eingereicht 2 fl. mehr, denn er schuldig gewest, welche fl. 2 ime wir schuldig seind blybenn.

Die hornbloser sint alle sampt schuldig fl. 2.

Item sonabent am tag Emerici haben wir dem herren von *Pucham*²⁾ auff seine goldene kethen geben fl. 100.

Item am donnerstag noch Martini habn dem *Mathe schlosser* gebn vor seyn dinsth das er in zcynuel³⁾ geczert hat fl. 4.

Item am mitvoch vigilia elizabet gebn dem schaffer fl. 6.

Item mer fl. 8.

Item sonobent noch Elizabeth haben wir dem Moler gebn fl. 1.

Item dem schaffer sindt wyr schuldig blibn fl. 12.

Item dem meister *francz Büchsenmeister* montag vor Catherine gegeben vnd geliehen fl. 1.

Item die Conceptionis Marie dem schaffer geben fl. 1.

Item sonabent vor Luciae dem *francz Buchsenmeister* geliehen fl. 4.

Item dem vürleütn dy do 50 kübel hober von den heru von zcyben⁴⁾ geschickth habn zcw vortrinkn gebn d. 50.

Item den *Hanns Goltschmid* vnd Statschreiber do sy ken Epperies zcū den Commissarien gezcogn sindt hobn wyr gebn zcerüng fl. ij ausz schrotter gelth.⁵⁾

Item den hern von zcybn vor 50 kübel haber pro d. 17 zcalt, thüt fl. 8 d. 50.

1) Gegen.

2) Puchaim.

3) Csermely-völgy, Kassa mellett.

4) Kis-Szeben.

5) Húspénz.

Losung das wir habn ain genomen noch der brunst 1556.

Item dy *lantos sebastianin* gebn fl. 2.

Item *marc görgi* d. 50.

Item *duda Jane* d. 25.

Item *bernart czimmerman* d. 25.

Item *Nagi ambrus* in der flescher gassn d. 50.

Item *bendig baythler* d. 50.

Item donnerstag vor Thome dem *Bartel glaszer* geben aus herr Richters befehl d. 50.

Item dem vince das her dem *francz pinder* ken Eppe-ries brieff getragn hot des dreisigs halbn d. 20.

Dem Herrn Gregorio Deutschen Prediger.

Sonabent vor Thomae Apli haben wir im auff sein lon geliehen fl. 4.

Item eodem die dem haytho haben wir gebenn aus herr Richters befehl d. 50.

Eodem die dem Sigmund dem stattdyner gelawen d. 25.

Dem statschreiber gelawen d. 25.

Eodem die ausz desz herren Richter befel dem peter Statdyner, das er sein geltt ausgeben hatt auff dem weg von Wien gebn wir fl. 1.

Dem Pether Stattdyner in vigilia Nattis dui geliehen aus herr richters befel fl. 1.

Item die S. Stephani Martyr. Item dem Mathe Polczergiartho den hornbleser geliehen d. 25.

Donnerstag am tag Sylvestri dem fabyan Czirkler geliehen fl. 1.

Item eodem die dem Moler der den seiger gemalt hatt haben wir fl. 3.

Stanislaus Polak, Der Cymmerman auff genomen die Badt stuben zu bawen.

Vnd erstlich mit eine eingedung gemacht zcū gebn fl. 24.

Item 4 kübl getred.

Item 1 halbn oxen.

Item 1 kofe lór.

Item in vigilia vndecim millia virgin. haben wir ime gegeben fl. 2.

Item sonobent am tag Emerici hatt er auff die arbeit genomen fl. 3.

Item am montag vor Simonis Jude haben dem Meister *stenzel Kratkoffsky* (vagy: *Krackoffszy*) gebn fl. 2.

Item am Sonobent in Vigilia oim sctorum haben dem meister stenzel geben fl. 4.

Item am Sonobent vor Martini dem Meister Stenzel gegeben fl. 2.

Item am dinstag in Vigilia Martini hobn dem meister stenzel gebn fl. 3.

Item am Sonobent hobn dem meister Stenzel gebn fl. 4.

Item Sonabent vor Andreae dem meister Stenzel geben fl. 2.

Item der herr haus fynck im geben fl. 1.

Dem schlosser der dy wr macht.

Item dem schlosser am Sonnobent in die Joannis decolationis haben dem Mathe schlosser gebn fl. ij.

Off seyn arbet vnd ist seyn knab off dem hausz gewesen.

Anno 1556.

Item in vigilia S. Martini aus befel eines Ersamen Ratts habenn wir geliehen dem herren Balas Henckel ynn seiner kranckheitt fl. 4.

1556.

Item der Marckrichter ist schuldig das wir ime haben gelawen fl. ij d. xxxviiij.

Item sonabent nach Elizabett haben die heren 2 wechter auff den Thwrm auffgenom̄en, deren lon ist wochlich d. 50 iglichen. Der eine heist *Janoss huska* vnd der Ander *Janoss Olasz Thamasz fia* von Eperies. Vnd haben wir dem einen geben vor 3 tag d. 23.

Item auff rechnung haben wir ynen geben d. 50.

Vngrischer prediger.

Item dem herrn *Anthoni* auff sein lohn geben fl. 14.

Sonabent nach Barbare ist im geliehen worden (üres.)

Item dem herren *Gregorio* deutschen prediger gaben wyr eodem die fl. 10.

Bombardarius.

Item sonabent vor Andreae haben wir dem Meister *francz büxsenmaister* geliehen fl. 8.

Am tag Innocentn dem *francz Bücksenmaister* geliehen fl. 2.

Item am tag Innocenten haben wir geben dem herrn Richter *Lorencz goltschmid* fl. 10, von wegen den köpffs den die Stett den *dersfy Istuan* geschencktt haben, vnd die Eperieser synd daran dem herr Richter fl. 10 schuldig gewesen. Vnd wir solchs von wegen der Eperieser zaltt haben, denn sie

haben auch schuld ann der *Paul Lipskyn* haus, das die Statt gekauftt hott.

Anno Domini 1556 am Mitwoch noch Egidi hoben wyr dem her richter durch den Stadt dyner Balass dyack drabantten auff zcünemen geschickt fl. 6.

Item am Montag in vigilia Nativittis Marie haben zcū den her Richter getragen dem drabanten fl. 132.

Item dem *Nitrai Jorg* das her aüff den Landt drabantten hot gesücht zcerung d. 75.

Item am dinstag noch Fran. haben mer ken *zcanth*¹⁾ den drabanten geschickth fl. xx in golth.

Item dem Peter stadt diener do er das gelt hinaus gefürt hat zur zerung geben d. 40.

Item sonabent nach dionisy haben wir gen *Zantho* den drabanthen geschickt fl. 25.

Item am tag Galli haben wir dem *Mathe deak* probest von der *Meysel*²⁾ für die quartt zaltt ym zymel thut fl. 18.

Item eodem die haben dem *hansz goltschmid* geben auff schindeln fl. 7.

Item sonabent am tag Emerici haben aus befel hern Richter der dreien rottmeister der drabanthen haben wir geben fl. ij. Sie heisen mit namen Janos, Pether, Görgh.

1.5.5.6.

Vollgett was ich *Andrea göbel* hab aüff dy Landth knecht auszugeben.

Item am Sonnobent hob ich *Andrea Göbel* vor Bartholomei gebn dem her *Jorg Rymer* von wegen der dray Rinder fl. 6.

Item am Sonnobent die decollationis Sancti Joannis Baptiste hoben den fleyschern gebn fl. 7 d. 34 von wegen der Landsknecht.

Item am Sonobent vor Natt. Marie (hézag).

Item vnder des obristen ffenlenknecht zcūm ersten vnd zcū den andern hoben off brot vnd fleysz dem baltazar thanhewszer gebn d. 81.

Item mer dem kyrthos *Fabyan* auff brott geben, welches her von der *kerekyartho* annos den Landszknechten hot gekaüfft d. xvvi.

Item mer d. 4.

Item mer d. 4.

Item mer dem *Ambrüss fleischer* gebn ausz beffel des herrn richters d. 19.

Item ausz beffel des herrn Richters lobn den meyster knecht gebn d. 4 omb fleysz.

¹⁾ Szántó.

²⁾ Mislye.

Denn der den offen macht zcüm spleyszen oder gissen.¹⁾

Item am dinstag in die Egidy hot der her richter sampt dem herrn eynen man gedinkth, der den offen zcü gyssen soll machn, ym zcü gebn fl. 8 vnd 1 cub. weizen.

Item eodem die hoben ym gebn fl. 1.

Item am Mitwoch noch visitationis Marie hoben wyr geben den offen maker fl. 3.

Item am Sonnobent vor Michaelis hoben wyr geben den offen maker fl. 2.

Item am Sonnobent vor Francisci haben mer gebn fl. ij.

Dem pulvermachern.

Item am Sonnobent decollationis Scti Johannis hoben mit dem pülwer maker abgerechent (igy!) vnd hoben pülffer gemocht centner 8 vnd Lxxxvij pffünt, dorauff hobenn wyr zcalth fl. viij.

Item am Sonnobent vor Natiuitis Marie hoben wyr mit dem pülffermacher abgerechent vnd hot eyngerecht lawter pülffer centner 3, pffünt. 79. Dorann hobenn wyr zcalth fl. 4 vnd her bleybt noch 4 pffünth schuldig.

Item sonabent nach dionisy haben wir abgerechent mit dem pulwermacher der hatt eingereicht C. 8 L. 3, dorauff ihm wir gegeben fl. 8. So bleibt er schuldig auch auff den vorigen rest L. 1.

Közli: MIHALIK JÓZSEF.

Tököli Miklósné, Jakusith Zsuzsánna ellen indított boszorkány perben fölvett jegyzőkönyv, 1662.

Anno domini 1662 die 3. mensis Octobris penes commissionem domini Vicecomitis literalem et ad instantiam in eadem denominatorum dominorum exponentium, spectabilis utpote et magnifici domini Valentini Balassa de Gyarmath etc. (titulus) nec non generosae ac magnificae dominae Catharinae Szunyogh de Budethyn consortis ejusdem, per nos Georgium Gilany judicem nobilium et Johannem Pryleszky juratum assessorem comitatus Trinchiniensis in castello Sigmondhaza dicto, ac comitatu praetacto hoc Trinchiniensi existente situato eorundem dominorum exponentium, testimonia super infrascriptis deutri punctis, sunt exacta.

Tudgya-e az tanu, hogy Jakusith Susanna, Teökeöli Miklósné, Orlainé ellen s mások és kik ellen hozatott, honnét és

¹⁾ Öntő-kemencze, öntőház.

micsoda boszorkányokat, babonázni akarta-é az exponenseket vagy kiket másokat és mi módon. Maga urát is más gróffokat is s kiket, maga kípít és más ajándékokat köldvén. Bakon várt-é kit estve magához, egy szóval kinek ki által mikor és mi módon akart ártani tudakozván s kívánván özvegyi voltát is, micsoda porokat, ártalomra valókat s kik ellen osztott, hogy hincsek, micsoda darabokat rongyokat, hogy fába csinállyák. Mezőtelenül teknyőbe mint feresztett-e embereket; vizeket cserébe mint küldezett babonás végre, mint égette és mint hatta, hogy kerécse-nek urának, hogy ő is szabadabban az iffiakkal barátkozhassék és az ki ebben szolgálni nem akart, mint akarta megöletni. Holt emberekkel mint temettette más ember haját, kiét és mi végre. Most is kik által és mely boszorkányokkal barátkozik.

Primus testis nobilis domina Anna Zahradeczka, egregii condam Casparis Hrabowszky relicta vidua. post juramentum examinata fassa est. Tudgya, hogy az midőn az idén Posonbúl megirt Theökölini aszonyommal visszatérvén délre megszállott volna némi nemű Sztrasoc avagy más néven neveztetett faluba, bizonyossan nem tudhattya, onnét valami boszorkány szabásu asszont Ilona nevőt magával Beczkóban elhozta volna a végre, hogy valami babonaságokat, melyeket házában vagy más hova elrejtettek volna kiszedné, mely asszony valami dib-dáb ördöngösségeket kiásván-é vagy hol vevén az aszonymnak és fatensnek mutatta, jelentvén hogy immár azon személy (Orlaini aszonyomat értvén) kénlőduék és hogy attul meg köllene halni, mások ellen pedig hogy varázslott volna nem tudhattya, vagyis exponens uraknak ő nagyságoknak azzal ártani akart volna. Tudgya azt is, hogy megirt aszony maga képét és egy aranybul csinált zománczos szívet ajándékban fatens leánya által, mely akkorban frauczimere volt megirt aszonnak küldeni akart volna, kiről aztán a leány is fenytette, hogy ne cselekedgyék, de kinek nem tudgya. Arrul is jól emlékezik, hogy Tökölini aszonyom fatensnek mondotta és hatta volna, hogy templomban Orlainé aszonyomat némi-nemű porokkal meghintegette volna, lévén ugymond kegyelmed esmeretlen. ezekben sem veszik az emberek, de ő azt nem cselekette. De caetero nihil. Tudgya azt is, hogy Solnai Ovcarszky névű Judka aszony Tökölini aszonyomat valami füvekből csinált ferdőkebe feresztette, mely ferdővel azután hogy megmosódott volna az aszony, az urnak Tököli urnak maga az aszony fejét mosta, mi végre nem tudgya, mivel hogy azon vizet megint elrejtette. Ad subsequentem nihil, excepto: Hogy azt is nyilván tudgya, az midőn Mednianszky György megholt volna, és őtet temettették volna, hogy az aszony mosónéja Kata, mely akkortájban Orlainé

aszonyom szolgálója lött volna, megirt Tökölini aszonyomtul rea kirettetett Orlaini aszonyom hajában hozott volna, az Orlaini aszonyom haját Mednianszky György urammal eltemettette volna de mi végre nem tudgya. Mely ördenges személyekkel penig; baratkoznék nem tudgya mást Ovecsarszky Judkán kívül, a ki holmi fővekkal s tanácsosal táplállya, most is mellette livén.

2-dus testis honesta foemina Catharina Kanytrowa, consors providi Andreae Podhradczky de possessione Podhragyie ad arcem Kassa pertinente, praevio juramenti fassa est. Tudgya, hogy Sztrasorul Tökölini asszonyom Posombul gyövén magával hozta volna egy vén asszont, mely Becskóban gyövén jelentette, hogy babonaság az alsó vár kapujában be volna ásva a végre, hogy az mely gyermekkel terhes volna asszony, benne rothadna, de hogy Orlaini aszonyom vagyis másik ellen hozta volna azon asszont, nem tudhattya; de arrul jól emlékezik, hogy Teökölini aszonyom Orlaini aszonyom szolgáló leánya annyát reá kérte volna, hogy azon leánya által lugban, mellyel Orlaini aszonyom maga fejét mosta volna, hozna néki, minthogy azon Sztrasói aszony abban a lugban kivánta volna a végre, hogy Orlainit Tököli urammal meggyülöltetné; és hogy fatenst is Tökölini aszonyom, minthogy akkor az ő szolgálója volt, valami porral (kit Becskóban lakozó Sztankowszky Kata csinált volt) küldezte volna, hogy azon Orlaini aszonyom háza ajtaja küszebe alá hintené, kit nem cselekedett, de hogy exponens uraknak ártani akart volna nem tudgya, nem is hallotta. Tudgya azt is, hogy az aszony azon pornak felét, kit Orlaini aszonyomért készítettett volt, Tököli uram csizmájában hinteni megparancsolta, és hogy az fatens monddotta volna nikie: az Istenért nagyságos aszonyom ne cselekedgyük azt, ha valami szerencsétlenség történnék az uron, örökkén bánhatná nagyságod. Tudgya azt is, hogy azon Sztankowszky Katát megint kérte volna arra is Tökölini aszonyom, hogy csinálna olyan orvosságot Esterhaz Ferencznek, mellyel beszélgetésnek kedviért hozatná el hozzája Bakon azon Esterhazit, és azt kedden és csöterteken estve szoktanak csinálni, az mint is megirt napokon szokta várni magához, mivel azon kivánta, hogy hozatassék el, és azon estve fölékesítettén magát, várta ő nagyságát. És hogy hallotta volna Zahradeczky Doriskátul, akkorbéli Tökölini aszonyom frauczimeritül, hogy az aszony Esterhaz Ferencznek maga képét és valami pántlika kötést egy szév forma zománczos öszkezzel Polaczek Gyurka névő inas által, de meg nem adta azon urnak, hanem megirt frauczímernél maradott, és hogy azon ajándékot ez elmúlt ország gyűlésén Posomba lévén, küldette volna. Emlékezik arrul is, hogy ő általa ennyihány izben özent volna Sztan-

kowszky Katának, tekéntené meg az viaszon, hamar marad-é özvegyé avagy sem. A mellett azt is tudgya, hogy megirt asszony az elmúlt pünkesd előtt Teötesini asszonyomhoz Sophia névű frauczimert küldött volna fatenst valami levélért, mellyet irt volna Esterhaz Ferencznek az asszony s könyvét, kipét, s öngét küldött volna, hogy azon Esterhazi urnak Teötesini asszonyom meg nem atta volna, kit midőn meg nem atta volna, én vissza hoztam. Tudgya azt is, hogy az asszony Teökölini urnak öngéből darabokat metczvén meghatta, hogy nyárfában belé csinálnának, jelentvén, hogy a végre cselekedné azt, hogy az urával Orlainit utáltatná meg. Emlékezik arrul is jól, hogy megirt asszony anyaszült meztelen egy kenyér sütő teknyőben feredvén és megmosódván, azzal a moslák vízzel urának mint fejét és az egész testét megmosta, és abban a lugban annak a babonás asszonynak egy olan palaczkkal Sztrasára adott volna, mi végre nem tudgya, de úgy értette, hogy azon vizet kilencz határra kellett volna azon aszonynak vinni. Ad reliqua nihil. De azt az asszony szájából hallotta, az midőn Solna tájárul szintén akkor az mikor Mednianszky Györgyöt temették volna, megtirt volna, hogy Orlaini asszonyom haját véle temettette volna el. Azt is hallotta volna másoktól, hogy ha azon Orlaini haját asszony emberrel eltemettették volna, inkább ártott volna. Mely hajnak megszerzéseért szép pántlikát és egy aranygyörőt Orlaini asszonyom szolgálójának adott, azt mi vigre cselekette, nem tudgya. Utollyára, hogy nem tudja Owczarszky Judkán kívül ki járna hozzája, és kivel olyan mesterségő aszonnyal barátkoznék kivülette, hanem a hol híret hallya affilének, érette küldezi most is.

3-tius testis agilis Georgius Palacka de possessione Wiszolai post juramentum examinatus fassus est. Tudgya, hogy Sztrasóruul valami vén bábát hozatott volna az asszony, de ki ellyen nem tudhattya, emlékezik mintazonáltal arrul, hogy az midőn mondották volna, hogy az ura Orlainihoz jár, mondotta volna az asszony, hogy kiküldi Orlainit e világbul; praeterea nihil sibi constare. Hallotta Doriska aszontul és Kanitrowa Katátul, hogy azon Sztrasai aszont a vigre hozta volna el az asszony, hogy Esterhaz Ferenczet hozná el magához. Arrul penig jól tudgya, hogy Tökölini asszonyom Uyhelen által menvén, Teötesini asszonyomhoz beküldette volna az fatenst az asszony kipiért és levelecskiért, kit magához vivén az asszony és Posonyban elérkezvén, azon maga kipét s diamentos arany szivet fatensnek kezéhez attá, meghagyván hogy gróff Eszterhaz Ferenczhez vinné azon képet és nékie adná, kirvén, hogy azon kípét magánál tartaná és maga kipét azon szívre iratná és vissza küldené, de urának hütves inasa lévén azt nem csele-

kette, mely dologért az asszony neheztelt is volna reá. De reliquo nihil, nisi audita. Actum die et anno quibus supra.

Idem qui supra iudex nobilium m. p. (L. S.)

Idem qui supra juratus assessor m. p. (L. S.)

(Eredetije a m. n. muzeumban a br. Balassa cs. levéltárában.)

Közli: ÁLDÁSY ANTAL.

Az esztergomi esizmadia-czéh szabályzata 1473-ból.

Uladislaus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex, nec non Silesiae et Lucemburgensis Dux, Marchio Moraviae et Luzaciae etc. Omnibus Christi Fidelibus praesentibus pariter et futuris praesentium notitiam habituris salutem in omnium Salvatore. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod pro parte et in personis fidelium nostrorum circumsectorum universorum Magistrorum Sutorum, in Civitate nostra Strigoniensi commorantium, exhibitae sunt Nobis et praesentate quaedam Literae fidelium Nostrorum Prudentum ac Circumsectorum Judicis et Juratorum Civium dictae Civitatis nostrae Strigoniensis in Pergameno confectae, duplici et authentico Sigillo ejusdem Civitatis nostrae communitae, certas consuetudines, Constitutiones, Libertates et Libertatum Praerogativas ipsorum Magistrorum Sutorum in se continentes, tenoris infrascripti, supplicatum itaque exstitit Nostrae Majestati humiliter, ut easdem Literas et omnia in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habere, Literis nostris Privilegialibus de verbo ad verbum inseri et inscribi facere ac praenominatis Magistris sutoribus, ipsorumque Haeredibus et Posteritatibus Universis innovantes perpetuo valituras confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor talis est.

Nos Sebastianus Golya Iudex primarius, Petrus Dominici, alter Petrus Nyírol, Gallus Andreae, Joannes Zenech, Albertus Carnifex, Michael Toót, Decanus Augustini, Jacobus Textor, Benedictus Eratus, Leonardus Institutor et Lucas Davothy Jurati Cives Civitatis Strigoniensis memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit Universis, quod honesti viri Georgius Nyilas Decanus ipsorum, Joannes Toót et Laurentius Németh Sutores Magistri Czehae, sive confraternitatis omnium magistrorum Sutorum in dicta Civitate nostra commorantium Nostram personaliter venientes in praesentiam Nobis in eorum ac omnium aliorum Magistrorum Sutorum praedictorum Personis et cum Instantia debita Supplicaverunt, quod cum ipsi dictam confraternitatem in honorem

omnium sanctorum unanimi consensu pariter et voluntate. in Ecclesia Sancti Martini apud Fratres de Ordine Praedicatorum. vel una alia Ecclesia in dicta Civitate nostra. quam videlicet ad hoc elegerint, prout eam modis, Conditionibus et Articulis sub inscriptis tenendam et perpetuo observandam disposuissent et ordinassent, ipsisque dispositionem et ordinationem praescribere, ac nostris Literis Privilegialibus Suo Ordine inseri et inscribi facere, eisdemque nostrum consensum pariter et assensum praebere dignaremur. Quarumquidem dispositionis et ordinationis series sequitur et est talis:

Primo.

Quod ipsi Magistri Sutores quolibet Anni tempore ipsorumque consveto duos Magistros Czehae, et unum Decanum facere et disponere teneantur.

Secundo.

Quod si successu temporum ipsi cum Dictis Fratribus praefati Claustri in observatione praedictae confraternitatis et celebratione Missarum infra declarandarum concordare et convenire non possent, vel non valerent quoquomodo, ex tunc Idem Magistri eandem confraternitatem in aliam Ecclesiam, ad quam scilicet voluerint in praefata Civitate nostra tenendam, conservandam transferre possint et valeant.

Tertio.

Quod in huiusmodi Claustro sive Ecclesia, in qua ut praefertur eandem confraternitatem tenuerint et observaverint. quolibet die Dominico ipsi Magistri Sutores unam Missam cum Solemnitate cantari facere debeant et tenantur.

Quarto.

Quod Decanus et Magistri Czehae praedicti huiusmodi missae semper personaliter interesse, et ibi cum debita reverentia et honore obsequi debeant et teneantur.

Quinto.

Quod Annuatim in Festivitatibus SS. et Individuae Trinitatis, Omnium Sanctorum et sancti Gregorii Papae Similiter una Missa decantetur semper, et Singuli Magistri in eisdem festivitatibus huiusmodi Missis propriis in personis interesse et singuli singulam candelam duplicem cum tribus denariis ad altare offerre debeant et teneantur.

Sexto.

Si autem aliquis eorum huiusmodi Missae interesse retractaret quoquomodo, ex tunc talis, si aliqua rationabili et legitima causa se excusare non potuerit, in una Marca caerae convincatur ipso facto.

Septimo.

Quando vero aliquem ex eis mori contigerit, tunc ipsi omnes propriis eorum in Personis ad Domum ipsius mortui convenire et cum funere ejusdem ad Ecclesiam ire, ibique Missae interesse et tandem cum Parentibus, Consanguineis, vel cognatis dicti mortui iterum usque ad Domum dicti mortui redire debeant et teneantur.

Octavo.

Quod si aliquis ex ipsis facere contemneret, ex tunc similiter in una Marca caerae convinci debeat eo facto. Hoc tamen expresse declarato, quod de pecuniis sive expensis dictae confraternitatis Decanus et Magistri Czehae tunc in Ecclesia, ubi funus ipsius mortui sepelitur, duas Missas celebrari faciant.

Nono.

Quod nemo alter Sutor, nisi in dicta confraternitate constitutus nullo unquam tempore, exceptis solummodo Foris seu Nundinis Annualibus, cutes in foro emere, aut calceamenta quaecunque quovis nominis vocabulo Vocitata nigri coloris in dicta civitate nostra vendere possit, salvo tamen rubris calceamentis, quorum videlicet Mercatores seu Institutores liberam habeant vendendi facultatem. Hoc tamen expresse declarato, quod etiam Magistri Corrigiatores Inhabitatores dictae Civitatis nostrae, quicumque voluerint sibi ipsis, eodem modo, sicuti dicti Magistri Sutores libere possint emere Cutes, prouti ordinatione sive dispositione ipsis non obstantibus.

Decimo.

Quod si quis Extraneus Sutor in hanc Civitatem nostram morandi causa venerit, interim Artem suam exercere non possit, nisi prius in medium nostri more consveto recipi faciat, dictisque Magistris Sutoribus duo Prandia et unam praelibationem more ipsorum dare et in pixidi dictae confraternitatis ad instar aliorum novorum Magistrorum contribuere debeant et teneantur.

Undecimo.

Quod si aliquis familiaris ipsorum Magistrorum filiam vel Relictam alicujus Magistri sibi in Uxorem legitimam

duxerit, ut Magisterium adipiscatur, solum modo unam Praeliationem et non plus dare teneatur.

Duodecimo.

Quod si inter eosdem Magistros occasione laborum sive Artis ipsorum atque etiam debitorum contentionem seu litem moveri contingat, tunc ipse Decanus et Magistri Czehae, in quantum negotium se extendat, ad unum florenum usque possint super tali contentione Judicium ferre, ita tamen, quod si ipsis non essent contenti, de ipsorum iudicio ad nos praevo-candi seu appellandi liberam habeant facultatem.

Decimo tertio.

Quod si quis ex ipsis conuocationi sive congregationi cehae Magistrorum temporibus solitis consuetis interesse recusaret, tunc talis Magister in una Marca caerae, si autem alio tempore per Decanum et Magistros Czehae vocatus venire ad eos contemneret, ex tunc in octuaginta quatuor denariis eo ipso conuincantur.

Decimo quarto.

Quod si quis eorundem Magistrorum se in praenominatis pecuniis conuinci permiserit, tunc ipse Decanus et magister Czaehae ab eodem conuicto eandem pecuniam dictam liberam et omnimodam exigendi habeat facultatem.

Decimo quinto.

Nullus ipsorum magistrorum ultra duos famulos et unum parvulum tenere possit, et ipsi Magistri Annuatim unum par Ocrearum Judici dictae Civitatis nostrae pro tempore constituto dare teneantur.

Nos itaque Supplicationibus et expositionibus ipsorum Magistrorum Georgii, Laurentii et Joannis, veluti Justis Salubribusque et rationabilibus eorundem petitionibus dispositiones et ordinationes ipsorum in omnibus et singulis clausulis et Punctis earundem suo ordine praesentibus nostris Literis Privilegialibus inscribi et inseri facere duximus ratificando et approbando, ac ratificamus et approbamus, eisdemque nostrum consensum beneuolum et assensum praebuimus. In quorum omnium et singulorum fidem et Testimonium praemissorum, firmitatemque perpetuam Praesentes literas Nostras duplicis sigilli nostri appensione communitas Eisdem Magistris Sutoribus duximus concedendas. Datum feria sexta proxima post festum Epiphaniarum Anno Domini Millesimo Quadringentesimo septuagesimo tertio.

Nos igitur praemissa supplicatione pro parte praenominatorum Universorum Magistrorum sutorum nostrae modo quo supra porrecta Majestati Regia benignitate exaudita et clementer admissa, praescriptas literas Annotatorum Judicis et juratorum Civium non abrasas, non cancellatas, nec (in) aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes praesentibusque literis nostris Privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae viribusque earundem veritas sufragatur, Accepimus, approbamus et ratificamus, Easque et omnia in eisdem contenta pro praenarratis Universis Magistris Sutoribus in praescripta Czeha seu confraternitate omnium Sanctorum constitutis, ipsorumque haeredibus et posteritatibus Universis innovantes perpetuo valituras confirmamus et ratificamus. Datum per manus Reverendissimi in Christo Patris Domini Thomae, Episcopi Ecclesiae Agriensis, Aulae nostrae Summi Secretarii et Cancellarii fidelissimi dilecti, Buda in festo Pentecostes *Anno Millesimo Quadringentesimo nonagesimo sexto*, Regnorum nostrorum Hungariae Anno Septimo, Bohemiae vero Vigesimo sexto.

Közli: RÉCSEY VIKTOR.

VEGYES KÖZLÉSEK.

KOLOZSVÁR VÁROSÁNAK LEGRÉGIBB EZIDŐSZERINT ISMERETES STATUTUMA 1513-BÓL.

A törvény és a szabályrendelet fogalmait már Verbőczy hármaskönyve előbeszédjének 6-ik és 8-ik címében, valamint második részének 3-ik címében — a római jog elveinek elfogadása mellett — egész helyesen határozta meg, s ha egyes írók, u. m. például Dósa Elek ¹⁾ *helyhatósági törvényekről* és Jakab Elek ²⁾ *helyhatósági törvényszabályokról* is szólnak, azért mégis az uralkodó felfogás szerint *törvény* alatt hazánkban csak a törvényesen egybehívott országgyűlésen alkotott és a koronás királytól szentesített és általános követés végett kihirdetett jogszabályt értik, a mint már 1848 előtt is a királyok végzeményei, decreta regni, alatt csak az országos törvényt értették.

A törvény ³⁾ ennél fogva az állami főhatalom tekintélyével felszerelt és ünnepélyesen kijelentett állami akarat, az általános, országos jogot tartalmazó szabály. Ellenben a felekezetek, megyék, városok, községek, testületek, társulatok részéről alkotott szabályok (tartományi, megyei, városi, községi és testületi szabályrendeletek) csak particularis jogot létesítenek, melynek alárendeltsége a törvénnyel szemben abban nyilvánul, hogy avval ellenkeznie nem szabad, s hogy a törvény által vont korlátokat túl nem haladhatja.

A középkor összes testületei közül mindenesetre az egyház gyakorolta a szabályrendeletalkotási jogot a legnagyobb kiterjedésben s a legkövetkezetesebben nemcsak azért, mert uralmának tág területén a hatáskörébe vont ügyek és viszonyok igen különbözők és bonyolódottak valának, hanem azért is, mert a hierar-

---

¹⁾ Erdélyhoni jogtudomány I. 135-ik lapján.

²⁾ Oklevéltár Kolozsvár történetéhez, I. 379. lapján.

³⁾ E szó etymologiai jelentőségére v. ö. a magyar nyelvszótár 448-ik lapján a »törvény«-ről elmondottakat.

chia fejei az egyház uralmát folyton kiterjeszteni s még az államok hatalma fölé is emelni iparkodtak.

Az egyház az ő remekül tagolt, nagy erélylyel és tapintattal vezetett szervezetével hazánkban is már a királyság megalapítása óta érvényesítette uralkodó befolyását az államra is nemcsak azáltal, hogy főméltóságviselői a király tanácsában vezérszerpet vive, minden fontosabb kormánycselekedetknél a király udvarán, az országgyűléseken, követküldések, hadizenetek, békekötések s a királyok koronázásainál közreműködtek, hanem azáltal is, hogy neki sikerült, egyes büntetteket az egyházi bíróságok elé állíttatni és a papságot az állam büntető hatalma alól kivonni.

Számos országos törvényünk tartalma és alakja egyaránt tanuskodnak az alkotásuknál érvényesült hierarchikus befolyásról s egyes zsinati határozatoknak országos törvényeinkbe való beigatása nem értelmezhető másként, mint az egyház részéről az állam fölött is gyakorolt döntő befolyás eredménye. E kiváló tekintélyét és állami ügyekben is döntő szavát a római katolika egyház a hitújítás után is jól tudta fentartani és az ő közegei részéről az államegyházjogi viszonyok és intézmények korszerű átalakítása ellen kifejtett makacs ellentállás még manap is elég kellemetlenül érezhető.

Csak hosszadalmas és heves küzdelmek után vívhatták ki maguk részére a törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek az uralkodó vallás mellett a köztestületek jogaival együtt a szabályrendeletalkotási jogot is.

E felekezeteken kívül mindenekelőtt a *vármegyék* nevezendők meg mint azon köztestületek, melyek országos alkotmányunk engedélye alapján évszázak óta a törvény korlátai közt a szabályrendeletalkotási jogot gyakorolják.

A vármegyék, mint az önkormányzat szervei, nemkülönben mint a közigazgatás és igazságszolgáltatás közegei, s végre mint országgyűlési követeknek utasítást adó küldői a rendi alkotmány korszakában erősen befolytak az ország jogrendjének megállapításába s fentartásába.¹⁾

A vármegyék mellett a sz. kir. városok szabályrendeleteknek nevezetesebb alkotói, melyek területén még különböző alárendelt testületek (czéhek, társulatok) is szerkesztettek szabályrendeleteket a városi hatóság jóváhagyása alapján.

Az erdélyi városok sorában Kolozsvár alapítása utáni három első évszázában rohamos fejlődésnek örvendetes példája. A tizenharmadik évszázad második felében még az erdélyi püspök fenha-

¹⁾ Az erdélyi részekben a 3 kiváltságos nemzet közül kettő, t. i. a *székely* és a *szász* nemzet alkották az ismeretes *constitutiones* és *statuta* nevű szabályrendeleteket, míg a magyar nemzet országos joggal élve, nemzeti statutumokat tudtom szerint nem hozott.

tósága alatt álló villa-ból már Róbert Károly király alatt (1316.) várossá fejlődött.

Kolozsvár városának XIV. és XV-ik évszázbeli, még ma is álló templomai és kolostorai, alkotmány- és közigazgatási intézményei, iparoszéheinek működése és önkormányzati életének terményei szerintem az e közületben lüktető erőteljes és gyakran heves küzdelmekről eltelt, de egészséges és tartalomdús életnek félreismerhetlen jelei.

Ha más városainkban a *nemzetiségek* és *czéhek* közt a város kormányzatáért vívott tusák mérvadókká lettek a városi intézmények kialakulására, akkor Kolozsvár városában e meghasonlások és viaskodások érdekes analogonja észlelhető a *magyar- és szászajkú polgárság közt lefolyt hosszadalmas és heves küzdelmekben*. E viaskodások végeredménye azon egyezmény (*unio*) vala, melynél fogva 50 magyar és 50 szász polgár városatyácul, 6 magyar és 6 szász esküdt polgárokul és a bírák is felváltva a magyarok és szászok közül valának megválasztandók.

Ezen H. Szilágyi M.-tól Mátyás király nevében 1458-ban megerősített unio tíz év mulva Mátyás király részéről is jóváhagyatott.¹⁾

Mivel ezen unio, mert voltaképen két a városi kormányzat vezetéseért küzködött párt között létrejött és a királytól megerősített békekötés, tulajdonképi szabályrendeletnek szerintem nem tekinthető, a *Kolozsvár városa ó-levéltárában tett kutatások alkalmával tőlem felfedezett 1513-ik évbéli szabályrendelet a városnak legrégebb ezidőszerint ismeretes statutuma*, a mi azért külön hangsulyozandó, mert magának e statutumnak zárszavai biztos következtetést engednek arra, *hogy már régebbi statutumok is léteztek*.

Eddig azon 1537-ik évbéli statutumot tartották Kolozsvár legrégebbi statutumának, mely *Dr. Kolosvári és Dr. Óvári* egyetemi jogtanárok Corpus statutorum Hungariae czimű és városi ugymint megyei statutumokban dúsgazdag gyűjteménye I. kötetének 176-ik lapján található.

Jakab Elek is a Kolozsvár történetéhez csatolt oklevéltár tárgymutatójában, még pedig II-ik kötetének XIII-ik lapján, valamint az oklevéltár I. kötetének 379-ik lapján az 1537-ik évbéli statutumot »*Kolozsvár város százférjainak és egész közönségének első helyhatósági törvényszabályai*«-nak nevezi.

E statutumnak jelenleg érvényes levéltári jelzését (Fasc. A. No 7) *Jakab Elek* ugyan közli, de az oklevél külső oldalán látható felírás: *Litterae articulos civitatis juxta ordinationem centum electorum conscriptos continentes* és a régebbi levéltári jelzés *2 Ladua 81* nála hiányoznak.

¹⁾ Ó-levéltár. Fasc. I. No. 16., 17. és 21.

A tölem felfedezett 1513-ik évbéli statutum kis folio-hártyán, viaszos pecsét alatt kitett oklevél, mely bevezetésből és tizenegy, illetve tíz czikkből áll, mert a 4-ik czikk hiányzik.

Az oklevél külső oldalán e szavak állanak: *literae centum virorum super articulis civitatis*. Alantabb vörös tentával írt 7 áll és a hetes alatt V. I. a mi mást nem jelenthet, mint *Vetus Index*. Mivel az 1513-ik évi statutum határozmányai az 1537-ik évi statutumba föl lettek véve, a régibb statutum gyakorlati jelentőségét veszítette, a mi azonban nem csökkentheti jogtörténelmi értékét.

Hogy a kérdéses 1513-ik évbéli statutum az 1537-ik évbéli nek anyastatutumna, az a következőkből egész biztosan következtethető.

Mindenekelőtt a két statutum bevezetése egyetlen egy szó kivételével (az 1513-ik évi statutumban *expedit*, az 1537-ik éviben *incumbit* áll) teljesen összhangzó.

Jakab Elek művében a statutum kezdő szavai közlésénél: *Nos centum electi tota communitas stb.* áll s az *ac* szó *electi* és *tota* között, nem tudhatni miért, de mindenesetre jogosulatlanul kihagyatott.

Összhangzók

az 1513-ik évi statutum 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9. és 11-ik czikkei az 1537-ik évi statutum 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 14. és 13-ik czikkeivel.

A két statutum megszegésére kiszabott büntetések oly lényegesen és jellemzően különböznek egymástól, hogy azok szembeállítására igen érdekes és indokolt.

1513-ik évi statutum.

Decimus Articulus.

Si quispiam iudicium aut juratorum civium praefatos articulos infringeret, non observaret aut quovismodo reprehendere attentaret, idem peramplius honore et officiolatu sit privatus, neque dignus habeatur aggregari vita comite, consulatu aut centum electis tanquam infamis.

In cujus firmitatem perpetuam has nostras ordinationes renovari sigilloque civitatis nostrae majori et autentico subappenso communiri fecimus.

Infra praefatas natales Domini festivitates. Anno a nativitate ejusdem millesimo quingentesimo tredecimo.

1537-ik évi statutum.

Quadragesimus sextus Articulus.

Quicumque dominorum iudicis et juratorum contra praefatos articulos egerit vel non observaverit, extunc tales vel talis communitati in florenis ducentis convineatur.

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo tricesimo septimo.

(L. S.)

A statutum szövege szóról szóra a következő:

Nos centum electi ac tota communitas civitatis Kolloswariensis memoriae commendamus quibus expedit per praesentes universis. Quod cum nos intra octavas festi natalis domini juxta consuetudinem civitatis nostrae quotannis observatam pro novo consulatu eligendo in domo consistorii congregati fuisset, conditionem et statum hujus civitatis nostrae in melius reformare intendentes, quo eradicatis singulis controversiis, inimicitiis ac simultatibus commodum atque incrementum susciperet, et suo singula ordine dirigerentur, singulos post sese sequentes iudices et cives perpetuis futuris temporibus his infrascriptis articulis onerare decrevimus sub pena in ultimo articulo explicata. Quorum *primus* talis est: Quod si quispiam ex nostris commansoribus aliqua nota infamiae seu adulte(r)ii crimine reperiretur convictus, quicquid iudex ab inde ultra decem marcas exigeret, pro structura civitatis exponere tenebitur. *Secundus Articulus.* Pratum seu fenetum civitatis secundum quinque quartalia in quinque dividatur: singulis commansoribus suas partes juxta dicas distribuendo. *Tertius Articulus.* Neuter ex commansoribus nostris hereditates homagii unius possidens, nisi prius jure convincatur, aut capitali crimine seu publica sa(n)guinis effusione repertus fuerit, aut minatus, detineri debeat. *Quintus (sic!) Articulus.* De medio centum electorum: nemo ex(s)cribi debeat nisi criminis delicto, vel nimia paupertate, vel rebus omnibus spoliatus inveniatur. *Sextus Articulus.* Neuter extraneorum pecora seu pecudes in territorio civitatis pabulare valeat. *Septimus.* Quod iudex et singuli cives jurati de domibus habitationum propriis tam regalibus, quam extraordinariis censibus liberi sint et exempti, de aliis vero domibus, si quas habeant, solvere teneantur. *Octavus Articulus.* Quicquid per centum electos decretum fuerit, consulatus id omne illibate conservare ac exequi tenebitur. *Nonus Articulus.* Neuter iudicum decetero ac peramplius procuratores seu advocatos quacunque ratione tenere debeat atque possit.

A tizedik cikk és a statutum zárszavai már fentebb lévén közölve, e helyen nem ismételtetnek.

DR. LINDNER GUSZTÁV.

KASSA VÁROSA LEVÉLTÁRÁBÓL.

I.

Egy 1562-iki perirat.

Tisztelendő biró uram és tisztelendő tanácsbeli uraim. Im értem, hogy Balás uram, Kún Balás ő kegyelme azt feleli én hozzám ti kegyelmetek előtt, hogy én az ő török rabjával marhát hozattam volna magamnak nyereségre, melyet Balás uram soha meg nem bizonyíthat.

Mert bizony én azban semmit nem tudok, ha változott-e meg török rabja az vagy soha egy sem változott! Soha kedig rabjaival sem szóltam egy szót is, nem úgy hogy morhát hozattam volna az ő kegyelme török rabjával magamnak nyereségre, sem kedig Balás urammal ő kegyelmével is nem hozattam soha egy pénz ára morhát is.

Hanem Balás uram ez elmúlt esztendőben tudni illik az 1561 esztendőben szent György nap után egy héttel hivata Balas uram engemet az ő kegy. házához; de arra gondot nem viseltem, melyik szolgájával, mert ezt soha nem gondoltam, hogy ezből pör támadjon.

És úgy kezde tőlem kérdezkedni Balás uram, hogy itt az kalmárok között mi módon kelne el az török morha és micsoda féle morhák kelnének el? Én úgy szólék hozzá az ő kegyelme kérdésére, az mint én értettem, mint ilyen bizodalmas uram beszédére, az mint akkor. Itt azféle morha járt, melyekről engemet kérdezett. Én igazán megmondottam ő kegyelmének, de immár annak elmúlt esztendeje, mikoron ez kérdezés volt. Azért immár ez idő alatt, ha valamely morhának külömben változott az ára, arról én nem tehetek. Mert az szerencsének adója csak az úristen! Mert az morhának az ára nem mindenha egy állapotban áll, hanem ki megdrágószik és ki megolesódik. Bizony az, hogy én ő kegy.-nek az gyolcsnak próbáját is adtam vala, hogy ha olyan lenne, mint az próba, tehát elkelne, de nem mondtam azt, hogy nekem hozassa, hanem hogy eladhatja ő kegyelme. Ennek nagyobb bizonyására ez dolognak utánna mintegy három holnappal hivata engemet az ő kegy. házához. És monda énekiem: Komámasszony, az török azt írja énekiem, hogy nem teheti szerit olyan jó gyolcsnak, mint az próba. Erre én azt mondám Balás uramnak, hogyha olyat nem hoz, tehát ám rázza fejét felette, mert nekem nem volt igen nagy gondom rejá, ez okájért tettem ilyen könnyű választ rejá.

Immár én azt nem tudom, mit végezett vele annak utánna, sem kedig annak előtte is nem értettem semmit benne. Mert én soha egy pénz ára morhát sem hozattam az ő kegy. török rab-

jával, sem ő kegyelmével Balás urammal soha. Nem vettem is egy pénz ára morhát is, sem akartam soha venni is sem Balás uramtul, sem török rabjátul. Továbbá penig ezből is kitetszik, hogy nem én hozattam az morhát sem Balás urammal, sem az ő kegyelme török rabjával, hogy más jámbor személyeket is hivatott házához ezféle kérdezkedésekért. Kit megbizonyítok ugyan ezen személyekkel ti kegyelmetek előtt. Továbbá penig azt is megbizonyítom, hogy ezt az morhát, melyet én rejám akarna mostan vetni Balás uram, megböcsültette ez nyárban jámbor kereskődő népekkel és kalmárok is egynihányan voltak ott az böcsüléskor. Ez felül megmondott személyek rejá kérdették Balás uramat, Kún Balást ilyen szóval: Mond, uram, ha tudnók, hogy kegy. erővel vetné ez morhát valakire, hát mi csak egyet sem szólnánk hozzá. Mond Balás uram ez felül megmondott böcsülő személyeknek: Istenre mondom, hogy én senkire nem vetem erővel. Hanem böcsüljétek meg, mert kezemben vagyon mind az morha és mind az török! Ha meg nem éri az morha az ő saczolását, addig én el nem bocsátom az törököt, mignem engem megalégít vagy kész pénzü hozza meg az ő saczolását, azvagy hogy annyi morhát hoz, az ki megéri az ő saczolását. Osztán ez szónak utánna úgy kezdtek az böcsüléshez az böcsülő személyek, kit megbizonyítok ti kegyelmetek előtt ugyanezen böcsülő személyekkel, hogy ezek mind így voltanak. Továbbá penig az böcsülés után mind szabadon árultatta az morhát, mint ő tulajdon saját morháját, mind az patikus asszonynepekkel; és az ki házához ment is, mindennek adtak pénzen morhát, az ki mit akart venni, még gyolcsot is egész bállal is adott el Balás uram. Ezeket ti kegy. előtt mind megbizonyítom ugyanazon személyekkel, azkik az morhát vették Balás urantól.

Mindezekből ti kegy.-tek bölcsen megértheti, hogy ha én hozattam volna az morhát az Balás uram török rabjával azvagy Balás urammal, tehát nem szükség volt volna ő kegy.-ének mással böcsültetni az morhát és annak utánna pénzen eladni, az mit eladhatott benne.

De miért hogy nem én hozattam, semmi közöm sem volt hozzá. Ugy cseleködött az jó uram, mint tulajdon saját morhájával. Engem soha meg sem kérdett rajta, hogyha akarok-e venni az morhában az vagy nem. Hanem mind ezeknek utánna, mind az böcsülés után és az morháknak eladása után küldé hozzám Déway Péter dejákat egykort az patikában¹⁾ és Péter deják által úgy kezdte engem kínálni csak az gyolcsal és fenyegetni is kezdte ugyan ezen Péter deják által, hogy ha el nem venném az gyolcsot, tehát biró uramnak panaszlana rejám! Ezt én el nem hallgattam,

¹⁾ Bolt.

hanem felkelék és menék Balás uramhoz ugyanezen felül megmondott Péter dejákkal.

És mondék Balás uramnak: Mikort hozattam én az gyolcsot te kegy.-eddel az vagy az kegy. török rabjával úgy, hogy én elveszem? Bezzeg én soha nem hozattam sem kegy.-eddel, sem török raboddal. Azért te kegy. engemet ezféle beszéd nélkül ellegyen, te kegy. ezféle beszéddel ne háborgasson, mert bizony én nem hozattam és én soha el sem veszem! Ő kegyelme erre csak egy szót sem szóla, sem jót, sem gonoszt, hanem én ugyan ezenben kijövök az ajtón, kit én megbizonyítok ti kegy. előtt ugyanezen felül megmondott Péter dejákkal.

Ezekből ti kegy. és minden ember, az ki az ő eszével Isten szerint akar élni, minden megértheti, hogy én hittel nem tartozom ez dologról mondani. Annak okáért ti kegy.-tól törvényt és igazságot várok Istennek igassága szerint.

1562. 1)

Hanc causam die S. Barbarae iure mediante obtinuit ipsa domina Magdalena Sarkane relicta contra egregium dominum Blasium Kwn, qui ad praestandum iuramentum illam adigi petebat de mercibus illis etc. Senatus ipsam liberam pronunciavit contra impetitionem eiusdem Blasii Kwn. Non tenetur iurare, quia probavit, quod proposuit.

Kívül: Responsio dominae Magdalенаe Sarkanae ad propositionem domini Blasii Kwn etc. oblata et lecta senatui feria sexta ante Andreae apostoli proxima, anno 1562.

(Eredetije 2340. sz. a.)

II.

Kőművesek árszabálya 1627. aug. 25.

Anno 1627. die 25. Augusti.

Az mi nemes és böcsületes cassai biró urunknak, azonképpen az nemes és böcsületes teljes tanácsnak parancsolatjából, mi cassai kőműves mesterek czéhünknek egyenlő consensusából az mi munkánknak bérét és mostani üdőnek mivoltához képest ilyen renddel limitáltuk:

1. Egy singnyi temérdek falnak fundamentumától fogva való felrakásának ölitől, mikor az mieltető ételt és italt ad melléje, akkor veszünk denar. 75.²⁾ Mikor eledelt nem ad, veszünk fl. 1 denar. 25.

1) Innét kezdve Kromer Lénárd jegyző kezeirása.

2) Fölötte más kézzel: 63.

Ha pedig temérdekebb kőfált rakat valaki, annyival feljebb megyen az béri is.

2. Öt ölnyi és három ölnyi szélességű sima boltozástól, ha az mieltető szakasztva (?) valami eledelt ád, akkor veszünk fl. 33.¹⁾

Ezenkívül sokszor történik, hogy fiókos boltot és egyéb sokféle czifrás, rózsás boltozatokat csináltatnak, azféle minthogy munkásabb, így az béri is nagyobb. Nagyobbtól többet, kisebbtől kevesebbet. Ez is történik, böcsületes uraim, néha, hogy az míveltető értékesebb egyik az másiknál, némely gazdagabb, némely pedig szegényebb, és így mi is gyakorta ahhoz accomodáljuk magunkat, az míveltető is az szerint.²⁾

3. Ház öntésnek ölitől, mikor sem ételt, sem italt nem adnak, veszünk den. 50.³⁾

4. Ház eleinek, kapuk közinek és kőároknak pandimontomozásának ölitől is d. 50.⁴⁾

Téglával padimentomozva d. 25.⁵⁾

5. Hat lábra való kemenczealjának csinálásától veszünk fl. 3.⁶⁾

6. Négy öl kőfalnak bevakolásától és megmeszelésétől veszünk floren. 1.⁷⁾

7. Egy nagy öreg kéménynek, mely kémény nagy urak konyhájára való, felrakásától veszünk fl. 60.⁸⁾

8. Egy füstre való kéménynek felrakásától veszünk fl. 12.⁹⁾

Nagyobbtól többet, kisebbtől kevesebbet fl. 6.

Ugy vagyon tisztelendő uraim, hogy mindezekhez az derekas munkákhoz, az melyekből az mi mesterségünknek fő fundamentuma vagyon, az míveltetők önönmagok adják az aprómíveseket. De mind az által mi, akár mi névvel nevezendő munkákban, az mesterlegénynek, az ki legjobban mivel, adunk ez mostani időben hétre fl. 2 d. 50.

Annál alább valónak fl. 2.

Annál is alábbvalónak fl. 1 d. 50.

Legalábbvalónak fl. 1 d. 25.

Ezenkívül vagy ád az míveltető minekünk szakasztva eledelt, avagy nem, de minekünk az mesterlegényeknek continue napjában háromszor elegendő ételt, italt kell adnunk. Sőt az igen gyakorta esik, becsületes uraim, hogy ha szintén az míveltető

¹⁾ Fölötte m. k. : 25.

²⁾ Oldalt más kézzel: Ezeket Isten szerint személyválogatás nélkül csinálják.

³⁾ Fölötte más kézzel: 63.

⁴⁾ Fölötte más kézzel: 63.

⁵⁾ Ez a sor m. k.

⁶⁾ Fölötte m. k. : 2.

⁷⁾ Áthuzva s heiyette: den. 80.

⁸⁾ Fölötte m. k. 40.

⁹⁾ Fölötte m. k. 8.

valami eledelre valót szegődik is velünk szakasztva, de azzal még csak cselédünket sem érjük meg félig is, míg az munkát elvégezzük, hanem az magunkéból kell kitoldanunk.

Mindezek így lévén, tisztelendő böcsületes nemes uraink, uraságtoknak alázatosan könyörgünk, ez mi mesterségünknek súlyosságának mivoltát előtte viselvén, kiváltképpen ezt is, hogy ez mi mesterségünk nem olyan,²⁾ mint az egyéb mesterségek, hogy az esztendőnek minden részeiben folyvást procedálhatnánk abban, hanem valamit az egy rövid nyáron találhatunk sok szakadozásunkkal, csak azzal kell az nagyhosszú és sötét sívó-rivó télben minden cselédünkkel contentusoknak lennünk, vagy sok lészen vagy kevés lészen az: Uraságtok cselekedjék oly atyáiképpen velünk, hogy mesterségünknek üzése által lehessen életünknek tisztességes keresése, melyet teljes életünkben uraságtoknak szolgálhassunk meg.

Kívül: Az cassai kőműves mestereknek az ő munkájoknak czéhbéli consensusból rendszerint való limitatiója. Facta anno 1627. die 25 Augusti. (Lajstromozatlan.)

Szenczi Molnár Albert életéhez.

1626. jul. 5.

Gabriel dei gratia sacri romani imperii et Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus, siculorum comes et Oppoliae et Ratyboriae dux etc. Prudentes et circumspecti fideles, nobis dilecti salutem et gratiam.

Mivel Molnár Albert hivünknek az hűségtek városában állapotjához illendő csendes szállása nincsen és az mostanival nem is lehet contentus, akarván kegyelmesen arról provideálni, hűségteket kegyelmesen intjük, az német parochiában, holott ott sok és tágas házak legyenek, rendeljen alkalmas szállást neki, úgy ítéljük, hogy az mely Fabricius prédikátort hozatnak, holott esmerős barátja, jól megalkoszik azzal, nem is veszekedő ember penig, ha penig ott valami okon nem lehetne szállása, az német káplán az mely házban lakik, az német parochiában felköltöztetvén onnét, adja azt szállásul neki, melyet tőlök kegyelmesen veszünk, eisdemque sic facere volentes, de caetero eisdem benigne propensi manentes. Datum Albae-Juliae, die 5. Julii 1626.

Gabriel.

Kívül a szokott czimzés Kassa városához, alatta más kézzel: Exhibitae 16. Julii. (6131. sz., papiroson, zárlatán piros pecsét nyoma.)

---

²⁾ Itt az oldal végződik s alól m. k.: Egy szoba meszeléstől d. 50 kisebbitől d. 32. Annál kisebb d. 20.

Szentiványi Márton censori diplomája.

1688.

Nos capitulum ecclesiae metropolitanae Strigoniensis damus pro memoria per praesentes significantes quibus expedit universis, quod egregius Michael Bencsik coram nobis personaliter constitutus, nomine et in persona admodum reverendi patris in Christo Martini Szentivány collegii societatis Jesu Tyrnaviensis rectoris, necnon praepositurae Turoczensis administratoris etc., qua legitimus mandatarius eiusdem exhibuerit ac praesentaverit nobis subinsertas benignas suae M. Sacr. literas sub sigillo eiusdem secreto authentico emanatas, petens nos debita cum instantia, quatenus easdem transcribi ac in transumpto literarum nostrarum sub sigillo nostro capitulari usitato et authentico praelibato reverendo patri extradare vellemus. Quarum tenor sequitur in haec verba:

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum imperator semper augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniaeque etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae Styriae, Carinthiae, Carnioliae, marchio Moraviae, comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiae etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos benigne considerantes, qualiter complures perniciosi, suspecti utilitatique reipublicae multum officientes libri in lucem prodirent, typisque ederentur aut alibi editi venderentur libere, perque regnum nostrum Hungariae distraherentur, ex eo potissimum, quod nulla censura pro impressione examinentur nec alibi impressi revideantur. Ac propterea communi bono hoc in passu etiam consulere volentes, facultatem illam religioso patri Martino Szentivanyi societatis Jesu, sacrae theologiae in alma archiepiscopali universitate Tyrnaviensi doctori, per ... .. olim Georgium Szelepcheny archiepiscopum Strigoniensem ... .. locumtenentem nostrum et ex post per subsecutum regni nostri Hungariae palatinum Paulum Eszterházy pariter locumtenentem in eo datam et concessam, quatenus ipse Martinus Szentivany tanquam constitutus censor vel cui idem suam potestatem delegaverit, non solum omnia quorumcunque opera, literas et typis edendas scripturas revidere et approbare, verum si qui absque ipsius vel delegatorum suorum consensu acta quaequam, librosque et scripturas typis mandari facere praesumerent, eosdem praeter confiscationem omnium librorum et typi debita etiam poena aggravari curare possit ac valeat, pro eodem patre Martino Szentivany eiusque praevio modo delegandis censoribus innovando, deinceps omnimode valituram autoritate nostra caesarea et regia ratificandam, approbandam et confirmandam benigne duximus, imo ratificamus, approbamus et confirmamus praesentium per vigorem universis et

singulis fidelibus nostris, praesertim autem comitatum supremis et vicecomitibus, liberarum item ac regiarum civitatum nostrarum aliorumque oppidorum et locorum quorumcunque consulibus, iudicibus ac rectoribus firmiter mandantes, quatenus id ipsum publicare, promulgare ac per eos, quorum interest, observari facere, imo ipsi etiam eatenus dictis censoribus assistere modis omnibus debeant ac teneantur, praesentes autem post earum lecturam reddi semper et restitui volumus et iubemus exhibenti. Datum in civitate nostra Vienna Austriae die quarta mensis Martii, anno Domini 1688., regnorum nostrorum Romani XXX., Hungariae et reliquorum XXXIII., Bohemiae vero XXXII. Leopoldus. (L. S.) Petrus Korompay el. episcopus Nitriensis, m. p. Joannes Maholany, m. p.

Nos itaque praemissa autelati exhibentis instantia admissa praesentium literarum tenorem in transumpto praesentium literarum nostrarum sub sigillo nostro capitulari usitato et authentico extradandam esse duximus et concedendam communi svadente iustitia. Datum ipso festo Assumptionis beatissimae Mariae virginis anno dni 1693.

(Másolat. 10,568. szám.)

Közli: IFJ. KEMÉNY LAJOS.

A kassai városházi freskók.

1780.

Infrascriptus professione mea pictor notum facio tenore praesentium significando, quibus expedit, universis, quod ego liberae regiaeque civitatis Cassoviensis curialis domus sub actuali restauratione constitutae in superiori tractu habitas atque ex tribus cubiculis et introitus gradibus consistentes commoditates, quo tales infrascripta serie medio mei pingantur in et pro R. fl. 1200 id est R. florenis mille ducentis inclusa repusitorum hunc in finem colorum ac aliorum materialium procuratione eaque ratione assumpserim, ut quippe in memorato introitu et opposito graduum latere figurae iustitiae et clementiae colore lapideo, in eminente praeterea ibidem formitura iuridica facultas cum nationibus diversitatem iurium suorum remonstrantibus ac inter has famae figura ius hungaricum indigitans depingantur, ultra illas autem in cubiculo magistratuali triumphus Julii romani caesaris adstantia senatus romani commembra praemiantis effigies, in alia autem e regionaria parte pectoretenus reges romani Octavianus, Nero, Ptolomaeus, Cleopatra et Titus Vespasianus convenientibus

coloris moreque romano et cum floribus efformentur, porro in contiguo cancellariae cubiculo in superficie ars politica adumbretur, Lycurgus praeterea cum Appolline et romana historica descriptione, demum vero in tertio electae communitatis cubiculo superius consilium et res egregie peracta cum historica itidem Antiochi, Ptolomaei et Cleopatrae Syriae regum, Leusinis item et Popolii descriptione suis pariter requisitis coloribus exprimantur, quod si proinde iuxta praemissum ordinem praedeductas picturas adaequate ac sine ullo defectu perfecero, praeconventum 1200 florum pretium per partes et a proportione praeparandi laboris huius, procurandorumque materialium rite enumerandum ex parte amplissimi magistratus liberae huius ac regiae civitatis Cassoviensis vigore interventae eatenus conventionis applacidatum habeo. Cassoviae die 11. 7-bris 1750.

Erasmus Schröet
pictor academicus.

Közli: IFJ. KEMÉNY LAJOS.

THEÖKÖLY ISTVÁN LEVELEZŐ KÖNYVE.

1657—1666.

E codex a Nemzeti Muzeumban 250 Quart. Hung. signatura alatt őriztetik. Mátray Gábor bejegyzése szerint ezt »a Széchényi Országos könyvtárnak szentelé n. Kubinyi Péter.« Ideje is volt — mert a kézirat addig valami nedves levéltárban őriztetett, úgy hogy az egyes levelek már teljesen porladó állapotban vannak; penész, nedvesség teljesen átjárták a leveleket. A példány fekete bőrbe bekötöttetett, s ez által a további pusztulástól megóvatott. A kötetnek különösen eleje és vége van megrongálva, bár egyes levelei közben is sokat szenvedtek a rothadás által. De úgy is amint van, történetírásunknak kiváló becszel bíró forrása.

Ez Theököly István hivatalos leveles könyve volt, mely nemcsak a család, hanem Magyarország és Erdély történetére is nevezetes fényt vet.

István 1623-ban született. Atyjának 1651-ben bekövetkezett halála alkalmával tehát még aránylag fiatal ember, alig 28 éves volt. Atyja halála évében nőül vette Gyulaffy Máriát (Bethlen István unokáját) s e házassága által erdélyi főúrrá is lett! A Rákóczyak mellett ő volt Felső-Magyarország leggazdagabb földesura s ez biztosította befolyását a közügyekbe.

Rendes és gondos főúr volt, ki nemcsak politikai befolyását tudta érvényesíteni, hanem jószágait is rendben tartotta. Tanuskodik róla leveles könyve, mely valóban megérdemli, hogy közöltessék. A leveles könyvnek nagyobb része egy ember kézírása — de irtak bele egyes leveleket mások is, valószínűleg a fogalmazással megbizottak. Nagy része a Theököly István

nevében kiadott leveleket tartalmazza, de benne vannak a másoktól hozzá írott levelek másolatai is.

Keczer Ambrusnak Nagy Gyula által kiadott Naplója az 1660—1669 közti éveket foglalja magában. Ez a levelezés érdekesen egészíti ki a Naplónak utolsó éveit. Mint e kötet mutatja, a késmárki udvarban nemcsak Naplókat, hanem leveles könyveket is irtak — bár mennél több kerülne azok közül napfényre.

Eleje hiányzik.

mindenek sopialtattanak ... .. hatván erre is azt, hogy mind ... .. gezeve, de effectualva va ... .. kénszeritettem én minden napon ... .. kebelemben levő kigyó szomszédi ... .. ket és atyánktól maradott kevés ... .. csendes szível, inkább egy napon ... .. böcsületemnek akarok consulálni ... .. békességgel megmaradásáról ... .. szeginy atyánkról pénzzel (az ki talán már is ... .. és szünetlen nyughatatlanok ... .. tem helyre igen hamar elfe ... .. lakodalmán ... .. való erogatióit szegény ... .. elnyugodt atyám tizennégyezer forinton contentálta s nekem in recompensam az palocsai por ... .. hatezer forintokat deputált, contentu ... .. bennem, s lakodalomra vagy annak egyéb ... .. senki, sem az közönséges jószág egy pinz segítségével sem volt, mindezeket clarius detegálnom noha nem tartoznám ennyire is, de rövid nap kész vagyok s el nem mulatom, s valaminemü atyafiának kíván, olyannak tanál mindenkor, s álljon maga jó tetszése ... .. kegyelmedet tartsa.

In castello SS. ut supra.

... .. nyomhoz irt levélnek parájja.

... .. megfedekezék kglđ én előttem száma ... .. czolkodásiról, az jó atyafiságnak ... .. tartásában másokat vádolván, kibem ... .. tatik, midőn az közönséges jó rendtartás ... .. szine alatt az keglmed privatim is való ... .. ala, levele mellett a ... .. egyező akaratjából ... .. levelét szolgálja ... .. meg ... .. engem is, talám penig nem kell vala keglmednek rólam s elégedik vala meg ... .. eddig láttatott feltenni, de ám használjon vele magának s ne hitesse el kglđ magával, hogy én járjak kglđ után, s azt sem, hogy többet tegyen kglđ maga, hogy sem mi mindnyájan, kik ugyanazon közönséges jóban egyetértő atyafiak, ugy ... .. örömet egyet értek és tehetségem szerint az közönséges jót segitem. Tartsa és éltesse Isten kglđet, in Bella ... .. 27. Maji, anno 1657.

Kglmednek szolgáló öcsce.

Paria literarum.

Leopoldus dei gratia H... .. Croatiae Sclavoniae-
quae etc.

Magnifice, egregii et nobiles fideles ... .. divina favente
clementia hujus ... .. regimine paternaque cura et sollici ...
... .. quid fidelibus nostris regnicolis ad ... .. menti
evenire contingat, animad ... .. Polonia, quae jam ... ..
annis aliquot ... .. bellique facibus ardet, quae ... .. sed
augeri etiam conspiciuntur, non modo ... .. periculo imminere,
praesertim quod in praed ... .. Polonia gentes exterae,
efferae praedaeque ... .. nationes se se magno numero infude-
rint, ac ... .. nis regno huic nostro Hungariae locis versentur.
Quapropter necessarium esse judicavimus, fidelibus nostris regni-
colis juxta leges et consuetudinem ipsorum in similibus casibus
et occasionibus observari solitam particularem insurrectionem
indicere, et publicare benigne mandantes, ut quantocius juxta
continentias articuli sexagesimi quinti anni millesimi sexcen-
tesimi noni, anni millesimi sexcentissimi decimi tertii, arti-
culi decimi octavi, anni ... .. articuli
vigesimi ... .. simi vigesimi quinti, artic ... ..
... .. lesimi sexcentissimi trigesimi ... .. igesimi
octavi, aliorumque articu ... .. constitutionum superinde
sancitorum insu ... .. cum fidei nostro nobis sincere dilecto
... .. gio comite Francisco Vesseleny de ... .. dno in
Murany, dicti regni nostri ... .. judice Cumanorum, locum-
tenente ... .. consiliario nostro intimo mutua in ... ..
... .. exposita et ad lustrationem ... .. palatinum destinata,
gentes vestras ... .. expedire debeatis et tenamini. Gratia
... .. a nobis in reliquo benigne propensi manentes. (Datum
in) castro nostro Laxenburgh die ultima mensis Maji, anno
Millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo.

Paria literarum dni comitis palatini ad comitatum Arvensem.

Ilmi, revdmi, sples, magci, admodum rendi, generosi
egregii item et nobiles dni amici nobis observandissimi, salu-
tem et servitorum nostrorum paratissimam commendationem.
Mit parancsoljon legyen az mi kglmes urunk királyunk ó fel-
sége kglteknek az particu ... .. az ó fge kegyelmes ... ..
... .. megküldettünk kglteknek ... .. teni. Akaránk ez
okáért min ... .. requirálnunk, sőt tisztünk szerint ... ..
... .. alkalmaztatván magát kgltek az ... .. parancsolat-
jához, azt az partic ... .. úgy készíttesse, hogy mihelyen
... .. arjuk, kgltek mingyárt az ezenis ... .. eljü-
hessen és onnan oda küldhesse ... .. az hova leginkább

szükség ... .. ni. In reliquo isten éltesse kgteket. Datum Posonii 16. Junii 1657.

Earundem dnum Vrarum amicus ad serviendum ... ..

Paria literarum ad dnum comitem palatinum 28. Junii 1657. ex arce Kesmark emanatarum.

Hogy e napokban Liptóból ide Késmárkra akartam volna jünnem, úgy jött hozzám Kubiny Ferencz uram, megadá a Ngod Posonbul 15 írott levelét, instálván azon ő kglme előbb, hogysem azon controversiának törvényesen kellenék végben menni, ne szánnám fáradságomat és mennék ki azon veszekedő helyre. s talám amicabiliter eligazodhatnék, kinek ő contentumával annuálván resolváltam úgy magamat ... .. odhatnék felül megirt ... .. azon levélnek continen ... .. talni alázatosan Ngodnak ... .. késem ide semmit is min ... .. milia, mindegyéb azon vármegye ... .. edő határok eligazítása ke ... .. gyek, s nagyobbára már ez után ... .. k. Ngod gratiajában ajánlván magamat ... .. isten Ngodat sok esztendeig tartsa ... .. egészségben. Anno et die ut supra.

Paria literarum ad dnum comitem palatinum ex castello SS. ... .. Julii 1657. emanatarum.

... .. vala e napokban Késmárkról Ngodnak, az hova legkiváltképpen az doctorokkal való consultatio kedvéért mentem vala, praescriptiójokkal ott kívánván élnem, de értvén Ngodnak Liptóságon által lejüni való szándékát, régtől fogvást kívánván Ngodnak való udvarlásomat, úgy szegény házamnál is látnom méltóságos személyét, siettem Rosenberkre júni, s itt értettem vala, az trencsényi hév vizből hogy Ngod Poson felé ment volna, így én is ma harmad napja kezdettem az praeservatívákkal ... .. ban vettem Trencsénből 3 hujus ... .. levelét, kiben parancsolja pro 19 ... .. együtt Jolsván való jelenlétemet ... .. vén az Ngodal való szembenlétele ... .. szivem szerint kívánván, mingyárt ... .. az Peterzon doctorhoz, ha secure fel ... .. az elkezdettt curát, kiben ha ugyan ... .. képpen módom, kívánván értenem Ngodtól, két ... .. emberemet pro termino ille oda küldé ... .. ha mi oly parancsolatja Ngodnak, hogy ... .. azért is küldettem ez levelem megadó ... .. gámot. az ki által arról is izentem alázatosan Ngodnak, hogy minemü bántódásim legyenek Bohus uramtól és contr ... .. hogy pedig bizontalan dolgokkal ne terheljem Ngodat, attestáltattam exorbitantiájokról, kérem Ngodat, tanáljon módot benne, ily

emberektől ne sértődjem estimatióban, így szegény emberim is ily elszenvedhetetlen injuriákkal ne aggraváltassanak. Ngod gratiájában ajánlván alázatosan magamat, s köteles szolgája maradván én Ngodnak, kívánom, isten Ngodat sok esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben.

Paria ... .. literarum .. .. . Kubini scriptarum.

... .. turdosiniak miért fogtuk, és ... .. gságban nem vizsgálom, ő dolgok ... .. már kibocsátották, vagy ... .. felette igen és már szenvedhetetlen ... .. ltatnak, s valóban érzem s el sem ... .. gott volnának azon legények keglmed ... .. s levelének assecuratiója szerint ... .. tassanak, meghadtam Keczer uramnak, kgdnek ... .. jó akarója maradván, kívánom ... .. sokáig ... .. jó egészségben éltesse Kgdet. In castello S. Sophiae 11. Julii 1657.

Ad dnum palatinum sub dato 16. Julii ex c. SS.

Midőn trencsényi hév vizből 3. Julii írott levelét vettem volna Ngodnak.

(A levélnek üres hely hagyva.)

Ad dnum comitem Georgium Illyésházi sub dato 18. Julii ex c. SS.

Kgld szolgájának ide való jövetele után hamar érkezém én is, s elvévén levelét kgdnek, megvallom, alig érthetém meg akaratját, s veszem eszemben, hogy az Farkas uram által adott punctumokból fentartó gyűlölséget magyaráz kgld, kinek eltávoztatására nézve, nyugodjék meg benne kgld, inkább akarom, hogy elmúlt, hogysem tovább is tractáltatott volna, s nem kell vala kgdnek azon megütközni ... .. nem vallott, s nekem nagy contentumot .. .. vettem, ha bár kész pénzt is küldet ... .. nyereségemnek tartom, ha az engem ... .. kedem kereső kedves sógoromnak ked ... .. le, az ki mivel az előtt csak ilyet sem látott ... .. s talám érdeme felett is, az mint-hogy ... .. esse Cupido, s nem csudálom, hogy csak ... .. ik felőle s elhittem, nem is nagy szükség ... .. mivel én az édes feleségem és gyerme ... .. proportionaliter, akár mi jómnál is feljebb ... .. szép és jó lovat, az mint azt száma kívül ... .. kgld szolgájának, és kértem is, ne kívánja mi ... .. latta volna lovaimot, s jó igazsággal írom kgldnek, ha már az előtt antecedenter nem ígérém vala arra magamat, áruban sem bocsátottam volna, ut ut ... .. mivel én nehezen teszem az jó lovak szerit, s igen szeretem s felette nagyra böcsüllem,

igen contentus vagyok azzal, hogy az édes sógor uramnak kedveskedhetem vele, az hályogból való nyavalyájára is csak most kezd jobban lenni, az mint azt talán jámbor szolgája is látta kglđnek, és úgy az mint én tudom, szolgájánál s jó atyafiánál léssen kglđnek, s inkább akarom, ne legyen mit köszönni kglđnek, hogysen mint ezután is gonoszt mondjon, igen szörnyedvén kglđ akár mely conditiót is, s úgy látom, nem tudja, vagy talám nem is akarja ... .. kglđ jószágának birásában s m ... ..
 ... .. na isten nem holnap, de ma tehetném ... .. öcsém uram magam szemével magamnak ... .. lovat vennem, nemhogy kglđnek lovaim k ... .. választanom, én ugyan lovaimat nem dicsér ... .. lom, legyen istennek hála, eddig eladások ... .. meglegszem azzal nagy contentumommal ... .. hozzám hasonlónál eddig csak ilyeneket ... .. valamint hogy kglđ azon atyafiságát, úgy ... .. én részemről sem tapasztal fogyat ... .. csak akarja követni tovább is édes öcsém uram, és mikor mi fogyatkozást ítélne, bizvást megjelentse, attevő lévén én is, kívánom isten kglđet sok esztendeig jó egészségben éltesse.

Ad dnum Sigismundum Tkökoly dato 21. Julii 1657. ex arce.

Valaki kívánja s oka az ily atyafiságnak, adjon isten előtt számot, nem vagyok bizony oly világon kapó ember, hogy valakiét hamisan kívánjam megtartanom, nyilván tudja kglđ, hogy az Eszterhasi portio istenben elnyugodt édes atyántól nekem adatott, kegyelmed non obstante eo mégis árvai portióknak írja, megbocsásson kglđ, ha mi praetensiója volna is kglđnek azon portión levő summához, úgy sem akarnám itten szenvedni possessióját, eddig való sok possessorokkal is elég bajom, nyilván van penig az is kglđnél, mint continuáltatott meg az késmárkiakkal való dolgunk, az kik semmi lött módon nem akar ... .. jus gladiummal szabadon élhessek vád ... .. lok s látni való dolog, commissio al ... .. l kell végben menni, kinek most minemű ... .. is, melynek Isten nem holnap, de ma adná ... .. el kglđ, letenném ez iránt való velek ... .. örömetst computusban vétetném az felette sok ... .. kikben lehetetlen ne legyen egy s két ezer fo ... .. de azzal sem gondolnék, meglévén az computus ... .. s ha ugyan mégis mi cedálna kglđnek kiad ... .. mban s nem előbb ugyan, hanem üdvezült édes ... .. ról adott levelének continentíája szerint meghidje kglđ, hogy az nélkül senkitől való féltemben ... .. nyek, úgy azt is, hogy annak continentíája szerint ... .. ne tegyek, s lelkiismeretem szerint valakiét megtartani kívánjam, noha eddig

is tudom tudja vala kgd mindazokat, de mivel kivánta tovább is tudni, értésére adván kgdnek így lenni az dolgot. Ezeknek utána isten éltesse sokáig kgdet jó egészségben. Anno et die ut supra.

Paria literarum sacrae regiae mti ad comitatum Arvensem, sub dato 7. Julii Vienna Austriae missarum.

Leopoldus dei gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. rex, archidux Austriae etc.

Spectabilis ac magci, egregii et nobiles fideles nobis dilecti. Instantibus sacri Romani imperii electoralibus comitiis ad diem decimum quartum prox... .. Augusti Francofurtum indictis cum... ..(ver)sus eas imperii partes opus habeamus... ..re, quin fideles nostros regnicolas su... ..versos de absentia nostra redderemus... ..ficaremus, nos quidem ita exigentibus... ..in imperii rebus omnino hoc iter suscipere... ..minus ut vel in ea parte paternum nostrum... ..dinem et curam signanter circa hoc regnum nostrum... ..(de)clararemus. Ita nostrae protectionis ordinem... ..stituimus, ut regressum maxime quam fuerit... ..mus, quo melius vicinia et praesentia nostra... ..necessitatibus succurrere possimus. Ea vero, quae... ..(men)se Junio facta per Polonos, in ditiones regni... ..nostri Hungariae irruptione perpetrata sunt in comitatibus praesertim Bereg et Ugocza dolenter et cum displicentia intelleximus, omnique mora postposita serenissimo regi Poloniae scripsimus, eumque requisivimus querulose de hac absque scitu et voluntate nostra regni nostri Hungariae et ditionum invasione, ut statim de facto gentes ac militiam suam inde revocare velit, regnoque nostro Hungariae ac ditionibus excedere debeat. Quod etiam se non modo facturum esse, verum etiam iteratis vicibus fecisse, suosque a ditionibus nostris avocasse, responsi loco scripsit, quare non dubitamus ab hac quoque molestia liberos penitus ac securos redditos regni huius nostri status et ordines, neque deinceps vicinos Polonos et amicos nostros similia ausuros. Ac nihilominus in mandatis dedimus fidei nostro nobis syncere dilecto, spect. ac magco (domino comiti Francisco Wesselény de Hadad perpetuo in... .. Hungariae palatino, judici Cumanorum... ..ario et consiliario nostro intimo, ut actutum... ..superiores Hungariae conferat, lesisque re... ..eos consoletur, omniaque accommodata reme... ..nibus similibus malis obviam iri possit... ..gis saepedicti regni Ungariae quieti et tran(quilitali)... ..disque similibus avertendis consuli quaeat... ..tam hungaricam

quam germanicam in procinctu ... .. atque etiam ut in partes superiores Hungariae pro ... .. opportunisque locis collocaretur, ordinabimus, ne ... .. quocunque nationum peregrinarum et exterarum, quod ... .. is et bello quaquaversum ardet, vicinum Poloniae ... .. simile quid attentari, fidelesque nostri regnicolae a similibus damnis crudelique vexatione immunes et securi esse valeant.

Proinde benigne hortamur et requisimus, ut mutuam ac ... .. intelligentiam cum praefati regni nostri comite palatino habere debeant, nec minus cum praefectis et officialibus militiae nostrae germanicae, eisque omni ope et auxilio adesse, praesertim circa provisionem annonae et necessariam sustentationem securi in eo, quod hi non nisi pro salute patriae, eiusque contra quosvis externos defensione et in omnem occasionem fidelibus nostris subsidio et protectione futuros, nec alia intentione a nobis destinatos fuisse, neque fidelibus nostris regnicolis incommodaturos, verum in omni optima disciplina conservandos esse. Speramus autem facta ista securitate et promissione huic regno nostro Hungariae fore, ut illud praesertim ad redditum nostrum nulla iactetur hostilitate, aut ab exteris nationibus infestetur, verum omnes et singuli tranquille degere paceque et quiete frui possint ac valeant. Nihilominus si quidpiam (quod deus avertere velit) adversi contingeret, recursu ... .. (me)moratum comitem palatinum reg ... .. nos edocebit, nec intermissuri ... .. etiam provisiones, ulterius omni meliori ... .. mansioni huius patriae benigno et pat ... .. re, gratia et clementia nostra regia ... .. nigne propensi manemus. Datum in civit(ate Vienna) Austriae die decima septima mensis Julii ann(o domini mil)lesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo

Leopoldus.

Georgius Szelepcsény,
electus archiepiscopus Colocensis.
Andreas Ruttkay.

Paria literarum ilmi dni comitis Stephani Thököly ad serenissimum regem Poloniae.

Intervenerunt certa quaedam negotia, tam ex parte propriae personae meae, quam etiam nonnullorum subditorum meorum Arvensium, quae Mti Vrae Sacrae, si commodum esset, cum debita demissaque fidelitatis et obsequiorum subiectione coram ipsamet perquam humilime proponere desiderassem. Quod cum fieri nequieret, per praesentium exhibitorem generosum Joannem Reviczky, aulae meae familiarem praecipuum, Sacr. Mtis Vrae servum et clientem obsequentissimum,

ea qua decet debitae subiectionis reverentia eadem repraesentare volui, Mti Vrae Sacrae humilime supplicans, dignetur antelatum Joannem Reviczky in praesentiam augustissimae personae suae clementer admittere, et eadem negotia in regia sua audientia ... ..tiusque expendere, et tandem cum optima ... ..eundem ad me remittere. Quam Mti Vrae Sacrae propensam in me gratiam perpetuis meis obsequiis humilime promereri non sum prae ... ..servet deus Mtem Vram Sacram diu felicem et florentem. Datum in arce Arwa die 25. Julii anno 1657.

Humanissime vir dne vicine nobis honorande. Salutem et servitiorum nostrorum commendationem ... .. Quoniam admodum revdus dnus Jacobus Regius (?) ante aulae nostrae concionator ad regimen ecclesiae Roznoviensis legitime vocatus (de me)diante assumptus fuisset, subire coepit cogitatio ... ..nem de surrogando alio idoneo, ut non minoris vitae ... ..que sanctimonia, quam orthodoxae doctrinae puritate praecellente viro, cui praenarratam provinciam tuto committere possemus. Inter alios nobis commendatos Humanitas Vra prae coeteris omnibus placet. Quapropter Humanitatem Vram praesentibus requirendam duximus, rogantes, quatenus praenotatum aulici concionatoris officium, per nos sibi legitime oblatum, in se assumere velit. Nec dubitamus, quin Humanitas Vra requisitioni nostrae annuat. Certum ab eadem expectaturi responsum. In reliquo Humanitatem Vram sub auspiciis divinis foelicissime valere cupimus. Datum in c. SS ... .. Maji 1657.

Humanitatis Vrae

Benevolus.

(*Titul.*) Humanissimo viro dno Johanni Andreae ludi literarii apud Teuto Lipsenses moderatori gnarissimo etc. dno vicino nobis honorando.

Paria literarum dni comitis palatini ad co ... .. Aug. 1657.

Tudva lehet kgteknél, miként requirálta legyen kgtek etc. mi kgls urunk az armada számára való élést ... .. vármegye az másikat segítse és supportálja, s ... .. ő fge népének, az ki már egy héttől fogvást ... ..keszik, tovább is az ő felge utolsó resolutio ... ..kellenék késni. Akaránk kgteket szeretettel requiralnunk ... ..n quidem de necesse, sed pro meliori esse készítsen ... ..nak élést, úgy mint egy hétre tiz ezer szombati ... ..t, három száz

akó bort, avagy az helyett sert, nyolcz ... .. marhát, és tizezer kenyér helyett lisztet, ezekkel pedig oly készülettel legyen kgltek, hogy mihelyen másodsor megirjuk, mingyárt vagy vizen vagy másképpen alá szolgáltassa, ne kellessék zsák-mányra menni az ő fge népének, pinzt pedig se küldjen kgték, mivel élést itt pinzen sem kaphatni. In reliquo etc.

Admodum revde domine amice in Christo honorande.
 Literas A. R. D. Vrae ratione destinandi in ecclesiam Cubinensem diaconi nobis exaratas eo plane temporis intervallo accepimus, dum infirmitati nostrae succurrere satagentes Kesmarkinum ad doctores nos reciperemus, ob id scriptotenus A. R. dni vrae nos resolvere minime valuimus. Jam alteras recipientes a dignitate vra Revda in praenotato negotio literas. animi nostri sensa eidem taliter exponimus. Considerare et bene expendend ... .. moderatoris ... .. diuturna et fidelia ibidem servitia et ... .. sibi concredita officia, eundem in locum ... .. Cubinensis diaconi surrogare constituimus, cui etiam ... .. annexas emittimus, cupientes quatenus etiam ... .. saepius repetitae ecclesiae Cubiniensi suas eidem ... .. procrastinatione emittant vocatorias. Cujus negotio ... .. divina secundet clementia, optamus. In reliquo ... .. o SS. 28. Aug. 1657.

Revdae dnis Vrae

Amicus benevolus.

Admodum revdo viro dno Johanni Benedicti ecclesiae Cubinensis ... .. amico in Christo honorando.

Humanissime vir nobis honorande!

Posteaquam vir revdus Georgius Sartorides ecclesiae nostrae Cubinensis hactenus diaconus providentia coelestis oeconomi ad operam in Messen. ecclesiae Thurdossiensi legitime fuisset evocatus, extunc omnibus remis velisque ex officio nobis incumbente in id intendebamus, quatenus alium idoneum in locum ejusdem designaremus rogaremusque. Amplitudo enim ejusdem ecclesiae opera unius ministri commode regi non potest. Proinde respectando Humanitatis Vrae a multis annis in schola nostra Arvo subarcense praestitam cum industria et quotidiana fere fatigia, tum etiam dotes animi, eruditionem et alia nobis bene nota et perspecta officia, eandem in cooperarium ordinarii ministri Cubinensem nutu divino et nostro suffragio ... .. requirendam eandem, quatenus vocationi huic ... .. expectando a nobis omnigenum favorem et defensionem ... .. vero compatronis et paro-

chianis saepius ... .. Cubinensibus praedecessoribus dari solitam proem ... .. In reliquo etc. In c. SS. 28. Aug. 1657.

Humanissimo viro Davidi Budaeo Arvo sub ... .. literarii moderatori etc. nobis honorando.

Paria literarum incolarum civitatis Kesmark ad dnum comitem palatinum de dato die 23. Aug. 1657. in eadem civitate scriptarum.

Ilme et Excellme princeps dne dne nobis gratiosissime. Salutem ad vota et subjectionis nostrae in gratiam Ilmae cels. Vrae humilimam oblationem.

Mandatum Ilmae et Excelmae Celnis vrae praeceptorium missile proxime evolutis diebus ad nos directum summa cum reverentia et honore accepimus. Eidemque Celi Vrae recte circa hanc materiam videlicet quarumvis inconvenientiarum et discordiarum ab ilmo dno Stephano Thököly comitatus Arvensis comite sine fundamento repullulantium, plusquam ilmus dnus exponens praeseferat, querulando anticipative cogimur repraesentare. Quamvis Cels. princeps importune ab ilmo dno comite Thököly etc. praetextu magni cujusdam excessus ac nomine contractui ... .. busdam punctis contravenisse, dignosca ... .. ram interfuisset, contra dictum dnum ... .. erulatione qua eadem puncta prius in ... .. pacientiae nostrae ratione habita. Ilmam ... .. morbo affectam, et gravissimis in praesentiarum ... .. tam, ab hoc strepitu immunem reddere duxi(ss)e mus. In ordine autem ad primum de opificibus (nostris) synistre informata extitit Ilma Celo Vra ... .. non arcemus opifices in fundo ejusdem dni comitis habitantes juxta 21 punctum accordae jam in ceahas legitime receptos ab omni artis eorum exercitio ... .. quia idem dnus comes vi contractus objecta ... .. contubernium observatione contra ipsa contubernia ... .. et ceaharum, sicuti nostrae, ita etiam aliarum 5 civitatum articulos et praerogativam quosdam opifices illegitimos. seu quod idem est, vigore legum cehalium nondum incorporatos, ac incorporationem detrectantes, non absque gravi nostratium opificum damno et praepjudicio, alias artifices, praesertim viles, expensas boni ordinis impacientes coacte introducere satagit. Ideo ne hilum in hoc memoratus dnus comes proficit, cum res non sit mere fori nostri, neque nos collegia omnium civitatum cogere, et articulos eorum annihilare possumus, signanter quia articuli ceaharum omnes in suo genere artifices ad legitimam incorporationem obstringunt, sine qua omnis artis exercendae libertas, ... tales etiam minus incorporati, tota Hungaria

... .. data contubernia postponere ac depravare, et ... .. sua praesumendi habent facultatem. Quoad ... .. accordae sonat, de metarum contra impetitores ... .. defensione, et non de communi partis unius in alte ... .. gestione, seu usuali quadam ususfructu ... .. ne notanter, quia utrique parti debita fundorum, et ... .. loca assignata excisa haberentur hoc videlicet est ... .. cujus rei tale exemplum in fundo nostro hucusque ... .. resultat, quod ilmi dni comitis scientis ex permissione ... .. fatus minus incorporatus figulus a civitate prohibitus, in fundo civili eadem protestante limum seu vigilam arti suae congruam effodere non vereatur, neque admonitionem nostram curet etiam de praesenti. Nos contradicentes huic violentae eiusdem effossioni protestamur iterum solenniter, ne a modo impostorum ex ejusmodi usus violenti permissione ad usum realem et pacificum irrependum, vel aliam insoliti usus vindicationem ilmus dnus comes processu temporum sibi viam sternere possit. Accedit quoque, quod dnus comes usum patibuli disputabilem efficere niteretur, hoc per quaestionem multum obstante, an videlicet habeat jus gladii, illud ostendendum expectatur, sicque de patibulo futurae discussioni res subjicietur.

Quantum ... .. e executionibus penes judicarias deliberationes, ... comitatus peragendis, quod contemptis legibus ... .. violenter opponamus. Frivolum est aures ... .. onerare, enodamus breviter meritum rei, quod vul ... .. dam in domo ea, quae dnis catholicis pro ade ... .. cessa et oblata. a foro civili nostro prohibitus ... .. tris revdi plebani defensionem susceptus, et coram comitatu ... .. in fl. 70 convictus, petente judicialium sibi per ... .. eo homine, executionem admittere duximus, eam liben ... .. missuros, solummodo ostenderet ejus mobilia et immobilia ... .. jurisdictione nostra existentia. Qui vulnerans, cum ne hilum quidem forum nostrum concernens haberet, exequi civiliter sub jurisdictione patris plebani non potuit. Nihilominus idem judex nobilium cum suis violentam civitatis bonis executionem comminatus praemonitus est, videret, an potentia et vi mediante in publicis bonis civitatis aliquam executionem intentaret?

Haec sunt Excellme princeps, quae sicuti per ilmum dnum comitem, sic etiam dnum judlium specioso quaerulationis colore odiose in altum extenduntur, et tantummodo aures Excellmae Cels. Vrae obtunduntur. Nos omnia discretissimo judicio Ilmae Celnis Vrae satis praeterea undiquaque pressi. coarctati, exhausti et ad squalorem unacum moeniis redacti ingemescentes subjectissimi repraesentamus ac committimus.

Eandem Excelmam Cels. Vram excubiis divinis ... .. sum-
 mis suspiriis commendantes. Datum in civitate ... .. die et
 anno ut supra.

Ilmae et Excellmae
 Celsnis Vrae

Clientes et ... ..
 hummilimi ... ..
 nos judex et senatus
 liberae regiae civitatis
 Kesmarkiensis.

*Paria literarum ad dnum comitem palatinum sub dato 3. Sep-
 tembris, anno 1657. ex castello S. Sophiae exhibitarum.*

Beszterczéről 29. Aug. irott Ngod levelét, ugy abban
 ineludált késmárkiak levelét is elvettem. Ngod méltóságos paran-
 csolatja az levén, hogy azon levelek ellen való ratióimot meg-
 irjam: többet ez ellen sem más különbet nem irhatok, hanem
 az mint Ngod előtt az contractusból comprobáltam, s helyén
 hagyta Ngod, úgy mint fő magistratus, vice király megirta
 s megparancsolta, hogy az mely fundamentumon lakos mester
 emberek velek céhet tartanak, azokat ne háborgassák, sem
 mesterségektől ne tiltsák eo respectu, hogy az én fundusomon
 laknak oly mester emberek is, az kik nem céhesek, mivel
 nekem céh mesterségen kívül való mester embereket tartanom
 senki nem ellenzhet, és szabadságomban áll ... .. céhiben vagy
 nem? ez így comprobáltatván ... .. tusból; im látja leve-
 lekből Ngod ... .. magokat, és még ily injuriöse
 merészel ... .. hitván rosz emberek, hogy sinistre
 informál ... .. ítélje meg kérem Ngod, ha az-e az mód
 ... .. méltó volna-e csak azt is túlek szenvednem ... .. az
 ok nélkül, de az ki nagyobb és elszenvetlenebb s nagy
 szivbeli fájdalommal olvasom, és szé ... .. hol kérdésben
 veszik és demonstrálni kíván ... .. van-e jus gladiumom, nem
 boszuságos dolog-e ... .. szik nem most, az én eleimnek
 jus gladiumjok kegyelmességéből s kglis urunk hozzám való
 kegyelmességéből nagyobbat is apprehendálván s böcsületes
 vármegyének főispánya levén, nekik az kik most eliberáltatta-
 nak spontanea mea voluntate jobbágyságom alól, mégis ő nekiek
 vagyon jus gladiumjok, s nekem legyen-e, vagy nem, kérdésben
 veszik, s látni kívánják, jól pareáltam ez iránt való irásokat,
 s el nem felejttem, s az istenért is kérem Ngodat, intse meg
 őket, miért protestálok istenem s Ngod előtt, az ki közülek
 ily szörnyen sérti aestimatiómat s kérdésben veszi, él az isten
 azon próbálom meg az jus gladiumomat, ha Ngod előtt így

sértenek meg, ítélje meg Ngod mit cselekesznek, egyébiránt ... ..
 nalnak eziránt is ilyen mia rajtok történtek-e ... .. is nem
 szántsándékkal keresik-e azt. írja ... .. aliud meum. aliud
 illarum in territorio Kesmarkiensi, tu ... .. van Ngodnál, per
 expressum megvagyom, ne tartozzam déz ... .. sal tanquam dnus
 territorii. és hogy azon territorium ... .. siójával cum omnibus
 expensis et fatigiis tartozzon, azt akarják kihozni, hogy én
 nem vagyok azon territoriumnak úgy mint ők ura, erdőt, mezőt,
 vizet egyaránt birván velek, s nem lévén szabadságokban egy
 félnek is egyik az másika hire nélkül ... .. tilalmában vágatni
 maga szükségére is, még is nem vagyok késmárki határnak
 ura, bölcsen megítélheti Ngod s collimálhatja, ha nem száu-
 szándékkal izvesztő emberek-e ezek, úgy az executiónak turba-
 lásában is minemű mentségekkel élnek, mely mentségeket miért
 nem hatta helyin az nemes vármegye, úgy tetszik, meg tudja
 vala ítélni, mely iránt én az nemes vármegyével informáltatom
 Ngodat, s kérem alázatosan mind ezeket így értvén lenni
 Ngod, s így levén az contractus, melyet Ngod maga is látott
 s approbált, alázatosan kérem Ngodat demandálja ... ..
 accommodálják ahoz magokat, miért én me ... .. k czéhével.
 hanem késmárkiakkal contra ... .. ha Eperjest vagy másutt
 volna is úgy in ... .. ria várom, mint Késmárkon, valjon
 magam fundusán nem volna-e nekem szabados czéh nélkül ...
 ... .. mesterembereket tartanom, hiszen én nem ... .. nom,
 s nem kívánhatom, hogy azok azon praerogativával árulhassanak
 az városban mint más czéhesek, az kik velek czéhet tartanak,
 s annak in omnibus punctis cehae megfelelnék. Im az késmár-
 kiaknak Ngodhoz írott leveleket parancsolatja szerint viszont
 megküldtettem kívánván szivből, isten Ngodat számos esztendőkig
 tartsa és éltesse jó egészségben. In castello S. Sophiae 2. Sep-
 tembris, 1657.

*Ad dnum comitem palatinum diē 3. Septembris (anno 1657):
 ex castello S. S. expeditae literae.*

E minapiban Bergh Tóbiás uram jámbor szolg(ám által)
 irtam és instáltam Ngodnál, hogy mivel én ... .. jószágocs-
 káimban és az fejedelemnél is ő ngánál derekas dolgocskáim,
 az hova mivel Keczer (Ambrus) uramot betegsége mia be nem
 küldhettem, öcsém (Menyhárt) Menyhárt uramot kérvén reá,
 Ngod méltóztatott ... .. salvus passust adni ő kglnek, mivel Ma
 ... .. nem tanáltatott akkor Ngod, gondolván meglepetkezett
 róla. az mint akkor úgy most is kérem alázatosan Ngodat, s
 ha szükségesnek nem ítelné is az salvus passus levelet, nem
 lévén ő kglme szolga ... .. ne vehessék kérdésben, hogy valami

más dologért menne be, szükségesnek itéltem Ngodnak értésére adnom, választ várván Ngodtól, s Ngod gratiájában ajánlván én magamot, kívánom szivből, isten Ngodat sok esztendeig kedves jó egészségben tartsa és éltesse. Anno et die ut supra.

Paria literarum ad dnum palatinum ex arce Arva 6. Septembris 1657. expeditarum, respectu comitatus.

... .. sok distractioit, s országos gondjait ... .. dolog én sem alkalmatlankodnám örömet ... .. nemes vármegyének sokszori és méltó in ... .. kinszeritetem, s nem látom szükségesnek, ez vár ... .. mi voltáról sok irásimmal terhelnem Ngodat, ... constál Ngod előtt, magam is szorgalmatoskod(nám) azon, hogy az Ngod parancsolatja pro summo ... .. effectuáltassék, de az kenyér dolgában nem ... .. annyit, s ily hirtelen, de csak némely részént ... .. szerezhethvén meg, gondoltam, hogy azon defectus ... .. való barommal hozattassék helyre, respectu quantitatis et fertilitatis, gondolnám alkalmas ezen baromból való limitatio, az sem lehetett volna ily hirtelen, ha magam nem provideálok vala felőle; ha tovább is az leszen Ngod parancsolatja, hogy zabról is provideáljunk, azon leszünk, hogy eziránt is az gabonából való defectust azzal hozhassuk helyre, csak lehessen valami kis időnk hozzá, ugy az is hogy vizen bocsáthassuk, miért az minemü furmányosok az vármegyében, vármegyén kívül vadnak, s az szegénységnek penig itten csak igen rosz fakó szekerek, nem tudom, hogy elvihetnék ily veszedelmes gonosz köves utakon, az minthogy Ngod dispositiója szerint az szálakat már meg is készítették ... .. mennyire nagyobb tanál lenni az viz, csak ... .. hova s ki kezéhez adatni, az mennyire lehet ... .. adatnék, mivel sok helyek ez vármegyében ... .. Szent Mihály nap tájban is alig fognak betakarhatni, rosz penig nem is igen sok hely ... .. kérem alázatosan Ngodat, legyen respectussal szegény vármegyére, az ki velem együtt igen alázatosan köszöni, hogy Ngod az sert méltóztatott megengedni, ily Ngod kegyelmes provisióját meg igyekezzük vármegyéstül szolgálni, tovább való Ngod gratiájában ajánlván magunkat kívánjuk, isten Ngodat sok számos esztendőig kedves jó egészségben tartsa és éltesse. Anno et die ut supra.

Paria literarum ad dnum palatinum ex arce Arva 7. Septembris 1657. expeditarum.

Erdélyi jószágocskámban levő dolgaim végett mivel betegkedése mia Keczer Ambrus uramat nem küldhetém, kinszeritetem öcsém Keczer Menyhárt uramot kérnem reá, mely

nem lévén köteles szolgám, hogy mások ne véljék maga dolgában vagy valami más okon járjon oda, szükségesnek látván, innotescáljon Ngodnak, irtam valami ... .. felőle Ngodnak, egyikére sem levén válaszom, harmadszor kelleték irnom Ngodnak, hogy ... .. Ngod passust ő kglnek adni ... .. turis szükségesnek, de hogy innotescál Ngodnak ... .. való beküldése s erről Ngodat való requisitióm kérem alázatosan Ngodat rescribálni ne nehezteljen, kívánván, hogy isten etc. In arce Arva die et anno ut supra.

Sub dato 11. Septembris ad dnum Ach. Barcsai.

23. Julii irott levelét miolta vettem kgdnek, azoltától fogvást semmit sem hallhatok kgd felől, nekem hogy nem ir nem csudálom, miért tudom akár mikor sem volt gondosb. talán búsb élete mint mostanában, méltán lehet, mely valóban örögbiti az én betegeskedésemet is, kiről hogy majd inkább semmi bizonyost nem tudhatok, valóban nehéz. Régtől fogvást várom Bocsárdi nevű szolgámot, nem tudom soha miért, s hova késik ennyire, én csak hírét sem hallhatom. Beküldtettem öcsém Keczer Menyhárt uramat ő ngához, az ki ha udvarnál tanálta volna kgdet, igen akarnám, kitől érthette volna, betegeskedő igenbus és valóban ... .. ten való életemet, kiről sokat irhatnék ... .. abban s az én kegyelmes istenemre minden dolog ... .. ugyan Bocsárdi uram által igen kívántam ... .. ha Bánffi Zsigmond uram leszen-e az portá(ra me)nő fő követ igyekeztén azon, hogy lehe ... .. már nekem is valami derék török lo ... .. szeretettel kérem kgdet édes bátyám uram, az m ... .. ő kglme török lovat Szamosujvárról megadták. ha nekem valónak gondolja, vegye meg úgy mint maga számára. s Hedri Benedek uramtúl adassa meg az árát. s engem tartson szolgájának s igaz atyafiának, s szeressen már azzal is ezerszer, s adjon occasiót, melylyel én is szolgálhassak kgdnek, kívánván etc.

Sub dato 17. Septembris ex arce Arva ad dnum comitem palatinum.

9. hujus költ Ngod méltóságos levelének continentíája szerint minden igyekezettel azon voltam, hogy hova hamarább expediáltassék az élés, nem causálhatom az nemes vármegyét is, mert ugy látom ő kgken sem múlt volna el, de higgye el Ngod. még most is az váron ... .. való sovány helyeken most is sokaknak ... .. az zabvetést s néhol pedig már le ... .. ták, de azt az mig betakarnák, s meg ... .. nek, sok idő telne benne, akarván ő kglmek ... .. de kiváltképen

ő fge az mi kgl's urunk armadája felől hova hamarább provi-
deálnom, úgy az Ngod parancsolatjának effectualásában való
promptitudómat is demonstrálnom, valamennyi kész zab le ... ..
et az várban, mindenestül oda adattam, és az mint az előtt
is megírom, itten az hegyek között az minemű rosz fakó szekerek
az gonosz utakra nézve nem sok menne éppen helyben, az ki
mehetne is későre, és így jobbnak tanáltam, hogy csak lovakon
vigyék, és igen siessenek, kik mellé magam szolgáját rendeltem,
Bergh Tóbiás uramot, azonban az nemes vármegyének is
egyik szolgabirája az több zabbal, az mennyinek szerit tehetik,
elsiet az is, azután is az mennyire isten módot mutat ez
szegény vármegyének, Ngodnak kedveskedni és szolgálni el
nem mulatjuk, s kérjük alázatosan Ngodat, ha azt úgy s oly
hirtelen nem praestálhatjuk, ne tulajdonítsa az nem akarotnak,
de az vármegye mivoltának, mely mivel jól constál Ngodnál
így ... .. dendő mentségül is veszi Ngod.

23. Aug. et 5. Septembris emanált Ngod leveleit, kikről
mostani levelében is emlékezik, csak ma negyed napja hozák
kezemhez, Murányból Szombathelyre dirigáltanak vala, onnat
talám szinte Lublyóra is vi ... .. la, és így hihető az mia
esék az késedelem, alázatosan követem Ngodat, nem tudván
az dolgot, hogy ennyiszor busítottam Ngodat az salvus passus
végett, így már mind az két rendbeli kezemhez jutott, meg-
hozván isten Keczer Menyhárt uramot, ha mit oly oda való
dolgokról érthetek, örömet közlem Ngoddal, s értvén, hogy
Ngod alkalmas ideig igyekezik Beszterczén késni az armada
elmenetele után, azonban hiszem istent, ő szent felsége meg-
adja az várandó vendéget, nekem is annyira való egészséget,
el nem mulatom az Ngod udvarlását, melyet, látja isten, szivből
kivánnám hova hamarább, s alig várnám s vagyok oly remény-
ségben, hogy isten Ngodat az én szerencsémre is sok esztendő-
kig éltetvén, én sem leszek legutóbbi kedvekereső szolgája
Ngodnak, kérem alázatosan Ngodat, tartson meg gratiájá-
ban ... .. adjanak annak jelét velem való szolgálva ... .. assal is.

... .. szik Ngos uram az késmárkiakkal való ... ..
eligazításában való Ngod dispositiója ... .. haszontalan
azokkal levél által akarmit is tractálni. Isten azt az időt
adván, midőn ... .. agam vásárra rendelt emberem által Ngod
compareálok s experiálja Ngod az tülek ... .. sok boszus inju-
riáimot, s addig már örö(mest) patientálom magamot, s ha
Ngodnak úgy tetszik, in Octobri mikor volna legalkalmasabb
nekiek terminálni, megvárván, Isten mint adja az atyámfia
állapotját, alázatosan értésére adván Ngodnak, előbb Gujenszki
dolgát is revideáltatván, az mint Ngodnak megírom vala, s

Ngodnak is tetszik, s kérem is Ngodat, legyen Ngod embere is jelen, és méltóztassék Ngod értésemre adni, ő fge mint lőtt contentus ez iránt való Ngod dispositiójával. Reviczky uram több egy hetinél hogy megjött Krakkóból, akkor még nem érthette, ha erről való levelét elvette-e Ngodnak, Ngod bölcs ítélete rajta, ha kívánhatnak-e, vagy cselekedhettem-e többet, mert időnek és törvénynek ... .. nem condemnálhatok. Comprobáltatott Lanczkoronán fogságban levő szegény árvai ... .. nem kereskedtek, s ő fge egyebet nem kívánt, hanem hogy az comprobáltassék, mely meglévén ... .. az mint feljebb is megírom, úgy tetszik nem az ... .. az módja, hogy újabb okot is vesse ... .. lé, melyet Ngod meg fog érteni, hogy ha Gujenszkinnek satisfactiója lészen, úgy kibocsátatnám. Mivel pedig Gujenszkinnek már terminusa, Ngodot alázatosan kérem, irjon ő fgének, hogy már Gujenszki praetensiója törvényesen eligazodik, s ez országunk törvénye szerint én egyebet nem cselekedhetem, azért ő fge méltóztassék kibocsátatni őket Lanczkoronából, és megadatni elvött marhájokat, ne tractáltassunk szintén ennyire túlek törvénytelen, mely sérti országunk szabadságát, és az két ország között eddig való jó correspondentiát, mivel ebből nem egyéb, hanem csak az rendeletlen arestumok jünek ki, az mint erről Bergh uram által bővebben izentem Ngodnak, s meg is kérem Ngodat, tanáljon módot ... .. ne tractáltassunk szintén így pro alicu ... .. hanem az mely félnek mi praetensiója ... .. törvényesen és prosequálja az szerint ... .. gratiajában s dispositiójában ajánlván ez ... .. magamot, kívánom, isten etc.

*Paria literarum celsmi principis Transylvaniae ad dnum
Martinum Kovács de Haly ... ..*

... .. fidelis nobis dilecte, salutem cum favore. Tekintetes és ngos gróf Thököly István urammal mi Blasova felett megalkuván, azt ő kglme nekünk adta, emberét is bocsátja, ki számunkra assignálja. Hűségednek azért parancsoljuk, menjen el oda az ő kglme emberével együtt, foglalja el mi számunkra, és mivel az jól tudja az ott való alkalmatosságokat, értsen vele egyet, s az kit tisztartónak fogja vallani, állítsák azt gondviselésére annak az jószágnak, secus non facturus. Datum in arce nostra Szamosujvár, die 15. Septembris 1657. Mindenekben hűséged alkalmaztassa magát ahoz, az mit ő kglme embere fog jovallani.

Paria literarum ex arce Arva 2. Octobris 1657. ad comitem palatinum expeditarum.

Ngodat alázatosan kérem megbocsásson, hogy ennyi ... .. tem ezen dolog végett Ngodat, jól constál Ngodnál ... .. től fogvást Gujenszki dolgának revisiója, hogy ... .. és nem itt legyen revisiója, azért nem mehettem reá ... .. (ne)mesi szabadságunk s országunk törvénye sérelmével nem cselekedhettem, s azért irtam vala Ngodnak, hogy pro ... .. no három vármegyéből is kész vagyok convocálnom, s ... .. által revideáltatnom, et quod majus, instáltam Ngodnál, hogy Ngod is méltóztatnék valakit rendelni, az mint arról maga is instált Gujenszki Ngodnál, kivel Ngod contentus is levén, mind ez mai napig sem tudhatom, hogy pro praefixo termino 9. hujus convocáltassak-e böcsületes embereket, ha penig továbbra halaszszam, csak értsem Ngodtól, újabb terminust kész vagyok praefigálnom, és mivel extra hunc sensum láttatik lenni az Ngod ensifernek iratott méltóságos levele, ez levelemben includálva küldöttem vissza, alázatosan kérvén Ngodat, méltóztassék ... .. expositióval írnya ő kglnek, hogy én kész vagyok ... .. magunk törvénye szerint jobbágyimról törvényt szolgáltatni itten Árva vára alatt valami ... .. Ngod által Gujenszky, és hogy Ngod arról ... .. tus én általam, s többet nem kívánhat Gujenszky uram, kire nézve, hogy akárminemű kigondol ... .. alatt, mivel nem illendő az arestum és pactumot ... .. szomszédság ellen vagyon, sem ily uton akar ... .. nak is jó vége nem lehetne, méltóztatnék Ngod ő kglmének megírnya tamquam absente rege vice rex, hogy az ily dolgoknak praecavealására minden tovább való halogatás és külömb külömb keresett praetextusok postponáltatván, bocsáttatnának ki az ott levő árvai emberek cum restitutione omnium rerum ablatarum, sem Ngodat ezzel ennyiszer busitanom nem kívánván, ha kötelességem ezt nem hozná magával, de az fogságban levőknek feleségek untalan sollicitálván az több atyafiakéval, ha ugyan tovább sem bocsátják ki, kéntelen leszek hát arestumot követnem, az mint erről ... .. n publicis actis castrensibus protestaltat ... .. instálok Ngod előtt is mint fő magistratusunk ... .. ha ugyan még sem cselekesznek semmit is Ngod resolutiójára, ha mi inconvenientiák következnek, oka ne legyenek, alázatosan kérvén mégis Ngodat, mentől jobb expositióval bölcse itéleti szerint méltóztassék az jó úrnak írnya, kinek méltó gondja legyen, hogy egymás szomszédságában lakván, nem lehetvén egymás jó szomszédsága nélkül, magam is ez órában kelletvén berándulnom az ott való krakkai gradban oda be való jószágocskáimra nézve, az honnat megtérvén

nem késem, az Ngod udvarlására megyek, adja isten, az idő alatt is jó s örvendetes híreket hallhassak Ngod egészsége felől. Keczer Menyhárt uram is megérkezett Erdélyből, nem tud semmi oly derekas híreket mondani, akkor az ország gyűléséről expediáltatott az tatár hámhöz Balogh Máté uram, Barcsai Ákos és Bánffy György uramék az portára... .. az fejedelem ő nga penig Balásfalvára ment Szamosujvárról, onnat Fejérvárra. Mivel Ngodnak úgy tetszik, hogy az késmárkiak velem való izetlenségek levél által el nem igazodhatik, hanem Ngod méltóságos személye eleiben hivat benne, ha úgy tetszik Ngodnak, úgy pro 19. terminálná nekiek, én az mikor Ngod parancsolni fogja, szolgálímot oda küldöm, Ngod dispositiójától várván és mindenekben Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom, isten Ngodat sok esztendeig etc.

Paria literarum ad dnum Barcsay ex arce Kesmark die 19. Octobris 1657. expeditarum.

Keczer Menyhárt uramtól értvén az országnak kgd felől mi szándékát az portára való küldésben, azonnal irtam kgdnek sub dato 2. Octobris, és sokkal azután vettem Tartariaról 18. Septembris irott levelét, meg sem gondoltam 2. Octobris, hogy Sz. Mihály napjáról továbbra haladjon az követeknek beindulások, előbbeni szokáshoz alkalmaztatváu magamat, megvallom, magam irtam ő ngának felőle s kértem, leveletem első bemenő posta alkalmatossággal küldené be ő nga Ngd után az Keczer ... .. együtt, nem tudom, mint jutott azon levelem és az ... .. kezéhez kgdnek, tudom, ha maga be nem ment is, küld ... .. ország oly jó akaróját kgdnek, az kire bizvást ... .. az én requisitiómat is, noha Bocsárdi uram az oly állapothoz nem ért, mind az által hogy gondját visel ... .. ha mit vennének nem bánám, ha beküldette volna kgd, és az nála levő kevés pénzt is viszi, vagy ... .. való be, azt cselekedte volna jól s kedvesen venném tőle, bezzeg így nem vétett volna késésével, egyébaránt sem ugyan, ha kgd parancsolatjához alkalmaztatja magát; adná isten nekem azt az szerencsét, hogy annyi időt tölthetnék az kgldel való conversatióban. távol létemben is, te tudod isten, nincs dicséretes s érdemes jó emlékezete kgdnek feledékenységben nálam, nekem lehetne az portán egyéb vásárlásom is, de mind könnyen mulatom s felejttem azokat, csak én épülhetnék valami jó török lovakra. Nagy jó akarat kgdtől, hogy az Balogh Máté lovát ide engedte, de igazán bánom, hogy az iránt is úgy bánt velem, s annyit nyert rajtam, mind könnyebben praetermittálhatnám az ily kgd cselekedetit, csak viszont tudhatnám én

is remunerálnom, noha azt sem kívánván elmulatni, de többet nem cselekedhetem, mint ha magamot adom igaz atyjafiájul és szolgáljául kgdnek, abban kívánván meghalnom, hogy isten kgdet sokáig éltesse, szivből kívánom. Anno et die ut supra.

*Paria literarum ad dnum Károly ex arce Kesmark 28.
Octobris 1657. expeditarum.*

... ..tan sem sem lehettem feledékeny, az kgd nálam levő pénzérül előbb izentem kgdnek, hogy sem requiráltattam volna, ...hatatlan dolog oly reménység alatt, hogy ez iránt is tovább szolgáljak kgdnek, hogy sem mint dolgaiban retardáljam, jó igazsággal irván, azon pinzen vett jószágból annyit nem percipiáltam, az mennyit kgdnek fizettem. Mivel penig kgd ez iránt való requisitiómra Keczer Menyhárt uram által directe magát nem resolválta, könnyen általlátván más intencióját, annyival inkább igyekeztem és fáradtam az pinznek megszerzésében, noha ezen remedium sem lesz vala derék károm nélkül, de mind azzal sem gondolok vala, már régtől fogvást való végezésem szerint az fejedelemnek ő ngának kezében adom vala már blazovai jószágot, kiről az cessiót peragáltam, de az jószágot minemü impedimentumokra nézve nem resignálhattam, s mely nagy fáradsággal s csak nem periculummal continuálám utamot ... ..tudni referálni Budai uram, ugy azt is, hogy ... ..mi instantiám volna kgdnél, tudván mind ... ..lött nagy alkalmatlanságával lenni kgdnek, bár én tovább is kérném kgdet, vegye mind ezeket újabb consideratióban, s emlékezzék meg róla, ha tovább is ugyan csak az leszen akarátja, hogy contentáltassék kgd, nem veszi annyi hasznát pinzének, azért kérem nagy szeretettel, eddig való mód és conditiók alatt hagyja még esztendeig nálam; holott ugyan csak feltett akarátja, hogy most contentáltassék. nincs mit tennem, ha nem tudom minemü kárommal is, inkább megcselekszem, hogysen kgdnél valami kedvetlenséget szerezsek, igen előttem viselvén, hogy szükségem korán cselekedett velem kívánságom szerint, s ugy bánt mint atyjafiával, mely kgd jó akarátjáért az mint eddig, úgy ezután sem kívánok háládatlan atyafinak találatnom, mindezekről úgy bőven izentem kgdnek Budai uramtól, elvárván válaszát, és szeretettel való szolgálatomat ajánlván kgdnek kívánom, isten kglteket sokáig kedves jó egészségben tartsa és éltesse, és kívánta szerint való jókkal áldja. In arce Kesmark die et anno ut supra.

*Paria literarum ad dnum comitem Adamum Forgács ex arce
Arva die 17. Novembris 1657. expeditarum.*

Gács várából 8. hujus irott böcsületes levelét elvettem kgdnek, egészségemről való értekezését igen kedvesen, s megszolgálom, hogy nem lón rólam szolgáljáról feledékeny. Tovább mit irjon az rimaszombati állapot felől, azt is megértettem, tagadhatatlan, távulkán levén egyéb jószágocskáimtól, és holdoltságon, közel sem veszem úgy hasznát, mint kgd az más félének, s volt oly szándukom, hogy eladjam, melyet úgy, mint feleségem örökét birom, s úgy tudom édes uram bátyám, Széchi familia előbb birta, hogy sem kgd böcsületes elei Gácsot, s nem is volt azon jószágocskámnak Forgács familia dominiumjában, ut ut sit, ha alkalmatosb és szükségesb volna is nekem, kgd requisitiójára nem volna, megtartván kgdtől gyöngyösi portióval együtt ... .. nem kívánnám tizezer tallérnak alatta adni ... .. az nyolczezer tallérért is örömet odaadnám, respectálván azt is, hol az hol ily alkalmatosság adatnék, kgd részéről is hasonlót experiált ... .. nek, s úgy hallom fülhegygyel kgdtől való igen távul lételre nézve, szentmártoni jószágocskát nem kívánná birnya, bizony dolog, ha az volna kgdnek akarhatja, ugy hozzám való nagy affectiója, kiváltképpen való szükségem volna reá, nem messze és majd középben lévén Erdély és ide ki való jószágocskáimnak, nagy gratiájul venném ez iránt való kedveskedését kgdnek, tagadhatatlan dolog, pinzem nekem kezem között de praesenti igen kevés, de minden módon igyekezném szerit tenni, ha más jószágom elzálogosításával is az már megirt ratióra nézve, kívánván mind ez s mind az rimaszombati és gyöngyösi állapotban tovább való akaratját értenem, s választ vennék kgdtől, mig élek is kgd köteles szolgálja és öcscse maradván. Tartsa és etc. Anno et die ut supra.

*Paria literarum dno Adamo Károly scriptarum ex arce
Kesmark 23. Novembris 1657.*

... .. s irott levelével kgdnek nem tudom hol késtek, mivel csak tegnapi napon vettem el itten, kiben elégségesen declarálja mindenkori atyafiuságát, úgy továbbra is igéri levelek által tractálni. annyival inkább lehetetlenséget lát, mind ezeket magam is úgy experiálok, s Keczer Ambrus uramat parancsolatja szerint nagy örömet elküldem vala, de sem egészsége, sem palatinus uramtól praefigált terminus nem engedi, valamint valahogy el kellettén magát vitetni Beszterczére pro 2. Decembris. mivel penig olykor hozák az kgd levelét, midőn az ő nga tetszéséből is sietséggel kellették expedi-

álnom az fejedelemhez Keczer Menyhárt uramot, kértem ő kglmét, szemben legyen kgdel. s értse s minden jót igyekezzék kgdel végezni; az isten nekem adja azt a gonoszt s azt az kárt, melyet az mint is én kgdnek kívánnék, s ha tudnék miben szolgálnom, experiálná is kgd édes sógor uram. Mivel penig levelem, sem emberem pro 25. az mint kgd írja Károlyban nem lehet, s írja hogy azután házánál nehezen tanáltatik, és így, ha ugyan szemben nem lehetne kgdel valamiképpen Keczer Menyhárt uram, vagy penig de toto nem tractálhatna, nem tudván. micsoda az kgd kívánsága ... .. dire ugy sem sokat importál, mivel isten kgdet ... .. hozza, s csak értsem idején napját, Rosenberken ... .. tatom, sok rendbeli distractióimra nézve nem kicsiny költségemmel Árvában kellett tovább is még resideálnom, ha lehetséges sehova sem távozom, nincs is semmi oly bizonyos előttem való utam, hanem hogy Révay László uram leánya lakodalmán igyekeztem jelen lenni Beczkóban, palatinus kedvéért inkább, kinek kiváltképpen való affectióját kezdem experiálni s nem mulathatom el, de addig tudom felérkezik, s ha nem is, én ottan nem késem, s kgnek útjában lévén Rosenberk, ott várom meg kgdet, és kgdel nagy örömet végezek, tudom, nem kíván illetlen dolgot, sem azt, mely tőlem lehetetlen volna, és az mint egymással végeztünk, az thuróczi conventben azonnal fateálhatom, s mig élek, én kgd köteles szolgája s igaz atyjafia maradok, asszonyunk hűgomnak ő kglmének azon kötelességemmel való szolgálomat ajánlom, kívánván isten kgteket etc.

*Paria literarum dni bani in arce Arva die 7. Decembris
1657. missarum.*

... .. ardi Ferencz im kiérkezék, megadá kgd böcsületes levelét, kinek, bizony dolog, nem kell vala annyi ideig magát tartatni kgddel, de fel nem érte elméjével, sokára s elég gonosz hirekkel tért meg, adja isten, azon szegény hazát ennél is gonoszabb ne kövesse, és még az mi szegény hazánknak is ne jusson benne, jó ugyan az isten, s jóra fordíthatja, melyet engedjen ő szent felsége. Bánffi uram, elhittem, megtért eddig Budáról, örömet érteném mi jó válaszsza, ha mi jó lovat tanál hozni, elhittem, megtartotta kgd, s egyébiránt is tudom, ha mi jó módot lát benne, nem mulatja el kgd, hogy én is már egyszer épülhetnék valami jó török lóra, az Szépe ló úgy látom kedves lova kgdnek, és így bizony dolog, inkább akarom, hogy magánál tartotta kgd, hogy sem annyival bántja vala magát, eddig is mindenkor sokat cselekedett érettem, kiért csak azzal nem volnék adós, az ... .. tetlen volna nálam,

kérem, tartson igaz atyjafiának, adjon occasiót az velem való szolgáltatásra. Krakkóban s azon innét igen kezdett grassálni az pestis, úgy hallatik pedig, hogy Prussiában Toronya alatt levő királyunk ő fge hadai elszállottak, s téli quartélyban Krakkónál innét való tartományban szándékoznak, és hogy Prussiában az svéciai király erős hadakkal újabban bejött volna. az bizonyos, hogy Moszkvával confederált, és így ha az igaz, hogy Prussiában vagyon, hihető, megbékélt dánussal, úgy nem csak lengyeleknek, de az szomszéd országokban is terrort incutiálnak; rövid nap bizonyosbat hallunk s örömet tudósítom kgdet, kívánván. Anno et die ut supra.

Paria literarum dni Bánffi 7. Decembris ex arce Arva scriptarum. 1657.

Ugy látom, szintén feledékenységben jutottam kgdnél, nem mondhatom ugyan, hogy az mostani boldog állapotban, mivel ... .. mind úgy folynak az dolgok, az mind halla ... .. boldogtalanságnak mondhatja ember inkább, ... azoknak pedig hogy isten hamar jó végét adja, szivemből kívánom, úgy kgdnek egészségéről jó és örvendetes híreket hallanom, én még kgd szolgálatjára szenvedhetőképpen volnék hozzám tartozandókkal egyetemben, csak isten tovább is az hazánkat mostani csendes állapotjában tartaná meg. Krakkóban s azon innét igen kezdett az pestis uralkodni, szerencse pedig, ha nem mind arra felé takarodnak Prussia tájáról az hadak, nem tudjuk, ha az téli quartélyra, vagy valami egyéb hírekre nézve-e, mivel úgy kezdik beszélni, hogy az svéciai király ismét nagy haddal érkezett volna Prussiában s Varsova felé nyomódnék, ki ha ugyan úgy van-e, egynehány nap alatt elválnik, mely ha úgy volna, mivel az moszkva császárral is bizonyoson confederált, méltán félelmet szerezhetne még az szomszéd országokban is. Az kgd nekem adott török ló még is megvan nálam, contentumommal pedig, csak hogy neki való zabolát még sem tanálhatok, ha gyenge zabolát vetnek a szájában, vonitós, ha erősebbet, azonnal megvéresíti száját, igen kedvesen venném kgdtől, ha az mely zabolában jártotta, küldené krakkai gondviselőm kezéhez. Kívánván, isten kgdet etc. Anno et die ut supra.

Paria literarum ad dnum comitem palatinum ex arce Arva 20. Decembris, anno 1657. expeditarum.

Az Ngod néném Lengyelne asszonyom dolgában 1. Decembris irott méltóságos levelét ma juttatta ő kglme kezéhez, 18. Novembris itt levén nállam Révay Ferencz uram,

sokat szóllottam ő kglmének, s ígérte arra magát, hogy in Januario valamikor praefigálunk ő kglnek bátyám Ilyésházy Gábor urammal, ad tentandam amicabilem compositionem compareál, és valamit illendőnek találnánk, sine maxima laesione juris et honoris sui kész az amicabilisra és medio tempore sem medio juris, sem egyébképpen nem infestálja, respectálván kiváltképpen eziránt az Ngod sokszori méltóságos intésit. Ugy vagyon, sem az Ngod mostani méltóságos parancsolatjából, sem Lengyelne asszonyom leveléből, ha az felyül megirt compromissum után vagy egy, vagy másképpen infestáltam volna ő kglmét, mely valóban nem illenek ő kglméhez, mingyárt irtam ő kglmének, s eléggé adtam érteni, én ugyan Ngos uram nem futnék az Ngod szomszédságától s lehetetlen hogy ne componálhassuk ő kglmek között az dolgot, meo videre alkalmasint esmervén már az bátyámot, nyugodjék benne Ngod, valamit megcselekedhetem, semmit el nem mulatok, ugy vagyon, mind az két fél igen injuriatusnak tartja magát és mondja, de könnyen elhittem gyámoltalan voltára nézve is, eléggé tanáztatik injuriatusnak nyavalyás néném. Ugy vagyon Ngos uram, az mint Ngod is írja, én vagyok az director, de nagy különböző állapot, ottan és itt Árvában elosztva lévén az ott való vár és jószág, ha ő kglmek vagy egy, vagy más fél ő kglmek között való controversiákban meg nem bírál, nem cogálhatom, az mit azért az iránt Ngod méltóságos authoritásával és parancsolatjából megcselekedhetek, semmit el nem mulatok, s azon leszek minden módon, ha csak lehetséges, hogy az parsoktól többé ez iránt ne molestáltassék Ngod, igaz és köteles szolgája maradván én, kívánván isten Ngodat etc.

Lengyel Jánosnéhez írt levélnek parája.

Ugy jut eszemben, 18. Novembris ment vala el tülem bátyám Révay uram, az ki accedált vala arra, hogy in Januario ketten bátyám Ilyésházy Gábor urammal terminálván ő kglmek, valamit jobbnak tanálunk és igazságosbnak kgltek között való izetlenségeknek eligazításában, megáll azon, s az idő alatt sem törvényesen, sem egyébképpen nem infestálja kgdet, kiről mingyárt akkor irtam kgdnek, s ugy gondoltam, most is abban legyen kgd. Ugy vagyon, most sem értem kgd leveléből ... .. azután volt-e valami alkalmatlanság kgtek között, gondolnám, mit irjon nekem palatinus uram ő nga, tudhatja kgd, azon ő nga méltóságos levelére mi választ adtam, hogy értse és tudhassa kgd, nyitva hagytam, becsinálván, juttassa kgd az ő nga kezéhez, irtam valóban az bátyámra is, noha nem reménlem, az mint hogy nem is illenek ő kglméhez,

nekem tött igéreti ellen infestálni kgdet, mig az kgtek között való megegyezést nem próbálnánk. nyugodjék meg abban. az mint arról száma kívül irtam kgdnek, noha időnek előtte bizonyosan nem mondhatom, ki injuriatusabb kgtek közül. de tudván kgd gyámoltalanságát, ha miben segithetném kgdet. bizony szivem szerint igyekezném rajta, kgtek akaratja ellen egyiknek sem lehetek ily controversiában absolutus birója. de úgy hinném, ha együtt leszünk, eligazithatjuk, megért elméjü ember lévén az ... .. bátyám, kgd már megunatkozhatott az ilyen alkalmatlanságoktól, minden jót reménlhetnek kgltek között, melyet szivből kívánván, isten kgdet egyéb dolgaiban is gyámolitsa és sok esztendeig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Arva 20. Decembris, 1657.

Paria literarum liberae regiaeque civitatis Kesmarkensis ex arce Arva datarum.

Percepimus a dno Faigel, quod illum bonum juvenem concionantem audiverit, de cujus eruditione ille quidem omnia bona spondet fore, ut successu temporis faciat progressus meliores cum bono deo. Deesse enim putat non pauca, quae requirit officii istius, ad quod vocare illum volumus, circumstantia, nam vox exilis auribus illorum, qui procul sedent, non sufficiens, cum ipse dnus Faigel non pauca verba absorpta esse longinquitate loci asserat, quod magni momenti in tam denso audito, cum agmine sane censendum. Alterum est, quod notavit, crebro illum sanitatis saevo exerceri impetu, et ante concionem habitam male valuisse, imo in ipsa concione non satis exacte habuisse, quod si deficienti dno Serpilio et crebris cum morbis conflictanti aequae aegrum ac labilem substituere Dnes Vrae satagunt, verendum, ne actum agere videantur ... .. substitutus novo substituto et fulcro indigere ipse aliquando de ... ..

Et sane res egregia foret, ut ipse de viribus suis experimentum capiat, an huic oneri sit ferens, ne graviorem ille, quam humeri illius portare possent, subeat molem et illum etiam et Dnes Vras simul facti poeniteat. Ita enim providendum est ecclesiae dei et coetui tanto, ne affectus nos in transversum agant, ut dum studeamus unicae rei illud, super quod cardo talius vertitur, negligamus. Est filius usu ... .. rerum pollens ac bene aptus huic officio feren ... .. d. Serpilio ... .. tentum forte de dnibus Vris ac de totius civitatis communitate deque ecclesia dei promeritus est senex dnus Serpilius, ut hanc illi in senectute faciamus gratiam et fructum laborum hunc illum reportare sinamus. ut succrescentem non

solum videat in suas spes filium, verum etiam facto ipso ad partem oneris admitti videat, habeat in aetate sua grandaeva, quod gaudere et quod refocilationis loco ex antelatis suis laboribus opponere queat. Haec omnia si bene perpenderit Dnes Vrae et in mentes revocarint. nulli dubitamus in eandem nostram ituros sententiam, cum nihil aliud, quam ecclesiae dei et Dnum Vrarum emolumentum hic queremus, nos ut nunc ita imposterum quoque et aliis nostris officiis, ubi occasio tulerit, non darimus. De caetero Dnes Vras divinae tutelae commendatas diutissime foeliciter valere desideramus. Datum die 15. Decembris, 1657.

Paria literarum dni Adami Karoly ex arce Arva 30. Decembris expeditarum.

Keczer Menyhért uram az mely levelet irt vala Károlyból Erdélyben menet, és még Károlyban kívánta volna az választ tanálni, egy nappal jött maga előbb, hogy sem azon levele, s mondotta, hogy már választ írnya haszontalan, mivel ő kglme az dolgot az Ngtok egymással való szemben lételre differálta, s ha előbb nem is, vizkereszt nap után meg fog Ngod indulni, így már attól kell várunk, hozza is isten Ngodat kedves jó egészségben. Beczkói lakadalom 13. Januarii fog meglenni, el fog-e már oda menni gróf uram vagy nem, még bizonytalan, de ha elmenne is, nem késik semmit is, s vissza jün s megértvén Ngodnak útban való létét, Rosenberken fogja várni Ngodat; mostan ő nga abban mesterkedik, hogy az szentmártoni jószágot, ha lehet, magáévá tegye, és mivel magának annyi pinze nincsen, hogy Ngodnak kedveskedhessék véle, nyolczvanötezer forintnak alatta nem akarnák adni, gróf uram letenné az huszonötezer forintot az Ngod ő ngánál levő pinzéből, s az residuitástól interest fizetne, az hatvanezert Ngod tenné le, és bírná az jószágot, valamíg nyolczvanötezer forintról nem contentáltatnék, az mely embere tractálja ő ngának, nem sokára jün válaszom túlle, ... Ngodnak is meg akarám írnya, hogy ha mivel haladna is megindulása Ngodnak, de az iránt való akaratjáról csak egy szabados által hova hamarább értetne Ngod, úgy tetszik ngos uram, alkalmasabb volna, az fél Kis-Várdánál ezt magánosan bírnya, hogy sem amazt sok possessorokkal. Elvárván válaszát Ngodnak, míg élek is én felül megirt Ngod szolgálja maradok.

Paria literarum ad dnum comitem palatinum ex arce Arva die 1. Januarii anno 1658. expeditarum.

Ez jelen való új esztendőben nem levelem által, de személyemben kívánom vala üdvözlennem Ngodat, s el sem mulatom vala, ha ennyire el nem hatalmazik vala rajtam az nátha, kívánom azért szivből, hogy isten ez úgy több következő esztendőknék is minden részeiben szerencséltesse Ngdat, és kívánta szerint való jókkal, hosszú étlettel áldja meg gyámoltalan országunk szerencséjére. Keczer Menyhárt uram szemben levén mai napon velem, jelenté Ngod izenetit, úgy hozzáam való affectiójából vélekedését. Lengyelországi jószágim végett nem tudom, ha értette-e jól ő kglme Ngod izenetit, de nem úgy referálja, az mint Ngod nekem kegyesen ajánlotta és ígérte magát, mely Ngod gratiájára eddig ugyan én érdemtelen voltam, de isten éltetvén, minden adott alkalmatossággal meg igyekezem szolgálni, s fent tartom, és teljes bizodalmom tetszett vala Ngodnak is, hogy mivel tagadhatlan dolog én az cessiót peragáltam, mely mellől el nem mehetek, s nem revocálhatom, mig nem annuál ő nga, kiről irtam is ő ngának, de még directe nem resolválta magát, differálta továbbra való determinatióra, exaggerálván igen eziránt is, mint offendáltik az lengyel nemzettől, hanem kívánja, legyek egy kis patientiával, nemsokára resolválja magát, mely mihent érkezik, valahol léssen Ngod, szemben leszek Ngoddal, s egyébiránt is ezután az Ngodnak való gyakor udvarlást el nem mulatom. Úgy értem, Ngod már el nem fog menni Beczkóban, az hova bizony dolog, csak az Ngod ott létire nézve inkább ígérkeztem, az holott Nádasdi urammal vagy emberével mi dolog végett való szükséges conferentiám, megérti Ngod ez levelem megadó jámbor szolgálamtól. Lengyelné asszonyomnak szünetlen esedezésére és az bátyám Révai uram nyughatatlanságára nézve, Beczkóból való visszajövetelemkorra kellett Rajeczre praefigálnom, minden módon azon igyekeztvén, ne molestáltassék többé ez iránt ha lehet Ngod, semmit sem igyekeztvén ottan késnem, az mint lehetséges leszen, igen sietek vissza, hogy hova hamarább lehessen szemben Ngoddal.

Mely helytelen instantiája legyen Kubinyi uramnak Ngodnál, Ngod bölcs itéletire támasztom, nem akarván Ngodat arról sok irásommal terhelnem, hol látta, vagy hallotta ő kglme ily nagy télnek idein, és az veszekedő helyeknek ily távulkán való létek helyén, revideáltassék az ily controversia, kiknek veszekedő helyén szokták az testiseket examinálni, az mint azelőtt is megirtam vala Ngodnak, isten szemben juttatván Ngoddal, megbizonyítom azt, ha mi injuriáját praetendálja

embereimtől, vagyon útja országunk törvénye szerint, az hol kövesse, csak akarná érteni ő kglme, tudhatná, mindkét részről eziránt mi és hol legyen az utunk, az minthogy isten az tavaszt megadván érnünk, az ő kglme által producált metalis mellett nem mulatom bizony megjárni az helyeket. s örömet kívánom kitanulni, hol legyen injuriája, mert bizony torkon verve senkiét sem kívánom. Ez sovány nyomorúlt földről im csak madarakkal sem kedveskedhetem Ngodnak, hihető, az hónak kevés volta mia ily szüki, az mi egynehány számúnak szerit tehették, kívántam velek kedveskednem Ngodnak, adná isten, cselekedhetném azt, az mit kívánnám. bizony jelét adnám Ngodhoz való obligatiómnak, az kivel együtt Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom szivből, isten Ngodat kedves etc. In arce Arva ut supra die et anno.

Excellme atque Ilme Princeps, dne dne fautor et frater colendissime.

Non puto ignorare Excelmam atque Ilmam Dnem Vram, sub quali et quam exquisito praetextu bona Blasoviensia, quondam a patre meo colendissimo, alias per genitorem Exclmae atque Ilmae Dnis Vrae ... .. ratissimum, eidem pro notabili pecuniarum summa obligata per ... .. os aemulos fuissent accupata. Sed illud quoque non latet Exlmam atque Ilmam Dnem Vram, quantis expensis (diluto, ubi competebat, praefato olim patri meo minus juste objecto crimine) eadem bona recuperaverim. Recordatur etiam procul dubio peroptime, me decreto s. r. mtis dni dni mei clementissimi eo in passu pro parte mea lato insistentem omnes modos adhibuisse, ut praescripta bona indigenae nobili polono divendere potuissem. Ultimarie dum ob iniquitatem temporum turbulentorum ex nobilibus polonis emptorem habere nequivissem, tandem cum celismo principe Transylvaniae, post adeptum statim pro filio ejus indigenatum in tractatum condescenderam, qua de re Ilmae ac Eclmae Dni Vrae eotum innotuisse, ut etiam ad requisitionem praefati principis, praedictorum bonorum emptionem svadere non dubitaverim, mihi quoque non est ignotum conclusioni superinde cum praefato principe initae, tum etiam praecitato s. r. mtis decreto volens satisfacere, proxime praeterito mense Octobri totum et omne jus meum in praedictis bonis habitum mediante cessione coram officio castrensi capitaneali Sandocensi solenniter, ac in forma usitata recognita, ab eodem officio suscepta, et publicis actis inserta, ac per me p ... .. more solito subscripta in personam filii praelibati principis transtuli. Nescitur tamen, quibus ductus respectibus, ilmus dnus incisor regni et praefati officii capitaneus extraditionem literarum super reco-

gnita cessione confectarum, et sigillo officii jam obsignatarum praepedivisset, ut etiam intromissio in bona de jure praescripta finem suum minime sortita fuisset non sine manifesta translati juris in antelatum principis filium laesione, meique satis gravi damnificatione. Temporis nihilominus in progressu, praeter omnem meam spem ac expectationem intellexi, per homines Exclmae atque Ilmae Dnis Vrae, ad occupationem praenotatorum bonorum destinatos, servitores meos de ejusdem bonis satis ignominiose esse ejectos, atque expulsos, quae ignominia me vel maxime tangit, et praeter ingens damnum, quod exinde in me redundat, non exigua aestimationis meae jactura super accedit. Et certe non sine gravissimo animi dolore sentio praerepetitorum bonorum violentam, et omni aequitati, juribusque et legibus ipsius regni Poloniae contrariam occupationem, quod nimirum me justo juris titulo, ac etiam beneficio privilegii prorogatorii a praelibata s. r. Mtate mihi benigne concessi. eadem bona possidentem, nullius prorsus ... .. sus culpae conscius, absque omni juris processu ad competens judicii subsellium non citatum, non auditum, sed neque de ... .. no scelere convictum, Exclma atque Ilma Dno Vra mentem hominum suorum ad id subordinatorum de praenarratis bonis contumeliose exturbaverit. Recurrat in memoriam Ilmae atque Excellmae Dni Vrae, me omnibus modis incubuisse, ut memoratae s. r. mtis gratiam, tum etiam Exclmae atque Ilmae Dnis Vrae, et reliquorum dnorum senatorum, totiusque gentis polonae benevolentiam demereri potuissem, prouti etiam multas pollicitationes de conservatione mei in juribus meis, et declarando in me ulteriori effectu ectum habuisse, nisi fortassis meum de se benemerendi studium, testatamque in porrectis occasionibus meam promptitudinem eo pacto recompensare vellent. Quare ad praemissa omnia non modo aequitati, juribusque, amicitiae et sanguinis manifeste repugnent, verum etiam Excel. atque Illmae Dni Vrae inclytaeque domui ejusdem, honori et antiquae virtuti a parte derogare dignoscantur, ut alias justam legitimamque causam exturbationis mei de praenotatis bonis, tum etiam denegatae literarum cessionalium extraditionis prorsus ignorem, Ecelmam atque Ilmam Dnem Vram praesentibus requisitam duxi, rogans et per jura sanguinis atque singularem ejus eminentiam obtentans, velit mihi causas occupationis praespecificatorum bonorum, meique de iisdem violentae expulsionis vere et realiter significare, sperans Excel. atque Ilmam Dnem Vram pro animi sui magnitudine, mihi de omnibus realiter et dextre perscripturam. In reliquo etc.

*Paria literarum ex oppido Rajecz ad palatinum scriptarum,
22. Januarii 1658.*

Noha bizony méltán lehetnek mentségink, de az Ngod parancsolatjának eleget akarván tenni, certificálván az persónákat, ide jövének Rajeczre, az holott mind az két félnek praetensióit meghallgatván, és látván, hogy ha az dolgok tovább is törvényesen láttatnának meg, succumbálna az nénénk Lengyelné asszonyom, noha elég sok persvadeálásinkkal, mindazáltal respectálván ide való fáradságunkat és kiváltképpen az Ngod ez iránt való méltóságos parancsolatját, bátyánk Révai uram az jó atyafiságos compositióra condescendálván, nagy sok praetensiói után kevéssel contentáltatott, és így pro hac vice minden ő kglmek között eddig való kérdések sopiáltattanak, kiről ő kglmek testimonialist adván, Ngodnak is értésére akaránk adni, kívánván ezután is Ngod parancsolatit effectuálnunk, Ngod gratiájában ajánlván magunkat, kívánjuk etc.

Paria literarum ad dominum comitem palatinum 5-ta Februarii 1658. ex Arva expeditarum.

Meg sem tudtam gondolni, hogy Beczkóban szemben ne lehessen Ngoddal, az honnat megtérvén, igen későre vettem az Ngod 16. Januarii írott levelét, kiben írja Ngod, hogy az blazovai jószág elvéttetett, s Ngodnak adattatott, szintén akkor jövének vala meg oda be való embereim, az kikkel elég gyalázatosan bántak s az jószággal együtt minden ingó-bingó marhámat, barmomat s gabonámot, sőt az oda való számtartónak ki kellett magát váltani két aranynyal, valamint Ngod írja levelében, hogy megmondta, megizente, elvitetik, hasonlóképpen én is hitem alatt megmondám s megizeném vala Ngodnak, nincs semmi érdemem reá, hogy ezt cselekedjék, im ilyen sok ajánlásoknak effectuatiója és sok rendbeli kedveskedésemnek s abban való igyekezetemnek remuneratiója, legyen isten bíró benne, s fizesse meg nekik, tudom, engem sem hagy el az édes gyermekimmel, s azon háládatlan nemzetet sem büntelen. Ngod kegyes oblatiójának effectuálásáért Ngod parancsolatja szerint eddig is elküldém vala Ngodhoz Keczer uramat, de betegsége mia mostanában el nem mehet, úgy az öcscsének lakadalmára nézve is, mely 17. hujus leszen meg, addig talán jün válaszom az fejedelemtől, kinek annuentiája nélkül az ifju fejedelemnek tett cessiót nem revocálhatom, maga is tudja Ngod s szükségesnek mondta, hogy értessem a dolgokról ő ngát, interim alázatosan kérem Ngodat, ezem emberem által méltóztassék Ngod declarálni, tovább is mi akaratja legyen s hozzám, megvallom, érdemem felett való ígértinek, hogy értvén abban való declara-

tióját Ngodnak, tudhassam mivel expediálni Ngodhoz emberemet Ngod parancsolatja szerint, tudom nyilván én, úgy minden ember tudhatja, nem szorúlt az hitván jószágra Ngod, s cselekszik úgy velem Ngod, kit talán nem minden ember remélnene, s ezzel is öregbíti jó hírét nevét. Hogy isten minden dolgaiban szerencséltesse Ngodat és sokáig éltesse, szivből kívánom, s alázatosan ajánlom magamot Ngod gratiájában.

P. S. Az jószág occupatiójakor azt mondotta néminemű Branyiczky nevű lengyel marsalk uram embere, hogy marsalk uram két szolgámot fogva küldötte volna Ngodhoz, az kik megvallották, minemű factióim voltak nekem az fejedelemlél, tagadhatlan dolog, sajnálom ily szörnyű nagy kárt, de tudja isten, annyival inkább ez ilyenekkel való aestimatiómnak sérelmét, kérem Ngodat, méltóztassék nekem testimonialist adni, ha az én szolgáim voltak-e azok, kiket Ngodhoz küldett marsalk uram, s mit fateáltak, ne legyek az embereknek nyelveken, mert ha káromat nem recuperálhatnám is, de az magam böcsületit szeretem, s életem fogyásával is oltalmazni igyekezem.

Révai László uramhoz írt levélnek pariája.

Elvettem az kgd böcsületes levelét, valóban bánom és sajnálom, hogy most törtint eljövetelem, mert akármelyik szegény házamnál is ha láthatom vala kgtket, nagy szerencsémnek tartom vala, és gratiájúl is vettem volna, s ha azt egészségtelenségem impediálta volna is, kész leszek vala Trebestóra is általrándulnom; az én blazovai jószágom felől hasonlót irt ő nga nekem is, valamint kegdnak beszéllette ő nga, sok volna ennek circumstantiájáról írnom, vagy azt exponálnom az iránt, mely nagy oblatióval volt hozzám ő nga Beszterczén, s az után mint resolválta ő nga Keczer Menyhárt uram által magát, és midőn már az donatio is kezénél volt ő ngának, parancsolta vala ő nga, küldjem fel Keczer uramat; előbb, hogy sem mint felküldettem vala, akartam tudni, mi volna tovább az ő nga eziránt velem való gratiája, minden vélekedésemén kívül vettem válaszát ő ngának, az hol csudálta ő nga, hogy ő ngától kérdem, hanem inkább én irnám meg, mit kívánok. Hogy cselekedném penig azt, holott ő nga kezénél az jószág, még is én praescribáljak ő ngának, gondolván, annál is inkább offendáltatik ő nga, megtartózkodván, hogy ezekkel terheljem ő ngát, az mint hogy én az fejedelemnek tött cessiómat ő nga annuentiája nélkül nem is revocálhatom, lássa az jó fejedelem ő nga, mint hágy kárban, és mint effectuálja az jószág végett velem való végezését, úgy az úr ő nga is mit cselekszik velem ily minden igaz ok

nélkül való kárvallásomban. s ha mind az két részről frustrálatom is, nincs mit tennem édes kedves apám uram, s tudom, evvel nem használok magamnak, de te tudod isten, minden igaz ok nélkül szenvedem ez nagy kárvallásomat, az igaz isten legyen bíró benne. s azt az háladatlan lengyel nemzetet büntesse meg, sőt azon magyarokat is, kiktől vádoltattam előttek, mivel lehetetlen, s csaknem nyilván való dolog, magam nemzetétől vádoltattam előttek, ez iránt és ebben való nagy promptitudóját is kgdnek édes apám uram meg nem tudám írnya, mely kedvesen vettem, insuper az isten is fizesse meg kgdnek szívbeli compatiéntiáját, kiért én is még élek obligatus igaz szolgája s engedelmes fia maradok kgdnek s kívánom, isten etc. In arce Kesmarck 19. Martij, anno 1658.

Paria literarum dni Stephani Vithnedi.

Indulásom előtt Csáktornyára András öcsém uram Pál szolgája által irtam kgdnek, utolsó levelemet 22. Februarii, úgy hiszem, vagy tüle, vagy Vilkovics uramtól elvette azon levelemet kgd, abban két dologról irtam, az első Vilkovics uramon törtint minden reménség kívül való szerencsétlenség és akadály, az másik az fejedelem Palásti uram által való barátkozásnak megújítása az ide való uraknál. Az mi Vilkovics uram állapotját illeti, mely minden igazság és rend kívül törtint az injuriája, és csak kgd az én tekintetemért is cselekedje az jóakaratot, küldje mentül hamarébb gróf uram ő nga procuratoriáját az tiz szekér mellett való jobbágyságnak, szolgálóknak maga Vilkovics cselédének neveket megírván, honénd valók az jobbágyság, egy specificatiót, mennyen kellett az arestum miatt költeni, assecuráлом mind kgdet, mind ő kgmét, visszafoldozzuk az ő kárát, az procuratoriumban kiváltképpen Retkes Balás és Sándor György uram neveket irassa be kgd, és ezzel nem kell késni, mert az isten tudja, micsoda esztendő léssen, az kiben vagyunk, kit ha segiteni akar kgd, ez includált ő kgnék szólló levelemet sietséggel küldje meg, és írjon neki, hogy siessen írnya nekem. Palásti uram kijöveteléről mit irjak azon kívül, az mit irtam, nem tudom, mert messzéről való barátkozások ezek, messzéről való segítségkeresés, noha diversionem faciendam valóban nagy alkalmatosság volna, de hiszen tudni való dolog az, hogy kgl's koronás király urunk ő fge engedelme és parancsolatja kívül effélék nem lehetnek s ha lehetnének is, tudja-e kgd, az ki jó bélest akar sütni, annak szép fejr lisztinek és bőven vajának kell lenni, efféle pedig az mi tárházunkban nincsen, ő nga csak nem is insinuálja, hogy akarna adni, ily formán abból

semmi sem kell kgl's királyunk hire és akaratja kívül, ha módjok volna is, meg nem mozdulnának, hogy úgy ne járjanak, mint gróf uram ő nga, kinek blazovai jószágát ez előtt az ő nga hada feldúlta, és más minden érdeme kívül ő ngának ex sola suspicione elfoglalták, az mely oda is vész, ő nga pedig, nem hiszem, csak álmadná, nemhogy gondolkodnék az úr ő nga kára megtéréséről, hasonló szerencsétlenséget minden kíván távoztatni, mivel az mostani világban az bika alatt is borjút keresnek. Az ide való reménségekre igen okos legyen ő nga, hogy az török császár ellen fegyvert ne fogjon, mert nem kicsiny dolog, jó azt mutatni, hogy kívánja ő nga magát oltalmazni, vagyon igaz igye, mert az törökkel való végezés ellen, melyet ők attnamének neveznek, impetáltatik Jenő oda nem adásáért, de valamig elkerülheti, ne erumpáljon ellene, tudván azt, mi hatalmunkban legyen elkezdhetni az hadat, de azt elhadni ellenségünk akaratjától függ, sok szükséges dolgokat kellene elvégezni addig, míg ezt ő nga elkezdené, kiknek csak jó apparentiáját sem látom. Az kozák, moldvai és havasalföldi vajdák segítsége jó ugyan, de nem elég, meglátta ő nga ez elmúlt esztendőben, az német reménlett segítség rák lábbon jár, ha elkezdi ő nga, s míg mások megsegítik, ő nga elromol, az után nehezebben reparálhatja ő nga dolgait; hogy más minden szükséges requisitumokat elhallgassak, csak azt nem hihetem, oly hadviselő embere legyen, ki hadait vezérelni tudná az nagy bestia ellen. Jól meggondolja az istenért ő nga, mit cselekeszik és az dolognak végét nézze, mert késő bánat léssen akkor bánkódni az dologon, midőn ember már veszedelemben vagyon, ha meg kell lenni, offensive nem lehet ugyan. defensive oltalmazza magát, lám vadnak nagy erősségei, azokat rakja meg profonttal, munitióval, vitéztlő néppel, míg egyiket az másika után megveszi ellensége, látván az veszedelmet, talám az kereszténység is felnyitja szemét az ő nga veszedelmének távoztatásával maga oltalmára. Ezen dologról igen sokat kellene írnom, de mindent megírni lehetetlenség, ez kevésből magyarázzon sokat s többet annál, az mit irok, mert tudja kgd, nagy veszedelem előttünk, mit tart még az jó isten, maga tudja bölcsen. Az török igen bizonyos hogy készül, mert az császár negyvenezred magával Drinápolyban vagyon, Landor-Fejérváratt hidat csinálnak mind az Dunán által, mind az Száván, és ebből nem tudhatja ember hova szándékozik. mivel onnét mind Erdélyre, mind mi reánk, mind az velenzésekre indulhat, hova fog az árviz kiomlani, jaj azoknak. Az kanizsai pasaságból minden agaság alól tiz embert kívánnak, tizenötezer kila árpát, nyolczezer kila lisztet, háromezer oka vaját és annyi mézet Landorfehérvárra. Az kanizsai pasát

elviszik, s helyette az bosznait hozzák, és ebből általláthatni, nincs semmi abban, hogy rebellált volna. Szigetnél kilencz-ezer törököt hadnak táborban, és Bosznában is bizonyos számu népet, azok arra valók, hogy az horvátországi militiára vigyázzanak. Ily rettenetes készületi ellen, melyet halljuk az pogányságnak, az kereszténység csak henyél, és senkinek másnak nem is hallani készületit ellenek, csak az velenczéseknek, kik ennyi esztendőktől fogva igen megfáradtanak, és az Tivedo elárultatása s adása nagy károkat causált nekik. Az imperialis állapotok is. az szent isten tudja, miben fognak megállapodni, ha kglis királyunk ő fgével az imperialis statusok játszani fognak, s megtréfálják az electióval, azt is egy hadakozás követheti. Az svecus az danus ellen nagy hatalmat vett, mert már erősségeiben, szigeteiben felesekét megvött, hadait megverte, az mint ex annexis meglátja kgd, azok is az dolgok mire fordulnak, meg kell látnunk. Ha az moszkva az lengyelekre megyen, megadóznak ujabban, s félő, gyökeréből ki ne rontsák őket. Egy szóval minden felől az veszedelem előttünk. Ha volna módom, nagy jó szivvel volnék nálatok, de azt én kívánom, s nem tudom mikor leszen. Kérje kgd az urat ő ngát, tudom, vagyon módja magam alá való két paripát szereztessen, míg kinyilnak az idők, mivel ha mi leszen, én az urammal akarok élnem és halmom, az árát nagy jó szivvel megadom, az mint ő nga megvéteti, kérem kgdet, fáradjon szivesen azaránt, hadd legyen emberségtek és atyafiságtok által lovam, gyalázatnak tartanám, ha más minden jó magyar ember lova hátán volna hazája szolgálatjára, s én egyedül maradnék el. Az mi Székelyünknek egy kevésbé nyilik szeme, de ugyan nem leszen ráro belőle, a pinzt megadtam neki, kit ha meg nem változtattam volna, kevés hasznát venné. Az öcscsének is megadtam fehér ruháját és az pinzből öt forintot. megszolgálnám kgdnek, ha az mely tíz skudát és hat tallért adtam Székely András és János öcsém uraiméknak, az én Eperjesen levő Enselemnek adná, mivel ő neki el kell menni Vitembergában, ha többet kívánna is, adatná meg, Menyhárt öcsém uramnál refundálván itt kin az kgd atyafiainak, kérem is nagy szeretettel kgdet, meg ne fogyatkoztassa, mert igen bánnám, ha költsége miatt akadály lenne.

Forgácsné asszonyomnak irtam vala, ha választ ad, jó alkalmatossággal küldje meg. Az én Enselemnek irtam, kgdet kérem, küldje meg neki, az szerint az több annectált leveleket is. Gróf uramnak, grófné asszonyom ő ngoknak és minden jó akaró uraimnak ajánlom köteles szolgálatomat, maradván kgdnek is megesmért kötelesen szolgáló atyjafia. Soprony 10. Martii anno 1658.

P. S. Az egy meghitt emberetek ide felé fordúlhatna,

nem bánám, az kivel beszélhetnék voltaképpen. Talám gróf uramnak ő ngának volna az árvai korcsmára szüksége borra, egy helyen volnának borok, de nem adják tizenhatszáz csöbörig, ugy gondolnám, megvehetnénk most még három talléron, de ha halad, nagyobb ára leszen, azokat ő ngának megszerezhetnénk, ha bár csak négyezer forintját küldhetné meg kgd aranyúl, tallérúl, az többire jó assecuratióval elvárnák keglmedet, de nem úgy mint Partinger uram assecuratiója volt. Irjon kgd egy kebeles tót által, ne szánja neki fáradságát, mint vadnak oda be az dolgok.

Paria literarum dni Stephani Vitnyedi.

Régen nem irtam Ngodnak, mert magam személyemben akartam levél lennem és szóval mondanom, az mit irnom kellenék, de az isten sokképpen megakadályozta abbeli gondolkodásimat, s vagy lehetnék Ngoddal szolgálatjára szemben, vagy sem, azzal el nem bomlik Ngodhoz való kötelességem, hanem mig isten éltet, azt Ngodhoz hiven meg akarom tartanom. Bizony még ha csak most kiváltképpen egy fél napra lehetnék szemben Nagyságoddal, nagyobbra böcsülném annál, mikor heteket töltöttünk egymással, mert sok beszédünk volna sok dolgokról, de ha nem lehet, patientia, az fáradságot nem szánnám, de az mostani világ az jó csekedeteket is criminalisra magyarázná, akkorra kell haladni, midőn isten egymással szemben juttat, ha az utak megjavulnának, és Ngod Rosenberken lenne, tudván, talán oda rándulnék, annyi mint két hét. Az ide való dolgokról irtam mint tudtam, küldtem is az mi kezemnél volt, ha nem szánja ideit az olvasásra Ngod, talál gondolkodásra valót. Az én uram betegeskedik, adja isten, halál ne legyen vége, azt az mi szerencsétlenségünk emészti, látván előttünk levő veszedelmünket, s nem látja az megorvoslására való igyekezetit is az embereknek. Az fejedelem dolgai most kevésbbé tetszenek, mint midőn Lengyelországban indult, bizony elveszti magát és minket, mert nincs embere, félő, ugy ne járjon mint az dánus, kinek mindenfelől segítséget ígértek, és az mellett majd az királysága oda leszen, ki után Brandenburgus gondolkodhatik, mint leszen dolga. Sigmond fejedelem is megbánta volt az könnyen való hitelt. Keczer uramnak irtam, legyen Ngod előtt procátorom, úgy hiszem, hasznosan leszen érettem való kérése. Grófné asszonyomnak ő ngának böcsülettel való engedelmes szolgálatom ajánlja Ngod, s higgye el, hogy köteles igaz szolgálja Ngodnak az Vitnyédi István. Sopronii 10. Martii, 1658.

Paria literarum dni Achatii Barcsai.

Az mint e minap is megírák kgdnek, Hedri uramot nem akarom ide ki tartoztatnom, az kit látja Isten, nem egyébért hivatnám ki, hanem hogy látván az országnak mi karban való létét, érthessem ez kiváltképpen való véghelynek Illye várának mi karban való létét, ha mi provisiójáról obtineált-e ő ngánál és az nemes országnál, menti magát, hogy az országnál való instantiát nem peragálhatta, ő ngánál pedig pro interim csak igen kicsiny, és minden ő nga kára nélkül való instantiájában semmi sem lön respectusa, az mint azt megértheti kgd ő kglmitől, és meglátja erről való supplicatiójára való választ, tudom látja Isten mit irjak, vagy mit mondjak, mert ámbár már semmi respectusa nem volna az Ngodnak az én személyenre, csak lenne azon hazának ily vég-házára, kinek imponált provisiójára eddig is mint érkezhettem, alighanem tudja kgd, él az isten, csaknem minden odabe való jószágocskáim jövedelme arra fordittatik, hanem elszenvedhetlen injuriái egy privata personának az egész országot concernálandó onust supportálni, s azon helyről ő ngának és nemes országnak csak oly könnyen gondolkodni, kiváltképpen ez veszedelmes időkben, kiről tudván ő nga mostani sok distractióit, ő ngának irnya felőle nem akartam, azért is ő nga ne offendáltassék irásommal, kérem kgdet, kérvén ő ngát szeretettel és bizodalmasan édes kedves bátyám uram, megértvén és jól perpendálván az dolgokat, data occasione hozná elő ő ngának, az mi az előtt deputáltatott vala azon helynek provisiójára Bethlen István uram idejében, adattatnék meg, vagy valami más segítségéről provideáltatnék, mert látja isten, igen sajnálhatom ez imponált onust, más az és türhetőbb, az kik fiscalis jószágot ingyen inscriptióban birnak, ha mi keveset erogálnak is, könnyebben cselekedhetik, mind arra nézve, hogy kevés, és az jószág is fiscalis. Tudja isten, nem csak sajnálhatom az oda be való káromat, az mint szégyenlhetem is ő ngának csak ily kis respectusát, nem tulajdoníthatom magamnak, mert okot reá nem adtam, sőt csaknem az egész világnak constál az ő ngához való igaz szívbeli promptitudóm, de látom és fájdalmason kellek experiálnom fortunam non omnibus esse unam, mely ritkán szokott érdemet respectálni.

Valóban nehéz, hogy sok időtül fogvást genuine nem érthettem az oda be való állapotokat, tudván, jün s megyen az posta Patakra, igen megszolgálánám kgdnek, az mennyire dolgai engednék, méltóztatnék gyakorlatossággal irnya, kgd szolgálja s atyjafia maradván én etc. In arce Kesmark 29. Martii 1658.

Ad dnam Lengelianam sub dato 15. Aprilis 1658.

13. költ levelét kgdnek vevén, annak continentiaja szerint méltán megindulhatok vala Szelechényi uram ellen való panaszán, ha nem tudom vala az dolgokat, annyival inkább ha az ide küldett páriákat nem látom vala, de azokban is bele tekintvén s tudván azt, hogy kgd nem értheti, kgden nem csudálkozom. sem neheztelek, látja isten, érette, de az kgd emberei dolgát valóban csudalom s kgdet szánom, hogy tőlek busittatik kgd, s nem informálják igazán kgdet, látni való dolog, azelőtt is kgdnek ilyenek mia kellett sok busulásokat és kárt szenvedni, mivel az olyan informatiókkal megirlelték, és busitatták kgdet, s involválták dolgait, kiket vagy nem értettek, vagy érteni nem akartak, az minthogy midőn Szelechényi uram levelét olvasták, mért nem tekintettek jól be az előttünk lött contractusban, mint sonál in 5-to puncto, hogy valakik violálták Lethava várában lött contractust az erdők és pascuák dolgában, azok, akárki jobbágyi legyenek is, törvénnyel büntetessenek, azon convictió nem Révai uramot vagy mást concernál, hanem az közönséges vár épületit, bezzeg ha az tanáltatott volna az terminuskor, hogy más urak jobbágyi is vétettek azon contractus ellen, s azokat meg nem büntették. méltán volna s lehetne panaszolkodásra való oka kgdnek. Olvastassék jól meg az hatodik punctum is, abból is kitetszik mi hagyattatott igazításra, ugy az hetedik punctumban is micsoda rectificatióra, tudniillik ha mit kgd az vár alatt való Révai uram kertében tanált volna elfoglalni, hagyattatott rectificatióra, azért az hol rectificatio felől emlékezik Szelechényi uram, tehát azzal sem vét kgd ellen, hanem hivataljának igyekezik eleget tenni. Nem látok olyat certicatoriájában, hogy kapus vagy rajeczi földek végett való prutok dolgáról emlékezzék, mert az reám relegáltatott, hogy gondolná is kgd oly együgyünek vagy merésznek, hogy abban merné magát avatni, a mi nem bizattatott reája. Olvassák meg jól kgd emberei az contractusban levő 9-dik punctumot, meglátják, nem ok nélkül certifikálja kgdet, hogy az első kapun levő Hraczkira és drabantokra is törvént akar láttatni, kiket azzal vádolt Révai uram és panaszlott ellenek, hogy rabját kibocsátották, azért végeztetett az, hogy törvénnyel láttassék meg, ha vétkesek-e abban, vagy nem, ne mondhassa, hogy az iránt is valami injuriája, ezeket így értvén kgd valóságosan édes asszonyom néném. nem leszen ez iránt min busulni kgdnek, s ne adja isten, hogy azt szaporitsom vagy örögbitsem, mivel sokszori ígéretem szerint szolgálni, s nem véteni igyekezem kgdnek, vagyon parancsolatja Szelechényi uramnak, az mint újonnan is irtam neki.

úgy igyekezzék ő kglme az reá bizatott dolgokban procedálni, senkinek injuriája ne legyen, s ő kglmének is becsületére forduljon, kívánván, isten kgdet minden dolgaiban vigasztalja s segítse és sok esztendőig etc. In arce Kesmark anno et die ut supra.

Paria literarum vel vocatoriarum nomine ilmi dni comitis et civitatis Kesmark ad pastorem Birbrionensem datarum.

Admodum Rvde et doctissime dne ill., amice nobis observande, salutem cum rerum spiritualium et fortunarum omnium successibus Rvdae Vrae praecati benevolentiam, et officia nostra eidem ex animo deferimus.

Miseratione divina hactenus subsistentes eidem soli acceptum ferimus, quod nos archipastor Christus JESVS in syncerae religionis fomite tutari, et salutifero verbi sui pabulo mediantibus ecclesiae ministris pascere non dedignatus est, id, quod etiam futuris perpetuis temporibus nobis clementissime largiatur, ex intimis animi nostri sensibus et votis ingemiscimus. Cum ergo superioribus jam pridem evolutis temporibus venerandus et doctissimus dnus Johannes Serpilus, ecclesiae nostrae antistes fidelissimus, notae fraternitatis senior laudabilis, licet viridi et cruda senectute, consumptis tamen corporis viribus altissimo rerum arbitrio amabilis, hac mortalitate exutus, ad coelestia migravit, cujus obitus gravi ecclesiae nostrae dolore deploratus extitit, dum videlicet hisce turbulentissimis temporibus nobis eripitur, cujus officio spirituali vel maxime indigebamus.

Nos itaque in praesentiarum in tantis ecclesiae fluctuantis angustiis positi, catholicam apostaticam fidem et religionem nostram gratia omnipotentis ex tot falsis opinionibus, et sectis excitando, nominanter vero Augustanam confessionem etiam apud nos ac universos posteros nostros, absque omni suspitionis labe, pure et syncere profiteri dilatare, et civitatum aliarum regiarum ritibus nos conformare volentes, mutuo consensu ilmi dni comitis, ex debito judicis, utriusque senatus et totius communitatis chrystianae ecclesiae nostrae officio nobis incumbente de alio idoneo pastore surrogando, nobis prospicere volumus. Quod dum facimus Vram Admodum Rvdam et doctissimam Dnem prae caeteris multis, a sana et orthodoxa doctrina, pacifica vita ac morum integritate habemus commendatissimam.

Quapropter nos judex, jurati cives et universitas civium Kesmarkiensium Reverentiam Vram pro tempore administrum ecclesiae vicinae Bierbrinensis in inclyto comitatu Scepusiensi

existentis, solenniter in pastorem ecclesiae nostrae germanicae Kesmarkiensis vocamus, Tuamque Reverentiam amice et observanter rogamus, quatenus huic legitimae vocationi annuat. et cara animarum nostrarum suscepta verbi domini et sacramentorum administratione citra omnes corruptelas, penes ceremonias ecclesiis nostris observari consvetas nos pascat et ad vitam aeternam iter nobis demonstret.

Nos Reverentiae Vestrae tanquam pastori nostro debitam reverentiam, et ut probas oves addecet, fidele obsequium deferimus, ac contra omnes adversarios incidentibus adversis constantiam et fidam defensionem.

Et quia ministranti altari de altari vivendum est, bona fide pollicemur nos universos proventus parochiales citra omnem accisionem vel diminutionem R. T. prout dnis antecessoribus semper tradituros et collaturos esse, confidentes jam R. T. huic nostrae vocationi divinitus oblatae adstipulaturam. De caetero R. T. gratiae divinae commendamus, resolutionemque optatam expectamus. Datum in regia et libera civitate nostra die ... .. anno 1658.

Admodum Reverendae et doctissimae dignitatis Vrae
fautores et amici ad officia paratissimi, nos iudex uterque senatus et tota communitas ecclesiae evangelicae Augustano germanicae civitatis Kesmark.

Praesentes literas super libera et perpetua emptione unius medietatis sessionis, in iisdem specificatae confectas pro parte providorum Johannis et Georgii Dzunicovich et eorundem haeredum partim ad humilimam supplicationem ipsorum eapropter nobis factam, partim ad evitandas quasvis inconveniencias, quae in ejusmodi emptionibus subinde solent emergere, auctoritate directoratus nostri, in omni sui parte ac in omnibus punctis, clausulis et articulis approbamus et confirmamus, quas ex quo ob vetustatem attritae essent, ut supplicantes describi curent, mandamus, aliis literis nostris easdem inseri renovarique faciamus, simul etiam sigilli nostri impositione et chyrographi nostri appositione communitas extradabimus. Actum in castello nostro Fridmaniensi, die 11. Julii, 1658.

Paria literarum de dato 1. Augusti ex arce Kesmark ad revdsum dnum cancellarium regni Hungariae.

Méltán panaszkodhatnám, ha haszna volna és azt mondhatnám, hogy sub infelici sydere natus vagyok, s azt is alig alig tudtam magamban feltanálnom (az mint hogy az előtt is

Ngodon kívül akármikor s akárkihez sem volt nagyobb bizodalom) úgy most sem, kinek mind megpanaszoljam, mind pedig atyai szeretetiből származandó segítségét várjam, mivel ekkoráig is szükségemben Ngdnál jobb segítséget nem tapasztaltam.

Mit írjon nekem Francfurtumból egy Arnolphus a Podebrad, comes in Virbna. az kit emlékezetemmel nem ismerek. annak mi választ adtam, im Ngodnak nagy biztomban megküldettem. Ngod nagy gratiát cselekednék, és atyai szeretetét constatatná azzal, ha tudakoznék felőle, s feltanálkozván (noha én azt csak némely nem jó akaróim operatiójának tartom) tudakozzék ezen dolgok felől, és ha ő fge mi kgl's urunk eleiben mennének, ne szenvedjen ártatlanságomban opprimálui azok által, az kik előtt minden jó cselekedetem gonoszság. Nem tudom, micsoda gonoszság lehet abban, hogy én az fejedelemmel jól vagyok, kiváltképpen az ki tudja, hogy én nekem feleségem után több jószágom lévén oda bé, hogysen itten, ha nem akarnám is, kintelen volnék ő ngának kedvét keresnem, s elég kárommal vagyok, hogy az mostani útban felzendült állapotokra nézve mostanában is bé nem mehettém. An:az gonosz nyughatlan Barcsainé Cseh várának nagyobb részét elfoglalta, Illye nevű váram is Lippához igen közel, és teljességgel torkában az pogányságnak, igen kevés lévén praesidium benne, már az jószágát nagyobb részént elrablotta, ha azonban ez várat is meg tanálná venni, Erdélynek constitutiója szerint elveszne érette minden oda bé való jószágom, kikről csak az ő nga gratiája által ha mit provideálhatok, szintén oda bemenem nem kívánnám, hanem ha ide ki közelebb érthetném késését, nolle velle el kelletnék ő ngához rándulnom, kibem ha módom adattathatnék, Ngodnak idein szükségesnek láttam megírnom, hogy ha erről is valami emlékezet volna, Ngod tudná ő fgének az mi kgl's urunknak repraesentálni. Mennyi sok és talán előszámlálhatatlan injuriáim az lengyel nemzetség rossz szomszédintól, szükségesképpen kelletnék ő fgét az mi kgl's urunkat megtanálnom felőle, látván hogy noha másoknál eleget instálok remediálásáról, de csak haszontalan, eziránt is Ngod gratiája által ő fgéhez szükségesképpen recurrálnom, de jobbnak tanáltam tovább is túrnem, ha lehetséges, és az ő fge közelebb létét várnom, melyet engedjen isten hamar nap s igen szerencsésen, szivből kívánom, míg élek is én Ngod köteles szolgálja, s engedelmes fia maradván, és Ngod gratiájában ajánlván magamat, tartsa és éltesse isten Ngodat számos esztendeig jó egészségben. In arce Kesmark anno et die ut supra.

Paria literarum ilmi dni palatini.

Excelme et ilme comes, dne frater observandissime.

Salutem et servitiorum meorum paratissimam commendationem. Antea sacram Poloniae regiam Mtem in negotio subditorum ilmi comitis dni Stephani Teökeöly de Kesmark etc. alias quaestum vini in Polonia exercentium, ac per eandem vram dnem Ilmam et Excelmam sub eo praetextu, quasi pulveres tormentarios pro parte Svecorum invexissent, incaptivatorum humillime requisiveram. ut eosdem homines cum rebus suis penes se habitis, facta juris revisione, casu quo ejusmodi pulveres pro Sveco vexisse non comperientur, liberos dimitti dignata fuisset. Unde eadem sua Mtas Poloniae regia Vrae Ilmae dni in mandatis quoque dederat, quatenus jure hoc negotium revidisset, et comperto eo, quod innocentes essent, ipsos liberos dimisisset. Quo negotio sic pendente, licet postmodum eadem dnio Vra Ilma dictos homines memorati dni comitis Tökeöly incaptivatos, vina solummodo quaestus gratia in Poloniam induxisse et ab illa nota innocentes esse cognovisset, nihilominus ulterius etiam sub alio praetextu per Vram dnem Ilmam detinebantur, ac si nimirum iidem homines cum Suecis excursiones quoque in Polonia exercuissent, posteaquam vero et hoc ipsum dictus dnus comes Tökeöly eidem dni Vrae Ilmae jure revidendum submisisset, ut comperta rei veritate pro demerito punientur, sin vero innocentes forent, liberi dimitterentur, Ilma tamen dnio Vra (quemadmodum dictus dnus comes Theökeöly assereret) jure revidere noluisset, verum eosdem subditos ipsius per novem integros menses in carcere detinendo, tandem non aliter quam extorsis quibusdam reversalibus literis ab eisdem subditis, sub certo lytro seu pactatione summae pecuniariae, detentis omnibus rebus ipsorum attunc penes eos repertis, dimisisset, quo ex respectu idem dnus comes Teökeöly iterato institit apud me, vellem eandem dnem Vram Ilmam ratione contentationis damnificatorum subditorum suorum amice requirere. Cum autem justitia nemini esset deneganda, ipse vero dnus comes, dum jure mediante negotium hoc revideri voluisset, an scilicet dicti subditi sui cum Sueco eiusmodi excursiones fecissent. nec ne? nil aequitati contrarium petebat, imo communis justitiae ratio et bonae vicinitatis conservatio suaderent, ut innocentes liberi dimitterentur, nocentes vero, comperta rei seu demeriti et noxae veritate, punirentur. Quocirca Ilmam dnem Vram amice et fraterne ex officioque meo requirendam esse duxi, quatenus negotio sic se habente, ex quo iidem damnificati subditi memorati dni comitis Tökeöly in nullo eiusmodi reatus crimine, de quo arguebantur, depre-

hensi sint, ex aequitate justitiae et bonae vicinitatis conservandae ratione eosdem damnificatos ipsius subditos plenarie pro damnis suis Ilma dnio Vra contentare haud gravetur, pro qua amici animi declaratione me sibi obligatum servitorem reddet. secus enim si dnio Vra Ilma eosdem damnificatos subditos non contentaverit, et dictus dnus comes Teökeöly jure suo usus fuerit, non ipsi imputare velit. Et confido praesentem interventionem meam apud Ilmam dnam Vram summum pondus habituram. In reliquo eandem Illmam dnem Vram diu felicissime valere desidero. Datum in possessione Thur-Szakalos die 7. Augusti, anno 1658.

*Paria literarum vocatoriarum ad diaconum Kesmarkiensem
Michaelem Guer.*

Pietatis exercitium, cultusque divini propagandi studium cum religionis devotionisque in Deum fervore hoc deploratissimo seculo passim exarescere, quocunque oculorum aciem converterimus, omnia pene loquuntur, dum partim sathanas occulte, partim haeretici astute, partim etiam tyranni aperte ecclesiam dei infestant, vastant, premunt et... .. tum non opprimunt, adeo, ut secundum prologium Salvatoris nostri iniquitas abundet, charitas autem cum pietate réfrigescant, hinc in summa felicitatis parte collocandum est, sic ubi adhuc deus noster depositum verbi sui et sacramentorum inviolatum incorruptumque retinere dignetur. Id quod ecclesiae nostrae Augustanae majori germanicae adhuc coelitus obtigisse, et nos ipsi gaudere, et omnes pii felicitati huic nostrae gratulari una nobiscum debent.

Quanto porro desiderio propagandae verae religionis civitas nostra hucusque flagraverit, praeter caetera nostram in ecclesiam dei merita, vel hoc indicio esse potest, quod ante exigui temporis recursum dno M. Thoma Grebio ecclesiae nostrae antistite primario instaurato, de diacono quoque germanico ipsi prospicere solliciti fuimus, quod dum facimus, praestantem dnum a sana et orthodoxa doctrinae Augustanae confessioni addicta, pacifica vita, morum, mansvetorum integritate habemus commendatissimum.

Quapropter nos judex, jurati cives, et tota communitas civium Kesmarkiensium, mutuo consensu ilmi dni dni comitis etc. literatissimum dnum unanimiter in diaconum ecclesiae nostrae germanicae Kesmarkiensis vocamus, Tuamque Praestantiam benevole et observanter rogamus, quatenus huic ordinariae vocationi subscribat, et cura spiritualis hujus muneris suscepta, post solennem sui inaugurationem puro et sincero

verbo dei et sacramentorum administratione citra quasvis corruptelas nos reficiat, et salutis aeternae partum conscientiose nobis patefaciat.

Nos Praestantiae Tuae debitum honorem, et ut bonos auditores decet, gratitudinem pro ratione facultatum nostrarum deferimus, ac contra omnes adversarios et illegitimos impetitores, casu quo obtigerit, defensionem promittimus; sicuti non minus etiam Praestantiae Tuae ad evitandas dissensiones, et scandala admodum revdum antistitem suum decenti subjectione suscipere, et venerari, sui pares adamare, quosvis denique patronos, fautores et auditores suos benevolos summo nixu et conatu respectare incubuerit.

Et quia ministranti altari de altari quoque vivendum est, nos proventus ecclesiasticos Praestantiae Vrae praeter omnem attenuationem pro conditione etiamnum nostra ita temperavimus, ut nil dubii haberemus, quin Praestantia Tua hisce contentaretur, sperantes jam P. T. huic vocationi nostrae nutu altissimi oblatae voluntatem et consensum suum nobis praebituram. In reliquo P. T. excubiis divinis commendantes, resolutionem consideratam praestolamur. Datae in regia liberaque civitate Kesmark die 19. mensis Augusti, anno 1658.

Praestantissimae, literatissimae et eruditissimae dnis Vrae
patronus benevolus

Comes Stephanus Thököly,

patroni, fautores et amici ad officia paratissimi, nos iudex, uterque senatus et tota communitas ecclesiae evangelicae Augustanae germanicae civitatis Kesmarkiensis.

Paria literarum ad episcopum Varadiensem.

Tagadhatatlan dolog, nagy szivem fájdalmával lón e minap, midőn kgd azt irta vala, hogy Szolcsányi uramra bizta, ki végezzen velem elszökött szolgálóm visszaadásáról, az ki ide jüvén, nem hogy tractált volna arról velem, de inkább az ő kglme itt létében subministráltatott alkalmatossága az elszökésre, és tovább való állásra, noha kgdtől mind azzal biztatattam, irnya fog érsek uramnak ő ngának, az kinek mi eventusa lón, hogy mind azok nem különben voltak, maga sem tagadja megemlitett leány, kit is hamar nap kezemhez juttat, ezzel sem elégedvén meg az kgtek itt való szomszédsága, előbbi lator szökött szolgálómnak példájával, mai nap viszont Szabó János, az ki nem csak szolgálóm s egyébiránt is alattam lakos, de örökös jobbágyom lévén, viszont oda salválta magát,

kiszökvén váramból, melyet így exponálván kgdnek, bizodal-
mason kérem, tovább való latrok példájának eltávoztatásáért
is országunk törvénye s nemes szabadságunk sérelmével ott
ne tartóztassa, hanem adassa ki, kiről ez levelem megadó
szolgám által bővebben izentem, s elvárom válaszát kgdnek.
kivánom, isten kgedet sokáig jó egészségben éltesse. In arce
Késmark 5. Septembris, 1658.

*Paria literarum ad dnum comitem palatinum sub dato 26.
Septembris emanatarum.*

Ilme et Exlme dne comes, dne fautor et frater colen-
dissime.

Az Szilágyban minemő injuriám volt légyen Baxainé
asszonyomtól, informáltatván Ngod Keczer András uram által,
tetszék Ngdnak, recurráljak az fejedelem ő ngához, s maga
is Ngod méltóztatik irnya mellettem ő ngának, kire várakoz-
ván, azonban minemő véletlen és szörnyű veszély érte édes
nemzetünket, nem szükség arról irnom Ngodnak, tudván,
constál Ngdnál, ha ... .. az Tiszán innét lakozók közül én
vallám valóban kárát, minden Erdélyben való jószágim, Szi-
lágyban, az Tiszán túl az kegyetlen pogánynak praedájává
lévén, az jó istenem csupán csak arra szoritott, az mi kevés
rossz sovány földem volna, ily csaknem minden facultásim
enervatiójával sem gondolván, nem úgy, az mint kellenék, de
az mint már lehetne tőlem édes nemzetemet pro posse, ha
egyébképpen nem is, kevés mellettem lévő egynehány számú
dragonyommal, s az mennyire szerit tehetném, valami gyalog-
gal akarnám segiteni, nem előbb s nem különben, ha nem az
Ngod tetszésével s anuentiájából, kiről való resolutióját elvár-
ván engedelmesen ... .. ezen levelem megadó embe-
remnek megparancsoltam, kívánván szivből, tanálja ez levelem
Ngodat jó egészségben és szerencsés órában. In arce Kesmark
26. Septembris, 1658.

*Paria literarum dni comitis palatini sub dato 11. Septembris
Posonii anno 1658.*

Az kgd levelét édes gróf uram szeretettel vettem, s irá-
sát megértettem. Igen szánakodó szívvvel értem az kgd kárval-
lását, Erdélyben való jószáginak keserves s keresztény sziveket
szomorító desolatióját. Azonban az mi kgd jó szándékát illeti,
én dicsérem magyarságát s nemzetihez való szeretetit s prom-
ptitudóját kdnek, de hogy kgd felüljen, minekelőtte de parti-
culari, vagy personali insurrectione az én leveletem nem látja,
avagy ő fge mig kegyelmesen nem parancsolja kgdnek, enge-

delmet nem adhatok kgdnek, hanem már istennek jóvoltából kglis urunkat császárunkat itthon szemünkkel látván, méltó, hogy ő fgét eziránt requirálja. In reliquo isten éltesse sokáig jó egészségben kgdet. Die et anno ut supra.

Paria literarum ad familiam.

Mivel Késmárk városával minket az határ egyaránt concernál, egyenlőképpen végeztük és szükségesnek tanáltuk, renováltassanak, az hol az szükség kíváná, mindenütt az méták, kiról mivel kgtek is requiráltatott, s ha mi is annuálunk annak, örömetst annál, s kívánja tőlünk, praefigáljunk terminust, arról irott böcsületes levelét kgknek elvévén. az mint feljebb is megíránk, valamit husztorfi, úgy késmárki határ is hasonlóképpen concernálván minket, ez két határ között való métáknak renovatiójában örömetst annuáltunk, et ad peragendum diem 16. praesentis praefigáltam, mely napon emberem az városbeliekkal együtt ki fognak menni, kgtek is magok közül kiket rendel, hogy idején tudhassak az feljül praefigált napot idein értésire azután adnom kgknek, bizonyossá tévén kgket, az mint ez, ugy egyéb közönséges jóban is egyet értünk kgtekkal, úgy egyébiránt is szolgálni kgknek kész vagyok, kívánom isten kgket sokáig jó egészségben éltesse. Die 6. Novembris, 1658.

Paria literarum ad dnium Petrum Bosnyák.

Tepláról 21. költ levelét kgdnek Kubini uram csak szintén ez órában juttatta kezemhöz, mihent vöttem, gróf urammal ő ngával azonnal communicáltam, nem adatott ugyan eddig szerencséje ő ngának az kgdel való ismeretségére. hanem e minap ... .. is inkább csak nem annyi, hogy látta ő nga ... .. de valóságos dolog, csak annyira való ismeretsége is kgdnek igen böcsültetik ő ngától. melyet minden alkalmatossággal experiál is kgd, valóban bánta ő nga csak arra nézve is az kgd Malatináról való hirtelen elmenetelét. hogy eltökéltett szándéka szerént nem izenhetett ő nga kgd által palatinus uramnak ő ngának, s egyébiránt is így commode esett volna s tudom az fenmaradott difficultások is könnyen sopiáltathattak volna, ha ez részről való deputatusokkal közölheti valamely difficultásokat, úgy vagyon, elég és nagy böcsülettel explicálja mostani ide irott levelében. és mind azokat én, ne adja isten, kérdésben vegyem, de tartóztatás nélkül bátran megvallom, ott sem levén, midőn vagy azhon az dolog tractáltatnék, s az törvényhöz sem értvén, és gróf uram ő nga prokatori, vagy egyéb akkor jelen levő szolgálai nem levén ad latus

mostanság, nem tudom, mind azokra mit irjak kgdnek, megnyugodjék azért abban kgd, nincs gróf uramnak semmi kétsége kgdhez, s nincs oly opinióban ő nga, hogy szántsándékkal az adversa parsnak faveálni kívánt volna, hanem volna oly reménségben ő nga, hogy Isten szemben juttatván kgdet Szirmai urammal, az dolgokról conferálván, az hol valami reformatiót tanálnak kgtek szükségesnek, arról conferál egymással kgd. Az mint feljebb is megírák, látja isten. én az dolgokhoz nem értek, de az mint az prokátor allegatióját látom, neminem enim posse a se ad se concedere appellationem, így az én kicsin vélekedésem szerént az én elmém is ott járna, kgtek ugyan jobban tudja s isten kgdet Szirmai urammal szemben juttatván, úgy hinném, rövid nap ezekről conferál kgtek egymással. Gróf uram szeretettel való szolgálatját ajánlván kgdnek, én pedig maradok, mig élek, köteles jó akaró szolgálója kgdnek.

In arce Kesmark 26. Novembris.

Keczer Ambrus, m. p.

Paria literarum ad dnos Mathiam Nemessányi et alterum Andream Dobai.

Nemessányról 10. hujus költ kgtek levelét nagy böcsülettel vevén, s continentiaját bővségesen megértvén, abban való kgtek kívánsága szerint az választ sem kívántam tovább differálnom, hanem ez alkalmatossággal Andreánski uram által resolváltam magamat kgteknek. sokak, sőt az egész vármegye bizonyságom lehet ez iránt, eddig is nem kerültem, de kerestem, coalescáljon ezzel is öcsém urammal egymáshoz való szeretetünk, mely constálhat kgdnél is édes Dobai uram, s azért is oly lente procedáltattam, s vártam öcsém uramtól, másképpen praeveniál ő kglme eziránt való megsértődésemnek, és szegény emberim kárvallásának, kinek hogy ezzel is jelét adjam, s egyszersmind annak is, mint respectáltatik nálam az ő kglme atyafisága, úgy kgtek requisitioja is, assecuráltatván kgktől. az mint arról (az mint feljebb is megírák) Andreánsky uram által izentem, mely meglévén, azonnal kibocsáttatom az ő kglme szegény embereit, s elvárom kgtek levelében specificált terminust. Szivem szerint kívánván egyébiránt is szolgálnom ő kglnek, úgy kglteknek is. In reliquo, in arce Kesmark, 13. Decembris, 1658.

Paria literarum ad dnum Ezechielem Görgei.

Az minemű Miklós nevű kis gyermek vagyon kgtek iskolájában lethavai jószágunkban levő dolgunk és jobbágyunk fia, régen deákink közé szándékozott, s úgy hallom, már is

eljött vala, s kgtek visszavetette volna, kinek mind tanulásáról, s mind penig successu temporum tovább is provideálni örömesben akarván magunk embere fiát, hogysen idegent, ez levelem megadó szolgámat küldettem érte, kgedet tudván lenni azon ecclesiának és scholának curatorának, nem kívánom, kgd hire nélkül hozzattassék el, noha talán azzal sem vét vala az gyermek, vagy atyjafia, mivel az feljül megirt okokra nézve több közöm hozzá, hogy sem másnak, s úgy levén az dolog, még sem tartattathatnék ellenem, melyet nem is remélhetnék kgld felől, kgtek jó akarója maradván én etc. In arce Kesmark 20. Decembris, 1658.

Paria literarum ad dnum Ezechielem Görgey exhibitarum.

E minapi kgdnek irott levelemet akárkivel közlené is, nem kétlem, ne ítélje azt, többet cselekedtem, hogy sem talám tartozom vala, de azzal is jelét akarván adni, hogy nem csak kerülném, de keresném a jó correspondentiát, isten látja, csak az is nehéz, hogy kénszerittetem explicálnom ily megsértődésemet, okát fel nem tanálhatván kgd színyes mentségének, miért kellett engem eziránt más atyafira relegálni s nem tudom, minemü praestált beneficiumra mutatni, mely nem velt oly s annyi, hogy nem restituáltathatik vala, így talán ez nem is lehet vala elegendő ratiója, hogy akárki is torkon verje, s kedvem ellen tartsa meg jobbágyom fiát, kihez ha kgdnek lesz vala is az jussa, remélhettem volna, úgy is kedveskedik vala véle; szégyenlem az kgmednél való respectusomat, s méltán sajnálhatom ily injuriámat, kire egyikére sem adtam eddig okot, ha tovább is inhaereálni kíván annak, ily sértődésemenek, reménleném, praeveniálhatok, melyet kgdtől az mint nem tudtam várni, úgy talán nem is reménlettem édes komám uram, kiről szóval is izentem. Kívánván isten kgedet. In arce Kesmark 23. Decembris, 1658.

Paria literarum procatoriarum.

Nos comes Stephanus Thököly perpetuus in Kesmark, eques auratus, ac comitatus Arvensis supremus etc. Damus pro memoria, quod nos attributa nobis hac in parte legibus regni ipsius Hungariae, signanter vero decreti Tripartiti part. 2. tit. 13. facultate atque libertate in omnibus nostris causis et earum articulis tam per nos contra alios, quam per alios quospiam contra nos in quibuslibet terminis, coram quovis iudice et judiciario regni, ecclesiastico videlicet et seculari, a datis praesentium per anni curriculum motis vel movendis egregios et nobiles Ambrosium, Andream et Melchiorem Keczer,

Johannem et Danielelem Fejérpataki, Johannem et Simonem Reviczky, Sigismundum Faigel, Johannem Serpiliun, Casparum Keószegy, Nicolaum et Ezechielem Geörghei, Valentinum Roznovsky, Nicolaum, Joannem et Albertum Mesko, Jacobum Dedinski, Nicolaum et Danielelem Zaborsky, Michaelem et Alexandrum Kizsel, Georgium Draskoczy, Franciscum Ilgo, Franciscum et Johannem Zatureczky, Gabrielem Turansky, Davidem Szaladinum, Thomam Farkas, Nicolaum Csemniczky, Casparum Baan, Johannem Fabricium, Michaelem Szeles, Georgium Banovski (*kitörülve*: Beniczky), Johannem Raimanum, Georgium Huszár, Eliam et Johannem Gilányi, Jeremiam Gurikovicz, Franciscum Stupeczki, Jeremiam et Mathiam Porubszky, Michaelem Dluholuczki et Petrum Andreánsky fecimus, constituimus, ordinavimus nostros veros legitimos procuratores, ratum atque firmum promittentes nos habituros, quicquid per praefatos procuratores nostros simul et divisim constitutos, exhibitores videlicet praesentium dictum, actum, factum et procuratum fuerit in causis nostris universis. Datum in arce nostra Kesmark die 26. mensis Novembris, 1658.

Paria literarum ad comitem Gabrielem Ilyésházi.

Kgd levelét elvettem, kire kiváltképpen utóbbi continentiájának írására nézve szükségesképpen, s úgy tetszik méltán is rescribálhatnék bővecskén, de pro hac vice praetermittálok. Bicséért felvött pénzét idegeneknél és elég alkalmas jószágoknak kiváltására fordíthatná talán, de azt ... .. kérdésben nem veszem, s álljon kgd tetszésében. Kezennél levő öcsém Ilyésházi György uram ő kglme jószágát arról való transactióim és conditióknak beteljesítéseken kívül hogy kibocsássam, meg se gondolja kérem, kinek tenora szerint és idejekorán meglevén az én pénzem, akárki birja, egyébiránt reciproce én is azon obligatus és szolgáló atyjafia maradván kgnek, kívánván isten kgdet etc. In arce Kesmark, 13. Januarii, 1659.

Paria literarum ad dnos Stephanum Ordodi seniore, Stephanum et Sigismundum Szirmienssem, Paulum Akai simul et semel.

Elvettem kgtek levelét böcsülettel, kinek continentiája és kgtek kívánsága és az iránt tött oblatióm szerint kész vagyok kimennem annak idején korán és igyekezném is az dolognak complanatiójában, kinek, úgy vagyon, annuált Révai uram is, az mint tovább is emlékeztetvén ő kglmét arra, ez alkalmatossággal irtam s izentem ő kglmének léthavai tisztartónk által, adná jó tetszését ő kglme, mikorban lehetne legalkalmasban praefigálnom, kire midőn jün válaszom, nagy időn

arra praefigálnom s értésére adnom kgknek el nem mulatom, egyébiránt hogy sok rendbeli distractióim között ki kitelen(?) korán, ha meg tanálnék is feledkezmem felőle, bizvást emlékeztessen reá kgtek, az minthogy én egyébiránt is kgtek jóakarója maradván, ha miben tudok kgknek szolgálnom és kedveskednem, örömet cselekeszem, kívánván isten etc. In arce Arva 7. Martii, 1659.

Parva literarum ad dnum Andream Ujfalussy.

Levelét kgdnek elvettem, kiben mit irjon érsek uram ő nga reám való panaszi felett, megérttetem s elhittem, az mint eddig mindenkor, úgy ebben is könnyen adott hitelt ő nga, midőn azon Rupcziczán való dolog történt, te tudod isten, előbb érttetem itt való püspök uramtól, hogy sem másoktul, s az ő kglmével arról való correspondentiám szerint azonnal irtam, ragadták volna meg az rosz embert s most is abban vagy on az dolog, s mihent kézre keritik, igen is törvénnyel s nemcsak rabsággal akarom megbüntetni, azonban püspök uram maga tetszése szerint pápista juratust adjungálván szolgabíró mellé, injuráltattam az dolog felől, s in specie ő kglmének küldöttem pro informatione, ugy im kgdnek is in paribus, megláthatja, nem igazán és hamisan informáltatott ő nga, s nekem lehetett volna inkább azon Borovka nevő pap ellen panaszolkodnom, az ki papi tisztin kívül minemő föslött és rosz erkölcsű legyen, arról irnom praetermittálom, s nem is én dolgom azt vizsgálnom, s hamar elhinnék, odio religionis cselekeszem, de csak már egyébiránt élne békességesen s ne hatalmaskodnék, kiről úgy hinném, provideál püspök uram, s meg sem engedhetetik nekie. Ha nem maga volt-e mindennek oka, megtetszik azon inquisitióból, megesik bizony, ha minden hatalmaskodás megengedtetik nekiek, én tőlem, te tudod isten, nem volt soha is semmi rövidségek, sem nekik, sem az pápista szegénységnek, s im az kivel nem tartoztam, helyt adván. annak békességos birásában megtartván, im minemő háláját experiálom, de lássa az igaz isten, ha mind ezeket nem büntelen szenvedem-e. Az hol penig kgd írja, hogy veszeloviaktól volna injuriájok, megérte azt is kgd arról való attestatiónak pariájából, micsoda hatalmaskodásokat cselekedék ottan az jó pater, igaz dolog, meg nem akarták engedni, hogy ottan ceremoniát peragálja, nem is azért építettett alkalmasint ugyan az én költségemmel is, hogy ott misézzen nekiek, concedált helyt nem is tudok árvai uraságban az egynél többet, kiben ha requiráltatnám és akarnám is magam, meg nem cselekedhetném, miért, tudja jól kgd, minden valláson levők birják

Árvát s ki Váradon, s kik Silesiában Árvának possessori közül, s ketten hárman nem disponálhatunk bizony abban pro nostro libitu, ne is adja isten, hogy valakinek miben az ő ha mi kis részét is másnak adjam, az mely emberek penig meghágták és föltörték azon veszelovai szentegyházat, nem tudom bizony, hogy valaki eddig büntette volna, nem is akarom, hogy senki is törvénytelen büntetessék, törvénytelen parancsoltam én megláttatni ez ily cselekedeteket, törvénytelenül penig senkit az én akaratombúl és hiremmel nem bántanak, de az mint már is megírák, én felőlem akárki mit mondjon is, hamar elhiszik, nincs mit tennem, oka sem vagyok, lássa s ítélje az az jó isten, kinek oltalmában és gondviselésében ajánlván tovább is magamat, kívánom, isten kgdet etc. In arce Kesmark, 19. Aprilis 1659.

Paria literarum ad grosam ac mgficam dnam Susannam Jakosith datarum.

Valaminthogy öcsém Thököly Miklós uram, úgy kgd is igen közel való vérem s atyámfia lévén, midőn az kgtek között való állapotban kivántam s igyekeztem szegény bátyám urammal fáradni, isten kiszólitá ez világból, tovább is fentartván azon jó igyekezetemet, mellettem lévén mostanában az édes öcsém, örömet érteném, mi akaratja volna eziránt asszonyom húgomnak, kgd szerelmes anyjának, előbb, hogy sem magam is oda mennék, ha az szükség úgy kívánná, küldenék böcsületes ember szolgálím közül ő kglmekhez, ki ha ugy vagyon, hogy nem ellentartó az dologban ő kglme, értessen bizonyosan és valóságosan ő keglme, úgy arról is ha még is ellenkedni igyekeznék, fel kell keresni az módot minden módon, csak kérem, még is mindennemű tovább való akaratjáról kgd engem voltaképpen tudósítson, s az öcsémhez eddig való hűséges szeretetiben állandóképpen maradjon meg, kivel engem is kötelez maga szolgálatjára, elvárom voltaképpen való válaszáat is kgdnek, s kívánom, isten kgdet minden dolgaiban vigasztalja és szerencséltesse. Költ Rosemberken 24. Maji, 1659.

Paria literarum ad dnum comitem Gabrielem Ilyésházi scriptarum.

Az mint kgd maga is előtanálta Farkas uramat, az éczaka érkeztén, megtanáltatott ő kglnél in paribus öcsém Ilyésházi György uramnak való contractus, nem várván azt is, míg Késmárkról in specie elhoznák, securussá akarám tennem kgdet édes bátyám uram, nem különben vagyon az summa, az mint kgd maga is tudja, úgy arról is, hogy valaminemű

jussal bírom, azon jussal s azon conditiókkal adhatom, valakinek akarom. Úgy vagyon, resolválta vala magának öcsém uram, ha kgd penes propinquitatem akaratom ellen váltotta volna ki tőlem az jószágot, in eo casu szabados lett volna ő kgmének kiváltani, valamint hogy én némely portiókat ad caput bonorum redimáltam, de másnak adván jószágomat, az mint feljebb is írák, azon conditiókkal adhatom, valamint birtam és egy summában, s hat esztendőknél előtte nem lehet kiváltása. Hogy mind ezek különben nincsenek, én kívánsága szerint is assecurálom keglmedet s egy szóval az mit sokszor megírtam, isten ide hozván kgdet, contentus leszen az én atyafiúsággommal, és experiálja eziránt való maga nagy commoditását, kívánván szívből látnom jó egészségben kgdet, kérem az mennyire lehetséges nem késvén, hétfünél továbbra ne differálja által való jövetelét. In castello S. Sophiae 12. Junii 1659.

P. S. Ugy az is az fassióban cum absoluto dominio, etiam cum jure patronatus, et absque omni vinculo bírom, szabadosan valamint akarom, úgy szolgáltatathatok az jószággal.

Paria literarum ad dnum comitem Gabrielem Ilyésházy scriptarum.

Tegnap napon írott levelemet addig tudom elvette kgd, bizvást relegálhatnám most is azon levelemre magamat, mivel azon levelemből megérthette kgd, mint kívánok kgdel procedálnom, de annál is többet cselekedtem, böcsületes jámbor szolgálja által igyekeztem ez alkalmatossággal úgy resolválnom magamot kgdnek, mintha ablakot nyitottam volna szíven és háromképpen is hadtam jó akaratjára kgdnek, cselekedné kgd azok közül, valamelyik kgdnek tetszik, s ha kgdnek mégis mindazokban difficultása ottan édes bátyám uram, cselekedje, valamit jobbnak ítélt maga részéről s resolválja magát kérem palatinus uramnak, úgy nekem is cathogorice, tovább mi szándékja, mivel bár kgd ne végezne is palatinus urammal, nekem el kelletik ő ngához mennem és okvetetlen continuálnom ez ő ngával való contractusomat, mely ha úgy kgd részéről alkalmatlanobból látnék vagy tanáltatnék ezután lenni, kérem idején is kgdet, oka én ne legyenek. Voltak és volnának nekem ezen kívül is beszélgetésim kgdel, de ha ugyan csak meg nem lehetne egymással való szembenlételünk, nincs mit tennem, nekem bizony nagy törődésem az édes atyámfia nagy betegeskedésim, még ... .. sem vagyok szinte jól, alig várnám, mehetnék Kés-márkra az értelmes doctorok közé. Kgd atyjafia s szolgálja maradván, én elvárom végső válaszát kgdnek s kérem hova hamarabb tudósítson, kívánván. In castello S. S. 13. Junii, 1659.

Paria literarum ad dnum Nemessányi 28. Junii datarum.

Nyolcz héttől fogvást Árvában kelletvén késnem, az honnan mai napon térvén meg, vettem az kgd 27. hujus költ levelét, kiben mit irjon legyen, értem, de kérem, megbocsásson, hogy azt kelletik böcsületes válaszul írnom, kételkedvén, hogy azok az dolgok az ur öcsém uram ő kglme hirével volnának, mivel mostanság ide alá és közel levő jószágiban lévén ő kglme, ha mi eziránt való akarattja volna ő kglnek, elhittem, requirálna is ő kglme felőle, az mint hogy én ő kglme szolgája s atyjafia maradván, kgdnek is minden illendő dolgokban mind szolgálni s mind kedveskedni előbbi régi jó akarója, kívánom, isten tartsa és éltesse kgdet.

Paria literarum ad dnum palatinum scriptarum.

Ez órában tére meg nyavalyás Keczer uram, s megadá az Ngod levelét, szóval is relatiót tón, miben maradtott légyen az dolog, mindenkör igen nehéznek tartottam, hogy az mit Ngod ingyen való gratiájából kegyelmesen ígért, arról nehéz s illetlen is valami legkisebb dologban való kedvetlenségével Ngodnak instálni, de bátorittatván az Ngod erre való okadásától, meg kell vallanom, felette is importunus voltam Ngodnál és minden dolgaim hátrahagyásával ennehány héttől fogvást csak éppen ennek inhaereáltam, Ilyésházi urammal való dologra nézve is mindent kész lévén megcselekednem, láttatott annyiban lenni már az dolog, re infecta nem tér meg Keczer uram, sem nem halad továbbra az én részemről való Ngod assecratoriája is, az mint igen meghadtam vala, ne különben kívánják, csak az mint már Ngod Stubnyán ígérte vala magát, és subscriptióját éppen csak az vinculumra nézve halasztotta vala, mig Ilyésházi uram akarattját nem értené s kiben Ngodnak ha mi egyéb consideratiói és másokkal is szükséges conferentiája, s így egyébben is ha mi kedvetlenségére való tanálna lenni Ngodnak, alázatosan kérem Ngdot, én reám nézve legkisebb dologban se szenvedjen olyat, mert ha ennek is csak abban kellenék is múlni, ugy is én nagy háladó szívvel veszem az Ngod gratiáját, ha egyébbel nem is, az Ngod felől való jó enlékezettel igyekezem meghálálni, s nem Ngdnak, de az velem való született szerencsétlenségemnek tulajdonítom, mind azokat az mint eddig, ugy ezután is örömet csak az én istenemre hagyom, tudom, el nem hágy, sem az Ngod szivét nem idegeníti el tőlem.

Jól cselekedte Keczer uram, hogy az Ngod tetszése szerint is nem ment Ilyésházi uramhoz, mivel ugyanis haszontalan volt volna tovább is ő kglmével az dologban progrediálni.

mig az Ngod részéről való contractus nem lött volna kezénél. bár ennyire se hiresedett volna az dolog időnek előtte, kit mindenkor eléggé bántam s bánom, s leginkább pedig mégis azt, hogy ily felette voltam importunus Ngodnál, kiről az mint száma nélkül, most is nagy alázatosan követem Ngodat s az istenért is kérem, megbocsásson.

Tudom, kegyelmesen emlékezik róla Ngod, az jó Kubinyi uram mint informálta vala Ngodat, hogy extra loca in controversia existentia mely nagy violentiákat patráltatok én malatinai szegény emberekkel, s mint injuriáltatott az én hagyásomból, im az mig Keczer uram oda járt, kimentenek embereim együtt ő kglmével, mint tanáltatott az dolog, az inclusából megértheti Ngod, megvállik, mint leszen contentus az Ngod utóbbi dispositiójával is, de emlékezzék meg kérem róla Ngod. nem különben fogja megesmérni Ngod is, ki legyen és abból collimálhatni, mint tractáltatom ő kglmétől, alázatosan kérvén Ngodat, az iránt való innocentiámot az mennyire veheti eszében, méltóztassék ily hamisan való vádlóm ellen patrocínálni kicsiny aestimatiómban, kibem valóban s felette is sértődöm ő kglmétől, s az én istenem úgy áldjon meg, ha nem kerülve kerülném az ő kglvel való izetlenséget és mindent ha nem volnék kész megcselekednem, az mint arrúl Ngodat minapi levelemben is eléggé assecuráltam. Alázatosan köszönem az posoni szállás dolgában való keglmes oblatióját is Ngodnak. s igen contentus volnék, ha az Ngod gratiájából az Fejér lónál való szállást obtineálhatnám, elvárom abban való gratiáját is Ngodnak, méltóztatik az untalan való posta alkalmatosságával tudósítani, mikorra fogja reménleni császár urunk ő fensége Posonban való béérkezését, már én ez iránt is Ngodtól fogok várni, az mint hogy mindenekben isten után csak az Ngod kegyelmes gratiájában bizván, s ajánlván magamat, kívánom. isten Ngodat az én szerencsémre is számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In castello S. Sophiae, 26. Junii, 1659.

Érsek uramnak írt levélnek pariója.

Tagadhatatlan dolog kglis uram, régen kezdém hallani és alkalmasint experiálni is hozzám való kedvetlenségét Ngodnak, de mindeddig is azzal bátorittattam. ha kiktől miben deferáltatnám is Ngodnál, mignem reinformáltatnék és nem experiálná előbb, miben legyen az dolog. könnyen hitelt adni nem méltóztatik Ngod, kiért azután is igen alázatosan instálnék Ngodnál. Ezen felül megirt vélekedésemet kezdem experiálni az Ngod 26. praeteriti mensis trencsényi hévziből költ méltóságos leveléből is. tudni illik mely igen injuriáltat-

nának Árvában lévő catholicus egyházi emberek minden arról való igazságtétel nélkül, és hogy már ő fge is informáltatott volna felőle, mindenkor ettől tartottam, váradi püspök uramnak is sokszor és sokat reménkettem, ha kiktől miben vádoltatnám, kérem mind addig, míg valóságosan nem informáltatnék, miben legyen az dolog és mint kívántatnék satisfactiót tennem róla, ne adjon hitelt és ne informálná, s azzal is ne nehezitse az Ngod eddig felőlem való vélekedését, mihent requiráltattam vala mind azokról ő kglmitől, az melyeket Ngod levelében való inclusából olvasék, azonnal megirtam és assecuráltam ő kglmit, legelsőben is strictissime inquiráltak azon dologban, s közlem ő kglmivel, ugyanarról is, csak legyen egy kis patientiával ő kgme, míg azon áruló rossz ember megbátorodván, az dolognak hallgatásban való lételétől házához szállna, megragadtatom s ő kglme hírével s contentumával törvént láttatván reá, valamit hozna az törvény, mások példájával is azt irremissibilter exequáltatom, az mint úgy is esett, és kéznél már azon rossz ember, s tudósítottam mingyárt ő kglmit, pro 16. Julii convocálván két vagy három vármegyéből levő böcsületes embereket, revideáltatom az dologot, és valamit hozna az törvény, azt cselekedtetem; vagyon nekem oly jószágooskám is, az ki elég közel ő kgmihez, és mind is catholica religión levő egyházi emberek és szegénység lenne, religiókra nézve mint tractáltattanak pedig tőlem, reménlettem és vártam volna recommendatiót inkább; az én istenem úgy áldjon meg, az mint én igyekeztem volna eddig is szánt szándékkal csak legkisebb catholica religión levő embernek is, de ha az velem született szerencsétlen végzet hozta magával, mást mit tennem nincs, örömet hagyom az én kegyelmes istenem ítéletire magamot, az ki világosságra és nyilvánóságra szokta hozni az emberi szivek titkát, s nem hagy el s többet sem bocsát reám, csak azt, az mit töredelmesen viselhetnék el. Ő fge az kglurunk az egész árvai possessoroknak iratott kegyelmes parancsolatjában mit parancsoljon, mind eddig sem tudom, nem bánom, sőt akarom, hogy Erdődi György uram kezéhez küldtetett azon ő fge kegyelmes parancsolatja, mivel ugyanis kérésére, s alig tudtam volna azon atyafiak egyenlő akaratjokból választ adnom ő fgének, sokan s annyin lévén ő kglmek, hogy azokban kik Erdélyben s kik más idegen országban is lakos, más az, mi pedig magánosan engem fogna concernálni benne, arra ő fgének alázatosan választ adnom, csak érthessem, nem mulatom el. Tovább is azon kérném igen alázatosan Ngodat, az mennyire csak lehetséges volna, méltóztatnék engem is egyik szegény szolgájának esmerni, s maga gratiájában megtartani, kiben igen alázatosan ajánlom magamot, kívánom,

isten számos esztendőig jó egészségben tartsa és éltesse Ngodat. In Castello S. S. 23. Junii, 1659.

Palatinusnénak írt levélnek pariója.

Ez órában vettem ez holnapnak 9. napján költ méltóságos levelét Ngodnak, az Ngtok dispositiója szerint holnap küldem el Keczer uramot Szendrőben, az ki fogja tudni az levelek continentiájához alkalmaztatni magát. Néminemű 13 ezer tallér felől is homályosan emlékezik levelében Ngod, annyi kész pinzem nekem hogy nincsen, tudom, nem kétli Ngod, az mint Szendrőért leteendő summának is nem különben tehetném szerit, hanem jószágom elzalogosításával, ez ily igyekezetemnek és szándékomnak supportálására ígért vala az fejedelem ő nga ednehány ezer tallért adni kölcsen, ma mingyárt irtam ő ngának, de az ő nga mostani állapotjához képest nem tudom, mint bizhatnám ahoz is, mihent azért megtér Keczer uram, azonnal elküldem Ngodhoz Farkas Tamás uramot, és mindekben általa resolválom magamot Ngtoknak, megnyugodva lévén abban Ngtok, az mi szintén lehetetlen, azt nem volnék kész megcselekednem Ngtokért, igaz szolgája s engedelmes atyjafia maradván én Ngtoknak, kívánom szívből, isten számos esztendőig tartsa és éltesse isten Ngodat. In arce Kesmark 16. Octobris, 1659.

Paria literarum ad episcopum Varadiensem datarum.

Juthat jól eszében kgdnek, eddig is hogy én rajtam mult volna Klinovsky cselekedetinek törvényesen való revisiója, méltatlan vádoltattam, sőt ednehány vármegyéből való böcsületes embereket haszontalanul fárasztottam költségem profusiójával is, de az jó pater Boronovics csak elmulatta, és nem hogy compareált volna, de csak értésemre sem adta kgtek, hogy nem compareálhat, és azon terminuson az bírák Klinovskyt absolválták, mindazáltal hogy tovább is méltatlanul az mint eddig ne vádoltassam, ime ujabban is most Árvavár alatt 7. Januarii törvényeket szolgáltatván, örömet más vármegyéből való böcsületes embereket is convocálván, ujabban is kész vagyok revideáltatnom, ha vétett, bünhedjék az rossz ember. soha bizony nem voltam az latornak pártfogója, de úgy látom, az mely szerencsétlen sors alá juttatott az jó isten engem, ha nem tudom, mit cselekedném is, visszára látszik sokaknak, quando tandem justa causa triumphabit. Im azért az felül megírt terminust kgdnek idein akarám etiam irrequisitus értésemre adnom, kgd parancsoljon pater Boroskának, pro termino compareálván bizonyságival együtt, valamit az törvény hozna,

az szerint procedáltatok, kiről istennek ily súlyos látogatásában sem akarok feledékeny lennem, elvárván válaszát kgdnek, kívánom, isten sokáig etc. In arce Kesmark 22. Decembris, 1659.

Árvai parochusnak írt levélnek pariója.

Az nemes Árva vármegyének exmissiója mellett peragált attestatiókból midőn ez elmúlt napokban láttam volna képtelen hatalmaskodásit, és aestimatióm ellen való sérelmes beszédit kgdnek, gondoltam, midőn most levelét vettem volna, excusálni kívánja magát, nem hogy valakire panaszolkodnék, mely ily kgd panaszát ezen kívül nem értettem, sem tudtam, vagy hallottam, hogy kgd emberét fogták s vitték volna fel az várban, irok azért oda mingyárt és informáltatom magamot. Mivel pedig isten egészségben megtartván, pro 9. Maji szegény néném Szunyogné temetésin jelen kellennem Árvában, ha Fridmanra tanálna lenni utam, Jablonkán vagy Terstinán szemben volnék kgdel és mindenekben való panaszát örömezt érteném kgdnek, holott pedig Liptóságra volna utam, így is értésére adnám kgdnek, Árvában hol és mely nap lehetne szemben velem kgd, valamiben akkor valóságosan és méltán való panasza tanáltatik kgdnek, bizonyos lehet abban, igazságosan való satisfactiója leszen kgdnek, s így akkor alkalmasban adhatok választ érsek uramnak is ő ngának, s az én panaszom s aestimatióm sérelméről is legitimo et debito modo provideálnom nem kívánok tovább elmulatója lennem, nyugodjék meg abban kgd etc. In arce Kesmark 18. Aprilis 1660.

Berzeviczi Jánosnak írt levélnek pariója.

Kgd levelét elvettem, melyet úgy írja, abbreviálni kívánta, jól is cselekedte, mert ez rövid irásából is kgdnek szintén kitanúltam más embereknek kgd felől való vélekedéseket, kit én ennyire hinni nem kívántam, s az az oka, hogy ugy nem is tractáltam kgdet, hanem mingyárt első requisitiójára szolgálni s kedveskedni kívántam, fenttartván azt továbbra is, ha ilyen szánt-szándékkal nem igyekezik vala orron fogva hordozni, úgy látom, csak igen könnyen vélekedik felőle, s gondolja talán, hogy az száz forintot feljebb böcsülöm magam aestimatiójánál, vagy hogy pedig reá szorúltam az száz forintra; úgy vagyon, azt irtam és most sem irok egyebet, kevés költségemet distrahálni nem kívánom, míg az hirek nem csendesednek, Hoffmanné asszonyomnál levő portiót pedig ugyan hogy csak ki nem váltom, nem irtam absolute, mert ha azt irom vala, nem intimáltam volna kgdnek, legitime az admonitiót ne praetermittálja kgd, kire most is emlékeztetem kgdet, tartsa obligatoriájához

magát eziránt is, s ne vélje, fel ne tehessünk nem hogy kgdel, de más hozzá hasonlónak is erővel venni valamit rajtam meg nem engedem, noha azt tudva, bizony én vélem nem czimborál vala kgd, de mivel már meglött, nyugodjék meg abban, nálam levő obligatoriája mellől el nem megyek, ne adja az én istenem senkiét is szomjúhoznom, annyival inkább valakinek örökét igazságom felett tartanom, engem Berzeviczi Pál uram hogy admoneált volna, valaki mondotta, tökéletlenül hazudott, mert esmer engem Berzeviczi Pál uram, s tudja, bizony kárára nem igyekezem, s ne adja isten, annak az ő módja szerint ki ne bocsássam, akár ki örökét is, ugy tetszik, nem legkisebb consideratióm volt ez is, hogy az ő kglnek örökére, kgmed requisitiója szerint száz forint auctiót nem adtam, s elhittem, az bántotta kgd bélést, s ha ugy kell lenni, azután sem fog kgd kereskedni az ő kglmek örökével. Hoffmanné asszonyomnál levő portióhoz nem csak az kgd nekem adott obligatoriájában cedált jussával, de jure etiam vicinitatis eddig is közelebb voltam, kgd azért jól megolvassa kérem, mit tartson obligatoriája, ha pariáját megtartotta s annak continentiája szerint eljüvén az ő ideje, nyugodjék meg abban kgd, kibocsátom emberét, az kit én eddig sem sollicitáltam s nem is szorúltam reá, s elég is van, mit váltsak, csak lehessen pénzem, de hogy szintén ennyire, s ily formán bánják velem kgd, nyugodjék meg abban, meg nem engedem, sem el nem szenvedem, s játszó társa sem vagyok kgdnek, ha böcsültetik én tőlem, böcsülje meg magát is kglmed, én bizony véteni nem kívánok kgdnek, s örömet akarok vala inkább szolgálni és kedveskedni kgdnek, csak ne adjon tovább is szántszándékkal okot reá. Késmárk 19. Aprilis, 1660.

Comes Stephanus Theököly perpetuus de Kesmark, eques auratus ac comitatus Arvensis supremus comes. Egregio Petro Reviczky judlium praefati comitatus. Salutem cum favore.

Posteaquam ex literis universitatis dnorum nobilium intellexissemus gen. dnum vice comitem cum reliquis dnis judicibus et collegis suis officia sua, quibus hactenus functi fuissent, pro veteri consvetudine praetacti comitatus cum primis nobis et deinde antelatae universitati dnorum nobilium assignasse et deposuisse, nostrarum partium esse censuimus, ut eadem officia quantocius instaurarentur, ne ex defectu eorundem publicum bonum retardaretur, cursusque justitiae impediretur. Quare committimus vobis ex officio nobis incumbente, quatenus universis statibus et ordinibus in processu vestro degentibus generalem congregationem ad oppidum Nagyfalu pro die 10. proximi affuturi mensis Maji sub poena in legibus regni compressa, pro instaurandis iisdem officiis, vel

casu ita ferente, novis eligendis mature promulgare et publicare debeatis ac teneamini. Nec secus facturi. Datum in arce.

Generosi, egregii et nobiles dni vicini observandissimi.

Ex literis ad nos perscriptis animum et intentionem dnum vestrarum intelleximus perbelle. Christianum earum propositum approbamus, dum .. ... post honestam valedictionem, et discessum revdi viri Joannis Bartholomaeides, alium non minus eruditione theologica, quam morum et vitae probitate ornatum, et conspicuum in locum ejusdem surrogare, ac communibus suffragiis vota sua in virum humanissimum Mathiam Messko pro nunc scholae Rosebergensis rectorem dirigere satagunt et moliuntur. Is quoniam hactenus quoque sub nostro desudavit patrocinio, dignum fore judicavimus majore et altiore promotione. Proinde postquam dnes vrae apud illum dnum comitem Gabrielem Ilyésházi fratrem nostrum natu majorem annuentiam cum vocatoriis obtinuerint, nostrum consensum cum subscriptione pari modo habebunt. In aliis quoque christianae pietatis officiis paratissimos nos experientur. De caetero easdem. In castello nostro Fridmen 30. Julii, 1660.

Generosis, egregiis et nobilibus N. ac N. patronis et parochianis ecclesiae Omnium Sanctorum etc. dnis vicinis observandissimis.

S. P. Benevole lector.

Patriam petens dnum M. Joannes Hrabskyus linguarum orientalium apprime studiosus atque peritus, ad faciliorem itineris viam, et meliorem ad inclytos viros aditum sibi commendatitias meas non parum profuturas arbitratus, qua de causa officium illi, qui publici boni et virtutis causa plurima meretur, promptissimo animo facio, etiam atque etiam rogans omnes hasce meas lecturos magnates, magistratus, atque alios fama, quae virtutum magnarum comes est, inclytos viros, ut praesentem dnum M. Hrabskium, cum ob virtutis studium, dum ob peregrinantis vitae fastidium, ubicunque poterunt, meo nomine, patrocinio suo defendant, juvent, allevent, atque promoveant. Quae humanissimi animi officia, Deo mihi ac ipsi foenori data, locupletissimam gratiae et gloriae apud deum hominesque usuram reportabunt, meque praeter ea tantis muneris admiratorem, et sicuti olim ad paria officia digno exemplo stimulari possum, promptissimum imitatore habebunt. Hisce viri illustres bene valete, et mihi vobis, vestrisque, virtutibus addictissimo favetis. Dabam Dresinae Calendas Februarii, anno MDCLIX.

Vestro Georgio Gentio smo electori Sax. a consiliis.

Palatinus uramnak írt levelének pariája.

Az Ngod 10. hujus költ levelét csak szintén ez órában hozák kezemhez, az mint az levelem megadó nemes vármegye követe Görgei Vilhelm uram relatiót fog tudni tenni Ngod előtt arról is, hogy az így lehetetlen, hogy az ednehány nap haladéka nélkül lehessen, mivel nekem gyalogim is ednehány mérföldön vadnak, az míg azért az vármegyék is felülnének, addig én is elkészülhetek, és sietek hova hamarább. Elég bajos Ngos uram, hogy az mi hópénzes katonát fogadtam vala is, látván Ngod consultatióra convocálja az vármegyéket és nem az felülést parancsolja, elbocsátám vala, azon leszek. mentül hamarább, és mentül jobban ülhessek fel, ezekről szóval izenvén bővebben Ngodnak, s Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark, 14. Septembris, 1660.

Szentiványi Gábor uramnak írt levelének pariája.

Bátyám uramnak mostanában oly szándékát nem értettük, értésünkre sem adta ő kglme, úgy vagy on ő kglnek annyi közö hozzám, mint nekünk, mi ugyan kevés kezünk között való pénzünket distrahálni nem kívánjuk, míg valamentére nem csendesednek ez mostani állapotok, hanem ha kgd és szegény embereink azon impeditiótól azzal megmenekednek, ha kezünkhez vennők őket, készek vagyunk azt megcselekedni, az minemü Szakolcz nevü vendégfogadóját birjuk Ilyésházi Gábor uramnak ezer forintban, készek vagyunk azt kezében kgdnek eresztetni, és az két ezer forintban az teszeri portiót tovább is kgd kezénél hadni, tótprónai jobbágyok között is az minemü restantiái kgdnek, hogy azokat kiszedhesse, provideálatni, csak kgd tovább való akaratjáról tudósítson. Kgd mit beszélt Farkas urammal, mind eddig sem adta értésünkre. Éltesse etc. In arce Kesmark, 24. Septembris, 1660.

Palatinus uramnak írt levelének pariája.

Ez estve későn érkezvén meg Farkas uram, im minden késedelem nélkül Ngddal való végezése szerint az egy óra való pénzt fl. 437 elküldöttem, Ngodat az mint ő kglme által, így most is kérem, az Ngod limitatiója szerint megtartván az száz lovast, méltóztassék testimonialist adni így az árvai jószágtól, Liptóban, Szepesben és Trencsénben levő jószágimtól vármegye közé contribuálni nem tartozom, mutathassam meg az vármegyék előtt, az hol kívántatnék. Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom, isten Ngodat sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark, 5. Octobris, 1660.

Palatinus uramnak írt levelének mása.

Erdélynek ily nagy romlása után is midőn csak valamennyire csendesedtek is az oda be való állapotok, már is sokan ő kglmek közül az perlekedéshez igen inclinatusok, az mint azt ez levelemben includált oda bé való jószágocskáim fő gondviselője Hedri uram leveléből alkalmasint megérti Ngod, s azon jószágocskáim állapotjáról, ha úgy tetszenék Ngodnak, bővebben is informáltathatik ez levelem megadó böcsületes ember szolgám Bergh Tóbiás uramtól, eddig ugyan az oda bé való szokás szerint üdvözült feleségem szokott vala constituálni plenipotentiariusokat és procátorokat, de már az expiálván, ezután magamnak kelletvén azt cselekednem, s egyébbiránt is oda bé való jószágocskáimnak megtartásokra provideálnom, nem levén periculum nélkül az dolog, ha az fejedelem ő nga patrociniumja nem accedál, kire nézve kényszerítettvén hova hamarabb berándulnom, bánom, Tokajon túl való alkalmatlan és szűk megszálló helyekre nézve, jól kerülve is szintén Szeretefára, és Berekszászra kellett rendelnem utamot, s így arra nézve előbb Ngdal szemben nem lehetek, és Ngodnak nem udvarolhatok, arra nézve is hogy ha mit nekem ez alkalmatossággal parancsolna Ngod. Nem mulathatám ugyan el, hogy Ngodnak ez levelem és bizonyos szolgám által értésére ne adjam ez elég véletlenül interveniált sietős utamot, ha csak lehetséges ugyan, nem kívánnék oda be sokáig késnem, az honnét isten meghozván, Ngodnak való udvarlásomnak nem leszek elmulatója, s az mig ez meglehetne is, itt hagyott jámbor szolgálaim ha miben Ngdhoz folyamodnak, méltóztassék patrociniálni, s engem ezzel is szokott gratiájában megtartani, alázatosan kérem Ngdat, s kívánom, isten Ngodat számos esztendőig éltesse jó egészségben. In arce Kesmark, 15 Octobris, 1660.

Palatinus uramnak de dato 23. Octobris 1660. írt levelnek mása.

Szolgám által válaszul írt méltóságos levelét Ngodnak akkor vevén, midőn szintén Tokaj felé való útjában betért volna hozzám nemzetes Görgei Miklós uram, ez nemes vármegyék öre, mivel ő fge az mi kglis urunk igen távulykán, nekem pedig igen véletlenül és elmulhatlanul tanálkozott ez előttem álló bemenő útam, az ki nagyobb, nyilván levén Ngdnál, édes árváimnak sokkal több oda bé, hogy sem ide ki, annak gondját viselnem kényszerítettvén nem csak most bemenem, de azt untalan is követnem kéntelen levén, gondoltam nem lenni szükségesnek ő fgét ezzel molestálnom, más levén

azoknak, kik csak látójúl és szükség kívül akarnának bémenni, de ez állapotokra nézve, az mint Ngod írja, az lévén Ngdnak tetszése, nem mulatom el s irok cancellarius uramnak, ha szükségesnek látja ő nga, méltóztatnék ő fgének is megjelenteni, isten békével vivén bé, és szemben lévén az fejedelemmei ő ngával, Ngod írása szerint való köszöntését, és szolgálatjának ajánlását megmondom ő ngának, szívből kívánván, az mig oda bé lenne is késésem, hallhassak örvendetes hírt Ngod felől; ez felül megirt írásomról szóval is izenvén Ngodnak, s Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom, isten Ngdat éltesse és tartsa jó egészségben. In arce Késmark etc.

Hedri uram levelének párja.

Minden ide bé való állapotokról Keczer uramnak bővebben irtam Ngos uram, urunkat isten béhozta, mihent csendesednek az állapotok, mingyárt gyűlés lészen, az portára adandó summának felvetése, úgy látom, tovább nem halad. Az illyei állapotot igen félttem, Ngod kárt ne valljon, így szükség Ngodnak hova hamarébb bėjüni, kérem is alázatosan Ngodat, valamint lehet, az bėjövetelben módot keressen, mivel bizony félek, csucsi és illyei jószágokban igen nagy kárt vall, az csucsi jószágban két jó falu meghódolt, Acsova és Pojana, azoknál is jobb harmadik Kriscsor. Kodort, bizonyosan elhigyje Ngod, Barcsai András uramnak adták, erről is Ngod ha oda ki nem provideál, ide bé jószág nélkül marad. Mi módon volt ez contractus, Ngod tudja, én váltig sollicitáltam az embereket, de efficiálni semmit sem tudtam, ha oda Ngod nem segittetik és nem contentáltatik az áráról. Tartsa és éltesse isten Ngodat kedves jó egészségben. In arce Cseh die 3. Octobris, 1660.

Cancellarius uramnak irt levelnek párja.

Tudván az Ngod szüntelen szorgos dolgait, nem kívánnék alkalmatlankodnom levelem olvasásával Ngdnak, de valamint azért, hogy ennél is nagyobb feledékenységében ne jussak Ngodnak, mind azért, hogy netalántán gonosz akaróim által udvarnál, kiváltképpen az kik az én ez iránt való állapotomat nem tudják, idegeny vélekedésben ne jussak, kényszerítettém értésére adnom Ngdnak az én mostani elég véletlen és reménten Erdélyben való szükséges berándulásomat, kinek okát Ngod megérti ez levelemben includált oda bé való jószágocskáim fő gondviselője, Hedri Benedek uram leveléből, melyet in specie küldtettem meg Ngodnak, úgy vagyon, irtam felőle palatinus uramnak is, mi válaszom, ez iránt ő ngától az én nagy jó uramtól judex curiae uramtól informáltatik Ngod, s

mivel úgy tetszett judex curiae uramnak, ő fgének is az mi kgl's urunknak irtam az dolog felől nagy alázatosan ednehány szóval, adatott alkalmatossággal levelemet is tudom judex curiae uram méltóztatik ő fgének beadni, s ednehány szóval emlékezni is erről, ha az szükség kívánná, engedelmesen kérvén Ngodat, szokott gratiájában tartson meg engem, kívánván szívből, isten Ngodat tartsa és éltesse kedves jó egészségben. In arce Kesmark 26. Octobris, 1660.

Sacra Caesarea et Regia Mtas dne dne clementissime.
Fidelitatis, fideliumque obsequiorum meorum in gratiam
Mti Vrae Sacrae demissam et perpetuam humillime defero
subjectionem.

Sedatis aliquantulum rebus Transylvanicis perlatum est ad me, cursum juris ibidem suos habere progressus, ubi non deteriora bona anellorum orphanorum meorum, quam hic intra ambitum regni hujus Hungariae haberentur. In quibus ob defectum praesertim procuratoriae constitutionis ne cursu juris suum progressum habente notabile aliquod damnum emergere contingat, insperate et quasi de improvise profectionem illuc suscipiendam cum quadam festinatione accelerare coactus sum, cum et alioquin singulis annis, donec eadem bona prae manibus meis existerent, de necesse idem mihi facere incumberet. De qua mea et praefatorum orphanorum meorum necessitate, me ad praemissa nimium stringente, Mti Vrae Sacrae humilime insinuare debui, commendans me de caetero humilime cum perpetuis obsequiis meis benignae Mti Vrae Sacrae gratiae. Servet deus Mtem Vram Sacram diutissime bene valentem, florentem, et felicissime regnantem. Datum in arce Kesmark, die 26. Octobris anno 1660.

Mti Vrae Sacrae

perpetuo fidelis et humilimus subditus.

Ngodhoz az elmúlt napokban küldett szolgám Keményi János uramhoz tartozandó feles ide s tova való katonáira nézve talám ki sem mer jüni, mely ő kgl'hez tartozandókra nézve ha lehetne-e bátorságos utam Ngodhoz, ez levelem megadó meghitt szolgámot Hosdáthi Ferencz uramot küldettem ő kgl'hez, és onnét menjen Ngodhoz, tudhassam Ngodtól, mikor és hol lehetnék szemben Ngdal, mivel tagadhatatlan dolog, nem tudom, minél inkább bánám, ennyire fáradván bé, innét kellenék megtérnem előbb, hogy sem Ngoddal szemben lennék, melyet én szívből és régtől fogvást óhajtván, s Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom szívből, láthassa szolgám kedves jó egészségben Ngdat, holott ugyan abban csak nem

lehetne mód, hogy ily hamar lennék szemben Ngdal, ottan ez felül említett jámbor szolgám s ez levelem által kívántam ezúttal elbúcsúzniom. In arce Cseh 27. Novembris, 1660.

Keményi János uramnak írt levelének mása.

Csak az Dobay uram által való kgd jó akaratjának declaratiójával is bizvást megelégedhettem vala, azomban Sibay uram is tegnapi napon lévén nálam, az is hasonló kgd atyafiúságos ajánlásának izenetéről relatiót tévén, bátorittatom arra, ez levelem megadó meghitt ifjú legény szolgámot Hosdái Ferencz uramot küldjem kgdhez, nyilván lévén kgdnél is legkiváltképpen való oka bėjövetelemnek, az fejedelemmel ő ngával való szemben lételemre vágyódásom, kiben az remélt tractának végben menetele felől, vagy az alatt is lehetne-e mód, igen atyafiúságosan kívánván venni kgd tetszését, mert szintén ennyire fáradván, innét megtérnem sajnálnám, kiben való modalitást ha lát vagy mutat kgd, felette nagy atyafiu szeretettel veszem, s meghadtam, menjen az fejedelemhez is, tudhatnám, hol tanálnám ő ngát, holott penig ugyan csak nem lehetne módja, ugy is elmenjen ottan, búcsúzhassak el ő általa is ő ngától, vagyon ugyan ezenkívül is szolgám ő ngához, de az mint látom késedelmét, talám az kgd mellett levő hadakra nézve nem mer eljűnni, kérem azon is igen szeretettel kgdet, adjon salvus passust, mely mellett kgdhez tartozandóktól lehessen bátorságos útjok, az mennyire illendő nékem tudnom, kérem, feltött szándéka szerint való tractának mi és mi karban való végát reménlené, tudósítani ne nehezteljen, hogy azon kívánatos és szükséges jó megegyezést ha egyébképpen nem tudom is segíteni, cselekedhessem jó kívánsággommal, kgd előbbi és régtől fogvást való jó akarója, atyjafia és szolgája maradván én, kívánom, isten kgdet sokáig jó egészségben tartsa és éltesse. In arce Cseh, 27. Novembris, 1660.

Keményi János uramnak írt levelnek mása.

Eleitől fogvást kgdel való jó confidentiámra s affectiómra ez iránt való e minapi Dobai és Sibai uramék által való assecuratoriájára nézve meg sem tudom gondolni, hogy az fejedelem ő nga s kgd között való kérdésekben partialisnak esmertessem ez okból, hogy szolgámnak ő ngával szembenléte nem engedtetett, bánhatom, szégyelhetem s méltán panaszolkozhatom, kiről sok irással ne terheljem kgdet, ez levelem megadó böcsületes s érdemes fő ember szolgám Dobai István uram által szóval izentem, kire adott okot az kgd szolgám által Hosdái uram által írott levelének ... .. felé való írása

is, lássa eziránt is igaz realitásomat, melyet mindenemnél mindenkor feljebb becsültem s böcsülök. Interveniált Károlyi uram levele, s abban az mint írja ő kglme, az fejedelemnek ő ngának szóló levél is, az ily ő kglme leveleit is az bizonyos alkalmatossággal küldettem meg kgdnek, magamnak már nem levén tovább itten miért késnem, ha már szolgálímnak nem engedtetik ő ngával való létek ottan, kérem, jusson levelem ő nga kezéhez, s lehessen válaszom; maradván viszont én is azon szolgálíni kívánó atyjafia kgdnek. Tartsa és éltesse isten kgdet jó egészségben. In arce Cseh 6. Decembris, 1660.

Valamint hogy azt, hogy Ngdal ez úttal szemben ne lehessen, úgy azt sem, hogy szolgálímnak Ngdal való szemben léte meg ne engedtessek, ingyen sem remélem vala, méltán fájhat szívem mind azokon, úgy azon is, hogy ezekre nézve nincs is mit tovább itten várakoznom, holnap szándékozom isten kegyelmességibül innét Késmárk felé indulnom; nem tudom, ha jutott-e e minapi levelem kezéhez Ngodnak, s ez levelemre is lehet-e válaszom Ngodtúl, melyet szívbül kívánnék ottan, ha csak egészségirül is Ngodnak hallhatnék bizonyost, az jó isten sokképpen gátlá feltött szándékomat s itt létemet, mivel cselédim közül sokan betegedének el s végtére egynehány naptúl fogvást magamnak is gyenge egészségem vala, nyavalyás Hedri uram is elkéredzék az késmárki doctorhoz, első megháló helyen Réz-Teleken midőn szállásán megtelepedvén tűznél ült volna, valami lator az ablakon lövén hozzá, oly helyen találá által lüni, nem lehet kétség meggyógyulásában, magam borbélyát hagyván itten mellette, én pedig valahol leszek ... .. s valamíg élek, Ngod igaz szolgálíjának tanáltatom, szívem szerint törődvén azon az szegény fejedelem idejében Ngtok között való dolgokban soha partialisnak nem esmertettem, most penig csak már is, az mint feljebb is megírom, csak szolgálímnak sem engedtetik Ngoddal szemben való léte, s méltán szégyelhetem s fájhat szívem rajta, mert okot reá nem adtam, az mint az előtt is mindenkor az ide bevaló állapotokban, úgy most minden interessatio kívül levén, voltak volna nekem mások mellett való törekédésim is Ngodnál, kirül most igen unatván Ngodat, kérem az én kicsiny szolgálatomért, engedjen meg Kapi uramnak, nagyot mernék feltennem Ngodnak, jó kedve kereső szolgálíja leszen, tudom, az hugához is leszen minden jó akarattal, Ngod szünetlen requiráltatván, anyjoktól is leszek vala jótörekedő mellettek, melyet mivel személyem szerint nem cselekedhetek, levelem által kérem Ngodat s elvárom jó válaszát, dicsekedhessem ú kglk előtt ez iránt való Ngod gratiájával is. Ispán

Ferencz uram is, az ki nekem gyermekségüinktől fogvást való jó akaróm s fogadott atyámfia, mit írt Keczer uramnak, oda küldtettem levelét, ez iránt is várom válaszát Ngodnak, meg sem gondoltam, ne legyen jó szolgája Ngodnak, az én mellette való törekvésem is tudom respectáltatik, az mostani szorgos gondjai között is hogy ennyivel s ezekkel terhelem Ngodat, engedelmesen kérem, ne vegye nehéz néven. mind ezeket jó indulattal cselekedvén, tovább is én Ngod megismert gratiájában ajánlom magamot, hogy juthasson levelem kezéhez Ngodnak, s lehessen válaszom, nyitva hadtam, szolgám Dobai uram megvárja Kemény János uramnál Ngod választételét, késelem nélkül utánam küldik, tudhassa Kapi uram is mihez tartani magát. Dobai uram Ngdal ha szemben nem lehet, irnya fog, ez való jószágbelieknek minemű félelnek, ha annak praecavealására nézve valami kevés gazdálkodással lehetnek-e az Szathmáratt levő németeknek, melyet Ngod, vagy az ország hire nélkül nem cselekedhetnek. Az én istenem segítse Ngodat, s ez mostani dolgokat is hozza jó egyességre, Ngdat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben.

Ngodnak igaz szível való szolgálója

M. N.

Tekintetes és mlgos ur, nekem bizodalmas uram és sógorom.

Szász-Régenbül 15. hujus költ böcsülletes levelét kgdnek ez estve juttatá kezemhez Dobai uram, mely mellett pro summo suo posse levele által az mint csak lehetett, irás által relatiót tön minden általa tött kgd izenetirül, ez elkezdett kgd dolgának kezdetin is az lön ajánlott s declarált atyafiuságot, hogy ha kiben mi reménségem lehetett, kgdben tapasztalom azt valósággal, ha gondolom kgdnek eleitül fogvást való jó affectióját, az ki nagyobb, nevetlen árváimhoz való vérségét, ugy tetszik, méltóbban is várhatom, mivel pedig úgy látom, csak eddig is azon méltóságos hivatalban könnyen benn is lehet kgd, ki úgy levén, ne láttassam, elhallgattam, vagy könnyen mulattam, kérném kgdet, ne ugy engem, mint felül megírt árvácskáimot tekintvén, az mit az fejedelem ő nga kívánt cselekedni, effectuálja azt, kiért istentül várhat jutalmat, s ezzel terjed véreihez való jóindulatja, s ha gondolná, hogy velem is valamit felérne, engemet is obligál maga kötelességére, megnyugodva lévén abban kgd, realitásnál egyebet nem szoktam követni, hiszem istent, nem is tapasztaltatom soha máskülömben. Az hol kgd biztat levelében s reménli, nem sokára magam is szemben lehetnék ő ngával, ezt tudva, készebb leszek vala jó ideig is Csehben késnem, hogy sem minden

dolgaim postpositiójával, re infecta jünnem, ki tudhatja jobban kgdnél ... .. árváimnak az illyei dologban való nagy injuriák-jokat, egy oly végházban egy országnak possessora kénszerítetvén praesidiumot tartani, mint az ki nagyobb, inpositive et praescriptive, noha remediálását talán boldog jó emlékezetű fejedelem idejében is méltán reménlem s várhatom vala. Itélje meg az jó isten az ű ngához való állandó köteleességemet, és ű ngáért való szörnyű kárvallásimat, azt is, mit vettem el mind ezekért az jó ajánláson s reménségen kívül, és hogy ezután is ezzel ne tápláltassam, ha úgy tanál lenni az dolog, az mint folyását látom, az mit ma méltóztatnék cselekedni, ne halasztaná holnapra, csupáncsak az fejedelmeken állván az dolog, lám már az országnak vagyon arrul irott törvénye, noha azt reménleném, az nemes ország sem volna ellentartó benne, kiváltképpen az kiknek esmeretségekbén kicsiny személyem s azon házához eleitül fogvást való mindenkori állandó jó igyekezetem, akarnám, ha mindketten ottben levő meghitt és jámbor szolgálím Hedri és Dobay uramék proponálhatnák bővebben ez dolgokat kgd előtt, de ha az úgy nem lehet, ne is, tudom akármelyiknek adatik hitel kgd előtt, kihez ha nem találna accedálni akarátja kgdnek, úgyis mint bizodalmas jóakaró sógor uramot kgdét kérem, méltóztassék resolválni magát, melyet én nem úgy kgdnek, mint az velem született szerencsétlenségemnek tulajdoníthatom méltán s tudom magamot mihez tartani, megbocsásson kérem, hogy ennyivel terhelem kgdét és ily praepostere, nem egyéb ugyan az oka, az mint már is megírák, ne láttassam, idein meg nem szólaltam; az fejedelem ő nga ha tovább is inhaereál Görgénnek, egyszer nekem adván, most magának kéválná tartani, úgy sem mondok én gonoszt ű nga felől, mivel az én ű ngához erős hittel s jó szível való obligatióm nem Görgénhez, vagy ű nga fejedelemségéhez, hanem ű nga személyéhez volt s lesz, hanemha ű ngátul vettetném meg, kit nem reménlek, sem nem érdemlettem, akarnám bizony, ha az kgdhez küldött ű ngának szálló leveleim juthatnának kezéhez, ne mondhatná ű nga, hogy már is megfeledeztem ű nga felől, mig ez levelem oda érkeznek, addig lehetetlen, ne legyen meg totaliter az meg egyezés, így talán emberem is szemben fogna lehetni ű ngával. Isten kgdét azon méltóságos állapotban állitván, valamint mások, úgy én is competens titulusát s egyéb reverentiát nagy örömet megadok kgdnek, kívánván, isten kgdét igazgassa az szegény hazának megmaradására. In arce Kesmark, 28. Decembris, anno 1660.

Paria literarum ad dnum comitem Ladislaum Rákóczi scriptarum.

Ezelőtt jóval midőn Bergh uram által requiráltam volna kgdet néminemű két vagy három kopó végett, úgy tón előttem relatiót, nem szerzettem vala azzal kedvetlenséget, sőt akarta kgd az confidentiát és az alkalmatosságot, melylyel kedveskedhessem, az az oka, hogy azután is már két izben requiráltam vala kgdet felőle, de Bot András uramnak egy hétig való várakozása után is csak levelemre való rescriptiót sem érdemlettem kgdnél, szégyenlem ugyan, de ha jól gondolkodom felőle, két vagy három kopóért nem kell vala szintén ez ily szemtelenségre vetnem magamot, kire bizony dolog, nem egyéb, de az remélt confidentia vitt reá, azért megbocsásson, hogy azzal alkalmatlankodtam kgdnek, ezt tudva, nem hogy kérem, de inkább az magam ebei közül is küldek vala kgdnek. Tartsa etc. In arce Kesmark, 13. Januarii, 1661.

Csáki István uramnak irt levélnek mása.

Az erdélyi új hirnek velem való közlését kgdnek meg szolgálom, ha Barcsay fejedelem letette méltóságát, méltán az ország mást választhatott helyette, kiváltképpen ha járult hozzá az porta annuentiája, melynek ha az nem consentiált, féltem az szegény Erdélyt utolsó veszedelemtül úgy is. Gör-gént és Radnótot ha sustentatiójára adták, illetlen volna mást cselekedni, és attól is megfosztani, noha már Erdélyben ez ilyen változás nem kezd ujság lenni. Óránkint várom az borbélyomat onnan belől, ha mi hirt hozna, szeretettel tudósítom én is kgdet, kívánván, éltesse isten sokáig jó egészségben kgdet. In arce Kesmark. 17. Januarii, 1661.

Keményi János uram levelének mása.

Ngodnak ajánlom szolgálatomat s kívánom, isten minden dolgaiban boldogítsa s igazgassa Ngodat. Radnótról 28. Januarii költ levelét Ngodnak vévén, valamint abból. úgy jámbor szolgám által ajánlott Ngod jó affectióját értvén. felette igen és engedelmesen köszönöm, nagyra böcsülvén csak azt is, valamint most, úgy ezután is minden suspicio nélkül mehetnek szolgálaim Barcsai Ákos uramhoz, kinek csak most is igen szükségem korán vévén paripából való kedveskedését, nagy szeretettel köszömvén csak ez iránt való affectióját is, küldettem oda jámbor szolgámot, szivem szerint örülvén az Ngtok szép atyafi szeretetében való létén, isten azt tovább is mind holtig tartsa meg azon szegény hazának megmaradásával.

Megvallom, meg sem tudtam gondolni, hogy praetensiómban az ily dilatióval való válaszom legyen Ngdtól, azon illyei állapotban való nagy injuriámot az mint eddig, úgy tovább is patienter, s elhallgatva szenvedném, de az minemü közel való szomszédságra juttatá az jó isten azon helyt, elégtelen lévén azelőtt is provisiójára, annyival inkább már így ha mi alkalmatlanság tanálna, kitől ójjon isten, hogy ne okoztassam, iterato is szükségesnek láttam értésére adnom Ngdnak, neveletlen szegény árváimnak minden oda bé való jószágocskájok pusztulásra jutván, ha azelőtt, most annyival inkább kevesebbre érkezhetnek, hogy mentek lehessenek, ha mi interveniálna is, Ngodat idein kérem. Az nemes országnak elég világosan erről való végezése, de hihető, az velem születetett szerencsétlenségre nézve igen kicsiny progressusom lehet úgy látom, bár nem ugyan reám, mint neveletlen árváimra, Ngod ... .. és azon hazának kiváltképpen való szükségére nézve ha mi jót teszen az iránt Ngod, istentül is várhatja jutalmát, kiről sok egyéb országos distractiói között többel hogy ne terheljem Ngodat, Hedri uram által való izenetemre relegálván, magamot elégtelen és talán érdemetlen mivoltomra nézve kevésel vagy semmivel sem ajánlhatom Ngodnak, de ha miben ezután velem is felérhetné Ngod, tartson s higyen kérem ... .. szolgájának lenni, istennek Ngodon kegyelmes gondviselését kívánja az Ngod szolgája. In arce Arva.

Barcsai Ákos uramnak írt levélnek mása.

Nem kevésé vidámult meg gondolkodó s bús elmém, vévén Görgényből 25. Januarii költ levelét Ngodnak, s értvén, jámbor szolgáim szemben lehetének Ngoddal, soknál inkább akarom vala, ha Hedri urammal magam lehettem volna szemben, az ki valamint az én kicsiny oda bé való dolgaimra, nem különben az maga állapotjára s kevésére vigyáztván, nem tudhatom, mikor lehet szemben velem, az az oka, nem csak levelem, de meghitt jámbor szolgám által is akarám Ngodat meglátogatnom, lássa s vehesse Ngod, az mit magam nem cselekedhetem, szolgáim által continuálom az Ngod látogatását, még is könnyebb, ha szemmel látott szolgám hozhat hirt egészségérül Ngodnak. Mostani fejedelemnek bemenetelítül fogvást eddig mint voltak az állapotok, hallottam elígsígesképpen s írásban is láttam, ha úgy tetszett mind istennek, mind Ngodnak, legyen tovább is az ő szent akarátja. Nem emlékezik ugyan leveliben Ngod, de Ngodnál levő jámbor szolgáimnak írásokból írtam, Ngod mellett mostan két paripánál több nem volt, s annak is az egyikét nekem küldötte, eleitől fogvást nagy s érdemem

kivül is volt az Ngod szíves affectiója, nem külömben jó igyekezete is, nem kevesebbre becsülöm ezt is, de tudod isten, szerencsémnek tartanám, ha vérem hullásával lenne is, adhatnám mását, tagadhatatlan dolog, valóban szükségem korán lón, de szinte ennyivel nem kellenék ugyan Ngodnak magát bántani, noha könnyen általláthatom, addig leszen s lehet nekem lovam, még isten Ngodat élteni, ha egyébbel nem is, az Ngodhoz állandó igaz kötelességemmel akarom s igyekezem meghálálni, emellett penig ha mikor mivel én is tudhatnék Ngodnak kedveskednem, nem lennék, sem lések bizony én is elmulatója, igen megköszömvén az mostani fejedelemnek, hogy szolgálóimnak engedtetett Ngdal való szemben lételek, s remélhetem ezután is bátorságos jövéseket s menéseket. Budai vezér féle lovat nem külömben tartottam, mint ha már is istállómban lesz vala, de ha isten másnak adta, nincs mit tennem, kevés és kicsiny ugyan az én értékem, de az mely lovatlan vagyok, ha másnál volna, képtelen árát is kész lettem volna megadni, az minemű szeretetem az lóhoz és mely szűki mostan nálam, de mindezekre nézve sem fogyatkoztassa ugyan abból Ngod akár mikor is én reám nézve magát, kérem felette is, megbocsásson, hogy csak az ily dologról is ily confidenter írok s izenek Ngodnak, adja isten, hova hamarább térvén meg szolgálom, hallhassak örvendetes hírt Ngod felől, az Ngodon megesmért igaz szeretetibe ajánlván én magamot, kívánom szivből, isten Ngdat kedvesivel együtt sokáig jó egészségben tartsa és éltesse. In arce Arva 1. Februarii 1661.

Paria literarum ad dnum Stephanum Palocsay scriptarum.

Tíz héttől fogvást nem lévén ez házamnál, hogy ide jöttem volna, némely jóakarómtól esett értésemre, kgd neve alatt adatott volna néminemű protestatio az vármegyében, prohibeálván szegény Lapsánski János Mátyásfalván levő falumban való inscriptionalisa szerint való háza magamhoz való váltása felől, mely protestatiót ha szükségesnek látja vala kgd, annyi papirossal engem is beérhet vala, s irhatott volna ily szándékáról, melyet én nem bánok ugyan, de méltán ajánl ...
... .. tem, valaki javallásából cselekedte kgd, úgy látom. az barátom nem tudta, hogy én birom Mátyásfalvát omni eo jure usque tempus redemptionis, valamint Palocsai Gábor uram birta, meg sem engedem, akárki is dictáljon nekem addig ottan, azon háznak magamhoz való váltására nem volt szükségem. s kedvem sem lesz vala hozzá, de az kik birják, azoknak harmadfél száz forintnál feljebb lévén adósságom, külemben sem juthattam hozzá, készebb voltam az residuitásnak letételéről

végeznem; ezeket így adván genuine értésére kgdnek, kérném édes öcsém uram kgdet, ha lehetséges, könnyen akárkinek ne higgyen, s ne gondolkozzék, kárára igyekezném kgdnek, mert az mint eddig, ugy ezután is annyival inkább nagyobb vérség lévén köztünk, inkább kívánok kgdnek szolgálnom s kedveskednem, hogysesem akármben is magam akarátja szerint vétenem, kívánván etc. In arce Kesmark 12. Aprilis, 1661.

Fejedelem asszonynak írt levélnek mása.

Ajánlom Ngdnak köteles szolgálatomat, s kívánom, isten Ngodat kívánta szerint való jókkal nagy boldogúl áldja meg.

Ennyi sok időtül fogvást való káros várakozásim után is hogy az légyen válaszom Ngodtól, vegyem az gyulai portiót vissza, vagy ha az nem tetszik, törvényesea prosequáljam praetensiómat, honnat érdemlettem ily idegen válaszát Ngodnak, nem tudhatom; meg kell vallanom, valaminthogy szívem szerint törödem rajta, úgy méltán szégyenlem is, mert talám nem azt érdemli vala az én Ngodhoz való kötelességem, mindeneket bár félre tévén, már csak az jut vala eszében Ngodnak, hogy százezer tallér érő jószágom oda van Ngodért Lengyelországban, kiben ha Ngodnak nem volna annyira való informatiója, informálhatják vala Ngodat Ngod mellett levő böcsületes hivei, kiknél jól constál az dolog, örömet hagyom tovább is Ngod bölcs itéletire, ha méltó és illendő-e Ngodnak keze alatt pusztulván el Gyulaj, az jó emlékezető fejedelem assecuratoriája azt tartván, hogy pénzen térítették meg, ha az erdélyi jószágot nem appraehendálhatnám, Gyulajt vegyem el, vagy pedig törvénnyel keressenem, az magam részéről az ily háladatlanságot mint az tüzet úgy kívánván kerülnem, ha lehetséges Ngodat alázatosan kérnem, hadd praecludátatnék az tovább való panaszolkodásra való materiám, méltóztatnék jobb resolutióval hozzám lenni szolgájához, kívánván, isten Ngodat etc. In arce Kesmark 5. Maji, 1661.

Ad comitatum Arvensem.

... .. hujus költ kgték levelét elvettük, isten kegyelmességébül az más úton szándékozván Árvában, azon leszünk hova hamarább promulgáltassunk generalis congregatiót ez széknék megépítésére s disponálunk arról is, elegen lévén Árva várához tartozandó szolgálk, azok közül kire bizzuk az militare subsidiumnak és annonának perceptióját az mi jószágunkban, kgték is ha arra bizza-e vagy mást subordinál, lássa. Némely helyekben néminemü nyilván való latrokra s gyilkosokra nézve való inquisitionnak peragálásában, értjük, vadnak olyanok,

kik contrariálkodnának, azok azok, az kik az latroknak és latorságnak conniteálnak, és az mi autoritásunkban is ingerálni kívánnák magokat, vajjon nem az magunk szabadságában áll-e az, hogy az árvai dominiumban magunk arra rendeltetett embereink által inquiráltassunk, s ha nem ez observáltatik-e mind Sáros, Ung, Zemplin s hihető egyéb vármegyékben is, isten rövid nap szemben juttat palatinus urunkkal s proponáljuk ő ngának is, ha kgték megcselekedhetette-e, hogy ily jó és szükséges dologban való dispositiónkat könnyen elmulatta, látni való dolog, az mi kgtékhez való jó affectiόνkkal abutálni kíván, s könnyen hagyja akár miben való dispositiónkat is, bizonyos lehet benne kgték, főispányi autoritásunkkal ezután más külemben akarunk élni. De caetero etc. In arce Kesmark 5. Maji 1661.

Erdödi Gáborné asszonyomnak irt levélnek pariaja.

Ez holnapnak 9-dik napján trencsényi hévvizből költ levelét kgnék 18. ejusdem vettem el, tegnapi napon érkezvén ide Késmárkról, s kgd embereit itt találván, azon alkalmatossággal kívántam rescribálnom kgnék. Ha előbb tudhatom vala itt léteket, mingyárt Késmárkról is választ adtam volna kgdnek. Szegény palatinusné asszonyom kötés levele bár úgy legyen is, az mint kgd írja, az kgd certificatiója nem szintén debito tempore et modo lőn, de az ily dolog nem az jó atyafiakhoz való, s én nagy örömet kibocsátottam, úgy vagyon, az szegény húgom Károlyiné asszonyom kifizetésében bizonyos summával tartozván, itt ez helyben való zálogos portióim közül bocsátottam vala kézhez ő kglknek, ea conditione ugyan, hogy ha azoknak kiváltások felől requiráltatnám, tartozzanak az pénzt felvenni, medio tempore mind ura mind maga szegény húgom kimúlván ez világból, Károlyi László uramnál az szegény árvák, ő kglmit tudósítom felőle, isten azt az időt adván érnünk, az kötés leveleknek tenora szerint lévén meg az pénz, az ő kglme embere jelenlétében felvétetem embereim által az pénzt. kgd öcsém Draskovics uraméknak ez szerint adhatja értékekre, az mint ő kglmek, ugy kgd is ha miben nekem ezután is parancsol s tudhatok szolgálnom kgtéknek, örömet cselekszem. Kévánom, isten kgdet etc. In arce Arva die 22. Maji, 1661.

Paria literarum dno Ladislao Károly missarum.

Az szegény árvák kgd keze alatt lévén, szükségesképpen kgdnek kellett értésére adnom, az mint azt ez includált Erdődiné asszonyom leveléből is meg fogja érteni kgd, hogy Draskovith uramék ki akarnák váltani itt való portiójokot, mivel penig én az szegény sógoromnak bocsátottam volt, azért ez szándék-

jokról idein akarám kgdet tudósitanom, hogy ha ugyan az megirt terminuson letennék az pénzt, lenne akkor itten embere kgdnek, az ki az én embereimtől venné kezéhez az pénzt, s ha úgy tetszenék kgteknek, lenne bár itt az várban kgtek keze alatt az pénz, vagy az mint kgtek öcsém Palocsai urammal conveniálna felőle, az álljon az kgtek tetszésén, Kivánván, isten kgket etc. In arce Árva die 22. Maji. 1661.

P. S. Ha medio tempore változni tanálna ebbéli szándék-jok Draskovith uraméknak, úgy is mingyárt értésére adnám kgknek; az includált Erdődyné asszonyom levelét vissza várom kgdtől.

Paria literarum dno Achatio Barcsay datarum.

Sárospatakról 25. Apr. irott levelem, ha úgy lón dolga Ngdnak, az mint közönségesen hirdetik, lehetetlen, hogy kezébe ne jutott volna Ngdnak, és mivel olyat is kezdettek hirdetni, hogy még élete is szerencsén forog Ngdnak, mind ezeken igen szivesen keseregvén és törődvén, könnyen megítélheti Ngod, mely nehéz, hogy szinte bizonyost nem érthetek Ngod felől, azért küldtem el sietséggel ez levelem vivő ifjú legény szolgálót Székely Istvánt, ha csak lehetséges, lehessen szemben Ngoddal, ha az nem lehetne, juttathassa leveletem Ngodhoz, tudhassa Ngod még élni szolgálját, úgy én is az én uramot, s igen kedves atyámfát, tagadhatatlan dolog gyakor könyhullatásommal mulattam ez elmúlt napjaimot, s mi lehetne örvendetesb, mint az Ngod életben s egészségben való léte, nekem eddig is Posonban kell vala mennem palatinus urunkhoz, de azomban vevén ő ngának stubnai hévvizben lejünni igyekező szándékát, ma igyekezem Árva felé menni s ottan késni, mig-nem ő nga Stubnyára érkeznek. Mire menendők az mi szegény hazánkban való dolgok, ha előbb nem is, akkor bizonyosan tudhatom, adja isten már egyszer, azon szegény haza is csendesednék meg, mely mihelt csak annyira lehetne is, azonnal Patakról irott levelemnek continentiája szerint küldeném Ngodhoz szolgálót, úgy maga Ngod multságára való eszközöket is, igaz szívvel való szolgálja maradván én Ngodnak etc. Kesmark, 19. Maji, anno 1661.

Paria salvi conductus d. Jos. Tolnai dati pro capiendis servitoribus.

Omnibus et singulis capitaneis, praefectis, provisoribus, castellanis et aliis cujuscunque status et conditionis hominibus in bonis nostris cujuscunque comitatu existentibus, degentibus salutem cum favore. Damus pro memoria, quod praesentium

(ostensor) exhibitor grosus dnus Jos. Tolnai certorum militum banalium capitaneus hisce proxime prolapsis diebus a servitoribus suis, equis et aliis omnibus rebus penes se habitis totaliter depraedatus extitisset, eos tamen pro posse insequitur, qui si itaque in bonis nostris ubicunque inveniri poterint, eosdem ut confestim capiatis et praefato d. N. ad manus unacum omnibus rebus penes eosdem habitis assignetis, vobis per praesentes serio committimus et mandamus, imo omni auxilio et protectione eidem adesse debeatis et teneamini. Praesentibus perlectis exhibenti restititis. Datum Zarkoviccz 20. Maji. 1661.

Fejedelemasszonyinak írt levélnek mása.

Minden üdőben köteles szolgálatomnak ajánlása után kívánok szívből, isten kívánsága szerint való jókkal nagy boldogul áldja Ngodat.

Munkácsról ez holnapnak tizennegyedik napján költ méltóságos levelét Ngodnak itten vévén el, értem, hogy nem relegáltattam volna a törvényre, hanem optióm adatott vagy Kodorhoz vagy Gyulaihoz nyúlnom, Kodorhoz nyúlnom vagy azt birnom hogy nem engedte Erdély, kérdés kívül való dolog, sőt már mostani fejedelem idejében is nem obtienálhatták embereim, kit Dészhez foglalván, kit Haller János uramnak conferálván benne, s ha békességesebb üdőben Erdély mia nem apprehendálhattam ... .. birhattam, most, hogy azt vagy Gyulajt vegyem, istenben boldogul kimúlt jó emlékezető fejedelemnek ő ngának assecuratiója nem azt, hanem hogy kész pénzül conteltáltassam, Ngdat még engedelmesen egyszer akarám requirálnom, most is felől említett jó uramhoz ő ngához való igaz szívbéli kötelességemre emlékeztetvén Ngdat, Ngtok is mint fottig azzal igérvén magamot, bizony tudom ez igen kevés pénznek megadatásával az Ngtok méltóságos tárháza igen kevés-
 sel üresedik, s él az isten, mind ily kicsin állapottal lévén is, ennyire nem busitanám Ngodat, ha néminemő jószág vásárlásának terminusa előttem lévén nem kénszerítettém, inkább mindenkor oly hiszemben voltam s volnék, ily szükségemnek ideje korán ezen kívül is segítene Ngod, hogysem mint most megfogyatkoztasson kiváltképpen való kárommal, mely jó reménségtől viseltetvén, várok Ngod gratiájától, mikor s hova küldjek azon kevés pénznek felvételére, ezen levelem megadó szolgám által az aránt való válaszát Ngodnak elvárnom, kívánom szívből, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. Költ Árva várából die 27. Maji, anno 1661.

Paria vocatoriarum revdi dni Johanni Petrovicy.

Revde dne amice in Christo nobis honorande. Salutem et benevolam officiorum nostrorum commendationem.

Vacante ecclesia nostra Liskoviensi, et suo ordinario ministro destituta, pro exigentia officiorum nostrorum de surrogando alio idoneo concionatore ad regendam praedictam ecclesiam in tempore prospiciendum duximus. Inter alios Vra Revtia nobis commendatur. Quocirca mediantibus praesentibus literis nostris provinciam seu munus regendae antelatae ecclesiae Revtiae Vrae deferimus, sperantes eandem vocationi nostrae non modo locum daturam, verum etiam pro maximo suo posse solerti verbi divini praedicatione commissam fidei suae ecclesiam recturam, ubi auditores morigeros et dociles, simul etiam sincerum honestum ab olim in eadem ecclesia ordinatum erit habitura, a nobis vero patrocinium et defensionem sibi pollicetur. De caetero valeat feliciter. Datum ex castello S. Sophiae die 31. Maji, anno 1661.

Fejedelem asszonyinak irt levélnek mása.

Szolgálatomnak ajánlása után kívánom, isten Ngodat kívánsága szerint való sok jókkal áldja. Megvallom, eddig is az én kötelességem lesz vala Ngodat látogatnom, s magamot is Ngod jóakaró szolgálójul, s igaz atyjafiájul eszében juttatnom, nem is az feledékenység mulattatta el eddig velem is, hanem sokaknak az én felőlem oda be való külömb külömb vélekedések, kiket nem csak hallok, de tapasztalom a fejedelemen ő ngán is, midőn levelemre való válaszát sem érdemlettem ő ngának, honnan légyen, valósággal nem tudom, sem érzem bizony magamon, s talám érdememet sem, úgy szükségét sem talám, kiváltképpen arra nézve, időnek előtte mentvén magamot, netalántán vétkesnek mondathatnám, s az mint eddig, tovább is kész leszek vala hallgató türéssel mulatnom el, de tagadhatatlan dolog, tovább szivem fájdalma nem engedvén, de mivel az felől megirt okra nézve ő ngát írással terhelnem nem akarván, nem mulathattam el, hogy Ngodnak ne írjak az iránt való ártatlanságomról, s mindeneknek előtte azon is kezdem, isten soha jó szerencsémét ne adja, ha azon hazának romlásával, soha is voltam, sem kívántam jó akarója lennem Barcsai Ákos uramnak, s miolta az véle való ismeretségem s kötelességem volt, két szerszámos lovon kívül, ha soha semminemő arany, ezüst vagy pénzbeli javaiban voltam részes, mely ez iránt való mentségemre nem kényszeritetem ugyan az országnak arról írott articulusától, kihez semmi kezem, noha azon hazának eleitől fogvást való fejedelmekhez,

s azon hazához kötelességem nem oly volt, mint mostanában, hallom ő kglmeknek felőlem való vélekedéseket, az lóval ám teljék bár mindenkben kedvek, ha tovább is úgy tetszik ő kglmeknek, örömet eltérek ő kglmek mellől, az jó isten talám nem is szorít arra, az szegény nevetlen árváimot kevés oda való javokban ha ki károsítja, az igaz isten jutalmazza meg, eleitől fogvást az fejedelem ő nga az minémő nagy jó affectióval láttatott lenni hozzám, és mostani bémenetelekor is mint ígérte s ajánlotta ő nga magát, bizvást oly reménségben lehetek vala, hogy az mire ígérte s ajánlotta volna magát, Barcsay Akos uram ő naga által effectuáltatnak mind azok, nem késő volna ugyan ezután is ha mit efficiálhatna az Ngod ez iránt nevetlen árvák s atyafiak (?) mellett való törekedése, kiről mind ezekről szóval bővebben izentem Ngodnak ez levelem megadó jámbor szolgám Dobai István uram által, ha miben mégis mi tovább való kétség lehetne, examináltassék meg erős hiti alatt, s nem csak ő kglme, de bár maga is nyavalyás Barcsai Akos uram, ha életben, ugy minden mellette levők is, ha más különben találhatik, az miut írom, vagy izentem, bár soha becsületem ne legyen, de ugyan is akárhol is így bánt az én velem született szerencsétlenség. s ha tovább is úgy bánik oda be is velem, örömet békességes tűréssel szenvedem, s mindenkoron én az mint azelőtt, ugy ezután is azon szolgája s igaz atyjafia maradok Ngodnak, kívánván, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 27. Junii, 1661.

Kubiny Ferencz uramnak irt levélnek mása.

Grose dne amice observande.

Az mint kgtekkel conveniáltam malatinai controversia végett, azon alkuvásunk szerint való métáknak erectiója, látja isten, eddig sem múlt én rajtam, hanem az kgd interveniált szomorúsága, s occupatiója mulattatta el velem e minapi itt való létemben, kiről mint irtam, mint izentem vala kgdnek, requiráltatván azomban az özvegyétől is, az mint ő kglnek resolváltam magamat, első ide való jövetelemről továbbra nem differálódik, az miut e minap ide jüvet Jarkoviczán lévén Csemniczky urammal, izentem vala ő kglme által is, mivel pedig ő kglme Thuránski Gábor s Lehoczki uramék valának az közbenjárók s ő kglmek necesse is jelen kell lenni, s tudván pedig Csemniczki uramnak mostanság Szepesben való létét, azért differáltam ad diem 16. hujus, isten azt adván érnem. 15. ejusdem azért kívánok étszakára ott lennem Malatinán, hogy más nap jó idein reggel mehessünk, s vihessük végben,

kgdet kérem, adja értékre interessatus atyjafiainak, úgy Csemniczky s Lehóczki s Thuránsski Gábor uraméknak, ha kgdnek úgy tetszenék, nem gondolok véle, ha egy Liptó vármegyei szolgabíró esküttével léssen jelen az métáknak erectiója korán, fog lehetni velem is innét ez vármegyéből. Kivánván, isten tartsa és éltesse kgdet s engedje egymást jó egészségben látunk. Datum in arce Árva, die 12. Julii, 1661.

Paria literarum dni Zagurski ilmo dno comiti scriptarum.

Ilme dne comes, dne et patrone gratiosissime.

Salutem et demissam obsequiorum meorum commendationem.

Revocando me ad declarationem illam revdmo dno episcopo Varadiensi moderno Joanni Palfalvay per Ilmam dnem Vram factam, ut videlicet in oppressionibus et injuriis nobis catholicis Arvensibus tam dispositam vitam hic in Árva agentibus illatis Ilmam dnem Vram in ordine ad satisfactionem et justitiam administrandam requireremus, priusquam in similibus querimoniis ad excellentissimos et ilmos principes ac dnos d. comitem palatinum regni, aut archiepiscopum Strigoniensem recursum faceremus, ex innumeris et quotidianis, quas patimur catholici hic in Árva, injuriis et excessibus inconvenientissimis punctatim haec brevibus expono.

Primo, Mathias Baczorcsik ritu catholico sacramentis per sacerdotem catholicum unctus et reffectus insuper etiam per eundem in cemeterio communi legaliter licito in Lipnica inferiori sepultus, per scultetos ejusdem possessionis arcis Árva subditos homines evangelicos exhumatus est et ad disternia metarum ejectus.

2-do. Satelles arcis Árva Vajreodka dictus assumptis germanis equitibus, ipsa dominica in Albis in anno praeterito violenter invadens fundum ecclesiae catholicae S. Johannis Baptistae in Oravka, Albertum Spepanovicz institorem ad valvas illius ecclesiae merces venales proponentem e suo instito extraxerunt, manibus retrorsum ligatum, ad arcem adduxerunt hominem catholicum et innocentem, mercibus ipsius sub tempus tam violentae imo et sacrilegae (utpote in loco deo dicato) ejusdem captivationis distractis et pluribus ablatiis.

3-tio. In festo Johannis Baptistae proxime praeterito, quidam Gogola caupona Jablonkoviensis despoliabat homines in fundo dictae ecclesiae mercimonia habentes, a quibus ad florenos viginti rapuit polonicales.

4-ta. Idem caupo die dominico post octavas pentecostes quinto homines meos convitiis ibidem ad ecclesiam dictam

affecit, vasa ipsorum sec ... .. confregit, igni exurere templum S. Johannis Baptistae, parochiam et domunculas minatus est. Super quo solemniter protestor et singularem animadversionem in eundem debita cum instantia peto.

5-to. Johannes Swecz subditus arcis Arva de superiore Lipnica asserens se Stanislai Kraly excubitorem agere, ipso die dominico pentecostes, quendam de Bistra spoliando, usque ad cubiculum meum insecutus est, ibique coram oculis meis, reculas e sarcinulis ipsius rapere est conatus, per me uterque examinatus, cumque ille innocentiam suam etiam pluribus testibus comprobasset, dictus Swecz per me est incatenatus, tandem sub tempus vesperarum, una cum catena et duabus seris profugit, de quo administrationem justitiae obtinere non potui.

6-to. Catholici homines coacti sunt componere pro pompa funeris defuncti, pro adductione novi praedicatoris in Trstenna.

7-mo. Miseram per servitores meos aliquot paetiolas telae meae propriae Novizolium, quos teloniator Ilmae dnis Vrae Rosebergensis angariavit et 12 polturas ab ipsis eripuit, patentibus literis meis improperavit.

8-vo. Sunt hic in Studzianki quidam fures. Paulus videlicet Marchewko cum suis complicitibus, qui 36 circiter cubulos scepusiacos mixti avenae hordei mihi abstulerunt noctu. Contra hos disposui querelam coram dnis officialibus arcis Arva, satisfactionem tamen non obtinui.

9-no. Sculteti catholici sub tempus maximorum festorum et dierum dominicalium ad arcem avocantur et ibi detinentur, per quod impediuntur in sua religione.

10-mo. Septem viri diversorum dnorum arcis Arva plenipotentarii propositionibus certis Ilmae dnis Vrae moti, scripserunt mihi literas quasdam, in quibus pro templo, parochia et schola sufficientem locum in Oravka et agnoscunt et confitentur esse excisum, negant autem se videre modum, quo aedificia ibidem admitti possint. Subjungo hic ipsarum literarum paragraphum, qui talis est: Cum autem intelligimus locum sufficientem pro templo, parochia et schola ibidem in Oravka esse excisum, non videmus modum, ut illic alia aedificia, ut etiam cauponaria aut fora aliqua seu venditioni quorumvis liquorum et victualium in destructionem tabernae dnorum admitti possint, sed ut venientium ad sacra necessitatibus melius prospiciatur, communibus votis conclusimus, ut prope ad templum sub praedicto Sutkovszki habitum, filialis taberna in loco dnorum terrestrium, ac pro eorundem usibus primo quovis tempore erigatur. Et respondeo: Intelligunt locum sufficientem pro templo, parochia et schola esse excisum; ergo agnoscere debent et

confiteri per ejusmodi excisionem a jurisdictione dnorum terrestrium, et oneribus rusticanis esse exemptum, ut quid igitur tam sollicite immittunt se in jus alienum, et quidem ecclesiasticum aedificia et id genus praepediendo et in religionis turbando venientes in templum. Dicunt se conclusisse communibus votis, ut erigatur filialis taberna prope templum catholicorum. Nunquam invidebam, etiam si vellem consobrinas aedificare tabernas, non tantum filiales, sed con... ..tius et sanctius conclusissent, si capellam catholicis prope tabernam Jablonkoviensem erigerent, quo per frequentiam catholicorum otius liquores distraherentur, proventusque augerentur, vel vero ecclesiam Jablonkoviensem catholicis pariter ritu suo utendam una cum evangelicis permetterent et offerent communi sic svadente justitia, in eo vero qua ... .. ecclesia nostra S. Johannis Baptistae, quod illam 6-tam partem sessionis colonialis, in quo construere cupiunt illam tabernam, habeat sibi... .. ratum in fl. 80 polonicalibus, a qua etiam omnia onera rusticana supporto et persolvo, sive debite, sive indebite exigantur. Nam pro fabro lignario Kesmarkinum mittendo debui contribuere; ad tabernam Jablonkoviensem pecuniae extraordinariae dare... ..ice dicta dedimus ex qualibet sessione fl. 4, facit florenos nempe quingentos ex centum et decem sessionibus et undecim scultetiis. Nuper a curru, quo vinum est ex arce advectum ad tabernam Jablonkoviensem, ego ipse ex dicta parte 6-tae sessionis colonialis dedi florenum et grossos sex, et tamen mihi ibidem hordeum conculcarunt suis lignis pro taberna advectis. Solvimus item pro fossione vulgo kopaczkie, tamen adacti sumus Kesmarkinum fossores exmittere aequae rusticos quatuor ex qualibet sessione coloniali, ubi per septimanas 5 sunt detenti. Scribunt in destructionem tabernae Jablonkoviensis. Dico nihil hic exerceri ejusmodi, quod vergeret in objecta, profecto ex omnibus partibus prope illam tabernam liquores communes proponebantur et proponuntur, nec tamen destructa taberna, aut proventus diminuitur ipsius, catholica autem ecclesia in loco dissita, et innocens tantopere incu... .. tur, ita videlicet fertilior seges est alieno semper in agro, vicinumque pecus grandius uber habet. Atque haec a me ita exposita et ad rectificandum proposita, demisse rogo Ilmam dnem Vram, dignetur eadem rectificare, hanc gratiam et favorem semper regravatificare obligatus maneo, meque cum obsequiis meis commendo. Datum in Orawka S. S. Joh. Bapt. die 20. Julii, 1661. Ilmae Dnis Vrae

humillimus capellanus ad obsequia paratus

Adalb. Zagurszki Vice A. Arvensis
benignum responsum expectans.

Paria responsoriarum revdo dno Zagursky scriptarum.

Revde dne amice observande.

20. hujus költ levelét kgdnek ma vevén el, azzal nem vét, hogy ha mi méltó injuriái volnának, azokról tudósít, sőt akarom, és mivel punctatim exponálja, az szerint kívántam én is kgdnek rescribálni.

Quo ad primum. Nagy gonoszságnak, noha csaknem lehetetlenségnek vélném, hogy az lipniczaiak azt merték volna patrálni, per collateralem attestationem inquiráltatván felőle, az mint az dolog tanálatik, értésére adom kgdnek, és ha vétkeseknek tanálatnak, bizonyos legyen abban. jure mediante büntettetnek meg.

Quoad 2-tum, 3-tium, 4-tum et 5-tum punctum mindazon egy materiából álló dolog levén, válasza ez iránt sokszor megvolt kgdnek, hogy azon hely az isteni szolgálatnak peragálására excindáltatott, s nem azért, hogy ott a tájon korcsmákot s egyéb árukat exerceáljanak az árvai possessoroknak kiváltképpen való károkkal, mely ezután sem engedtetik meg, s ha kik ez ily dictum ellen cselekesznek, ha arra való animadversoroktól injuriálatnak, vagy imperiálatnak, magoknak tulajdonítsák. Hogy pedig kgd az olyan emberek közül egyet az lánczra parochián vetett volt, eddig nem tudtuk, elég rosszúl cselekedték az árvai tisztviselők, hogy eddig is meg nem keresték kgdet érette, ki adott kgdnek arra hatalmot, hogy az árvai possessorok jobbágyit fogdossa, ha ki azok közül vét kgdnek, vagy másnak is, tegyen panaszt reája, ha igazsága nem szolgáltatik, prosequáljon országunk törvénye szerint.

Quoad 6-tum. Magam keze írása és pecsétje alatt publicálván mindenütt az vármegyében, hogy nem tartoznak és senki által ne erőltessenek pápista szegény emberek semminemő evangelicus praedicatoroknak való contributiókra és expensákra, ha kik pedig injuriálatnak, tanáljanak meg, meglátja, nem leszen injuriájok, nem is remélhettem, hogy lehetnének valakik ez iránt injuriatusok.

Quoad 7-mum. Eddig talám nem tudta kgd, hogy Rosemberknek nem csak én vagyok ura, azért azon vámosról tegyen panaszt Ilyésházy Gábor uram előtt, és valamint ő kglme, úgy részemről is leszen satisfactiója.

Quoad 8-vum. Ha ugy vagyon azon lopók dolga, az mint kgd exponálja, az tiszteket requirálta s nem lött satisfactiója, rosszúl cselekedték volna, mind az által irván ezekről az árvai tiszteknak, megvállik, mivel mentik magokat, de úgy tanálatván az dolog, experiálja, igazsága szolgáltatik minden halogatás nélkül.

Quoad 9-num. Mért kell kgdnek arról írnya, vagy ebben immisceálni magát, mert bizonynal tudjuk, mert soha különben nem parancsolnak az pápista szegénységnek, hogy sem az lutheránusoknak, hanem mind egyiránt s akkor parancsolnak nekik az várban felmenni, mikor az szükség kívánja, vagy idnep vagy idnep, azért kgdet kérem, az ilyenekben ne avassa magát.

Quad 10-mum. Bizonyos árvai possessorok plenipotentiarusi nem az én propositióimtól, de az kgd akkorbéli levelétől indittatván, szükségesnek látták, írjak kgdnek, az mint hogy én is irtam, sem most sem ez után ez iránt kgdnek egyebet nem irok, hanem hogy az az hely pro templo, parochia, schola et non pro aliis aedificiis ibidem extruendis excindálatott, azon locustól sem azelőtt sem most senkinek nem fizettek, mely helytől kgd sem tartozott, sem tartozik ezután is fizetni, hanem ha kgd praedecessora jobbagyságot vött s attól fizetett, magának imputálja, nem kívánom, hogy kgd akármi dologban is contribuáljon, s nem akarom, hogy kgd oneráltassék, s illetlen is, s meghagyom, hogy hova hamarabb azon, vagy más ott való jobbagy által redimáltassék, noha édes Zagurski uram, azzal nem tartoznak, mert rusticus praeter mercedem laboris in fundo dni terrestri nihil habet et cautus deberet esse emptor, de hogy ez iránt se panaszkodják kgd, leszen satisfactiója. Roszúl informálták kgdet, hogy némely Árvából való kapa munkások itten öt hétig löttek volna, mivel 9 napnál tovább nem voltak, ezért valaki mondta, hazudott benne, s ha mikor melyik ács vagyon itten Árvából, annak hétről hétre megjár fizetése, az ki másképpen mondaná, hazudna az dologban. Az mint feljebb is megírom kgdnek, valamikor mi méltó panasz, bizvást megtanáljon, azzal engem nem offendál. Tartsa és éltesse isten kgdet. In arce Kesmark 24. Julii, 1661.

Kemény János uramnak irt levélnek mása.

Ilme az Celsme princeps dne dne gratiose.

Ez elmúlt szent György havának még az elein, midőn jámbor szolgám Csúthy Benedek uram Erdélyből minden Ngod levelemre való választétele nélkül jött volna ki, sokat törődtem és búsultam, honnat érdemlettem ez ily indignatióját Ngodnak, irtam vala ez elmúlt napokban az fejedelem asszonynak ő ngának, kegyes válaszom levén ő ngától, az Ngod gratiájáon megnyugodt elmével lehetek bizvást, az az oka hogy merészlettem ez levelem által magamot Ngodnak igaz szolgájául eszébe juttatnom, alázatosan kérvén Ngodat, jusson eszébe Ngodnak az én eleitől fogvást, és mindenkori azon hazához való szives

kötelességem, az isten jó szerencsémét s lelkem üdvösségét ne adja, ha soha semminemű ártalmára igyekeztem, vagy csak ha tudtam is mi karban való dolgait, mivel nekem soha ez iránt nem is írt az előbbeni fejedelem Barcsay Ákos uram, sem közlette velem, valóban fájdalmas szível szenvedett Theleki Mihály uram ide ki sok helyeken szabadosan való beszélgetésit azon szegény hazának micsoda ártalmára való dolgokban egyelitettem volna maga magamat és szegény Barcsay Ákos uramnak mely sok kincse volna nálam, lehetetlen ne legyenek ezután is oly hiteles emberek, az kiktől Ngod ne informáltat-hassék, miből álló volt az az köztünk való atyafiság és correspondentia, úgy vagyon, száz aranyig kedveskedett lovakból, de hogy másat adtam, nyilván lehet akárkinél is, és nem maradtam bizonynyal semmivel is adósa, nincs semmi szeny lelkem esméretin, az ki azon haza ellen vádolna, ugyan kétségem sem lehet Ngod gratiája s az ő kglmek jó affectiója felől, kiben Ngodtól bátorittatván, csak értsem, s tudjak Ngodnak miben szolgálnom, meglátja, igaz szolgájára tanál, kérvén Ngodat, ha egyébről nem is, ottan csak maga egészségéről méltóztassék írnya, kiiról jó és örvendetes hireket kívánván hallanom. Tartsa és éltesse isten Ngodat sok esztendeig, kedves jó egészségben. In arce Kesmark die 27. Julii, 1661.

Az erdélyi fejedelemasszonynak írt levelnek mása.

Ajánlom minden időbeli köteles szolgálatomat Ngodnak, s kívánom, isten kívánta szerint való jókkal áldja Ngodat.

Ez jelen való holnapnak 9. napján Kővárból költ levelemre való méltóságos válaszát vevén Ngodnak, értem hozzám való nagy jó akarátját s igen nagyra becsülem. az kiben mindenkor igen megnyugodt elmével is voltam, az mint Ngodnál levő szolgám Dobay István uram írja, az fejedelemnek ő ngának írt vala voltaképpen Ngod ez dolog felől, és az mint az Ngod levele tartja, hogy nincsen neheztelése reám ő ngának. én is ahoz képest akarám magamot ő ngának igaz szolgájul eszében juttatnom, írtam ő ngának, kérem Ngdat, ha szolgámnak nem volna bátorságos útja az bemenetelben, gyakor posta alkalmatosságával küldené be Ngod, hogy ezen szolgám által lehetne válaszom, s érthetném Ngodnak jó egészségét, megtapasztalt Ngod jóakarátjában s atyafiságában ajánlván én magamot, kívánom, isten Ngodat sokáig jó egészségben tartsa és éltesse. Költ Késmárk várában 27. Julii, anno 1661.

Rák. Georg. Az öreg fejedelem asszonynak írt levélnek mása.

Ajánlom Ngodnak minden üdöbéli köteles szolgálatomat s kívánom, isten Ngodat kívánta szerint való jókkal áldja. Megvallom, már ugyan sokszori irásommal is terhelem Ngodat, ha mint készebb vagyok azt cselekednem, hogysen az boldog igen jó emlékezetű fejedelem assecuratiója ellen is Gyulajt vegyem, mely nem azt tartja, hanem hogy kész pénzüi conteltáltassam, exponálván ez napokban palatinus uramnak ő ngának, írt ő nga Ngodnak, lehetetlen, ne legyen tekinteti Ngodnak az ő ngának levelére és kívánja Ngod, hogy az magaméhoz pörrel jussak, ily színes háladatlanságot nem is kívánnék követnem, hanem Ngtoknak az mint eddig, ugy ezután is alázatosan szolgálom, elvárván ezért jó válaszát Ngodnak, kívánom, isten Ngodat sok esztendeig jó egészségben tartsa és éltesse. Költ Késmárk várában die 27. Julii, anno 1661.

Palatinus uramnak ő ngának írt levélnek mása.

Ilme ac Excelme Princeps, dne dne gratiose.

Ngodtól való elválásomkor az lön kegyes oblatiója s parancsolatja, valamiben szükséges recursusom Ngdhoz, Farkas uram által cselekedjem, ez ily Ngod kegyes dispositiójához alkalmaztatván magamot, küldettem el ő kglmét, tudom, alázatos instantiámra leszen jó válaszom. Fájdalmas volt ugyan, midőn megnevezett Farkas uram által adta értésemre Ngod, vádoltatom Erdélyben s erdélyiek által az mi kglis urunknál is, és hogy annak remediálásában is örömet fáradoz, nagy lön ugyan abbeli gratiája is Ngodnak, de nyilván valósággal tudván ártatlanságomat s bizonynyal remélvén nyilvánásra jutni, nem kívántam Ngodat azzal is fárasztanom, s várok üdőtől, s ime midőn az fejedelem asszony levelével is akartam volna Farkas Tamás uramat küldenem, azon órában érkezék Lipszéról az fejedelemnek ő ngának maga levele is, melyből kitetszik, még Erdélyben sem lehettek oly idegeny vélekedések felőlem. mint az kinek ide ki való gonosz akaróim kívántak volna describálni, valamint ez, úgy az előtti időkbekben levő vádlóim is nem persistálhatván vádlásokban, kérem alázatosan Ngdat, ezután is ne méltóztassék könnyen hitelt adni, ha csak addig is, mig excusatiómat érthetné, hiszem én s minden módon az mint eddig ugy ezután is magam is azon igyekezem, az eddig mindenekben observált realitásomban tanáltassam amaz mondás szerint: recte faciendó neminem timeto. Az Ngod ultro is offerált kegyelmes gratiájában ajánlván én magamot, kívánom, isten számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben Ngodat. In arce Kesmark, ultima Julii, anno 1661.

Ilyésházi Gábor uramnak írt levél.

Még ezelőtt három holnappal irtam vala kgdnek, bizonynyal tudom, hogy Petróczi uram ő kglme kezéhez juttatta kgdnek, s úgy látom nem érdemelhetem választételét kgdnek. én sem szerzenék ugyan levelem olvasásával unalmot kgdnek. ha az ily cselekedetitől nem kénszerítettém, ednehány esztendővel az előtt ezer forintommal tartozván kgd, azon pénzen Lucskán két jobbágyát inscribálta vala, nem sokára akarván deponálni azon pénzt. kívántam embereimtől, egy kis időre annyi pénzben birnák az szokolcsi vendégfogadót, kinek kiváltása mivel ennyi időre halad, ha meg sem lenne ez jövő Szent Mihály napján, mivel nekem nem az vendégfogadóra. de lucskai két jobbágyra vagyon kgdtil obligatoriam, azért nehéz néven ne vegye, ha ahoz nyúlok, kire előbb elvárom az iránt való válaszát kgdnek s kívánván, isten. In arce Késmark, 7. Septembris, 1661.

Révai László uramnak írt levél.

Ez estve későn érkezém ez házamhoz, Rédei László uramnak két rendbeli szolgáját találtam itten, ma ebéd felett vévén 13. hujus kelt levelét kgdnek, úgy látom, sűrűn hallhatja kgd az oda be való állapotokat. Kemény János uram benyomult alá az Szilágyban Szamosujvár felé, volt alkalmasint német is vélle, Besztercze-Bányát akarván megtréfáltatni. Szentpálit küldötte vala alája, ednehány száz német is volt véle, úgy hogy étszaka leshelyekben állván, felnyittatván reggel az kaput, véletlen neki rohanjanak, az mint hogy bé is állottak vala már, de az hostatbeliek észre vevén s hirt tévén oda be, előbb hogy sem az várost felnyitották volna, az lesben levőkhez sűrű lövéssel lövén. alkalmasint estek is el bennek. s így jüvének el re infecta, maga ugyan Kemény János uram kétszáz németet akarván beküldeni Fogarasban, Bethlen Gergelyt küldötte be véllek, mehettek-e bé, vagy sem. nem tudhatni, de inkább hiszem, békével mentek bé; az csiki székelységet teljességgel ruinálván, az gyergyóiak megijedvén, meghódolának, s feléjek sem ment az Ali pasa. úgy írják. Fogarasban sem izent be, hanem Szebenhez szállván, onnat az tatárságot az veres-tornyai passuson bocsátotta el ki Erdélyből, maga az Vaskapura szándékozván kinyomúlni, miben hatta Apaffit és az országot is, még szintén nem tudhatni, az volna az hire, hogy öt ezer jancsárnak kellenék mellette maradni, úgy is azért az országnak szabad akaratjára hogy hadta volna, ha kit az országbeliek közül akarnának fejedelemnek választani, az egy Kemény János uramon kívül. Így látni való dolog,

török akaratjából Kemény János uram ott az fejedelemséget nem remélheti, beszéli ugyan, hogy ő fgétől ujobban is assecuráltatott volna, helyben állatja, de az mint belső emberei más jó akarójoknak in summa confidentia irják, csak találtatnék meg az országbeliektől, könnyön inducáltatnék az cessióra, talán maga személyére tanácsosabb is volna, az én oda bé való embereim sem irnak, sem jünek meg most is, más jó akaróimnak jün mind emberek, mind levelek.

De dato 14. hujus Bécsből irják, jött volna curér Drinápolyból, de minemő conditiókkal kívánja az török az békességet, abból nem tanulhatni volna azt, hogy ugyan ő serio óhajtaná az békességet, talám azért azokban remittál s az böles tanács úgy moderálja az dolgokat, mi is valami kis pihenésben lehetünk az pogányság mia, kire valóban is volna szükségünk. Maga is palatinus urunk írja minden rendeknek, hogy a végre küldöttetett ő nga ő fgétől az mi földünkre, tegnap vettem Lipschéról írt levelét ő ngának, ez útjában hogy diverválhasson hozzám, nem biztat ő nga, holnap, vagy holnapután hol lehetek szemben ő ngával, megmutatja az idő, szállások bizvást s könnyen is fog lehetni az hadaknak, de az sustentatiójok mint fog lehetni, az minemő igen szük időkre juttatott az jó isten bennünket, én fel nem érhetem elmémmeel, mert úgy látom, akárkinek is alig termett annyi, hogy maga szükségét beérhesse, én nekem pedig hol mit ad is isten, az irigy más felől elveszi, s így mely nehéz s mely nagy bűn az irigység, tudván bizonynyal, ha arra való ember volnék is, hogy varrhatnám magamra az tisztet, nem volna méltó irigylenem, annyival inkább extra hanc omnem competentiam lévén, valakinek az jó isten adja, lehessen mind urának, mind hazájának hasznos szolgálja, az bizonyos, hogy ezen tiszt megkívánja az közel való jószágot is, miként megírták Bécsből, hogy meglött az alku, olyan móddal való contentatiójáról is gondolkodtam s hamar elvélttem. Az lengyelországi dolgokat inkább naponkint melioratióban lenni hallom, az királyné ő fge nyolcz miliom pénzzel Ilvora menván, affelé nyomódnak már az hadak is, így hihető, végeztek vélek s ott contentáltatnak. Úgy vagyom, ha minden nap vehetném is levelét kgdnek, kívánván olvasnom, de hogy annyira való alkalmatosságot sem vegyen kgd én érettem, nem kívánhatom, nekem ugyan senkivel sincs, sem lehet semminemő olyan correspondentiám, ki másnak árthasson, csak én maradhatnék békével másoktól, de az hol miben mit kell is szenvednem, engedelmesen veszem istenemtől, tudom többet nem bocsát annál, az kit elviselhetek, s el sem hagy tovább is, s az mig neki tetszik, hogy éljek, mint addig is én, addig való jó akaró szolgálja s fia maradok ezután is

kgdnek, kívánván, isten éltesse kgdnet jó egészségben. In arce Kesmark die 20. Novembris, anno 1661.

Paria literarum ad dnum Ladislaum Ujfalusi scriptarum ex arce Kesmark, de dato 21. Martii, 1662.

Grose dne amice semper observande.

Illendő böcsülettel vettem 15. hujus kült levelit kgdnek, nem mondhatom, ne tudtam, vagy ne hallottam volna szegény Palugyai Márton uramnak Ilyésházi György urammal lévő adomjárúl, de meg sem tudtam gondolni, azelőtt jóval is nem is adhatott volna el, és hogy oly sokáig várakoznék kgtek, az mint hogy midőn Sztankován úgy contrahált volna vélem ő kglme, s per manus bocsátotta, akkor is emlékezett már, kgdel eligazitotta dolgát, s hihető, ő kglme ez utóbbi kgdel való végezésére értette, kinek pariáját kgd ezen képen nem tudtam, látja isten, mert szántszándékkal kárt vagy bár csak akadált is tennem kgdnek az mint eddig sem igyekeztem. ezután sem kívánám, mert kgdnek hozzám való jó affectióját böcsültem s böcsülni kívánom, s ezután is inkább ha nem szolgálhatnék, vétni ugyan nem kívánnék kgdnek. kire ez iránt az dologra nézve mind két részről sem lesz szükségünk. mert az mennyi praetensióját írja kgd négy ezer forintnak. annyiban bizvást contentus lehet Ribar-Poljával és az két falubeli portióval, ... apprehendálván kgd, irok ő kglmének. hogy legyen hirével ha nem lészen ellenére, örömet végezok kgdel, noha sem módom, sem idüm az mostai állapotokra nézve az jószág vásárlásra, és kiváltképpen oly helyütt, az hol azon portiók, félő, rövid nap csak pusztán marad, mert lehetetlen, hogy megállhassanak (?) az mint azért már is megíram, hogy kgdnek is az mennyire lehetne, szolgálhassak, keresek módot kgd contentatiójában, csak vegye azomban kezéhez. mivel addig írnya sem kívánok ő kglnek felüle, s ne vélje, szomjúhozzam, mert valóságos dolog, ha csak lehetne, nem holnap, de ma válnék is az többtül is alkalmas kárommal is. Kgd igaz jó akarója maradván ezután is, kívánom, isten sokáig jó egészségben éltesse.

Paria literarum ad ilmum et excellum principem regni Hungariae palatinum de dato 26. Martii ex arce Kesmark scriptarum.

Lipséről 20. hujus költ levelét vévén s continentiaját értvén, ha valahol Árvában félvén és tartván attól, cancellarius és Rottal uramékkal ő ngokkal Gombást lévén szemben, eléggé reménkedtem volna ily igen szűk és szoros helyekre szállittat-

nának az mi kgl's urunk ő fge hadai csak tartozásunkon, de tehetségünk felett is készek vagyunk vagy vizen, vagy szárazon más alkalmatlan helyekre szállíttatnunk az gazdálkodást, de mi ... .. rája lőn Beszterczén lévő consultatiónak előre ... .. reánk küldettettek és noha már nekem nem csak Erdélyben s másutt minden kevés jószágocskám oda lévén, de már az sovány helyeken való kevés jószágocskám is utolsó ruinára jutottanak, nem annyira, látja isten, ezekre nézve ... .. vala felől megírt instantiám mint az ... .. való félelem, melyet ez mostani Ngod leveléből kellett hallanom, s azoknak eltávoztatására, valámig meg nem telepítettetek (?) az Árvában de ... .. tált hadak, ottan voltam, s tovább is azokra vigyáztván, még sem jüvök vala el, ha sok ... .. boszúságok között való törődésen egészségemre való alteratióban nem kényszerítettém vala az doctor kedveért ide jünnem, s úgy látom, nem csak az curát, de az hű vézben való continuálást sem igen kerülhettem el, s való dolog azon szegény nyomorult igyefogyott vármegyének mint könnyebben eshetik vala, ha azon hadak apródonkint s igy osztattanak volna el, - mint Trencsén vármegyében, de mit remélhet, várhatni vala belőle, bölcsen megítélheti Ngod, sok szóval kellenék declarálnom, ha nem tudná Ngod azon helyeket és azoknak lakosait, nem mondhatja senki is, szegény vármegyémnek commodumját nézem vala, mert az nemességnek elég kedve ellen és alkalmatlanságával, az vármegyének az java és legbátorságosb helyekre Nagyfaluban és az környül való helyekben egy csoportban szállíttattam, pedig még az officireknek kedvetlenségekkel is mind az váron felül kívánkozván, az hol él az isten már ilyenkor tavasz felé magam sem mindenkör ígérhetek magamnak köztek securitást, s nem hiszem, békével eddig is maradhattanak volna ottan, s nagy része szökhetett volna is Lengyelországban, de az mint már is megírom, mint ezekből constálhat Ngodnál, örömet az Ngod bölcs ítéletére hagyom magamot s vármegyémet, mint lehetett volna felőle provideálnunk s eddig lám elég csendességben ... .. bizony dolog ... .. Ngod levelében exprimált állapotok. Innotescálván azon lator paráznaságnak és ezután már hamar élhetetlenekké lévén az szörnyű sok és elviselhetetlen gazdálkodtatás mia, eléggé félek hasonló alkalmatosságtól s istenért is kérném Ngodat, ha lehetséges, vétettetne ki, hiszen ha tovább is miből gazdálkodhatnak és cselekedhetnek, mi nem volnánk ... .. látói, mig ezekben mi remedium adattatnék ... .. től, irtam sietséggel árvai kapitány uramnak és több tiszteknek vibranczok közül, százig való ... .. az város körül való utakon vigyáztván azon parasztságra, úgy hogy az officireket is requirálván, tartózkodnának az rendelt falukban és supersedálnának étszaká-

nak idein való kijáróktól, szörnyű lopásokat exerceálván eddig; nem kétlem, azon tisztviselőknék eddig is irt s parancsolt ez ilyenekről Ngod, adna s mutatna az én istenem nekem is oly alkalmatosságot, melylyel jelét adhatnám kgls uramhoz belső szívbéli kötelességemnek kölsőképben is, kiben Ngod által való recommendatiómot is alázatosan várván s remélnvén, kívánom, isten Ngodat számos esztendőig jó egészségben tartsa és éltesse. In arce Kesmark ... ..

Kemény Simon uramnak írott levelének mása.

Splis ac magce dne observandissime. Ez sok változások között Hedry Benedek uram Erdélyben levő kevés jószágocskáimnak főgondviselője levén, felesége partékájával azon felül megírt jószágocskámot concernálandó mindennemő leveleimet és holmi kevés javaimot pro tutiori conservatione adta vala fel Kővárban; közhirrel hallom, Teleki uram nem elégedvén eddig való nyelveskedésével, szerencse, ha az megírt ládákhöz is nem nyúlt, az hol hét esztendőül fogvást való ratiók s azokról való regestumok is valának, kinek ha mi dependentiája kgdtől vagy correspondentiája, kérem szeretettel, intse meg s admoneálja, felül megírt jók maradjanak s legyenek intacte, mert valóságos dolog, ha kik mia tanálnék azokban károsodnom, omnimode pro summo posse vindicálnom nem mulathatnám el, kikben ha mit érthetett, vagy tudna kgd, kérem, adja értésemre. Kívánván, isten tartsa és éltesse kgdet. In arce Kesmark 6. Aprilis 1662. P. S. Az ő fge az mi kgls urunk ott levő praesidiumja sem ezen, sem egyebek javaihoz nem szoktak nyúlni, kikre sem most, sem ezután ha mi héjával volna, bár ne fogja a jó Teleki uram.

Paria literarum vocatoriarum.

Revde dne, amice in Christo honorande.

Salutem et benevolentiae nostrae oblationem.

Posteaquam perlatum est ad nos revdum dnum Mattiam Zsámbokréty hactenus pastorem ecclesiae nostrae Tvardosinensis proxime elapsis diebus vitam cum morte commutasse, orbatamque ecclesiam post se reliquisse, pro pietate et cura atque sollicitudine paterna, qua erga venerabile ministerium ... .. imur, anxie intendebamus unde, nam alium idoneum virum theologum in locum demortui habere et acquirere possumus? Quia autem Vrae Rev. officia tum Bytchae olim deserente lue pestilentiali praestita, tum hic quoque in Arva ad nutum obsequenter nobis declarata non postremum obtinent pondus, visum est nobis eandem tanquam personam de vinea

domini bene meritam juxta pristinam pollicitationem ad majorem promovere.

Proinde vacantis ecclesiae Tvardosinensis munus et gubernacula Rev. Vrae deferentes, amicabiliter rogamus, velit provinciam hanc veluti honorificam et personae suae convenientem non gravatim suscipere, vocationique legitime subscribere et sic bono cum Deo populum sibi concredendum in verbo dei erudire, venerabilia Sacramenta ex instituto et praescripto Salvatoris ibidem rite administrare, sicque animas auditorum ad instar boni et fidelis pastoris, ad vitam coelestem lucri facere, habitura Rev. Vra non saltem auditorium obsequiosum, verum etiam gratum et ad exhibendum honorem obligatum, a nobis vero defensionem atque patrocinium in rebus licitis, praesentissimam in eam erigimur spem fore, ut Rev. Vra haud difficulter votis nostris annuat. Cui de reliquo prospera quaeque voventes, responsum gratum praestolabimur. In castello nostro Baan die 20. mensis Novembris, 1632. (*sic!*)

Rev. dne nobis honorande.

Salutem et benevolentiae nostrae oblationem.

Posteaquam intellexissemus rev. dnum Martinum Levium hactenus ecclesiae nostrae Tvardosinensis antistitem meritissimum ire hac vita decessisse eandemque ecclesiae ordinario suo ad praesens usque destitutam moderatore subire caepit cogitatio animum meum de alio idoneo surrogando pastore, inter alios Rev. Vram nobis commodabatur, imo ecclesiae illius auditoribus complacuit, quare cum in officio nobis incumbente, tum etiam ad iteratas praedictae ecclesiae instantias seu regimen vacantis ecclesiae Rev. Vrae defferre volumus, sperantes Rev. Vram auditores dociles, morigines (*talán*: morigeros) et ad exhibendum debitum honorem obligatos. A nobis vero defensionem et patrocinium in casu necessitatis experietur. In reliquo Rev. Vram sub auspiciis divinis feliciter valere cupimus.

Benevolus etc.

Paria literarum excellentmi principis regni Hungariae palatini.

Officiales militum germanorum in comitatu vrarum dominationum de facto commorantium hic apud aulam suae Mtis excelsam exposuerunt et conquesti sunt, qualiter Vrae dnes dictos milites nec inter se amplius pati, nec illis jam quicquam administrare vellent, cum autem regni comitia prae foribus habeamus, suaque mtas administratam a Vris dnibus gratificationem grato et clementi accepisset animo, habemus pera-

manter rogatas Vras dñes, ne graventur hos pauculos dietales dies expectare, continuando suam benevolentiam erga iam fatos milites suae mtis certe in eo existentes, quod ubi sua mtas. dñus noster clemmus advertet impossibilitatem in ulteriori militum ibidem intertentione, illico Vras dñes sua paterna clementia et benignitate prosequi non intermittet. His in reliquo easdem dñes Vras feliciter valere desideramus. Datum Viennae Austriae die 28. Aprilis, anno 1662.

Püspek uramnak írt levelének mása.

Vagy nem tudta vagy nem kívánja tudni ez Vladislai regis decret ... .. 5. artic. 26, mely lucide extál, kit illet az mátyásfalusi parochiának patronussága és legendus parochus evocatiója, omni eo jure, quo possessa erant per dñum Gabrielem Paluczay, possidentur per me, mely ez iránt való jurisdictionmrul elég hamar feledkezett meg kgd, holott hét esztendővel ezelütt vacálván azon parochia, valljon nem az én vocatoriám mellett helyhezített-é az megholt parochus, az ki javallsábúl Palocsay uramnál impetrált ezen pater parochiát magának. keressen azon Palocsay uram jószágában proventust is magának. mert valóságos dolog, Palocsay uram sem evocál, sem imponál az én jószágomba me invito parochust, valamely becsületes ember tanálkozik s debito modo requiráltatom szegény embereimtül, azonnal kész vagyok (annak az ő módja s rendi szerint) evocálnom, s nem kívánom ez iránt való fogyatkozásokat szegény embereimnek, az minthogy mihent megholt vala az előbbeni parochus, azonnal requiráltam az itt való pástort Berzeviczi uramot, szorgalmatosan értekeznék oda való becsületes ember felől, az mint hogy azt commendálván. az én hiremmel ment is probaticára, mint fog tetszeni az községnek, úgy neki is az parochia, és hogy azután jütt és tért volna be hozzám pro vocatoriis, az mint már is megírák, ki tanácsábúl kérte Palocsai uramtól, annak köszönje is ez ily confusióra való dolgot édes püspök uram, sem magam jussát, sem aestimatiómat másnak nem engedem, s azzal meg senkinek sem vétek, s kgdtül sem imputáltathatik nekem vétkül, kívánván isten kgdet tartsa s éltesse jó egészségben. In arce Kesmark dię 9. Maji, anno 1662.

Váradí püspek Pálfalvay János uram levelének pariája.

Értettem édes gróf uram, hogy kgd szegény mátyásfalusi paternek mátyásfalusi plebániára való bemenetelét neheztellené, és ő hogy kgdtül praesentatoriát nem vett. Nem tudom miért köllött volna neki a kgd praesentatoriája. holott kgdnek. a mint maga is tudhatja, ottan semmi jussa

praesentandi nincsen, mivel Palocsai uram azt, ha szintén akarná, senkinek nem adhatja, hanem csak a királyok, ő kgl-métül pedig legitimo modo volt praesentatoriája; kérem kgdet szeretettel, ne háborgattassa szegény pater, hogy az szegény község isteni szolgálatból meg ne fogyatkozzék, mely kgd szegény paterhoz és az külséghez való jó akaratját, várván választot ezen levelemre és kgdet istennek ajánlván, minden alkalmas-sággal meg igyekezem szolgálni. In praepositura mea Scepu-siensi, die 8. Maji, anno 1662.

Prényi Zsigmondné asszonyomnak írott levélnek mása.

Lublyóru ez holnapnak 23. napján írott levelét vévén, mivel eziránt való választételemet megérthette az előbbeni levelemből is, sem ellenző, sem tanácsló nem kívánok lennem, okát lám maga is írja kgd, nem tartnak ő kglnek oly atyjok-fíának, hogy az én tanácsommal éljenek. az kin nem is igye-kezem, vagy törödem. valamit akarnak, azt cselekedjék, kívánván, isten kgdet tartsa és éltesse jó egészségben. Költ Fridmany-ban, 25. Junii, 1662.

*Paria literarum de dato 23. Julii ad provisorem Muranien-
sem scriptarum ex arce Kesmark.*

Ugy vagyom, Hranoviczát bátyám uramnak ő kglmének zálogositván, mostanság ő kglme urok, de defensiójok engem concernálnván, recurrálnak hozzám, jelentvén, minemű nagy inségben legyenek az vernáriaktól, csaknem nagyobb részét határoknak magok részére akarván elfoglalni, tiltják azon helyektől őket, s marhájokat behajtván, tovább való fenyegetéssel is vadnak ellenek, az mint az kitetszik schavnyiki tiszt-tartónak írott kgd leveléből is, kívánván, ha mi igazságokat mondanák, producálnák kgd eleiben, hagyom kgd itéletire, ha időnek előtte és praecisse csak kgd eleiben, méltó-e ez eránt való kívánsága, s micsoda decisiót tehetne kgd magától, ha úgy volna is, az úr palatinus urunk ő nga híre s akaratja ellen, mert midőn az szükség azt hozza magával, annak az ő ideje korán meglátja kgd és experiálja, mely fent bizonyittatik az meg, úgy mint hogy azon helyek Hlubocha és Czarnadolina nevű helyek hranovaniczai határban vadnak, már is volt nekem erről instantiám ő ngánál még szegény Szirmai uram éltében is. mind az két részről deputált becsöletes emberek által igazodtatnék el azon controversia, nem is volt attól ő nga soha is idegeny és azután sem léssen, bizonynyal tudom, de szintén most nem lévén annak ideje, ő nga mostani országos dolgaira nézve azzal ő ngát nem busithatom, míg már az országgyűlésé-

nek isten végét nem adja, hanem kgedet akarám barátságosan requirálnom s kérnem, intse az vernariakat s ne kívánja, hogy csak azon pórok is pro libitu hatalmaskodjanak szegény embe-reinken, nem csak azoknak kiváltképpen való nagy károkkal. de az magam ez iránt való kicsiny aestimatióm sérelmével is, s tagadhatlan dolog édes Sennyei uram, ha ily jó uram s palatinusom jobbágyi nem volnának az vernariak, hatalmaskodással nem sokat vennének ők én rajtam, nagy bizodalom az kgd discretiójában, ruminálván, és ha mi csak kicsiny tekintetben vévén is az ily méltó requisitiómat, ezután ezt az vernariak nem cselekeszik, s várni fognak az dolognak annak ideje korán való rendes eligazításától. Kgd jó akarója s barátja maradván. kívánom, isten kgedet számos esztendőig jó egészségben éltesse.

*Késmárkról de data 9. Augusti palatinus urunknak irt
levélnek pariája.*

Gyenge egészségemnek sem kedvezvén, az szegény húgom temetésire lementem vala ugyan Kassáig, s az viz alkalmatos-ságával szenvedhető esővel is, de visszajövő utamban megadám az árát, úgy hogy az beszterczei doctort kelleték Rosomberkre hozatnom, s curája alá adván magamot, midőn ez házamhoz érkeztem volna ez mai napon, úgy vettem az Ngod 26. Julii költ elég neheztelő levelét Posenban való nem létem mia, holott eddig is az felül megírt okra nézve Ngod hírével s engedel-mével maradtam, kirül excusáltam ő fgénél is az mi kgl's urunknál cancellarius uram ő nga által, ezen Ngod intimatiója ha ez elkezdett cura előtt, s kiváltképpen már oda közel létem-ben tanál vala, valóságos dolog, ha csak veszteg fekünni is, bé megyek vala is Posenban, nem gondolhatta volna senki is szánt szándékkal való elmaradásomat, de úgy lévén, az mint már is megíráim, lehetetlen ez hosszú útra adnom magamot, kirül igen alázatosan kérek és várok bocsánatot Ngodtól, lehetetlen ugyan elég mentségemre való ok csak az Árvában quartélyozó néme-tek mia való sok alkalmatlanságim is, az hol ennyi időtől annyin lévén, és oly szörnyü oppressióval az szegénységhez, gondolhatja Ngod, ha eddig is szenvedheti vala-e el azon lengyel-séggel egyveles parasztság, ha az kiváltképpen reájok való animadversióm nem lesz vala eddig is, ki mia nem lehet. látja isten, csak egy békességes napom is hol az hadak, hol az szegény-ség busításától, s elég költséggel magam sajátjából is és ha ugyan tovább sem könyörül ő fge rajtunk, praecaveálni akarván mind az két részről való periculumot, mihent jobbadocsán volnék, kintelenség alatt in medio illorum kelletik resideálnom, szemem előtt viselvén az Ngod ez iránt való szorgos és atyai sokszori requisitióját, az minthogy Ngod parancsolatinak

effectuálásiban ezután is én mindenkor kész és köteles szolgája Ngodnak. Keservesen tudósíthatom Ngodat istenünknek csak most újlag is újabb látogatásáról, hova tovább terjedvén az pestis, és ezelőtt negyed nappal oly árvizek, kiket nem győzne ember megírnya, több jámborok között úgyannyira jutott nekem is, hogy az egy váram maradott épségben, minden kívül való épületeknek még az fundusok is oda lőn, és egyéb helyeken való majorim éppenséggel, s tagadhatatlan dolog, annyira jutott dolgom, hogy már ezután hanem ha jószágocskáim elzalogosításához nyúlok, úgy ha tenghetek valamint s valamig az jó isten éltet, Ngod szolgája maradván, kívánom isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark die et anno ut supra.

Paria literarum responsoriarum ad literas ilmi comitis dni Gabrielis Illyésházy.

21. hujus költ levelét kgdnek ez órában vévén illendő böcsülettel, késedelmesen való választételérül nem lesz vala szükség kövessen, mert idegenységnek méltán tőlem nem ítél-tethetik vala, azon kívül is ellenem vagyis atyafiúságom ellen való panaszát hogy syncere detegálja, igen köszönem, s kedvesen veszem, azt szolgálom vala meg, ... ha azokban is (az kikkel sok böcsületes emberek előtt maga asztalánál Posonban gyalázott) azt cselekeszik vala, kikrül szolgája Guzith uram által, úgy vagyon, már is izentem vala kgdnek, de ha megmondotta is, későn pótolja az barátom az választ; térek azért levelemben objiciált panasziban való mentségemre, mind-azokban nagy örömet nem mást, de magát kgdet bíraltam meg, hogy voltam contentus szokolczi vendégfogadóval. holott száma kívül és untalan requiráltatott tőlem kgd, vagy váltaná ki, vagy az obligatoriában specificált két sessiót bocsátaná kezemhez, ezzel édes bátyám uram nem másnak, de magamnak kívánván jót, tudván jól kgd sem jár, sem adhatom ha akarnám is azt másnak más liptai jószággal; nem jól informáltatott abban is kgd, kínálkodván Lisztiusné asszonyomnak ott való jószágocskámnál, árujában akadált tettem, kiről nem szükség többet írnom, kitanúlja, látja és experiálja ez includált Lisztiusné asszonyom leveléből, visszzavárván kgdtil, kire való választételemmel nem találtatván ő kglme Királyfalván, tegnap küldtettem innét Posonban s resolváltam magamot, kész vagyok megcselekednem, ez az oka, egyszer ő kgnek adott szóm szerint kgdel kívánt tractában nem bocsátkozhatom, egyébaránt ha elébb tudtam vala szándékát kgdnek, isten látja, nagy örömet cselekedtem vala, s lám sok eszten-

dőktől fogvást eléggé kinálkodom vala vele, s nem volt sem vágyódásom, sem kivánságom vagy gyönyörüségem kgték jószága birásában, melyhez im most is elég kedvem ellen kellett többet acquirálnom, infestáltatván Szankovai végett Ujfalusi László uramtúl, azon likavai jószágot, ha végben megyen is Lisztiusné asszonyommal tractálandó végezésem, egyéb jussal nem adhatom, hanem csak az mint magam birtam, kgd proprietása nem pracludáltathatik, kiben úgy minden egyéb dolgaiban is segítse isten kgdet, s ő szent felsége ítélje, ha soha is igyekeztem vagy kivántam gonoszt kgdnek, s ha voltam is irigye, ugyan kérem is kgdet, ha mi egyéb dolgokban is gondolná atyafiúságtalanságomat, jelentse meg, s az előbbeni irásom és kérésem szerint is resolválja magát, vagy contentáltassam az ezer forintrúl, vagy az két sessiót kedvetlenség nélkül bocsássa kezemhez, és minden tőlem lehetséges dolgokban az mint eddig, úgy ezután is syncere ha miben tudnék kész volnék kgdnek szolgálnom és kedveskednem. Az jó istennek kegyelmes gondjaviselése alá ajánlván kgdet, elvárván válaszát. In arce Kesmark, die 23. Augusti, 1662.

Palatinus uramnak írt levélnek mása.

Valamint nekem, úgy az nemes Árva vármegyének is 23. hujus mit irjon s parancsoljon Ngod néminemű német oficirnek Johan Baptistának expositiójára, megérttettem. az mint én eddig tudtam s értettem az dolgot, elég sinistre való informatiója, de hagyom azt az inquisitoriák verificatiójára, kiben mingyárt akkor is procedálnak vala, de az substitutus vice ispánnak otthon nem léteire nézve haladott vala ennyire, kirül most is újobban azt irtam, Árvában valakiket és valamely falukat az németek kivánnak. mind azokat esköttessék, s isten ellen való dolog volna, ha árvaiak tanáltatnának. hogy meg ne büntettetnének, de csak már is annyit tudok benne, oly helyekről való latrok s tolvajok voltak azok, az honnat bajosan fogják vehetni satisfactiókat, s nem hogy lengyel latrokért árvaiak satisfaciáljanak, de mint tarthassák már tovább őket, s mely szörnyű oppressióban vadnak miattok. tovább mint állhatják, az jó isten tudja, de ha ugyan csak úgy kell elveszni, és semmivé lenni azon nyomorult vármegyének, nekem sem több károm, mint másnak, s lám eléggé lamentáljuk vármegyéstől, de ugyan nem lehet semmi szaporája, legyen tovább is, az mig és az mint az jó isten akarja.

Nem pirul meg azért az orczám, hogy ne büntettetnének Árvában az latrok, igen is severe penig, ha valaha, most, miolta azon németiség ben az vármegyében, hogy annál inkább

nagyobb félelme legyen az parasztságnak, s akármely vármegyében sem voltak békességesben mint ottan, még sem jó nékiek, egyéb dolgok sem volna, vigyáznának az barátim magokra, de ezekről nem lesz vala szükség csak ennyi irással is terheljem Ngodat, ki fog nyelvábban tetszeni az dolog az lejendő Ngod dispositiója szerint való inquisitióból is, mely mellett rendszeren informáltatik Ngod az nemes vármegyétül. Istennek Ngodat kegyelmes gondja viselése alá ajánlván s magamat az Ngod gratiájában. In arce Kesmark, ultima Augusti, anno 1662.

Palocsay Gábor uram írt levelének mása.

Az mely levelében kgd írt, s bizta reám az lengyelekkel controversiában levő négy falu dolgát, tudniillik ha restituáltatnék vagy midőn még csak tractáltatnék, ingeráltatni kgdet azon causában ne mulatnám el, kire nézve prokátor levelet is köldett kezemhez kgd, mely ez kgd levelére későcskin rescribálok ugyan, de securus lehet abban kgd, nem csak ez ily kis dologban, de valamire csak elégséges volnék, igaz szívvel való szolgálja s nem háladatlan atyjafia kívánok lennem, még élek is. Ezen felől megírt kgd leveléből értem, mint bánt Lengyel kgdel, azon én s kglmed jó öcsce Palocsay István uram, ...
 ... .. hogy ily hamar ismerteti meg magát kgdel is, arra nézve nem bánhatom, mert már annyival is inkább elhiheti, ki legyen, s meggondolhatja, minden igaz ok nélkül mint bánt velem is, fizesse meg isten neki, te tudod isten s úgy egyébre mint arra nézve igen nagyra becsülem ebbeli nagy jó affectióját kgdnek, okvetetlen nem akarja kivüllettem Boldogköt más birja, hogy ezzel is láthassa mit nyer ez ily velünk atyjafiaival való izetlenkedésével, mely ez kgd oblatióját pro rato firmo tartván, megérti ez levelem megadó jámbor szolgálmtól, Farkas Tamás uramtól, mely derekas jószágomtól való megválásommal juthatok az pinzhez, de azzal sem gondolok, feltevén, megjátszom, securus levén abban, meg nem károsodom, s kgd eleitül fogvást való igaz szeretetiben meg nem fogyatkozom, melyet édes gyermekim is érezhetni, tapasztalhatni fogják, s engedje isten, velem együtt hála adó s kedve kereső atyjafiai lehessenek. Kivánván isten kgdet számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 4. Septembris, anno 1662.

Paria literarum revdo Adalberto Zagorszky scriptarum.

Kgd levelét im mihent vettem, rescribálni kívántam, ne lehessen ez iránt is panasza, érsek uram ő nga levele ez előtt 2 hónappal költ, bár előbb juttatja vala kgd kezemhez, melyre én magam embere által adok választ ő ngának.

Az mi azért némely árvai possessorok collatióját illeti, noha az előtt is már tudhatta kgd, Árvában akármely sessio is úgy az evangelikus possessoroké valamint catholicusoké, úgy valamint mi az ő kglkét, úgy ő kglk is az miénket másnak nem conferálhatják, oszoljon meg az jószág s azután kiki az magáéval szabados leszen, de addig, való dolog, nem stálhat in praejudicium alterius az ily collatio, kihez azért kgd ne is bizzók, és számot ne tartson reá, mely sessiön csak az elmúlt napokban is az minemü violentiákat patrált kgd, s minemő épületre hordattatott fát elhordatott s maga szükségére fordított kgd, törvényesen prosequálván, emlékezzék rólla kgd, meg fogja adni az árát, s megtanulja kgd, hogy akár kinek sem szabad az violentia, az atyafiak ő kglk közül ha ki kgdel vagy más parochusokkal kíván mi jót tenni, adja adhatóját, s ha éppen minden maga részére jutandó proventusát is conferálná kgdnek. kész vagyok kiadatnom. Krompachon lévő szegény emberimtől adandó dézma nem concernálja kgdet, mutassa töllem oda való vocatoriáját, valamint eddig úgy ezután is nem leszen, bizony dolog, ottan az én parochusom, sőt Árvában nem agnoscálhatom, mig legitime való vocatiója nem leszen töllem országunk törvénye szerint. olvassa meg Vladislai decretum artic. 26. s feltanálja.

Crompachi vendégfogadósnak ha ki mivel tartozik, fizesse meg s nem leszen adós. Tartsa és éltesse isten kgdet. In arce Kesmark die 8. Septembris, anno 1662.

Paria literarum d. Gabrieli Illyésházy.

Nem szükség sok szóval irnom, mint excipiálta kgd jámbor szolgálót Farkas Tamás uramot, s bücsülettel irott s kívánsága szerint való resolutiómra mely rendesen resolválta magát izeneti által; nem csak irnya sem méltóztatott, hanem sokképen való fenyegetőzési között orrom s körmem megötésével fenyeget, ha obligatoriája szerint hozzá nyúlok az két luczkai jobbágyhoz, könnyen elgondolhatná kgd mind ezekre úgy lehet volna válasza kgdnek, hogy szintén eleget érthetett volna róla, s akár mikor is experiálhatná, ha semmi sem volna is. Árvában úgyis könnyen megáruulhatnánk egy gyékényen, de moderálván hic et nunc magamot, az mennyére csak lehetséges nem kívánok oly gyűlölséges választételekben bocsátkoznom, hanem az mint eddig mindenkor kértem s kérem most is, úgy disponáljon felőle, hogy ha már előbb nem is, szent Simon Judás napján contentáltassa, kgd sem kívánta tovább való várakozásomat, mert való dolog, nálam levő kgd obligatoriája szerint procedálván, meglátom, ki fogja megötni az

orromat, én ugyan nem bánom, sőt dicsérem kgdben s köszönem, nem kíván az mint eddig színyes atyámfia lenni, hanem resolválta magát mindenekben és mindenképpen igyekezik ártani, valamire lelkiismereti bocsátja, bizvást elkövesse, megválnak, mi gyümölcsét experiálja. Nem tudom miért kellett azt kgdnek cselekedni, hogy az likavai jószágból forspontot nem engedett adatni s venni, hanem az szegény árvaiaknak kellett szintény Zólyom vármegyéig menni, praetendálván, kgdnek is szintén ugy jobbágyi az árvaiak mint másnak ugyanis, de az jó isten tudja hanyadik és melyik részecskéiben. arra ugyan az lovakban nem sok háromlott volna, ugy vagyon, ez ily kgd cselekedetivel szinte úgy kémelődött az Liptai jószág az én részemről, valamint az kgdéről, de lelkem ismereti szerint nem kívánhattam vala az szegény árvaiakon. az kik ám eléggé elromlanak, hihető útót (*így*) azután is nekiek, de ezekről és ez ilyenekről nem kívánván most többet írnom. Isten kgdlet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 22. Septembris, 1662.

Paria literarum ad exclmum principem regni Hungariae palatinum ratione delationis termini Malatiniensis scriptarum.

Kubiny familia instantiájára az 1669 (így: 1659 helyett) esztendőbeli 65. articulusnak effectualásáról, s abban denotált faluk határinak eligazitásáról nekem szóló Ngod méltóságos parancsolatját és certicatoriáját illendő böcsülettel vettem, és adná isten, ennyi sok versengésink és költségink után lehetne valaha ez controversiának főképpen Ngod szerencsés guberniumában végső consopiálása lévén és jó igazságom hozza, törvényes kimenetelítül sem tarthatok.

Minekelőtte azért az Ngod által praefigált terminust diem 6-um futuri mensis Novembris istennek kegyelmességéből attingálnánk, ezen controversiának discussióját méltóztatván Ngod extra faciem locorum controversorum Zsolnára ordinálni, kinek decisiója kiváltképpen eleven bizonyságoknak statuálását és az helyeknek ocularis illustratióját és reambulatióját felette igen kívánván, mely nélkül ezen controversia törvényesen végben sem mehetett, s az bizonyságokat, kiknek nagyobb része Zólyom vármegyében, Zolnára statuáltatni csaknem lehetlennek gondolván, melynek in tempore akarván obviálni, kérésem Ngodat alazatosan, méltóztatnék Ngod ad faciem loci controversi oly terminust praefigálni, kiben sem az időnek alkalmatlan mivolta, se ily pestises idő ne tehetne valami akadált, csak Ngod méltóságos jelenlétével (melyet szívből kívánnék s óhajtanék) decidáltatnék ez controversia, Ngod által denominálandó birák certifiáltatván és azok számában

az én általam nevezendő birákat is admittálni és convocálni méltóztatván Ngod, ebbéli Ngod kegyelmességit is alázatosan igyekezném megszolgálni, az mint hogy ezekről az engedelmes instantiáimról hacsak annyira való egészsége lehetne is árvai kapitány Zmeskál György uramnak, hogy elmenjen Ngodhoz s ez levelemet praesentáljon, megírom ő kglmének, hogy így circa hanc materiam az miben az informatiót kívánná Ngod, cselekedhessem alázatosan, s adja is isten, találhassa jó egészségben s szerencsés órában Ngodat. In arce Kesmark 10. Octobris, anno 1662.

Paria literarum dni Gabrielis Illyésházy scriptarum.

Ugy tudnám, két rendbeli levelemre sem rescribált kgd, így tudván lenni az dolgot, nyugodjék meg benne kgd, én sem tennék unalmot kgdnek levelim olvasásával, s ha tovább is az fog tetszeni kgdnek, örömet kerölöm, s most sem cselekedném, ha az elmúlhatatlan szükségűl nem kényszerítettém. Ugy vagyom, az minapi Farkas uram által alig érdemem kívül való tött egyéb illetlen reám való izeneti között igen fent forgott az is kglmed előtt, hogy az kgd hire nélkül határokat és egyéb szükséges dolgokat concernálandó levelek ládáihoz hozzá nyúltam, úgy látom, nem jól tanált arról emlékezni, gondolkodjék jobban az dologról, meglátja, arra deputált embere jelenlétében volt, kirül levele is extál, de kiválképpen és hamar ... .. szükségnek idején, valljon ha úgy lött volna is, magam privatumát kerestem volna-e vele; de azt s egyéb ehez hasonló expostulatiókat félretévén, térek az mostani intervenientiához; palatinus urunk certificatiójának pariáját meg fogja érteni kgd, nem csak magam elméjének tetszése. de sok becsületes emberek tetszéséből mit rescribáltam arra ő ngának, im annak is pariáját küldtettem, s így nem szükség in hac materia bővebben írnom, azokból megértheti kgd egy-szersmind az én gyönyürösleges árvai directorságbűl való életemet, causálván ugyan azzal kglmed, hogy az derekas törvényes állapotokról sem informáltattak az atyafiak, kirül nem kelletnék ugyancsak mi keveset is írnom, mert az kitetszik az ország által concludált articulusokból is, miben az forgott, valljon az zöld háznál nem nagyobb rész atyafiak jelenlétében forgott-e, de non obstante etiam eo. hogy akkor és azon dologban, hogy segittem ő kgtűl, magam akkor ott létében kértem és eljüvetelem után levelem által is requiráltam ő kglket, ha kgd ott nem létében, így kgdnek az dolog nem innotescáltatott, ugy tetszik, nem lehetett panaszolkodásra való materia, én ugyan megszolgálnám, ha ki engem mi dologban

me inscio etiam segitene; hogy azért ne légyen tovább ez iránt való injuriája kgdnek, im abban is satisfactiója lehet, csak legyen jó assistentiával. Reviczky uram oly szükséges levelekről is emlékezik az ide köldött levelében, mely leveles ládátúl az kolcsok Erdődy György uramnál, s ha ugyan másoknak is ott járna elméjek, hogy azon levelekből se volna fogyatkozás, mi tetszése volna kgdnek, örömet érteném; ő kglme után irnya az rövid idő nem engedi, ha ugyan meg lesz az terminus, nékem úgy tetszenék, deputálná kgd valamely meghitt emberét, hogy így jelenlétében felnyittatván az ládát, vétethetnének ki az szükséges levelek vice ispán s egyéb vármegye birái előtt, s ugyan azok pecsétlenék is újobban, noha az pestises időre nézve édes gyermekimet, pro majori securitate, Árvában küldtettem, de magam ugyan, az mig csak el nem kerülhetem vala, nem kívántam volna odamenni bizonyos consideratiómra nézve, de így már kételenség alatt el kellett mennem, ha előbb nem lehet is, circa 25. hujus ott szándékozván isten kegyelmességéből lennem, ezekről ha mit ir vagy izen, ott találatom. Kívánván, isten kgdet éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 13. Octobris, 1662.

Paria literarum ad dnum Ladislaum Ujfalusy missarum.

Farkas uramnak Illyésházy uramtól megtérő útjában, midőn kgdnél volt volna, az mint írja, akkor vette volt el kgd az én levelemet, kinek continentiájából nem tudom, mi okból nem akarván magát kgd alkalmaztatni, nem az praefigált terminusra, hanem mingyárt akkor ő kglme után küldvén Rajcsány uramot s ez órában vevén azokról írott levelét Farkas uramnak, bánom szivem szerint embereinek fáradságát, s nem tudom ugyan mire vélnem ily hozzám való diffidentiaját, holott tudtomra soha is nem hogy kgd, de akárki sem csatlakozott, vagy fogyatkozott volna meg szómban, s így collimálhatom, vagy nem esmér, vagy csak nem is kíván esmérni, nyugodjék meg benne kgd, azon négyezer forintért meg nem sérténém eddig mindeneknél sokszor sok kárommal is megtartott realitásomat, s az mint egyszer megirtam kgdnek, ha Árvában tanálok vala lenni, ante praefixum etiam terminum leteszem vala kgdnek, de csak annyi pénzt is kordiban mostani időben nem lehetett elküldenem, sem ante 20. nem ígérhetem bizonyosan Árvában való létemet, s akkor sem kívánnék ugyan oda mennem, ha találna haladni palatinus uramék által praefigált terminusom, akarván inevitálnom az kgdel Sztankovány végett való izetlenségét, im ezer forint auctio adásával is készebb voltam Ribárpolyát s az két falunak felét kézhez vennem, s az

kgd contentatióját magamra assumálnom, az mint írja Farkas uram kgd difficultálná, ha az pénzben körmeczi pénz tanálna feles lenni, tagadhatlan dolog ... ..nem emlékezem az Árvában levő apró pinzem ... ..alkalmasan kell lenni, nekem bizony bár oly pénzül volna is alkalmas, és elmulhatatlan szükségem kezd lenni az pénzre, s felette nagy jó néven s kedvesen venném kgdtül, ha kgd inkább azon jószágocskát nem mástól, de tőlem s az én levelem mellett vevén kezéhez, birná az én evictióm által pénzének letételéig, nem oly pusztán az mint kgd (sok költségével talán) juridice apprehendáhatja vala, hanem benne levő barommal, s bár gabonájával is, ea conditione, tempore redemptionis viszont kgd is azon jóknak restitutiójával tartoznék, valamint apprehendálná, úgy az mint én öt ezer forintban bírok s kgd négyezer forintban birná tőlem pénzének letételéig, s ha úgy tetszenék kgdnek, lenne kiváltásának terminusa 1. Januarii, hogyha akkor le nem tenném pénzt kgdnek, viszont esztendeig birhassa, holott penig ha nem kívánván kgd az pénzben válogatást tenni, és csak annak erősednék, hogy az négy ezer forint letétessek, készebb leszek magam dolgai hátramaradásával is letenni in praefixo termino 25. hujus, hogy sem kgd csak mit gondolkodásban is légyen az én realitásomról, elvárom erről akár egy, akár másképpen való válaszát kgdnek, ha én pro 25. nem lehetnék is Árvában, Farkas Tamás uram ott tanálatnák ezeknek akár egy akár másképpen rendesen való eligazításában. Kívánván isten kgdet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 16. Octobris, 1662.

Paria literarum ad celsimum principem regni Hungariae palatinum scriptarum.

Zmeskál uram által írott Ngod választételébül értem, ratióimat admittálván, Kubini familiának is mint resolválta légyen Ngod magát, megértvén s alázatosan köszömvén, adná isten, tudhatnék miben én is Ngodnak szolgálnom, tovább is én minden igazságos dolgaimban Ngod patrocinióját várván. im ugyan azon Kubiniak szomszédságtalanságok végett kelletik újokban Nghoz recurrálnom, és sok szóval való írással hogy ne terheljem Ngodat, az árvai tisztek közül egyik hogy menjen el ez levelemmel, s voltaképpen informálja Ngodat, úgy disponáltam, alázatosan kérvén Ngodat, méltóztassék disponálni, még kikeletkor isten Ngodat kihozná, mind két részről azon controversiában való helyek lennének intacte, vagy hogy mind e két rész élne addig szabadságosan, s az minemü barmok elhajtása interveniált ez napokban mind két részről, fogyat-

kozás és kár nélkül térítették meg, méltóztatnék Ngod parancsolni és ez felől megírt dolgokban úgy disponálni, az mint Ngodnak legjobban tetszenék, én ugyan mind így, mind más-képpen kész vagyok Ngod parancsolatjához accommodálnom magamat, kívánván, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In castello Fridmanensi 22. Octobris, 1662.

Paria literarum ad dnum Gabrielem Illyésházy scriptarum.

Ide jüvő utamban tegnap délben vettem 22. hujus költ levelét kgdnek, s mai napon midőn felérkeztem volna, böcsölletes szolgája Horváth György uram levelét megadván kgdnek, elég dicséretesen tőn relatiót az köztünk támadott kérdések explicálásiban, s kgd atyafiúságos oblatióiban is igen fent assecurálván azokról, melyeket nemcsak hogy megértettem, de kgdhez való vérséges kötelességem szerint illendő respectusban is vevén, nem kétlem, valamint proponálta, úgy reportálja is izenetemet, azon izetlen kérdéseknek ily atyafiúságosképpen való kgd sopiálása adja isten végsőképpen legyen s igaz isten érdeme szerint bontesse, az ki nem kívánja s nem igyekszik az jó atyafiúságnak megtartásában, tegye le kérem Farkas uram felől feltött opinióját, mert bizony ez iránt nem az hizelkedést, de igaz szolgálói kötelességét követte, viszont kgd ... .. maga szolgától méltán azt kívánhatja s várhatja. Palatinus urunk ő nga mint resolválta magát levelemre, im kgdnek pariáját küldtettem, penig hogy alkalmatosb időre haladott, nem sajnálom eddig való fáradságomat, hogy így ez alkalmatossággal az édes gyermekeimet is megtekingethettem, nagy idő mulásával is ne végezhetném itt levő szükséges dolgaimat, de úgy látom, ez pestises idő abban is akadékos kezd tenni. Holmi ad partem való kgd izenetire is ő kglme által resolváltam magamot kgdnek, az hol miben gondolná, hogy én is szolgálhatnék kgdnek, bizvást adhat reá alkalmatosságot, csak még is kérem nagy szeretettel kgdet, az maga részéről igyekezzik a tevő lenni, adatott alkalmatossággal adja jeleit is jó oblatióinak. Kívánván, isten kgdet tartsa és éltesse számos esztendeig kedves jó egészségben. In arce Arva 27. Octobris anno 1662.

Kubini familiának írt palatinus urunk levelének pariája.

Grosi dni, amici nobis observandi. Tekéntetes és ngos gróf Thököy István uram ő kglme találta meg bennünket levele által, panaszolkodik azon, hogy noha kgltek egyfelől tőlünk terminust és igazságot kívánna ratione possessionis Malatina territoriorum ejusdem litigiosorum, más felől penig elment ex

ipso eo litigioso feles barmot hajtatott el, és maga között felosztotta contra manifestissimas leges et constitutiones regni, az kik tiltják in locis litigiosis usque ad finalem causae decisionem mindennemő hatalmaskodásokat. Kettő azért az dolog, vagy hogy az, hogy addig, az meddig ki nem megyünk, avagy commissariusinkat ki nem küldjük azon határoknak eligazítására, ab utraque parte intacte maradjanak azon controversiában való helyek, aut propter servandam bonam vicinitatem mind az két részrül egyenlőképpen élje kgtek; az elhajtott marhákat pedig kgtek statim de facto adassa vissza, egyébaránt ha kgltek vissza nem adatja, én azonban az igaz parsnak akarván pártját fognom, ha kgteket valami incommoditás tanálja, ne másnak hanem magának tulajdonítsa. His in reliquo easdem dnes Vras feliciter valere desidero. Datum in arce Sztrechén die 30. Octobris, 1662.

Titulus. Grosis dnis Francisco Kubiny et reliquis in negotio introscripto interessatis etc. amicis nobis observandissimis.

Item Fejérpataki Pál lipitai szolgabíró uramnak írt levelének mása.

Im valami levelet irtunk az malatinai dologban Kubiny Ferencz uramnak és az több interessata parsoknak gróf Theököly István uram ő kglme instantiájára, kérem szeretettel kgdet, sőt ex autoritate etiam nostra palatinali hagyjuk és parancsoljuk is kgdnek, hogy kgd azon levelönket exhibeálja azon Kubini familiának, az kire mit felelnék ő kglmek, suo tempore nekünk reportálja, avagy levele által tudósítson bennünket. His in reliquo g. d. v. feliciter valere desidero. Datum in arce nostra Sztecczen die 30. Octobris. 1662.

Paria literarum ad illum comitem Ladislaum Rakoczi datum. Ex arce Arva de dato 1. Novembris 1662.

Kiváltképpen való szerencsétlenségnek tartom s ismérem, midőn eleitől fogvást kívánnám a kgdel való atyafiságos jó correspondentiát, s jó szomszédságot követnem, csak egy oly értetlen embere is kgdnek, s mostani kalasztromi tisztartója annak mindenképpen való oly bontója, melyet ha akarnám is, alig győzném megírnya, személye szerint való hatalmaskodásival sem elégedvén meg, egyiránt és véghetlen injuriáltatnak szegény embereim az jószágbeliectől is, kinek mivel egyébként már nem praeveniálhatok, kész kintelen törvényesen prosequálnom s meglátja édes öcsém uram kgmed, kiváltképen való injuriáimot s azon értetlen emberinek rendetlen és törvénytelen cselekedetit azoknak elkezdett úton s módon való kimenetelétül kellettén

már várnom, nem szükség azokról való bővebb irással terhelnem s alkalmatlankodnom k, hanem az minémű controversiák végett arra deputált emberek Nemessányi Mátyás és szegény Faigel Zsigmond uramék végeztek és contraháltak vala in anno 1660. die 13. Februarii, annak continentiája szerint még in eodem anno profesto S. Johannis Baptistae et diebus subsequentibus kell vala igazításba vevődni amicabiliter, s az nem succedálván, mind két részről az convictus személyeket statuálván, in suspenso haerealando convictiót Nemessányi uram jószágán exequáltatni az kgmed elég atyafiuságos requisitióra nézve, salvo tamen semper permanente contractu megcselekedtem s vártam nemcsak kis ideig akkorbéli kgmed kívánsága szerint, de az mai napig is ily patienter; melylyel mivel ennyire abutálnak kgmed emberei, szeretettel kérem kgmedet, finaliter ne csak resolválja, de ex parte sua denomináljon is terminust, ha ez ősszel már semmiképen nem lehetne is, de ez jövő tavasszal mikor tentáltassék azon amicabilis, s ha az nem succedálna, vagy nem observáltatnék akármelyik részről is, tehát immediate nyúlhassunk azon végezés szerint való executióhoz, mert nemcsak fáj az, mint bánnak kgmed emberei szegény embereimmel, de fölöttébb is sértődik kicsiny aestimatióm is, s nem tartanám annyival az én mindenkori kgmedhez való igaz szívbeli propensiómért. Istenemmel bizonyitom, hogy soha még kgmed embereinek is, nem hogy kgmednek nem igyekeztem volna véteni, hanem inkább szívem szerint szolgálni kívántam s kívánnék ezután is s kérem még is kgmedet mint bizodalmas jóakaró öcsém uramat, adjon bizonyos választ s terminust s ha gondolná s kívánná az továbbra való jó szomszédságot azon jószágbeliek között, disponálna s parancsolna felőle az tiszteknek, mert az mint collimálhatnám, csak ez eddig való rendeletlen cselekedetekért is lészen elég dolgok, s ki fog tetszeni, melyik fél lön injuriatus, kirül supersedeálnom lehetetlen és kérem is nagy szeretettel kgmedet, ne vélje szántsándékkal való cselekedetemnek, hanem kintelenségemnek tulajdonítsa, mindennél feljebb becsülvén kicsiny aestimatiómat s úgy tetszik, csendesebben sem tueálhatom, mintha törvényesen vindicálni igyekezem injuriáimot, kívánván, Isten kgmedet tartsa és éltesse jó egészségben. Datum in arce Arva 1. Novembris 1662.

Paria literarum ad dnum Gabrielem Illésházy scriptarum.

Palatinus urunk parancsolatja, s dispositiója szerint Zsolnára kelletvén expediálnom Farkas Tamás uramot ribarpolyai dolog végett, el kelletvén öcsém Illésházy György uram ő kgméhez is mennie, oda menő utjában hogy betérjen kgdhez és ezzel

is jelét adhassam e minapi Horváth György uram által való atyafiságos oblatióimnak, meghattam; engedje Isten, tanálhassa és láthassa jó egészségben kgdet. Azon megemlített Horváth György uram által való kgmed izeneti között requisitiójára mint resolváltam magamat likavai dolog végett, eddig is várom vala tovább való akarátját tudnom kgednek, hogy így eziránt is ha miben tudnék kgmednek kedve szerint szolgálnom, continuálnám is, kiben az mint akkor, így mostis explicálván magamot, experiálhatja, ebben is nem keresvén, sem tekéntvén az hasznót, valamit én meg tudnék cselekedni, nem volnék elmulatója, végső bizonyos akarátját elvárván kgmednek. Kivánom, Isten sokáig tartsa és éltesse jó egészségben kgmedet. Datum in arce Arva die 8. Novembris, anno 1662.

Paria literarum illmi comitis dni Ladislai Rakoczy scriptarum.

Az kgmed de data 1. Novembris anni praesentis Árva várából írt levelét becsülettel vettem, kgmed hozzám declarált atyafiságát, szép sinceritását nagy kedvesen vettem, kire én is elejétül fogvást mindenkor erőlködtem s inkább kgmednek szolgállok, hogy sem mint vagy magam, vagy alattam, lévő emberek vétsenek, azon szándékban tovább is maradok. Értem az kgmed leveléből clastromi tisztviselőm és szegény embereim ellen való panaszolkodását, hasonló keserves panaszolkodásokkal, az kgmed szegény emberi által tett injuriákról engemet is iterato requiráltak, kirül még ez ideig nem akartam kgmedet búsítani, differálván arra, hogy Isten szemben juttatván kgmeddel, más becsületes emberek jelenlétében mindeneket szép atyafiságosan sine injuria alterutrius complanálunk, hogy peniglen az előbbeni kgmed által iratott terminus, kinek az kgmed írása szerint kellett volna 15 Februarii et subsequenti in anno 1660 lenni, hogy ekkoráig sem ment végben, a jó Isten tudja, nem én rajtam mult el, hanem számtalan sok alkalmatlanságok interveniálván, az kiket kgmed is jól tud, nem csak az, hanem más dolgok is hátramaradtak, mert ha kgmed akarja, kétszerte inkább én, hogy mentül hamarább végét érvén, valamint kgmed injuriatusnak mondja magát, én annyival inkább, de hogy lehessen az ősszel bizonyos terminus, maga is lehetetlenséget lát kgmed benne. Óráját sem tudjuk, melyben havakkal beesnek az hegyek, kikeletkor kivánom ugyan mentől hamarább való igazítását, de hogy akkorra is mind az convocatus személyekről, mind az terminusról bizonyost irhasak kgmednek, kgmed bülc itéletire hagyom, ilyen zürzavaros és egészségtelen időkben hogy tudjak bizonyos napot praefi-

gálni. de az mint felül megírák kgmednek. securus legyen kgmed, az én igyekezetem az, hogy mentül hamarább végét érhetném és az kgmed atyafiságában maradhatnék. tudom, kgmed az enyimet nem kívánja, a mint én sem az kgmedét, az jó atyafiság nem hozza azt magával. Minthogy de necesse annyira kell haladni ezen dolognak, kgmedet szeretettel kérem, parancsolja meg serio maga embereinek, ne immitálják magokat határimban és az mely darab határomban sok alkalmatlanságokat tettenek, abban sem praejudicáltasson igasságomnak, jövődöben én is strictissime meghagytam embereimnek, hogy kgmed határában semminémő alkalmatlanságot ne tegyenek, várván azon abstinentiáját határimnak az kgmed embeireitül. In reliquo kívánom, hogy az Úr Isten sokáig jó egészségben éltesse kgmedet szerencsés jó egészségben. Datum in castello Kis-Tapolcsán die 7 Novembris Ao 1662. — P. S. Kgmed édes bátyám uram, ne kételkedjék, igaz atyafiui szolgálja vagyok kgmednek, kit meg is tapasztal bennem jövődöben is.

G. Illyésházy Gábor uramnak irt levelének mássa.

A jó Isten 15 Novembris sulyos betegséggel látogatván meg, néhány napok mulva egyéb nyavalyák tágitottak ugyan rajtam, de az kegyetlen hurutnak sehol semmi szüneti mind ez ideiglen, ki mia sehol semmi erőm, örömetst mennék, hacsak lehetne. Késmárkra, közelebb vehetvén az doktorokat is, az minthogy az jövő héten valamint valahogy odaszándékozom, Reviczky János uram megtérvén kgmedtől, nem volt ugyan még szemben velem, de megírta az kgmed izenetit, nincs semmi szüksége az concambiumra, kiben én hasznomat sem láttam, sem kerestem, hanem kívánságára ha mit szolgálhatok vala, örömetst cselekszem vala, de ha postponáltatott s nem szükséges, bene contentus vagyok az magaméval. Hogy penig kegmed liptai jószágában 25 ezer forintig kívánván elzálogosítani, engem is megkínált Reviczky uram által, tudhatta volna ő kglme is, nekem pinzem nincsen, valakinek kegyelmed akarja adni. birja szerencsésen, való dolog, ha lehetne nekem is árosom, volna pénzre eléggé szükségem, de nem hogy jószág szerzéshez, de csak eladásához sem lehet nekem szerencsém. Én az kglmeddel való atyafiságomat egyszeri resolutióm szerint meg kívánván tartanom, bizony alkalmas dolog végett sem kívánám kglmedet holmi requisitióimmal terhelnem, és ha csak káromban járó dolog volna, alkalmast is elszenvednék, de az mely dolog kicsiny böcsületemet sérti, elhittem, maga sem kívánja, hogy elhallgassam s el sem hallgathatom. Az el mult napok-

ban kglmed részéről való rosenberki biró egy lovászomat. majorosomat, az kik néminemű lyudrovai az én részemről való emberemmel össze kapván s megverekedvén. és azon lyudrovai embert megsértegetvén, ugyan magam Dvorleka házánál reájok küldvén, az vendég fogadó kapujában ragadtatván s kéznél lévén már, mely kegyetlenül bánatott vélek s minemű fogságban tartatta s az lovászomat ez üdeig is tartatja, sok volna ezekről irnom s ha ott volnék, lehetetlen volna elszenvednem. de így lévén s kglmednek értésére adván. ha lehetséges atyafiképpen szolgáltatasson hova hamarább et sine omni mora törvényt ez ily ellenem hatalmaskodó emberei ellen, hogy ebből is tessék ki az köztünk való jó correspondentia s ne kellessék törvényesen procedálnunk egymás ellen. Az kglmed dobossa ellen való panaszom nekem, miolta birom is Rosenberket, bízást mindenkor lehetett volna erkölcstelen rossz gyakor beszélgetésére nézve, azok kivül kézzel száma nélkül való cselekedeti ellen is, de mind ez ideig türtem, tovább bizony már nem türhetem s kérem édes bátyám uram. ha az refrenatiójában nem lehet mód, szivem szerint akarnám, ha lehetséges volna laknék inkább másutt, no ha én sem praescribálhatok eziránt kglmednek, nem is kívánnék. de ha mód lehetne benne, akarám. ha az oly emberrel való mocskoltatást elkerülhetném. kinek több előszámlálhatatlan sok rossz emberségi között ez emnap cselekedetiről így informálhatom kglmedet: midőn már azon lovászom kglmed rosenberki emberei kezénél lőtt volna erősen megkötözve. ő oda jüvin, térdkötőit leoldván az lovásznak, az hóhérnál is kegyetlenebbül megkötözvén, fáradtig verte. csapdosta, véresítette. valamint csak az ő szokott disznó természetinek tetszett s végtére elődván az térd kötöt. elvette s maga csizmájára kötötte, rossz semmire kellő nyelvitül magam személye sem volt üres s így édes bátyám uram ha mi már ezután esik rajta, ne vélje kérem, büntetetlen szenvedné. az Isten meg ne áldja, ha az kglmed ebének is, nem hogy szolgálának. vagy emberének kívánnék valamiben incommodálni.

Megbocsásson kérem s ne vegye nehéz néven, hogy még is eszében juttatom kglmednek az szokolci vendégfogadó állapotját. eljüvén az ujesztendő napja, Horváth György uram által való végezésünk szerint vétesse kezébe az szokolci vendégfogadót. s az ezer forintról contentáltasson, kiváltképpen való szükségem lévén csak azon kevés pénzre is. ha pedig ugyan az nem lehetne, contentusnak kellenék az praescribált két lucskai sessióval lennem helyette, noha bizony az pénzt még is inkább akarnám s álljon az kglmed tetszésin s dispositióján, még is kérem édes bátyám uram kglmedet. meg ne induljon ez méltó requisitiómon s ne kívánja, hogy az vendég-

fogadót tovább kezennél tartsam, mert igazán irom, egyszer megmondott szóm tartja, hogy tovább nem birom. Mind ezekre való bizonyos válaszát elvárván kglmednek, adja Isten egészsége felől is jó és örvendetes hireket hallanom s abban számos esztendőig tartsa és éltesse. In arce Arva 9. Decembris. 1662.

P. S. Ugy tudván szüksége pénzre, vei *) kifizetésére, nem azért, hogy az Horvát György uram által proponáltatott cambiumot szomjuhoznám, de meo parvo iudicio úgy tetszik, alkalmasb s jövedőre nézve hasznosb volna jószággal kifizettesse, olyannal, melylyel pro libitu elvesztegetésében nem safárkodhatnék, kglmed mindazonáltal jobban tudhatja, mi tevő legyen, kicsiny eziránt való gondolkodásomat én is értésére akarám adnom kglmednek.

Paria literarum de dato 16. Decembris anno 1662 ex arce Arva ad illustrissimum et reverendissimum principem archiepiscopum Strigoniensem scriptarum.

Nem örömet terhelném ugyan Ngodat, kiváltképpen bőv írásom olvasásával, azért is expediáltam Ngodhoz böcsöletes ember szolgálót, hogy ha csak lehetséges, legyen szemben Ngoddal s valóságosan declarálhassa, mi okokból kellett Ngodat alázatosan megtanálnom; legelsőben is 8. Julii költ Ngod levelére kívánván rescribálnom, mely igen későre jutott ugyan kezemhez s elig keservesen olvashattam ellenem való fenyegetőzését Ngodnak, még sem tévén semmi jobbitást, Arvában lévő papok és catholicus szegénység injuriájokban való dolgokban jobbitást nem tettem, sem tehetném, mert Isten úgy áldjon meg, az mely igazán irom, hogy soha semmiben sem injuriáltattak tőlem s valaki eziránt való vádlóm, hamisan s tökéletlenül exponálta s akárki legyen is az ellenem való vádló, hamar s könnyő hitele Ngodnál, úgy látom, és hogy én vagyok az injuriatus, s az szegény Árvában levő catholicus szegénység néminemü Zagurszky nevő paptól előszámlálhatatlanképpen pengig, mihent ezen emberem megtér Ngodtul, azonnal káptolom s homo regius által kész vagyok inquiráltatnom, ki miben injuriáltatik tőlem, econtra ezen vármegyében levő papok mint bánnak az szegénységgel s kiváltképpen megnevezett Zagurszky Albert, elannyira lehetetlen, Ngod kölemben adhasson hitelt és tovább elszenved-tethessék, mert már ellenem is mindennemő hatalmaskodást elkövet, im csak emnap is mit cselekedék, csak azt az egyet terjesztvén mostanában Ngod eleiben, bölcsen megtilheti, azért

*) Bizonyosan veje akar lenni.

alázatosan kérem Ngodat, rendelje az jámbort más hova, az ki eddig is országnak törvénye ellen hirem s vocatoriám nélkül vette magát itten parochussá, s im az atyafiak ő kglmek közül némelyek néminémű collatiót akarván tenni, csak máris ahoz bizván, mit cselekeszik, és mivel fenyegetőzik, mely collatiónak hogy én is annuáljak, levelében emlékezik róla Ngod, örömet Ngodra hagyom eziránt magamot, mint adhassam és conferálhassam én az másét, hasonlóképpen mások is az enyimet és másokét, vajmi sokan Árvának urai, az kik azon collatiónak nem consentiáltak s nem cselekedheti akár mely fél is in praejudicium alterius, minek előtte fel nem oszolna az jószág, mert itt egy talpalatnyi föld sincs, az ki nem volna köz, s ha az ily dolog szabados volna, nem volna ez többé egy uraság, hanem igen hamar negyven-ötven úrral is könnyen megszaporodnék. akármi rossz szolgának instantiájára, kiki sokan csaknem előszámlálhatatlan possessorok közül tanálkoznának olyak, egynek is másnak is készek volnának inscribálni, így mind az törvéntelenséget, mind az lehetetlenséget látván aziránt Ngod, mind annak rossz sequeláját, nehéz néven ne vegye, hogy eziránt való Ngod intimatiója szerint nem cselekedtem, nem cselekedhetem, hanem az atyafiak ő kglmek közül ha ki mi jót akar tenni akár mely parochusokkal is, valamennyit deputál kiki az ő kglmek közül az maga részére jutandó jövedelméből, fogyatkozás nélkül oda szolgáltatom, mert kiki közlönk maga jövedelméből szabadoson disponálhat. Kivánván, isten Ngodat tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Árva 14. Decembris 1662.

Palatinus uramnak irt levélnek mása.

20. hujus költ méltóságos levelét alázatosan vévén, meg kell vallanom, sem volt, sem lehet panaszom directe gróf Rákóczi László uram ő kglme ellen, de az ő kglme calastromi gondviselőitől és azon jószágbeli ő kglme jobbágytól szegény embereimen való hatalmaskodások s kárvallások annyi, kikről alig győzném Ngodat informálnom, és sok is volna azzal terhelnem, kiről csak nem rég is requiráltam vala ő kglmét, de az mint mindenkor, úgy akkor is hamisan informálván ő kglmét gondviselői, praetendálni láttatott ő kglme inkább az én embereimtől szenvedni, és az mint akkor is megíráim vala ő kglminek, hogy kitetszik, melyik az injuriatus fél, azért hagytam vala meg gondviselőimnek, törvényesen prosequálják, melyet hogy ommittáltak az ő kglme emberei, bölesen megítélheti Ngod, Ngod előtt proponált ratiók nem suffragálhatnának, de az Ngod eziránt való requisitióját, és interpositióját parancsolatúl vévén, azon vice ispán uram által praefigált

terminust differáltattam, és in suspenso hagyom, mig látnám és experiálnám, tovább mi formán kíván tenni ő kglme satisfactiót aestimatióm sérelmiről és szegény embereimnek injuriájokról, az mint ezekről ő kglmek gróf uramnak bővebben irván, ne adja isten, ezután is valamiben én tudnék Ngdnak szolgálnom legyek elmulatója, hanem Ngdnak engedelmes szolgája maradván s Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark die 28. Decembris anno 1662.

Érsek uramnak irt levélnek mása.

20. hujus költ méltóságos levelének continentiáját értvén, Ngod requisitióját és interpositióját parancsolatúl vévén s ahoz magamot accomodálnom kívánván, nem csak differáltam, de in suspenso is hagytam viceispán uram által praefigált terminust, megvallom, directe az édes gróf uram Rákóczi László uram ő kglme ellen nincs s nem lehet panaszom, sőt az menyenyére én tudhatom, dicsekedni kívántam az ő kglme hozzám való atyafiúságos propensiójával, de az ő kglme kalastromi értetlen gondviselőitől, és annak dispositiója alatt levő szegény embereitől oly s annyi aestimatióm sérelme és szegény embereim injuriájok, lehetetlen, előbb hihetné el ő kglme, minek előtte az törvényeknek kimeneteliből látná és tanulná ki ő kglme, azért is kívántam praetensióimnak ily törvényes utakon való végét, tessék vala ki hamarább, melyik fél injuriatus, s adná isten, azt az alkalmatosságot, maga tekinthetne ezekben ő kglme, s azokbúl ítélne engem mindenkoron igaz szível szolgáló atyjafiát, kivel ezután is nagy örömet maradván adósa ő kglnek. Ezekről bővebben irtam s Ngodat ennél is bővebb irásommal terhelni nem kívánván, adná isten, ezután is tudnék miben tőlem lehetséges dolgokban szolgálnom Ngodnak, nem volnék elmulatója. Kívánván, isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 28. Decembris 1662.

Rákóczi László uramnak irt levélnek mása.

18. hujus költ kgd becsöletes levele mellett megvallom vettem palatinus és érsek uramnak ő ngok méltóságos leveleit is, kikre ő ngoknak engedelmesen rescribálván, kgdnek sem irhatok eziránt egyebet, hanem hogy az ő ngok requisitióját parancsolatúl vévén, vice ispán uram által praefigált terminust nem csak differáltam, de azon quaerelákot in suspenso hagytam, az még látnám ez controversiának sopiálásában tovább való dispositióját kgdnek és eligazítását, azonban Lusinsky uram mivel az előtt egy néhány nappal praefigált s adott ter-

minust 15 affuturi mensis Januarii, reá mennek embereim, lássák, mitévő kíván lenni ő kglme. Megbocsásson kérem édes gróf uram kgd, hogy ily aperte s confidenter kelletik rescribálnom kgdnek, az hol redarguálni láttatik kgd, e minapi levelemben mást irtam volna kgdnek, s interim penig quarellákat s admonitoriákat exhibeáltattam, ne neheztelje kérem azon levelemet újobban is megolvasni, nem egyebet tanál annál, hanem hogy kitessék, melyik fél injuriatusabb, törvényesen kívánom vindicálni kgd embereitől szünetlen és szörnyű injuriájokat szegény embereimnek, látván (az mint azon levelében maga is irta kgl) úgy informáltatik, nem az én embereim, de az kgd emberei injuriatusok, honnat tetszhetik vala ki inkább, mint ha mind az két részről való praetensióknak törvényes úton való kimenetelekből. Én sem menthetem különben az én szegény embereimet, hanem ha az én akaratomból, s az én tudtomra nem vét az én emberem kgd embereinek, ha más kölömben tanálatnék az dolog, szenvedjen az oly én akaratom ellen járó szó fogadatlan rosz ember jobbágyom, mert istenemmel bizonyítom, akárkinek is atyafiságos propensióját nem böcsültem feljebb, nem dicsekedtem, s respectálni se kívántam jobban, mint az kgd eddig való jó atyafiságos correspondentiáját, az mint én lenni gondoltam s tudtam kgdet, s örömet kgd ítéletére hagyom ezután is magamot, mihent kgdnek valóságosan fog lehetni informatiója, mit kellett az én szegény embereimnek szenvedni s mit szenvedtek volna kgd emberei törvényes uton kívől, mert az mikor mi baromnak elhajtása interveniált, azt mindenkor országunk törvénye szerint az szolgabíró kezéhez adták, s abban meg nem károsodtak, de az kgd emberi mindenkor contrariumot cselekedtek, az mint im csak nem régen behajtott feles barmot magok kezínél propria autoritate tartván, azokban, úgy hallom, sok elveszett, az ki megvagyon, megveszett s megnyomorodott, szegény emberem kegyetlen fogságban tartatik, örömet látom édes öcsém uram, csak ez dologot is mi móddal fogja akarni accommodálni Lusinszky uram, hol az több sok intervenientiák, nyugodják meg benne kgd, annyi az, lehetetlen, előbb hihesse, hanem ha ad oculum látja s hallja, adná az én istenem egyszer való jó végét, kicsiny aestimatióm hadd ne szenvednék ily parasztságból szegény embereimnek elszenvedhetetlen injuriájokkal, csak az ez mostani terminus alatt is nem tudom micsoda praetendált adósságért szabad úton elvonták szegény emberem lovát, most is oda vagyon, ez-é az jó szomszédságnak jele és országunk törvénye? ítélje meg kgd, de ám egyszeri ő ngoknak, úgy kgdnek való resolutióm szerint patienter elvárom ezeknek eligazításában való jó dispositióját

kgdnek, az mint maga is ír levelében. előbb, hogy sem az tél elmúlta és tavasszal mingyárt tentáltatnék az határoknak is eligazítása, adná (isten), mind ezek maga személyének fáradozása kívül lehetnének, de alig hihetném, mind azon által abban én kgdnek praescribálni nem kívánok, csak még is kérem, ha csak lehetséges édes öcsém uram, az controversiában való helyek legyenek veszteg mind az két részről, ne bánjanak azon erdős helyekkel úgy, az mint eddig, hogy már is csak nem teljeséggel kivesteggették kgd emberei, az mint informáltatom felőle, vagy az én kgdhez való szível affectiómról minemő ítéletben legyen kglmed tudhatja, s áll kgd akaratján, bizonynyal higgye, ha akarja, s veszi az én kicsiny szolgálatomat, soha bizony abban fogyatkozást nem tanál. Kívánván, isten sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 28. Decembris, 1662.

Érsek uramnak írt levélnek mása.

Az mint e minapi levelemben megírom, s megízeném engedelmesen, nem örömet terhelném Ngodat sem gyakori, sem bő írásommal, s az Ngod dispositiója szerint vártam mind ez mai napig Szolcsány uramtól, legelsőbben is tétet vala ő kglme satisfactiót régen megkárosodott injuriatus szegény embe-
reimnek, s azon Zagurszki nevő papnak kibeszélhetetlen sok excessusiról informáltatván magát ő kglvel is, egyet értvén, helyeztetünk vala mást hova hamarább helyében, mind ez mai napig várakozván, midőn megnevezett Szolcsáni uramtól értetem volna, mind ez ideig nem tudna semmit is, s nem jut Ngodtúl parancsolatja, sokat törődvén, könnyen elhittem, vagy egyéb országos dolgai vagy egészségtelenségének mivolta mulattatta el Ngoddal, mivel pedig felől megírt instantiáim kiváltképpen az szegény emberek megkárosítása nagy károsan szenved remorát, alázatosan kérem Ngodat, kegyes resolútiója szerint ezekről hova hamarább parancsolni ne nehezteljen. Ngod gratiájában ajánlván magamot. kívánván, isten Ngodat sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Késmárk 10. Januarii, anno 1663.

Paria literarum ad dnum Czobor scriptarum.

Nem tudhatom, mint esett, hanemha vitio scriptoris, hogy az számadásnak 27. hujus lött volna terminusa, mért egyébiránt pro 20 volt és 21. continuáltatott is jámbor szolgálja kgdnek már ezután érkezék, nem importál ugyan, közelebb lakos atyafiaknak nem volt jelen emberek, de abból károk nem következhetik. mert respectu portionis az mint egynek, másnak sem juthat kevesebb, meghattam, az exactor adjon extractust,

tudhassa kged, honnan mit várhasson, sed tanta injuria temporum sem sokra nem mehet az jövedelem, sem hertelen ki nem szedettetik, csak az jó Isten tudja, mint maradhatna meg ez sovány helyeken való szegénység, ha még egyszer érné őket az oly német hadaknak quártélyozása. Tovább való kívánságát az mi illeti kgednek, úgy informálhatom arról kgedet édes bátyám uram, hogy az minemű derekas privilegiumok tartatnak egy ládában, annak egyik kulcsa Erdődy György bátyám uramnál ő kgnél azon kulcs s az ő kge híre nélkül azon levelet, kirül emlékezik kged, sem kereshetni, sem kiadhatni, hanem az iránt ő kgmétül kell várnom az atyafiaknak erről való végzése szerint; egyébiránt nemcsak ily dologban, de valamiben csak tudhatnék kgednek szolgálnom, örömet cselekedném, kívánván, isten kgedet sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Arva 26. Februarii, 1663.

Illyésházi Gábor uramnak írt levelének mása.

Elvettem levelét s böcsületes szolgálai által való izenetit megértettem, azonban érkezik Farkas uram is, az közönséges dologban ha mi dispositiót tött és subsequáltatik effectuatiója, egyenlő az nyeresége is, azon kívől az minemű gondolkodásimról izentem vala és már talán harmadszor reiteráltam, arról való gondolkodásra két hetet vévén kged magának, könnyen általláttam, annyi szaporája mint eddig nem kétlem, maga is általláthatta, hasznosabb lesz vala kged részéről is, de az mint eddig, úgy most is azon gondolkodása s vélekedése s ha ezután is marad, abban nem vét. sem azzal kedvetlenséget nem szerez, sőt inkább kged részéről várok bocsánatot, hogy eddig is ily ultro alkalmatlankodtam azzal kgednek. Ezekén kívül értettem, négy lovat kívánna tőlem pénzéért, kinek szeretetiért sem volt, sem igyekeztem lóra, bízvást s igazsággal mondhatom, alig volna magamnak is annyi paripám is oly bővséggel, hogy most is Liptóban vétettem és szerzettem, másoknál elég bőven hallom lenni az jó paripát. de én, látja isten, ritkán s nehezen kaphatom, s csaknem minden gyönyörüségem abban volna penig, s egyébiránt reciproce viszont én is azon kged atyjafia és szolgálja, kívánván isten kgedet sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce (Arva) 28. Februarii. anno 1663.

Szepesi prépostnak írt levelének mása.

Nekem sem volt ugyan alkalmatosságom, sem kgednek könnyen elhittem szüksége az én kicsi szolgálatomra, valamint hogy azért eddig sem szolgálhattam, úgy véteni sem igyekeztem, nem tudom tehát honnét érdemlettem, hogy minden igaz

ok nélkül vádoltassam kgmed által palatinus uram ő nga előtt, tudni illik, hogy Krempahon az szent sacramentumot, az mint kgmed irta volna, kihányatván utcán hirdettettem volna, lehetetlen pedig ne hallotta volna kgmed, csak az megnevezett (?) executiókor jelen levő emberem Gilany János uram sem volt már akkor ottan, azért ő általa is így sem cselekedtem, sem cselekedhettem és hogy szolgabíró uram sem úgy procedált, könnyen comperiáltatik, interim pedig ez ily vádlást büntelen s minden igaz ok nélkül szenvedvén s tovább azt magamon hagyni nem akarván, előbb hogy sem az leráznám magamról, szükségesnek láttam, írjak kgdnek s lehessen kgmedtől válaszom, ha úgy vagyon ezen én kgmed által való vádlásom, honnét cselekedte, ha valaki delatiójára vagy hamisan való informatiójára cselekedte volna, miért kellett annak lenni, minek előtte nem ment volna az dolognak bizonyosan végére; úgy vagyon, az templomnak törvényesen való rehabilitiójában annyi közöm, mint másnak, de talán úgy procedálni is vétek, az mint azt experiáltam Palocsay István urammal való törvénykezésünkör is, ha honnét lehetett, káptalanból volt ez iránt is izgattatása, mind ezek látni való dolog odio religionis vadnak s voltak, recte faciendó neminem timeo quidem, de valóságos dolog, fájdalmasan szenvedhetem, sehöl senkinek semmire is okot nem adván, békével még sem lehetek. Az mint azért már is megírák, vádlásomról való expectoratióját elvárván knek, kérem ezután is, ha nem is kíván is szolgálni, ottan minden igaz ok nélkül való vádlóimat inkább intse, hogysen segítse, tudván, azt hozza magával az christiana charitas, kiben vezéreljen és segitsen Isten mindnyájunkat s kgmedet is tartsa és éltesse. In arce Késmárk 14. Martii, 1663.

P. S. Nagy fent hirdetik, mint veretem az papokat is és ezeken kívül több egyéb felőlem való gonosz hireket eleget hintegetnek Túróczban is, bizonyosan mondják, káptalanból költék volna, az mig azért emberét nem adhatom, hamar nap azért annak is végére menvén ... ..

Paria litterarum ad reverendissimum dominum Johannem Palfalvai, de dato 17. Martii scriptarum.

Kegmed levelemre való választételéből világosan nem érthetem, palatinus urunk ő usága előtt kit incusált volna azzal, hogy az kgmed opiniója szerint való szent sacramentummal úgy bántak volna, az mint kglmed írja, mert ő nga engem értett rajta s azt izente, hogy felőlem irta volna azt kgmed, azért kellett ujobban kgmednek írnom, kérvén kgmedet,

kit értett s ki felől most is eziránt való panasza, ne neheztelje világosan megírnya, mert ez ily felőlem való vélekedést magamon nem kívánván viselnem, jó igazsággal írhatom, ha ki azzal vádolt volna kged előtt, hamisan s tökéletlenül mondta. Való dolog, azon templomnak articulariter való restitúójában compossessionatus lévén, több evangelikus possesso-rokkal én is instáltam s abban egyet értettem, s azzal senki-nek sem incommodáltam. Elvárom azért cathegorice s aperte való rescriptióját, kívánom, Isten kgedet tartsa és éltesse. In arce Kesmark 17. Martii, 1663.

Cancellarius uramnak írt levélnek mássa.

Ez elmúlt napokban Bécsben Ngodnál levő jámbor szolgálóm Csuti Benedek uram, úgy vagyom, minden levélbeli választétel nélkül tére meg, de ugyis az Ngod általa való izenetirül elegendő relatiót tévén, látni való dolog, nem hogy mi egyebet várhatnék udvarnál, de az mi régtül fogvást kglmes oblatióban volt volna, azt sem érdemelhetem s eléggé törődöm ugyan ez ilyen szerencsétlenségemen is, de sokkal inkább azon, sohol senkinek sem vétvén, még sem lehetek békével s ok nélkül deferáltatom már, az mint Ngod izente, ő felsége előtt is, való dolog, fájdalmas szívvel kellett hallanom, te tudod Isten minden igaz ok nélkül, fizesse meg Isten mind azoknak, valakik okai, sohol senkinek okot nem adván reá, látni való dolog, odio religionis vadnak, úgy az is, elég alacson rendű emberek is szabadon piszkálnak jó aestimatiómban, majd csak pedig nincs is ki előtt panaszolkodnom, lássa az mindentudó Isten s légyen igaz birám. Mivel pedig Ngod megizente vala, honnat költ azon felőlem való hir, hogy én catholicus papokat halálra verettem, az szent sacramentumot utczákon lábokkal tapodtatom, azonnal mindjárt böcsületes ember szolgálót Farkas Tamás uramot expedialtam palatinus uramhoz ő Ngához, instálván ő Ngánál, honnat értette volna ő Nga s mint kellett volna ő Ngának arról csak írnya is oda fel, míg nem lött volna ő Nga bizonyos. Úgy vagyom, eléggé mentette ugyan magát ő Nga, és az mit írt volna, hogy az itt való szépesi prépost uram leveléből értette volna, ha nem látván máskülem-ben lenni az dolgot, szintén akkorban szándékozván ő Nga Bécsben, tetszett vala ő Ngának, küldettem volna mindjárt szolgálót ő Nga után és experiálom vala, nem fordul böcstelenségemre ez ily méltatlanul való vádlás, azonban ő Nga megtérvén utjából, azonnal irtam megnevezett praepost uramnak, az ki mivel menti ez iránt magát s mit írjon, nem akarván csak azzal is contentus lennem, vármegyének első gyűlésekor

az nemes vármegye pecsétje alatt akarom kivenni, mindazon vádlásokban sohol semmi közöm, s elhittem, ki fog tetszeni. Nem is úgy volt az dolog, azon szentegyháznak articulariter való törvényes rehabilitójában, kiből az nemes vármegyén az több evangelicus possessorokkal én is instáltam, compossionatus lévén ő kglmekkel, de azzal senkinek sem incommodálhattam csak legkisebb dologban is; az míg azért világosban informáltathatnék is eziránt Ngod, alázatosan kérem Ngodat, ily igaz ügyemben vádlóim ellen patrocínálni méltóztassék s ha ki ezután is tanálkoznék olyan, mutassa azt az gratiát hozzám s méltóztassék értésemre adni, melyet alázatosan igyekezem Ngodnak megszolgálnom, még élek is, engedelmesen ajánlván magamot az Ngod gratiájában, kívánom, Isten etc. Kesmárk. 20. Martii, 1663.

Palatinus uramnak írt levélnek mása.

Mind országos sok gondjaira, mind az mostani Ngod betegeskedésére nézve, látja Isten, ha csak káromban járó dolog volna, illetlennek látnám Ngodat busitanom s nem is cseledném, de kiváltképpen való aestimatióm sérelmével lévén az Kubiniak özvegye supplicatiójoknak expositiójok, úgy annyéra, hogy nyilván való praedáló lator ellen sem lehetne már nagyobb panasz, még pedig csak beragasztva sem köldték kezemhez az Ngod levelét s oly későre is, hogy csak ma negyed napja hozák, meg kell vallanom, keserves szívvvel kelle olvasnom s értenem expositiójokat, és ha becsületem ne légyen Ngod előtt, ha nem minden igaz ok nélkül kellett szenvednem s bizonyos dolog, ha firfiaktól lesz vala ily móddal s ély szabadosan való deonestatióm, talám lehetetlenség volna törvény kívül való vindictáját is elmulatnom, meg azirt annak illendőn proveniálni akarnék is. Nem mulathatnám el, hogy azomban Ngodat ne informáljam, és rendesen való remediatiója végett ne consuláljam s hogy arrul való sok irásommal ne kellessék Ngodat terhelnem, azirt kellett ily becsületes ember szolgálomot expedíálnom, nagy bizodalmon lévén, meghallgattatik, s hitel adatik mind ez s mind egyéb dolgaimban való propositióiban, Ngod kegyes gratiájában ajánlván én magamot, kívánom, Isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kemark 24. Martii, 1663.

Palatinus uramnak írt levélnek pariája.

Ha perpendálok az Ngod kiváltképpen ez mostani országos sok és szüntelen gondjait s distractióit, meg kell vallanom, illetlen holmi aprólékos privatumokkal Ngodat terhelnem s ha

csak valami káromban járó dolog volna. nem is cselekedném, de kiváltképpen való aestimatióm sérelmében forogván az dolgok, az melyek már Ngodnál is constálnak, oly jó kegyelmes uramnak esmérem Ngodat. nem veszi nehéz néven, sőt egyszeri nagy jó eziránt való oblatiója szerint efficiálja, inuotescálhasson az én ártatlanságom s az ily hamisan való vádlóknak praecludáltassék utjok s nem. mást, hanem Farkas Tamás uramat akartam ez dolog végett Ngodhoz expediálnom. kérvén alázatosan Ngodat. igazságomban való Ngod gratiájában ajánlván magamot. kívánom, Isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse kedves jó egészségben. In arce Kesmark 10. Aprilis, 1663.

Nádasdi uramnak.

Csak mi kárvalláson is méltán törődhetik ember. annyival inkább, midőn aestimatiójában kelletik mit ok nélkül szenvedni, könnyen megítélheti kglmed, mely fájdalmas legyen, kiben nékem szünetlen elég részem, annyival inkább mostanság, kiktül miben s mi okon, könnyen ítélhetni, miért is s úgy tesz könnyebben szenvedhetem, ha ily bizott nagy jó uramékkal communicálhatom ártatlanságomat s ez iránt való injuriámat, az az oka elküldvén Farkas Tamás uramat, meghagytam, elmenjen, valahol tanálná kglmedet s tegyen elegendő relatiót, és éljen az kglmed jó tanácsával s gratiájával. noha csak azon is elég törődésem, ha nem volna-é jobb csak elhallgatnom, nem nívén sehol semmiben magamot. Akar mikor tudnék én mivel kglmednek kiváltképpen erről az földről kedveskednem, úgy most sem egyébbel, az minémű kis babos lóra szerződtem vala e napokban, kglmednek kívántam vélek kedveskednem, ha egyébre valók nem lehetnének is, az ifju urak ő kglmeknek számára kívánom alkalmatosnak kglmednél lenni. Nem is ezeknek mi voltokat, hanem az én kglmedhez való bizodalnomat s obligatiómat respectálván kglmed, vegye kedvesen s tartson meg engem maga gratiájában, az mint hogy nekem minden bizodalom az kglmed igaz atyafiuságában, engedelmes szolgálója maradván én kglmednek, kívánom, Isten kglmedet sokáig jó egészségben tartsa és éltesse kglmedet. Késmárk 19. Aprilis, 1663.

Cancellarius uramnak.

Nem tudom, honnat légyen s mint esett, hogy az Ngod 20. Februarii költ levele csak szintén 4. hujus juthatott kezemhez, olykor, midőn nálam volt volna Farkas uram. úgy hogy itt nem késvén, hova hamarább mehessen Ngodhoz s érthesse

Ngod gonosz akaróimnak vádlások mia keserves panaszimat s ártatlanságomat. kirül irtam vala ugyan e napokban is Ngodnak posta alkalmatossággal, de nem volt eddig is válszom, sohol semmiben sem érezvén magamot s jó consciatiám lévén. ha tovább is elhallgatnám, ugy tetszik, nem vétenék véle, de ne vélje senki. az mocskot magamon szenvedni szeressem vagy szenvedhessem, az az oka, hogy az már megemlített böcsületes s meghitt szolgámot Farkas T. uramot felküldtem Ngodhoz, az ki, adja Isten, tanálhassa Ngodat szerencsés órában s jó egészségben, kirvin is alázatosan Ngodat. nem csak most. de ez után is az engem vádlók ellen patrocínálni ne nehezteljen. bárcsak addig megérthetné Ngod az dolgokat igazságosan s valóságosan, mit sehol semmi cselekedetemben nem igyekezném pro qualicunque offendiculo tennem akárkinek is, ... az rágalmozó nyelveknek eltávoztatását, de alig ha ugy nem kell nekem tovább is lennem némely bizonyos ratiókra nézve. Mindezekrül informáltatván Ngod, ha eleitül fogvást való kegyes atyai oblatióit mikor mi effectuatióban venné Ngod, nem cselekedne ugyan háladatlan s talám ... .. szolgájával, de ha ez után is ugy kglmednek szolgálni szerencsém, az mint addig akármiben, nincs. ezt tennem, nekem ugyan akármikor s akármiben is Ngodnak volna csak nem minden terminus, ezen szolgálnam meg Ngodnak, mikor miben tudnék Ngodnak kedveskedni. ne inquirálna, hanem parancsolna s bizvást disponálna az én kevés és igen nyomorult jószágocskámban. Ugyan Farkas Tamás uramra biztam, hova hamarább meglegyenek az kívánt deszkák s leszállítanak is, bizvást még in Martio is ott lehetek volna, csak ne késeltették volna az Ngod levelét. de így is csak az vizben ne legyen fogyatkozás, hamar leszállíthatják s az só leszállítását is nagy örömetest segítem és mindezekben Ngod engedelmes szolgájának tanáltatnom igyekezem, kívánván, Isten Ngodat az én szerencsémre is számos esztenlőlkig etc. Késmárk várában 10. Aprilis. 1663.

Rottal uramnak írt levélnek mása.

Erről az földrül visszamenő útjában midőn szemben voltam volna Ngoddal, vettem elég érdemem felett való oblatióját Ngodnak. tudniillik minden alkalmatossággal hozzá való vérségének jelét kívánja adni, ily Ngodhoz való nagy bizodalomtól viseltetvén, szükségesképpen kellett Ngodhoz recurrálnom és Ngodnak detegálnom Ngod előtt felőlem lött delatióban való ártatlanságomat, kirül ha eddig nem informáltatott volna is, informáltathatik ez levelem megadó böcsül-

letes ember szolgálattól, alázatosan kérvén Ngodat, méltóztas-
sék meghallgatni s ezután is ha ki oly vádlóm tanálatnék,
Ngod ne nehezteljen patrocínálni, bár csak addig, míg az dolog
igazságosan s valóságosan elucidáltatnék, mert valóságos
dolog, nehéz embernek minden ok nélkül aestimatiójában
sérelnet szenvedni, engedelmesen ajánlván magamot Ngod
gratiájában, kívánom, Isten Ngodat számos esztendőig, etc.
In arce Kesmark, die 10. Aprilis, 1663.

*Paria literarum ad dominum Georgium Illésházy de dato 21.
Aprilis, 1663.*

Nem tudom, honnat légyen, hallom Árvában is voltak e
napokban szolgálai kglmednek, nekem pedig levelenre sem lehet
válaszom kglmedtől, ottan hogy csak tudhatom vala is mihez
alkalmaztatnom magamot, holott én az kglmed sokszori és
szorgos kérésének eleget akarván tennem, szinte Temesvárig
is fárasztattam emberemet s igyekeztem oly lovakra tennem
szert, kikkel kegyelmednek kedveskedhessem, végezésünk sze-
rint nékem igérvén kglmed az Árvában levő successióját, kire-
küldett charta blankája is extál, most pedig azon successióhoz,
az mint hallogatom, Uffalusi uram akarná közét avatni, mely
dolog mind kettünknek sem fordulna böcsületünkre, holott én
sokak előtt is mondtam, arról kglmeddel conveniáltam, mert
ha az nem lesz vala, nem törüdnim rajta s könnyen praeter-
mittálnám, ... kérem édes öcsém uram, az eddig
conservált jó atyafiságot kövessük tovább is s realiter bán-
junk egymással, kire való választ várván.

*Paria literarum . ad illustrissimum comitem dominum Ladis-
laum Rakoczi de dato 30. Aprilis, 1663 scriptarum.*

Nemzetes Pécsy Ádám uram ő kglme tön elégségesképpen
való relatiót kglmed izenetiről, elhitem, az választételt is
fogja tudni reportálni, száma kívül való ez ily requisitiójának
tőlem való respectusa, nem azért, hogy azt sajnálnám egyéb-
iránt, hanem hogy azzal kglmed calastromi gondviselője
abutálván, szarvat nevelvén az szegénység is, szenved szegény
emberem, nem különben kicsiny aestimatióm is, de az mint
eddig, úgy most is kglmed szolgáljának s igaz atyjafiának kíván-
ván tanálatnom, nem csak az amicabilis compositióra való
terminusnak dilatiójában usque 19. Junii et sequentes dies
annuáltam, de az mostani executiót is in suspenso hagyattam,
úgy azért, hogy az megirt napokon tentáltatván az amicabi-
lis, vagy succedálna vagy sem, eleitől fogvást executiótól függő
poenák abutrinque eotunc statim realiter executióban menje-

nek, hogy így az annyi esztendőől fogvást való sok haszontalan költségek, hacsak in parte is, refundáltassanak, várván ezekben való resolutióját, kívánom, Isten számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben kglmedet etc.

Gyöngyös városának írott levélnek mása.

Noha elég hosszú declaratióval exponáltatik leveleknek continentiája, de még sem tudhatjuk, ha elvette-é arról írott levelünket, nem emlékezünk azon dispositiónak mindennemő continentiájáról, melyet mi is subscribáltunk volna Posonban, s csudálnók, miért kötöttünk volna annyira magunkot, hogy embereink közül egyet gondviselőül nem tarthatnánk, az ki erős hittel lévén köteles, lehetetlen, néha az egész város ellen ne kellessék jurisdictionkat tueálni, így hogy lehetne az város-hoz is köteles, azért hadd lássuk azon felől említett Posonban lévő végezésnek igaz paráját, kivel ugyan Rédei Gergely jüjjen fel, hadd informáltassunk arról is, ha ugyan senki úr részéről ne legyen-e oly ember az városban, az ki ment lehetne bíróságnak tiszti viselésétől, csudálnók, ne volna az mi részünkről is Rédei Gergelyen kívül is bíróság viselő ember, való dolog, az köz jóban ha nem segíthetjük, háborgatni sem igyekezünk — őket, de az magunk jurisdictionját sem engedhetjük akárkinek is. De coetero etc. Datum in arce Kesmark. 3. Maji, anno 1663.

Rákóczy László uramnak írott levelének mása.

2. hujus költ levelét kegyelmednek ez órában vévén, értem, contentus az amicable compositióra praefigált terminussal, az executiók dolgában való választétel nem tudhatom vagy csak vitio scriptoris-e praetermittáltatott, kire most is emlékeztetni kívántam kglmedet édes gróff uram, vagy menne végben az amicable vagy sem, de én eo fine hagytam ez mostani executiót is addig in suspensio, hogy akkor ab utrinque mindennemő convictiók executióban menjenek, pro meliori esse, most is kérem kglmedet, ezekre írása által magát ne neheztesse resolválni, maradván én kglmednek tovább is jó akaró szolgálja s atyjafia. Kívánom, Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Kesmark 4. Maji, anno 1663.

Palatinus uramnak ő ngának írott levélnek mása.

Kglmes uram, megvallom, sem várhattam, sem érdemltem ily kegyes oblatióval való méltóságos levelét, fizesse meg Isten s adjon nekem is occasiót, melylyel szolgálhassak Ngodnak. Kassára való menetelemre mikorra volna Ngodtól

parancsolatom, nem tudhatom, valamikorra lenne, igyekezném szívem szerint engednem Ngod parancsolatjának, s mivel pro 28. praesentis leszen Árva vármegyében ispánválasztó szék, az hol egyébkint is feles s elmulhatatlan dolgaim, elébb hogy sem odamennék, értvén Murányban való létét Ngodnak, az ünnepek után mindjárt Ngod udvarlására oda szándékozom, az idő alatt is kívánván jó és örvendetes hireket hallanom Ngod egészsége felől. Tegnap csak érkezik Rédey Ferencz uram szolgája Husztról, nyavalyás sógor Rédey László uram még 26. April is mult ki ez világból édes szüleinek ily elfelejt-hetetlen nagy keserűségekkel, egyetlen egy gyermekek lévén, de mindeneknek ugy kell lenni, mint az jó Isten akarja, kinek kegyelmes gondjaviselése alá ajánlja Ngodat köteles szegény szolgája. Késmárk. 8. Maji. 1663.

Illésházy György uramnak írott levélnek mása.

Ultima Aprilis Semptzről költ levelét kglmednek csak szintén most és nem szolgája által kglmednek, az mint írja, jutottak kezemhez, kire rendesen s illendőképpen rescribálnom nem kívánván, mert talám valami kedvetlenségre ok is adattathatnék azzal, örömost látnám ugyan azon levelemet, kiből írtam, nem cselekszem semmit is kglmed kívánságára, úgy vagyon, előbb hogy sem satisfaciáltam volna kglmed kívánságának, az küldett chartapiánkot kezemhez sem akartam venni, Farkas uramnál volt s vagyon, az kglmed atyafiúságát is, látja Isten, nem kívántam, úgy az mint kglmed írásából collimálhatni volna, de mint ez izetlenségre való kérdéseket postponálván, resolválni kívántam magamot kglmednek in eo, bono cum Deo bízvást odaadja kglmed Ujfalusy uramnak, valamint csak conveniálhat ő kglmével, de nem tudom, mért kellett az azt ő kglmének az árvai tisztartóra mutatni, miért könnyen elhittem s nyilván tudom, lehet ő kglmének talám több restantiája is, de tavaly 27 hétig quartélozván két regiment német Árvában, annyira jutott dolga Árvának, mesterség úgy szedni az jövedelmet, hogy ezerekkel lehessen egyszersmind az contentatio s elhittem, ha tovább is ugyan csak onnat akarná kglmedet ő kglme contentálni, apródonkint meg fog lehetni, de hogy egyszersmind, az csak az egy lehetetlenség, írja azt is kglmed, hogy az másfél ezer forintról contentáljam kglmedet, és az 789 frtban adjak jó lovakot kegyelmednek; bizony édes öcsém uram, nem egy de egynehány lovam is vagyon, az kit annyi pénzen ki nem adnék istállómból, nem szorult kegyelmed az én istállómra, úgy én sem az kglmed pénzére s így nem maradunk egymásnak semmivel adósok, szabad kglmed az maga

jószágával, ám bironi liptai jószágát kglmednek. az Isten ne adja vala soha is megesmernem, mely nagy nyereséggemmel legyen azon kglmedtől való vásárlásom. az hol négy esztendőől fogvást kenyerem sem lévén alig vehettem mi pénzbeli jövedelmét is, de azt nem másnak s magam gondolatlanságának imputálhatom. annyi pénzemet adván ki oly nyomorult jószágra. Végtére levelében emlékezik s kívánja, ne tartóztassam Ujfalussy uram kglmednek letétendő pénzét; ne adja Isten csak meggondolnom is, azt akarnám, Istennel bizonyítom, ki ki hova hamarább contentáltathatnék. de az mint már is megírom, injuria temporum azt nem engedi, vagyon Ujfalussy uramnak egyébkint is módja azon pénz letételében s Árvában sem vész el az ő kglméé, ha egyszersmind le nem tehetik is. Az elmúlt esztendőbeli számadásnak terminusáról certifikálnom kglmedet ha el tanáltam mulatni, nem esett studio s nem is kell csudálni, mert sok gondolkodásommal sem tudnám előszámlálni véghetetlen possessorit, abban is az mia nem volt ugyan kára kglmednek, ez után is ugyan csak familiánkint ha certifikálhatni ő kglmeket, kívánván. Isten etc. In Késmark 9. Maji, 1663.

P. S. In Martio requiraltatván Illésházy Gábor uramtól négy ló végett. akkor is azzal mentettem magamot. az mi kevés vagyon. azokban is négyig valót ígértem kglmednek és így ez ily választételemből is kitetszett, nem oly válasza volt tőlem. az mint kglmed írja s elhittem, sem nékem. sem kglmednek nem voltak az előtt olyak mint ezek lesznek vala. de hogy nálam hagyta. bizony nem bánom s elég istállóm hozzájok.

Parva literarum de dato domino Ladislao Rákóczy 12. Maji 1663.

Sárosrul 10. költ levelét kglmednek az órában vévén böcsölettel, nem szükség, arrúl sokat írnom, miformán resolváltam magamot Pécsy Adám uram ő kglme által, mivel levelemben is eléggé explicáltam magamot, valamint hogy utóbbi levelemben is, tudni illik tentáltatván 19. Junii az amicabilis, vagy succedálna, vagy sem, de az addig levő convictiók ab utrinque menjenek executióban, hogy így az eddig való haszontalan sok költségek, valamint hogy kglmed is írja. úgy is, ne adja Isten meg ne tartsam az terminust Isten éltetvén, valamint valahogy jelen igyekezem lenni, azt várván kglmedtől is, mivel csak nem lehetetlennek tartom magunk jelenléte nélkül, lehetne az ... .. mi jó vége, kívánván. hogy Isten kglmedet sok esztendőig tartsa s éltesse egészségben. In arce K. 12. Maji. 1663.

Rédey Ferencz uramnak írott levélnek mása.

Alkalmas időtől fogvást nem hallván semmit is kglmetek felől, való dolog, nem egyébnek véltem, hanem hogy könynyebbedett betegsége kglmeteknek, megkönnyebbedett ugyan kétség nélkül mind lelkében mind testiben, de kglmeteknek elfelejthetlen keserőségekkel, minden kglmetek igaz jó akaróinak szívbeli fájdalmakkal, azok között, ki méltóbban nálamnál boldog jó emlékezető Urhoz interveniált atyafiuságunkon kívül is köztünk való mindenkori jó correspondentiánkra, annyival inkább édes apjok árvácskáim között való vérségére nézve; de mit terheljem az ilyenekkel, vagy talám szaporítsam keserőségét kglmeteknek, kellett (!) vigasztalással tartoznám s az melyből is keresztyéneknek tudom lenni kglmeteket. elhittem, békességgel s törödelmesen szenvedni, kire segítse is ő szent Felsége kglmeteket s tartsa s éltesse sokáig. Ily kglmetek állapotjában nem levelem s jámbor szolgám. de magam személye szerént tartoznám látogatnom s nagy örömmel cselekedném, ha oly akadályimtól nem impediáltatván is, kikre nézve hitet ... .. annyira nem szintén távozhatom, az mint azt meg fogja érteni kglmed ez levelem megadó meghitt szolgám Csuty Benedek uramtól, az ki által üzentem arról is, ha tudnám bár mi csak kicsin mulatságára lehetnének gyermekim az ides sógor asszonyomnak ő kglmének. kiszvolnék ha csak az ketteit is kisedelem nélkül oda küldeni, hogy azzal is jelét adhatnám kglmetekir való siratásomnak s bizodalomnak, várván egyébkint is mindenekben kglmetek parancsolatjából s kívánván, hallhassak hova hamarabb örvendetes hirt kglmetek egészségiről, kiről ez alkalmatosságon kívül is, ha mentől gyakrabban eshetnék, méltóztatnék tudósítani. kglmed, azt szolgálhán meg kglmednek, köteles szolgája s kglmetek igaz atyafia maradván Kesmark 8. Maji. 1663.

Palatinus urunknak írott levélnek mása.

Méltán szigyenelhetem, egyébbel sem tudok ngodnak kedveskednem az egy laszasz hálnál, dat poma, dat pira. qui non habet alia dona, kivel ha egyebet nem nyerek is, jelét adom, a mivel tudhatnék kedveskednem, nem volnék elmulatója. igen engedelmesen ajánlván Nagod grátiájában magamot. meg nem szolgálhatom soha is, megvallom, az ily érdemem felett való Nagod nagy jó akarátját s confidentiáját az dolgoknak velem való közlésében, s nem hogy mi opiniót adhatnék ez ily nehéz dolgokban, de alég érthetem is, mint lehessen könnyen orvoslása. kiváltképpen ha az nagy rendek között való egyenetlenség tovább is fent marad. Segétse Isten Nagtokat minden jóra s

hazánk megmaradhatására, többekkel együtt én is szívem szerint óhajtom. Az mely Erdélyből jött szolgám felől emlékeztem előbbi levelemben s az által lengyel fajú agarakat kívánván tőlem az fejedelem, küldettem hármat; megtérvén azon szolgám, ha mi olyat lát vagy hall ottan, azonnal tudósítom Nagodat s kívánom, az jó Isten az én szerencsémre is számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben Nagodat, szivből kívánja igaz szivből való szolgája Gróf Thökoly István. In arce Késmárk, 29. Maji, 1663.

Palatinus urunknak írott levélnek pariája.

Kglmes uram alázatosan vévén Ngod levelét, noha jó igazsággal irhatom, most sem tudok azon Ngod kérdésére megfelelnem, úgy az ki az oly állapotokban soha sem forgottam, sőt az ki eleitől fogva practicálta is, elhittem, igygyelbajjal igazodhatik azokban, kiváltképpen az országbeliek között való egyetlenségre nézve, s ha ily hirtelen nem interveniálnak vala ez dolgok, s nem volna periculum in mora, talám leg-egyenesebb medium és legszükségesebb lesz vala az reconciliatio animorum, és unanimiter et unanimi consensu való dispositio, Ngodnál constálván az szegény haza igyefogyott állapotja, segítse az jó Isten Ngodat megorvoslásában s oltalmában és éltesse számos esztendőig kedves jó egészségben, szivből kívánja Ngod szegény szolgája etc. In Késmark 28. Maji, 1663.

P. S. Tovább is az intervenientiákat ha méltóztatik velem közleni Ngod, nagy alázatosan veszem, úgy azt is, hogy ártatlanságomról méltóztatott írnya ő Felségének, írtam ugyan én is, de az udvarnak az mint eddig, úgy ezután is kicsiny vagy semmi respectusa reám, elhittem, az késmárkiak is talám nem is rescribáltak Ngodnak, interim én kárban lévén szenvedek.

Rákóczy László uramnak írott levélnek mása.

Az mint már egynehány izben is resolváltam magamot kglmednek, contentissimus vagyok egyszeri arról való meg-egyezésünk szerint, hogy ha az csak lehetséges, 19. hujus tentáltassék az amicabilis, mivel pedig nékem elmulhatatlanul e hiten még Árvában kelletik lennem, kívánnám, érteném kglmedtől, ha minden bizonyjal pro eodem termino jelen kíván-e lenni kglmed, hogy Árvából való eljüvetelemet accomodalhatnám ahhoz, és az kik azon amicabilist tentálnák és tractálnák, becsületes emberek közül hányat kíván lenni maga részéről, hogy eziránt is ahhoz accomodálhassam magamat, bizonyos

válaszát várván ezekről kglmednek. kívánom. Isten kglmedet számos esztendőig tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Késmark, 3. Junii. 1663.

Illyésházy György uramnak írott levélnek mása.

Valamint hogy én nem, úgy el hittem kglmed jámbor szolgálói sem reménlik vala, itt tanáljanak, az mint hogy véletlen mind is negyed napig lehet itten késésem. való dolog. ha most vagy ezután is valamikor tanálna lenni kglmednek látogatásomra való jövetele, mindenkor nagy jó szívvél látnám s látom. Nem tudom, kettünk közül kinek tulajdonítsam az ily szerencsétlenségét az Delia lónak, az kára ugyan enyém. de azt inkább bánom. hogy úgy az mint kívánom s igyekezem vala. nem kedveskedhetem véle kglmednek; in tantum satisfaciáltam, mert az mint ígértem vala, ide küldtettem, de azonban ujjolag mint lón s esék az dolog Szent-Miklósnál. sokan látták Liptay nemes uraim közül, mert az Késmarkon lött esésből nem lesz már semmi nyavalyája, de az mostaniból épülhetik-e, vagy sem, nem tudván, csak azon szerencsére adnom pénzben nem akarám, az igirt járó paripa helyett azt adtam ajándékon, meo videre, ha mint ebben maradna is, annál többet tizen, de bizony dolog, jó szívvél adom s kívánám szívem szerint megépülését, ha nem is pedig hasznosan szolgálhasson ménesében; s az két paripát az ezer talléron felől való pénzben adtam. az ötven öt tallérnak complanálására. az mint megszámláltattam, desunt fl. 62, kész pénzüll adatom kglmed szolgálói kezéhez, de hogy lovat vagy pénzt adjak többet reá auctionaliter, nem kívánhatja édes öcsém uram kglmed, tudván azt hic et nunc, ha az ötven ezer tallérrul contentáltatna kglmed, akárkivel is örömet relaxálnám az öt ezer tallerát s mivel vitio etiam scriptoris sok error esett az ide küldett fassióban, az mint jámbor szolgálói is informálhatják kglmedet. ujjobban kellett leiratnom s in meliorem ordinem redigáltatnom tovább való kérdéseknek eltávoztatására, az ezer tallér érő pénzt is Farkas uram kezéhez adatván, hogy így ha Ujjfalusy uramtól felvett volna az pénzben, contentálhassa kglmed s küldje oly szolgálóját, az kire az dologot bizhassa, így optiójában léssen kglmednek akár az ezer tallért in paratis felvenni s akár az Csonka paripát az hat száz tallérral, míg ezen fassiója kglmednek kezemhez jönne is, csak kglmed jámbor szolgálóinak assecuratiójokra is kész vagyok kézhez adatnom az lovakot, noha nekem inkább tet-szenék, várakoznak vala vélek az viznek áradására és az Delia lóval együtt vitték volna le, de az álljon ő kglmednek akarat-

ján s míg kglmedtől jünne Farkas uramnak ujobban levele és szolgálja, mind ennyi kérői között is az Csonka paripa senkié sem lesz. Elég törődésem bátyám Illésházy Gábor uramnak ő kglmének való igiretemen, kinek, noha úgy vagyon, úgy ígertem vala kedveskednem paripákból, ha az kegyelmeddel való végezésem abban maradhatott volna, de ha ugyan csak neki erősedik, elhittem, ez ily implicatiómmal magamnak is fogyatkozást kell szenvednem.

Térek már az kglmed nagy atyafiúságosan való oblatió-ira, kikkel engem eddig is reservált magának s effectualtatván, tovább is obligál maga szolgálatjára. Az jó Istennek kegyelmes gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet. In arce Arva die 11. Junii, 1663.

Paria literarum ad dominum Nicolaum Thököly.

8. hujus költ Ngod levelét im mihent vettem, rescribálni kívántam; ugy látom, megbánta Ngod az urral ő Ngával való végezésit, de gondolnám már későnek lenni. ha mi oly szándéka volt volna Ngodnak, melyet most exponál levelében. miért nem kellett itt létében Ngodnak arról emlékezni. való dolog. illendőképven kész lött volna Groff uram Ngoddal conveniálni, de az mint már is megíram, késő dolog s talám ugyan lehetetlennek is tartom, Ngod retractálhassa végezésit, kire okot adni nem kíván Groff uram s nem is illenek ő Ngához, hanem ha mindkét részről azon egyeznék meg Ngtok s kedvetlenség nélkül volna Ngtok között az jószágot Ngodnak kézhez venni s az állapotok tanálnának csendesedni, nem mondom, Groff uram lehetséges dolgokban ne kívánna Ngodnak kedveskedni, ő Ngánál az likavai jószág ötvenöt ezer tallérban, Ngod pedig az maga jószágát mennyiben szeretné adni, vagy most is mennyiben adta az uramnak ő Ngának s mint végezett ő Ngával, ez mai nap sem tudom s elhiszem, ha miben tanált volna is injuriáltatni, könnyen inducaltatik ő Nga ad meliorationem, nem lévén több fia ő Ngának Ngodnál s Isten is Ngtokat az jó egyességben tartsa és éltesse sokáig. In arce Késmárk 11. Julii, 1663.

Illyésházy Gábor uramnak.

Az kglmed atyafiúságos synceritásának oblatiójától viseltetvén, az egyszer kglmednek ígért két paripámat Jolagát és Dajkát, meghagytam, adják kglmed emberei kezéhez, és az mint már az előtt is megírtam, én ugyan pénznek szeretetiért bizony meg nem válok vala az Szarka paripámtól, ha triplán adattatott volna is meg az ára, ha mi lóhoz való

szereteti kglmednek, nem különben tapasztalja kglmed is, csak bánasson rendesen véle. elhittem, hasonló contentumával leszen az másik is s adja Isten. egészségben és kedve szerint lovagolhasson rajtok, az lovak árát is úgy limitáltam, melyet talám maga sem remél vala kglmed, de mivel az sipost nekem engedte, engem is arra vitt az emberség s ezután is mindenkor, csak tudjak mikor miben szolgálnom kglmednek, kglmed szolgáló atyafia maradok míg élek is, és kglmed részirül is tapasztalván azt, experiálhatja ez után is s mivel annyira erősedett kglmed az Kalmuk nevű paripára, ha ugyan csak meg kellenék tőle válnom, azon volnék. ez után is kglmedé legyen inkább, hogy sem másé; kglmedet édes Bátyám uram kérem, ne tartóztassa tovább az sipost, hanem siessen eljüni. Mind gyenge egészségemmel, mind az félelmes időkkal s veszedelmes utakkal sem gondolván az édes gyermekimre nézve valamint valahogy el kell mennem Huszthra s holnap Isten kegyelmességébül indulok meg, kívánván etc. In arce Késmárk 15. Julii, 1663.

Paria literarum ad dominum Ladislaum Fay.

Való dolog, az pinzre kiváltképen való szükségem lesz vala, de ez ily bizodalommal való kglmednek requisitiójára nézve im azt is megcselekszem és Szent-Mihály napig elvárom kglmedet, úgy azért és ea conditione, hogy ha azon terminuson sem tenné le kglmed, obligatoriájának continentiája szerint procedaltathassanak per omnia in suo esse maradván azon arról való obligatoria is kglmednek. non obstante temporis prolongatione depositionis pecuniae. Úgy hallom, még az karót sem vitték az karatnakiak, éppenséggel Sztrosztúrra (?) és az hat ezer hordó falban is semmit eddig. Azért kglmedet kérem, hova hamarébb siettesse és azon hordó falakat fenekestől együtt késedelem nélkül oda szolgáltatassa vélek kglmed, mivel mi ez aránt való hátra maradásunkat és kárunkat is rajtok keresnök. Kglmedet még is kérem, ne kívánja az pénz után tovább való várakozásomat, mert ezt is nem kicsiny hátramarádásommal cselekszem, ha Sz.-Mihály napjának előtte leteszi is kglmed, annál kedvesebben veszem. kívánván, Isten kglmedet tartsa etc. Datum in arce Késmark, die 10. Augusti. 1663.

Petheő Sigmoid uramnak válaszul írt levélnek mása.

Nem tudom hogy esék, hogy az kglmednek ily siető dologban 8. költ levele, noha lőcsei posta által. de csak az elmúlt estve jutott kezemhez; sem concernál annyiban sem

érthetek úgy az oly állapotokhoz, de emlékezzék róla kglmed, többet efficialhatni lesz vala az előbbi dispositio szerint, bár accomodaltatik vala, jóval is az ezer lovas . . . expediáltattak volna, hogy sem ily készületlen s hirtelen lenne az personalis insurrectio, kihez való készületlenség következik az élést tartozó dispositiók mia, az mint csak az én részemről is elég retardatióm, sem fogadott lovasim nem lehetvén egy helyben, gyalogim is tőlem harmadik vármegyében, s míg felvehetik s mellém jühetnek ily alkalmatlan időben, sok napok telnek el, pro summo posse sietek, valamennyire csak lehetséges, de az feljül megírt ratiókra nézve másoknál ha mivel későbben érkezhetek kglmed mellé, kérem, legyen excusatus, én ugyan omnimode azon igyekezem, az mennyire az rövid idő engedi, mentül jobban s hova hamarébb indulhassak, kívánván, Isten kglmedet mindenekben segítse és sokáig tartsa és éltesse. In arce Késmárk 12. Augusti, 1663.

Pethő Sigmund uramnak írott levelnek mása.

16. hujus költ kglmed levelének continentiájából értem, e minapi levelemet másképpen magyarázza s érti, az hol irtam, hogy az külembező dispositio késedelmezteti az personalis insurrectiót, mentvén azzal magát kglmed, hogy az personalis insurrectión kívül egyébrül eddig nem requirálta az nemes vármegyéket, sem mást nem intimált, az mint hogy úgy is van s magára nem érthette, s én sem, hanem az feljül megírt késedelemre, az az oka, hogy az particularis-hoz tartván magamot, míg Epperjesről költ levelét uram vettem volna kglmednek, addig az personalis insurrectióhoz nem készülhettem s édes Hazámnak ily szorgos szükségének ideje korán csak az kevés udvari cselédemmel sem ülhettem fel s tagadhatatlan dolog, azokban is el kelletik maradniok, az huszti gonosz utakban soknak elnyomorodván lova, az mennyire azért az rövid idő s az én kicsiny állapotom engedte, pro summo posse elkészülvén, gyalogimat és szeke-reimet tegnapi napon indítván, im magam is ez órában indulok Isten kegyelmességébül, nem várakozván ez nemes vármegyének is felülésétül, sietek az mennyire az idő engedi s adja Isten, lehessen mi szaporája ez jó igyekezetünknek és segítse ő szent Felsége tovább is kglmedet édes hazánk gondviselésében s engedje látnunk egymást jó egészségben. Késmark 23. Augusti, 1663.

Palatinus uramnak de dato 26. Augusti írott levelnek mása.

Egynehány napok alatt négy rendbeli leveleit is vévin vice generalis Pethő Sigmund uramnak, kikben az egy élő Istenre kénszerített ő kglme az personalis insurrectióra, kinek obtemperalni kívánván s édes Hazámhoz igaz fiui szeretetemet declaralni akarván, ultro qualitates meas pro summo posse, az mennyire az rövid idő engedte, ma negyed napja szállottam ki s im Isten kegyelmességéből már eddig jüvén s Boldogkő felé sietvén, úgy vettem el ez órában itten Szent-Mihályt az Ngod 16. hujus Posomból költ levelét, kibin Ngod parancsolja, se órát se napot ne várjak, hanem siessek Ngod után, ha az poenát el akarom kerülni; úgy vagyon, magamnak is az vala szándékom, Arvában üljek fel, de Kesmark lévén derekasb residentiám devincáltattam Szepes vármegyétől, és inducaltattam, Kesmárkról üljek fel, nem várván az nemes vármegyéktől, sőt az zászlós urak közül is aligha ki ült fel előbb nálamnál, látván csak az Szepes vármegyei főispán sem ült fel, sőt csak nem is készült, bánám ugyan, az olyanoktól ha íteltetném meg, de azt és az olyanokat visgálnom nem engem illetvén, térek csak az magam excusatiójára, így értvén lenni Ngod az dolgot, hogy itten kellett felülnem, nehéz néven ne vegye Ngod, hogy Ngod mellé nem mehettem, ha azért ezen darab föld más-hova rendeltetnék, azokkal együtt oda megyek, az hova Ngod parancsolja, még ez előtt két héttel expediáltam Ngodhoz Farkas Thamás uramat az Ngod Cassáról énnekem írt levelére nézve, melyet fájdalmas szívvél olvastam s alig vártam, hogy informaltathassék Ngod, de az mint hallom, Modor tájáról tért meg, kin valóban és szívem szerint törődem s írtam ő kglmének ujobban is, próbálja s valamint s valahogy szemben legyen Ngoddal, mivel úgy tetszik, nem lehet addig elmém és szívem helyén, míg Ngod nem informaltatnék, és értvén vádlóimat, meg nem vındicalhatnám, kívánván. Isten Ngodat etc. In Szent-Mihály 26. Augusti. 1663.

Petheő Sigmund uram levelének mása.

Tokajbúl 23. hujus költ böcsületes levelét kglmednek ma harmad napja vettem el, continentiaja szerint im böcsületes ember szolgámat János uramat pro termino expediáltam, medio tempore, elhittem, elvette 23. et 25. költ leveleimet s megérthette kicsiny tehetségem szerint kész voltomat édes Hazámhoz, ez után is az mire az jó isten segítene, nem kívánnék szintén utóbbi lenni; míg oda jártam volna, érkezett vala palatinus urunk ő Ngának levele, kibin ő Nga-

parancsolta volna felülésemet, gondolván, hihető, hogy Árvában üljek fel, de az még csak lehetséges, inkább kívánnék már kglmetekkel tünnem, el kell ugyan Arvában is tekéntenem, az hova Isten kglmességéből ez órában indulok, örömet elvárom, hova hamarább mire segíti az jó Isten kglmeteket édes Hazánk oltalmában, s hogy felől megírt jámbor szolgáltnak hitel adattassék, és kglmed intimatiója szerint követemnek esmertessék, szeretettel kérem, kglmed szolgálja s jó atyjafia maradván, kívánom, Isten sokáig tartsa s éltesse jó egészségben kglmedet. In arce Késmark ult. Augusti, 1663.

Theökeöly Miklós uramnak írott levélnek pariaja.

Való dolog, úgy mint vére kglmednek eddig is sokszor bánhattam rendetlen magaviselését, de készebb voltam hallgatni, hogy sem mint valami izetlenséggel azokat vizsgálnom, örömet most is azt cselekeszem vala, de mivel aestimatióm sértő ez ily kglmed cselekedeti, melyet ez includált levélből kitanulhat, szükségesképpen kellett értésére adnom, hogy Gilányi Illyés uramnak semminemü dependentiaja kglmedtül, ha mi restantiája tavalyi esztendőre s nem contentáltatik, tanáljon meg engem felőle, ez jelen való esztendőre mi cedálhatna, várjon üdőtül s az számvételtül, az Thurzó familia részéről való szeginségen ne hatalmaskodjanak szolgálai s legkisebb dologban se parancsoljanak, mert való dolog, oly esik rajtok, mely kglmednek sem fordul becsületire, sokat szenvedett az itt való szeginség is olyat tőlek, de való dolog, jövedelme bánja meg kglmednek s ez után penig ... .. menjenek véle, ha nem tudta vagy nem akarja tudni, el fogja hitetni magával, reám bizattott az Thurzó familia jószága, abban bizony csak magamhoz hasonló sem dictal, csendesedvén az állapotok, törvényesen is hogy vindicalja injuriáját Gilany uram segítettik, ez után el se szenvedje, ha emberséges ember, ám Letava várában lehet kinek parancsolni, úgy ... .. amily cselekedetivel sem elégedvén meg boros nyelvét igen elbocsátotta s azzal rágalmazott, rossz jószág adattatott tőlem kglmednek, ha az nem lesz vala, csak most is örömet látom vala, ha alkalmatossága lött volna, csak kglmed részéről ne legyen fogyatkozás, eddig is igen kevés dolgom volt nekem kglmeddel, de ez után annyi sem lesz, meglátja, könnyen elférvén egymás nélkül, nem bánik úgy az méltóságos familiának ily becsületes ember szolgáljával, az ki úgy tudom tudta eddig respectálni kglmedet s nem vesztene benne, ha most is oly ember praeceptora lenne; ezeket ha ezen jószágnak directora (?) nem volnék is, úgy mind

véremnek értésére adnám. Tartsa és éltesse Isten kglmedet és segítse dolgainak rendesebben való dispositióiban. Árva 4. Septembris, 1663.

Egresdi Bold. uramnak írott levélnek pariája.

Egészségemben való alteratiómra nézve nem lehettem jelen az tegnapi gyűlésben, Keczer uramat expediálván oda, mivel Majlát uram voltaképpen beszélgetvén az gyűlés előtt, elhittem, tudta referálni ő kglme édes hazámhoz való készségeket; úgy az ő Nga dispositiójának is mely szivesen kívánnék satisfaciálnom, noha elég sok difficultásim ez iránt és feles költségem is, s im csak ez órában is mit írjon kassai consultatión jelen volt szolgám, in specie oda küldtettem levelét, valamint adja az én Istenem, de hogy lássa ő Felsége úgy palatinus urunk is készségeket, tagadhatatlan lévén az is, ez vármegyét kívüllettem alig lehetne kivinni, azért resolutus vagyok abban, ha csak lehetséges lézen, accomodálhassam magamot az ő Nga dispositiójához. 8 hujus költ levelét kglmednek az elmúlt estve 9 órakor vévén viradtig Keczer uramhoz küldtettem, az vármegyebeliek közül Kubini városban tanálván nagyobb részét, közlette kglmed tetszésit Trencsiny felé hogy mennének, de csak hallani sem akarták, egy általjában Thuróczban mennek se nem máshova s oda várják az ő Nga dispositióját és parancsolatját, Pinteken és Szombaton lévén itten az mustra, ha mi ellenkező hírek nem interveniálnak, Isten kglméből megíudul ez vármegye. Ez includált Gilanyi János levelét elolvasván kglmed szaggassa el, és felette kérem, mikor honnan hirei, minden késedelem nélkül írny ne nehezteljen, ha csak Rovnahorán lejendő sanczokra küldi is, az kikhez holnap fogattatok derekason egynehány száz embert rendelvén erectiójokra, magam is kedden megtekingetem mindazokat mind az Kisfalván levőket, és az menyire csak lehetséges, pro summo posse providealok eziránt is, még is szeretettel kérvén kglmedet, ugyan voltaképpen írjon. Kivánván etc. Árva 9. Septembris, 1663.

Pethő Sigmond uram levelének mása.

Alig hiszem akárkinek is galibásobban lehessen dolga, s el sem tudok pedig igazodnom, mi tevő legyek, az 13 vármegyével én máris felültem vala s ezután is az ő kglmek limitatiója szerint az hópénzes katonákat megtartanom és personaliter is felülnem később volnék ottan, hogy sem itten, de más felül P. urunk ő Nga mit parancsoljon levele által, úgy szóval való izeneti is mi legyen Majlát uram által, meg-

értheti kglmed az böcsületes ember szolgámtól. 3 hohnaptól fogva elég haszontalanul fizetvén hópénzes katonáimnak, az ötven lovas könnyen kitelhetnék s az hagyott napra pro 18. hujus Monakon lehetnének, de ez ily ő Nga parancsolatját csak lehetetlennek láttam postponálnom, hagyom az kglmed jó itiletire is. s így már minden ez iránt való difficultásomat félre tévén, im induló félben vagyunk, látván ez három vármegyét alig indíthatni volna is meg. ha el nem tanálok valamenni. Azért kglmedet szeretettel kérem. Bakos Gábor uramnak irnya ne nehezteljen, érthesse ő kglme, mi legyen az oka, hogy az 13 vármegye limitatiója szerint lovasim ott nem lehetnek, egyébiránt bizony dolog, inkább túrek vala már kglmetekkel.

Erdélyben való jószágocskáim praefectussa Hedri Benedek uram, az mint írja, szerzett két paripát számomra, ez levellem megadó szolgámat Csuti uramat úgy küldettem, elvégezvén kglmeddel való dolgait, ha az pogányságra nézve bátor-ságosnak látná, menne el s hozná ki azon paripáimat, kikre valóban volna is szükségem s így kérném kglmedet, hadd lenne kglmed úti levele nála. Több országos gondjai között per occasionem ha az mi földünki állapotokról tudósít bár csak az posta alkalmatossággal, Rosemberkre dirigálván az levelet, azt szolgálنام meg kglmednek, kívánván, Isten kegyelmedet tartsa s éltesse jó egészségben. Arvában 10. Septembris.

Révai Ferencz uramnak írt levélnek mása.

Ez Árva vármegyének intitulált kglmed levelét ez órában vévén, bizony dolog, örömet az vármegye gyülésére differálom én az választételt, hogy sem magam rescribáljak, de mivel sietteti kglmed, és többek között valóban sértegeti az én kicsiny aestimatiómat is, kellették rescribálnom kedvem ellen is; jól tudjuk vármegyéstől mit írt és parancsolt ő Nga, úgy nekem is, de kglmed úgy látom nem tudja vagy nem kívánja tudni, s hogy megértse, im pariaját küldöttem kglmednek, kérem, cselekedje kglmed is azt, az minthogy elvárom kegyelmedtül, mely meglévén könnyebb lesz feltött kérdésekre kglmednek megfelelnem, mert az nemes vármegye eddig nem tudta, hogy kegyelmed directiója alá bizattatott volna, elhiszem maga sem kívánná, bár édes bátyám uram kegyelmed előbb olvassa vala meg az levelet, hogy sem suscribálta, mert nem kglmedet concernálandó periodusokkal lón azon levélnek expeditiója, az mint azt maga is helyén hagyja, ha jobban bele tekint, nem szükség kglmednek azon törödni, mikor indul ez vármegye, mennyid magával leszen s kicsoda az előtte

járója, úgy azon sem, hol tekintse meg vagy arra bizonyos helyet rendeljen, mert ha vágyódna megnézésére, valahonnat szereti, onnan nézheti. Arra kelvén az dolog, tudja az vármegye Palatinusunknak dispositióját, hogy Fárasztó hegynek innét parancsolja ő Nga megtelepedéseket, én látja Isten azt tudom vala, nem birván kglmed jószágot Thuróczban, valamely fiára hagyta az nemes vármegye igazgatását is, de azt én nem rosszalom bono cum Deo, kglmed lássa, mint forgatja maga dolgát, úgy azt is, micsoda az ez iránt való kglmed parancsolatja, örömet elvárom, az mint máris megírom. szükség kívül való dolognak tartom azt is, hogy ily üdőnek előtte fenyegetőzik, nem patialja ha ki pinz nélkül mit elvenne, mert vanae sine viribus minae, azt hinném. az nemes vármegye fogja tudni az jó szomszédságot respectálni. Kglmed ugyan kérem édes bátyám uram megbocsásson, hogy csak annyira is kellett rescribálnom, bizony kglmed idejére és kglmedhez való vérségemre nézve nem örömet cselekszem vala. Tartsa és éltesse Isten kglmedet. In arce Arva die 9. Septembris, 1663.

Petheő Sigmond uramnak írott levélnek mása.

Alig hiszem akárkinek is galibásobban lehessen dolga, el sem tudok pedig igazodnom, mitevő legyek az 13 vármegyével, én már is fel ültem vala s ez után is az ő kglmek limitatioja szerint az hó pénzes katonákat megtartanom és personaliter is felülnem később volnék ottan. hogy sem itten, de más felől palatinus urunk ő Nga mit parancsoljon levele által úgy szóval való izeneti is mi legyen Majlát uram által, megértheti kglmed ez becsületes ember szolgámtól; három holnaptól fogva elég haszontalanul fizetvén hópénzes katonáimnak, az ötven lovasim könnyen kitelhetnek s az hagyott napra pro 18. hujus Monakou lehetnek, csak legyek assecuratus. kglmednek nem leszen ellenére, palatinus uram dispositiójához alkalmazhassam magamat. tehát kérem írja meg Bakos uramnak, mire nézve nem lehetnek katonáim, mert két felé nem szakadhatok, eddig elég költségben vagyok, bizony dolog az, mint már is megírtam, inkább türek vala kglmetekkel . . . magamtól nem cselekedhetem, azért kellett kglmedhez sietséggel küldenem. Kívánom, Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Arva, die 10 Septembris, 1663.

Révai Ferencznek írott levélnek mása.

10. költ levelét ez órában vévén reménlettem, ez előtt is már érthette Révay Miklós uramtól itt létemet, kedvesen

veszem ugyan látogatását kglmednek. tagadhatatlan dolog, vettem parancsolatját palatinus uramnak ő Ngának, kinek pariaját köldtettem is kglmednek, nekem eziránt hosszú elő számlálásra való mentségem, és sokképpen való difficultásim lehetnének, mivel derekas residentiam nékem az kassai generalissághoz tartozandó, nem csak eleim sőt már magam is csak nem régen elég sok költséggel ott ültem vala fel s ide éppen csak gyermekim látni s az Passusokról disponálni hogy jöttem volna, vettem az ő Nga felül említett parancsolatját, 3. hujus Cassán levő consultatiókor csak lovas is ötven limitáltatván reám loco personalis insurrectionis, elgondolhatja kglmed, mely költséges és csak lehetetlen ez két felé való szakadás, de édes hazámhoz s nemzetemhez való szeretetemtől superáltatván, Maylát uramnak is sokképpen való persvadeálásától is viseltetvén, resováltam magamot nemcsak felültessem ez vármegyét pro ratione temporis, de magam is ő kglmekkel együtt felüljek, minden hadi apparatusim és szolgálímnak is egy része Késmárkon lévén, napok telnek, még felérkezhettek, de mind nehezebb az szegény igye fogyott községnek elkészölése, előbb nem lehetett must-rára való terminusok. hanem 14. et 15. úgy hogy mindjárt indulhassanak is meg. csak lehetne kglmetek vármegyéjének mi szaporájával, mert való dolog bár elmenjenek is Fárasztó hegy alá, de alig hiszem tovább menjenek, míg expertusabb hadakat nem látnának, kikhez conjungalhatnák magokat, így talán kglmetek részére majd hasznosabb volna, ha csak mi bizonyos számu gyalogot adna ez két vármegye, hogy sem maga s kglmetek emésztésével haszontalanul töltenék ott az időt, kiről talán kglmetek is magok között ezekről consultálkodik, az míg nekem is ott lenne késésem s arra való dolgom, nem mulatnám el Stubnyán való mosódást. Az hol penig kglmed ez elmúlt ország gyűlésében való articlust emlegeti, ez vármegye semmit sem tud azon articulusban, nem is látta, nem hogy alkalmaztatná ahhoz magát, de extra articulos etiam illos satisfaciál ez igye fogyott vármegye maga obligatiójának, kire segítse Isten fejenkint benönket és éltesse kglmedet is jó egészségben. In arce Arva die 11. Septembris, 1663.

Egresdi uramnak szóló levélnek pariaja.

Generose domine Frater observandissime.

10. költ levelét kglmednek ez órában vévén alig ha még akkor vette el 9. írott levelemet, valamint akkor is megíráim, most sem írhatom egyebet az én ez vármegyében való

felülésemről lévő difficultásimról, nem csak eleim, de magam is csak nem régen Cassai generalissághoz ülven fel, tam loco personalis insurrectionis is ujobban ott limitáltak, kétféle hogy szakadjak, nem tudom, egyszersmind hogy praejudicáljak is magamnak, de irván Petheő uramnak, ha csak lehetséges, mind ezeket superálván, itt is felülek, csak szintin hadi aparátusimat és oda haza lévő szolgálmat várnam meg, azért ez készületlen s egyébaránt is igen nyomorult népség elkészülhet, megmustrálhat s nyomokodik, azonban én is az mint lehet elkészülek, de hogy ez vármegyét palatinus uramnak dispositiója ellen Trencsinben vihetni volna, az egy lehetetlenség s csak hallani sem akarják, az mint tegnap is megírák kglmednek, félek rajta, Thurócznak sem lesz nagy szaporája ott létünkben s ki tudja, ha nem szaporább volna-e, ha mind ez mind Liptó jól megsegítené őket gyaloggal, azonban magok vármegyéjében vigyáznának az még csak lehetne magok vármegyében lévő passusokra, mert úgy látom, azt sem tudhatja ember, honnat kellessék inkább félni, bizony kicsény securitast igirhetünk magunknak itten is, mert nép noha elég bő, de fegyvertelen, az kiknek mi rosz fegyvere is, tudatlan hozzá, hanem ha magam kevis embereim között bizhatni volna valamintire hozzájuk, kglmed előtt megvallhatom, bizony kezem között való költségem felett is mindent kész volnék elkövetnem, édes hazánknek ha mit használhatnék, mellettem lenni szokott harmincz Dragonnyomat örömet megszaporitanám egynéhánnyal, a vigre be is köldettem embereimet Krakóban, ha tanulhatnának.

Huszoká (?) megyen jön emberem, az mint tegnap is ment böcsületes ember szolgálom, ha lehet szintén oda be való jószágaimban is nimenémű két paripám kihozása végett, ugyan alkalmas jószágom lévén oda be, nem tilthatják embereimnek szabadosan való s ki-bejárásokat s igaz dolog, Keresztes mezejére szállottak ők is, de nem hiszem tatár jönne melléjek, vagy hogy erre jönni való szándékjok volna, Isten tudja nem tudom, nem remélhettem, de ez ily formán való készen léteket az fővezér parancsolván nem merik elhallgatni, úgy vagyon Kut-sok passa mindenestől kijött Erdélyből, váradiakkal táborban szállott, de én mind azt gondolnám csak az vigyázásnak s rettentésnek okáért, ha mi olyat érthetnék, meg se gondolja, ne közleném kglmeddel s kglmedet penig valamikor Isten hozám hozná, mindenkor jó szévvvel és szeretettel látnám s azt penig fölötte igen köszönném, hogy állapotokról voltaképpen tudósít. Szeretettel kérem, pro summo posse cselekedje ezután is azt, kívánván, Isten kglmedet sokáig jó egészségben tartsa és éltesse. In arce Arva die 11. Septembris, 1663.

Révay Miklós uram levelének mása.

Spectabilis ac magnifice Domine frater observandissime.

Elvettem kglmed levelét, és mivel bátyám uram is írt, ő kglminek mindenekről rescribálván s együtt lévén kglmetek, ha semmit nem írnék is, tudom nehéz néven nem venné, de úgy sem akarám elmulatni kevéltképpen az Dávid uram fia felől, ... az én oly cselidem, nem is tudom hová szorítsam, nyugodjék meg benne kglmed, most is közölek ki együtt ki másutt, így az egy lehetetlen, hogy ebben kglmednek kedveskedjem, egyébaránt ha miben tudnik kglmednek szolgálnom, kglmed atyafia maradok, egyebekben bátyám uram levelére relegalván magamot, kívánom, Isten jó egészségben tartsa és éltesse kglmedet. In arce Arva 11. Septembris, 1663.

P. S. Nem tudom, mitől ijedtek meg az kglmed letovai emberei, mivel az kis Fátrán lévő sánczoknál mind az két vagy három Dragonnyom, azok is csak az munkásokra vigyáznak.

Révai Ferencz uramnak írott levélnek mása.

Spectabilis ac magnifice Domine frater observandissime.

Azelőtt egy órával rescribálván kglmednek, úgy vettem újokban levelét kglmednek, nemkülemben az nemes Thurócz vármegye levelét is illendő böcsülettel, mivel pedig azon nemes vármegye kglmeddel együtt vagyon, gondoltam, egyet tészen ha kglmednek irok mindazokról, nem akarván késeltetnem az követet úgy szorgos distractiómban is tenorát tenni. Én mindeneknek előtte fejenkint kglmetek atyafia és szolgája, való dolog nem incommodalni, de szolgálni kívánnék, ha miben lehetne, nem tudom honnan indíttanának ő kglmek az ily talán szükség és időnek előtte való cautióra az kártételek praecaveálására nizve, kivel kereszténi és szomszédságbéli kötelességgel is tartozik ez nemes vármegye, elhittem örömost igyekezik is rajta pro summo posse, nem is oly sokan ő kglmek, hogy oly sok kárt tehessenek; az mi az felszedendő parasztságot illeti, az dispositio úgy vagyon, mindenik negyven számú embernek szekere legyen s azon élésecskije az mennyire csak lehetséges, de óhatatlan volna oly provisio és oly disciplina, hogy szintén minden kglmetek terhe nélkül lehetne, mennyien fognak pedig lehetni. az lejendő mustakor tetszik meg, elrendelvén ugyan egy sessiotul négy legényt, de mind comparealnak, a kik tanálatnak arra valóknak. azon felől megírt musta mutatja meg, nem jár ott kicsiny gondolkozásom igen haszontalanak ... .. hogy csak sokaságból álljon, hanem az mennyire lehetne azon vagyok, az mennyin lehetnek, lennének valamire valók, az mennyire lehet az vármegye se maradna

szintén fegyveres nép nélkül, így mennyin tanáltatnak az mustra után való megindulásakor ha volna colimalhatni, csak magam kevis cselidem felől sem tudok mi bizonyost írnyá, mert ide nem úgy jöttem, hogy én innét és itten üljek fel, el van széledve csak kevis cselidem is, kik ily rövid idő alatt mennyén győlhetnek, nem tudhatom, mert most is két fele vagyok, loco personalis insurrectionis Cassán limitáltattam az 13 vármegyétől, az mi eddig fogadott mezei katonám volt volna, ott vagyón s az én kicsén állapotom édes bátyám uram igen kevésre terjed, noha bizony szévem szerint igyekezném hazám szolgálatjában, de ad impossibilia nemo obligatus, noha eddig is kevis kezöm között való költségem felett cselekedhettem az mit cselekedtem s egy általjáu fogva itt nem tartoznám felülnem, de netalántán másoknak is botránkozást szerezhessenek azzal, és causáltassam, im azt is kész vagyok pro hac vice megcselekednem, eo respectu is, hogy mivel palatinus urunkot nem informálhattam, de többszer is azt cselekednem nem ígérem magamot s megvállik az oda való vice generalis Pethő Sigmond uram is mint fog lenni azzal contentus; hogy azért az nemes vármegye igéri az iránt való kedveskedő jóakarátját, hogy kívánná az Fárasztó hegy alatt alkalmas helyen való megtelepedésemet, igen köszönöm az ő kglmek jó akarátját, ha ugyan csak el kelletik már az mustra után mennünk kglmetek felé, Pénteken, Szombaton elíg baj lesz még megmustrálnának és megválogattatnának, Vasárnap ha léphetnének ki az vármegyéből, de még csak Szent Mártony tájatt írnek is, az vizek mia való alkalmatlanságokra nézve kíváltképpen ha nagyok lesznek, magam ha csak hétfűn indulnék is, könnyen elérhetném, úgy, hogy kedden Szutsánt szállhatnék hozzáam tartozandó cselédimmél, Dragonnyal és gyalogommal, mely gyalog mind kevéssel több száznál, ha el nem maradnának is benne, az nemesség és parasztság mennyére tölhetik, és azon napon mely tájan szállhatnának, ha ugy tetszik kglmeteknek, örömet elvárom kglmetek tetszését vagy dispositióját, holott pedig kglmetek szükség kívül valónak látná, az hova mikor Isten segéte ott szállanának, előbb az készületlen szegénység hogy Túróczban lehessen, az egy lehetetlenség, Liptó vármegye is tudom csötörteken mustrált meg generaliter úgy, hogy azt hozván az idő menten meg is indulhassanak, tovább mit cselekesznek nem tudom s nem vésgálom, adta volna Isten, ezekkel se kelletik vala alkalmatlankodnom, kihez én elég szokatlan és inexpertus vagyok, megvallom, mire segét azért az jó Isten, az idő mutatja meg és szévem szerint kívánon compotaltatnom palatinus urunk parancsolatit kglmednek lött ő Nga intimatióival, és mint fognak lenni az ő Nga

tovább való ordinantiái. Tírek az kglmednek mostani levelében ellenem való panaszára. Isten kglmeddel vagy arra rendeltetett embereivel szemben juttatván, ad oculum mutatom meg. én vagyok az injuriatus, de transeant hic et nunc illa s ha kglmed előbbi atyjafiának akar tartani, annak is tanál. Bajnóczi tiszttartó leveliből irtem bátyám Révai Miklós uram ő kglme feles számú lovassal és gyaloggal való oblatióját, úgy nem igen volna szüksége kglmeteknek az vármegyéknek Turóczban való lételekre, adná Isten, lehetne mind az szegény haza mind kglmetek commodunjára, kinek kglmes gondja véselésében ajánlom kglmedet is. In arce Arva die 11. Septembris, 1663.

Tököli Miklós uramnak szóló levelének mása.

Spectabilis ac magnifice Domine frater observandissime.

Mind időmre mind hivatalom szerint való obligatiómra nézve tovább való gonosznak praecaveálására atyafiságosan intő elég böcsülettel írott levelemre mely értetlen, mocskos (s nem tudom miben felfuvalkodott) válaszul írott levelét vevén kglmednek, ámbár adja Isten, ne legyek igaz jövődő mondó, de félek hamar nap reá tér avval, az kin nem törődik s nagy fent véski maga dolgát. Ne adja Isten azt kívánjam, akármi-ben is reám szoruljon kglmed s bizonyos is légyen abban, megtartatik mocskos levele, ha keresné vagy kívánná is, el fog lenni az én atyafiságom nélkül, egy szóval az Thurzó familia jószágában legkevesebb kárt is ha szolgája vagy maga is teszen kglmed, maga részére jutandó jövedelme bánja meg. Hogy kevés jövedelmő az az jószág, az kit én tőlem birna, tudhatja, felebb nem adtam sem adhattam, hanem az mint magam vettem, megválk jó öcsém uram micsoda jó jövedelmű jószágokat szerzett magának jószáginak elvesztegetésével is, de ezeket nem azért írom, hogy azt vizsgáljam vagy akárki előtt is forgassam, kevés gyönyörűségemre lehetővén az kglmed felől való emlékezetek. Ily minden szükelkedés nélkül való jó állapotit kglmednek, az mint írja, nem bánom nem irigylem, sőt ezután is szévem szerint kívánom, magára nézendő dolgokban is akár mit csináljon, de az én kicsény aestimatióm sérelniben ne bocsátkozzék, ugyan kérem is tartózkodjék, noha úgy látom, nem akarja elhinni, de hitesse el magával kglmed, arról tennem akar mikor s akar mi módon igen könnyű dolog, noha igen állatja minemű emberekkel volt eddig dolga, úgy tudván azokon is elég kevés haszonnal való victoriát obtinealt, de félek rajta, annál is kevesebbet nyér azon, az kinek tunyirát is talám majd fogja kglmedhez mostani irtékébül hasonló (így) (!) Tartsa és éltesse Isten kglmedet s adja jobb maga megemeserését kglmednek. In arce Arva 12. Septembris, 1663.

Nemes Szepes vármegyének írott Groff uram levelének mása.

Ngtok s kglmetek becsületes levelét mihent vettem, azonnal késedelem nélkül rescribálni kívántam. Az én Ngtok s kglmetekhez való affectiómról, az szolgálatban és kedveskedésemben való kész voltomról szükség nélkül valónak látom az ez iránt való assecuratiót és ajánlást, mint azt való dolog nem csak szolgáim által, de magam személyében is nagy örömet cselekedném s az mezei katonáim bizvást Ngtok s kglmetek számára lehetnek, noha elég kedvem, sőt tartozásom kívül is, de palatinus urunknak ő Ngának ily atyai és szorgos parancsolatjára, kinek im pariaját is küldtettem, ez vármegyével kelletik felülnem, nem lévén időm, módom ő Nga előtt való mentségemre, látván pedig ez két három vármegye, ha megvonszom magamot s fel nem ülek vélek, ki sem mozdulnak vármegyéjékbül, mezei katonáimnak az feljövetelekben által látván difficultásokat, helyettek dragonimat s gyalogimat szaporítván s nem kedvezvén az én kicsiny állapotomhoz képest erőm felett való sok költségemnek is, ha mit használhatnék édes hazámnak s nemzetemnek, reservata tamen hac cautela ez után is az ily felülésben Ngtoktól s kglmetektől nem kívánok elszakadnom sem többé cselekednem, ha csak lehetséges, azonban ez ily intervenientiámról sietséggel akarván értetnem vice generalis Petheő Sigmund uramat, postán küldtettem Csuti uramat, azon én mezei katonáimat Dajka István uram hozzám való kötelelességektől felszabadítsa s maga bár csak egynehányad magával siessen mellém júni s mivel Csuti uram Kesmarkra divertált, és Gillányi uram tudhatta ebbeli Ngtok s kglmetek szükségit, meg sem gondolom, ne írta volna meg Dajka István uramnak, az katonák tartatnának meg Ngtok s kglmetek számára, maga vicéjét rendelvén eleikben s így ha maga feljött is, fogyatkozást ugyan nem szenvedue Ngtok s kglmetek, ki ha úgy tanált történni, igen commode esett. Én szerencsémnek tartanám, ha mit ez iránt is szolgálhatnék és succurálhatnék Ngtoknak s kegmteteknek, az mint, hogy míg élek is Ngtok s kglmetek igaz attyafiai tanáltatván, kívánom, Isten Ngtokat s kglmeteket tartsa és éltesse jó egészségben. Árvában 13. Septembris, 1663.

Ad dominum palatinum de dato 16. Septembris 1663.

Sárostul Szent Mihály nevű faluból 26. Augusti írott levelemben elég búségesen s engedelmesen írtam vala Ngodnak, hogy nem csak felültem, de már negyed naptól fogvást Bodogkú felé menő utamban lévén, adtam értésére Ngodnak, ehessen excusatus, hogy így két felé nem szakadhatok, és

hogy nemes Szepes vármegye ... .. másokra sem vigyáztván utolbi sem voltanak, mert Bocskai uramon kívül nem tudok csak egyet is, az ki még akkor felült volna, és hogy extra meas etiam facultates, kiért midőn dicsiretet és tovább s többre való jó stimulust vártam s remélettem volna, megtérvén és házokhoz szállván azon nemes vármegyék kassai consultatiókor loco personalis insurrectionis porták után való gyalogokon kívül ötven lovast limitálván reám azon 13 vármegye, az idő alatt 30. Augusti Posombul költ levelét, úgy Majlát uram által való izenetit is vévén Ngodnak, mely nagy kétkedvvel igyekeztem s fáradtam pro summo posse nem csak ez vármegyével effectualtatnom, de hogy arra jobb kedvet, stimulust adhassak, magam is, Istenemmel bizonyítom, kezem között való értékem felett is szívesen igyekeztvén felülnöm tegnaptúl fogvást válogattatván, mustráltatván az föld népét, úgy, hogy ha ma nem is holnap megindítsam, magam is vélek együtt elmenjek Ngod dispositiója szerint Thuróczban az Fárasztó hegy alá, úgy hozák s adták kezemhez Soprombul 4. hujus felyül megírt levelemre való válaszát Ngodnak, ha mikor, most fájhatott méltán szívem, ez ilyen és kiváltképpen majd mindenkoron és csak nem mindenben Ngod előtt való szerencsétlenségemen, váltig exprobrálván Ngod mint keressem az subterfugiomot, hogy midőn cassai generalishoz certificalnak, ez vármegyékhez confugialok, midőn penig ide viszen, az 13 vármegyékhez; megvallom, midőn még csak rebesgették volna az personalis insurrectioniót, tanáltam vala meg Ngodat, nemes Arva vármegyének instantiájára, nem volna-e ellenére Ngodnak, ha vélek ülnék fel, Ngod az mint resolvalta magát, talám obtinealhattam volna is Ngodnál, de azonban Ngod azt parancsolván s írván, ott üljek fel, az mint hogy annak ideje korán ez oda való vice generalis uram intimatiója szerint fel is ültem vala s úgy tudnám Ngos uram, országnak törvénye szerint szabadságomban is lesz vala, de az Ngod felyül megírt intimatiója szerint szívvvel lélekkel igyekeztvén, valamint hazám és nemzetem, úgy Ngodnak való complacentiamra is postán küldtem vice generalis uramhoz, érthesse és tudhassa ő kglme, mire nézve kelletnék ez vármegyében felülnöm, az ő kigyelme resolutióját sem várván im szintén iuduló félben voltam, Isten kegyelmességébül el is megyek Thuróczig, ugyan kérvén engedelmessen is Ngodat, bizza mind ez, mind az 'nemes Thurócz vármegye directióját az kire Ngod gondolná, az mint hogy egyéb eránt is nékem bizony az ilyenekben semmi experientiam s én nagy örömet cselekszem; valamint eleim úgy magam is eddig cassai generalisság alatt szoktam felülni, úgy ez után is nagy örömet cselekszem, és soha bizony tartozandó köte-

lességemben szófogadatlannak nem tanáltatom. ellhittem. Ngod sem kíván s nem parancsol olyat. mely az nemesi szabadságnak sérelmére volna, kire alázatosan is kérem Ngodat az mint ha lehetséges volna azon is. ez ily hozzám való idegenykedését méltóztatnék letenni Ngod, holott pedig az mint eddég, tovább is csak azt hozza az én Ngodnál való szerencsétlenségem, nincs mit teennem, lelkem ismereti szerint írhatom, soha reá okot nem adtam, sem tudhatom honnat s miért legyen, adná Isten, mehetne meghitt szolgám Ngodhoz és expectoralhatuám rendesebben magamot. addig is ugyan Ngod gratiájában ajánlván magamot, kívánom etc. In arce Arva.

Egresdi uramnak írott levélnek mása.

11. hujus költ levelemre mind eddig sem jött válaszm klgmedtől, gondolnám mig sem tért vala meg Trencsiny tájáról kglmed, azomban az mint azon levelemben is megíráim vala kglmednek, im tegnaptól fogvást eléggé vesződem ez nyomorult szegénységgel s gyötrődnek embereim s váltig válogatnám őket, hogy szintén az haszontalanát és éhhel halót ne kellenék ott hurczolni s jó lelkem ismereti szerint írhatom kglmednek, itt az váron és Lengyel ország felől sok számú falu az hol mig egy kéve gabonájok nincs benn. mit vigyen és mivel éljen, örömet látom bizony, ha csak éhhel nem akar meghalni, lakik bizony Thurócz vármegye, noha bizony az mennyére csak lehetséges leszen, az disciplinában nem leszen fogyatkozás, mely az ily palatinus uramnak ő Nga parancsolatjának effectualásában mint és mely szivesen igyekeztem s magam részéről is ultra meas facultates. Istenem legyen bizonyságom s talám látatja is lesz vala respectu aliorum comitatum, nem volt semmi kedvezés, és midőn eddig való igyekezetemért is dicséretet s tovább való stimulust vártam s reménettem volna ő Ngoktól, im minémő levelét vettem ő Ngának, nem csak azt, az mit írtam volanter hagytam, de minemű levelemre s írásomra vettem s érdemlettem ily válaszát ő Ngának, azt is leparialtattam s megküldettem kglmednek úgy mint confidens jó akarómnak s atyámfának. tagadhatatlan dolog, ha csak két három nappal előbb vészem vala is el. kiigazítván az vármegyét magam menten Késmarkra megyek vala. de tartván attól, már az mustra alatt lévén az dolog, úgy hogy mehent continualódik, azonnal induljak is. azért ha kglmednek is úgy tetszik, már Thuróczban kikisérem. és az mig látom, kire bizza ő Nga, az mit nekem parancsolt. addig talám ott késem. kérem az én holtig való szolgálatomért. ha csak lehetséges. keressen módot. juthasson ez levelem kezéhez

ő Ngának. gondolván untalan jün s megyen Sztrecsenbül ő Ngához embere kglmednek, ha csak lehetséges, felette kedvesen veszem kegyelmedtül, úgy azt is ha mentül gyakrabban méltóztatik írnya, tudósítván azonban arról is kglmedet, hogy úgy látom ez mi mostani bajlódásunk holnap ha continualódik, kedden, vagy szerdán ha lehetünk Szucsán táján. Tartsa etc. In arce Arva 15. Septembris, 1663.

Lyptay viceispány uramnak írott levélnek paraiája.

Lypcsérül költ levelét kglmednek tegnap vacsora (felett) vévén el, hasonló parancsolatja érkezett palatinus urunknak ez vármegyére is. Farkas uramat mindjárt haza bocsátván, meghagytam, szemben legyen kglmeddel, elhittem, el nem mulatta s megérthette, palatinus urunk parancsolatja előtt ez vármegyének az volt szándékjok, kglmetek determinatiójához alkalmaztathassák ők is magokat, tndniillik minden sésiótól egyet állatván elő, az felét kivigyék s az felét az sánczokban hagyják, ne maradjon szintén üresen az vármegye. de ez Sopronból költ ő Nga parancsolatjára nézve mit determináltak tegnapi napon, még eddig nem érthettem, tegnap volt egyszersmind mustrájok is, úgy hinném, Sztankovánt léssen meghalások, ez két nap az várhoz tartozandók közül is az kik megmustráltathattanak, és megválogattathattanak, már nyomúlnak, holnap délig ha continualódik, és menten mennek Kralyovánra, úgy hogy kedden mindnyájan az kik megmustrálnak oda gyűlvén, ott rendeltettetnek eleikben való tiszték, úgy fognak megindulni onnan, hihető, nem előbb szerdánál, az minthogy ő reájok nézve magam sem indulhatok keddnél előbb, szerdán Szucsánt szándékozván meghálni. azmint hogy arról úgy is correspondeáltam nemes Turócz vármegyével; lehetetlen eddig ne jött volna kglmeteknek resolutiója Trencsinbül, miképpen értse és accommodálja magát kglmetek palatinus urunk parancsolatjához, nekem azmint Gilani Illyés uram írja, ott nem annualtak ő Nga parancsolatjának, úgy hogy per singula capita insurgaljanak, de ha kglmeteknek mégsem jött volna magok főispánjától ez iránt való intimatiója, aligha ez három vármegye eziránt determinálhat mi bizonyost, hanem ha mind az három vármegye együtt consultálkodik, úgy végezhet mi bizonyost s bocsáthat követséget ő Ngához, ki nélkül, látni való dolog, nem is fogunk lehetni, kglmetek holnap mit végez, örömet értem s egyébbiránt is ha honnan mi hirei tanálnának jönni kglmeteknek. Tartsa és éltesse Isten kglmedet. In arce Arva 16. Septembris, anno 1663.

Szepesi praepost(nak) írt levélnek mása.

14. költ leveléből kglmednek értem s köszönem látogatásban való jó szándokát, úgy vagyon, Késmárkon általam menő utjakor még késmárki házamnál voltam, nem késő ezután is s mindenkor jó szívvel is látom szegény házamnál kglmedet. Ezenkívül is elbitttem, értette már kglmed az tatárnak Morvából való megtérését. azmint hogy azt hallomással írhatom, reménlem is nem külemben lenni az dolgot, mivel ez elmúlt éjjel érkezék ő Felségének Bécsben 13. hujus költ parancsolatja, kiből ő flge parancsolja, az mely helyt és napot praefigalna palatinus urunk ő Nga, sietne ez nyomorult három vármegye az felvött föld népével együtt. az kikkel eddig jüvén, és ide késérvén őket, mivel az én derekasabb residentiackám Késmárk levén s nem az generalisághoz tartozandó, írtam palatinus urunknak ő Ngának, bizattatnék az dolog inkább másra s én, azmint eleim s magam is eddig, később vagyok inkább ezután is az 13 vármegyével együtt ülnem fel, megmutatja az idő, ez ily intiómnak mi módon inhaereálhassak, bizontalan lévén azért, ha innét visszamehetek-é vagy sem. Továbbá való kglmed írására szükségesnek láttam rescribálnom. s nem tudom honnat s miből itélné kglmed nem lenni elégségesnek azon mátyásfalusi patert, azkit szelid, böcsületes és rendes magaviseelő egyházi embernek esmervén s az szegény embereim is egy szívvel lélekkel azt kívánván s ohajtván, autoritate juris patronatus praesentaltam országunknak erről írott világos törvénye szerint, kitül recedálnom nem illendő, nem is fordulna böcsületemre, ha azért mi oly méltó consideratiói lehetnének eziránt kglmednek. én tovább is contentus lések ő kglmével ottan is azhol vagyon, és Árvában másról provideálok, azkivel valamint magam, úgy az szegény embereim is contentusok lehessenek, de hogy kglmed me in scio et non consentiente küldjen oda papot s az én protectióm alá commendálja, kérem, azt ne kívánja, mert azt nem cselekedhetem s nem cselekszem, megbocsásson kérem, és ha mi oly embert küldett volna oda, azki én általam nem praesentáltatott országunknak világos törvénye szerint. revocálja kérem. egyébiránt nemcsak ez, de ha mi más nagyobb dologban requiráltatnám is. azmely kicsiny aestimatiómat s nemesi szabadságomat nem sértené, nagy örömet kívánnék szolgálnom kglmednek, kívánván etc. In possessione Haj 22. Septembris, 1663.

Palatinus urunknak írott levélnek mása.

16. hujus írott levelem juthatott-é Ngodnak kezéhez, nem tudhatom. kiben többi között írtam arról is, mely szivesen óhajtanám, lehetne szemben Ngoddal meglőtt szolgám Farkas uram, azki im ujobban is expediáltatott, ha csak lehetséges leszen, hogy elmelessen ez három vármegyének követeivel, ablakot nem nyithatok szivemen s ha még sem adhatom elegendő jelét az én noha igen kicsiny édes hazámhoz való szeretetemnek s Ngodhoz való kötelességemnek, nincsen mit tennem, úgy vagyon, elfelejthetetlen szívem fájdalma az én Ngodhoz eddig való szerencsétlenségemen, mind könnyebben szenvedhetném penig, ha ki ellenem való vádlásában valaha subsistálhatott volna, de ha jól gondolkodom magam állapotjáról, csaknem minden nagy rendek előtt ily kedvetlenségben az én személyem, igen kicsiny vagy semmi respectusom, kirül eleget írhatnék, ne talámtán könnyen offendáltathatnék Ngod. ha azért méltóztatik meghallgatni s hitelt adni jámbor szolgám szavainak, lehetetlen, ne esmerjen s ne tartson sokaktól is igen injuriatusnak lennem s az felől megírt okokra nézve mégis csak nem mindenkor én az vétkes, ily móddal való életemet, te tudod Isten, nem óhajtom, ámbár akárkié volna ez világi dicsősége, ellátván akármikor sem remélhetem én ez világi boldogságot, azmig azért az én Istenem éltet. tovább is én engedelmesen ajánlván magamat az Ngod gratiájában, kívánom, Isten Ngodat tartsa és éltesse jó egészségben.

*Illyésházi Gábor uramnak írt levélnek pariája sub dato 4.
Novembris, 1663.*

Úgy tudnám, kglmednek is elég distractiói s nyilván lehet kglmednél az én csaknem minden értékem felett való occupatióim s költségem édes hazám s kegyelmes uram szolgálatjában, kiben elég része levén árvai szegénységnek is, úgy tetszik, minden nehézségtől oltalmat érdemelnének még az idegenektől is, kglmed embereitől pedig mint tractáltatnak, megértheti csak az includált supplicatióból is, noha hic et nunc semmi kára, de az mennyiben örökké kglmednek méltán fájhatna, akarnám szívem szerint, ha megorvoslásában mi modalitást tanálhatna s mutatna kglmed minden ebből könnyen következhető alkalmatlanságoknak s izetlenségeknek praecaveálására, mert hogy ezeket szenvedje vagy tovább szenvedhesse az jószág, illetlen s lehetetlen is, azért örömet elvárom ebben való válaszát kglmednek előbb hogysen

egyébkint való orvoslásában fáradoznom s provideálni kinszerítettém. Kívánván, Isten kghmedet tartsa és éltesse. Ex statione Haj.

Vacante ad praesens parochia S. Joannis Baptistae in Orawka sub Spitkowski, in comitatu Arvensi, dioecesis Strigoniensis juris patronatus nostri tanquam plenipotentiarum directoratus bonorum arcis Arva, ad quam ecclesiam sic vacantem reverendum Andreám Mogunyai vita ac moribus laudabilem pro regimine et cura animarum dictae parochiae duximus, reverendissima Dominatio Vestra ad dictam ecclesiam canonicè investire et introducere vel investiri et introduci curare velit, dando et concedendo ipsi in spiritualibus regimen et admimistrationem antelatae ecclesiae. In cujus rei fidem has ei dedimus sigillo nostro munitas, ac manus nostrae subscriptione roboratas. In arce nostra Kesmark die 18. Augusti, anno 1663.

Szepesi prépostnak írott levelnek mása.

Kghmed által recommendaltatott pater relegaltatott megtérésemre, az ki praesentálván magát, az cattharus mia való alkalmatlan egészségemre nézve akkor ugyan velem szemben nem lehetett, hanem embereim és írás által, kinek eddig való maga jóviseléséről eléggé lévén informatus, contentissimus leszek ő kghmével és minden tovább való halogatás nélkül praesentatoriát kész vagyok kiadnom, csak az már kiadott praesentatoriáimnak az hátára íratassék azon Mogunyai paterrel, sponte cedalt nekik, és kghmed az mint levelében assecurál, kérem szeretettel, hova hamarább tegyen satisfactiót Zagurszkiról, az ki nemcsak szegény embereimet hogy képtelenül károsította meg, de velem is mint bánt, eddig constálhat. Azért még is kérem, mindezekben tégyen satisfactiót s nekem is az kghmeteknek egyébképpen való alkalmatosságom s készségem, kívánván, Isten kghmedet etc. Arva 22. Novembris, 1663.

Bori uramnak írott levelinek mása.

Generose Domine mihi semper confidentissime.

Beszterczirül 20. hujus kült böcsületes levele kghmednek ez órában jutván kezemhez s tudván kghmednek szünetlen való szorgos dolgait, méltán praetermittalhatnám s leveleim olvasásával azokat hogy nem kellenék szaporítanom, tudhatnám ugyan, de való dolog, én is már akkor tudhatok s érthetek mit az dolgokról, midőn kghmed levelit láthatom s

azt akarnám, ha lehetséges dolog volna, vehetném minden napon, de szintén terhére nem kívánnék ugyan kglmednek lennem, hanem azmennyre csak érkezhetnék, noha én ugyan eddig kglmednél nem sokat érdemelhettem, sehol semmi alkalmatosságom nem lévén az kglmednek való szolgálatomban, hozzám való sinceritását pedig kglmednek naponkint, meg kell is vallanom kglmednek, ez iránt való érdemem kívül is tapasztalom, úgy írván s értvén, hogy sohol semmi kglmedhez való promptitudoimmal eddég okot arra nem adhattam, megvolna ugyan készség s az igyekezet, mert való dolog, az én kglmedhez való sinceritásom oly s annyi, csak azt nem volnék kész megcselekednem s azzal nem tartoznám, az mire szinte elégséges nem volnék. ily igaz jó akarajának s kész szolgálójának tudván lenni. adjon is reá occasiót s engem mint föttig tartson meg kész szeretetiben s opiniójában.

Az hol írja kglmed, oly dolgokról is lenne beszédje velem, sok mérföldek fáradságával sem szánná velem való létét, ha azért abban mégsem adattathatnék mód, kérném azért, mennyire lehetne, levele által exprimálni ne neheztelné, úgy arról is, mit efficialhatott per occasiones az lengyelországi állapot felől való insinuatiómban is, kiről az mint érthettem kglmed levelébül, írja, két hét alatt is tapasztalhatná hasznosan való fáradozását, melyet fizessen meg Isten kglmednek, ha én meg nem hálálhatnám is; hogy az egész Dunán innen való vármegyéket Beszterczire szándékoznék convocálni palatinus urunk ő Nga, azzal sérték meg az vármegyék követei is, de terminussát ezen kívül nem értettem volt, az kin hogy én is pro consiliis jelen lehetnik vagy revocaltatnám, írja, efficialni igyekeznik, elhittem ugyan ez ily igyekezeti sem gonosz szántából, de én nemhogy kívánnám, hanem inkább kerülve kerülném, nem azért, hogy szolgálni nem kívánnék, de hogy az oly tanácskozásban teljességgel való elégtelenségemet és experienciámat nyilvánossággal tudom s kérem nagy bizodalmoson kglmedet, az mint hogy valamint az megírt dolgok végett, úgy leginkább azért kívántam kglmedhez minden késedelem nélkül küldenem, hogy ha mi eddig való oly szándékját látta volna is ő Ngának, efficiálja, ne kellessék oda lennem praeter illud tempus et locum, valahol én csak udvarolhatnék ő Ngának, nem kívánnék elmulatója lennem s el sem mulatom, mihent csak módját láthatnám. Kévném, az jó Isten tartsa és éltesse jó egészségben kglmedet. In arce Arva die 23. Novembris, 1663.

Bori uramnak írott levélnek mása.

Ez includalt Pethő uram levele és dispositiója szerint hic et nunc azon ő kglmek consultatiójára reá nem érkezh-

tem, mert csak im szinte most későn estve jutott kezemhez, mivel az jó Istennek úgy tetszett, ő kglmérül hallgassunk, én ugyan eddig sem leszek vala ellenkező, örömet cselekszem és türek vala ő kglmekkel, az mint hogy ezután is csak az úr ő Nga is tudja, eleitül fogvást mindenkor experialhatta kglmed is, készebb voltam függni mástól, hogysem másokat dirigálnom mind az inexperientiára s mind egyéb ratióimra nézve, s hogy ne véljék szánt szándékkal, nem kívánnék ő kglmekkel együtt az terhet... ..viselnem, csak legyen az úr ő Nga hirivel s contentumával, semmit sem késvén is, kész vagyok ő kglmeknek közé menni, az mint hogy elvárom ő Ngának ebben való tetszésit, akaratját s kívánom, Isten kglmedet tartsa etc. Árva 29. Novembris, 1663.

*Paria literarum ad principem regni Transylvaniae D. D.
Michaelem Appaffi scriptarum.*

Mind azért, hogy Ngod egészsége felől szemmel látott hirt hallhassak, mind penig, hogy méltó panaszaimat Ngod elibe terjeszthessem, alig vártam, küldhessem be emberemet, azki hogy Ngodat jó egészségben és szerencsés órában láthassa, szivem szerint kívánván, szükség kívül való dolognak látom, ily meghitt emberem által izenhetvén Ngodnak, sok szóval való írással terheljem Ngodat, nem kételkedvén abban is, én szómmal mondandó emberem szavai ne legyenek hitelesek, kire alázatosan kérvén Ngodat az mint azon is, ennyiszeri engedelmes instantiáimnak lehessen mi kis tekinteti Ngod és az nemes ország előtt, melyet én is hálaadóképpen szolgálhassak meg és experialhassam Ngod kegyelmes oblatióit. Az mint eddig, úgy most is, hogy szintén üresen ne menjen Ngod eleiben jámbor szolgálóm, Ngodhoz való mindenkori szivbéli affectiómnak jeléül köldettem egy órát; általom ugyan, kiváltképpen ez mostani időre nézve, semminemő ujsággal nem kedveskedhettem Ngodnak, egyébiránt látja Isten, el nem mulatnám, ha miben kedvét tanálhatnám Ngodnak, örömet cselekedném, ez ily készségemmel alázatosan ajánlván magamot az Ngod gratiájában. Isten Ngodat tartsa, és éltesse számos esztendőig jó egészségben. Datum in arce Árva 12. Februarii, anno 1664.

Paria literarum ad excellentissimum palatinum regni Hungariae scriptarum.

26. költ méltóságos levelét Ngodnak csak szinte mai napon ebéd felett vévén alázatosan, azonnal kész leszek vala elmennem, de mivel Farkas uramat még Schavnicskáról köldettem vala vissza s óránként remélem megérkezését, kétség

nélkül mind azokat és Ngodnak tovább való parancsolatját megérthetem, erre nézve tartózkodtam még, mert az szükség azt hozván s parancsolván Ngod, én mindenkor kész és engedelmes szolgálja maradok Ngodnak, nagy alázatosan köszönnvén ily gratiaját is Ngodnak, közleni nem neheztelte ő Felsége kegyelmes levelének extractusát, kiből az én kicsény értelmem szerint collimalhatni ő Felségének kegyelmes parancsolatját, örömet megvallom csak arra is érdemetlenségemet, de tagadhatatlan dolog kegyelmes uram, az oly állapotot tovább sem irigyelhetném bátyám Bakos Gábor uramnak ő kglmének, vagy más arra érdemes és elégséges böcsületes embernek, kívánván, Isten Ngodat számos esztendőig tartsa és éltesse, kedves jó egészségben. In arce Arva, die 28. Februarii 1664.

Palatinus uramnak írt levélnek mása.

29. hujus költ méltóságos levelét Ngodnak elég későre és csak szinte mai napon vévén s értvén abból az Ngod parancsolatját, ha magam nem mehetnék, köldeném meghitt emberemet Ngodhoz, mivel penig bizonyos maga dolgai végett Farkas uram ide jövő utamból kinszerítettett vissza menni, így reménlem, ő kglme által Ngod parancsolatját megérthetem s mást kivülte nem kelletik Ngodhoz expediálnom, noha bizony arra nem támaszkodom vala, és szívem szerint s kívánva megyek vala mindjárt, ha az vissza jövő utomban levő jó akaróimmal, az kik szintén ide is kisérvén, ő kglmekkel borból való excessusim mia lött egészségemben való alteratióim engedik vala, ki mia, meg kell vallanom kglmes uram, igen megveszett az gyomrom s elláttam, el nem kerülhetem az purgatióval való élést. Hogy penig kegyelmes uram Ngod ennyi gratiaját mutatta hozzám s az ő Felsége kegyelmes parancsolatjának extractusát küldette, az mennyiben az én személyemet is concernálná, Ngodnak igen nagy alázatosan köszönem s abból is elég világosan tapasztalhatom az Ngod én reám való atyai vigyázását, hogy Ngod tekintéért s recommendatiójára kész volna ő Felsége consentialni, hogy némely hadaknak én s némelyeknek öcsém Barkóczy István uram ő kglme volnánk vezéri, megvallom kegyelmes uram, csak ennyére sem volnék érdemes s gondolkodni sem tudtam felőle, de mivel elégtelenségemet is nyilván tudom s tapasztalom, másnak nem irigyelhetem. Ily s ehhez több egyéb méltó eziránt való mentségemet megértvén Ngod, valóssággal tudom, nem fogja arra magyarázni, édes hazámnak s kegyelmes uramnak nem kívánnék szolgálnom, mert az jó

Isten éltetvén, másokkal együtt azon lések, én se tanáltasam legutóbbinak édes hazám s kegyelmes urunk ő Felsége szolgálatjában, Ngodnak ugyan, azmint máris megírom, mégis igen alázatosan köszönem kegyelmes gratiáját, kiben magamot ajánlván szívből kívánom, hogy Isten Ngodat édes hazánk szolgálatjára sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. Datum in arce Árva 29. Februarii, anno 1664.

Palocsai uramnak írt levélnek mása.

Kglmed jámbor szolgálja, azmint eddig, úgy most is szivesen igyekeznék segíteni, de hogy succedáljon, igen nagy kétség, nemcsak falun, de városon is alig volna olyan, az kiért ez mostani időben megválóok vala ez két lovamtól s im alig mód nélkül kezdek ellenni nálok nélkül, bizvást mondhatom, csak egy sincs magam alá való lovam. Az hol írja kglmed, több jóakaróimmal együtt szivesen kívánná közelebb való létemet, ily sok időtől fogvást való igyekezetem után is egynéhány napok mulva Isten kegyelmességéből bizonnyal remélhetem már Kismárkra való érkezésemet, azhova Isten kegyelmedet hozván, nagy jószívvel és szeretettel kívánom látni kegyelmedet s egyébiránt is mindenekben szeretettel szolgálni s kedveskedni, az kiben való intentióm megvolt, látja Isten, eddig is, de úgy látom, az szerencse vagy az irigy nem engedi, meg sem gondolván, hogy az intentált con-
cambiom is ne succedáljon, mivel úgy értettem vala, hogy az convocatus becsöletes emberek aziránt való determinatióján kell vala megállani az dolognak, ugyanis úgy volt az dolognak az szine, de az kimenetele sokkal máskölömben, tudniillik, nem javallják kglmed igaz jóakarói, hogy három falumért is nékem adná, ezt így tudva az édes Pothurnyai uram, miért kell vala csak ily czégért is csinálni az dologban, ha csak ad partem mondja vala is ő kglme első aziránt való gondolkodásomkor, soha bizony csak nem is tanáлом vala meg kglmedet felőle, mért most sem írhatok egyebet, az Isten meg se áldjon, ha intendáltam az kglmed kárára, és ha nem azt gondoltam, valamint nékem Késmárkhoz Lendák, úgy kglmednek Mátyásfalva tanáltatik alkalmasbnak, de ám azmint írja Gilányi uram, jelen lévő becsöletes emberek javallásakból Gibel nevő faluval is megtoldja vala, de az feltött opinio azt nem engedi, melyet ne adja Isten hogy én ő kglmének vétköl tulajdonítsak, vagy kglmedtől olyat kívánjak, melyet jóakarói nem suadeálnak, csak szintén hogy azt tudván már (azmint meg is írom) ily haszontalan czégért ne csinál vala ő kglme, úgy tetszik, talám nem is várhatom vala.

ő. kegyelmétől. segítse ugyan Isten ő kglmét, úgy egyéb kglmed jóakaróit is kglmed dolgainak promoteálására, örömet magam kegyelmedhez való szerencsétlenségemnek tulajdonítom, maradván tovább is én kglmednek attyafia és szolgálja. Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Árva, die 11. Maji, 1664.

Szt. Mihályi conpatronusoknak írt levélnek mása.

Elég inordinate expedialta kglmetek levelére talám nem is kellenék rescribalnunk, látván az dolognak determinatióját, és csak mint ur borát úgy akarná előnkben adni, gondolván ha az praedicator dolgában megcselekedhette, mért nem ebben is, ugyanis bizvást az lehetne sequelája, de elhitesse azt kglmetek magával, mint praedicatora, mint kglmetek hamar nap kitanulja, azmit cselekedett, nem cselekedhette és mint oly fundamentom nélkül való dolog corruat, és amovealtatik onnat úgy az oskolamester is, ha olyannak tanátnék, azmint kglmetek describalja; minden lyptai jószágunkban levő intervenientiákban Farkas uramot constitualván plenipotentiarisunknak, ez dolgokat is ő kglmére bizván, kglmeteknek ő kglmé által lészen végső válasza. Kivánván, Isten kglmeteket tartsa és éltesse. In arce Árva 12. Maji, 1664.

Illyésházy Gábor uramnak írt levélnek mása.

Szelecsényi uram mint az kglmed Liptóban lévő barma végett, mint néminémő Dávid István dolgában mai napon olykor érkezett hozzám, midőn kívánva kívántam volna ő kglmével hova hamarabb beszélgetnem szivesen való törődisemről, tegnapi napon hallván, hogy az kglmed szerelmes leánykája Éva himlőben holt volna meg, és noha már sem voltam üres Ostrozith uramnak reám való irogatásától, azmint arról való leveleit im meg is küldöttem kglmednek, úgy annak is pariaját, mit rescribáltam vala ő kegyelminek, de annyival inkább már most úgy látom, szintén elkerülhetlen kezd lennem az ő kglmivel való izetlenségem, és könnyen következhető kárvallás is, kinek talám mint könnyebben lehetne praevenialni, ha közelebb s ideki lehetne kglmed, ezt tudva, ne adja vala Isten csak meggondolnom is ez árut és vásárlást, úgy vagyon, édes bátyám uram, mondhatná kglmed, vagyon evictióm, de az mint bajos, káros, azkit annál is nagyobbnak tartok, igen gyűlölséges, se nem kívánnám pedig, sőt kerülve kerölném, hanem inkább segíteném kglmedet, ha miben tudnám is, az volna az atyafiuság, mivel pedig ez köztünk lött contractust conventben tartozik kglmed cor-

roboralni, azon is kérem kglmedet, az mennyire lehetne, hát ne haladna sokára, és ez ily Ostrozith uram praetensiója felől is talám valami modalitást tanálhatnánk s ujjabb magunk között való végezist csinálnánk, vagy pedig kglmed restitualná az én pénzemet s birná jószágát, én ad utrumque kész volnék, mert azt nem tagadhatom, hogy még kglmednek restálnék, de azmint ez elmúlt hétfőn is megíram, nem lévén kész pinzem, contentus volnék, vagy íratatnék annyival is kevesebbre az summa, vagy pedig az megadott summáról contentaltatván remittalnám kglmednek az jószágot, mert való dolog, szintén nem szeretem ez Ostrozith urammal való dolgot, jó volna édes bátyám uram, valami modalitást keresnénk benne hova hamarább, kívánva várom ezekben való gondolkodását értenem kglmednek és azt is megtudnom, mikor remélhetnénk bizonyosan való kiérkezését kglmednek, kívánván, Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Árva 17. Maji, 1664.

Illyésházy Gábor uramnak írt levelének mása.

9. hujus Zboróról költ leveléből (értem) panaszolkodását kglmednek, az egymástól való elválásunktól fogvást nem vette volna leveletem, holott az szükségtől is viseltetvén. írtam 12, ha jól jutna eszemben az is, az én utóbbi levelemből is colimalhatta könnyön kglmed, irrequisite is ígértem arra magamat, erőmet fáradozom az Ostrozith urammal kglmed dolgában és segíteném is, ha miben lehetne kglmedet, és mivel Malatinszky uram írására relegál, úgy én is az ő kglmének való választ tételemre, noha abban csaknem lehetetlenséget látok, mind az summának nagy voltára, mind ez felfordult s veszedelemben forgó állapotokra nézve, az mennyire azért segíthetném kglmedet bonis modis et conditionibus, írtam arról Malatinszky uramnak és fölette javallanám, végezhetne kglmed atyafiképpen Ostrozith urammal, ő kglmének is sva-dealván, azt írtam máris, megválík mint resolválja magát. Arvából való eljövetelem után azon oda való vármegyéknek igen stricte volt parancsolva az personális és viritim való insurrectio, reménleném, meg is indultak, még eddig ezen 13 vármegyére nem jött semmi oly parancsolat, palatinus urunk Szolyomban mostanában Rottaly uramra várakozván, Kassára igyekeznek ő Ngok, meddig késhetem ez házamnál, nem tudhatom, ha mi egyéb utam nem interveniálna, vagy personaliter hadba nem kellenék menni, elrándulnék Lyikavára, csak két hét mulva is, azon ott való minanak reparatiójához akarván fogatnom, hogy akkor jelen lehetnék s való dolog, ha mi

köztünk való újabb végezésnek kellenék lenni, inkább continuáltathatnék egymással való szemben létünkör, hogy sem embereink által, de ha más különben nem lehetne is, csak légyen charta blankája keglmed emberének, én azmint máris megírom, csak lássam az keglmed sinceritását, pro summo posse kész vagyok abban is segítenem kglmedet, kiről mivel Malatinszky uramnak írtam bővebben, nem szükség sok írással terheljem kegyelmedet; s akarom szerencsésen vihette dolgait s ily szép alkalmatossági odabe is, ne adja Isten, hogy arra kellenék szorulnunk, de mi oly futásnak idején, reménleném, talám azon egyik házánál lehetne kis ideig való szállásunk, keglmed attyafia s igaz szolgája maradván, Isten sokáig tartsa s éltesse kglmedet. Ex arce Késmárk, die 22. Maji, anno 1664.

Malatinszky uramnak írt levelének mása.

9. Maji költ leveléből értem mit írjon, és mit svadeáljon kglmed békességnek idején s midőn elég heverő pinze lehetne embernek, való dolog, nem lehetne káros, de elég haszon kivől való dolog volna ugyis, de attyafiaért embernek méltó volna megcselekedni, és szükségnek idejin az atyafiaknak egymást segíteni, de ilyen üdőben, nem tudom értette-é eddig kglmed, én ugyan váltig experiáltam, ha minden lyikavai jószágomnak hasonfelét 20 ezer talléron, vagy jóval alább adom vala, nem szerezhettem volna pénzt s úgy vagyon, eddig még 25 ezer tallérnál följebb nem adtam azon bátyám uram portiójára, de hogy igazán megírom, bezzeg száma kivől bántam meg, látván azzal micsoda nagy jó alkalmatosságomat mulattam el, Isten kglmeddel szemben juttatván, helyén hagyja, de az meglött, haszontalan már azon törődnem, s nem hittem volna, hogy azon ő kglme részén való szeginység ennyire nyomorodott volna el s az egy lehetetlenség, hogy mostanában s kéváltképpen újak fizethessenek az ő kglme restantiaiban. Ostrozith uramnak máris írtam és felette suadeáltam, venné amicabiliter való igazításban azon Ostrozith Erzsébet kisasszony praetensióját és hogy abban 5000 tallérig való contentatiót magamra vállaltam, annyival még tartoznám bátyám uramnak ő kglmének az 30000 tallérnak complanatiójában, de hogy azon 21 ezer forint contentatiót magamra vállalhassam, az egy lehetetlenség, de hogy ő kglme ... .. édes bátyám uram nem mondhasa, ugyancsak nem akarnám pro posse segítenem, még azt is kész vagyok megcselekednem, és az 5000 tallérhoz még 3000 tallért magamra assumálnom, hogy így másoknál lévő zálogokkal együtt com-

putálván, volna osztán ő kglme portióján 400000 tallér és valami kevéssel több is. de az nem sokat tenne, így azért per expresse édes Malatinszky uram. hogy valamint Illyés-házy György urammal való végezésem. ex parte etiam domini fratris Gabrielis Illyésházi simul et semel Illyésházi György uram portiójával lenne az kiváltása Lyikavának. de egyébaránt nem hat esztendő. de ha 20 superinscribalna is ő kglme. nehogy 5000 talléron kívül, három ezer tallérig assu-málnék magamra. de hitemre s jó igazsággal írom. három tallért sem, sőt azmint máris megírom. vajmi sokszor meg-bántam, hogy annyira mentem vala, mi édes Malatinszky uram olyan világban jutottunk csak máris. hogy midőn pénzt kerestetem volna mindenőt Sztrechének megvételére. har-madfél ezer talléra lévén Révay Imre uramnak. soha kölem-ben nem akarta adni, hanem hogy Lipche városának felét bocsássam kezéhez, ilyen most pénznek kereseti s így mi nem semmi csak 3 ezer tallérig mostanában próbálja bár Magyar-országban kglmetek, sem experialja. azért ha ezekre is oly formán való plenipotentiája fog lenni kglmednek úgy charta-biankája is, bizvást eljöhet és tractálhat velünk, de kölemben nem, higyje el kegmed. azmint máris megírom. és nem eny-nyire, de csak egy mértföldre se fáradjon, kglmednek igaz jóakarója maradván. tartsa és éltesse sokáig jó egészségben Isten kegyelmedet. Ex arce Késmárk, die 27. Maji, anno 1664.

Rédei Ferencz uramnak írt levelnek mása.

Kglmed jámbor szolgálja tegnapi napon érkezvén s meg-adván kglmed becsületes levelét mit írjon, értem. kibem. úgy látom, mindaddig sem lehetek bizonyos. még palatinus uram-hoz expediált szolgál meg nem térne. azomban Bethlen Mik-lós urammal expediált embereim is megtérvén. akkor s nem előbb tudhatom, mehetek-é vagy sem. arról is azonnal tudó-sítanám kegyelmedet. még élek is én kglmetek szolgálja s igaz atyjafia maradván. Tartsa és éltesse Isten kglmetek sokáig jó egészségben. In arce Késmárk 2. Junii. 1664.

Illyésházy Gábor uramnak írt levelének mása.

10. hujus költ levelét kglmednek csak szintén ez órában. és már Raksányi s Vitalis uramék elmenetele után hozák. igen akarám, hogy így történt s előbb lön expeditiója hogy-sem mint az subscribált contractust hozták volna meg. hogy eziránt is lássa és experialja, magam nagy fogyatkozásával is mely szivesen igyekezném supportálnom kglmedet. Raksányi uram tegyen bár relatiót. ez hazában mostanában csak ily

kevés pénznek is mely nehezen teheti ember szerét, mivel pedig az esős időben azon ide küldett, és magyaról expedált contractus meg tanált valamintre ázni, azmint Raksányi uram is megmondhatja. más az, hogy Cápatalomban is alkalmasban auctenticálhatni az deákot, kglmedet kérem édes bátyám uram, ne difficultalja az deákot subscribalni s pecsételni, s per occasionem, hacsak Raksányi uram által is megküldeni, melyet még tegnap praemittált Malatinszki uram. Kglmednek alig tudnék mit írnom az ideki való állapotokról, megnevezett jámbor szolgája kglmednek referálhatja, kinek elmenetele után vettem palatinus uram ő Nga levelét Bucsántól így írván, hogy ő Nga Rottall urammal Kassa felé indulván 3. Julii. Igló s Schavnik között egyezném meg ő Ngával és Kassára együtt járnék ő Ngokkal az leendő kassai consultatióra, kinek terminusa 8. ejusdem.¹⁾

Ugyanis ne juttasson Isten bennünket édes hazánkból való kibontakozásra, eziránt való szép és jó atyafiuságos oblatióját kglmednek nagyra becsülem s igen fönt tartom és nyugodjék meg abban kglmed, azhol miben én is szolgálhatóm és segíthetem kglmedet, nagy örömet cselekeszem, maradok viszont én is azon szolgája s igaz atyjafia kglmednek. Kivánván, Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Arva die 21. Junii, 1664.

Ad comitatum Liptoviensem.

Sz. Mihályi parochiához tartozandó némely compatronusoknak instantiajokra emanált két rendbéli kegyelmetek interpositióját vévén és respectalván, járulván ahhoz tisztelendő contuberniumnak is intercessiója, kívánván eziránt is kglmeteknek complaceálni, azon parochiában mostan lévő praedicator megahagytuk, vocatort is expedialtattunk, ugy vagyon, informáltatván sub nomine omnium compatronorum, az előbbeni vocatora jámbor szolgánk Gilányi János uram által subscribaltatott vala, de azomban máskülömben tanáltatván az dolog, hogy voltak, az kik nem consentialtak, és derekasabb embert is érdemelne azon parochia, hogy megtartózkodják azon praedicator, inhibeáltuk vala az ellen, bemenni és compatronus uramék is bévinni hogy praesumalták vala magoknak, ez is nem ok nélkül volt eddig való nem consentialásunk, de azmint máris megírom, kglmetekért ezt is megcselekedvén, ezután is mindenkoron szolgálni s kedveskedni kívánván kglmeteknek. Tartsa és éltesse Isten kglmeteket sokáig jó egészségben. In arce Arva. 28. Junii, 1664.

¹⁾ Itt alighanem egy levél hijja van.

Ad compatronos S. Michalienses.

Ugyanis az mi akaratumkból volt kimondva az parochia, úgy mint olyannak, az ki inhibitionk ellen merészlett valábemenni azon parochiában, való dolog, nem is szenvedjük valátovább, ha az nemes vármegye és tisztelendő contuberniom interpositióját nem respectaljuk vala, de így már consentiálván, az vocatort is subscribáltuk és kglmeteknek is úgy mint compatronusoknak subscribalni volanter hagytuk s köldettük nemzetes Malatinszky János uram által, kívánván de reliquo, Isten kglmeteket tartsa és éltesse. In arce Arva 28. Junii, 1664.

Genorosis egregiis et nobilibus dominis N. et N. compatronis ecclesiae S. Michaelis etc. dominis vicinis nobis observandissimis.

Ad contubernium comitatus Lyptoviensis.

Non leviter laesos nos fuisse in nostra existimatione et jurisdictione ex parte reverendi Michaelis Johannidae, graviter sentimus, qui contra expressissimam nostram voluntatem et prohibitionem ex praeposita (?) quadam per alios fortassis facta animatione ecclesiam S. Michaelis ingredi et occupare non fuit reveritus. Et si vero non defuissent modi ejusmodi nostrum contemplum vindicandi, dictique Michaelis Johannidae temeritatem cohibendi, tamen sacri ministerii debitum respectum habentes, errari ejus aliquantisper indulgendum censuimus. De praesenti quoque intercessionis admodum R. D. Vestrarum et nobilissimi comitatus Lyptoviensis condignam rationem habendam duximus, consentientes, ut idem Michael Johannida praescriptae ecclesiae praesit, tantisper, donec aliqua occasio affulgeat eundem ad aliam ipsi accomodam ecclesiam commovendi, cui novas scribi curavimus ex parte nostra vocatorias, sperantes expectationi nostrae satisfactum iri. De coetero adm. D. R. Vestras feliciter valere cupimus. Datum in arce Arva 28. Junii, anno 1664.

Admodum reverendis dominis N. et N. seniori, decanis et reliquis fratribus venerabilis contubernii comitatus Lyptoviensis dominis, amicis et in Christo patribus observandissimis.

Litterae vocatoriae ad reverendum dominum Michaelem Johannidae parochum ecclesiae S. Michaelis de dato ex Arva 28. Junii, anno 1664. scriptarum.

Post decessum ab hac luce admodum reverendi olim domini senioris Fabricii ecclesiae S. Michaelis ministri eandem ecclesiam tantisper suo legitimo parocho destitutam fuisse manifestum esse potest, donec communis noster, uti primarii

patroni, et reliquorum omnium, uti quidem ejus ecclesiae compatronorum consensus in certam aliquam personam datus fuisset. Quare certos ob respectus ejusmodi consensum in personam R. D. Vestrae dandum esse duximus, deferentes eidem regimen praefatae ecclesiae, sperantesque eundem expectationi nostrae satisfacturum. Habitura est Reverentia Vestra ibidem auditores dociles, et verbo Dei morigeros, a nobis patrono primario et compatronis patrocinium cum salario ecclesiae illius parochis pendente solito. De coeteris R. D. Vestra feliciter valere cupimus. Datum in arce Arva die 28. Junii, 1664.

Reverendo domini Michaeli Johannidae, hactenus diacono Teuto Lyptoviensi, nunc vero ecclesiae S. Michaelis parochi ordinario et amico nobis honorando.

Szepesi praepostnak írt levélnek mása.

Nagy sokképen való kglmed recommendatiójára az szegénységnek elég kedvek ellen is nem csak acceptaltam azon Saxo nevő patert, hanem talán eddig érdeme felett is becsöltem, de mi szaporája s gyömölcse lón, hallgatván egyéb rendtelen magaviseléséről, im csak e minapiban minemő hallatlan excessusokban bocsátkozott. kérdésben ne vétethessék, kívántam előbb arról attestaltatnom s az által informálnom kglmedet, nagyobb rendén valók, tul is nehéz s lehetetlen volna eltérni, de így is az mennyire csak lehetséges tartózkodván, intse meg, többé az hatalmaskodást meg ne próbálja, mert így ha mi esnék rajta, nem másnak, hanem magának tulajdonithatja, praemitálván per praesentes etiam az erről való protestatiót, szintén ennyire még az Zagurszky sem meről vala el, valjon paphoz illendő dolgok-é ez ily vérontások s tözzel való gyujtogatások, az kivel eddig való ily cselekedeti ellen törvényesen procedálván, s ez ilyenekből könnyen emergálandó alkalmatlanságoknak praecavealására is talám jobbat sem cselekedhetne velem kglmed, minthogy másutt provideálna néki való parochiáról, mert való dolog, ily magaviselésével nekem ezután papom ő nem volna, ha kglmed hagyja vala abban az mátyásfalusi patert, ez ilyenek nem interveniálnak vala, décséretes maga jó viselésével mind Zagurszkinak, mind ennek tökeről¹⁾ lehet vala. Tartsa, és éltesse Isten kglmedet sokáig jó egészségben. In arce Arva 20. Julii, anno 1664.

¹⁾ T. i. tükörül.

Palatinus uramnak 17. Augusti Vagondrisellyről írott levélnek mása.

13. hujus írott és postán dirigált levelemet vévén Ngod, megértette mind az Tokajból való újabb parancsolatjára s mind az vármegyikre nézve. értvén hogy az banderiatús urak-tul várnának, hogy elkészlett voltával engem akarki is ne okozhasson, azmint csak lehet, váltig siettem s ím midőn már három vármegyén által jüvén Aba Ujvárnak majd az szélében érkeztem volna, úgy jüve hírem dilatióban vitetvén Ngodtúl az insurrectio, mint Saaros mint Szepes, azmint az mustrára gyült volna, eloszlott s így nékem is meg kelletvén térnem, bizony nemcsak ez ily másfélezer forintig való haszontalan kiadást, de az ennyire s ennyid magammal való fáradságot talám méltán is sajnálván, majd orcza pirulásával is viszont Árváig kelletik mennem, Késmárkra sem divertálhatván az ottan már ugyan alkalmasint elkezdett pestisre nézve. Ha azért (kit talám már nem is remélhetni) mi oly újabb parancsolatja érkeznek Ngodnak, idejin is kérem alázatosan Ngodat, legyen excusatus, ha én is ezután csak olykor indulnék, midőn már az vármegyéket együtt lenni érhetném, mert tavaly is úgy járék, Eperjesig lefáradván, mások elkészvén az insurrectióval, helyekből sem bontakoztak ki, talám most is tanáltathatnának olyak, kik arra vigyáztak magok jó szaporájával. Ezeknek utána Ngod gratiajában ajánlván magamot, tartsa és éltesse Isten Ngodat sokáig jó egészségben. In oppido Vagondriselly 17. Augusti, 1664.

Palatinus uramnak írott levélnek mása de dato 20. Augusti. in oppido Hibae.

Patakról 13. költ levele is Ngodnak tegnap Vateczen jutott kezemhez, azonban megérkezék Kassáról is szolgám, mely által írott levelem hogy subscriptio nélkül tanált lenni, bánom s alázatosan követem is róla Ngodat, nem is csudálhatom, hogy úgy törtint is, mert szintén szívesen törődhettem ily felesecsken magammal való fáradságomon és haszontalan feles költségemen, kibem bizony valóban lassú módóm és noha meg sem tudom gondolni, ha most nem kellett hogy már ez idejin kellessék az insurrectio, de ha csakugyan minden bizonynyal meg kellenék lenni, alázatosan kérem Ngodat ujjban is, méltóztassék tudósítani s vitköl se tulajdonítsa, látván Késmárkon nem lakhatom az pestisre nézve s oly messzéről kell indulnom, ha az vármegyéknek az táborban jelenlétek után érkezhetném is oda jóval, mert mint tavaly mind ez idén annyit haszontalanol sem fáradott, sem költött senki is ő kgl-

mek között, Ngod gratiajában ajánlván magamat, tartsa és éltesse Isten Ngodat sokaig jó egészségben. In oppido Hiba 20. Augusti, 1664.

Rottal uramnak 26. Augusti írt levelének mása.

23. költ méltóságos levelét ez órában vévén Ngodnak, ebből is tapasztalom hozzám való gratiaját Ngodnak, többsok szorgos gondja között is méltóztatik rescribálni s arról is tudósítani, óránként vár cancellarius uramtól az én dolgomban is, tudván az ő Nga eziránt való szokását, aligha könnyön nem praetermittálja, azért irtam vala, ha Ngod ujobban ir vala ő Ngának, magam szolgáját küldem vala fel, vehetném ki visszáját, mert él az Isten általlom Ngodat is az ily dolog végett ennyire s ennyiszer busitanom, kiről követem is aláztatosan Ngodat. Azmint Nádasdy uram ő kglme levele pariajából olvasom, hogy az török Székesfejérvár felé igen elbágygyadt marhával, néppel nyomul s ezidein nem kellenék félni derék operatiójától, így nagyságos uram nem tudom, mire kellenék lenni az mi felülésenknek, mely valóban költségesen és fáradságosan esék nekem csak már is, haszontalanol pedig s messzére való visszajövésemmel, megirtam ugyan palatinus uramnak is, ha már ezután én lések legutóbbi, az helynek messzivoltára nézve is, lehessen excusatus Ngtok előtt, kiről de dato 20. hujus irtam ő Ngának s várni fogok ő Ngától, kívánván, Isten Ngtokat etc.

Palatinus uramnak 28. Augusti írt levelének mása.

25. hujus költ levele Ngodnak csak szintén ez órában érkezvén, bölcsen meggondolhatja Ngod, most ily hirtelen s postaképpen kelletvén Ngod parancsolatjára elmennem, az mi kevés emberem volna nekem, mint mehetnének hirtelen és indisposite nálam nélkül, de mi szükség időnek előtte ezeken törődnem, az kire másakat, engemet is az jó Isten reá segét, csak már egyszer tudhatnók készségesen mihez tartanunk magunkat. Isten kegyelmességéből holnapután indulván, nem késem és sietek az hol Ngtokat tanálhatnám, Ngtok gratiajában ajánlván aláztatosan magamat, adja Isten, láthassam jó egészségben és szerencsés órában Ngtokat. In arce Árva die ut supra, anno 1664.

Palatinus uramnak írott levelének mása.

Meg kell vallanom, szivem szerint sopánkodtam ily haszontalan és talám szükség kívül való fáradságomon, de annyival inkább, mivel sokat kerülvén sem kerülhettem volna el Lub-

lyónál való pestises falukot, az hol hirtelen inasom és szakácsom megtanálván betegedni, utban kellett maradniok és noha szintén bizonynyal nem tudhattam s nem tudhatom. mind ez ideig is ha ugyan pestisben-e s ha meghaltak-e, de ily periculumban forogván, gyermekim kezzé sem mertem menni. hanem egynehányad magammal szorultam ide, várván. mint lesz tovább dolgom, azonnal irtam ugyan Ngodnak, Bari uramnak is ezekről mindjárt az megérkezésemkor, mely leveleim ha eddig Ngodhoz jutottak volna, ennyi irásommal sem kellenék Ngodat terhelnem, de mivel abban bizonyos nem lehetek s azomban Kassán Fejérvári uram mellett levő szolgám ez órában érkezvén. vettem 11. költ méltóságos levelét Ngodnak, ha ezelőtt busulhattam felül megirt állapotomon, most annyival inkább. soha nem tudván eligazodnom, megyjek tovább, mert bár ez így nem volna is, de ennyi utak járásim után is bágyadtan lévén szolgálaim lovai, és csak ma negyed napja érkezvén. ha mindjárt ezen órában indulhatnék is az hagyott helyre, mégsem érkehetném jóval is az praefigált terminus után s így lévén pedig azmint feljebb is irám, nemhogy Késmárkon és másutt Szepesben levő szolgálaimmal, de az minap tülem elmaradott emberimmel sem mervén eddig egyben egyelednem. soha magamban fel nem tanálhatom, mit csináljak, hogy Ngod és mások is ne offendáltassanak s ne véljék azt felőlem, csak excusatiókkal kívánok élni, mert az Isten meg ne áldjon, ha se fáradságomat, se kevés költségecskémet kémilem édes hazámtul s uram szolgálátjátul, az mint talám eziránt való jó intentiómnak eddég is adtam jelit s kész voltam legkisebb parancsolatját Ngodnak effectuálnom s ha ugyan tovább is csak azt parancsolja Ngod, his etiam non obstantibus, akár mint legyen is, de ugyancsak elmenjek, ójon Isten, refractariusnak tanáltassam. csak ne ártsak vele mind magamnak s mind másoknak. mert az én Szepesben levő emberim is csak azon egy állapotban mint mások, ha azoknak el kelletik menniek, mért nem nekem is azon emberimmel, azért hogy ebben hova hamarább érthessem Ngod parancsolatját s dispositióját, postán küldem ezen emberemet, remélvén 6 nap alatt megtér és ha magamnak kellenék is elmennem, circa 5. Octobris ha remélhetném oda való érkezésemet. In arce Lykava 16. Septembris, 1664.

Palatinus uramnak írott levélnek mása.

Göncz Ruszkáról írott Ngod leveléből olvasom és csaknem azt magyarázhatom, vagy leszen valaki vagy sem, de nekem csak el kell mennem, ugyanis mind úgy volt eddig is az én dolgom, mások veszteg voltak, én pedig szönetlen eléggé

fáradok, költek s nagy haszontalanul pedig, aligha most is más gyömölcse lészen, de hacsak ebben áll az dolog, lám Lykaváról is megírom vala. ha csak parancsolja Ngtok. én ugyan el nem mulatom s az kit felvehetek szolgálomban s az mennyire telhetnek, 23. indulván nyomulok, megvállik, ha Szepes vármegye és több benne való urak s papok elmennek-é, ugy tetszik, többel azoknál én sem tartozom s azomban az mint Ngod is méltóztatik írnya, veszem Ngod levelét, mi tovább való dispositiója lészen Ngodnak, kire az postákon, az mennyire lehetséges. vigyáztatok, tartsa és éltesse Isten Ngodat sokáig jó egészségben. In arce Arva. 20. Septembris, 1664.

Palatinus uramnak írott levélnek mása.

Mihent Ngodnál postán volt szolgám megtért, azonnal 19. irtam Ngodnak, hogy mivel látom, akármely helyes mentésemnek sem lehet helye Ngodnál, elmegyek Szepesig s meglátom, ha azon vármegye s ott lévő urak s papok elmentek-e s im eddig Szepes Vávallyáig jüvén, látom kiki házánál jó nyugalomban és csak én fáradok és költek másoknak hihető megcsufolásokkal, holott ha az pestises idő elegendő mentség, nékem másoknál méltóbban, mert az mint azelőtt is megírom, majd minden közönséges cselédem késmárki lakos lévén, egynehánya nélkül lehetetlen volt eljünem s így azokkal megegyedvén, tovább mint adja Isten dolgunkot, nem tudhatom, de való dolog, ez vármegyére s abban lévő urakra nézve bizvást s méltán megtérhetek vala én is mindjárt innét. de úgysem akartam Ngodnak továbbá való annuentiája nélkül, oly reménstől viseltetvén, az mint másoknak az otthon maradás, úgy nékem is az megtérés megengedtetik, azonban lassacskán nyomulván, még erre való válaszom lehetne Ngodtul, kívánván, Isten Ngodat sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. Datum in Szepes Várallja 27. Septembris, 1664.

Palatinus uramnak írott levélnek mása.

Szendrőtől emanált méltóságos levelét Ngodnak, úgy vagyom, még az elmúlt estve vettem, kiben írja s hagyja házámhoz való szeretetemre és discretiónra, ha megyek is tovább ha nem is, mely ily móddal való Ngod resolutióján, meg kell vallanom, nem tudván eligazodnom, ez levelem megadó becsületes ember szolgálomat Gilanyi János uramot azért praemitáltam, hogy Sepsiegh való érkezésemig ujobban informatión is lehessen, mihez tartsam magamot dolgaimnak ez nyarat-szaka ily confusióval létek mia, valóban szünetlen és haszontalan fáradsággal és költséggel lévén, azon szivem szerint törő-

döm, kiről szóval is alázatosan üzentem Ngodnak, kívánván, Isten Ngodat tartsa és éltesse sokáig jó egészségben. In Sz. Péter 30. Septembris, 1664.

Ostrozith uramnak írott levélnek mása.

Látja Isten, volt szándékom, irjak kglmednek megérkezésemről de úgy látom, megelőztetem kegyelmedtül, vévén 13. költ levelét, azzal együtt itélőmester uram certicatoriáját, mégsem tudtam reménleni, erre fakadjon kglmed, hanem ha szintén nem tanálta volna Illyésházy uramnak annyi jószágát, tudván azt kglmed, én az hugomnak Ostrosith Ersébethnek sem mostoha apja sem oly atyjafia, mi javaiban részeltetem volna. az lyptai jószágot is úgy vettem mint Illyésházy uramnak örökös jószágát, tagadhatlan dolog, küldette vala kglmed egyszer Győri uramat az ily dolog és a kisasszonnak lyptai jószágban való praetensiója végett, tudattam ő kglmétül, Keczer uram által mennyire extendáltatnék az, üzeni ő kglme. tizenegyedfél vagyis tizenegy ezer forintra, így üzentem vala ugyan ő kglme által, bizza reám kglmed, az hugom így hogy kárt ne valljon az én vásárlásom mia. lészen reá vigyázásom, mely ez ily atyafiuságos oblatiómban hogy nem lesz vala fogyatkozás és annyiért hogy nem is kell vala kglmednek velem pörölni, sem mással, provideáltam vala s meg kell vallanom, hat ezer tallérig reserváltam, az mint azt nem régen ujjobban lévén itt Gyeőry uram, meg is jelentette Keczer uram, úgy tudnám s így annyival inkább édes bátyám uram talám szintén azt nem várhattam vala kglmedtül, hogy ily rigorose igyekezzék ellenem procedálni, ottan ha többet nem is, talám azt megérdemlem vala kglmedtül, előbb requirált vala atyafiképpen, de ha jóakarói ezt tanácsolák s így tetszék kglmednek, nincs mit tennem, való dolog, econtra én is omnibus modis et viis az magam jószágának birásában s megtartásában omni modo igyekezem és az magam jószágát másnak birnya akaratom ellen, az még csak lehet, ha köröm szakad is benne, nem engedem, sem csudálnám, sem nehéz néven nem vehetném. az mint máris megírom, ha kglmed előbb prosequálja vala praetensióját azon. az kit adósának tud, és ha annak az övéből ki nem telhetik vala, úgy tért volna az ily mediumra. Ezeket én csak úgy írom, mint az ki nem találtam s nem tudom, mit hoz az ország törvénye, hanem azt, mit kívánna talám az közöttünk való vérség. Tartsa és éltesse Isten kglmedet sokáig jó egészségben. In arce Árva 16. Octobris, anno 1664.

Illyésházy Gábor uramnak írt levelének mása.

Az Szendrő alatt lévő tábornak 6. hujus elkezdett oszlása után én is 7. jöttem onnat, és 12. érkezvén ide, váltig hallatott óránként való kijövedele kglmednek, kire lesz vala kéváltképpen- való szükségem ez reméntelen intervenientiára, kiről kglmed Malatinszky uramtól és az inclusákból búségesen informáltatik, nem vártam sem reménlettem volna, ily rigorose procedáljon az jó bátyám uram ellenem, tudván jól, az hugának én sem tartoznám s az mi praetensiója lehetne, kereste volna előbb kglmedet, választételemből érthet ugyan ő kglmedeget, ugy azt is, az mig csak lehetséges, omnibus modis et mediis praevenialni igyekezem annak, hogy jószágomat akaratom ellen más ne birhassa, mely jószágocskámban mivel kglmed az evictorom, szükségesnek látom, hova hamarább érthessem kglmedet és informáltathassam magamat, bizván kglmed atyafiuságához, oly hiszemben vagyok, medio tempore ugy provideál az dologról, hogy inkább segétteti velem magát, ha miben tudnék kegyelmednek szolgálnom, hogy sem engem is az oly izetlenkedésre provocalna és kényszerítene, kinek mindenképpen kívánván praeveniálnom, az az oka, hogy ez dologgal nem kívántam semmit is késni, kívánván Istentől, levellem ugy Malatinszky uram is láthassa és tanálhassa jó egészségben. In arce Arva, die 16. Octobris, anno 1664.

Paria literarum domino Sigismundo Theokoly scriptarum de dato 20. Decembris 1664.

Gilany uram megírá az kglmed válaszát, igérvén vacsora előtt kész kedveskedését s utána valakivel tanácskozván most üzent, most látom, az kglmetek atyafiuságában mint bizhatom, noha már azelőtt is alkalmasint kitanulhattam volna az blasovai dologban. az hol akkor is minden kára s költsége nélkül csak egy subscriptiójával nevének segítheti vala dolgomat, ötvenezer tallért érő kárt tón s ám utána az jószág is elvesze s im most is (noha Istennek hála még annyira körmemre nem égett) kívánván jövendő gyermekim kárának praevenialni, hogy az még sopialtatnék, csak kglmed neve forgott volna s azzal az adversa parsnak nehezítettük volna dolgát egy pénz költsége s minden néven nevezendő alkalmatlansága s baja nélkül, igaz atyafiát, vérét s szolgáját segéteni nem akarja, bezzeg nem ez volna az vérek dolga, mert nem minden baj nélkül segéteni atyafiát, de vérevel is tartozik az igaz vér, de az kglmed tanácsa talám azt nem tanulná, az hol ha minden jószágát elvesztené is kglmed, megtéríthetném, nem hogy ez kis particularisban

minden félelem nélkül nem vehettem volna atyafiuságát s ám maradjon abban, én ugyan többi nem kívánom semmiben is kglmedet megtanálnom, mert látom, micsoda vérség vagyon véreimben, de data omni occasione bizony én is mását kívánom adni, mi nem mindenkor fog kglmetek is az szép virágok közt ily bátorságoosan sietálni, még kívántatni fog talán ott is az jó atyafi. Éltesse Isten jó egészségben kglmedet. Költ Árvában etc.

Paria literarum domino comiti Francisco Redey scriptarum.

Késmárkról való kglmetek elmenetelekor írott két rendbeli leveleit most vévén s értvén mind abból, mind Csuthy uram írásából némely mondta mondán való kegték szíves törődését, kiről szóval is hogy bővebben izent volna kegték Csuthy uram által, az kit az édes gyermekimmel együtt, úgy vagyon, mára várnám, de azt sem gyűzvén elvárni, alig vártam, írhasak kglmednek. Istennel bizonyítom, ha mind úgy löttek volna is az dolgok, sem tulajdonítottam, sem tulajdoníthatnám jó lelkem esméreti szerint kglmeteknek, hanem az oly hamis nyelvő embereknek, az kiknek kikeresésében, való dolog, feltött czéлом volt, de csak mi tovább való kérdezés ne lehessen benne, azt is könnyen és örömet praetermittálom, csak kglmeteknek tegyem le ez ily gondolkodását, hogy kglmetekre nekem valami nehézségem volna, hanem inkább hitesse el azt magával, nem külömben becsülem s becsülni kívánom annál is inkább ezután kglmeteket, mint ha édes gyermekimnek kglmetek volna szülői, és magam is azok helyett kívánom kglmeteket tartanom és becsülnem, soha az én sinceritasomban meg sem fogyatkozik kglmetek, sem azt nem tapasztal realitásomban, az oly embereknek nyelvedéseken méltán törődhetem, mert ha nem szólottak is vagy nem czéloztak én reám directe, de Keczer uramnak aestimatiója elkörülhetetlen forgott ugyan benne, az kire vigyáznom, tuealnom s defendálnom nem külömben tartozom, mintha magam saját dolga volna, mert édes atyám helyett valónak tapasztaltam s megnyugodt szívem rajta s úgy tesz, az ebével is jót tennék, ha tehetnék. Azhol penig kglmetek az szállásadást és kglmeteknek való kedveskedésemet oly fent köszeni, méltán szigyenlhetem, úgy nem volt, sem lehetett, az mint én kívánom vala, távulkán való létemre nézve is, én követhetem inkább kglmeteket az eziránt való fogyatkozásokról. Isten nekem ezután se adja azt, az melyet nem kglmetekének tartanom, ezzel végezvén eziránt való írásomat, szeretettel kérem kglmeteket, megnyugodt elmével

légyen az én kglmetekhez való kötelességemben, kívánván Istentől kglmeteknek jó szerencsés utat, és hogy az kglmetek jó egészsége felől hamar nap jó és örvendetes hirt hallhassak: szívből kívánom. In castello S. S. 24. Julii, 1665.

Rédeyné asszonyomnak írott levelnek mása.

Két rendbeli kglmed becsületes leveleit most ez órában egyszersmind vévén, szívesen s méltán törődhetem, hogy szegény házamtól ily megbántódott s keseredett állapottal lón elmenetele Keczer uramnak Csuthy uramhoz írott levelére nézve, melyet, úgy vagyon, Árvában litemben írott ő kglme, de úgy tudnám, nem e végre, hogy arról izenni valamit kívánt volna kglmednek, hanem hogy szíve szerint busult s törődött. micsoda vélekedésben kezd esni kglmeteknél rágalmazó nyelveknek fecsegéseire nézve; Szineiné asszonyom leveleit azmint láttam, jó lelkemesmereti szerint írhatom, azt írta, az mint kglmed maga is Csuthy uram előtt beszéllette, kiről bőven írván, úgy vagyon. talám maga is még ma ideérkezik, de azt sem várhatom. hanem írnia kívántam kglmednek, látván ily törődését kglmeteknek, assecuralhatnám méltán kglmeteket. máshonnat is méltatlan vádoltatott ő kglme kglmetek előtt, de én nem mentem, mivel maga se kért azon, csak hagyom arra, hogy az igaz Isten is kinyilatkoztatja, minden ok nélkül szenved, Istenemmel bizonyítom s meg sem tudja vala reménleni, hogy ez ily kglmetek vélekedésben essék, de úgy látom, elég patienter szenved, magam részéről is jó igazsággal írhatom kglmeteknek, látván én az kglmetek édes gyermekimhez való nagy szeretetét, úgy becsülöm s becsülni kívánom kglmeteket, mintha gyermekimnek édes szülői volna kglmetek, adná is Isten, tapasztalhatná valósággal kglmetek az én kglmetekhez való sinceritásomat s ha érdemem kglmeteknél, tovább is örömet kglmetek jó emlékezetiben ajánlván magamot, kérném, az én felőlem való vilekedésben tovább is megnyugodt elmével lévén kglmetek tartson kglmetek köteles szolgájának. Kívánván, Isten kglmeteket etc. In c. S. S. 24. Julii, 1665.

Ostrosith uramnak de dato 18. Octobris 1665.

Nem sokkal ez ide érkezése(m!) előtt jöve az kglmed embere is 14. hujus kült kglmed becsületes levelével. Az édes hugom ő kglme felől való vékony gondolkodásomat és tetszésemet azelőtt már sokkal és sok izben is érthette kglmed édes bátyám uram, kglmetek édes atyja s anyja helyett valók, kglmeteken áll az dolog, kiben Isten kglmete-

ket az ő kglme jövendőbéli javára segítse, én úgy tudom, hogy ante annos discretionis ugyan csak el nem akarná kglmetek égérni senkinek is. Veseleni Paal uramot mi válasszal bocsátotta kglmetek, nem tudhatom, nékem lassu szerencsém kezd lenni az ő kglme atyafiságához, az ki az csalárd Barcsainéval elég indebite igyekeznék eléggé ujobban is szegény neveletlen árváim megkárosításában, de hiszem Istent, nem segíti őket ez iránt ő szent Felsege s felkeresem én is az módját, reá emlékeztessem őket, mint végeztek és contraháltak szegény napammal. Kivánván Istentől minden jókat kglmeteknek édes bátyám uram, Isten kglmeteket tartsa s éltesse sokáig jó egészségben. In arce Arva 18. Octobris, 1665.

Rákóczy Ferencz uramnak de dato Novembris 1665.

Megtérvén Sleziabúl Terhovarúl kült Ngod leveleinek continentiaja szerint, jámbor szolgája Paxi uram kárvallásának kikeresése felől azonnal parancsoltam, mely miben találhatóik, értésére fog lenni ő kglmének. Szent Miklósrúl kült Ngod méltóságos levelét is egyszersmind vévén el, Istennel bizonyítom, nemcsak törüdem szívesen azon, de szigyenlem is, hogy az Ngtok Lednicze felé való utjában sem odamenet, sem visszajüvet, nem udvarolhattam s ha egyébbel nem is, szintin Ngtok utjában lévő szent sophiai házamnál ha csak nyugodalmas szállással is kedveskedhettem volna Ngtoknak, de valamint oda menü úgy ily hirtelen vissza jövü utja is Ngtoknak mindeneknél igen reménten lön. Kérem alázatosan Ngtokat, eleitül fogvást Ngtokhoz való kötelességen elmulatását ne vélje egyébnek, és tovább is kérem azon Ngtokat, esmérjen köteles szolgájának, és tartson meg gratiajában, kinek úgy vehetném jelét, ha miben érthetném s vehetném Ngtok parancsolatját.

Jámbor szolgám Keczer uram is ha elébb értheti s tudhatja vala utban való létét Ngtoknak, elhittem, nem úgy provideál vala s így hanem ha csak az jó intentiót recognoscalja Ngtok, mert való dolog ily köszönetet nem érdemel vala, ez ily Ngtok hozzám való propensiója is igen obligal ugyan az Ngtok szolgálatjára, csak adatnék Ngtoktól is mi arra való alkalmatosság, nem volnék bizony elmulatója, az mint hogy Ngtok gratiajában magamat s Ngtok szolgája maradván, kívánom, Isten Nagyságtokat sokáig kedves jó egészségben tartsa s éltesse. Datum in arce Arva, die 5. Novembris, anno 1665.

Wesseleni Pál uramnak de dato 9. Novembris.

Slesiaban létemben Zazrévaról írott levelét az mint vette Keczer uram, úgy tudom, ednehány szóval rescribált és abból is valóságosan érthette kglmed, minden igaz ok nélkül lón az az idegeny felőlem való vélekedése s bár ... .. oly vastagon-e való írásra ne erumpál ... .. kglmed és széntén oly kevésnek velle¹⁾ vala az én atyafiságomat is, ha szintén a nélkül ellehet is, azon kglmed dolgához és intentiójához nem volt akar-mikor is annyi interessatióm, hogy tőlem függjen csak az dolog s mi válasszal bocsáttatott el akkor, 30. Octobris vettem arról való levelét bátyám Ostrozith uram ő kglmének, és akkor is mint rescribáltam, maholnap szemben lévén ő kglmivel, nem bánom, ha előkéri és experiálhatja akármikor is, nem szoktam az két szin mutatáshoz, ha contrariálkódtam volna benne, el sem tagadnám, de tudván az urnak ő Ngának ebben való intentióját, nem volna tőlem emberség, abban, ha lehetue is, akadályoskodnom. Ezeket így értvén tovább felőlem mi vélekedésben, s álljon akaratján s Isten kegyelmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Arva 9. Novembris, 1665.

Illiesházi uramnak de dato 21. Novembris 1665.

Ez levelem megadó dluholukai szegény emberek mellett majd száma kívül írtam s intercedaltam kglmednél, az közön-séges igazságot s ez adósság mia ily teljességgel való nyomor-uságra és szegénységre jutván, már is élhetetlenekké lettek. Tekéntvén ez ily én mellettek való sok rendbéli interpositió-mat is, jam tandem aliquando ez igazságos kétszáznegyvenkét tallér adósságokról contentaltassanak, mellyel az kglmed úri állapotja is örögbedik s ezeknek az ő sok siralmok is szónik, az ilyenekből következő aestimatiójának is sérelme praecludatit. Kivánván, Isten kglmedet sokáig tartsa és éltesse jó egészségben. Datum in arce Arva, 21. Novembris, 1665.

Bohus Dániel uramnak de dato 3. Decembris.

Ma ebéd után olykor adák az kglmed levelét, mikoron az megolvasására sem érkezhettem ... ..nek előtte kglmed embere, pedig nehéz dolog, hogy kicsiny várakozással, magam estimatiómra vigyáztván látni kívánom, minemő expositióval legyen azon levél, melyet ugyan, Contra uram igen súlyos betegségben lévén subscribaltatni vele, meghallják, ha emlékezem róla ... .. gel mint volt expedialva, sőt a sem jött eszemben, midőn némely kereskedők ellen való

¹⁾ Vélje helyett.

panaszkodásra nézve conuenialtattam ő kglmével és exprobráltam nekik, miért nem mondták, vagy nem fizettek az harminczadon azon ökrektől, úgy emlékezném róla azzal mentették magokat, ők azelőtt nem igen kereskedtek ökrekkal s az mikor mi őket hajtottak per denarios 30, vagyis per denarios ... ..
 ... .. hogy szoktak volt adni, és nem volt ... ..
 ... .. mint most, azmint hogy sem úgy fézessenek, készebbek békét hadni az oly keresedésnek, én uram enynyire emlékezem s így azon embereknek beszédek, de hiszem azok mind is hárman vagy négyen és ily közöl laknak s vagyön kegyelmednek commissiója (?) és köttessen meg őket, valamint kglmednek miképpen mondták és mint ... ..
 mennyit fizettek is Contra uramnak azon az én előttem levő alkuváskor, az minthogy ... .. jusson azon én subscriptióm alatt levő levelem kezemben, bár ne is requiráltassam, mert soha többé ebben én nem rualom (?) magamot, sem vigyáztam, se vigyázok az kglmetek dolgára s ezeken kivől kglmedben tudok szól ... ..

Akármi dologban is többet használ az munka, hogysen mint az szapora szó.

Paria literarum ad dominum palatinum 21. Decembris 1665 scriptarum.

Ngod méltóságos leveléből is értvén lyptai viceispán uramnak rendkívöl való cselekedetét, csak az mennyire jószágocskám is közötték, bánom s méltán szégyenlhetem, ugyanis kglmes uram nomine et re igen egyödő lött nyavalyás, kérném én is Ngodat alázatosan, nem az egész vármegyének tulajdonítsa azon egy személynek együgyűségét s alkalmatossággal való nagy gratiának hozzám való oblatióját igen alázatosan köszönem s az az oka, hogy mások mellett való intercessiót is merészlem, de az mint györmekségétől fogvást esmerem nemzetes Fejérvári Sigmond uramot, bátran cselekedhettem s jó igazsággal írhatom, magam györmeke s kevis jóva gondvéselesít is reá merném béznia, és mivel Orosz Pál uram sub praetextu tutoratus valami újabb osztált is láttatik praetendalni, eo etiam respectu kglmes uram, az én kicsiny ítéletem szerint mutathatja kglmes gratiaját Ngod felöl supplikanshoz, az ki ez iránt való kegyelmességét vévén Ngodnak, nem kölömben recognoscalhatnám, mint ha velem cselekedné Ngod. E minapi ide jövő utamban Hidvéghi uramat találván elő, jelenté, újabb ellenem való panaszkodó levelet olvastatott Ngod ő kglmével, fáj valóban szivem ez ily ártatlan szenvedésesen, ez iránt való ... .. centiamnak comprobálására, azon panaszo-

kot is ha érthetném valóságosan, hogy így látván, és Ngod ...
 ... egy juratust obtinealván attestaltathatnék magam ellen,
 elvárom ebben is hozzám való gratiáját Ngodnak s ebben való
 jó tetszését, kiben is alázatosan ajálván magamot, kívánom, Isten
 Ngodat az én szerencsémre is számos esztendőig ... ..
 éltesse jó egészségben. In arce Késmárk 21. Decembris, 1665.

*Paria literarum dominis Melchiori Keczer et Andreae Dobai
 scriptarum.*

Generosi etc. Eperjesről 27. Januarii költ kglmetek
 becsöletes levelét klastromi ember most hozván, annak conti-
 nentiáját megértvén, való dolog, kglmeteknél nem constalna,
 sok szóval kellenék megírnom s így bizvást hagyom kglme-
 tekre, ha nem voltam-e sok időktől fogvást való várakozással,
 most sem sokat tenne valami kis ideig való várakozás, de úgy
 tudván, már is útjában viceispán uram, úgy más becsöletes
 emberek is, ha tovább is az jó compositio meg fog lehetni,
 az executióban is könnyen fog lehetni cessio, miér, Isten bizony-
 ságom, elég és valóban kedvem ellen is való ez dolognak ilyen
 módon való halogatása, adná Isten, ez controversiának ma s
 nem holnap lehetne vége, én rajtam, azmint eddig, úgy ezután
 sem mulik el, kiben ha tovább is collaborál kegyelmetek,
 nemhogy bännám, de kedvesen veszem, kívánván, Isten kgl-
 meteket tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Késmárk die
 2. Februarii, 1666.

*Az fejedelemasszony Báthori Sophia asszonyomnak írott
 levélnek párja.*

... fejedelemasszony etc. Zboróból 8. hujus költ ... ..
 ... levele Ngodnak, azzal együtt méltóságos ... ..
 ... uram levele, úgy az is palatinus uramnak is ... ..
 ... mindezek kezemhez jutván, tagad ... ..
 emlékezetű szegény Rákóczy ... .. nem voltam
 idegen az jó amicabi ... .. reménsséggel tápláltatván ... ..
 ... fogvást az mostani tisztéktől is nemcsak frustráltatván,
 de illudáltatván is, valjon nem méltán kellett-e nyúlnom az
 törvényes remediumokhoz, de abban is mint bántak nem csak
 velem s aestinatiómnak is kiváltképpen való sérelmével, de az
 nemes vármegye tiszteivel is, reménleném, constal Ngodnál is,
 mely nemes vármegye ily nagy sérelme végett mitevő leszen
 tovább, oka ... .. szabadságomban való dolog
 ezen nemes vármegye főispánjára ő kglmére ... .. executorium
 mandatumot extrahaltatván és exhibeáltatván, terminusa hogy
 jóval haladjon ... .. azon leszen s az Ngotok ily requisitio

... .. zeli. Ngodhoz való kötelességemet ... ..
 kész vagyok arra is condescendálnom, fő ispány uram által
 praefigálandó terminus alatt tractáltassék az amicabilis com-
 positio, ha ... .. Ngodnak circa 10. Maji gondolván ... ..
 ... .. elmennek azon helyeken való ... .. sint ki is
 szakadnak az helyek ... .. elvárván Ngodnak úgy tovább
 való ... .. is, ha mikor miben én Ngodnak tudnék szol-
 gálnom, kegyes jóakarátjában s gratiajában ajánlván magamot,
 kívánom, hogy Isten Ngodat számos esztendőig tartsa és
 éltesse jó egészségben. Késmark várában 20. Martii, anno 1666.

Paria literarum executoriarum ad comitem Nicolaum Keglevith.

Sárvárról 6. hujus költ levele kglmednek most jut kezem-
 hez, értem az czarvai tiszték ellen való panaszolkodását, de bánom,
 hogy nem exprimálja, mert ha az kglmed ... .. dállandó jüvedel-
 mét, vagy egyebet az mi, annál pro ... .. na, nem admini-
 strálnak, méltán panaszolkod ... .. ha mi fogyatkozás tanál-
 tatik az számvételen, mely ... .. peragáltatik, jelentse meg
 Ungvári uram s meg ... .. jutalmát, de talán más bántja
 Ungvári(t), valóban s ugy informáltattam, hogy azelőtt ... .. tiszt-
 tartó, azmint az letavai is, midőn mit vásár ... .. ide szál-
 litottak Csejtére, difficultást tött, kétségben ... .. és annyiban
 acceptálni nem akarta. Ezek ugy lévén ... .. vásárlottak,
 vagy vásárlani nem akar ... .. nem culpaltathatnak s arra
 nem is érkez ... .. nem tartva obligatiójok. Nyugodjék
 meg ... .. leszen, részemről sem cselekszik, nem is ... ..
 mivel persze is magok állapotjában, s ... .. lett foglalatossá-
 gok, ha Ungvári uram keze ... .. kglmed jövedelme,
 vásároljon rajta, fordítsa, valahova akarja, áll szabadságában,
 és azt nem mondhatja senki is, hogy az kglmed részéről nem
 járna fizetése az tisztartónak, és noha az én részemről tiszt-
 tartói fizetést is véssen, de nyugodjék meg keglmed, az mint
 feljebb is irám, jövedelmeknek ... .. szolgáltatásán kívül
 egyébbel nem szolgál, s nem kívánom, sem kívánhatnám. Így
 értvén kglmed az dolgot, nincs miért neheztelni. sem nem
 neheztelhet, az secretariusnak is édes öcsém uram sem volt
 volna ... .. hogy ily mérgesen csinálja tollát, s nem hallotta.
 hogy tiltja Isten az kegyetlenséget. Én kglmed szolgálja s ...
 ... .. szolgáló attyafia maradván, kívánom, Isten kglmedet ...
 ... .. tartsa s éltesse jó egészségben. In arce ... ..
 ... .. anno 1666.

Paria literarum ad comitem Gabrielem Illésházy.

Illustrissime etc. Sub dato 12. Martii irott kglmed levelét, azon levelében specificált becsületes ifju legén Szelesséni uram is ma adá meg, az kik előtt hogy declaralhattam fájdalmamat s méltó panaszomat, igen akarom s örömet hagyom keglmed jó itiletére s lelki esmeretére, ha érdemlettem-e kglmedtől az én kglmedhez való mindenkori szivbeli affectiómért, és atyafiságomért s így, hogy requisitiója szerint nem kedveskedhetem, gonosz néven nem veheti, módom sem lévén, mert csak azon kevis pénzt is kiadván azomban kezem kezül, csak annyinak is nehiz szerit tenni. Kivánván, Isten kglmedet tartsa és éltesse jó egészségben. In arce Késmárk, die 22. Aprilis, anno 1666.

Paria literarum.

Comes Stephanus Theökeöly de Késmárk, perpetuus de Árva, ejusdemque comitatus supremus ac perpetuus comes, sacrae caestareae regiaeque Majestatis consiliarius. Egregio Nicolao Medveczki judlium comitatus Arvensis salutem cum favore ... .. consuetudine in antelato comitatu dominum vicecomitem, cum coeteris sedis judriae collegis et judicibus officia anniversaria, quibus anno superiore fungebantur ... .. primis solita gratiarum actione ... .. per me praecedenti congregatione deposuisse ... .. se se abdicasse, ex literis universitatis ... .. comitatus abunde intelleximus. Ne autem ... .. ejusmodi officiorum publicum ... .. aut cursus sanctae justitiae quoquomodo praepediatur, nostri officii esse ... .. de instauratione eorundem officiorum mature prospicere. Eapropter vobis ex autoritate ... .. serio et firmiter committimus, quatenus universis statibus et ordinibus in processu vestris degentibus pro instaurationis iisdem officiis die 21. proxime affuturi mensis Junii in oppidum Nagyfalu, locum utpote solitum generalem congregationem, in qua vel priores judices confirmari, aut necessitate ita ferente ... .. et constitui possint sub poena in legibus regni superinde sancita mature et tempestive promulgare, publicare debeat et teneamini, nec secus etc. Datum etc.

Méltóságos fejedelemasszony levelének párja.

Alázatos szolgálatomnak ajánlása után, hogy Ngodat szives kívánsági szerint való jókkal áldja meg.

Munkácsról az holnapnak 22. napján költ ... .. böcsületes leveléből elégségesképpen informált ... .. a végre küldöttem volna Melczer ... .. Dalmadi uraméket ő kglmeket,

hogy az eddig volt controversiák sopialtattanak volna, de az mint az dolgok accommodaltattanak, csak nem is tentaltat-hatott, nem lévén ő kglmeknek plenipotentiájok azon Ngod arra rendeltetett ember ... .. quisitiójokra is condescendaltam. irják ... .. Ferencz uramnak ő kglmének, ujobban is ... ..
 ... .. sék az ő kglme által executiora praefigált ... .. hogy azonban azon nemes Szepes vármegye ... .. épülvén, valaminémő modalitas az controversiaknak sopiálásában, nem kívánnék ... .. lennem elmulatója, hogy ezzel is demereálhassam Ngod gratiaját, kívánván minden alkalmatossággal szolgálnom inkább Ngodnak, és kívánom, Isten Ngodat sokáig tartsa s éltesse jó egészségben. Költ Rosenberg 31. Maji, 1666.

Paria literarum ad d. Petröczy scriptarum.

Spectabilis etc. Akkori udvari praedikatoromnak, midőn Lazi Ádám academiában akart volna menni, sok mellette való törökedésétől inducaltattam, magam költségin küldjem az akademiában, az kinek esztendőnkint való sustentatiójára az mi deputaltatott vala, minden esztendőnkint administraltatott is, és hogy ezen kívül lett volna valaki költségin, nem értetem, nem is tudom, hogy cselekedhette és hogy submittalhatta volna is két félnek magát, mert ha ki oly szándékát mondotta volna kglmednek, és tudhattam volna, meg se gondolja kglmed, hogy inducaltattam volna arra, mert untalan és sokaktul sollicitatnám az oly expensakra, ha csak érkezhethém is annyira, mely megtérven és obligatiója szerint discretiónra hagyván, látván, volna vágyódásom, ha magyaról praedicalható udvari praedikatorom lehetne, instált azon ... .. Patakon való lakásáról tölthetné idejét ... .. való professorok között, hogy az magyar nyelven ... .. hatna, ennyi ideig való költségin után ezt sem ... .. galhattam s midőn még udvaromban volna, ugy vettem tegnapi napon kglmed felőle írt levelét és csak elhültem rajta, hogy érthettem volna, kglmed is tanittatta; ugyan édes apjátul való legatumban vett fel kglmedtül bizonyos számu pénzt pro rata sua portione, és ha mi ... .. vallja azon atyafainak, az kiket concernál, restitutiójával tartoznék, egyébiránt ha mi más ... .. látnám, akárkitől és akárhová evocaltatnék is, ne adja Isten, hogy ne feljebb böcsülvén az édes véreim szükségét, kire én nagyobb egyéb szolgálattal is tartoznám, el sem mulatván, az mint hogy kglmednek is szeretettel igyekezvin szolgálnom, kívánom, Isten sokáig tartsa és éltesse kglmeteket jó egészségben. In castello S. Sophiae 8. Junii, 1666.

Paria literarum scriptarum ad liberam r. civitatem Bártfa.

Prudentes etc. Memoratus magister Adamus Lazius, antea jam non spernenda gaudens Hungarici idiomatis cognitione cum denuo apud nos instituerit, quo in promotionem in ... .. sui gratia accederet nostra, nosque non solum laudabile ejusdem propositum, verum vel maxime proficuum et necessarium duximus, nolumus, quia in pia plane ejusdem intentione, promotione desiderata gratificaremus contra eumque Patakinum petiti sui assequendi ergo ... .. mus, ut ut spectabilis ac magnificus dominus Petróczy eodem requisiverit subiecto ratione pedagogialis in liberos sibi et nobis, ut sanguinem charissimos functio ... .. consideratione nihilominus intenti hujus ejusdem ... .. favisse non potuimus, ¹⁾ sperantes, et suas Dominationes ... .. jam hujus rei causis facile nos habere ... .. alias si quid in suas Dominationes officii a nobis ... .. are licebit, omni indubitatum redolemus, occasione affectum, et promptum aminum. De reliquo eadem ... .. diu feliciterque valere cupientes manemus. D. V. in castello Sanctae Sophiae Junii 1666.

Paria literarum ad magnificum Dominum Mathiam Ostrosit scriptaram.

Spectabilis etc. Ma egy hete kezdvén igen rosszul érzem magamat, másod napon mindjárt az forró hideg esvén reám, csak már is igen elnyomorodtam, az doktorokat és patékát közöljebb akarván érnem és Késmark felé vontatván magamot, az mennyire ez éjjel is mehettem, ma már itt köll maradnom, ugy hozák az kglmed 29. hujus költ levelét, mellettem lévén Csuti uram is recognoscalja Szent János ... ..
 ... .. oly szót kglmed, hérem nélkül ezután sem igen ... .. az hire, hogy ő kglme is kérte volna kglmedet, de ... .. dolog az, oly praesumptióm nem volt, ne is adja isten, mert ugy mint igaz vér s kglmed szolgája ez iránt ... .. gondolkodásomat s tetszésemet elégszer értette már ... .. nek, sem cselekedhetném, mást mondjak, lelkem esméreti sem vihetne arra, olyat javalljak, kit magamnak sem kívánhatnék az édes gyermekem dolgában is, kglmedtől jó kereszténtől várhatnék idővel is abban tanácsot ... .. nem köll eziránt tanács kglmednek, mit javalljon az hugának, ő kglme sem szintén oly gyermek már, hogy resolutióiban ne tudjon eligazodni, választást is tenni, meo videre kglmed is tartoz ... .. informálja, mit tartson és dictáljon ez iránt való jó conscienciája is, kiben Isten kgl-

¹⁾ A kiszakadt helyek miatt nem világos.

meteket sokáig tartsa és éltesse. In oppido Farmocs 23. Junii 1666.

Generoso Domino Nicolao Dvorniko, sacrae caesareae regiaeque cancelariae hungaricae regestratori, ac sigilli ejusdem conservatori, nec non tabulae judicariae assessori etc. domino. (Itt egy levél, esetleg több is hiányzik.)

Reviczky familiának írott levélnek mása.

7. költ kglmetek levelét vettük, mit irjon, értjük. Ugyanis ezután válik meg, mely részről informáltattunk helyesebben s való dolog, ha ugy tanálatnék, az mint nagyfalusiak által exponaltatik, méltán praetermittálhatnánk eziránt való kglmetek instantiáját és ex parte etiam nostri az mint procedált kglmetek némünémü attestatióknak kiszedésében. de mind azokat in suspecto hagyván hic et nunc és postponalván, hogy mindeneknek constáljon, alacsonyabb renden levőket is vármegyénkben nemhogy mivel aggravalni, de csak haszontalan expensakkal is fárasztani kívánnánk, contentusok vagyunk s megcselekszük s arra deputált becsületes jóakaróink kimenvén, az szegény ur Illésházy uram idejében lött contractusnak continentiaja szerint lássák meg s tegyenek determinatiót, mely fél incurrált ... .. contractus ... .. mind azok, mind csinált jelek dolgában, és mely fél tanálatatik, ez ily izetlenkedések keresetiben ... .. hagyván, az mely félnek in particulari mi kereseti, keresse suis modis et viis, az feljül megirt helyek revisiójára megyünk és kívánunk vala jelen lenni, de azmint kiváltképpen harmadnaptul fogvást kezdünk lenni egészségünkben, elláttuk, jó igyekezetünk szerint az gyülésben sem lehetünk jelen. Isten tudja, mint lesz tovább dolgunk ... .. nem mulatjuk vala, kívánván, Isten kegmteteket tartsa és éltesse jó egészségben. Költ Árvában 18. Ju ... ..

Paria literarum ad familiam Reviczky scriptarum.

Levelünk miért jutott ily későn kglmetek ... .. investigáltván, repraehensio nélkül eddig ... .. sem maradt az dolog s ha szintén nem ... .. is az ... .. könnyen által láthatta kglmetek-e ... .. ptiókból, hogy 23. úgymint szerdán ... .. deputált böcsületes emberek által pro et contra ... .. informatiokból, melyik fél injuriatus, az ... .. könnyen megérthette volna kglmetek ... .. volt, nemhogy aggraváltassék akárki is ... .. költséggel fárasszuk is, nem kívánnánk ... ..

rénk rajta, azmint újobban is declaraljuk vala magunkat, ha úgy akarja kglmetek ... .. lássák meg azon említett contractus és ... .. eddig observált ususa ellen melyik fél ... .. alt és incommodálni igyekezik s ha az ... .. ő kglmek által sopiáltathatik és in ... .. nem inducáltatik, bene quidem, holott nem ... .. vánunk senkit is attrahalni, ha csak az ... .. kérdésekrül informaltathatunk is, valóság ... .. juk tudni, melyik fél injuriatus, tagadhatlan ... .. ez két instantián kívül harmadik is az kglmetek ... .. némű ... .. irtoványok végett s nem bánjuk, ha ... .. felől is fog lehetni informatiónk, de situ loci, melyik ... .. formált rendesebben és valóságosabban, mely irtoványok ... .. mivel rendeletlen, fraudulententer (vegye magára az ki ... .. benne) procedaltatott, lássa kglmetek, mit s mivel fogja ... .. ahhoz való praetensióját, és mi formán keresi, arról minket ... .. nem szükség s ne adja Isten senkiét is rendkívül kívánnók, de in justis et in licitis szegény embereinket tuealni ... .. s el sem mulatjuk. Mely ez ily syncere való magunk explicatiója ha tetszik kglmeteknek, bene quidem s ha nem is, adja tudtára Farkas uramnak, az kire az dolog bizattatott. De coetero tartsa s éltesse Isten kglmeteket. In arce Arva 21. Junii, anno 1666.

Earundem Dominationum Vestrarum

vicinus ad serviendum paratus
comes Stephanus Theökeöly.

Gróf Illésházy György uramnak írott levélnek mása.

... .. expediált kglmed becsületes embereinek, értvén, se módjok, se kedvek sokáig való kísésre, kisedelem nélkül hallgattam meg kglmed izenetit s gondolván, ily hosszan való írása sem egye ... .. tart, az elolvasást és választadást differáltam, úgy látván édes öcsém uram, elég szükség kívül való, de ne vélje és ne gondolja, nem olvastam, vagy nem akartam választ adni, im azt sem ... .. el, és csak egész rövideden s ez egynehány szóval választ kívántam kglmednek adnom. Akármí módon való kglmed ... .. gének sem oka sem kívánója, te tudod Isten, ... intendálok, kglmednek jószágát erőhatalommal birjak ... .. tanulhattam, miben legyen az dolog, ha az kglmetek ... .. től nem recedalok, azzal nem vétetek kglmeteknek ... .. az ellen birom tovább is, nem kglmeteknek, de ... .. kglmetek végezése szerint pedig ha birom, azzal ... .. posteritásának is többet szolgállok, hogy sem ártani ... .. mindenkit csak igyenesen értek, és az mit az ... .. emberek tanácsolnak s javallanak, azt kívánom

... ..lnék is meg... ..nom, könnyebben szenvedhetem
... ..uram kglmed részéről is tanácsosb léssen vala akarni
... ..válni. Ezt nem azért írom, akarki dolgát is... ..
kivánom, hogy Isten kglmedet minden illendő dolgokban seg
... ..éltesse s hiszem ő szent Felségét, mind kglmed s mind
... ..experiálja, kglmetek örökit kglmetektől és ... .. elide-
geníteni, de conserválni intendáltam. Datum in arce Árva die
22. Julii, 1666.

—I —R.

VEGYES KÖZLÉSEK.

PESTVÁROS HELYTÖRTÉNETÉHEZ.

Collationales Wilhelmi L. B. de *Rogendorff* super totalibus et integris domibus *Andreae Pellificis* junioris, et *Nicolai Fekete*, per eorundem notam infidelitatis ad collationem regiam recidentibus, ac in Libera Regiaque Civitate Pesthiensi situatis, pro domino *Valentino Therek* de Enyingh et fratre *Nicolao* expeditae 1530.

Nos Wilhelmus liber Baro de Rogendorff et Mollenburg, Serenissimi Principis et domini domini Ferdinandi dei gracia Hungarie et Bohemie etc. Regis, Infantis Hispaniarum, Archiducis Austriae etc. supremus Magister curie, consiliarius et capitaneus generalis, Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos attentis et consyderatis fidelitate, constancia, et serviciis spectabilis et magnifici domini *Valentini Therek* de Ennyng Waywode Transsilvani, ac *gencium* nationis Hungarice *Terrestrium* et *Navalium* Regie Maiestatis *capitanei*, que ipsi Regie Maiestati domino nostro graciousissimo, pro locorum et temporum varietate, cum omni diligencia et studio exhibuit et impendit, exhibereque et impendere non cessat, *Eidem* domino *Valentino ac Nicolao fratri*, consortique et liberis ac heredibus suis, totales et integras domos *Andree pellificis* junioris, ac *Nicolai Fekethe*, in civitate Regia Pesthiensi habitas, unacum earundem omnibus pertinenciis, que ex eo, quod idem Andreas pelfifex et Nicolaus Fekethew postposita fidelitate eorum, quam prefate Regie Maiestati debebant, factioni *Joannis de Zápolya* notorii Infidelis per Regiam Maiestatem et omnes ordines Regni huius Hungarie proscripti, qui salutis anime sue oblitus, Turcos fidei Christiane hostes atrocissimos in Regnum hoc Hungarie et alias provincias devastantes et tyrannidi eorum subiicientes evocare, societatique eorum adherere non erubuit, adhesisset, hostemque prefate Regie Maiestati et exercitui eiusdem ex sede sue Maiestatis Budensi unacum eodem Joanne ac Turcis se exhibuisset, et

propterea notam perpetue infidelitatis incurrisset, de jure et de facto vacantes, ad collacionemque prefate Regie Maiestatis secundum approbatum Regni huius consuetudinem devolutam duximus dandas et conferendas, prout damus et conferimus ad beneplacitum tamen Regie Maiestatis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in castris nostris sub *Buda*, in profesto beate Catherine Virginis; Anno domini Millesimo quingentesimo tricesimo.

(L. S.) Wy. v. Rogendorff, m. p.

Joh. Mruk Secretarius, m. p.

◀Eredetiről a kismartoni főlevéltárban. Fasc. J. nro. 41. Repositorio 21.)

Közli: DR. MERÉNYI LAJOS.

MAGYAR ARANYOK ÉRTÉKE LENGYEL PIACZOKON A XVI. SZÁZADBAN.

Wardirung des Hungerischen golds.

Item nach dem das Ungerische golt vonn Konigen zu Konigenn anderung genohmmen, so ist auch das Sylber gestigenn und volgende die Sylberne Möntz, jae lenger, ehe geringer geschlagenn wordenn. Derwegen kan man auf die taxa der sylbernenn möntz, inn ansehung der gemuntzenn gulden an golde, weill die so manichfaltige verenderung habenn, eigentlich satz unnd überschlagk nicht wol machenn, dan gemeinlich einem itzlichen möntzhandler, noch deme er dem Möntz-Herrenn, scherffere unnd subide practica, kan unnd weis vorzuschlagenn, darin der geitz gesucht, ja eher die möntz vorenderung gewint. Unnd doch wenigk oder gar nichtenn zu besserung, wie aus volgender vorzeichnus zu sehenn ist.

Konig }	Sigismundi schlagk helt die margk 23 krat, 10 gren golt. 2 gren sylber, 0 kupffer.
	Mathiasch helt die margk 23 krat, 9 gren goldt, 3 gren sylber, 0 rodt.
	Wladislaus helt die margk 23 krat, 8 gren golt, 4 grenn sylber, 0 rodt.
	Ludovicus helt die margk, 23 krat, 4 gren golt, 5 gren sylber, 3 gren kupffer.
	Ferdinandus helt die margk 23 krat, 5 gren golt, 5 gren sylber, 1 gren knpffer.
	Janusch helt die margk 23 krat, 5 gren golt, 5 gren sylber, 2 gren roth.
	Behemisch helt die margk 23 krath, 4 gren golt, 6 gren sylber, 2 grenn roth.

Monsterbergk helt die margk 23 krat, 7 gren golt, 5 gren sylber, 0 roth.

B. zur Neysse helt die margk 23 krath, 7 gren golt, 5 gren sylber, 0 roth.

Bresslaw helt die margk 23 krath, 5 gren golt, 4 gren sylber, 3 gren roth.

Dis obgeschriebenn golt, vonn der Zeit an nach König Wladislai absterbenn, sein gewinlich uff die Crackauische margk 56 stück gerechnet, das stück zu 48 gr. thut auf 30 gr. 7 fl. 89 gr. 18, thut der Zusatz ungeverlich, sampt dem schlegschatz, auf die margk 2 gulden die gekürtzt, pleibenn noch übrigk 87 gulden 18 gr., soviel kostenn die 23 krath, 5 gren gold, folgende die margk fein sylbers Crockisch, zu 15 Lotten ist werdt fl. 7 gr. 10, auch 11. Unnd also fort an, der gulden zu 48 gr. billicher, unnd neher, dann 45 gr.

(Hely és kelet nélküli XVI. századi egykorú, eredeti írat, vármiai levelek közt, a krakkói hg. *Czartoryski*-múzeum levéltára 1613. kódexe 399. lapján.)

Közli: VERESS ENDRE.

VERESMARTI GÁSPÁR LEVELE KEMÉNY JÁNOS FEJEDÉLEMHEZ.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Dn. Dn. mihi Clementissime, post humilim. servitor. meor. commendationem.

Az Urnak kigielmit minden országos gondgiaiban, es dolgaiban a Ngod lelkivel közöltetni hathatosan, kívánom.

Kegielmes Uram a giakorta valo irasrol nekem megh bocsasson, mert tudnám az mostani állapot mit kivanna, de mivel én is masoktul solicialtatom, ezt tisztennem is ismerem lenni, kenszeritetem gjakor irasommal terhelni Ndat. Tudhattya jól Nagod, az Udvarhelyi Ecclesia minemő veszelyben forogott mind az elöt ot valo, de hazához ki szallot Praedicator Atyankfia a mostanival valo veszekedések mia, a honnét mind a kettót removealuunk kellett mind az Camora Ispannak az Praedikatorok a sofalvi aknarol deputaltatot fizetéseknek ki nem szolgáltatasa mia. Az mostani ot esztendejet el töltöt Atyankfia jelenti, hogy az el mult esztendei majustul fogva egj penzt sem fizetet a Camora Ispan, ez dolgot ertven a töb Atyankfia igj nem örömet mehetnek olyan helyre, a holot fizetések el tartják, mert abbol kellene ő kegielmeknek is elniek. Mostan rendöltünk oda egy böczületes Atiafiat, Igaz Kalmannak hijak, ezt halván félő, megh ne idegenegiek. Kérem azért Nagodat mint kegielmes Uramat, tudván azt, hogy a Fejedelmek kegielmessegeből lakhattak ot a nyomorek helyen eddigis a Tanitok, meltoztassék parantsolni az sofal-

vi Camora Ispannak, mind az előbbi Tanitonak salariomanak megh fizetése felől, mind az jövendőnek onnét deputaltatott salariomanak idejében illendő képpen valo administratiojáról, mely Nagod kegielmessegiert Istentül aldast és jutalmat kivanunk Nagodnak. Az Ur Isten erősitse Nagodat birodalmában. Datum Claudiopoli 28. Ap. 1661.

Nagodnak alázatos hive és szolgálja

Veresmarti Gaspar, mpria.

Özvegy dr. Lengyel Dánielné levéltárában, féliv papiron. Külső ezim nincs.

Közli: DR. TÖRÖK ISTVÁN.

ELPUSZTULT HELYSÉGEK.

Anno 1677 die 18. Novembris. Én Kenyeres Gergely, Nemes Komárom vármegyének egyik szolgabírája, substituálván magam mellé Szent-Péteren lakó Nemes Betzei Mihály uramat, mentünk ki inquisitióra nemzetes vitézlő mostan substitutus Viceispány Királyszegi János úr Concessiója mellett, Nemes Dienes Dánielis, az ő kegyelme házastársa Pálfi Kata asszony és a több interessatus Atyafiak instántiájokra, és tettünk inquisitiót annak rendi szerint.

1-o. Tudgya-e, látta-e, hallotta-e, avagy ott volt-e, mikor az előtte való esztendőben a török maga hatalmával *Besnyőnek* és *Széplaknak*-nak ¹⁾ határját járta.

2-o. Tudgya-e, hallotta-e, ha besnyői falu mostan egészben széplaki földön vagyon-e, avagy csak valamely része, vagy semmi nincsen rajta benne?

Primus Testis: Gyúron lakó Gergely deák, annorum Circiter 66. Jur. examinatus fassus est: Tudgya azt, hogy Besnyő és Szent-Péter között a török határt járt, de a mikor ők oda értenek, immár akkor végben is vitték; de Besnyő és Széplak közt való határjárást nem tud, sem látott.

Secundus Testis: Gyúron lakó Kocsis Lőrincz ann. Circit. 65. Jur. examinatus est. Tudgya azt, hogy Besnyő és Szent-Péter között a török határt járt, de a mikor ők oda értenek, immár akkor végbe is vitték; Besnyő és Széplak közt való határjárást nem tud, sem hallott. 2-o. Hallotta azt is, hogy mostan a besnyőiek széplaki földön laknak, azt is tudja, mikor a kútakat ásták, a régi kámvás kutakat megtalálták, és megtisztították, látta is.

Tertius Testis: Gyúron lakó Becsei György annor. Circiter 43 jur. examinatus est. Ugyanazokat tudja, látta és vallotta a mint az felső tanú.

¹⁾ Nevükkel együtt elpusztult helyek Fejérmegyében. A XVI. századbeli török kincstári Defterekben sem említettnek már a töröknek adózó községek között.

Quartus Testis: Szent-Péteren lakó Mészáros Tamás annor. Circit. 56 jur. examinatus est. Az első kérdésre semmit sem tud; a másodikra azt vallja, hogy mind éltig úgy hallotta, hogy a volna a Széplak, a holott mostan a besnyői Rácok laknak.

Quintus Testis: Vereben lakó Somogyi Albert ann. Circiter 60. Jur. examinatus est. Tudgya és látta azt, mikor a Nyéki Ispányja a Basa parancsolatja mellett ki hívatta őket, hogy a besnyői Rácok a Nyéki földét szántották, annak a határit járták; hallotta azt is, hogy a kádia Nyékkal határosnak Széplakot írta. Az második kérdésre is azt feleli, hogy hallotta, még az elébbeni lakó helyen a Besnyőiek, az Ábrahám rác azt mondotta, hogy elunták a sok szállót, de bizony kimentek lakni Széplakra, attól hallotta, hogy a légyen a Széplak, a hol most a besnyőiek laknak, de ő másként nem tudgya.

Sextus Testis: Sukorón lakó Domján Albert, annorum Circiter 72. Jur. examinatus est. Tudgya azt, hogy a török Besnyő, Szent-Péter és Nyék között határt járt, ott is volt, de Besnyő és Széplak között nem tudgya, nem hallotta holott is legyen?

Septimus Testis: Sukorón lakó Gulyás Balázs ann. Cir. 51. Jur. examinatus est. Tudgya azt, ott is volt mikor a török Besnyő, Szent-Péter és Nyék között határt járt, de Besnyő és Széplak között nem tudgya. Hallotta Dobroca besnyői rácztól Széplaknak híret, de mástól azt sem tudgya és hallotta.

Octavus Testis: Acsán lakó János Kovács annor. Circit. 55. Jur. examinatus est. Besnyő és Széplak között határjárást nem tud, sem hallott, hanem mikor még a rácok oda nem szállottanak is a hol most laknak, azon járt alá Rác országra; azt hallotta mindég Széplaknak, még a régi kutakból is ivott annakelőtte.

Die et anno ut supra. Gregorius Kenyeres iudium comitatus Comaromiensis m. p. (L. S.) Michael Betzei substitutus assessor m. pr. (L. S.).

Közli a dunam. ev. ref. egyházkerület levéltárából.

FÖLDVÁRI LÁSZLÓ.
vácshartyáni ref. lelkész.

A SZÖLLŐMŰVELÉS TÖRTÉNETÉHEZ.

Irataim rendezgetése közben néhány régi szőlőeladási okiratot találtam, melyek közül egy különösen kiváló érdekű lévén, azt másolatban van szerencsém tisztelettel beküldeni, megjegyezvén, hogy annak végső sorait és az Ukkon poharárul egy tárczaszerű értekezést egyidejűleg a »Hazánk« című napilapnak oly célból küldtem meg, hogy az szélesebb körben is felköltse a közönség érdeklődését. E tárczában magára az ősi jogszokásra vonatkozó igénytelen nézetemet kifejtve, kiemeltem, hogy az álta-

lam tisztelettel kimutatott okirat szerint más volt az áldomás, más az Ukrongya és más a tudomány pohár.

Maga az okmány egy iv papiron illetve annak két első lapján csinos lapidáris betűkkel írva, elég jó és ép állapotban van. Jellemző, hogy a pecsét az ív harmadik lapoldalán, tehát azon az oldalon, melyen semmi írás nincs, akkint van alkalmazva, hogy a papir alsó széle a közepén függőleges irányban két újjnyi szélességben lenyíratott és tenyérnyire felhajtatván, a viasz a két papírlap közé helyeztetve, a papiron át lenyomatott.

Mi Bódokó Uyfalusi Fő Biró Torma Bálint, Biró társom Hegyes Péter, Esküt Polgárok penigh Thót Gergely, Ágoston István, Csibere Mátyás, Boda Geörgy, Horhi Geörgy.

Adgyuk tudtokra mindeneknek az kiknek illik ez mi pecsétes levelünknek rendiben valakik ez mi levelünköt látják, olvassák és olvasni hallják. Hogy jöve mi előnkben N. Sáros városában lakozó Tekintetes és Ngos Groff Rákóczi Ferencz Urunk eő Nga Sároosi Jóságának hűséges Gondviselőie Nemzetes és Witézlő Podhorányi András Urunk, ismet Nemes Eperies városában lakozó nemzetes és Vitézlő Galambos János Urunk és eő kglme házas társa Nagy Erzsébeth Asszony, kívánván Nemzetes és Vitézlő Podhorányi András Nemzetes Galambos Urunktól, hogy az mely szülő eörökségeket vett Nemzetes Podhorányi András urunk felül specificált Galambos János Urunktól és eő Kglme házas társától Nagy Erzsébet Asszonytól, azokrúl temmének mi előttünk felülspecificált Birák és esküt Polgárok előtt azon vett szülő eörökségrül eörök vallást. Illendő kívánságát látván Nemzetes Galambos János Urnak, Nemzetes Podhorányi András Uramnak mind magha Galambos János Urunk mind penigh házastársa Nagy Erzsébeth Asszony szabad akarattyokból nemine cogente mi előttünk felül specificált Birák és esküt Polgárok előtt élő nyelvekkel tőnek ilyen eörök vallást. Mi Nemes Eperies Városában lakozó Galambos János és Felességem Nagy Erzsébeth Asszony tesziünk ilyen eörök vallást Kgték színe és széki előtt becsületes Birák és Polgár Uraim, hogy az minemü szülő Eörökségeink voltak nekünk az Boldokó-Uyfalusi határban, az edgyik vagyon az Baskó Tereh nevü szöllő hegyen, melynek alsó szomszédgya Becskereki Geörgy szöllője, felső szomszédgya a Cassai szekér út, az allya szabad Pásit, az Feli az Földes Úr Eő Nga szöllője, az másik darab szöllő vagyon ugyanazon Bodokó-Uyfalusi határban, mely Cassai szöllőnek hivattatik, mely szöllőnek Alsó szomszédgya Horhi Geörgy szöllője, Napkeletről való szomszédgya az Úr Eő Nga Cassai szöllője vagyon. Az harmadik darab szöllő vagyon azon határban a Sándor nevü szöllő hegyen, melynek nap Keletről való szomszédgya Kércsen lakozó Kapi Georgyné szöllője, napnyugatról penigh ugyan Kércsen lakozó Báj Geörgy szöllője, az allyán az alpári

szabad Csere, az Felin Cassa városában lakozó Kovács Borbála szöllője; ezeket a denominált szőlő örökségeket szabad akaratunkból adtuk örök áron ötödfél száz magyar forintokon Nemzetes Podhorányi András Urunknak és ő Kglme házasság Társának Görgei Éva Asszonynak és mindkét ágon lévő Maradékaiknak úgy, hogy azon szőlő örökségeket ő Kglme biria Fiuról fiura, Nemzetségről Nemzetségre, Ágról Ágra, Vérről vérré mindaz két ágon, sőt felelek mindennemű impeditorok ellen, hogy azon szőlő örökségekben ő Kglmét sem házasság társát s mind két ágon lévő Maradékot senki meg nem háborította, hanem annak birásában mind örökké meg tartjuk. Azon szőlő örökségeknek az ára ment fellyeb Áldomással, Biró pénzzel és *Ukrongyával*, Notáriusnak való pénzzel, Pecséttel való pénzzel. Az Áldomásban adot ő Kglme flor. 45. Biró pénz flor 18. *Ukrongya poharát* den. 30, pecsétől való den 30. Notariusé den. 25, in summa teszen flor. 63 den. 80 id est flor. hatvan három és 80 pénz és így a derék summával edgyütt hat száz s tizenhárom magyar forintokat s nyolczvan pénzt teszen. Az *Ukrongya pohár megívója* volt esküt személy Boda Georgy. Miis annak okáért felől specificált Birak és esküt személyek, mivelhogy Nemzetes Podhorányi András Urunk Falunknak minden igasságát meg adta, adgyuk ez Falunknak élő pécsetével erősített levelünket ő Kglk, házasság Társának és mind két ágon lévő Maradékainak, hogy azon szőlő örökségeket mint saját örökös örökségét birja ő Kglme örökké Coram praefatis Judicib. et Juratis dicti pagi. Dat. Boldokó Uyfalviné a. 1671 die 26 Mensis Maji.

Idem qui supra.

NB. *Tudomány pohárban* is egy forint jár minden örökségh vivő embertől, azt is meg adta Gombos András. Egy báránykát is vettünk den. 75.

Közli: ADORJÁN LŐRINCZ.

A PÁPAI HELV. HITV. CHIRURGUSOK PANASZAI ÉS CZÉHSZABÁLYAI 1751-BEN.

I.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas,
Domina Domina naturaliter Clementissima!

Papense hoc Chirurgorum Contubernium Articulis — ut vocant — Cehalibus per Comitem quondam Török de Enying Anno adhuc 1610 provisum, nullo habito per integrum Seculum Religionis discrimine, in mutua Magistrorum charitate, altaque pace perstitit. Quae caritas diuturnaue animorum tranquillitas, per inhibitionem Excellentissimi Comitis Francisci Eszterházi,

moderni hujus Oppidi domini terrestris Anno 1717 respectu universorum hujus oppidi Opificum, Augustanae et Helveticae Confessionibus addictorum ab exercendo suo opificio interventam paululum turbari caepit; nihilominus partim precibus, partim vero aliis rationibus eorum eo se commoveri passus est, ut Chirurghi praedictis Confessionibus addicti, non obstante inhibitione, ultro libere Professionem suam in conformitate priorum Articulorum suorum exercere, sine Immutatione quadam, usque ad Annum 1736 — si bene nobis succurrat — potuere. Anno vero praedicto, intentione sollicitudineque plane Paterna Divi quondam Caroli VI Imperatoris, desideratissimi Sacratissimae Vestrae Majestatis Genitoris, medio Excelsi Consilii Locumtenentialis generaliter per Inclytum Regnum publicata existente, ac ad Contubernia quoque Oppidi hujus in concreto penetrante, fore nimirum, ut in posterum per Inclytum Regnum Hungariae Libertatibus certis Articulis unius cujusque Contubernii Opificio et Arti accomodatis, Auctoritate Regia firmatis, Contubernia omnium Mechanicorum, et respective Artium etiam Liberalium perfruantur, Contubernium quoque hocce nostrum, pro Confirmatione suorum jam longo usum receptorum, ad Sacrum Genitoris Vestrae Majestatis Thronum recurrere in animum induxit suum. Verum hoc contra intentionem ac voluntatem Domini sui Terrestris fore arbitrati, quemadmodum omnia hujus Oppidi Contubernia, ita nos quoque pro elargiendis certis Articulis ad eundem Excellentissimum Comitem recursum fecimus, iisdemque obtentis, hactenus in optima formarum harmonia sine discrimine Religionis usi et gavisi fuimus.

Anno autem delabente 3-ia Julii, convocatis sub mulcta 24 florenorum Chirurgis, Praefectus Dominalis Josephus Bito nobis Augustanae et Helveticae Confessionibus addictis, nomine Excellentissimi Dni nostri Terrestris hoc declaravit, quod sua Excellentia ad Instantiam Catholicorum Magistrorum novos Articulos, cassatis prioribus,¹⁾ cum exclusione nostri resolvisset. Quibus perlectis, tristes intelligere cogebamur non tantum nos, Joannem Szalai, Emericum Pápai, Samuelem Kolosvári Nobiles, ac Stephanum

¹⁾ A régiék nem lettek cassálva, hanem 3 articulussal megszapó-
rítottak ekként:

1-ső Art. A ki ezen czéhünkbe incorporáltatni akarja magát, vagy igaz régi római catholicus, vagy Helvetica vagy pedig Augustana Confessión való legyen.

2. Art. A boldogságos szeplőtlen szűz Mária Istennek sz. anyja és Istennek szentjei ellen senki legkisebb káromkodó szót ne merészeljen szóllani, mert érdeme szerint fog büntettetni.

3. Art. Minden esztendőben Fábían Sebestyén napján tartozik az egész czéh sz. Misét szolgáltatni, és annak szolgálatásáért a pápai plebanusnak 1 ftot letenni, e mellett viasz-gyertyákra tartozik az egész czéh esztendőnkint az öreg templomnak egy tallért adni. Nemkülönben úrnapi processzióra elmenni.

Szabó Civem, Contubernio exclusos esse, sed etiam illis in posterum Caveri, ne ullus in Contubernium ex sequatibus praedictarum Confessionum assumatur.

Penetrare non possumus, quid tanta indignatione dignum commiserimus, ut uno momento beneficiolo hocce omnibus tribus Religionibus per Inclytum Regnum, per Secula fere duo communi privemur? quid, inquam, ut ab Arte nostra, cui excolenda non tantum omnem aetatem, sed etiam pro dure et facultate illam exercendi omnem substantiam nostram consecraverimus, inhibeamur, et sic — ita dicendo — nobis hoc in Oppido aqua et igne interdicitur, ad paupertatemque ac mendicitatem una cum Uxoribus et prolibus damnemur, omnisque nobis occasio Sacratissimae Vestrae Majestati et Publico serviendi praescindatur.

Ideo cum aliunde sumprema Potestas tum in Conferendis Articulis, tum vero circa Religionis negotium, in quantum hoc etiam in casu Religio in quaestionem sumi potest, Sacratissimae Vestrae Majestati competat: supplicamus Sacratissimae Vestrae Majestati de genu humillime, quatenus annexos hos Articulos, alias ex antiquis nostris Articulis concinnatos, Arti nostrae accommodatos, per consequens, usu longissimi temporis firmatos, Clementer nobis extradare, ac ea lege confirmare dignetur, ut, si Catholici quoque Magistri illis subscribere voluerint, omnino ipsis liberum sit, nosque vigore illorum Arte nostram de praesenti exercere possimus, et futuris quoque temporibus aditus ad Contubernium hocce usumque Articulorum sine discrimine Religionis liber pateat. Quam Sacratissimae Vestrae Majestatis Clementiam perpetua demerituri fidelitate, perseveramus

Sacratissimae Vestrae Majestatis

Humillimi perpetuoque fideles subditi
Joannes Szalai, Emericus Pápai, Samuel
Kolosvari, Stephanus Szabó Magistri
Chirurgi in Oppido Papa Comitatus
Veszpremiensi adjacente degentes, Augustanae et Helveticae Confessioni addicti.

II.

I d e a

articulorum Cehalium per Magistros Chirurgos Contubernii *Papensis* Augustanae et Helveticae Confessioni addictos, pro Clementissima Confirmatione ea intentione Sacrae suae Caesareae Regiaeque Matti de genu praesentati, ut illi pro reliquis quoque Magistris Catholicis ibidem degentibus deserviant.

Articulus 1-us. A mely mesterlegény mesterré akar lenni,

az Czéh mestert és a többi Mestereket is illendőképben megkezesni és maga személyével megkínálni tartozik.

Art. 2-us. Mikor pedig az Czéhet egyben gyűjteti, táblajárás pénzzel tartozik 1 ftot, s ugyanakkor három aranyat kell beadni az Czéhben beálló pénzt.

Art. 3-us. A tanuló vagy társposharas levelét szorosán megkivánja a Czéh, úgy a nemzetség-levelét is, és azért elvárja az Czéh esztendeig; ha esztendeig meg nem szerzi, munkája feltiltattassék.

Art. 4-us. A mester-remeket pénzen fel ne válthassa, hanem csinálja meg és tizenkét próbákat kell főzni, melyek rendszerint ezek: Emplastrum Diachilium cum gummis, Empl. de Meliloto, Empl. Oxicroceum, Empl. Defensivum rubrum, Empl. Septucium, Empl. Adrupturas, Empl. Cinobrium, Empl. Stipticum Crollii, Empl. Diaphoreticum, Empl. Gratia Dei, Ungventum nervinum, Ungv. de althea. És ha elsőben roszul főzi, visszavettessék, hogy mást főzzön, s nemkülönben ha másodszer is roszul főzi, és ha harmadszor is roszul, tehát elküldtessék hogy többet tanuljon. Ha jól főzi, tehát a Czéh hűségére megesküdtessék, és ezen articulusok előtte elolvastassanak.

Art. 5-us. A czéhbe állandó ifjú tartozik a Czéhnek 100 tallért letenni mindjárt Czéhbe állásakor, és ugyan 20 forintokat mester-asztalára, az mely feljebb említett mester-asztalára adandó pénzért az czéh tartozik esztendeig elvárni; és Országunk élő törvénye szerint, ha valamely mesterembernek gyermekei lesznek, az kik is akarnák ezen professiókat követni: tehát fél Czéhben-állással tartozzanak, s nemkülönben a leányi ág is, hogy ha ezen professiókat követni akaró ifjakhoz mennek Istennek rendelésébül.

Art. 6-us. Ha valamely Mesterhez oly szó adatnék, a mely a Czéhnek vagy magának tisztessége ellen volna, reá bizonyodván, Czéhben meg ne maradhasson, míg magát meg nem igazítja.

Art. 7-us. Ha valamelyik mester egyik a másikat mesterségében kissebbíti vagy nyelvével mocskolja: a Czéh megbünteti 4 ftokkal, és azon kívül mestertársát megkövetni tartozik; ezt elmúlasztván, a czéhből kitiltatik.

Art. 8-us. A Czéh asztala mindenkor tilalmas lélekmondástól, szitoktól, esküvéstől, fajtalan és trágár beszédétől, veszekedés és háborúság-szövéstől, melyért a Czéh azokat, a kik efféléket elkövetnek, 4 ftra bünteti.

Art. 9-us. Ha valamely mester halálos betegségben lejjend, a Czéhmester olyatén beteghez nappalra egy mestert, éjszakára pedig kettőt küldeni tartozik egy forint büntetés alatt.

Art. 10-us. A temetésre való tábla járatás egy forint feleségestül, legényestül, úgy hogy valaki akarva elmúlatná, tehát azon feljebb megírt büntetést az Czéhnek tartozik letenni.

Art. 11-us. Ha valamely inas ok nélkül urát elakarná hagyni, senki ötöt a mesterek közül be ne fogadhassa; ha pedig a Czéh jól megvizsgálván dolgát s igaz ügye lesz: az inas adasék más mesterhez, de úgy, hogy ő ne válogathasson a mesterekben.

Art. 12-us. Három esztendőnek alatta nem szabad inast szegődtetni akár pénzes, akár arató legyen, és három esztendő után az Czéhnek tartozik 20 forintokkal, melyeknek is negyede az legényeknek adasék.

Art. 13-us. Ha valamely dolognak eligazítására a Czéhnek egyben gyűlését kívánják, tábla járásért ötven pénzt tegyenek az Czéh ládájába.

Art. 14-us. Az Mesterek minden kántorban egybegyűlvén, tartoznak huszonöt pénzt a Czéh ládájába tenni.

Art. 15-us. Ha valamely sebeshez hivatlan menne a Mester és panasz jönné reá: törvény szerint igazítódják el, és ha elidegenítené egyik az másik sebesét s reá bizonyosodván, 4 ftra büntettségük.

Art. 16-us. Ha valamely Mester vidékre sebeshez kihivatlatik vagy vitetik, egy forint az kimenetele. Ha pedig az Czéh kívánják kimenni az sebeshez, négy forint.

Art. 17-us. Midőn pedig valamely nehéz sebes adná elő magát, tehát egy magános Mester hozzá ne nyúlhasson, hanem táblát járatván, az Czéh megvizsgálja az pasienst, és az Mestert tartozik oktatni, és ha tapasztalja, hogy ahoz való orvossága nem volna, tehát az kinek vagyon, tartozik segíteni pénzért, s nemkülönben instrumentum dolgából is.

Art. 18-us. Ha valamely Mester pártot ütven az Czéh ellen, és ha himpellérrel társalkodnék is, kiváltképpéu sebgyógyításban: mint efféle pártos büntettségük meg 8 fttal. Hasonlóképpen ha valamely Mester illendő és szükséges dolgokban nem engedelmeskednék az Czéhnek.

Art. 19-us. Egy Mesternek se legyen szabad az városban két műhelyt tartani, különben munkája feltiltattassék és az Czéhtől megbüntettségük.

Art. 20-us. Minden új esztendőben tartozik az Czéh Vicze-Ispány uramtól Generalis Commissiót váltani vagyis kivenni, az mely Commissiónak erejével hogy ha ezen Ns vármegyében valamelyik helységben találkoznék himpellér, meg-se maradhasson, mig magát filiálisul közinkbe be nem adja. Ennek beadása 20 Rhénes forint.

Art. 21-us. Ha valamely megszegődött inas esztendeit kitölti, és akkor az szokás szerint való társ-poharat meg nem fizethetné, hanem vándorlani menne, tehát esztendő elforgása alatt tartozik az tanító mesterét megkeresni; akkor az ő mestere az szokott

tanuló-levelét neki megadni tartozik, az inas is hasonlóképpen társपोharat megadni köteleztetik.

Art. 22-us. A Mesterek közül egyik a másik inasát ha vagy maga vagy más által magához hitegetné, az olyatén Mestert az Czéh 12 ftra megbüntesse.

Art. 23-tius. Minden mesterlegény hittel legyen köteles az pörselyhez, úgy a műhelyben való mindennemű orvosságokhoz, eszközökhöz és szerszámokhoz.

Art. 24-tus. Minden új esztendőben Czéhmaster választásék, s nem különben atyamester is, az melyek is hittel legyenek az Czéh igazgatásához kötelesek.

Art. 25-tus. Ha valamely Mester Istennek végezése szerint meghalna, tehát az Czéh ezen Mesterembertől maradott özvegynek az Czéh jövedelméből, míg az ő urának hírét s nevét viseli, igazán, mint akármely mesternek, részét kiadni köteleztetik.

Költ Pápán 1750 marc. 11.

Ns. Szalai János,
Ns. Pápai Imre,
Ns. Kolozsvári Sámuel,
Ns. Szabó István,
pápai helvetica és Augustana confessión
levő borbélyok.*)

III.

Feleletek a Ngs Uraság eő Excellentiája informatiójára.

Ad 1-mum.

A pápai helvetica és Augustana Confessión levő Borbélyok nem ex odio religionis tétettek ki a Czéhből.

Felelet: Igenis azért, mert midőn 1750-ben új articulusokat adott volt ki a Mgs Földes uraság, melyek közt az is volt, hogy csak egyedül a pápisták lehessenek Czéhbeli mesterek, Tts Bittó József Praefectus úr declarálta, hogy jóllehet ezek más articulusok, mindazonáltal ha azokra megesküszünk, megmaradhunk az Czéhben. Hasonlót cselekedett azon articulusok elolvastása alatt jelen lévő Tisztelendő Galgóczi Ferencz pápai plébános úr; akkor mind az hármunkat maga házához hívatott, kívánván svádeálni, hogy azon articulusokra esküdnénk meg. De mi gondolván azt, hogy ha azon articulusokra megesküszünk, magunk magunkat — minthogy pápisták nem vagyunk — kirekesztjük a czéhből.

*) A pápai borbélyok itt közlött szabályairól enlékezik Dr. Fekete Lajos a Tört. Tár 1878-dik évi folyama 96 lapján, de tévesen datálja azokat 1613-ról; valamint Enyingi Török Bálint sem adományozhatta akkor nekik a czéhlevelet. mert 1550-ben meghalt.

Ad 2-um.

Pápai Imre hogy elszökött és az Czéh mégis az Uraság híre nélkül bevette.

Felelet: Pápai Imre ennekelőtte 1742-ben az Czéhbe beállván, mindenekben az czéhet Contentálta a mester-asztalán kívül, az mely is áll 20 ftokból, és azon 20 ftokért az czéh articuluskunk tenora szerint mindeneket elszokott várni esztendeig; s ugyan akkor a maga mesterségét tovább fél esztendőnél, itt a városon — mint más mesterember — világosan folytatta. Aztán életének jobban folytatása végett, maga helyett más mesterembert képében czéhünknek rendtartása szerént hagyván: vette lakását Fokra és más helyekre is, a minthogy minden helyekről levő attestatiói megmutatják, hogy mindenütt becsületesen viselte magát. Anno 1748-ban pedig az Czéhvel hosszas kinlétele felől Conveniálván, illendő penalitását megfizette, az melyben mindnyájan az akkori mesteremberek részesültenek; és ugyanakkor megengedettett, hogy mesterségét midőn Pápára jövend lakóul, mint igaz mesterember gyakorolhassa. Eljövend annakokáért városunkba, és kitévén szokásunk szerént medenczójét, az Uraság tisztjei észrevevén, rajta jöttek és kiakasztott medenczójét helyéről levévén, a várba vitték, a mely még most is ott vagyon.

Ad 3-um.

Hogy ő Excellentiájától adatott articulusokban minden mesterember nevét pecsétjével megerősítvén, beírta.

Felelet: Minthogy circiter 1736-dik esztendőben királyi parancsolat szerint Földes uraság articulusai mellett mesterségeket folytató emberek himpelléreknek declaráltattak, a Tts Ns Vármegyén: azért mi is kivántunk articulusokért Ő Felségéhez menni, de a Mgs Uraság tisztjei mind nekünk s mind másoknak meghagyták, ut Cehalistae maneant in statu priori. Ettől indítottván, úgy kénytelenítettünk Mgs Földes urasághoz recurrálni, a mint hogy a Mgs uraságtól kiadatott articulusokat Pozsonyból a czéhnek két követi lehozván, Pápán Compactor által compingáltatta az czéh tiszta papiros közé, hogy a kiadott articulusok annál tisztábban conserváltathassanak. Mivel pedig a kiadott articulusokban az akkori mesteremberek neve, sem az esküvésnek formája benne nem találtatott, helyesnek ítéltetett mind pápista mind református Borbélyok részéről, hogy emlékezetnek okáért azok is följegyeztessenek. Azért a neveket ugyan az articulusok eleibe könyvkötő által kötött fejér papirosra, az esküvés formáját pedig articulusok után kötött fejér papirosra közönséges akaratból írták; de ez által Mgs Uraságtól adott articulusok sem nem cancelláltattak, sem meg nem változtattattak, hanem azon formá-

ban megmaradtak, valamint ő Excellentiája kiadta. És jöllehet hogy pápista Borbélyok kettőnek vagyon benne az neve és mi közülünk egynek: mégis mindazonáltal azok ketten minden háborgatás nélkül mesterségeket folytatják.

Ad 4-tum.

Hogy ő Excellentiája subscribalt articulussai közül kiszagattunk és hogy másokat papáztunk helyekbe.

Felelet: Nem úgy vagyon, mert a Mgs uraság articulussait senki más articulussal nem papázta, hanem a dolog ebben vagyon, hogy valamint más czéhes helyeken, úgy itt is a mesteremberek csináltak a legényeknek articulussokat. Azon articulussokban az is volt, hogy a mely legény urától el akarna menni, hát annakelőtte négy héttel jelentsen búcsú-hetet, és azt kitöltvén, elmehet; ha pedig nem akarja kitölteni, két forintokat tegyen le gazdájának. Minthogy pedig sok magahitt legény minden kevés állapotára levetette a két forintokat és urának nagy kárával elmene: történt egy alkalmatossággal 1748-ban, hogy pápista borbély mesterember társunknak legénye hasonlót akart cselekedni, melyért említett mester-társunk panaszkodott, hogy ha legénye elhagyná, maga csonka levén, az mesterségnek folytatására alkalmatlan. Ekkor a czéhnek jutott eszébe, hogy más helyeken ebben a részben oly articuluss vagyon, hogy addig az legény gazdáját el ne hagyhassa, míg más legényt nem hívott gazdájához: azért kívánván az említett pápista borbély mesterembernek is használni s a legényeket is regulázni, az utóbbi articulust amannak helyébe articulussul rendelte. De valamint ebben a pápista mesteremberek voltak inkább eszközök, azok pedig most is a czéhben vagynak: úgy a mi czéhünkben való kitudásunknak ez oka nem lehet.

Ad 5-tum.

Szabó aliter Nagy István hogy jobbágy és az földesurától fogságba elvitetett.

Felelet: Igaz dolog az, hogy Tts Praefectus Bittó József úr a városi bíró által a várba behivatván a tömlöczbe tétette, állítván, hogy a Mgs tatai uraság jobbágya, s egy ideig tartván Pápán tömlöczben, éjszaka pedig 12 óra után békót lábára tevén, elvitték Tatába mint valamely halálra való rabot, és Tatában elsőben vason, azután pedig vas nélkül szenvedtették, úgy hogy az ő rabsága volt három hónapig, holott az apjával egy testvér-atyafia lakván Tolna vármegyében, az mely is publicáltatta mind magát mind pedig más három atyafiait 1749-ben, az melyek közül ez az egyik, és egy testvér bátyja lakván is Győr vármegyében, az is hasonlóképpen most az közelebb elmúlt feljebb specificált Ns Vármegyének gyűlésén publicáltatta mind magát s mind pedig

feljebb specificált atyafiait, és ezt is Isten éltetvén, Tts Ns Veszprém vármegyében most a közelebb következő gyűlési alkalmatossággal fogja magát publicáltatni és Pápának kíván lakosa lenni. Jóllehet ugyan hogy már a tatai árestomból megszabadult, mindazáltal most nemrégiben is Ujvári József tatai Tisztartó uram írt levelet Örsre a bátyjának, hogy izenje meg az öcscsének, hogy Pápáról elmenjen, mert a pápai Földesuraság egy óráig sem szenved meg Pápán; a mint hogy azon levelet ha szükséges leszen, Ő Felségének is megmutathatjuk.

Ad 6-tum.

Hogy Kolozsvári Sámuel Ferzer kapitány kezét nem tudta meggyógyítani.

Felelet: Jóllehet ennekelőtte mintegy másfél esztendővel Tts Bittó József urnak, mint fő Czéhmasternek adott be ellenem instantiát az keze éránt, tudván ezt hogy azon feljebb említett úrnak mint más czéhekben úgy a borbélyokéban is olyas hatalma vagyon, hogy azokat érdemök fölött megszokta büntetni és ugyanakkor azon feljebb említett úr Commissiót adván egész Czéhünkre, engemet compelláltak, és én ezen alábbi formában leírt species factit irásban beadván, azt mondotta, hogy ha — ugymond — egy gyógyította volna, tudnék satisfactiót adni, de mivelhogy ez assecurálta és még is más kezébe adta magát, nem tudom micsoda satisfactiót adhasak, a mint hogy azóta nem is háborgattatom.

Species facti.

Kapitány Ferrer úrnak az keze eltörvén, hívattatott magához és én egy öreg mesteremberrel közülünk oda menvén, assecuráltam hogy meggyógyítom a kezét, a mint hogy akkor törött csontját összerakván, be is kötöttük. Ezzel nem contentálván kapitány úr, negyedik avagy ötödik kötésem után adta magát Compania Borbélyának kezébe, a ki kötöztvén egy darabig kezét, kötések és orvosságok elváltoztatásával hát a keze igen megdagadt és irtóztató fájdalmakat szenvedett, úgy hogy sem éjjel sem nappal nem nyughatott. Beküldött megint és kéretett az Istenért is, hogy menjek ki (mert Ugod nevű faluban volt quartélyon). Melyre azt feleltem elsőben, hogy nem merek kimenni, fájdalmát és dagadását hallván, hogy netalán valamely hiba esett volna a kezén; másodsor hogy a Compania Borbély reám megharagudván, minthogy fegyverviselő ember, útamban fegyverével megmocskol. Melyre nézve a kapitány istrása mestere és káplárja assecuráltak, hogy semmi bántódásom nem leszen, reiterálván akkor is kapitány úrnak fájdalmait, s ugyanakkor disponáltak és feljebb említett káplárnak egy pár megtöltött pisztolyait adták, hogy magamat a Borbélytól, ha obviálna, menthessem. Megszánván és életemet

mintegy koczkára vetvén, kimentem és láttam, hogy a kéz igen megdagadott és a nagy dagadásban semmi hibáját észre nem vehetvén, kötöttem annakokáért egy darabig. Jobban érezvén a kezét, készült N. Győrbe a Campamentumhoz, hogy ott levő Compániáját meglátogassa, amint hogy akkor is mikor elment, bekötöttem a kezét és ugyanakkor adott 12 frtokat, s itt mód-
ban hagyott, hogy semmit nem fog késni és visszajöven kivitet hogy a kezét tovább is curáljam. Elmenvén azért és meg is jöven kivitetett, és nézni akarván a kezét, láttam hogy más kötés van rajta. Kérdeztem hogy ki kötötte be a kezét s azt mondta, hogy Győrött van egy német borbély, a ki assecurálta hogy egy vagy két hétre úgy meggyógyítja, hogy éppen semmi hibája nem lesz a kezének, az melyen magam is igen csudálkoztam, hogy olyan öreg embernek eltörött csontját oly hirtelen meggyógyíthassa. Ekkor ott hagytam és többször nem is kötöttem.

Költ Pápán 1751. 7-a April.

Ns Szalai János,
Pápai Imre,
Kolozsvári Sámuel, és
a többi ügyefogyott pápai hely. és
aug. Confession levő Borbélyok.

Közli: FÖLDVÁRY LÁSZLÓ.
vácshartyáni ref. lelkész.

SOÓS MIHÁLY LEVELE KOSZTOLÁNYI LÁSZLÓHOZ.

Bizodalmas nagy jó uram!

Minekutánna az fölséges udvar Vácziúl die 2-da praesentis szerencsésen megtért volna, die 4-ta praes. a királyi Propositionók deliberatióban vétetődtek. Valóban sokáig törték a Statusok fejeket, míg óhajtott célra egyenlő értelemmel jutottak volna. Melly iránt való végezés majdnem csak ide járul. Tudniaillik:

Anno 1751 tartatott Diaetának alkalmatosságával jelesül Quantumnak auctióját illető fölséges Asszonyunk kivánságához képest merő buzgó szívből ötszázezer forintokat resolvált az ország, ekképen mindazonáltal expressált reservátával: ad futuram dumtaxat usque Diaetam intra triennium celebrandam. Már pedig 1-o a szegény adozó nép nem három, hanem tizenhárom esztendeig viseli ezen terhet. 2-o Mult Diaetátúl nem hogy boldogúlt volna valamiben az haza, sőt sok nyomoruságot, sok fogyatkozást, nagy ostromlást majd költséges hadban, majd rút döghalásban, majd siralmas földindulásban szenvedett. 3-io Az Restantiáknak lefizetésére executióval kinoztatott, tömlöczcel sarczolgattatott, elanynyira, hogy torkig való kimerülhetlen adósságban is esett. Nyilván tehát kitetszik ezekből, hogy az mostani adót nem viselheti.

Ezekre nézve ezen lehetetlenséget fölséges Asszonyunk kegyes színe eleiben alázatosan terjesztvén egyszersmind azon esedezünk, hogy az mostani adóból kegyesen valamit relaxálni méltóztassék. Egyébaránt a szegény adózó nép mind királyunk s mind pedig hazánk oltalmára haszontalan tétetődik és utolsó romlásra jutván elpusztul. Jóllehet convincáltatott abban az Mágnások táblája, hogy az szegény adózó nép elviselhetetlen teher alá vetett legyen, mindazonáltal ebben meg nem nyugodott, projectálván az Statusoknak egynehány módot, mely által az adó alá vetett fundus könnyebbíttessék, úgymint: Commerciumnak béhozását, vámoknak s harminczadoknak diminutióját, végtére Portáknak rectificatióját.

Latra vévén az Statusok ezen projectumot, ugyancsak lelkek esméretek alatt azt üzenték, nem hogy száz forintokat, de tizet sem lehetne prosperálni. Megesmérvén ezt a fölséges Tábla, azt üzente, hogy ebben az első Propositionának czikkelyében kíván egyet érteni az Statusokkal.

Mi illeti az második Propositionót: Ez eránt nagy villongások voltak, mert a Statusok csak a régi és új törvényekhez ragaszkodván, azt állították, hogy az haza más Insurrectióval nem tartóz, hanem in sensu Articuli 8: 1715 ad casum belli Regnum ipsum tangentis, és így Istennek hála, még casus nincs, következésképpen szükség nincsen az Insurrectióra. Ellenben fölséges Tábla provocálta magát ad Articulum 46: 1681, mellyből kitetszik, hogy akkor nem volt még casus, hanem csak messzirül látták Eleink a következő háborút, mégis mindazáltal Insurrectióról és annak módjáról gondolkodni és rendelkezéseket tenni törvény sérelmének vagy régi formalitás másolásának lenni nem tartották. Erre Statusok azt replicálták, hogy 1-o akkor is csak ad eventualitatem rendeltetett Insurrectio. 2-do Akkor még ordinarium quantum pro stabili militia nem volt. 3-io Akkor a Török Budát és nagyobb részét birta az országnak, tehát akkor más volt az idő, úgy, hogy az akkori időt belli casusnak lehetett számlálni. Sokat beszélgettek az Statusok ebben az Insurrectionalis materiában, de ugyan csak az sült ki belőle, hogy az törvényes kötelességtől egy tapodást sem állanak el, hanem in casu legis véreket és életeket királyunkért s hazánkért föláldozni kívánják. Végtére ebben is convincáltatván magokat az Mágnások különös Deputatio által azt üzenték, hogy tudniillik ebben is az Statusokkal magok értelmét egybekapcsolják. Nem lévén tehát egyéb hátra die 14-ta hujus mind első mind második Propositionóknak tekintetében alázatos Repraesentatio fölséges Asszonyunknak praesentáltatott, a minémü Rescriptum érkezett, aztat itt annexive alázatosan általküldöm.¹⁾ Ezen Rescriptum felől még nem tanakodtak, mivel d. 19-na emanált és 20-ma vettük.

¹⁾ ma már hiányzik.

Memorable. Sub'exitum Augusti minekutánna Holicsbúl a fölséges udvar visszatért volna, várban solennis bált tartott, ennek alkalmatosságával az magyar Cavalleurek (*így*) is közönségesen az fölséges udvarral nem Menuetet, hanem Cziczka, Farkas, Lapocz-kástánczokat jártak.

Item. Die 6-ta praesentis késő estve a midőn Herczeg Eszterházytúl haza ment volna M. Gróf Grassalkovics Camerae Praeses, valami gonosz ember előfogta ő Excellentiáját és derekasan megtapogatta, hogy sessióba másnap sem mehetett.

Item. Az Gravamenek modificatiójának alkalmatosságával midőn inter caetera Majthényi ur mágnások nevével referált volna, hogy ad supplicationem regiminum statuált Tyrok (tyrones-ujoncok) sokan magokat mutilálták, az által szabadulást magoknak szerezvén, azért tanácsosnak állítják lenni a Mágnások, ha az ilyenekre nézve jövendő cautióra büntetést rendelének, jelesül, hogy 1000 frt füzetést vagy tiz esztendeig való rabságot. Erre Hegyi Heves vármegyei (értsd: követ) azt felelt: hogy ez eránt vagyon törvényes provisio. Mellyre Personalis, úgy de, mond. ez a törvény nem ide való. Akkor Barany (*így*) Bihar vármegyei reppical: azon törvény in hoc casu az előtt ő fölsége circularis patentálissában citálva, hogy ne volna ide való? tovább: hallatlan dolog, hogy valaha delicti personalis büntetés ezer forintra emeltetett volna; a mi pedig az 18 esztendei tömlöczet illeti, a törvény ekkoráig 3 esztendei rabságot halálhoz hasonlitotta, már pedig tiz esztendei rabság annyit térszen valamint háromszor meghalni és még negyedik halálnak harmad részét elszenvedni. Ezen concertatio közben a Statusok palotáját puskapor szag és füst nyilván megfutja, kiáltás támad, hogy ég az ország háza. megfutamodik a hir az egész városon, a strázsák lőttek és így elremülvén a sessióról elfelejtkezünk. Magam ugyan attúl tartottam, hogy ad exemplum Parlamenti anglicani mink is füstbe megyünk (kitől az Isten ójjon).

E mellett szokott uri gratiájában alázatosan tovább is rekesztett maradok bizodalmas nagy jó uramnak Pozsony 21-ma Septembris 1764.

alázatos szolgája
Soós Mihály.

Majthényi alatt Károlyt a septemvir vagy Imrét kir. ügyészt érthette. Károlylyal a levéliró sógorságban lehetett, lévén annak fiának neje Soós Magdolna. A levél tartalmából kivehető, hogy a levéliró is követ volt.

Ezen levél néhai Botka Tivadar hátrahagyott iratai közt. mint Kosztolányi József urtól véle közölt, találtatott.

Közli: SZERÉMI.

GR. ERDŐDY SÁNDOR VASI FŐISPÁN NAPLÓJA AZ 1708-IKI ORSZÁGGYŰLÉSRŐL.

I. Lipót az eperjesi mézszárlásokkal megfélemlített karok és rendek 1687-diki gyülekezetével a királyválasztási jogot és az aranybulla ellenállási záradékát eltöröltetvén, — azóta tudvalevőleg, egész 1705-ben bekövetkezett haláláig nem tartott többé országgyűlést. Hanem az alkotmányt felfüggesztve, Magyarországot fegyverrel meghódított tartománynak tekinté, mint ilyenek ügyeit a cs. k. udv. főhaditanácscsal referáltatta, s absolut uralkodói hatalmának negélyezésében, megkezdette a hirhedett Kollonics érsek egységesítő rendszerének életbeléptetését.

A királyi eskü és koronázási hitlevél e nyílt megszegése, az ősi szabadságnak e lábbal tiprása idézte aztán elő a magyar nemzet élet-halál küzdelmét: a II. Rákóczi Ferencz-féle nagy szabadságháborút. Az ennek megszüntetésére az angol és holland államok közvetítésével fogamatba vett 1705—1706-diki békealkudozások a bécsi centralisticus irányzatnak újból lábrakapása miatt nem vezethettek eredményre, s a háború 1706. július végével, — tehát már I. József uralkodása alatt — még nagyobb hévvel tört ki s elkeseredetten folyt. Következett az 1707-diki ónodi abrenunciatio. Erre a fiatal Józsefet, a ki Szent-István koronájának elvesztésétől most már komolyan tart vala, mégis sikerült reábírni a hűségében megmaradt főuraks főpapoknak, hogy a béke helyreállítására s az atyja idejében esett alkotmány-sérelmek orvoslására hívjon össze országgyűlést (*huszonegy év múlva!*) 1708. február 29-dikére Pozsonyba.

E gyűlésre a Rákóczi hívségén levő conföderált vármegyék, és — a nádor külön leveleivel — maga a fejedelem s helytartója gr. Bercsényi Miklós is meghivattak: de oly hangon, oly modorban, hogy erkölcsileg lehetetlen volt megjelenniök. Példájokat valamennyi törvényhatóságuk követte, — sőt némely vármegyék (pl. Zala, Tolna, Baranya) még összehívása ellen is a királyul el nem ismert József által ezen országgyűlésnek, ünnepeles óvást emelének.

Ekképen az egész magyar Confoederatio, az összes »kuruczság« távolmaradván, az 1708-diki pozsonyi »országgyűlés« — vagy, mint Rákóczi jellemzőleg írta: »*gyülekezetecske*« — átkozottul csonkán ütött ki, minden mesterkedés ellenére. Mert abban csak a császár fegyverhatalma alatt állott municipiumok követei vőnek részt. Az 1708-dik év elején pedig csupán a következő vármegyék uralták I. Józsefet, úgymint:

1. A nyugati határszéleken fekvő s a cs. hadaknak téli szállásait képező *Mosony* és *Pozsony* megyék. De még ezek sem egészen; mert Mosonynak déli (Libény-Szent-Miklós körüli) részeit a kuruczok birták, Pozsony megyének nemessége pedig, s három ezredből, többnyire nemesekből álló katonasága a Vágon túl, Rákóczi hívségén volt. Sőt a Mátyusföldét is, be a Fejér-hegyekig, a kuruczok uralták, úgy, hogy épen itt: Pozsony és Nagy-Szombat között, s épen az országgyűlés megnyilta előtt, febr. 16-kán fogták el gr. Starhemberg cs. altábornagyot.

2. *Komárom* vármegyének az egyetlen csallóközi járása. A többi rész kurucz volt; sőt maga a város is protectionálislevelet váltott Bercsényitől.

3. *Nyitra* vármegyének Vág-Újhelytől Szakolczáig húzódó szélső csúcsa. A Vág-balparti oldal. magával a székhelylyel Nyitrával és az erős Érsek-Újvárral, valamint az összes nemesség, Rákóczinak hódolt.

4. *Soprony* megyének a várostól és a Fertőtől az osztrák határokig terülő felső, keskeny szalagja. A többi: Kapuvár, Osorna tája, a Répeze-melleyéke, szóval a magyarulakta alsó rész, kurucz volt.

5. *Zala* megyéből a muraközi félsziget, azonban ez is csak félig meddig, mert a kuruczoknak is fizetett adót.

Íme, *mindössze ennyiből* állott akkor József király Magyarországa, vármegyei területekben. A többi mind Rákóczié vala. A német helyőrségekkel megrakott bástyák mögött fekvő szab. kir. városok közül pedig királyi kézben voltak: *Pozsony, Nagy-Szombat* (csak ideiglenesen!), *Szakolcza* (ideiglenesen), *Soprony, Ruszt* (ideig-órág!), *Győr, Komárom, Székes-Fejérvár, Buda és Pest*. A többi város mind kurucz volt; e most nevezettek pedig a magyar hadaktól körülzárva, némelyik oly szorosan, pl. Fejérvár, hogy a maga követét el sem küldheté.

A József-pártiak tehát, a rendek küldötteinek kétségbeejtőleg csekélyszáma mellett, ravasz furfanggal igyekezének a pozsonyi alsó-tábla követ-tagjainak számát növelni, és ebben oly hamisítást követtek vala el, a minőhöz hasonlóra alkotmányunk történetében példa nincs. Nevezetesen, a cs. várak némelyikébe, pl. Budára, még a háború elején beszorúlt néhány labanczos pestmegyei nemes, mondjuk, 6—8, a kik lehet, hogy a vármegye pecsétjét is magukkal vitték. Ezek aztán a várparancsnok kívánatára »Pest-vármegyét« alakítottak magok közül: megválasztották egymást alispánnak, jegyzőnek, szolgabírónak, stb., s negyedévenként összeültek. Hanem hatalmuk, persze, csak a budai, pesti ágyúk lövonaláig terjedt; mert az igazi Pest-Pilis és Solt vármegye rendei Rákóczinak hódoltak s gyűléseiket, Váczon, Kecskeméten, Kőrösön, Czegléden stb. tartották. Így vala ez Esztergomban, Komáromban, Győrött, Székes-Fejérvárott, Sopronyban, sőt 1707. végeig még Pozsonyban is. A megyék területe a vármegyei tisztikarral *kurucz*; az a magát »magistratussá« constituált néhány németes úr pedig a császári várakban — *labancz*.

Ezen utóbbiak választottak és küldtek aztán magok közül, hogy már »*követeket*«, a valódi vármegye nevében, de ennek tudta nélkül, sőt akarata ellenére, a pozsonyi országgyűlésre. Még a protestáló Zalából és Tolnából is kiadta magát egykét futott labancz úr — a kik Bécsben, Pozsonyban, vagy itt-ott, a labancz főurak határszéli váraiban vonulának meg — ezen törvényhatóságok követe gyanánt; így Vasból, Barsból, Fejérből, Győrből, stb., — és a rendek, csakhogy valahogyan

szaporodjék a számuk: elfogadták őket ilyenekül, s ülést, szavazatot engedtek nekik, — a mi a legorczátlanabb törvényhamisítás, kijátszás volt.

Ilyen elemekből alakult össze csúfosan az alsóház. Azonban a felső táblán már nagyszámú főúr és főpap volt jelen, az ausztriai ház föltétlen hívei. Sok főispán, vármegye nélkül.

Ezen furcsa összetételű országgyűlés azonban — maguk is belátták, — mégsem merészkedett törvényeket alkotni. Csak a sérelmi pontokat szedték össze; s dicséretökre légyen mondva, hogy ezek nagyban és egészben egyeznek a kuruczok béketárgyaló bizottsága által szövegezett 1706-diki gravamenekkel. Továbbá a Rákóczi hűségén levő rendekkel óhajtottak volna tárgyalni, s erre nézve több kísérletet tőnek, — de a császár nem engedte meg.

Ennek a június végén eredménytelenül széteszlott 1708-iki pozsonyi csonka országgyűlésnek történetét, nagy szorgalommal igen szépen megírta *Zsilinszky Mihály*, a magy. tud. Akadémia történelmi »*Értekezései*« 1888-ik évfolyamában (XIII. köt. 11. sz.). Bővebben tehát nem beszélünk itt róla, a t. olvasót ama kimerítő tanulmányra utalván. Hanem egyszerűen közöljük az alábbi, számos új adalékot tartalmazó eredeti naplót, melyet az ottani felső-tábla egyik tagja írt. Hogy ez nem vala más, mint az ekkor vármegyétlenül lézengő vasi labancz főispán, — különben Bercsényi' grófnak mostoha-fia, — gr. *Erdödy Sándor*: azt magának a naplónak több megjelölt helye, de különösen a június 11-diki ülésről szóló bejegyzései mutatják. A horvátországi speciális ügyek — a melyeket *Zsilinszky* mellőzött — e naplóból érdekes megvilágítást nyernek. Nemkülönb a kuruczokhoz küldeni tervezett követség dolgáról is, főként a személyek megválasztására nézve jellemző, nevezetes följegyzéseket tartalmaz.

* * *

Anno 1708. indicta est Diaeta a Clementissimo Romanorum Imperatore ac Rege Ungarorum etc. Josepho primo. pro 29. Die Mensis Februarij, tempore tumultus et disturbii Francisci Rakoczij; in qua Diaeta notata sunt nonnulla digniora, ut sequitur.

Die 3. Martij volt első sessiója mind együtt, mind az

Uraknak (főrendeknek), s mind az Nemes Státusoknak, az mikor választották követül ő Felségéhez Bécsben Gróff Cháky Imre Uramat, Gróff Nádasdy Thamás Uramat, Fiát (János, nádori ítélőmester) Uramat és Rezler (Farkas András, pozsonyi városi tanácsos, híres ügyvéd) Uramat, ő Felségét köszönteni az ország nevével, egyszersmind kérni: még maga Pozsomban való jövetelét ő Felsége hallasztaná továbbra, és engedné meg Cardinális és Eszterghami Érsek Uramat Saxoniai Christianus Herczeget, hogy az Státusok küldetnék Rákóczihoz, hogy mind őtet s mind az fegyverben való magyarokat disponálta volna, hogy követjei által compareáltak volna ezen gyűlésre és tractálhattak volna velek az békesség iránt.

8-dik Martij volt az második sessió, az hol mivel fejez barátok (paulinusok) Péter Generálissa Váczi Püspökké lett, úgymint Eszterházy Imre Uram, az Péter Vice-Generálist acceptálták, Kristolovics Jánost horvátot az Urak magok közé sessióban, az Generális helett. Ugyanakkor dispositiókat tevének: mikép fogadják be ő Felsége Commissariusit, kik Bécsből jövendők lesznek az pozsonyi gyűlésre és ő Felsége nevével az propositiót praesentálni fogják. Az Teutonicus szerzet is memoriálisa által sessiót kévánt az Urak között, allegálván: ezelőtt egynéhány seculummal lett volna sessiójokot (*így*); de az nem decidáltatott, hanem differáltatott; és hogy possessionatusok is voltak volna, allegáltak.

16. Martij volt harmadik sessió. Az fent nevezett követ urak relatiót tettek. megtérvén Bécsből, és hogy ő Felsége nem ereszti Cardinális Uramot az elpártolt magyarokhoz; hanem intimáltatta, hogy Vice-Palatinus Skarbala (*András*) Uram, Eszterghami Praepost Lubli (*Luby* Imre) Uram és Rezler Uram, elégségesnek ítéli, hogy odaküldetessenek. De nem tetszván az országnak, — mivel az ország úgy ítélte, hogy ezeket alsó-rendű embereknek fogják az elpártolt magyarok tartani, és talám passust sem adnak nékik, — azért Gróff Erdődy Sándor ¹⁾ Uramot választották, hogy ő Felségéhez küldetnék, és kéri ő Felségét, hogy Váradi Püspök Uram, ²⁾ Koháry István Generális Uram, ³⁾ Festetich Uram ⁴⁾

¹⁾ Vasi főispán, a hatalmas gr. Bercsényi Miklósnak mostoha-fia: vagyis Bercsényi második nejének gr. Csáky Krisztinának első férjétől id. gr. Erdődy Sándor kamaraelnöktől született egyetlen fia. A jelen napló írója.

²⁾ A későbbi kalocsai érsek és bíboros gr. Csáky Imre, Bercsényiné testvére.

³⁾ A »*semper fidelis*«, a ki 1704 s 5-ben is császári részről egyik békebiztos volt.

⁴⁾ Festetich Pál, sopronyi alispán; nagy jószágszerző, — egyéb-iránt pedig ipja Béri Balogh Ádám híres vitéz kurucz brigadérosnak, a kit folyvást csábítgatott volna labanczságra, de hasztalan.

és Rezler Uramot¹⁾ engedné ő Felsége az elpártolt magyarokhoz küldeni, és az instructiójokat is ezen küldendő uraknak ő Felségével közlötték.

17. *Martij* negyedik sessió lévén, Cardinalis Uramot kérték mind fejenként: menne ő Felségéhez, Szent-Joseph maga szenti napján köszönteni, és adjungálták Judex Curiae Gróff örögjebbik Erdődy György²⁾ Uramot ő Eminentiajával. Az mint is elmentek; és ezen fellebbvaló instantiáját az országnak recommendálá is ő Felségének az Cardinalis.

24. Megtérvén az Cardinalis, relatiót tett. Ő Felsége az köszöntést kedvessen vette, és megengedte vóna ezen Urakat, hogy elmentek vóna az elpártolt magyarokhoz: de azonközben érkezett választ adó levele Rákóczitúl az Palatinusnak,³⁾ mely által keményen tangálta az Palatinust, és olyat is írtak,⁴⁾ hogy ő Felségét Uroknak (az ónodi abrenunciatio következtében) nem ösmérik, — azért appraehendálván igen ő Felsége: nem engedte azon Urakat, hogy odamenjenek, de még írnya is nékik inhibeálta.

26. Írtak ő Felségének, hogy ne tenne ő Felsége substitutus Personálist, — mert ő Felsége Horváth János Uramot substituálta volt, — hanem régi jó szokásban tartson meg ő Felsége bennünket; és mivel mindenkor az a szokás volt, hogy in absentia Personalis Vice-Palatinus praesideált, avagy ő Felsége inkább denomináljon Personalem actualem, mivel Klobusiczky Ferencz, ki Personális-tisztet viselt, Rákóczi híve.⁵⁾

30. *Martij* volt megint sessio, az hol, megérkezvén Erdődy Sándor Uram, relatiót tett, hogy ő Felsége azon Rákóczi levelei miatt se követeket, se írást nem enged küldeni az fegyverben levő magyarokhoz. Ugyanakkor ő Felsége decretaliter Horváth János Uramot actualis Personálisnak denominálta.

31. volt sessio, és akkor legtöbbet discouráltak az Urak: miként kellessik excipiálni az Commissáriusokat? — megküldvén

¹⁾ A már említett Rezler Farkas pozsonyi ügyvéd; eszes, ügyes ember, híres jogász. Különbén jó magyar, és Beresényinek pozsonyi *títkos correspondense*, mit persze sem Bécsben, sem a labancz főurak meg sem álmodtak.

²⁾ A csak kevéssel azelőtt elhunyt gr. Rákóczi Erzsébet férje.

³⁾ A melynek kíséretében a regálisokat visszaküldé. Kiadott, ismeretes levél.

⁴⁾ T. i. Beresényi gróf — a kinek Esterházy nádor szintén írt vala, — hasonlóképen külön, ámbár igen rövid kísérő-levéiben válaszolt a szolgálalkú palatinusnak. Innét a többes számban való kifejezés: »írtak.«

⁵⁾ Ugyanazon írással, de sötétebb tentával, később (már a szatmári békekötés után) odaírva: »vala akkor«. Mert a Lengyelországba menekült hr. Klobusiczky Ferencz 1711-ben tért vissza az austriai ház hűségére.

ő Felsége írásban: kik menjenek eleikben és miként excipiáltassanak az Uraktól.

2. *Aprilis* is volt sessio, és újobban, — mivel az nap kellett begyűni az Commissáriusoknak, — arról: hogy excipiáltassanak? volt az végezés. Az mint Lichtenstain Ádám Herczeg és Traun Ottó, Landtmarschallja Austriának, 4 óra tájban jüttek be az Dunán, és az Duna partján G. Eszterházy Imre Váci Püspök Uram igen szép beszéddel excipiálta. Adjungálva vala Gróff iffiabbik Eszterházy Ferencz Uram-(Ocsém¹⁾) az Püspöknek. Ott másik hintóban ülven az Commissáriusok, az mi követink pedig Cardinális hintójában előttök, és mintegy 16 hintó előttök menven, melyeket az magyar, jelenvaló Urak küldettek eleiben, és azok előttök jöven, gyüttek be az városban, az szállásokra, mintegy kétszáz itt levő muskatéros és száz városbéli polgárság kísírtvín. Az várból pedig feleset löttek ágyuból. Az nap az Urak csak követjeik által köszöntötték az Commissáriusokat, az Cardinális pedig estve, beszílgetésnek okáért, csak két lóval, all incognito ment azon két követekhez, kik akkor még együtt voltak.

3-tia volt sessiónk és az zöld házban barlakínt (*balda-chínt*) csináltak fel és egy garádicsú trónust; barlakín alatt az Császár kípít és két széket, bársonyost. Az Cardinális az asztalnál ült jobbkézre, olyan székbén, mint az Commissáriusok; az Palatinus balkézre, de alábbvaló székbén. Az midőn az Nemes Státusok is együtt voltak vóna az Urakkal (*főrendekkel*): köldötték Erdődy Ádám Nyitrai Püspök Uramot és Zichy Péter Főasztalnokmestert²⁾ az Commissáriusokhoz, hogy, ha tetszenik eljűni hozzánk, már mind együtt vónánk és hat üres, hat lóval való hintót is küldöttek nékiek. Melyeken midőn hozzánk gyüttek vóna az Commissáriusok: előttök mentek — megkerülven egy kis utcát, — gyüttek rendében az zöld ház felé: akkor az piacon több száz muskatérosnál fegyvert praesentált, és midőn leszállottak vóna, az egész Bárók és Zágrábi, Váradí, Váci Püspök Uramék, Tárnokmester Gróff Cháky Zsigmond³⁾ Uram, Pálffy János Horvátországi Bán és Judex Curiae örögjebbik Erdődy György Uram egész garádicsig lementek; Palatinus pedig és Kalocsai Érsek⁴⁾ az garádicson várták, és előttök menven, bevezették az zöld házban, az hol Lichtenstain Herczegnek és Traun Uramnak megmutatta az Palatinus az heleket, és első jobbkézre ülven,

¹⁾ A kurucz thgy. gr. Esterházy Antal ifjabb testvére, utóbb gr. Pálffy János veje, legutóbb tárnokmester.

²⁾ Szabolcsi főispán, később koronaőr, Bercsényi veje.

³⁾ Bercsényiné fivére.

⁴⁾ Gr. Széchenyi Pál, a volt békebiztosok főbbike.

az másik balkézre, kezdett ő Felsége nevével perorálni az első, azután az másik subsumálta és az propositiókat ő Felségétül írásban az Cardinálisnak adta. Akkor az Cardinális ismég az ország nevével szépen megfelelt az Commissáriusoknak. Elvigezvé, az megírt Urak, mint azelőtt, elkísérték, az Palatinus és Kalocsai Érsek az garádicsig, az több Urak az garádicson le. És azután visszatérvén, az Propositió elolvastott az Palatinus secretáriussa által, noha az Urak zúgolódtak: mert az Palatinus (ítélő-) mesterének kellett vóna azt olvasni. Az Cardinális pedig nem ment az követeknek eleiben, mivel Cardinális volt. Adtak 3 órát azon nap, hogy az ország házánál azon propositiót dictálni fogják, — az ki akarja, leírhatja, és ezen húsvéti ünnepek által (*alatt*) gondolkozzanak arról, s egész húsvét után való szerdáig sessio nem tartatik.

Az nap az Urak visitát adtak az Commissáriusoknak, és Palatinus is; és mivel ő Felségétül az volt parancsolva, hogy mikor revisitát adnak az Commissáriusok az Palatinusnak, tehát őket az hintóig kísértse az Palatinus, — ők pedig az Palatinust csak az garádicsig: azt tartván az ország, Palatinus autoritása ellen vóna az, azért irtak ő Felségének az iránt, hogy mindkét részről egyaránt egymást kísírtenék. Az választot még nem tudjuk, minímű? Elérkezvén az választ: ugyan az ország kívánsága szerint lett meg ezen ceremonia. (!!!)

11. (*Aprilis*.) Lévén meg sessio, a mely nap az Personális is, úgymint Horváth János Uram, ki Bécsben az Magyar Cancellária előtt tette le az hitet, praesideált legelsőben az Nemes Táblánál. Ugyanaz nap denomináltak compilerokat ő Felsége propositiói iránt, kik az gravameneket compilálják és rendében hozzák: elsőben az egész Táblát, úgymint Personális Uramot, Vice-Palatinus Uramot, — nem lévén még Vice Judex Curiae, se Tavernicus, — Meskó Ádám Uramot Palatinus Mesterét, Nagy István Uramot Judex Curiae Uram Mesterét és újonnan tett Personális két Mesterét, úgymint Szörényi Gábor és Fiát János Uramékat, Tabulae Barót pedig — ki is Berényi György Uram lett tegnap, úgymint 12. praesentis — Tabulae Praelatust Balogh . . . . (*üres hely; Márton*) Uramot . . . . . (*üres hely*) kihagyván.

Tizenegyedik Aprilistül épen 21. Maji gyűlésünk nem vala, hanem az nap világi új Cancellarius Uram Gróff Illyés-házy Miklós Uram sessiót tett, mindgyárt Méltóságos Bán Uram után (*ülvén?*), ő Felsége adhortálván már. parancsolván ugyan, hogy az több Báró Urak cedálnának sine ulteriori praejudicio ezen gyűlésben Cancellarius Uramnak. Ugyanaz nap Gróff Szent-Iványi László Uram megkövette memoriá-

lissa által Cardinalis és Eszterghami Érsek Uramot, hogy tudniillik, — — (*E tárgyat nem folytatta tovább a naplóíró.*) Ugyanakkor az alsó Tábla követjei által küldötte fel gravamenit hozzánk, melyet fundált és punctatim vette fel Kegyelmes megholt Urunk Leopoldus diplomájából, — melyet, midőn mostanyi Felséges Urunkat ugyanitt Pozsomban levő (*1687-ki*) gyűlés alkalmatosságával megkoronáztuk vóna, akkor méltóztatott az országnak pro consolatione et securitate adni, — azt elolvassván Méltóságos Palatinus Uram secretáriussa: adatott tovább respirium, hogy azt kiki jól megvizsgálja és úgy tudjon hozzá szólni; mely diploma is annectáltatni fog ezen írásonnak, együtt az gravamenekkel.

Ugyanakkor egyszersmind izente az alsó Tábla, hogy mivel már az gravamenek alkalmasint végben mentek: Kegyelmes Urunk ő Felségét kérnénk. maga szép, mind Regálisa által, s mind Commissáriusi által tett ígérete szerint méltóztatnék legyüni hozzánk és jelen lenni. Kire reá is állottak az Méltóságos Urak és az alsó Táblának izenték, hogy missilislevél számára conceptust tegyenek ő Felségéhez ez iránt; melyet meg is csináltak és nálunk el is olvastak, kihez az Urak holmi correctiót tettek és egyszersmind Gróff Cháky Imre Váradai Püspök Uramot és Gróff Eszterházy Mihál Uramot Főkomornikot választották, hogy Commissárius Urakhoz menjenek és megmondják nékiek, hogy ő Felségét kéretjük, hogy hozzánk gyűne le ide Pozsomban. Az volt az felelet, hogy még idején (*korán*) van, és hogy még, jóllehet az gravameneket megcsináltuk: de még sok hia van, és magunk sem tudjuk, miben marad az dolog? És megharagudván Lichtenstain Hercege, alattomban kapta az gravameneket valakitül, és postára ülvén, ment fel Bécsben.

Ugyanakkor az pozsonyi váras tett instantiát, hogy Főlovászmesternek ne szedné az taxát az kereskedőktül és az piacz vigyázása sem illetné az Urat, hanem az várost, nem lévén olyan törvény. Kire négy deputatus Urat delegáltak az Urak, alsó Tábla is négyet, hogy revideálnák ezen dolgot.

22. *Maji.* Reportálták fentnevezett követ Urak Lichtenstain (e szó *kitörülve*) izenetit az Commissárius Úrnak. Ugyanakkor elolvassván az gravameneknek négy punctumát, kiben vala, hogy ezután ő Felsége secularis Cancelláriust tenne, — mivel már most is kegyelmessen, úgymint Gróff Illyésházy Miklós Uramot tette ő Felsége, — ki miatt igen nagy és éles versenkedések valának és összeszólások az clerus és világiak között, és semmitsem végezhetének az nap, hanem disgustate eloszlanak, azt mondván az clerus és contradicálván, hogy

nem fog compareálni az gyűlésben, mivel inhabilissé s incapaxá teszi az secularis status és így rútvál kiveti maga közül.

26. *Maji* vala újabb sessiónk, az hol az clerus is — noha későn — compareált, és akkor az egész gravamenek, diploma punctumi szerint elolvastattanak. Kikre sok disputa-tiók voltak, kiváltképen: ha Erdélt nevezet szerint kell-é kérni, hogy az magyar koronához incorporáltassék? vagy csak generalibus terminis feltenni, hogy mindazok, kik régenten az koronához tartoztanak, mindazokat ő Felsége reincorporálja az országhoz. Kirül semmitem vala végezve; hanem érkezvén az pünkösdi ünnepek, az Urak discursáltak e fölött magok között és az securitástról is. Az mint 30. *Maji* Cardinalis Uram az eleit az Uraknak összehivatván conferentiára maga házához: mind az erdéli dologról s mind az securitástról discursáltak és consulálkoztak (*így*) az otlevő Urak.

1-*ma Junij* vala sessio, az mikor Palatinus Mestere feljüve hozzánk, úgymint Meskó Adám Uram, és némely diplomán kívül (*való*) gravameneket, kit 2-*dae classis*nak neveznek és publicumok valának, pro approbatione vel correctione az Urak Táblájánál elolvasta. Kik közül ki meghagyatott, az mint az alsó Nemes Tábla csinálta, ki corrigáltatott.

2-*da Junij* is volt sessio, az hol ugyanazon elébb említett gravamenek continuáltattak, és mivel a többi között az mesterekrül gyütt az discursus, hogy tudniillik minémű auctoritása légyen ő Kglmeknek és minémű causákat judicálhassanak sub appellatione et revisione, intra vel extra dominium? Azért nem conveniálván az Urak: deputáltattak Urak annak revisiójára, ex clero Gróff Cháky Imre Uram Váradi Püspök Uram, Gróff Erdődy Adám Uram Nyitrai Püspök Uram, ex seculari Gróff Illyésházy Miklós Uram Udvari Magyarországi Cancellárius Uram, Gróff Koháry István, Mezei, ő Felsége Feldmarschalk-Laitinant Generálisa és Gróff Szirmay István Uram és Hunyady László Uram Cancellária secretáriusa s referendáriusa és consiliáriusa.

4-*ta Junij* lévén ismít sessiónk, kívánták nálunk az Urak elei, hogy az securitástról conveniált volna egy házban velünk az alsó Nemes Tábla is, és követséget is küldtünk, úgymint Gylláni titularis Püspököt és győri kanonokot és Berényi György Uramot az iránt; és jóllehet ugyan követjeink által azt izenték, hogy még hallani is nehéz ilyen novitástról, nem-hogy oly hamar felelni és concludálni, — hanem magok követjei által fognak bővebben izenni; az mint is csakhamar Spáczay pozsonyi kanonok Uram, Sigray József Uram és más két nemesrendű követek küldettek hozzánk, azzal az izenettel, hogy mivel még az gravameneknek nincs vége és decisiója: nem

gondolják, hogy elébb kellene se discourálni s kevesebbet végezni az securitásról, hanem pro finali conclusione hadni. Az mint is úgy maradt. Azonban

5-ta Junij újobban Meskó Ádám Ítéző-Mester Uram continuálta az gravamenek olvasását, az hol újonnan előforgott az Cancellárius tiszte: ha csak secularisnak, vagy mind secularisnak, mind ecclesiasticus statusoknak admittálják (?), semmiképen nem conveniálhatván az statusok velünk, — tandem épen azon gravamenek punctumát kihatták unanimi consensu, mivel a nélkül is in possesso volt az secularis status, és hogy ne légyen diffidentia intra unum et alterum statum, — noha nagy nehezen állott erre az secularis status. Akkor ugyan volt követség hozzánk az alsó Táblától, hogy mivel az deputatio kirendeltetett volt Főlovászmester Uram és az város (Pozsony) között az piacznak helpéznz-vétele iránt és az eladó dolgok taxatiója iránt, már decidálta, hogy minálunk meghallgattuk volna; mely deputatióban rendeltetett ex clero Pataticz György Bosznai Püspök Uram, G. Eszterházy Imre Váczi Püspök Uram, cum seculari Generális Gróff Koháry István Uram és Andrassy Péter Uram, — az alsó Táblától ex clero Ravasz Uram, Praepost és pécsi lector, Personális Uram Mestere Szörényi Gábor Uram és két városbéli követjei; de mivel Váczi Püspök Uram Bécsben ment vala, tehát akkor Illyés Püspök Uramot helében denomináltuk.

6-ta ugyan újabb követség volt nálunk ezen megírt dolog iránt, és reportálták, hogy azt végezték: az eladó dolgoknak limitatiója hogy légyen Főlovászmester Uramnak, egyenlő részes lévén mind vármegye, s mind város deputatuzzi; de az vásárbirókat ki füzesse és ki vegye az piaczpénzét és ki tanálja az dolgokat? azon deputatio úgy végezte, hogy gyűlés alatt senki; de az Uram Főlovászmester Uram mellett lévén nagyobb része, arra állott csak: az előbbenyi authoritását tartsa meg Főlovászmester Uram, — noha azzal az alsó Tábla nem contentáltatott, sőt nálunk is sokan.

8-va. Az clerus gravameni elővétetődtek; kikre Nagy István, Judex Curiae Uram Mestere compilált és olvasta nálunk. Az hol elég disputatiók voltak, kiváltképen az decimák iránt és szent-mártonyi Archi-Abbatia decimája iránt, ki Somogyságon az nemesektől is vészen decimát, állítván olyas Szent-István privilegiumát.

9-na is az clerus gravamene olvastattatott, és bizonyos lengyel azon bízza magát (így), hogy az tizenhárom várost ki akarja váltani, ha az ország nékie engedi húsz esztendeig hírnya, és azonnal az ország jurisdictiója alá adja azon városokat, húsz esztendő után pedig ingyen, pénz nélkül az ország-

nak resignálni fogja. Kinek revisiójára és azon lengyel meghallgatására rendeltetett Szirmay István Uram.

11-Junij volt tovább sessionk, az hol deputatusok Uraim relatiót tettek Ítéző-Mester Uram által, Meskó Ádám Uram által: mit végeztenek? Hogy tudniillik minémű causákat intra et extra dominium sub appellatione lehet az ítézőmestereknek ítélni; azonban azon alkalmatossággal más, privatum gravameneket is — kik ugyan specie publici imbuerunt — elolvasott fentnevezett Mester Uram.

Ugyanakkor az horvátországi Mester az horvátországi gravameneket is felhozta és olvasta; kinek adjungálták Ítéző-Mester Uramot Szörényi Gábor Uramot, mivelhogy simpliciter az horvátországi Mester és akkorbéli horvátországi követek, úgymint Uzolin János, Vice-Ispánja Zágráb vármegyének és Chinderi György Varasd, Körösd (*így*) és Zágráb vármegye Horáviczra, hogy az privilegiumit, articulusit, statutumit, ususit és consuetudokat az ország confirmálta vóna. Mivel pedig sok statutumi, ususi és privilegiumi az országnak olyanok vannak, az kik épen ellene van(-nak) az közönséges törvénynek: tehát némely Urak, ugyan horvátországi Urak, nemesek és clerus akaratjából aztat nem acceptálták, hanem, hogy úgy tétessék fel, hogy omnia privilegia, usus, statuta, legibus et aequitati non contravenientia confirmantur, caetera tollantur. Mely iránt tovább három óránál volt az disputatio, és noha az egész Urak és Palatinus Uram ő Herczogsége akaratja is az volt, hogy úgy tétessék fel, — de semmiképen az horvátországi Mester nem akarta feltenni; hanem az Urak mind apprehendálván és éles szókkal is voltak ellene: tandem Grófi Erdődy Ádám Uram Nyitrai Püspök Uram maga dictálta és úgy kellett az Mesternek felírnia. Azután előhozatódott in vindictam familiae Erdődyanae, hogy mivel azon Uraknak oly privilegiumok van, hogy tudniillik örökös Főispányok lévén Varasd vármegyének, szabadon, sine ulla candidature praevia, creálhassanak Vice-Ispányokat, — mellyet horvát Mester allegált törvény ellen valónak. Lívén ez iránt sokféle disputatio, tandem decidáltatott, hogy az első octavalis Táblánál azon privilegium revideáltassék és decidáltassék; azonban Méltóságos Erdődy familia is becsusztatta azt, hogy az Horvátország privilegiumja, hogy az ország és nem Bán tehet Mestert, úgy, hogy az Vice-Bánnak kellek lenni együtt mindenkor Zágráb és Keresd vármegyék Főispánja: azon privilegium is az ország iránt revideáltassék ugyan az első octavalis Táblánál. Ezen dologban pedig az igazság méltó. Úgy még némely horvátországi törvéntelen juridicus processusi ellen is némely punctumokat adott be Erdődy Ádám, György

és Gábor Uram, s Méltóságos Judex Curiae (*id. gr. Erdödy György*) Uram is consentiált, és én is (*gr. Erdödy Sándor* a naplóíró), *a mennyire lehetett, segítettém reá*, pure-pute megszánván sok szegény árvákat, nemeseket és özvegyeket, kiket az horvátországi törvényes bírák lenyomtak és örökökből kivetettek, és már annyi hatalmok volt azon bírának, hogy akármely Uron is kockáztak (*így*) és törvény és statutumi által vexálták és romlásra is hozták, és csak megvetették az Urakat és örökös főrendű Urakat még az gyűlésekben is, hanem csak azt írták, kit ők akartak és végeztek. Mely iránt énreám legnagyobb harag van, de azzal nem gondolok; sőt ha megkárosítanak,¹⁾ Istenemnek áldozom, mert szenvedek az igazságért. Vivat enim justitia, pereat mundus!

12. Volt újabb sessionk és akkor instantiájok az Páter Jesuitáknak, hogy tudniillik az Cancellária regális által nem hita őket (*az országgyűlésre*), panaszkodtak, és az Cancellária replicája is arra olvastatott. Azonban Jókainé özvegye (*így*) és árvái, Maholányi maradíki iránt, hogy tudniillik perniciosust (*így*) szegény Maholányi megtartotta s ki nem hatta, holott szegény Szelepcsényi Érsek egyeránt testálta nekik is mint Maholányi Uramnak, panaszolkodtak; hasonlóképen valami attyafia is, Sirchich nevű embere is in eadem materia, ugyan még Maholányiné Asszonyom, és azok részéről való memoriális is elolvastatott és az alsó Táblához beküldetett pro opinione. Volt az felső Táblától olyan izenet, hogy felgyütt volna az alsó Tábla egészen hozzánk és együtt az securitas eránt végeztünk vóna; de még lévén holmi dolga az alsó Táblának, azt izente, hogy még nem lehet.

15. Megint vala sessionk, az hol Jókainé árvái Maholányi árváival való controversia forgott fenn, és Maholányiné adván bé az alsó Táblához memoriálist, melyben némely éles és injuriosus terminusok voltak, kit az Nemes Tábla apprehendált és pro judicio követség által küldötte az Urak Táblájához, de nálunk csak hallgatásban ment el. Azonban mivel Generális Haister Uram oly pátenseket, mint fő-armadája commendója adott ki, hogy tudniillik valamely kurucznak itt mi tájunkon vólna felesége, avagy tizenöt esztendőn felül való gyermeke: az mind 14 nap alatt elmenjen urához, atyjához, vagy anyjához, — az Nemes Tábla azoknak nevével követség által küldött hozzánk memoriálist, és recommendálta, hogy mi is ő Felségének recommendálnánk: ő Felsége azt ne cselekedné, mert sok ki itt van ő Felsége hívségén, kinek az kuruczoknál

¹⁾ Gr. Erdödy Sándor t. i. több uradalmat bírt Horvátországban is.

van felesége,¹⁾ és azokat is ideűzik; mégis eddig feleségek bírta jószágokat és onnan mégis urokat is segítették. Kit recommendálni is fognak.

16. is volt sessionk, az hol Nagy Ítílmester Uram, Szörényi Ítílmester Uram és két követ felküldetett. Nagy István Uram referálta, hogy az Mesterek kívánnák, hogy causae successionis is, licet in eodem serie Cottu, légyen sub iudicio prothonotariali; de minálunk csak meghatták: si in eodem serie Cottu, poenes Cottum iudicium maneat; si in diversis Cottibus, extunc Prothonotarii procedant. Szörényi Ítílmester Uram is referálta, hogy az horvátországi és némely 25 punctumból álló gravamenek közül, úgymint, hogy az Mestert vagy Bán tehesse, vagy kié Mester légyen? avagy szabad légyen magyarországi Mestert az causansoknak Horvátországban behozni, és hogy az Vice-Bántúl vitéssék el az két főispánság, hogy mindkettőt ott alatt rejiciálták ad futurum Diaetam, holott nálunk ad Tabulam Regiam seu octavalia volt elvégezve, siquidem privilegiorum revisiones proprie Tabulam Regiam seu octavalia concernerent, és azt mondotta az horvátországi Mester, hogy privilegiumok van az iránt. Azért tovább is az Mester iránt való privilegium avagy octávéra, vagy országgyűlésére — valamely első (*előbb*) celebráltatni fog — pro revisione oda relegáltasson; az Vice-Bán Uraim (*dolga*) pedig kihagyatott, hanem Cancellárius Uram, ex officio siquidem est contra auctoritatem Regiam, azt mondta: fogja ő Felségének proponálni. Méltóságos Judex Curiae Uram is (*id. gr. Erdődy György*) memoriálisa által instált, hogy mivel tútora vala ő Nga ifjú Erdődy Miklós uramnak, és hasznos (?) hogy ezen articulus, kit most csináltak, hogy ezután sexta pars tutori cedat: tendáljon (?) az Úrnak is. De mivel leges nunc futura non praeterita ligunt, tehát nem nyerhette meg.

Volt utóljára követség tőlünk az alsó Táblához, hogy in puncto securitatis vagy opiniójokat küldjék fel, vagy magok mindnyájan közinkben gyűjenek fél; és mivel az gravamenben nincs mentio az Consilium Ungaricum felől, — arrú el ne feledkezzenek; és az indigenák tegyék le az 1000 aranyat, melyet Palatinus kezéhez adják, és kérjük, ő Felsége szegény országunk segítségire fordítsa. Kire azt felelték: az Consilium Ungaricum-ról el nem feledkeztek, mivel az gvarantia interna videat (?), tehát in puncto securitatis teszik fel, az más kettőről követjei által felelni fognak; azonban eloszlottak és aludtak reá.

¹⁾ Így pl. magának gr. Szirmay István ítílmesternek s br. Andrássy Péternek neje is a kuruczok közt, férje jószágain élt.

16. (17.) Volt sessiónk, az hol elolvasta Ítélmester Meskó Ádám az opinióját az alsó Táblának de securitate, az mely mint el van végezve, tetszett; de hozzá tett volt ő Kglme holmi izetlen és az elpártolt magyarok execussusi iránt despotica terminusokat, melyeket kitörülttünk; sőt volt arrúl szó, hogy proscribáljuk is az elpártolt magyarokat: de mivel gondolták az Urak, hogy talám visszatérnek pro moderno rerum statu, differálták, hanem három hónapot tettek nékiek, hogy eljűjjenek még az ő Felsége hívségére, és universalis amnistiát nyernek, — de az egész conclusiónak az ő gyűléseken és confederatióinak contradicáltunk articulariter.

18. Vala megint sessiónk és akkor forgott Jókayné, Maholányiné Asszonyoméék dolga, és ugyanakkor az gravameneknek elmaradott ríszit is mind elolvasták előttünk, és akkor decernálták, hogy már irassanak le és dictáltassanak le, és leirtam. Akkor minálunk az Uraknak Ítélmester Uram újonnan mind elolvasta, és kiemek-kinek az Urak közül légyen exemplárja előtte, — az mint is mindgyárt dictálták és az Urak mind iratták az alsó házban.

20. Újonnan sessiót hirdetett Palatinus Uram és akarta hogy azt, az kit eddig dictáltak, ha mind nem irták is le nálunk, olvassák, mivel ő Felsége Commissáriusi igen sürgették, hogy felküldjük ő Felségének; de az Uraknak nem tetszett, hanem, hogy *(még)* mind leírják, megvárjuk és akkor olvastassuk. Az mint Land-Marschal Uramhoz, mint ő Felsége Commissáriusához küldettünk követséget, hogy méltóztassék patientálni magát: egy-két nap alatt elvégezik az leírást és ő Excellentiájának praesentálni fogjuk. Odajárván Váradí Püspök Uram Cháky Imre Uram, Koháry István Uram és Meskó Ádám Uram, — visszafelele, hogy ugyan ő Felsége dolgaiban fel kellene menni, de megvárja már azon egy-két napot. Az mint

23. lévén sessiónk, elolvastattanak nagyobb része az gravameneknek előttünk Meskó Ádám Uram által; kiben volt, de nem sok correctio, és mivel el nem végezhetjük mind, másnap is, úgymint

24. újonnan mind az Urak s mind az főrendek az alsó Tábláról, valamint 23. is, együtt voltak, összegyűltek az zöd házhoz és másban nem vala disputatió, hanem, hogy az horvátországi követek azt kívánták, hogy az privilegiumokat ne producálják az Diaetán vagy octavalisokon; az Ítélmester iránt, hogy tudniillik nem Bán, hanem ország teheti, és tartozik az Bán maga pecsétjét nékie adni, hanem, hogy az országban, Horvátországban végeznének coram congregatione. Bán Uram előtt producálni fogják, arra feleltek, és arra reá álltunk úgy,

hogy még Bán Uram tegyen relatiót ő Felségének, Palatinus Uramnak és successive az gyűlésnek is, mikor fog itt Magyarországbán tartatni, s úgy is elvégeződött. Ugyanakkor rendeltük Cháky Imre Uramat Váradi Püspök Uramat és Koháry Uramat, meg az alsó Táblátúl azokat, kik excipiálták az Commissáriusokat mikor elérkeztek ide, és horvátországi első követet is Gottal Péter Uramat, mivel akkor elsőben jelen nem volt, adjungáltuk, hogy az gravameneket holnap, úgymint 25. praesentálják az ő Felsége Commissáriusinak.

(Vége.)

(Negyedrétbe hajtott öt ívre irott eredeti fogalmazat a *Magyar Történelmi Társulat* kéziratárában.)

Közli: THALY KÁLMÁN.

AZ OLASZ ÉS MAGYAR FRANGEPÁNOK (FRANGIPANE) LEVELEZÉSE.

Az Udineban lakó Frangipani Lajos gróf szívességéből alkalmam nyílt a Frangipani-család Castell-Porpettói levéltárának a tanulmányozására.

Első sorban az a kérdés érdekelt, hogy mennyiben áll az az általán elfogadott nézet, mely szerint az olasz és a magyar Frangepán-családoknak közös az eredetök. Wenzel Gusztáv¹⁾ azt írja, hogy ő az olasz Frangipanik levéltárából nyert közleményekből győződött meg ez iránt.

A kérdés máig sincs tisztázva, de a mennyiben beérjük a történetileg biztosan megállapítható kereteknek a megjelölésével, körvonalaiban eléggé megbízható az eredmény. A máig virágzó Frangipaniak Nicolitti friauli krónikás szerint Poppo aquilejai patriárka (1019—1042) idejében kapták meg Castello Porpettót. Frangipani Pompeo egy kéziratában meg azt írja, hogy 1030-ban segíték a főntebb nevezett patriarkát a karinthiai herczeg ellenében s ezért kapták a Castel-Porpettói hűbért. Ha a család történetének ez a része nem okadatolható is kritikai bizonyítékokkal, tény, hogy a X. században Velence, Friaul, Istria s a mai Felső-Dalmácia, valamint a hozzá tartozó szigetek, első sorban Veglia egy közös történeti szintért képeznek s így a Frangipanik földrajzi egybefüggésének a valószínűsége ellen komoly ellenvetést nem hozhatunk fel.

A magyar Frangepánok eredetéről két versio van a porpettói levéltár »hagyományos« feljegyzései között:

Az első ismert vegliai Frangipani *Doymus* volt, neje Engelbert friauli örgróf leánya 1113, ezzel esetleg vérségi viszonyban állott Gergely comes 1155—1163, biztos a leszármazás Miklóson (1193—1209) kezdve.

¹⁾ Kritikai tanulmányok a Frangepán-család történetéhez 1884. 7—8 l.

Impastari (Cenni Storici nell' isola di Veglia cz. művében) egy állítólag 998-ban Orseolo Péterrel vitézkedett Darius nevű condottieret tette meg a család ősenek. Ezeknek a nemzedékrendi állításoknak okleveles bizonyítékok nincs. A körülbelül általán elfogadott történelmi nézet Frangepánékról azt mondja, hogy a XII. században Vegliában virágzottak, 1193. a magyar királlyal lépnek szorosabb kapcsolatba, s a tatárjárás alatt szerzett érdemek fejében Fr. Bertalannak és Frigyesnek Magyarországon döntő szó jutott.

Ennél többet a friauli családi levéltár sem nyújt. Rogerius »de Frangapanibus« adata (XI. fej), az 1263. IV. Béla-féle oklevél¹⁾ mind régen ismeretes adatok, s a kérdést előbbre nem viszik. Nincs okunk ez oklevél hitelességét vitatni, de abból csak annyi derül ki, hogy IV. Béla őket »alta ex prosapia urbis Romae senatorum ortos« tartotta, sőt valószínűnek tartjuk, hogy Veglia, Zengg és Modrus hatalmas urainak a tekintélyét ez az általánosságban tartott nemzedékrendi elismerés kevésbé nevelte, mint inkább azok a realis érdemek, melyeket IV. Béla személye körül szereztek.

Az első adat, mely azt bizonyítja, hogy a két külön olasz és magyar földön virágzó család a rokonságot tartotta, 1354-ből, tehát a XIV. század közepéről való Ricardus de Castello (mert így irták a nevüket az olasz Frangipanik) a görzi gróf védnöksége alá adta magát, mert mint az aquilejai patriarka hűbérese, nem érezte magát biztonságban. Frangepán Bertalan ellen — ú. m. — nem szövetkezik soha, s ennek ír. jul. 19-én egy baráti levelet. A görzi egyezményen a következő pecsét függ:

két álló oroszlán támogat egy három ormú tornyot,
kőirata: + S : RICARDVS · D · CASTELLO

Ezt a címet vették át a XV. században a Frangipanik, mely aztán változataiban két gömböt (cipót?) tartó oroszlánt is mutat.

A két család közti vérségi összefüggést és közös eredetüket a magam részéről abban a tudatban látom bizonyítva, hogy a két család körében a származás közösségének az érzete folyton megvolt. Nem szándékom ezúttal a tárgy genealogiai oldalát megvilágítani, hanem közölni óhajtom e nehezen hozzá férhető levéltár jeleztem darabjait.

I—XIII. sz. a. adom a hosszú időközökre terjedő levelek sorozatát, melyek közül a IV—XIII. a Wesselényi-féle

¹⁾ Fejérenél IV./3. 109. l.

mozgalom egyik főhősére, Frangepán Ferenczre vonatkozik. A XI. számú darabot Rački után csak a teljesség kedvéért közlöm.

Ezek a levelek az összeesküvésről való tudásunkat nem változtatják meg, nem módosul az a jellemzés sem, melyet Pauler Gyula adott a tüzes vérű olasz-horvátról, a ki 1670-ben múlt csak 28 éves. Ha lelke, melyről Marino Zorzi azt írja: »műhelye volt a rossz indulatoknak«, nem is volt romlott, de vérmes, hiszékeny, tapasztalatlan ifjú, kinek csak az a szép vonása, hogy hű volt a barátságban és erős a szerelemben. Račkinak (Acta coniurationis) a gyűjteményét is csak egyes mozaikokkal toldja meg a mi kis gyűjteményünk.

Néhány részlet tisztábban világítja meg azt a viszonyt, mely Ferencz és 1665 óta vendégbarátja Frangepán Orfeus között állott fenn. Ez az Orfeus, ki tényleg is részt vett a mozgalomban s a tengermellékén próbált szerencsét (V. ö. Pauler I. 399) lovagias, hű barát, de Hübele Balázs-féle ember volt, a ki nem ismerte a viszonyokat s mindent a bátorság szempontjából fogott fel. A maga egyszerű friauli eszének a török corruptio szomszédságában, a hol azt írja Nádasdy: »nincs nemzet, ki ennél gyalázatosabb legyen, ki úgy fujja a gőzölgő szenet utolsó romlására, mint ez átkozott magyarság,« a hol ember nem volt, kiben bízni lehetett, Frangepán Ferencz mellé állott. Hogy ez emberek fababák voltak, a kik semmire sem tudták magokat elszánni (noi siamo come huomini di legno, per non saper far qualche risoluzione) az volt a bűnök.

Frangepán Orfeus a veszedelemből épen került ki, Friaulban megóvta atyja,¹⁾ de a szegény özvegy, aki elég naiv volt, hogy 1671. jul. 23. »tartás díjért« folyamodott,²⁾ Rómában a Szt. Teréz rendbéli apácák kolostorában siratta haláláig szerencsétlen férjét.

I. 1354. jul. 19. *Castello Porpetto.*

Riciardus de Castello barátságos levele Frangepán Bertalannak. A gróf Frangepánok Castello di Porpetto levéltárában, szakadozott papíron, rányomott pecsét nyomaival. E levelet Rikárd 1354. írta, mikor az aquilejai patriarkával rossz lábon állott. Atyja János Ferencz ugyanis részese volt Bertrand aquilejai patriarka meggyilkoltatásának s ezért 1351-ben lefejezték. Fia szorultságában a görzi gróf védnöksége alá adta magát, de ki-

¹⁾ Rački i. m. 305, 306, 7, 9.

²⁾ U. o. 592.

kötötte, hogy Frangepán Bertalan vegliai gróf ellen soha sem áll rendelkezésre. Az erre vonatkozó 1354. máj. 25. Görzben kelt oklevél hártján, függő pecséttel a bécsi titkos levéltárban. Közöljük e levelet, mert egyik közvetett bizonyítéka az olasz és magyar Frangipánik rokonságának.

Recomendatione premissa, tam debita, quam devota. Dominationi vestre notifico per presentem literam sanum esse et alacrem de persona, quod illud idem de vobis omni affectione cordis [sincere] desidero et affecto et si aliqua possum pro magnifica dominatione vestra [facere, que] vestrum honorem et utilitatem et statum redundet, precipiatis mihi tamquam fideli [servitori] vestro semper parato, cum bonis servitoribus et persona mandatis vestris in omnibus et per [illos] tamquam domino meo karissimo et precipuo fratrem meum dominationi vestre tota . . . . Iamdiu de statu meo dominationi vestre significassem, sed nuncium adhuc [apud me] non habui. Datum Castellati, die decima nona mensis julii indicione septima.

Vester servitor
Riçiardus de Castello.

Külczim: Magnifico et Potenti Domino Domini Comiti Bartolomeo Vegle, Segne, Modrusse et Gaçche, domino ejus specialis.

(Eredetije, Frangepani-lev. Tom. I. Vol. 158.)

II. 1502. a p r. 22. *Modrus.*

Frangepán Bernát Pordenone kapitányának, de Montibus Ferencznek. Megjelent nála Bergamoi Bizzar Jakab mester, az ő nemes szolgájának Hodkovich Bálintnak az ügyvédje s jelentette, hogy a Trumbchirichio Miklós, illetőleg a Renaldik ellen folytatott peres ügyökben a kapitánynak illetékes tisztje nem akar tenni semmit, mielőtt az ő (F. B.) hiteles megbízását látja. Vallja tehát, hogy Hodkovich Bálint az ő embere s kéri a kapitányt, hogy járjon el ebben az ügyben.

Magnifice ac generose vir et amice honorande etc. A questi zorni i comparso al conspecto nostro maestro *Jacopo Bizzar de Bergamo* actor e factor procurator et procuratorio nomine del nobile e fodel servitor nostro *Valentino Hodkovichio* et similiter in re nostra, dicendo e referendo a nui come è comparso alla presentia del ufficiale vostro dimandando fine in la causa agita e trata contra et adversus de *Nicollo Prumbchirichio*, overo delli *Renaldi*, overo contra lo fidejussor per dicto Nicollo: per modo come dice li he sta opposto non voler pici proceder ne expedir etc. — nisi habeant literas

et fidem literarum nostrarum in confirmatione del mandato e per man de notaro: siche siamo contenti tutto quello se contien in lo mandato e dicemo esser de volunta nostra e del infrascripto Valentin servitor nostro et compagno: immo supplichiamo la magnificentia vostra la voia far expedir et fargli administrar raxon et justicia ut moris est et ne farete cossa gratissima se dito Jacobo procurate expedire: promittendo nui in triplum per gli subditi vostri achadendo a queste nostre parte e cosi siamo contenti dicto Jacobo suprascripto sia procurator secondo se contien in la carta de procuro etc. — Datum Modrussie die 22. Aprilis 1502.

Bernardinus de Frangepanibus,
Veglie, Segne Modrussieque etc. comes.

Kívül: Magnifico ac Generoso Domino *Francisco de Montibus* Civitatis Portunonis Capitaneo benemerito aut suo Vice Capitaneo — amico nostro honorando.

(Eredeti papíron, rányomott pecséttel.)

III. 1550. szept. 21. *Bossiljevo.*

Frangepán Miklós gróf Frangepán Kornélnak üdvözetet s kéri, hogy a levél küldője útján élő szóval előadandó izenetét hallgassa meg s adjon neki hitelt.

Generose ac excellentissime domine domine et frater nobis plurimum honorande atque quam amatissime salutem cum honore omnisque felicitatis et prosperitatis augmentum etc. Ex puritate cordis et mentis nostre hisce nostris literis volumus eandem vestram excellentiam inibi fieri experimentibus tocuis cordis nostri erga eandem puram et omnimodam charitatem et sincere servitutis promptitudinem — hinc est, rogamus vestram dignitatem, ut omnes, qui nobis bene precantur, voce et nomine nostro salutare dignemini, finaliter, quod presencium lator, familiaris et subditus noster (Baptista nomine) voce et nomine nostro certa eidem referet, cuius dictis tamquam ab ore nostro prolatis plenam fidem prestari digneatur, eundemque prefatum servitorem nostrum in suis negociis exequendis eidem intime commendo et eundem quam optime optamus valere. — Datum in Bozilevo 10. Kalendas octobris 1550.

Nicolaus de Frangepanibus,
comes de Thersach etc.

Kívül: Generoso atque excellentissimo domino domino Cornelio doctori de Frangepanibus de Castello Utinensi etc. domino et fratri nostro plurimum honorando etc.

Eo absente domino Prospero fratri nostro similiter dilecto.

(Eredeti papíron. Lettere Frangipane. — Tom. 1. Vol. 158.)

IV. 1665. okt. 8. *Bossiljevo.*

Frangepán Ferencz (»marchese, conte di Tersato«) Frangepán Péter Orbánnak. Rég nem kapván tőle levelet, félt, hogy jóindulatát elvesztette, azért élt az alkalommal, midőn Millant Mihály nevű lovas emberét a friauli vidékre küldé s jelen levelével óhajtja megtörni a hallgatást. Kéri udvarias körülírással a jó viszony fenntartását. Tudatja vele, hogy egy határigazító küldöttség alkalmával megismerkedett valamelyik della Torre gróffal, a ki a Tassi ezredes regementjében százados. Ettől megtudta (F. Péter Orbán) családjának a belső dolgait, s megértette, hogy számos maradékkal áldotta meg az isten. Ugyancsak tőle tudja, hogy Péter gróf nagyon szeretné, ha valamelyik fia világot látna, kiváltképpen pedig Orffeo nevű kedves, derék fiáról szerzett tudomást, a ki nagyon óhajtana külső országokban próbálni szerencsét. Ha atyja s Orffeo belé nyugodnának, örömmel fogadná őt magánál, tőle telhetőleg pártolná és segedelmére lenne. Küldje tehát az ifjút. A következő november hóban Rómába szándékozik utazni, hogy Olaszország emlékeit megismerje. Nála a fiatal gróf (Orffeo) nem lessz idegenben, úgy tekint, mint gyámolát s vigasztalóját.

Illustrissimo Signor Patron Collendissimo.

Non vedendo da tanto tempo comparire niuna delle sue cortesissime e molto mino l'honore di qualche suo commandamento, mi fa grandamente temere o di esser caduto nel mal'affetto e affatto scancellato dal numere di suoi servitori. perciò con l'occasione, che mando in quelle parti Michaelè Millant cavalleggiere della corte mia per ricapito d'alcune lettere, non ho volluto tralasciare con la presente di non venir a farle humilissima riverenza, come anco risvegliarla da si tenace silenzio nel quale si trova verso di me, che pure non ho ambizione maggiore, che di contestarli ad ogni occasione il devoto e sincero essequio che li proffesso, come la resuplico di darmi qualche opportuna congiuntura, non tanto per sollevamento dell'animo mio, quanto per testimonianza del suo benignissimo affetto non isdegnandosi di ricever quel poco che si rinchiude tra li angusti termini della mia debolezza. ni vece di quelle larghe dimostrationi che si converrebero alla pienezza del suo merito. Apresso di questo vollevò soggiongerli che con l'occasione mi ritrovai nella Commissione di S. M. C. per li confini di Hungaria venni a contraher l'amicitia con un Signore, Conte della Torre Capitano di una Compagnia d'Infanteria del Regimento del Colonello Tassi, dal quale mi furono riferiti le particolarita della Casa

et interessi di V. S. Illma et fra l'altre, che la divina Cle-
 menza haveva benedetta la Casa di V. S. Illma con una copiosa
 prole e degnissima successione, quale Iddio la mantenghi con
 ogni felicità e prosperi successi per l'honore et augmentatione
 della Famiglia. Le auguro di cuore et in oltre mi soggiunse
 che V. S. Illma havrebbe molto à grato quando si presentasse
 qualche buona e sicura commodità di mandar a veder et
 praticar il mondo qualchuno di suoi Signori Figlioli per non
 allevarli nel nido paterno e mura domestiche, tra quali singo-
 larmente vi era il Signor Orffeo, giovane di gran spirito e
 vaghi e gentili termini, che haveva ambitione indicibile di
 caminar Paesi e tentar la sua fortuna nel soglio straniero,
 perciò ho volluto insinuarmi appresso di V. S. Illma quando
 tale fosse l'animo suo et intentione del Sig^{re} Orffeo, io mi
 stimerò furtunatissimo di haverlo appresso di me e mi eshi-
 bisco di servirlo con tutto il cuore, in tutto quello si esten-
 deranno le mie deboli forze e di procurarli quanto alla mia
 propria Persona ogni avanzamento. Onde se V. S. Illma si
 risolvesse di privarsi per qualche tempo della sua presenza e
 confidarlo sotto la mia tutela la pregho di farmi avvisato et
 appresso spedirlo quanto prima a questo volta, poiche piä-
 cendo Addio ho delliberato il prossimo mese di Novembre
 transferirmi in Roma. onde haverebbe al presente l'occasione
 di vedere quelle Nobilissime e degnissime Memorie d'Italia et
 appagar al suo desiderio. Qui non sarà in Casa forestiera, ma
 nella sua propria, et da me sarä amato con ogni tennerezza
 d'affetto e mi succederà d'un sollievo e consolatione grandis-
 sima. Sopra di ciò starò aspettando la sua benignissima reso-
 lutione e senza tediarla maggiormente finisco e le baggio rivi-
 rentemente le mani e resto di V. S. Illma.

Bossigliero li 8 di Ottobre 1665.

devot^{mo} et obb^{mo} serv^{re} e Parente

segue la firma con iniziali

Marchese Francesco Frangipane Conte de Tersato.

Kívül: A boritékon e kivonat: Lettera scritta all Sig^r Conte
 Pietro Urbano Frangipane dal Marchese Francesco Frangipane di Tersatto.

(Eredeti papiron, Lettere Frangipane. Tom. II. Vol. 159.)

V. 1666. jun. 20. *Róma.*

Frangepán Ferencz [olasz aláírásában »marchese«] Tersato
 ura írja Frangepán Péter grófnak Velenczébe, hogy ez utóbbi-
 nak Rómában megérkezése, valamint feleségének örvéndetes álla-
 pota fölött nyilvánított öröme, a baráti érzelmek biztos záloga-

kép tűnik fel előtte. Udvariasan biztosítja a grófot, hogy tegye próbára az ő szolgálatra való készségét.

Illmo Sig^{re} e Patron mio Col^{mo}.

Il contento che V. S. Illma mi significa de laver ricevuto per il mio salvo arrivo in Roma, come anco di qualche buona speranza che apparisce della gravidanza della Marchese mia è segno evidente del suo cortese affetto verso di me e tutta la mia Casa, che accresce infinitamente l'obligationi mie non potendo io ricever maggior gusto in questo avvenimento che gli effetti della continuatione della sua gratia. Ne resto a V. S. Illma molto tennuto e pregola ad experimentar la pronta volontà, che io risserbo in suo servitio come clla essercita la gentilezza sua con l'obbligo mio e con questo rassegnandole la mia divotione resto di V. S. Illma.

Roma li 20 di Giugno 1666.

Hum^{mo} et Obl^{mo} S^{re} e P^{to}

segue la firma con iniziali

Marchese Francesco Frangipane Conte di Tersato.

Kívül: All' Illmo Sig^{re} e Pron Col^{mo} Il Sig^{re} Pietro Urbano Frangipani Venezia.

(Eredeti papíron, kívül rányomott gyűrűpecsét. — Lettere Frangipane. Tom. II. Vol. 159.)

VI. 1666. decz. 4. *Bossiljevo.*

Frangepán Ferencz («marchese») Frangepán Péter Orbán grófnak Udineba. Okt. 9-én kelt baráti sorai lekötelezték őt, mert látja, mily részvétellel viseltetik iránta s minden családját illető szerencsés esemény iránt, kéri, hogy mentől számosabb megbizással tisztelje meg őt, hogy szolgálatára lehessen.

Kéri az eget, hogy teljesüljön az a sok jó, a mit a gróf néki kíván, mert akkor Orfeo úr segedelmével teljesítheti kívánatait, és ekkép szám nélkül való tartozását csökkentheti.

NB. Ez az Orfeo Frangepán Ferencznél volt látogatóban, azt írja róla, hogy finom modorával megbűvölte s olasz virág nyelven azt írja »örökre lekötelezte.»

Illmo S^{re} S^{re} et Prone mio Col^{mo}.

Le cortesissime espressioni di V. S. Illma che con quelle delli X9 Ottobre prossimamente trascorso mi giungono per attestatione del contento, che prova d'ogni mio prospero avvenimento si come servono per mostrar la finezza del di Lei affetto verso un suo riverente e divoto servitore così mi obligano a supplicarla d'abilitarmi al merito de suoi frequenti

commandi, acciò nell'impiego delli medesimi possi anch'io corrispondere a quanto le sono tenuto.

Piaccia al Cielo di concedermi quelle felicità, che da V. S. Illma mi sono così teneramente desiderate poi chè in tal forma havrò campo facendone parte col Sig^r Orfeo d'adem-pire le mie brame e di poter scemare seco quelle obligationi, che innumerabili le confesso.

Con che fine facendole humilissima riverenza mi protesto in eterno Di V. S. Illma.

Busilevo 4 Xbre 1666.

Suplico riverentemente a non vollen tenner totalmente infruttuosa quella divotissima servitù, che le proffesso, ma talvolta essercitarla coll' honore di suoi stimatissimi cenni. Del mio River^{mo} Sig^r Orffeo non esprimo cosa veruna, solo l'assicuro che m'ha incatennato con suoi gentilissimi termini et resomi eternamente obligato.

Hum^{mo} et Obl^{mo} Serv^{re} P^{te}
seque la firma con iniziali

Marchese Francesco Frangipane Conte di Tersato.

Kivül: Sig^r Conte Pietro-Urbano Frangepani Udine.

(Eredeti je papíron, Lettere Frangipane, Tom. II. Vol. 159.)

VII. 1667. j a n. 1. *Bécs*.

Frangepán Ferencz [marchese] Tersato ura Frangepán Péter grófnak. A mennyire megszomorítá a m. é. decz. 5. kelt levélnek az a része, hogy komoly baja esett, annyira megörvendezettette a levél vége, melyben megjavulását jelenti. Biztosítja őt s házát — a maga szerény volta daczára — jóindulatú részvéte felől, mindenkor készen áll szolgálatára. Boldog karácsonyi ünnepet s új esztendő t kíván.

Illmo S^{re} S^{re} Pron mio Col^{mo}.

Si come dall' avviso delle cortesissime sue scritti sotto li 5 Xbre prossimamente trascorso ho ricevuto non ordinaria scontentezza nell'intendere la grave indispositione di V. S. Illma così nel fine delle medesime ho concepito un giubilò impareggiabile per la sua riaquistata salute, la quale ancorchè non sii perfettamente stabilita con la ricuperatione delle pristinae forze, ad ogni modo voglio sperare che a quest' hora sia giunta a porto sicuro. Assicuro V. S. Illma la prottatione mia verso la sua Casa ancorche debole e però altrettanto affettuosa ed in ogni congiuntura esperimenterà una prontissima et obligata dispositione in servirla; si contenti dunque voler esperimentare queste mie veridiche espressioni col comandarmi, mentre

augurandolè dal cielo felici queste santissime feste natalitie et il capo d'anno colmo d'ogni desiata e continuata felicità humilissimo resto di V. S. Illma.

Vienna prmo Genajo 1667.

Hum^{mo} et Obl^{mo} Serv^{te} P^{te}
seque firma con iniziali

Marchese Francesco Frangipane Conte di Tersato.

Külczím nincs; de tartalma szerint kétségtelen, hogy Frangepán Péterhez van intézve.

(Eredeti papíron, Lettere Frangipane Tom. II. Vol. 159.)

VIII. 1667. okt. 23. *Grác*s.

Frangepán Ferencz (»marchese«) Frangepán Péter-Orbán grófnak okt. 15-én kelt levelére azt válaszolja, hogy örömmel értette, mily szivesen bánt vele, s fiával Orffeoval a tábornok. Örömmel értette, hogy a tábornok a Zovugnani-ügyben az ő (F. Ferencz) pártján van s az Orffeo útján ajánlott elintézési módot elfogadta (biztosok kirendelése). Nem örül azonban, hogy a tábornok a török ügyek elintézését illetőleg nem váltotta be ígérését, ha ő jelen lett volna, bizony mindenkép rávette volna szava megtartására.

A tábornok Károlyvárosban a császári herceg születése alkalmából nagy ünnepséget rendez, ezeket mindenfelé méltányolják majd, mint annak a köteles tiszteletnek a jelét, a mellyel olyan hatalmasság iránt viseltetni kell, mint az osztrák ház.

Helyesli, hogy a címzett a jövő hónap elején Velenczébe megy pöre végett, a melyről hosszabban élő szóval is megoktatta volt, örvendene a sikernek. Az ő (F. Ferencz) ügyei kedvezően folynak, a tanács (Velence) mindenkép kedvére cselekszik, a mennyiben megígérte annak a beste (canaglia) Zovurgnanonak a példás megbüntetését.

Haza tért volna, ha egy Bécsből érkezett levél az udvarhoz nem szólítja a császár elé, mert azt hírlelik felőle, hogy a jelen háborúban népeit, nevezetesen nemzetét izgatja, ha ez a hírlelés igaz lenne, szives örömet szentelné e célra szolgálatát, mert az neki s barátainak meg embereinek csak dicsőségére válnék. Ez okból ő Szentségénél azt az ügyét, melyet Barberini Károly s néhány barátja útján tudatott vele, most elhagyja s minden késedelem nélkül megy (Bécsbe), hol azt a biztosítékot akarja nyerni, hogy az ő ura (a császár) engedjen neki szabad tért s ne rendelje alá senkinek, (cs. tábornoknak).

Ha a fegyverkezésnek nem lesz meg a várt sikere, Rómába megy, hogy a kegyességgel visszaélni ne látszassék, s megköszönje a bizalmat.

Értesült a vadász mestertől, kinek ezt a lovászmester mondá,

hogy ő (F. Ferencz) nem ismeri-e a címzett fiát, mert Ó Felsége mellett apródi szolgálatokat tehetne. Sajnálja, hogy nincs nála a fiú, de biztosítja, hogy intézkedni fog szives fogadtatása iránt, ezért tartsa őt útra készen. Ajánlja őt (a fiút) az ő (F. Ferencz) nevében Valvasore Ferencz grófnak, a ki neki oly szivességet tett. Az utóiratban megjegyzi, hogy Valvasore Ferenczet biztosítsa affelől, hogy minden levelére válaszolt, de mert nem kapott feleletet, azért gyanakszik, vajjon nem veszték-e el a levelek, ennek nem ő az oka.

Illmo Sig^r mio Patron osservantissimo.

Comprendo dalla di lei benignissima 15 del sperante con mio sommo piacere li buoni trattamenti fattisi a lei come al Sig^r Orfeo dall' Eccell^{mo} Sig^r Generale et il discorso lungamente havuto sopra il mio affare con Zovugnani, nel quale il medesimo Sig^r Generale habbi mostrata una partial inclinazione a favorirmi comprobandolo anco con gl'affetti mentre con ogni sollecitudine ha fatta la diputazione de Commissarii e l'ordinatione che il predetto Sig^r Orfeo si compiace motivarmi, ma bensì sento con dispiacere, che le promesse fatteli da S. E. circa il regalarla di robbe Turchesche, sii rissolta in un niente assicurandola, che s'io vi fossi stato presente quando stavano in allegria gl'havrei dati tanti stimoli, che l'havrei necessitato a sotisfare alla parola data. — L'allegrezze i demonstrationi di giubilo fatte in Carlistot dal Sig^r Generale per occasione della nascita dell' Infante Prencipe Cesareo, si come erano dovute per un tanto avvenimento così saranno per ogni parte benissimo intese e considerati in segno di quella stima, che dobbiamo fare per un stabilimento così considerabile della Casa d'Austria. Veggio poi la necessità, che ha d'essere al principio del venturo mese a Venetia per assistere a quella causa; che in lungo in voce s'è compiaciuta spiugarmi, però si com'io in uniforme alle di lei sodisfationi, havendo sempre preteso di ricevere li suoi favori, senza che da quelli si habbi a riportarne pregiuditio. Lodo sommamente le sue rissolutioni, e tanto nel viaggio quanto nell' incamminamento della causa l'auguro ogni prospero successo. Nel resto gli miei interessi di qui vanno con quelle forme migliori, che so desiderare, mentre il Consiglio fa quanto può per contentarmi e m'assicura nelle spedizione della causa un'esemplar castigo della canaglia Zovugnano. Jo sarei presto di rittorno a casa, se una lettera venutami di Vienna, con la quale vengo chiamato alla Corte non m'obligasse inoltrarmi a piedi dell' Imperatore venendomi supposto, che per le presenti guerre voglia far levata di genti et in particolar della

mia natione, et appoggiar quest' impiego alla mia debolezza, però quando sieno vere queste disseminazioni, io sicuramente applicherò a questo servizio come quello che mi può riuscire grandemente glorioso a profittevole a gl'amici e servitori della mia corte e lascerò da parte la carica di Sua Santità, per la quale dal Sig^r Carlo Barberini, Sig^r mio Cognato, et altri amici. Vengo novamente stimolato ad andarne a pigliare senz' indugio il possesso dandomi sicurezza, che N. S. sarà per conferirmela libera come prima senza subordinarla ad altri. Caso poi non sortisse il desiato effetto di quest' armamento, io sarò a momenti per portarmi a Roma per non abusarmi di gratia, che per se stessa riesce di tanta stima et onorevolezza. Per uno del Sig^r Cacciatore Maggiore intendo, che il Sig^r Cavalerizzo Maggiore l'habbi addimandato s'io l'ho dato mai alcun mottiva circa al di lei figliolo, creduto mio nepote per il servizio di paggio, che deve prestare a S. M., però confesso che mi preme null'anima in occasione, che mi porto a quella di non haverlo meco, tuttavolta perchè questo riesce impossibile l'assicuro, che disporrò le cose, che andando potrà avere il ricapito sicuro et esser accolto con la dovuta stima. Questo dunque le serve per avviso, acciò habbi a poreo subito in ordine perchè possi accelerare la sua partenza a quella volta. Mi farà favore di riverire a mio nome il Sig^r Conte Francesco Valvasone ed assicurarlo di quella reverenza et ossequio immutabile, che le professo cacciatori dalli tanti honori, che senza meritarse s'ha degnato compartirmi, con assicurarlo, ch'io oltre non bramo, che nell' impiego de suoi commandamenti vedermi continuato l'acquisto nella sua gratia, mentre per fine mi sottoscrivo a lei quello, che sarò in perpetuo di V. S. Ill.

Gracz 23 Ottobre 1667.

La quale prego si contenti per parte mia attestar al Sig^r Conte Francesco mio riverendissimo Sig^r qualmente non habbia mancato non solo nel risponder a tutte sue, ma anco con straordinarie sodisfatto al mio debito, che poi non ue habbia nissun rincontro, mi fa certamente dubitare possino essere state intraprese hoc unicum est, che io non ne habbia a ricever la colpa e che il Sig^r Conte potesse argomentar qualche mio mancamento, perchè li vivo immutabile servitore et amico vero.

Divot^{mo} et Obl^{mo} Serv^{re} e Pn^{te}

seque la firma con iniquali

Marchese Francesco Frangipane, Conte di Tersato.

(Eredeti. Lettere Frangipane Tom. II. Vol. 159.)

XI. 1668. a u g. 19. *Bossiljevo.*

Frangepán Julia sz. Naro grófné írja Frangepán Péter-Orbán grófnak, hogy levelét megkapta s köszöni, örül, hogy jó egészségnek örvend. Éljen csak rendes életet s vigyázzon magára. Orfeo úr bizonyára nyugtalankodott volna, ha rosszul létéről értesül; amúgy is izgatott, ha atyjától nem kap levelet s várja a postát. Nagy vigasztalás az, ha az ember övétől levelet kap, s megtudja, miképen folyik a sorsuk. Hallá, hogy jó indulattal van iránta, s ő is sokszor kívánczik Péter gróf után, szórakozása lenne, mert ő tud Horvátországról beszélni. A ki nem tudja a nyelvet, annak kevés itt a szórakozása, férje s Orfeo nélkül jobbára egyedül volna, képzelheti, milyen kellemes az.

Az olaszok, Antonia és Cesare kivételével, mind elmentek, el a káplán is, a titkár is, asszonyaim beszélnek, hogy házasságon töri a fejét és szerelmes . . . . . nem tudom mit végeznek majd. E napokban találkozott Zrinyi grófnéval, a ki vérrokon, igen kedves volt, de csak rövid ideig maradt, mert dolgai voltak. Ura és Orfeo kísérték, csak tegnap este jöttek meg vacsorára. Asszonyaim üdvözlik, ő meg hódolatát jelenti neki, kedves nejének Elenának és (Valvasor) Ferencz grófnak. Tartsa meg kegyeiben.

Illmo Signor e Prōn mio Coll^{mo}.

Ricevo la sua benignissima e gli rendo grazie della memoria che si compiace haver di una sua serva, e godo infinitamente che al presente stia con salute che Dio gli la mantenga come io gli bramo e fa bene a stare regolato e rigardarsi da tutto quel che gli pole nocere et è certo, che se il Sig^r Orfeo l'avesse saputo l'averebe travagliato e con ragione, anzi quando non riceve sue lettere lo inquieta et alle volte stà delli hordinarii, che non riceve da nessun di casa haviso. Non so se vadino a male ho come si vada, e certo, che la maggior consolatione è ricevere lettere delli suoi et io lo provo. Sento, che volentieri mi verrete a favorire, si assicuri Signor Pietro Urbano mio, che io volentieri riceverci questo favore e molte volte dico, se cii fosse il nostro Sig^r Pietro Urbano, almeno havereii un po di svano, che lei di già sa le conversationi della Croatia e poi, chi non sa la lingua molto solievo (non) ha come io e poi la maggior parte sola senza il Marchese et il Sig^r Orfeo vostro affizionatissimo, consideri che allegria pole esser. Lii Italiani non sono rimasti altro che Antonio e Cesere, il Capellano è partito, il Segretario ancora e la conversatione, si conclude nelle mie donne, stimano di perdere pazienza essendogli venuto fantasia di pigliar marito et l'amoroso . . . . . non so però quello, che si risolvono. Noi questi giorni fussimo a trovare la Sig^{ra} Contessa Srini,

cognata, quale mi fece molte dimostrazioni di affetto e poi la servii qui da me, ma si trattenne poco stante, che aveano molti affari et il Marchese ed il Sig^r Orfeo l'andarono acompagnare et jer sera a pranzo retornarono. Tutte queste mie donne la riveriscono et io la prego a riverire la Sig^{ra} Elena, sua e mia Signora, e il Sig^r Conte Francesco e Sig^{ra} Contessa in mio nome et a V. S. Illma. Resto con pregarla, che mi honori di qualche suo comando a pregalo a mantenermi in sua grazia.

Bosilevo 19 Agosto 1668.

D. V. S. Illma Dev^{ma} ed Obb^{ma} serva e Parente
Giulia Naro Frangipan.

Kivül: Frangepán Péter Orbán grófnak.

(Eredeti papíron. Lettere Frangipane. Tom. II. Vol. 159.)

X. 1670. a p. r. 22 *Frohnleiten*.

A frohnleiteni plébános levele »all Sgre Giacomo del grande curato in Gonars.« Tudatja, hogy a lázadókat: Zrinyit és Frangepánt minden vérontás nélkül elfogták, a mint Erdélybe akartak menekülni s fogságra vetették Bécsben. Ez az isteni gondviselésnek a műve s kegye, mellyel a császárt megóvta ettől az árulástól. Sereg megy Felső-Magyarországba, mely kiírta a lázadókat s az eretnekeket.

Illmo Sig^r mio Patn. Coll^{mo}.

Con tutta quella secretezza, ch' a me deve prestarsi, come riverentemente suplico V. S. Illma tenerne in confidenza, partecipo che tutte le piazze de Rebelli Srino e Frangipani vi sono rese senza spargimento di sangue et il Srino assieme con il Frangipane volendosi ricoverare nella Transilvania dal Ragozzi sono stati presi e posti prigionieri in Vienna. Questa è stata opera della provvidenza Divina è bontà verso il Serenissimo Imperatore e suoi fideli sudditi essendo stato cotal congiura scoperta per tempo e mirabilmente innanzi, che tal tradimento fosse, del che li complici traditori si deveranno spechiarsi. Hora l'esercito anderà incaminandosi verso l'Ungheria superiore per occorere a quelli Rebelli et Heretici. Faccia Dio siano finalmente esterminati e quivi pro fretta la saluto caramente.

Di Fronleiten 22 Aprile 1670.

il Pievano.

Kivül: al Molto Ill^{re} mio Oss^{mo} il Sig^r D. Giacomo del Grande Curato in Gonars.

(Másolat. Lettere Frangipane. Tom. II. Vol. 159.)

XI. 1671. a p r. 29. *Bécs-Ujhely.*

Frangipane Ferencz búcsúlevele nejéhez, egy nappal kivégeztetése előtt.

Az ég s az isten rendelése szerint, a legkegyelmesebb császár ő felsége ellen elkövetett hibáim miatt ebből az életből a másikba lépek által, néhány sorral öllelek meg szivből és kérlek kedves Juliám a Krisztus kinjára, bocsáss meg keresztyén szeretetből, ha ildomtalanságim miatt kellemetlenségeid és szenvedésid estek. Ugyancsak kedves Juliám alázattal engedelmet kérek, ha házas éltünk folyamában a legcsekélyebbet vétettem is ellened. A magam részéről, teljes szivvel lélekkel megbocsátok neked minden félreértést, ha köztünk esett, bár az sem volt egyéb, mint tiszta és igaz szerelmednek a bizonyága. Rokonimat s barátimat utóljára arra kérem, mondassanak isten irgalmából misét lelke mért, mely remélem, hogy isten segedelmével rövid órák múltán az öröklétben fog szentséges láthatásán az istennek örvendeni. Kedves Juliám! Szeretném lelke egész hevével emlékezetét hagyonom az én lángoló érzelmeimnek, de nincs semmim, szegény vagyok. Szivem mélyéből kértem ugyan ő fölségét, hogy vele született kegyességből legyen veled nagylelkű, hogy irántam való hűségednek legyen valami jutalma, nem kétlem, hogy lesz foganatja. Frangepane Orfeustól is engedelmet kérek, bocsásson meg, ha vétettem neki, s esküszöm irántam való szeretetére, kérjen engedelmet a felségtől, borúljon lábaihoz, nehogy a kegyelem utját bezárja, s tán részese lessz a császár kegyességének, ezért folyamodtam is a császár ő felségéhez. Fáj, hogy semmivel sem mutathatom magamat irányában hálásnak, mert nincs semmi illő tárgy rendelkezésemre. Kedves Juliám, isten veled, isten veled világ. Szerető férjed voltam ezen a világon, hű szószólód leszek isten ő szent felségénél a más világon. Maradok örökre kedves Juliám szerető s hű férjed.

Az utóiratban apródját Bernátot ajánlja.

Carissima et amatissima Giulia, mia cara! Giachè per volontà del Cielo e per divina dispositione debbo passar da questa all' altra vita in sodisfattione de miei commessi mancamenti contro la sovrana maestà del mio clementissimo imperatore, ho voluto con queste poche righe abbraciar ti di cuore e dar ti l'ultimo addio pregando ti Giulia mia cara! per le viscere di Christo a volermi con pietà christiana perdonare, se per caggione della mia in avvertenza fosti necessitata a sopportare oltraggi e patimenti. Similmente Giulia mia cara! ti chiedo devotissimo perdono di qualunque benchè minima offesa, che nel tempo del nostro maritaggio t'havessi fatto. Io per mia parte con tutto il cuore e con tutta l'anima ti con-

dono e rimetto ogni occasione di disgusto, che m'havesti dato; se bene non furono che affetti zelanti del tuo puro e vero amore verso di me. Da tutti i miei parenti et amici prendo l'ultima licenza e mi raccomando per la carità d'un requiem all' anima mia, la quale, con l'aiuto ed assistenza divina, spero fra poche hore di godere di godimento eterno del suo santissimo aspetto. Giulia mia cara! vorrei con tutte le viscere dell' anima lasciarti l'ultimo ricordo del mio svisceratissimo affetto, ma mi trovo nudo e povero del tutto. Ho bensì supplicato con il più vivo del mio cuore la M^{ta} Cā. che voglia con la sua innata bontà e clemenza usar verso di te un atto di generosità per parte e testimonianza de la mia gratificazione alla fedeltà tua; ne dubito punto, che sarai per sperimentare ogni effetto di gloriosa munificenza. Da Orfeo Frangipane prendo medesimamente licenza e lo prego a condonarmi qualunque mancamento gli havessi commesso e lo scongiuro per l'amore, che sempre m'ha portato, se in veruna cosa ha offeso o dato cagione di sdegno a la Maestà dell' imperadore, voglia con umilissime supliche chiederne clementissimo perdono e sottomettersi a piedi dell' augustissimo Cesare, che no gli sarà chiusa porta della gratia e fors' anche con la participation di qualche cesarea beneficenza; per la qual cosa ne ho portato a S. M. C. ossequiosissima preghiere. Mi compatisca se con nissuna memoria me gli dimostro grato non havendo cosa per lui decente in mia dispositione. Senza più, Giulia mia cara! addio; mondo! Addio. Io ti visso affettionato consorto in questo mondo, ti sarò nell' altro fedelissimo intercessere a presso la Maestà divina. Resto per sempre, Giulia mia cara! tuo affetionatissimo e fedelissimo consorte Francesco Frangipane.

Di Neustadt li 29 d'aprille 1671.

P. S. See il paggio Bernardino capitasse da te, di gratia, Giulia mia cara! l'habbi racomendato per amor mio e della fedel servitu, che m'ha prestato.

Kívül: All' Illma Sgra Marchesa Giulia Nari Frangipane. Perfetta relazione etc. 1671. Ma Pandolfo Malatesta.

Rački, Acta coniurationem Bani Petri a Zrinio et com. Fr. Frangepani illustrantia Zagrabiae 1873. 551—52.

XII. 1671. máj. 19. *Bossiljevo.*

Frangepán-Naro Julia grófnő levele Frangepán Cornelionak.

Óh istenem, sohasem fogja elképzelní Kornél úr, én tisztelt uram, az én jelen keserves szenvedésemet, valóságos özönében úszom a könnyeknek, melyek annyira megtörték, mielőtt becses levelét

vettem, melyben gyöngéd érzelmeit fejezi ki s engem vigasztal. Oly bánata ez a léleknek, mely örökké tart, s melyre ír nincs. Reménylem s óhajtom, hogy az a szegényke az égben van már, a ki megismerte tévedéseit s bocsánatot kért ő Szent Felségétől s az egész világtól. Lekötelezett nemeslelkűségével, bízom jóságában.

U. i. Felfoghatja, milyen az ő szenvedése. Az isten megengedte, hogy az ő szent rendelésében megnyugodjam. A miben szolgálatára lehet, reméli, eleget tehet neki.

Illmo Sig^r Pron : Coll^{mo}.

Oh Dio, chi potrà mai immaginarsi Signor Cornelio, mio riverito Signore la presente mia amarissima passione, in un mare, che mi trovo di lagrime per quello, che purtroppo havevo saputo prima di ricevere la benigna lettera di V. S. Illma, dov' illa ha voluto esprimere i suoi teneri sentimenti e compatirmi. Sono colpiti questi, che feriscono l'Anima per sempre, così io non saprò mai trovarvi piena di consolatioue. Desidero e spero, che l'habbi già in Cielo quel poveretto, che ha saputo così ben conoscere i suoi falli e chiederne perdono alla Divina Maestà e al Mondo tutto. Confesso le mie obbligazioni a V. S. Illma, che con tanta gentilezza mi esibisce sollievo. Confido nella sua bontà che compitamente farà vedermene gli effetti e col riverirla divotamente mi rassegnò

Bol^o 19 Maggio 1671.

Di V. S. Illma
Divotiss^{ma} et Obb^{ma} Parente
Giulia Naro Frangipan.

Kívül más írással: Cornelio Frangipani, Tarcento. V. S. Illma pol bene concepire, quanto sia grande la mia afflizione. Dio ha permesso, così bisogna rimettersi alla sua Santissima dispositione in quello, che potrò servirla desidero, che con ogni consideraz^{ne} mi comandi e resto.

(Eredeti, Lettere Frangipane. Tom. II. Vol. 159.)

XIII. 1673. jul. 19. *Buccari.*

Buccari város bírái és tanácsa tudatja, hogy két tanú esküvel bizonyítja, hogy 1670-ben Frangepán Ferencz grófnak a császár ellen való lázadása után látták, a mint három hajó Bosilievo és Novi kastély holmijával, szekrényeivel, ládáival, ezüsttel, arannyal, drágaságokkal, ingóságokkal és házi eszközökkel megrakodott, azokkal, melyek [annak idején] Rómából Horvátországba szállítottak, és pedig sok ezer meg ezer scudi értékben. Ugyancsak Naro-Frangipani Julia örgrófnő, Frangipani Ferencz örgrófnak a felesége és Frangipani Orfeo vezették a mondott három hajót a kikötőbe, s azután egy nagy magas peremű hajót béreltek erre a célra, melyre aztán a három hajó hozta szállítmányt átrakatták, elhagyták a várost és Friaulba Monfalcone felé vitorláztak.

Ennek a bizonyosságául nevezett tanuk jelen bizonyítványt kiállították, melyet a város pecsétjével láttak el.

Aláírás: Stephanus Joannes Novak,
cancellarius a Buccari,
Padre Stechar, secretarius.

Gróf Strassoldo Ker. János károlyvárosi kapitány és buccarii parancsnok bizonyítja Stephano Giovanni Novak kancellár voltát és hitelesíti az aláírását.

Noi Giudici e Seniori della Città di Buccari. Con il tenore della presente nostra aperta attestazione a chiunque di ragione i aspetta e le presenti nostre perveniranno facciamo ampla et indubitata fede, qualmente habbiamo visto sette attestati sotto loro giuramento attestando, che l'anno 1670, dopo la ribellione del Marchese Francesco Frangipani contra S. C. M. si delli Castelli di Bosilievo et Novi con tre navi cariche, spoliando detti Castelli con molti colli, casse, da cinquanta bauli, carichi di tutte le argenterie, ori, gioje, mobili e supeletili con quello si anco di argenterie, ori, gioje, mobili e supeletili, che da Roma in Croatia trasportarono et facendo caricare tutto questo sopra le dette tre navi, che importava per il valente e valore di molti e molti milliara di scudi, detta Illustrissima Signora Marchese Giulia Nari Frangipani, moglie del qm Francesco Marchese Frangipani con Orfeo Frangipani capitorono qui sopra dette tre navi in questo porto et poi sopra una nave d'alto bordo a quest' effetto noleggiata da loro discaricando tutto quello, che sopra le tre nominate tre navi era caricato, in quella nave d'alto bordo si partirono di questo porto e Città villeggiando versa Monfalcone in Frioli et per esser di ciò publica verità, voce et fama, habbiamo cosi richiesti fatto la presente e sigillata col sigillo publico di questa Città. In quorum fidem datum Buccari die 19 Julii 1673.

Stephanus Joanny Novak
cancellarius Buccaren.

Pr^e Simone Stechar Scret. del medesimo.

Noi Gio. Mattia Co. di Strasoldo di S. M. C. Camer. Suprem. Cap. di Carlistot e Comand. di Buccari femo indubitata fede, che il Sig^r Stephano Gio Novak è Cancel. di questa Citta di Buccari come sottoscrive tale.

(LS.)

Gio Mattia Co. di Strasoldo.

(Eredeti papíron, a város pecsétjével. Miscellanea Tom. 14. Vol. 60.)

Közli: DR. THALLÓCZY LAJOS.

ADATOK A KOLOZSVÁRI EV. REF. EGYHÁZKÖZSÉG XVII. SZÁZADI TÖRTÉNETÉHEZ.

A kolozsvári ev. ref. kollegium történetéhez adatokat gyűjtván, az ide való egyházközség adatait is át kellett vizsgálnom, mert a két intézmény élete egybe volt forrva hosszú időn keresztül.

Az egyházközségnek 1689. július 10-ével kezdődő jkve 10—12 év óta lappangott. A püspöki levéltárban egy pár héttel ezelőtt találta meg Tótfalusi József püspöki titkár. Ebből irtam ki az alábbi adatokat, semmit sem vevén föl abból, a mit Méhes Sámuel 1818-ban, Szilágyi Ferencz 1829-ben, Fekete Mihály 1868-ban, Szász Gerő 1869—1870-ben a kollegium és egyház történetére, Jakab Elek pedig Kolozsvár történetére vonatkozólag felhasználtak, céljaik szerint.

Az alábbi adatok részben személyekre vonatkoznak, részben a leánynevelésre, az egyház gazdálkodására, a tisztviselők javadalmazására, az egyháztanács szervezetére, hatáskörére s részben a kolozsvári szász ev. ref. egyházközségre, mely a XVIII. sz. első felében még a kolozsvári ev. ref. magyar egyházközséggel együtt intézte ügyeit s magyar nyelven tartotta istentiszteletét.

Egy pár eset kivételével, szórul szóra közlöm a consistorium határozatait, elől tevén a határozat évét és napját.

Tolnai István esperes volt 1689-ben.

1692-ben még szokásban volt a kántor-marasztás. Ez év jan. 20-án az óvári kántort marasztalja az ekklesia jövő esztendőre Ujfalvi Sámuel és Szentjóni György uram által.

Ugyanekkor az ekklesia Bátai uramnak conferral jóakaratajából egy mentének való posztóra 30 frtot.¹⁾

1693. ápr. 19. — A consistorium boldog eml. K. Vásárhelyi Matkó István uram helyébe választja és beállítja főcura-

---

¹⁾ Ez a Bátai uram a későbbi lelkész Bátai György.

torságra Tiszt. Sárpataki N. Mihály uramat, és ő kglme mellett megmarasztja és megtartja eddig való becsületes polit. curator uramékat, ugymint Jenei Mihály, Stenczel András és Viczei Péter uramékat.

1693. máj. 17. — Kézdivásárhelyi Matkó István halála után nem várhatott az ekkl. egy esztendő s a belgiumi akadémiákban tanuló Csengeri Ephraim uramat kívánják haza hívni.

1693. maj. 21. A külső templomban pro tempore kántorságra felállított Váralyai Márton deák atyánkfianak Szt. Mihály napig fizetése leszen 20 frt.

1693. maj. 26. — Discurálván a Tiszt. ekklésia ekklesiasticus atyánkfianak, praedikatoroknak, professoroknak, kántoroknak buzabeli fizetések felől, ily deliberatiót tött, hogy a miképpen bor fizetések ő kglmeknek egyszersmind adatik ki szüretkor a dézmán, és az ekkla költségével hozatik be ő kglmek házokhoz, azonképpen buzájok is ő kglmeknek méréskor a dézmacsúrben, nem valami utolyás, hanem tiszta buzából erogáltassék, kinek-kinek conventiója szerént, és a malombeli talyigás tartozzék behözni ő kglmek házokhoz. Hogy ha penig medio tempore, esztendejek eltelésének terminusa előtt, valamelyik ő kglmek közül halál által decedalna is, megmaradott özvegyek és árvájok ő kglmeknek a percipialt fizetésért ne ángáriáltassék és az életekben percipialt fizetés holtok után özvegyektől vagy árvájoktól ő kglmeknek ne repetaltassék, ha szintén esztendejek el nem tölt is, Istenesen ebben a dologban nézván az Tiszt. ekkla ő kglmeknek nem mint béreseknek, hanem mint Isten szolgáinak igaz és hűséges szolgálatját. Ha penig sine semine decedalna valamelyik ő kglmek közzül, s özvegye sem maradna, a percipialt fizetés, kire meg nem szolgált, az ekklésiára redealjon.

1693. jun. 7. — Minthogy a ref. ekklnek praedicator dolga iránt nagy a fogyatkozása, tetszik, hogy maturaltassék Csengeri Ephraim ur után való költségküldés és haza hivatása ő kglmének; az ekklnek azért így tetszik, hogy a franekerai Tiszt. professorok: Joh. van der Waeyen és Herm. Alexand. Röel uramék requiraltassanak az ekkla nevével, hogy ő kglmek Csengeri uramnak adgyanak két száz tallérokat, melyet az Tiszt. ekkla legelsőbb alkalmatossággal de facto ő kglmeknek megküld cum gratitudine.

1693. jul. 26. — Csepregi T. Mihály professor aa fizetése az ekklnek ebben az 1693. 15. febr. lött végezési szerént, minthogy az Collegium terhe ő kglmére szállott, hátra való fél esztendeje fizetésére, melyet még nem percipialt, augealtatik huszonnyolcz forinttal és 50 pénzzel, ugy, hogy az ő

kglme esztendeje jövendő októberben kezdődvén, leszen azután kész pénz fizetése egészen 257 frt.

1693. nov. 1. — Már ezelőtti esztendőkben határozta volt az ekkla, hogy a farkas utczai templomba nem engedi a temetkezést 200 frton alól, de Rhédei Istvánné Tekint. N. Ajtoni Kata asszonynak megengedi 100 frtért, hogy néhai férjét Rhédei Ferencz teste mellé temesse; mert tekintetbe veszi a kollegiumnak tett beneficiumát.

1693. nov. 13. — Tiszt. Németi Sámuel uramtól vött levelet a Tiszt. Consistorium, idv. b. e. fejedelmektől Isten sava nevezeti alatt máramarosi aknával járó beneficium felől, mely ennek előtte intervertaltatva lévén az idők mostohasága miatt, mostan választott keglmes urunk, II. Apaffi Mihály urunk azon beneficiumot felállatta, minden esztendőnként száz magyar frtot öt alumnus tartására parancsolván kiadatni a kolozsvári ref. kollegiumnak, melynek terminusa minden esztendőnként elő jövő November Szent András hava, mely kegyelmességét Isten választott fejedelmünknek jutalmaztasson meg.

1694. jun. 8. — Minthogy b. e. Tiszt. Sárpataki Mihály urunkat, ekklánknak hűséges pásztorát és az ekklesiasticusi renden fő curatorát Isten ez világból kiszólitotta, hogy az ekkla ládájának kolcsai gondviseletlenül ne legyenek, tetszett a Tiszt. consistoriumnak Tiszt. Bártai György uram kezében adni az ekkla ládájának kolcsait, miglen Isten praedicatorat adván, állandó dispositio lehet.

B. e. Sárpataki Mihály urunk holta után mind az ő kglme relictája, mind pedig veje Tiszt. Enyedi István uram szorgalmatosan felkeresték a mi levelei voltanak az ekklának és kézben is adták a Tiszt. consistorium előtt és az consistorium is registrum szerint feliratta és kézhez vötte, melyről való bizonyoságnak okáért akarta az Tiszt. ekkla, hogy a maga könyvében extaljon emlékezet, hogy ő kglmeket ez után ne háborgassa senki azokért, a melyeket ő kglmek administráltak.

1695. jan. 20. — Idvezült Viczei István uram helyében exactor uraimék ő kglmek közzé választja a Tiszt. ekkla Zabolai Mihály atyánkfiát ő kglmét.

Pro perpetua rei memoria. Nemzetes Viczei Péter uram, néhai Hajdu György iránt praetendalt hétszázkilenczvenhárom frt — 793 frt, item 200 frt adósságát adta Istenéhez való buzgóságából a Tiszt. ekklának, midőn a Tiszt. ekklésia templom építésében, a szt. háromság örök Isten dicsőségére fáradozna. — Ugyan ennek előtte Hajdu György uram adósságában való megítíltetett jussát ötszáz i. e. 500 frtig ugyan a nevezett reformata ekklának ajándékozta Isten dicsőségéhez

való buzgóságából Nemz. Markó István ur. Kiért mind Isten, mind emberek előtt legyen örök emlékezetben az ő kglmek nevek.

Néhai Hajdu György uram özvegye Balog Judit urának sok rendbeli adóssági miatt gyámoltalanságra jutván, alázatos könyörgő supplicatioja által találta meg a Tiszt. ekklesiát; a Tiszt. ekklesia is annakokáért megtekintvén gyámoltalan elfogyatkozott öregségét, irgalmasan így rendelte, hogy életéig, ha az ekkla iránt tisztességesen magát alkalmaztatja, minden cantoronként adassék táplálására négy-négy véka buza és pénz egy-egy frt., az erogatióknak ideje kezdődvén a die prima Januar. a. 1695., melyet quartas uraimék erogalván, ő kglmek ratiójában acceptaltatik.

1695. apr. 24. — Az tanító asszonyoknak fizetések leszen három öreg köből buza, hat magyar forintok, bort rendes fizetésében az ekkla nem ígér, hanem ha Isten bőven ad, bort is szakasztanak. — Ex consensu Curatorum.

1695. maj. 29. — A Tiszt. ekkla gondolkozván Isten dicsőségére való templomunknak építése felől, Baranyai István uram ő kglme rendeltetett, hogy a templom hely tisztítását ő kglme procurálja, melyet ő kglme is jó szívvvel felvállala; a három egyházfi uramék azért ő kglmének ebben a munkában mellette legyenek.

A mésznek Vistából való haza szállításának procurálását jó szívvvel felvállalá Ujfalusi Sámuel uram.

Mostan esendő fejevári gyűlésre az ekkla dolgainak sollicitálására rendeli az ekkla Pókai Márton uramat.

A templom épületihez conferalandó mindennemű collatióknak percipialására rendelte a Tiszt. ekkla Rác István uramat.

1695. jul. 17. — A Tiszt. kolozsvári orthodoxa ekklesiának lévén közönséges gyűlése, tetszett és végeztetett az egész consistoriumtól az ekklesia jövedelmei iránt eddig lött sok abususkoknak és károknak orvoslására ezután lejendő becsületes quártásoknak ő kglmeknek ez specificált instructiót kiadni és protocollumban pro perpetua rei memoria beiratni, és megerősíteni, mely így következik punctumi szerént:

I. Megemlékezzék mindeneknek előtte arról quartas uram, hogy a minemű jők kezében devenialnak, azok az ekkla promotiójára tartoznak, melyből az ekklesiának közönségesen szolgálai szoktanak tápláltatni, e végre, hogy az Istennek gyülekezete nevedést vehessen, s nem penig fogyatkozást szenvedjen. Ezért az Istennek nevét segítségül híván, azokra igeu szorgalmatos gondja legyen.

II. Minthogy ennekutánna az ekklesia jó rendeléséből mind a külső jószágon külön gondviselő, mind a malmokban bizonyos bíró leszen, annakokáért a dologhoz értő Istenfélő jó lelkiismeretű szorgalmatos quártást válaszszon egyet az ekklesia, a kinek minden itt benn való dolgokra, építésekre, és minden névvel nevezendő bejövő és bejöhető bonumoknak perceptió-jára szorgalmatos gondja legyen, és curator uraimék kezekben administralván intacte, az ő kglmek akaratjából, sallarista uraiméknak, és az ekklesiának egyéb szükségeire erogalja hűségesen.

III. Minthogy az ekklesiának derekasabb proventusa áll a kolozsvári határon termett buzának, gabonának és bornak dézmájából, azokra azért szorgalmatos gondja legyen, annak idejében, mikor a dézmálások vadnak, az ekklesia curatoritul függjön, és magát ahoz alkalmaztassa, a mit a dolog felől parancsolni fognak, micsoda dispositiót adnak eleiben.

IV. A mi ekklesiánk számára jutott dézma buzára és egyéb akármilyen leguminákra oly gondviseléssel legyen, hogy sem asztagban, sem peniglen szemül levén, kára az ekklesiának ne legyen benne.

Annakokáért dézmálásnak idején mindenik asztagban in gelinismennyi kalongya vagy, és csépléskor vagy méretéskor mennyi számu kalongyából mennyi szem jött be, szorgalmatosan feljegyezze, és a scriba cantor is, ki a dézmán is bona fide tartozzék kiadni a kalongya-számrul való regestrumot, hogy számadás-kor quartas uram jobb móddal igazolhassa ratióját, mert ha maga gondviseletlensége miatt kára leszen az ekklesiának, a magából tartozik megfizetni. — Szóratásnak idején penig sem buza szakasztáshoz, sem buza méretéshez különben ne nyuljon, hanem a két egyházfi jelenlétiben, kik szorgalmatosan felrójják, mennyi kalongyás asztagbul mennyi véka jött be, és a rovást főcurator uramékhoz vivén, az egyházfiaknak jó lélek szerént való relatiójokra tartassék meg a rovás, hogy számadás-kor quartas uramnak annál is hitelesebb testimoniuma lehessen.

De minthogy akármely szorgalmatosan vigyázzon is mind a dézmán levő scriba cantor, mind quartas uram, mind a csürbiró, de lehetetlen, hogy fogyatkozás ne essék, kivált némely embereknek a dézmálásban való csalárdságok miatt, azért csíplésnek idején is, mikor behányják a buzát, a csürbiró bizonyosan, igaz hiti szerént felrójja, mindenik asztagbul mennyi kalongya jó ki, hogy abbul rectificaltassék, ha mi fogyatkozás esett volna az asztagok rakásakor, a rovásnak fele penig álljon a csíplőknél, fele penig a hütös csürbirónál.

V. Azonban mind a dézmacsürben, mind a boltban egy véka tartassék, egy vékával percipialtassék és erogaltassék

mind buza s mind egyéb gabona, és ez iránt eddig való abususok tollaltassanak, és az igaz véka mindkét helyen observaltassék, a vékának megrugása is tollaltassék, mivel mindezekben az ekklesiának sok kárai forognak. Úgy legyen ez mindazáltal, hogy apadásra számadáskor tudjanak exactor uraimék, a megnyit jó lélekkel illendőnek itilnek.

VI. Minthogy eddig is sok kára és scrupulusa volt az ekklesiának a szóratáskor való szakasztásban, mindenkoron ugyan, de kiváltképpen ez szűk és drága üdőben, és sok abususok deprehendaltattak a körül, annakokaért, a mi ekklesiánk részére jutni szokott, minden buza és egyéb leguminai szakasztás az ekklesia boltjába jöjjön be, ahoz semminemű praetensiójok nem lévén quartas uraméknak, mivel az ekklesia ő kglmeknek bizonyos fizetést rendelt, sőt az eddig járni szokott fizetést is megjobbította, azzal azért quartas uram contentus legyen, szakasztáshoz, ucsuhoz semmiképpen ne praetendaljon, mivel az az ekklesiáé, az ucsura is jól gondot viseltesen.

VII. Ezeken kívül minden leguminák, tavaszok s méhek dézmái az ekklesiába administraltassanak, és curator uraimék ő kglmek rendes dispositiója alatt legyenek, az administratiórul quietaltatván magát quartas uram.

VIII. A kolozsvári dézmacsürben esendő minden szalma pengig quartas és malombiró uraimé legyen, mindazonáltal, hogy a szalmából annyit kell kiszakasztani, a mennyi pro tempore kívántatik az ekklesia szükségére, az ekklesia curatorinak itileték szerént. A kötő szalma iránt eddig való praxis megtartathatik jó rendben, minthogy a más rész is megtartja, fele a kötő szalmának az ekklesiáé legyen, de abusus benne semmiképpen ne legyen. Az asztagrakáskor esendő hulladék pengig, a ki a mi részünkre jut, úgy a tavaszok és leguminák hulladékja is a csürbiróé legyen, csak abusus benne ne legyen.

IX. Minthogy a dézmacsür nem kevés költségében áll az ekklesiának, arra is szorgalmatos gondja legyen, a mely ember fizetés nélkül benne lakik, ne pusztítsa, hanem inkább, a mennyire lehet építgettessék tölle, a mely sok gazt is és szemetet ott szoktanak csinálni, kiknek szénának való helyet nem ajándékon szoktanak adni, tisztíttassák ki véllek, más-képpen a maga költségével tartozik kitisztíttatni, mely minden számadásnak idején oculaltassék.

X. Ekklesiasticus sallarista uraiméknak, praedicatoroknak, professoroknak, cantoroknak conventiójok szerént, az ekklesiának deliberatuma mint tartja, a dézmacsürben buza fizetések méréskor kiadattassék, nem valami utolyás buzából, hanem a buzának javából, jól végére menvén sallarista uraméknak legkisebbikig, esztendejek mikor kezdődik és mikor

terminálódik, és regestrumban vévén, az ekklesiába exhibeálja, és az ekklesia könyvébe beiratván, kinek-kinek conventiója szerint való fizetését megadja. Buzájokat sallarista uraiméknak a dézmacsürből quartas uram hozassa be; pénzbeli fizetésök pedig ő kglmeknek cantoronként adassék ki; de abban is ilyen rend tartassék, hogy salarista uraméknak bizonyos elkerülhetetlen szükségekben terminus előtt is illendőképpen erogalhat quartas uram.

XI. A dézmában jutott borokra is szorgalmatos gondviseléssel legyen; a dézmálásnak idején a dézma mustot nem valami penészes és megveszett, hanem jó és tiszta hordókba egyaránt töltesse, nem tévén válogatást benne, egyfelé szegényebbet, másfelé jobbat töltetvén; a behozatásban pedig a régi jó rend observáltassék, mivel a mustnak künn állása miatt gyakorta sok károk szoktanak esni; és salarista uraiméknak kinek-kinek conventiója szerint egyaránt ő kglme erogálja, úgy hogy az ő kglmek házokhoz az ekklesia hordaiban vigyék ugyan a mustot, de mindjárt azokbul kiüritvén, salarista uraim magok edényibe töltsék, az ekklesia edényit pedig jó, tiszta és száraz helyre tévén, quartas uram jól gondot viseltessen reá. A mi pedig salarista uraméktól megmarad a dézma mustban, az ekklesia pinceszében jó és tiszta edényekbe töltsék, és az ekklesia szükségére jó gondviselés alatt conserváltassék; melyről is curator uraméktól dispositiót várjanak, és a borok megforrván, curator uramék hírek nélkül a borok meg ne töltsessenek, hanem avagy curator uramék közzül egyiknek jelenlétiben töltesse meg, és magát quietáltassa ő kglmekkel, pecsétetes recognitiót extrahelván mind arról, a töltelékre mennyi bor ment, mind arról, a teli hordókban mennyi számu veder bor vagyon. — A mi ekklesiánk számára jutott dézma mustnak pedig egész számárul és mennyiségérül a dézmán levő scriba cantornak computalt regestruma szerint curator uraméktól pecsétetes testimoniummal sub fide Christiana quietáltassa magát pro futura cautela, ad reddendam rationem.

XII. A dézmákon esni szokott collatiók in totum nem tollálatnak, csak szintén legyen illendőképpen és nem tékozolva, ez iránt is megfelelővén nem az ekklesia bonuminak fogyasztásának, sőt inkább szaporításának és takarításának; ily alkalmatossággal esendő rendes költségeket pedig quartas uramnak az ekklesia refundálja. — A bor dolgában pedig, mely a dézmákon el szokott kelni, ehez tartsa magát, hogy más privatus embertül bort ne vitessen a dézmára, hanem az ekklesia pinceszében választván bort, rovás szerint hordjanak bort arra a szükségre, kiért szüretkor az eddig való rendtartás szerint fordítottassék az ekklesiának két anyyi.

XIII. Minthogy a dézmálásban sok fraudulentíák szoktanak esni, ha kik effélének okai találtatnának, törvény szerént igazoltassék el dolgok, ugy hogy az ekklesia kárt ne valljon, az efféle dologért való mulcta penig quartas uramé legyen.

XIV. Az ekklesia hordairúl és egyéb faedényekrúl, esmét a kamarákban levő épülethez való minden eszközökrúl fide mediante pecsét alatt költ inventarium legyen az egyházfiaktul, és mindazokra jó gondviselés legyen, és quartas változaskor azokrúl is számadás legyen.

XV. A templomokra, collegiumra, ekklesia parochialis házaira, mind azokon kívül itt levő örökségire, az ekklesiának javaira etc. jól gondot viseljen, és ha mi oly szükséges építések kívántatnak, az ekklesia curatorival együtt meglátván, megcsináltassa, mellete lévén az ily építésekben az egyházfiak, és azok által vitesse végbe, kivált a vásárlásokat, de ugy, hogy gyakorta maga is meglátogassa, és az építésre ment költségről az egyházfiaktul sub fide Christiana quietantiája legyen, melyet ratiójában produkáljon.

XVI. Az ekklesia szükségeire az ekklesiából ha mikor pénz kívántatik, azok a curatorok administráljanak kezébe pénzt, a kiket illet annak kiadása; az efféle költségről is penig quartas uram számadással tartozik.

XVII. Akarholott, akarmi névvel nevezendő perceptumokrul, erogatiókrul, akarmik legyenek azok, a mikről illik commissiója, a mikről illik quietantiája vagy testimoniuma, a dolognak mivoltához képest legyen számadása.

XVIII. Mindezeken kívül ha mi oly dolgok lennének, melyek ez instructióban specificalva nem volnának és magátul quartas uramtul el nem igazíthatnának, mindazokban az ekklesiától függjön mindenekben.

XIX. Minthogy a Tiszteletes consistorium ugy végezte, hogy esztendeje a die 1. Junii kezdődjék, és májusnak fogytán terminaljon, tartozik számot adni quártás uram mindenkürül a Tiszt. Consistoriumtul determinalt becsületes exactor uraiméknak.

Ha mi difficultas esik penig dolgában a quártásnak, vagy ugyan valami kártételt a curatoria szék kezében talál, suhuva ne appellálhasson, hanem végső sententiát ezen szék-tül végyen, és ugyan azzal meg is elégedjen.

Első quartasnak nemes Stenczel András uram választatott.

Ugyanazon időben, azon kolozsvári orthodoxa ekklesiának közönséges gyűlésében tetszett és végeztetett a Tiszt. consistoriumtul, hogy ezután külön légyen a quartastul az ekklesiának itt a város határán levő malmainak birája és gondviselője, hogy annál jobb és szorgalmatosabb gondviselés lehessen

az ekklesiának jövedelmeire. Azért azon becsületes malombiró uramnak ő kglmének ez instructiót adta ki az ekklesia, hogy magát szorossan ahoz tartsa, melynek punctumi így következnek:

I. Megemlékezzék mindeneknek előtte arról malombiró uram, hogy a minémű jók kezében deveniálnak, azok az ekklesia előmenetelire tartoznak, melyből az ekklesiának közönségesen szolgálai szoktanak tápláltatni, és egyéb Isten dicsőségére való dolgai szoktanak elősegíttetni, e végre, hogy az Istennek gyülekezete nevedést vehessen s nem penig fogyatkozást szenvedjen. Azért az Istennek nevét segítségül híván mindazokra igen szorgalmatos gondja legyen.

II. Minthogy ennekutánna az ekklesia jó rendeléséből mind a külső jószágra külön gondviselő leszen, mind az itt benn a városban levő perceptumokra, erogatiókra és építésre s egyéb szükséges gondviselésre bizonyos quartas leszen, annakokáért a dologhoz értő Istenfélő jó lelkiismeretű malombirót válasszon egyet az ekklesia a malombeli jó gondviselésre és igazgatásra, ki minden jövedelmet, mely a malmokban bejöheth, hűségesen és jó lelkiismerettel, fő curator uraimék tetszéséből quartas uram kezébe administraljon, és az ő kglmek dispositiójából, a hova mi illik, az ekklesia szükségére lehessen erogatio.

III. A malmokban osztáskor való collatiók in totum nem tollaltatnak, csak szintén legyen illendőképpen és nem tékozolva, ez iránt is megfelelően nem az ekklesia bonuminak fogyatásának, sőt inkább szaporításának és takarításának. És az ekklesiának ugyan in a. 1695. die 17. Julii lött deliberatuma szerént az alparéti malomban a mi malombiránknak is azon fizetése legyen, mely a más renden való malombirónak. a vár alatt levő malombul penig, minden osztáson, malombiró uram fizetése leszen négy-négy öreg köből buza, ugy hogy az osztáskor lenni szokott collatiókra való expensa is abból teljék ki, mert másként az ekklesia azt az expensát nem acceptálja.

IV. Az ekklesia vár alatt levő, ötkerekű malmára jó gondviseléssel legyen, abban levő szolgák abusust ne cselekedjenek. Malommester, molnárok, talyigás hütös legyen, gyakorta maga is malombiró uram ott megforduljon, az ott való szükséges dolgokra szorgalmatosan vigyázzon, hogy a molnároknak vagy talyigásnak gondviseletlenségek, részegségek és egyéb alkalmatlanságok miatt kár ne legyen, vagy a talyigás lovakra való jó gondviselés el ne muljék.

V. A mi penig a malompor dolgát illeti, minthogy eddig való praxisban is az ekklesia sok abusust talált, ezokáért a

malompor rendes áron, az időhöz képest pénzzé tétessék ezután, és az ekklesiába administráltassék és a jószágból és dézmából bejövendő zabbul az ekklesiának és curatoroknak jó rendelése szerint ezután nem malompor, hanem zab erogáltassék, úgy mindazonáltal, hogy ha *casu quo* zab iránt az ekklesia megfogyatkoznék, a malompor árából zab vétessék illendő áron annak jobb idejében a talyigás lovak számára.

VI. A malomban levő minden eszközökről is inventarium legyen malommesternek és minden ott levő szolgálknak, eddig elejekben adott instructiójokat vélek observáltassa szorosán, ha mi *excessus* leszen, mindjára az ekklesia curatorinak róla adjon hirt, és az olyan dolgokat törvénnyel haladék nélkül igazítsa el maga jelenlétiben; a talyigás lovakra jó gondviseléssel legyen, patkótlanul járni ne engedje, a talyigással is ez ideig kiadott instructiót observáltassa.

VII. Minden osztáson az ekklesia curatorinak hírével cselekedjék, a malomra való költségről osztáskor igaz számot tartozzék adni és minden költségről magát quietáltassa curator uraimtól, vagy az osztásra deputált becsületes emberektől *more solito*, s a malomra való költségtől, a mennyi buza megmarad, el kelletik-e adni vagy nem, mikor s mennyi áron, az ekklesia curatoritul értsen, melyről is mindenkor commissiót extrahaljon.

VIII. Az alsó alparéti malomban is, mely közös az unitaria ekklesiával, az osztásban a szerint cselekedjék.

IX. A malmokban a mely négy öreg köből buzát azelőtt való időkben némely quartások (kikre azelőtt nézett a malmokra való gondviselés) nem jó uton a talyiga tartásért szoktanak volt kivenni, ennekutánna az ekklesia számára vétessék ki, nem tartozván abból a molnároknak részt adni.

X. Ha a malmok körül oly építések lennének, melyet malombíró uram magától el nem igazíthatna, az ekklesia curatorinak adjon hirt felőle; vagy ha a malommester valami fogyatkozásról hirt teszen, arra szorgalmatos gondja legyen, hogy az ekklesia a gondviseletlenség mia' kárt ne valljon. vesztég állván a malom, mely ha maga gondviseletlensége mia' történik, tartozzék maga a kárt és expensát refundálni.

XI. Eddig is sok panaszok voltak és sok kárai az ekklesiának a szolgálknak rossz örlések miatt, azért minden megkárosított embernek dolga törvény szerint, haladék nélkül igazíttassék el, és *mox et de facto* a kárról contentumot tétessen azzal, a ki a kárnak okozója, hogy az ekklesia eleibe panaszra ne jöjjön a kárvallo ember. Az is meg volt a szegény embereknek nagy terheltetésével, hogy különben a molnárok örleni nem akartanak, valamig nekik az emberek meg

nem sacczolnak; azt semmiképpen meg ne engedje nekik, egyébaránt malombiró uramnak becsületire nem szolgál, ha az ekklesia megtudja, hogy afféle abusus nem orvosoltatott. — Az is megvagyon, kevés respectusban veszik az ekklesiának becsületes tagjait, praedicatorit, professorit, cantorit, más rendbeli szolgálait, etc. és consistorialis becsületes tagjait, hanem holmi hitván sütőnéket, a kik égettborozzák őket, elől bocsátják az örlésben, amazok pedig sok várakozással jutnak az örléshez, ezt az ekklesia meg nem engedi, mivel a malom magáé, malombiró uram is meg ne engedje, mert becsületire nem leszen az ekklesia előtt, ha effélékről panasz jó be.

XII. Azonban a malommesternek adja instructiójába szorosán, hogy gondviseletlensége mia' a malom vesztég ne álljon, mint példának okáért ha korong vas, vagy egyéb eszköz eltörik és a malom nem forog egy néhány napig; ne szoruljon azért a malom akármilyen eszközre is csak egyre, hanem előre mindenkor készen legyen a malomhoz való szerszám, hogy mikor egyik romlik, a másikat helyére tehesse.

XIII. A miket pedig a malombeli proventusokkal kezéből kiad a malombiró, a dolognak mivoltához képest, vagy testimonialissa vagy pedig quietantiaja legyen számadásra.

XIV. Mindezekon kívül ha mi oly dolgok lennének, melyek ez instructióban specificalva nem volnának, minden dolgokban az ekklesiatul függjön.

XV. Végezetre, minthogy az ekklesia úgy végezte, hogy prima Junii kezdődjék a malombiróságnak ideje és majus fogytán terminaljon, számadással tartozzék a malombiró mindenekről majusban, az ekklesiatul számvételre rendeltetett uraiméknak. Ha mi difficultas esik pedig dolgában, vagy ugyan valami kártételt a curatoria szék talál kezében, sohva ne appellalhasson, hanem végső sententiát ezen széktől végyen és ugyan azzal meg is elégedjen.

XVI. Azonban, minthogy immár az ekklesia quártása csak egy leszen, rendelte az ekklesia, hogy malombiró uram quartas uramnak a dézmálásokban szintén úgy assistentiával legyen, mint azelőtt való időkben a második quartas.

Első malombirónak Baranyai Istvánt választották.

1695. jul. 17. — Minthogy Divini Pál atyánkfiának promoveálásában már jó időtül fogva szorgalmatoskodik az ekkla, tetszik a Tiszt. ekklnak mostani Németországba való menetelire conferralni ötven .... aranyakat ahhoz a beneficiumhoz, melyet mostan az Méltós. urak ő kglmek adtanak, úgy hogy ő kglme Istenes jó lelkiismerettel készítse magát az itt való reform. szász ekklnban praedicatorságra; mely dologrul

ő kglme reversalissal való obligatióját is megkivánja az T. consistorium.

1696. aug. 19. — Divini Pál alumnusának a Tiszt. consistorium mostan conferral 30 aranyakat.

1697. januar. 6. — A papok és professorok borbéli javadalma több évről nem volt kiadva. A consistorium készpénzzel vagy búzával kivánta az illetőket kielégíteni. Egy veder bort 1 frt. 20 pénzzel fizettek, egy veder borért két véka búzát adtak.

1697. april. 21. — A Mélt. gróf Apor István urhoz ő Ngához, az aknákról járandó beneficium dolgában Tordára expedialtatott Tiszt. Németi Sámuel és Szentjóni György uramék.

A tanító asszony is elbucsuzván az ekklesia szolgálatjátul, Debreczeni Mihály atyánkfia állíttatott a leányok tanítására.

1697. novemb. 17. — Tiszteletes Divinyi Pál refor. szász praedicator urunk és atyánkfia ő kglme fizetését így determinálta a sz. consistorium: kész pénzt fl. 100 száz forintot, bort urn. 100 i. e. százat, búzát cub. 15 i. e. tizenötöt, úgy mindazonáltal, hogy ha isten bővebb áldását nyújtja, ő kglme hűséges és szorgalmatos szolgálatját megtekintvén az ekklesia, nem leszen ő kglme felől feledékeny.

Ennekutánna kántor uraimék de obligatione a scholai ifjuságot exerceálják az éneklésben, professor uraimékkal egyet értvén és jó rendben vévén ezt a dolgot; azomban az introitus éneklés is ezután a templombeli bemenetelkor vétessék fel vasárnapokon és kimenetelkor is ne mulasza el az ifjuság az éneklést.

1698. aug. 10. — Honnan lött eddig is a régi praxis ellen, hogy egyházfiak és egyéb szolgák a consistorium végezésiben benn vannak egy időtől fogva, nem tudjuk. Abusust lát ebben az ekklesia, azért tovább nem engedi, hogy a consistorium discursusiban és végezésiben mások legyenek, hanem a consistorium tagjai.

1698. okt. 12. — Debreczeni Mihály külső kántor atyánkfiának az elébbi kántor fizetése rendeltetett, u. m. kész pénz fl. 40, buza cub. maj. 9, bor urn. n. 40, azon conditióval, mint az elébbi kántornak.

1699. junius 9. — Hidelvi Szűcs János harangozó uramnak a leányok tanításáért rendelt a T. consistorium pénzt fl.

6, búzát metr. nro 24, oly conditióval, hogy ő kglme a tehetetlen emberek gyermekeitől ne erigaljon, és az ekklesia szükségében a hová lehet s tisztitől érkezhetik, szolgáljon.

1700. jan. 3. — 1. A Tiszteletes consistorium együtt lévén és Tiszt. praedicator iránt való fogyatkozását sok discursus által ruminálván, jóllehet mostani Tisz. praedicator és professor uraimék ő kglmek fizetése is a mostoha időben nehezen telik, mindazáltal bizunk az Istenben, hogy az ő . . . gondot visel ő felsége, azért bizván ő felségében végeztetett, hogy Tiszt. Sós Ferencz uramnak ő kglmének praedicatori hivatalra adassék tisztességes vocatio. Fizetése is ő kglmének terminaltatott készpénz száz magyar frt., bor urn. száz, buza tizenkét öreg köből, ha ő kglme acceptálni fogja. Isten mind ekklesiánkat, mind ő kglmét segilje minden jóra.

2. Tiszteletes praedicator és professor uraiméknak és több becsületes salaristáknak borbéli fizetéseknek restantiája felől beszélgetvén a consistorium, egészen helyben hagyták ő kglmek az ide feljebb a. 1697. die 6. Januar. lött végeztéseket, úgy hogy ha pénz készen volna, fizetnének egy vederért százhusz pénzt, búzát pedig egy vederért két vékát, úgy mindazonáltal, hogy a búzát mind ő kglmek magok, mind curator uraimék megnézzék, hogy két véka érjen egy veder bort, hogy ő kglmek is kárba ne maradjanak; ha pedig a buza szegénysége miatt annyit nem érne, ki kell pótolni annyira, úgy hogy érje meg azt.

1700. márcz. 7. — Lévén a szász refomata ekklesiának egyéb szükségü között kántorra is szüksége, tetszett a T. consistoriumnak arra a hivatalra megfogadni Szűcs Benedek atyánkfiát, hogy híven és tisztességesen szolgáljon. Fizetése leszen készpénz negyvennyolcz magyar frt., buza nyolcz öreg köből, bor negyvennyolcz veder. E mellett a zsidói fél hold szőlőt is kezébe bocsátja a T. ekklesia s ház felől is provideal.

1700. márcz. 28. — A mely hetvenkét forintot s tizenkét köből búzát a T. consistorium rendelt a belső kántorok fizetésében, tetszett azt olyan conditióval ő kglmeknek megadni, ha a leányokat tanítják. De minthogy mostani becsületes belső kántor Vámfalusi Márton atyánkfia arra nem érkezik, ő kglmének azt a tizenkét frtokat s két köből búzát megadja, ha szintén a leányokat nem taníthatja is; úgy mindazáltal, hogy vasárnapokon a leányok tanítására benn maradjon T. praedicator uraimékkal együtt és a scholai ifjuságot avagy csak egy hétben egyszer az éneklésre tanítsa egyetértvén ebben a professor uraimékkal ő kglkkel együtt. De ez a fizetés ő kglme után levő kántoroknak soha másképpen, hanemha a

leányokat tanítják, ki nem adatik; hanem lészen fizetése pénz fl. ung. nro. 60, buza cub. maj. 10.

T. Csepreghi Mihály uram ő kglme megjövé Múltóságos Gubernator urunktól ő Nsgától Örményesről, jó választ hozott T. Soós Ferencz uram harmadik praedicátorságra közinkbe való jöveteliről, mely ő kglme hasznos fáradságáért s szolgálatajáért Isten ő kglmét áldja meg és tovább is minden jóra segélje.

1700. jul. 25. — Besztercei Jánosnak feleségével való egyenetlen életéről tetszett így végezni a T. consistoriumnak: Bizonyos ideig Besztercei János feleségétől külön vettetik, úgy mindazonáltal, hogy magát az idő alatt, elhagyván gonosz magaviselését feleségéhez, megjobbítsa és csendes uton módon, félre tévén minden vakmerőséget és feleségéhez való kegyetlenséget, feleségével reconciliálni igyekezzék, hogy Istenesen együvé mehessenek és úgy élhessenek. Melyet ha nem cselekednek, sőt magát ez végezésünk ellen viselné, öszve adja ugyan őket a T. consistorium, de úgy, hogy ha feleségével úgy fog bánni, mint azelőtt, s nem úgy mint illik Istenes férfinak, a nemes tanács és directorok kezében bocsássa a T. consistorium külső censurára.

Minthogy Szász Lakatos János atyánkfia leánya sokszori illetlen s hivatalát nem illető botránkoztató dolgokban ejtette magát, tetszett egyenlő voxból a T. consistoriumnak concludálni, hogy ő kglme többé egyházfiné tisztében ne maradjon sokaknak botránkoztatására.

1701. maj. 29. — Huják István dolgában tetszett a consistoriumnak, minthogy igen embertelenül és türhetetlen kegyetlenséggel viselte magát feleségéhez, nehezes állapotjában vervén és tagolván mind apja, mind ura, azért külön szakasztatnak egy ideig egymástól.

1701. szept. 11. — A Csenádi Péter dolga iránt feleségével végeztetett, hogy Csenádi Péter uram ne kegyetlenkedjék tovább feleségén úgy mint eddig, s felesége is, mint becsületes gazda asszony, csendesen alkalmaztassa magát urához, ide s tova ne fusson, ha valami bántódása lészen is, hanem adja hurré osztán a consistoriumnak, de más ros, izgató s ura ellen ingerlő tanácsát be ne vegye, mert mindeniknek méltó büntetése lészen, vagy excommunicaltatik, vagy a N. tanácsra, vagy a T. Partialisra relegaltatik nehezebb censurára.

1702. január 1. — Minthogy a T. reform. szász ekkklban kántorságra kéz beadással. senkitől nem kényszerítettén, maga

kényén kötelezte magát Kupács András, azért a T. consistoriumnak tetszett nekie azon szolgálatjáért fizetést rendelni e szerint: fl. nro 35, búzát metr. nro 40, bort urn. uro 40, ez alább megirt reversalisa szerint:

Hogy ha e szerint lévén fizetése, magát úgy nem viseli mint az ekklésiabeli szolgálathoz illik, és ha az ekklát, némely ez előtt volt rossz emberek szokása szerint oda hagyná, a T. ekklésia akárholott mind maga személyéhez hozzá nyulhasson és nyultathasson, mind pedig jószágához maga arra rendeltetett emberei által, és ad satisfactionem kezébe vehesse s magát ad compensationem laesi juris sui contentaltathassa, és András nevű fiát a refor. vallásban neveltesse, a mint maga életében is oda kötötte.

1702. apr. 2. — Igen megszoríttatva lévén szegény ekklésiánk dolga ez időnek nehézségéhez képest költség dolgából, tetszett a T. consistoriumnak, e fogyatkozásnak avagy csak rész szerint való pótlására, felvenni minden hónapban az első vasárnapot úgy, hogy egyéb szűkölködőket akkor elhagyván, hirdessék ki az ekklésia sok rendbeli szükségait és adakozzanak a kő lábakra, ezen jó végre tétetett, záros perselyekbe.

1702. aug. 31. — A kolozsvári határon termett buza és bor dézma felett lévén nagy megháboríttatásunk az itt való pater jezsuitáktól, nevezetesen akkori superiortól pater Kapi Gábor uramtól, ki is executióba akarván venni azokat az öt punctumokat, melyeket ő felsége edictumával emanaltattak, arról, hogy a katolikusok a katolikus papoknak adják a dézmát, nem úgy mint eddig a két ekklésiáknak, dézmásainkon erőszakosan nagy insolentiákat követtenek el, erővel elhajtatván más helyre a buza dézmát. Melyen megindulván a T. két ekklésia, a pater jezsuitákat mind bizonyos követek által, egyet értvén a n. tanácscsal, mind pedig irások által megtalálták, és hogy e dologtól desistáljanak, atyafiságosan dehortálták, de semmit ő kglmekről nem impetralhattanak. Ez okon bizonyos követek által megtalálták mind az akkori M. Generalist ő Excellentiáját, mind az Excellens commissiót, de mindezeknél is semmit nem nyerhetvén, követeket bocsátották mindkét részről a megnevezett ekklésiák a felséges császári és királyi udvarhoz, úgy mint nevezetesen T. Doctor Kolosvár D(imény) Pál és Kurtány József uramékat ő kglmeket, kik is egy néhány hónapok alatt, jóllehet hűségesen folytatták a dolgot, a holott és a kik előtt illett, de a sok ellenkező elmék miatt kívánt végére nem vihetvén, re infecta, inconsolati visszatértenek, azalatt sequestrumban külön helyre téve lévén mind a buza asztagban, mind a bor pinczében, miglen osztán ez a háborúság támadván, a dolog félben szakada. *Ultero-citroque* ezt a dolgot mint folytatták a két megnevezett ekklésiák, mind

magok, mind követjei által, mind itthon, mind ott fenn, azok tota cum declaratione et serie írásban vannak letéve in archivo ecclae.

1705. márcz. 8. — A T. consistorium egybegyülvén, látván a T. consistorium tagjainak megfogyatkozását, tetszett ő kglmeknek magok közzé ezeket a b. személyeket bevinni, hogy a secularis személyek, az ekklesiastikusokon kívül huszonnégy számra kiteljenek: 1. Vizaknai György, 2. Kurtány József, 3. Szász Lakatos János, 4. Salavári Kötő Mihály, 5. Venitzei Sándor, 6. Csepreghy Sámuel, 7. Szegei János, 8. Nagyfalvi János uramékat.

1705. márcz. 20. — Azon választott bls. személyek a T. consistorium tagjai közzé bevétettek, kéz beadással kötelezvéen ő kglmek magokat a T. ekklésia hűséges szolgálatjára e nehéz időben.

1705. márcz. 22. — A T. consistorium egybe gyülvén, hivattattak be némelyek a mi embereink közzül, kik gyermekeiket az unitaria scholában adták taníttatni és a pápisták közzé is holmi helytelen praetextusok alatt, és atyafiságosan megintettek, hogy gyermekeket visszahozzák, igérvén T. professor uramék is arra magokat, hogy a praeceptorokban azokat az abusosokat orvosolják, és rendi szerint taníttatni igyekeznek. Végeztetett az is, hogy a többi atyák s anyák is, kik effélét cselekedtenek, előhivattassanak és megintettessenek.

T. Sós Ferencz uram másuvá való hivatala alkalmosságával lött végezés a T. consistoriumban arról, hogy tisztességesen maraszszák ő kglmét a T. ekklésia nevével, mely dologban elbocsáttattak ő kegyelméhez n. Wajda János curator uram, Baranyai István urammal ő kglmével együtt.

T. Divini Pál uram, szász ref. praedicator atyánkfia megtalálván instantiája által a T. consistoriumot fizetése jobbítása felől, végezték ő kglmek, meghatározván az ő kglme fizetését e szerint, hogy ezután léssen pénz fizetése százötven magyar frt., buzabeli százötven véka, borbéli százötven veder. Melyekkel contentus legyen ő kglme.

1705. márcz. 29. — Egyben gyülvén a T. consistorium n. Wajda János és Baranyai István uraimék T. Sós Ferencz uramat marasztalván, hogy ő kglme válasz tételét reportálják a T. consistoriumnak mind élőszóval, mind penig írásban bizonyos számu punctumokban foglalván. Melyet el is olvas-tanak a T. consistorium hallatára. Melyre nézve tetszett ő kglmeknek prima occasione arról szorgalmatoskodni, hogy avagy csak egy cantorra való pénzt szerezzenek valahol költsön is in praesentem consolationem. Buza fizetése penig kitelik.

1706. maj. 8. — A mely bonumokat n. Petelei Husz István reform szász praedicator atyánkfia testamentaria dispositione hagyott a T. ekklésiának, azokat a relicta vidua ő

kglmek kezébe küldötte, úgy mint kész pénzt kétszáz magyar forintokat, ismét a Komáromi János zálogit, két aranyos, kopott s töredezett ezüst pohárt, melyeknek egyikét ugyanakkor husz forintban lévén zálogban, magához váltott quartas Olasz András uram, s öt aranygyűrűket, és holmi szép válogatott magyar könyveket, kiknek seriessek ott vagyon azon Komáromi János ládájában, a megnevezett egyetmásokkal együtt T Szakmári János curator uram házánál. Visszamaradván az a ház is, melyben lakott idvezült atyánkfia minden jussával az ekklesiának.

1706. maj. 9. — Kéredzett Tót Kis Anna ekklesia követésére, de akadályt tévén elébbeni eseti is, és azokról való ekklesia követési, dolga elhalasztatott. — Szakács Kata pedig, ki paráznságban találtatván, a pápisták közzé ment volt, onnan visszajött, és az ekklesia kebelébe kéredzván, be is vétetett, s absolvaltatott is die 30. Maji.

1706. maj. 24. — Curator választás felől sok discursusok lévén, és melyik natióból légyen kérdésbe jövé, voxra menvén a dolog, némelyeknek voxa ment arra, hogy a b. szász natióból légyen. De a több résznek a tetszett: minthogy Ráczy István uram magyar natio volt, abból választassék, a rend úgy hozván másképpen is, Stenzel András uram a szász natióból való curator még élvén. E pedig úgy végeztetett, hogy ez a választás haladjon addig, míg Isten a M. urat, M. gróf gubernator uramat ő Excellentiáját ide hozza, minthogy rövid időn várjuk ide. És ezen megállottak ő kglmek.

1706. július 11. — N. Nemzetes Ráczy István egyik curator atyánkfiát, a magyar natio rendiből, Isten kiszóllítván e világból, ő kglme helyett azon curatori tisztre választatott a T. consistorium megegyező voxából, és M. gróf gubernator uram ő Nga tetszéséből n. Ujhelyi Ferencz uram ő kglme, kit ezen tisztnben M. gubernator uram confirmalt is sua auctoritate interposita, ily véggel, hogy mindenkor ugyan, de mindenek felett e mostani nehéz időben úgy viseljen gondot, egyet értvén több curator uraimékkal együtt, valamint lelkének Istenéhez s ekklesiájához, scholájához való kötelessége kívánja, ahhoz alkalmaztatván magát mindenekben, hogy a M. Supremum reform. consistorium a mely rendet az itt való curatorok iránt tött és az administratiók iránt a mely instructiókat kiadott a tiszteknek, mind maga igyekezik megtartani, mind másokkal megtartatni inviolate. Melyre a mi jó Istenünk adjon ő kglmének mind tehetséget, mind akaratot, Amen.

1706. aug. 19. — A T. szász reform. ekkliban fogadtatott cantorságra Holló Imre atyánkfia, arra a fizetésre, a melyre az előtte való cantor Kupás András azon tisztnbe állítatott volt.

Közli: DR. TÖRÖK ISTVÁN.

A B. PERÉNYI CSALÁD LEVÉLTÁRÁBÓL.

— NEGYEDIK KÖZLEMÉNY. —

Szatmár, 1639. márczius 8. Erzsébet asszony levele Perényi Gábor özvegyéhez.

Tekéntetes és Nsgos Uri Asszony nékem kedves szerelmes asszonyom s' atyámfia.

Az én igaz szívből való szolgálatomat ajánlom kgdnek, kívánván az szent Istentől kgdnek lelki s' testi idvesseges jókat, boldog hosszú életet.

Az kgd levelét nagy szívem szerént vártam s' igen nagy kedvesen vettem én édes szerelmes asszonyom kgdtól. Nem is kételkedtem s' ez után sem kételkedem az kgd hozzánk való édes atyafi szeretetiben, noha erre érdemetlenek vagyunk. Mindazonáltal holtig szolgálni igyekezünk kgdnek az mi hozzánk való atyafiságáért. Itt talált ő kglme bennünket nagy sok szóval s' nagy nehezen egy ebéden együtt voltunk, egy néhány tánczocskán is. Annak utánna szép Isten bucsujával ment el tőlünk.

Az kgd édes atyafi jó akarattyát kívánnyuk, meg ne szünjék róllunk, mert mi kgdhez bizunk mindenekből, az mi magunk viseletében vétek nem lészen. Tudom, az én kedves szerelmes leányom asszony is *Barcsainé* asszonyom igen jó akarónk, mi is ő kglmének életünk fottáig való igaz köteles szívvél való jó akarói vagyunk mind fejenként. Az többit pedig Istenre kell hadnunk, valami az ő szent nevének dicséreti, mindnyájunk örömére azt adgya.

Édes szerelmes asszonyom, csuda módon járék ez elmúlt héten, egy német borbéllyal magam megköpölyeztetém, ki miatt mind el orbánczosodtam s' bizony nagy kénba is vagyok miatta. Én édes asszonyom, mi is immár Isten kegyelmességéből az bő halra-csikra akarunk mennünk Várda felé, de sokat oda nem késünk, azért innét harmad nap alatt *Csengerbe* kimegyünk, ott talán egy vagy két hétig el leszünk, én édes asszonyom, valami hitván épületek kedveért,

mivel Jankon hitván házacskáink vadnak, ott akarunk építtetni. Én édes szerelmes asszonyom, míg felmegyek, azért kgdt levelem s' emberemmel látogattatom. Ez mellett kgd énnekem parancsoljon s' velem szolgálta, míg élek, kgdnek jó akaró szolgáló leánya leszek. Az kgd szolgáló leánya és atyafia kgdnek engedelmes szolgálattját ajánlja mint szerelmes asszonyának. Isten soká éltesse kgdt. Datum ex arce Szatmar, die 8. martii, anno 1639.

Kgnek szolgál az kgd jó akaró atyafia míg él
Eörzsébeth, sk.

Kívül: Az néhai tekintetes és Nsgos Perényi Gábor uram meghagyott özvegyének az Nsgos Szalgai Katha asszonynak etc. nekem jó akaró szerelmes asszonyomnak, kedves atyámfiának adassék ez levelem.

Jegyzet. A levélíró Erzsébet asszony minden valószínűség szerint Perényi Györgynek Melith Zsuzsánnától született leánya, az erdélyi fejedelmi udvarban élő *Bánffy Zsigmond* hitvese volt.

Szöls, 1640. május 1. Perényi Mária gróf Csáky Istvánné nászhozománya.

Anno domini 1640. die 1. mensis maji.

Egy végben három asztalra való kamuka abrosz.

Egy végben két asztalra való abrosz, az közepe recze, az kerülete csipke.

Egy négy asztalra való abrosz, az közepin lengyel országi recze.

Egy végben három asztalra való táblás reczés abrosz, az kerületin recze csipke.

Egy kerek asztalra való abrosz, az közepin selyemmel varrott arany nélkül.

Egy kerek asztalra való öt táblás reczés abrosz, az kerületin lengyel országi reczés csipke.

Egy kerek asztalra való öt táblás fejr reczés abrosz, az kerületin lengyel országi reczés csipke.

Egy kerek asztalra való 11 táblás fejr reczés abrosz, az kerületin lengyel csipke.

Egy kerek asztalra való 10 táblás fejr reczés abrosz, az recze kerületi szederjes és sárga selyemmel varrott, az abrosz kerületi pedig lengyel országi fejr recze csipke.

Egy asztalra való 22 apró fejr recze táblás abrosz, kinek az kerületi lengyel csipke.

Egy kerek asztalra való három sor reczés abrosz.

Egy kerek asztalra való egy soru pávás recze abrosz.

Egy kerek asztalra való két sorjával reczés kamuka abrosz.

Egy kerek asztalra való paraszt három szélben levő kamuka abrosz.

Egy kerek asztalra való kamuka abrosz, egy szerrel kötés benne.

Egy kerek asztalra való kamuka abrosz, két szerrel kötés benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, egy szerrel lengyel országi kötés benne.

Egy kerek asztalra való kamuka abrosz, két szerrel recze benne.

Egy asztalra való abrosz, egy szerrel recze benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, egy renddel lengyel országi kötés benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, egy renddel recze benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, két renddel recze benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, egy renddel lengyel országi kötés benne.

Egy paraszt gyolcs abrosz, az közepin egy renddel fejér varrás.

Egy asztalra való kamuka abrosz, két renddel keskeny kötés benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, két renddel recze benne.

Egy asztalra való kamuka abrosz, egy renddel kötés benne.

Egy asztalra való gyolcs abrosz, az közepin recze.

Egy asztalra való kamuka abrosz kötés.

Egy asztalra való kamuka abrosz, kötés közte.

Egy asztalra való puszta kamuka abrosz, kötés az közepin.

Tizen nyolcz puszta kamuka abrosz egy-egy asztalra való.

Egy asztalra való takács szőtte merőn tarka abrosz.

Egy asztalra való takács szőtte körül levő tarka abrosz.

Három tál törlő, az végek tarka szőtt.

Hat tányér törlő.

Harmincz három asztal keskényő.

Tizen egy himes kamuka asztal keskényő.

Tizenkét egyben járó *czapa* pohár, az 11. az széle aranyos, az 12-dik, a ki tokjának mondatik, fedeles virágos merő aranyos.

Tizenkét ezüst kalán, 12 ezüst villa.

Egy só tartó merőn aranyos.

Egy leány pohár merőn aranyos.

Két kauna, edgyik merőn aranyos, az másiknak csak az széle aranyos.

Egy velencei forma mosdó medenczéstül.

Egy fátyol ing váll, gyöngyös kézre való rajta.

Egy szkofium arannyal és fejer selyemmel olasz vászon varrott ing váll.

Egy . . merőn skofium arannyal varrott ing váll.

Egy török patyolat szkofium arannyal varrott és gyöngyel rakott . . . ing váll.

Egy olasz vászon ing váll, kinn három renddel szkofium arannyal varrott him vagyon.

Egy olasz vászon ing váll hajtogatott miv.

Egy olasz vászon ing váll, szép miv szkofium arannyal varrott.

Egy csinadoff ing váll szkofiummal és ezüsttel fejer varrás formán varrott.

Egy török patyolat ing váll, az uján fejer varrás vagyon.

Egy csinadoff ing váll, kin által varrás, fejer varrás formán szkofium arannyal és ezüsttel s' fekete selyemmel varrás vagyon.

Egy vékony, gyoics ing váll fekete selyemmel, szkofium arannyal és ezüsttel fejer varrásos forma.

1. Egy 34 boglárból álló gyémántos és gyöngyös arany láncz, két két gyémánt és két két orientalis gyöngy az boglárakon, háromszáz és huszonöt arany ára.

2. Egy rostélyos arany láncz, kiben egymástól mintegy fél-fél arasznyira 12 gyöngyös boglárók vannak, az láncza négy sorjával egymás mellett 13 darabba, az boglárók között és rajta az végében hat foglaló arany horog, igen szép orientalis gyöngygyel megékesítve s' kövekkel, az táblák arany táblák zománccsal, két száz tizenöt arany ára láncz.

3. Egy öt rendből rostélyos velencei forma arany láncz, ebben pedig vagyon száz 20 arany, az munkájáért attam fl. 25.

4. Egy egyes jó arany láncz, abban vagyon 75 arany.

5. Egy arany perecz forma arany öv, kiben vagyon 13 zöld és kék zománccsal ékesített arany tábla az foglalójával edgyütt, annak közi is 12, ebben vagyon 125 arany.

6. Egy négy szerből álló arany láncz öv, ebben vagyon száz arany.

7. Egy nyakbavaló rubinos és gyöngyös boglárból álló, 50 arany ára.

8. Egy öreg arany függő, kiben három öreg safir, nyolcz tábla rubint, az kilencedik egy hegyes rubint, egy

tábla gyémánt . . . szem orientalis gyöngy, az mely függőt az jubillerek ezer forintra becsülték.

9. Egy arany függő, kinek az közepin egy öreg smaragd, két felől mellette 2 gyémánt, körülbelül hét rubint, ezt is a jubillerek becsülték öt száz forintra.

10. Harmadik egy virág formán csinált függő, kiben 5 rubint és három . . . álló gyöngy, ezt is a jubillerek becsülték fl. 300.

11. Negyedik egy szív formára való függő, kinek közepin egy öreg hegyes gyémánt és három függő gyöngy, kinek az gyémántját az jubillerek böcsülték ezer tallérra. Ezt az lefüggő három öreg gyöngyöt becsülték egyiket egyiket 3—3 aranyra.

12. Egy arany virág, kiben vagyon négy gyémánt, két virága kék zománcz, az egyike fejér.

13. Egy arany tő, kinek az tőiben az tetején smaragd, az függőjében az közepin egy krisolinus kő, körüllette nyolcz rubint és két smaragd, három lefüggő rubint rajta, 200 frt ára.

14. Három bokor fülben való, egyik bokor fekete zománczos, abban 20 gyémánt, ezt pedig Carakkóban három száz forinton vötték, másik bokorban négy gyémánt, három-három lefüggő gyöngy rajta, ez is 150 frt, harmadik függő kigyó forma, rajta három lefüggő gyöngy 100 frt.

15. Három bokor arany perez, egyik bokor rubintos és gyöngyös, 24 rubint benne, gyöngy 16, ez is száz tallér ára, másik bokor arany perez orientalis gyöngyből való, 6 tábla az egy bokorban, mely fekete és fejér zománczos, 50 tallér ára. — Harmadik bokor arany perez, rostélyos szömes, hat tábla benne, zöld és fekete zománczos, 50 aranyat adtam érette.

16. Tizenegy arany gyűrű, melynek az öte gyémántos, egyben 2 gyémánt, másokban 6 gyémánt, az ketteiben edgyes hegyes gyémánt, az ötödikben is egy gyémánt, körüllette négy rubint, fekete zománczos. — Két öreg edgyes rubint gyűrű, egy bötüs, kin *I. H. S.* vagyon; egy kő nélkül való kis gyűrű, kiben mind körül nyolcz rubint vagyon.

17. Nyakra való 11 rendből álló gyöngy.

18. Egy apró gyöngyös haj tekerő.

19. Két arany pártá, edgyiken kilencz öreg boglár, az hárma gyémántos, annak ketteiben öt-öt gyémánt, az harmadikjában négy gyémánt, az kettei boglárban öt-öt rubint, az négyjében egy borsónyi három-három orientalis gyöngy. Az egyik arany pártát Vas Mihálytul 225 talléron vettem, az másik arany pártát az jubillerek 500 ftra böcsülték. Második

pártában 17 arany boglár, kiben egy-egy rubint és két-két gyöngy vagyon, az párta szélén is mind körül gyöngy.

20. Egy hajjal csinált haj nyomtató, kiben hét öreg boglár, edgyikében hegyes gyémánt, másokban tábla gyémánt, ketteiben termés rubint, hármában öreg orientalis gyöngy.

Másik hajnyomtatóban kilencz gyöngyös virág vagyon, 18 arany boglár, gyémánttal s' rubinttal csinálva, az kilencze gyémánttal, az kilencze rubinttal, 37 kék zománczal csinált arany van benne.

Harmadik haj nyomtatóban vagyon 11 öreg gyöngy virág, mindenik virágban egy egy rubintos arany boglár.

Negyedik haj nyomtatóban vagyon hajjal csinált, kiben gyöngyös virág, három virágában vagyon egy-egy öreg arany boglár, edgyik boglárában rubint, ketteiben egy-egy öreg orientalis gyöngy, négy virágában vagyon két-két kised arany boglár, az négye rubintos, az négye gyémántos, az két szélén való virágában egyes boglár vagyon, fekete zománczos rubint benne.

Egy cseh süveg, kiben vagyon hét arany boglár, közepekben egy-egy rubint és az rubint körül négy-négy apró orientalis gyöngy, az boglár körül öreg gyöngyökkel csinálva, az zsinórozása apró gyöngyök.

Egy ezüst virágu király szin vont arany szoknya, melyhez virágos fekete bársony váll, gyöngyös prém rajta 100 arany érő az válla. Két megy szin aranyas terczenalla szoknya, melynek az korczágya is olyan. Három szederjes aranyos terczenalla ezüst galanddal szegve.

Négy megy szin sima bársony szoknya, két szerrel arany prém rajta, fekete virágos bársony, az korczágya testszin atlacczal beszegve.

Zöld sima bársony szoknya kilencz renddel az prém rajta, az válla zöld sima bársony, gyöngyös prém rajta.

Fekete öreg virágos bársony, kilencz renddel arany prém rajta, ahhoz csipkés az válla, fekete virágos bársony széles prém rajta.

Kék virágos atlacz szoknya, az allja . . . és egy szerrel széles arany prém rajta.

Hajszin virágos atlacz szoknya, ezüst galonnal beszegett, az korczágya is hajszin atlacz.

Király szin kamuka szoknya, öt renddel arany prém rajta, az válla király szin, sima bársony széles prém rajta.

Fejér, aranyas terczenella, az korczágya is olyan.

Fekete vont arany szoknya, az korczágya is olyan.

Ez az szoknya Bécsben 200 arany ára, az fejér és az fekete.

Fekete virágos bársony ugyan fekete bojtos bársonnyal bélelt kis suba, tizenegy gyöngyös öreg virág rajta, az prémje mint egy két uj nyomatni széles gyöngyös prém egy renddel rajta.

Fekete virágos bársony uj nyusztal bélelt kis suba, öt renddel az prém rajta.

Fekete virágos nyusztal bélelt kis suba, hét renddel az prém rajta.

Kis suba, az allya hamuszin, az virága fekete, fekete bojtos bársonnyal bélelt, öt renddel az prém rajta.

Fekete virágos bársony nesttel bélelt palást, galonnal szegett.

Fekete virágos tafota bársony nyári palást, galonnal szegve.

Öt gyöngyös főkötő, egyikben 19 arany boglár és 25 gyöngy rósa, másikon vagyon 17 arany boglár, az közepökben gyöngy és némelyikében csak zománczocska . . forma gyöngyök rajta, harmadikon hajszinü selyemmel tekerten vagyon 48 gyöngy rósa, negyediken tenger színü selyemmel tekerten vagyon 44 gyöngyös rózsa, ötödik szőr selyemből kötött, öreg gyöngyökkel rakott.

Három veres atlaczra öreg virágokkal szkofium arannyal ezüsttel varrott vánkös haj.

Két vont arany paplan, egyiknek kerületi zöld sima atlacz, az másiknak tafotta, az harmadik aranyas kafftán, az kerületi zöld.

Három paplan veres vont arany, az kerületi szederjes kamuka, egyik ágyra való.

Egy táblás, reczés superlat, melynek körölle az gyolcs táblák kerülete selyemmel varrottak.

Egy zöld tafota superlát.

Három szkofium arannyal varrott vánkös héj, kettei öreg, egyik kisebb, másik ágyra való, magyar varrással és magyar arannyal varrott három vánkös héj.

Harmadik ágyra való török varrással, magyar arannyal varrott, két öreg és egy kisebb vánkös héjak.

Negyedik ágyra való török varrásos, kettei magyar arannyal, harmadik kisebb szkofium arannyal.

Ötödik ágya való török varrásos, de nem arannyal.

Hatodik ágyra való egy öreg reczés, egy kisebb patyolat török varrásos arany nélkül, és két kisebb reczés, egyik zöld selyemmel s másik czérna recze vánkös haj.

Öt ágyra való lepedő, négyje törökös varratos szkofium arannyal, az ötödik spanyor varrásu, az is szkofium aranyas.

Hét vékony gyolcsu kötött magyar varrásu aranyos ágyra való lepedő.

Két veres selyem reczés vékony gyolcsu lepedő.

Két szederjes selyem reczés lepedő, edgyik más színü selymekkel ékesített, másik aranyas.

Két kék selyem reczés lepedő vékony vászonban kötve, az kerületi is varrott.

Két vékony gyolcsban kötött fejer varrásos lepedő.

Öt fejer varrással varrott lepedő.

Tizennyolcz fejer reczés lepedő.

Négy csipkés lepedő.

Tizenöt paraszt lepedő.

Egy merő fejer recze superlát.

Három magyar varrásu magyar aranyas kendő kiszkenyő.

Két hosszabb abrosz alá való magyar varrásu magyar aranyas kendő kiszkenyő.

Négy török varrásu szkofium aranyas kendő kiszkenő.

Egy fejer selyemmel varrott fejer varrásu fejer csipkés kiszkenő.

Egy fejer selyemmel szótt fejer patyolat hosszú kendő kiszkenő.

Négy fejer reczés kendő kiszkenő.

Egy szederjes selyemmel kötött abrosz alá való hosszú kiszkenő.

Három fejer varrásos kendő kiszkenő.

Tizenkét takács szótte tarka kiszkenő.

Két abrosz alá való takács szótte hosszú tarka kiszkenő.

Egy scofium aranyos abrosz.

Két magyar arannyal merőn varrott abrosz.

Egy török varrásu táblás abrosz.

Egy két asztalra való, közepén arany nélkül selyemmel varrott.

Egy végben hat asztalra való abrosz, a közepén lengyel fejer kötés.

Egy végben öt asztalra való velencei abrosz.

Három fejéres varrásu ingváll, az ketteiben keresztül az fejéres, az harmadikban hosszára az fejéres.

Egy török patyolat ingváll párostól, fejére selyemmel varrott.

Két lengyelországi fátyol elő kötő, egyik arannyal másik fejer selyemmel szótt.

Két fátyol elő kötő, kikben sárga szőr selyemből recze kötve.

Két szkofium aranyas elő kötő, edgyikben virágosan vagyon felvarrva, másikban köröztől olasz vásznon.

Három török patyolat előkötő, kikben sárga szőr selyemből recze kötve.

Három török patyolat előruha, kikben virág varrás.

Három kötéses előkötő, kettei patyolat, egyik vékony gyolcs.

Két hajtogatott vékony török patyolat elő kötő.

Két taffota elő kötő, egyik tenger szín szkofium arannyal, ezüsttel varrott arany csipkés, az edgyik reczés taffota.

Az szegény Perényi Gábortól kis asszony Perényi Mária asszony számára jutott javai.

1. Egy öreg fejér ezüst mosdó medenczéstől.
2. Három öreg fedeles arany kupa merőn aranyasok.
3. Az mely öreg fejér ezüst pohári voltak szegény Perényi Gábor uramnak, azok közül az második pohár.
4. Egy merő aranyas só tartó.
5. Három öreg ezüst tál.
6. Egy vont arany paplan, az kerületi szederjes. Kész pénz 300 tallér és száz arany.

Mi Fancsikai Lázár Tamás Ugocsa vármegyének egyik vicze ispánnya, Uyhely Ferencz szolgabirája és Uyhely Mihály azon vármegyének esküdtje, adgyuk örök emlékezetül ez levelünknek rendiben, hogy az tekintetes és nsgos *Bornemissza Kata* asszony, az néhai tekintetes és nsgos öreg Perény György uram meghagyott özvegye gondolkodván egyetlen egy leányának Nsgos Perény Mária asszonynak, az tekintetes és Nsgos gróf Körösztzegei *Csáki István* uramnak Ő Nsgának Istennek rendelése szerint leendett házas társul való hozzáadásáról, mivelhogy Isten ő felsége bölcs decretoma szerint kit előbb s kit utóbb szokott ez világból kiszóllítani, így megnevezett Nsgos Bornemissza Kata asszony megirt édes egy leánya meddig való élete felől bizontalan lévén, minket felyül megirt küldött személyeket anno 1640. die 1. mensis Maji ezen Ugocsa vármegyében levő Nagy-Szőlős nevü városbeli udvarházához convocálván, a mi féle arany ezüst marhát, köntöst és fejér ruha félét adandó ő nsga megirt Prinÿ Mária kis asszonynyal, regestálván s azt kívánván, hogy arról pöcsétünk és kezünk írása alatt való regestumonkat adnánk pro futura earum cautela. Méltó kívánságát az asszonnak látván a mit adandó ő nsga marhát és partékat az alább megirt mód szerint in forma libelli regestaltuk és fidej nostra mediante igaz hitünk szerint pecsétünkkel megerősítve kiadtuk.

Mi Fancsikay Sigmond nemes Ugocsa vármegyének edgyik vicze ispánnya, Gulácsi Miklós szolgabirája, Ranosztay János hites assessora, hivattattunk ide Nagy-Szőlősre fő ispány Prinÿ Gábor urunktól ő nsgtól e végre, hogy néhai idvezült tekin-

tetes és nsgos Bornemissza Kata asszony, néhai idvezült tekintetes és nsgos öreg Prinÿ György urunknak meghagyott özvegye leányának *néhai* nsgos Prinÿ Mária asszonnak, Isten rendeléséből lött gróf öregbik Csáki István uramnak házas társul való haza adattatásakor adott jók, arany ezüst marhák, kötösök és fejér ruhák, kik akkor registáltatván megadóztatnak, mostan azért azon registum párban levén tekintetes és nsgos Prinÿ Gábor uramnál ő ngánál, mint igaz és névszerint való attyafiátul kívánja tekintetes és ngos gróf Csáki László uramnak ő nsga párban adattatni, melyet ő nga mi előttünk parialtatván, azon registumok continentiaja szerint adott meg ő nsgának, melyet mi is de verbo ad verbum az originallal transferalván irtunk meg igaz hitünk szerint fide nostra mediante.

Actum im oppido Nagy-Szólós, die 9. Decembris, anno 1666.

Coram me Sigismundo Francsikay, m. p.
vice comes comitatus de Ugocsa
(P. H.)

Coram me Nicolao Gulácsy,
judlium cottus de Ugocsa
(P. H.)

Coram me Joanne Ranosztay,
jur. assessore cottus de Ugocsa
(P. H.)

Tur-Terebes, 1640. april 13. A kereszturiak vámmmentessége.

Én Salgai Kata az néhai tekintetes nsgos Perény Gábor meghagyott özvegye adom emlékezetül minden tisztviselő és egyéb rendbeli embereknek az kiknek illik az én levelemnek rendiben, hogy az elmúlt esztendőkbén az idvezült édes urammal együtt találtak vala meg az *kereszturiak*, kérvén azon, hogy ha az orosz erdő szélén való Piscáros nevü patakot hiddal tartják, ne tartozzanak vámot adni *Benében* és *Kovászón*; mely dologra rá is mentünk volt és az idvezült urammal együtt levelet is adtunk volt; de az levelet eltévesztvén ujabban találtak meg az felyül megirt falubeliek, azért ugyan az szerént ujabban megengedtem, hogy ha az orosz erdő szélén Bene felől az Piscáros nevü patakot esztendőnként jó hiddal tartják az kereszturiak, vagy földes urok vagy magok dolgában járnak, szabadon jühessenek és mehessenek mind az kovászai hidakon s mind az benein vám nélkül ez levélnek erejével, az megirt két helyen ne tartozzanak vámot adni, ugy mind az által, hogy az Piscároson levő hid continue jó legyen. Melynek nagyobb bizonyására adtam ez levelemet pecsétemmel és kezem írásá-

val megerősítvén. Datum in Thur Terebes, die 13. Aprilis anno millesimo sexcentesimo quadragesimo.

Salgai Kata, s k. (P. H.)

Anno 1641. die 17. Januarii. Én Soklyai Szabó György confirmáltam kezem irásával és pecsétemmel is ez levelet, az felül megirt mód szerint. (P. H.)

Anno 1642. 25. Junii confirmáltam én is ez leveleket (*igy*) magunk jó akaratáig.

Lónyay Sigmond, s. k.

Jegyzet. A Salgay és soklyai Szabó család összeköttetését a következő tábla mutatja:

Kovászói Mathuzsnay György Csarnavodai Surányi Kata	
Zsuzsánna Salgay Bálint 1578	Zsófia Soklyai Szabó Balázs huszti kapitány.
Kata Perényi Gáborné.	

Surányi Kata első férje *kusali Jakcsy István* volt, kinek unokáját Szaniszlóffy Báthory Katát Lónyay István vette feleségül; ettől származott *Lónyay Zsigmond*.

Munkács, 1646. aug. 18. Kemény János Perényi Zsigmondhoz.

Kegyelmednek mint bizodalmas uramnak, sógoromnak ajánlom szeretettel való szolgálatomat és az Úr Istennek bő áldásait kívánom kdnék szerelmesivel együtt.

Kgd levelét igen szeretettel vöttem, látogatását meg-szolgálom kgdnek. Élek még az ktek szolgálattára és Istennek hála szenvedhető egésséggel is vagyok. Vaÿ Péter uram hogy az mi kegyelmes Urunknál instált és mandatumot is extrahált, tudtam s mondottam is asszonyomnak ő kgylmének, de hogy ennyi időre halasztotta megküldését, csudáлом. Nem denegálhatta ő nsga hogy ne demandallyon az expositio szerént, de az justificatoria clausula, tudniillik ha az dolog ugy vagyon, inseraltatott, mely arra való, hogy ha az expositiónál különben vagyon, maga az exponens enervallya az parancsolatot. Ebben is nem vétkezett kgd, hogy rescribált ő nagyságának és informálta. Ugy vagyon, az mandatumnak emanalása után szóval én ő nsgát alkalmasint informáltam volt. Ez mostan küldött kgd levelét is, ki elég helyesen iratott, praesentalni el nem mulatom jó alkalmatossággal és egy szóval assecuralom is arról, ő nsgának nincsen és nem is lészen kgdre neheztelése az jószágnak ki nem bocsátásáért, csak tött legyen ő kglmének az ő nsága szerént való választ, kiben nem kételkedem. Tovább is pedig, ha más eddig valónál helyesebb praetensióját nem comprobálhattya ő kglme, nem levén az mi kegyelmes Urunktól semmi háborgatása kgdnek.

Az mely levélnek kiadása felől kgd ir, annak igaz pariaja megvayon nállam s kezéhez fog devenialni kgdnek, ne nehez- teljen kicsin haladékot bizonyos okokból. Valami dözma dol- gából irt nekem asszonyom ő kglmé, most annak módgyát nem látom; külön levelet ő kglmének hogy irni nem érkezhettem, ő kglmét kérem megbocsásson, tudván *egy az ház az kemen- czével*, azt szokták mondani. Ajánlom ő kglmének igaz szivvel való szolgálatomat. Az kis sógornak is mind irását s mind ajándékát kedvesen vöttem, az bátyjának adom és választ is vele iratok ő kglmének; mennyi occupatióim legyenek, látták kgdnek jámbor szolgálái, kiket azért is nem akartam késlelni.

Urunk és asszonyunk levelét elhiszem eddig megvitték kgnek. Mivel azért az nem egyébbre való, hanem ő nsga akarta megadni kgnek becsületit is, holott az több Prinÿ ura- kat hivatta, de ha egészsége nem szenved, minden ő nsga ked- vetlensége nekül honn maradhat kgd, mert tudgyák ő nsgok kgd betegségét. Az sógor asszonyomnak, ha egészsége szen- vedné, tudom kegyelmesen venné asszonyunk ide jövetelit, de beteg emberre itt szükségünk nincsen.

Feleségemet ide várom holnap vagy azután ha egész- sége lészen, vénségére az lengyel tánczra akarom megtanít- tatni, ismét szándékozván ez holnapnak utólljára Szőlősre menni. Engedgye Isten jó egészségben látnom kglmeteket. In Munkács, 18. Augusti 1646.

Kgdnek sógora és szolgál mig él
Kemény János, s. k.

Az albát vissza küldöttem kgdnek, nem kivántatott, vegye kezében és égesse el, nem jó affélét tartani.

Kívül: Spectabili ac magnifio domino Sigismundo Perény de Perény etc. domino et affini mihi observandissimo.

legyzet. Kemény Jánosnak, a későbbi fejedelemnek, első felesége Kállay Ferencznek *Bornemissza Katától* született leánya volt, *Zsu- zsánna*, Perényi pedig ennek testvérét *Kállay Klárát* birta. Minthogy pedig Bornemissza Kata másodszor *Perényi Györgyhöz*, *Zsigmond* atyjá- hoz ment férjhez, Zsigmond és Klára mint mostoha testvérek kel- tek össze.

Pozsony, 1646. október 5. Czobor Imre a Perényi atyafiakhoz.

Spectabiles ac magnifici domini fratres observandissimi.

Salutem etc. Nyilván vagyom kmteknél, hogy bizonyos okokra nézve császár és király urunk ő felsége az hét vár- megyét az erdélyi fejedelemnek ő nsgának adta, mely várme- gyékben nekem is jószágim lévén, helyes okokra nézván el aka- rom zálogosétanom, de kgtek lévén az legitimus successor

benne, el nem akartam mulatnom, hogy kgteket meg ne kínál-
nám véle; kérem azért kgteket, jól meggondolván az dolgot
velem végezni el ne mulassa, mert oly idegen kezében juthat,
hogy ezután kész pénzzel is nehezen juthat ktek hozzá. Azért
kgtktól cathgorice resolutiót várok. Ezzel Isten éltesse kgteket
sok esztendeig kedves jó egészségben. Datum Posonii, die 5.
mensis Octobris, anno 1646.

Spect. ac magn. D. V.

frater ad serviendum
paratissimus
Emericus Czobor, m. p.

Kivül: Spectabilibus ac magnificis dominis Georgio, Sigismundo,
Emerico et Gabrieli de Pereni, perpetuis comitibus comitatus Abauj-
veriensis etc.

Jegyzet. Czobor Imre, a ki mint az előbbi közleményekből tudjuk,
1630-ban kikerülván az oskolából, id. Perényi Ferencztől jószágait kezé-
hez vette, Ugocsavármegyében is nagybirtokos volt, tántoríthatat-
lanul ragaszkodott az uralkodó házhoz és ennek tulajdonítható, hogy
Ferdinánd az I. Rákóczy György pártjához tartozó protestans vallású
Perényi urak mellőzésével őt nevezte ki Ugocsavármegye főispánjának.
A linczi békekötés után e vármegye is átadatott az erdélyi fejedelem-
nek, a kit Czobor nem akart uralni, s a főispánságról lemondván, ugocsa-
i birtokait — miután a Perényieknek nem volt arra való pénzük, hogy
magukhoz váltsák — 1650-ben *Vay Péternek* és feleségének *csepei Zol-
tán Annának* zálogba vetette. Az erről kelt szerződésnek van egy pontja,
mely szerint ha a Perényi család időmúltával a sz. Ferenez-rendű bará-
toknak *Szölös* városában új kolostort akar építeni, akkor Vay Péter tar-
tozik erre a czélra 2 puszta telket átengedni (*Orsz. Levéltár* N. R. A.
fasc. 818. nr. 34.) Ebből látszik, hogy a Perényiek, a kik 1639-ben —
talán az egy *Ferenczet*, a *Bosnyák Kata* férjét leszámítva — még mind-
nyájan protestansok voltak, 10 esztendő múlva már visszatértek a r.
kath. egyház kebelébe. Valótlan tehát az az állítás, hogy a Perényieket
Pázmány Péter térítette volna meg.

Szakolcza, 1648. ápril 22. Perényi Ferencz Perényi Imréhez.

Spectabilis ac magnifice domine et frater mihi observan-
dissime.

Salutem etc. Minden kívánsági szerint való sok jókkal
Isten áldgya meg kgdnt mind az kgdhez tartozókkal egyetem-
ben. Édes öcsém uram, az kgd becsületes levelét kedvesen
vettem, melynek continentiajából megértettem az kgd igaz
atyafiságos jó akarattját és fáradozását több jóakaró uramék-
kal ő kglmekkel az Somogyi számadási revideálásában, mely
kgd jó akarattját mind kgdnek és ő kglmeknek is megigye-
kezem szolgálni. Én azokat az registromokat itten hamarjáb-
ban nem tudom kivel revideáltatni, teljességgel kgdre mint
kedves öcsém uramra bizom; azok az emberséges emberek
minémü difficultasokat találtak számadásiban és inquisitiók-

ban, engem az jó Somogyi contentalljon, én az ő kárát nem kívánom, csak enyim legyen meg.

Az szőlőt gondviséletlensége miatt hogy elpusztulni hatta, azon emberséges emberek, az kik számot vettek tulle, itélljék meg, mennyi károm vagyon abban, kit refundalni is tartozik, az mint veresmarti földről is mely gabonát vittek el az ő gondviséletlensége miatt, azt is tartozik refundalni az több difficultásokkal együtt. Értvén az kgd leveliből, hogy más terminust terminált légyen kgd számadásinak való eligazítására, mely immár el is jött, valahogy elkéstének ezen emberim, mihez képest nem is akarom őket itten mulattatni, azon számadásokat, difficultásokat, inquisitiókat alá küldettem kgdnek, kérvén azon kgdet mint jóakaró öcsém uramat, hogy ezen dologban ne nehezteljen énnekem szolgálni, és azon becsületes embereket is kérjen kgd, vigyék véghez az elkezdett dolgot. Az szekeres lovak felől és az paripa megvétele felől mit írjon kgd, megértettem, kérem kgdet, az mikor alkalmatossága lészen kgdnek az szekeres lovak megszerzésekor, akár pejek akár szürkék legyenek, nem gondolok, csakhogy egy szőrüek legyenek és kár nélkül hozzák föl. Valami jó erős paripát is ha kgd szerezhetne, kedvesen venném kgd-tül.

Megértettem az kgd leveléből édes öcsém uram, hogy Zoltán Józsné asszontul kiváltotta kgd kis rész jószágocskámat, kit örömet hallom és egészségben birni kívánom. Édes öcsém uram, hogy kgd engem tudósított Czobor Imre uram ő kglme jószágának állapottya felől, kdnek megszolgálom, mely dologról imé irtam az atyafiaknak közönségesen egy levelet, én sem akarok azon dologban hátrább maradni.

Egy szegény jobbágyom Lengyel Jakab nevü, az mely malom mester, supplicál énnekem, az mint megértheti kgd supplicatiójából, melyet kdnek in specie megküldöttem, megértvén kgd miben legyen állapotja, kérem kegyelmedet, ne nehezteljen mellette szállani Ujhely uramnak, maradgyon békével alattam, mivel az ő apja is az mi eleink jobbágya volt, ha másképen nem végezhetné az ő dolgát, pénzül ki köll váltani, mivel . . . fiai vagyon, kiknek jó hasznokat vehetni. Az több dolgok között Somogyinak nem árt eszire juttatni, mennyi gabonát adott el az Lengyel Jakab az malombul, az mint supplicatiójában specificálja, extendál kétszáz huszon nyolcz köbölre, micsoda számot adott abból, nem tudhatom, mire fordította. Azon kívül melyben lakott Lengyel Jakab malomban, fekete arдай házamhoz mely igen közel vagyon *Csarnatön* két malmom, az Tiszán is egy, azokról nem is emlékezik, mely gabonát vett kezéhez és hová fordította? azokról is számadással tartozik. Irja azt is számadásiban, mikor Eperjessé

járt szent Károly napjára, az mikor borokat is vitt föl Eperjessé akaratomon kívül eladni, akkorban hogy költött volna fl. 7 váraozván szolgámra György deákra, mely pénzt az exitusban én nem acceptálok, mert az mely terminusra ő nekie költött compareálni György deáknak, ugy mint szent Károly napjára, az nap ott volt, az mint Szikszay Gergely uram ő kglme levele meg is bizonyította, azonkívül mit ír, hogy városnak kültett fizetni azokrul az borokrul fl. 4, töltélkre hogy ment volna bor fl. 5 d. 50, nem lévén több öt hordó borocskánál, helyben lehetek volna az én boraim és hiában való költség sem lett volna, melyet nem is hiszem, sem pedig nem acceptálok. Az is vagyon írásiban, hogy mennyire menne az ő fizetése azzal együtt, kit az akli jobbágyoktól várt volna és hogy esztendőn három holnapot folyebb szolgált, tenne fl. 147, kibem többet nem veszem be, csak az kit ígértem conventiója szerint fl 60, mert nem tartotta magát conventiónak tenora szerint, hanem más jobbágyimmal *tétova szolgálatot* is miveltetett magának. Az mennyire való pénzt adott kezemhez avagy mely szolgámnak, arra producálljon quietantiákat és commissiókat. Mindennemü difficultási melyek találtattanak exactorok uraiméktől, ha el nem igazította azon a terminuson, melyet kgd adott neki, avagy el nem igazította ezután, csak adgya meg, mivel marad adóssá, különben nem akarom.

Tekeházán lakó Lukács Mihály nevü jobbágyom felől ír énnekem Leley Tamás, hogy volna galibája Perinyi Gábor öcsém uram ő kglme jobbágya végett, kit hogy megölt volna elmúlt időkben, mely dolog miképen esett volt köztök, akkorban elég bizonyosága lött volna az én szegény emberemnek, de hogy az kik bizonyoságok löttek volna, azok immár megholtak, addig penig nem keresték reá, hanem most, az mennyiben lehet kgd jó akarattal ez dologban hozzája, az én szolgálatomért kérem kgdet, legyen jó akarattal és segítséggel szeginnek. Az Kemény Tamás uramnál való kis portiócskám kiváltására és az mely eddig Kemény János uramnál volt az kis jószágomnak része, ha kgdnek kedve vagyon ahhoz, váltsa ki kgd, hol penig nem akarná kgd, irtam Leley Tamásnak, hogy minden szorgalmatossággal, borból, gabonából és egyéb jövedelemből szerezzen pénzt és váltsa ki mind Kemény uramtul s mind Kemény János uramtul.

Mostanság egyéb hirt nem irhatok kgdnek minémü legyen itten, hanem azt, hogy Császár Urunk ő felsége *Lamboj* nevü fő generalisa hadaival az hesseket megverte, azt is hirdetik bizonyosan, az mint láttam is Posenban mind palatinus uramnál s mind érsek uramnál ő usgoknál, hogy imperiumban az békesség meg volna, kit eddiglen köz hirrel is erősítik.

Az társzekér megindítása felől irtam Szeley Sándor uram által, hogy ugy igyekezzék Leley Tamás, hogy pünkösöd napjára följöessenek vele, konyhára való barmot is parancsoltam szerezni fl. 100, hogy azt is akkoron hajtanák föl, avval ajánlotta magát Szeley uram hogy följön ismét akkoron, még is segítséggel lenne mind az szekér körül, mind az marha körül, kgdet kérem, mind az társzekér kiigazításában és az marhák megszerzésében legyen jó akarattal és segítséggel, kdnek meg szolgálom, és hogy ennyi dologban kgdet mint kedves öcsémet busitom, bocsánatot várok, kgd is parancsoljon énnekem, az miben tudok, én is kgdnek szeretettel szolgálni és kedveskedni igyekszem. Az atyámfia kdnek és menyem asszonynak ő kglmének velem együtt szolgálattját ajánlja, az apró atyafiaknak hasonlóképen. In reliquo etc. Datum in libera regiaque civitate Szakolczensi, die 22. Aprilis, anno 1648.

Spect ac. magn. D. V.

servitor et frater paratissimus

Franciscus de Pereny, m. p.

Kívül: Spectabili ac magnifico Emerico de Peren, perpetuo comiti comitatus Abaujvariensis, domino et fratri mihi semper observandissimo.

*Munkács, 1648. julius 30. I. Rákóczy György fejedelem
Perényi Imréhez.*

Georgius Rakoczy dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et sicularum comes etc.

Spectabilis et magnifice fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram. Isten kegyelmességéből kikerkezvén immár itt való birodalmunkban szükséges dolgainknak gondviselésére, nem akartuk elmulatni azt is, az miben az közönséges jónak és kgtekre való minket illető kglmes gondviselésünknek alkalmazosságát ismerhetnök, egynehány rendbeli instancziák és panaszok is lévén előttünk, melyeket is az kgtek közönséges jó tetszése nélkül determinálni nem akartunk, kihez képest szükségesnek itéllyük, hogy mindezek felől kgtekkel egy kevés ideig való consultatiót tartsunk. Kgdnek azért kglmesen parancsoljuk, alkalmaztassa ugy minden dolgát, ad 23. proxime futuri mensis Augusti több becsületes ur hiveinkkel együtt *Sárospatakra* hozzánk jöhessen s minden hazája általmát, törvényét és szabadságát illető szükséges dolgokban consultalkodhassék és egyet érthessen. El is hivén azt, hogy kgd mint hazája javára nézendő jó dolgokban kglmes parancsolatunkat

el sem fogja mulatni. Cui de caetero stb. Datum in arce nostra Munkács, die 30. mensis Julii, anno domini 1648.

G. Rákóczy, m. p.

Kivül: Spectabili magnifico Emerico de Pereny, perpetuo comiti cottus Abaujvariensis etc. fideli nobis dilecto.

N.-Bánya, 1648. febr. 29. I. Rákóczy György fejedelem Perényi Gábort kinevezi Ugocsavármegye főispánjának.

Nos Georgius Rákóczy dei gratia princeps Transsilvaniae ac partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnulorum fidelium dominorum consiliariarum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero gratiosum et honorificum habentes respectum praeclarae et illibatae fidei, fideliumque et gratissimorum servitiorum spectabilis magnifici *Gabrielis de Perény*, quae ipse nobis inde ab initio primum in cubiculariatus sui munere juvenili adhuc aetate sua ac ex post etiam in omnibus occasionibus, rerumque et temporum vicissitudinibus constanti animo et diligenti studio ac summa promptitudine exhibuit et impendit, exhibiturumque et impensurum fore ad subsequentes etiam quaslibet temporum occasiones se pollicetur; praeterea confisi etiam sufficienter rerum administrandarum peritia, officium et honorem supremi comitis comitatus de Ugocsa, antea per spectabilem magnificum *Emericum Czobor de Czobor Szent Mihaly administratum, verum ex ultronea et spontanea cessione ipsius praesentem vacantem* pleno cum officii ejusdem honore, auctoritate, dignitate, existimatione et reputatione, simulque cum solitis suis proventibus, usibus, fructibus et redditibus, emolumentisque quibuslibet ad eandem functionem de jure et ab antiqua spectantibus et pertinere debentibus vita ipsius durante, *ex auctoritate vigore diplomatum per Sacrat. Caes. Regiamque majestatem nobis concessa* dandum, donandum et conferendum duximus, ita tamen, ut super eodem officio nobis juramentum praestare, litteras et mandata nostra exequi, unumquemque magnatum et nobilium in suis libertatibus, juribus, privilegiis, immunitatibusque conservare, ac omnia, quaecumque ex antiquo usu et consuetudine munere ipsius erunt, diligenter et fideliter peragere, iudiciumque et justitiam omnibus sine ulla personarum discretione administrare debeat et teneatur, prout damus, donamus et conferimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris, universis et singulis spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus,

vice comiti, iudicibusque nobilium ac juratis assessoribus sedis iudiciariae. totidemque universitati magnatum et nobilium comitatus de Ugocsa etc. etc. harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus praefatum *Gabrielem Priný* pro vero et legitimo supremo vestro comite agnoscere, eidemque post honorem debitum omnimode exhibitum in omnibus iustis, legitimis, consuetisque et licitis rebus obedientiamque praestare omnem et obtemperare, iudicia illius legibus, usui antiquo, consuetudinibusque regni consona acceptare ac omnes solitos proventus atque emolumenta ad eandem functionem de jure et ab antiquo spectantes et pertinere debentes ipsi plene et integre ac sine omni defectu administrare et administrari facere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentes vero post earum lecturam exhiben . . . . mandamus. Datum in libera civitate nostra Nagy Banyaiensi, die vigesima nona mensis Februarii anno domini millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo.

Georgius Rákóczy, m. p.
(P. H.)

Jegyzet. Perényi Gábor, *Györgynek* Bornemissza Katától született legkisebb fia volt s részint Kemény Jánossal való sógorságának, részint annak köszönhető az ugocsai főispánságot, hogy édes anyja a Rákóczy házzal igen bizodalmas összeköttetésben állott. Első feleségét, gr. Bethlen István uuokáját, *Zólyomy Krisztinát* 1642-ben jegyezte el, de azután még kétszer nősült. Mikor a Perényi család visszatért a r. kath. vallásra, politikai pártállását is változtatta és *Gábor* rokonaival együtt nagy híve lett az uralkodó háznak. A Wesselényi összeesküvés után a bujdosók 1674. július 1-én szőlősi udvarházánál elfogták, de veje *Barkóczy Sándor* kezességét vállalt érte, és utóvégre is ő fizette le a sarczát. (L. alább.)

Vaja, 1650. aug. 15. Vay Péter Lónyay Zsigmondhoz.

Szolgálatomat ajánlom Nsgodnak mint énnekem igaz jó akaró uramnak, kívánok az ur Istentől Nsgdnak testi lelki üdvösséges jókat, jó egészséges hosszú életet kedveseivel együtt megadatni nagy boldogul.

Csak mostanság vöttem az Nsgod böcsületes levelét (mivel Váradra voltam, idvezült bátyám uram temetésére), melyben írja Nsgod, hogy az asszonnyal Prinýiné asszonyommal ő kgylmével az én dolgaim felől, úgy mint az *csekei* jószág állapotjáról voltaképen beszélgetett, ugyan Nsgddal lévén és ez eránt ugyanazon megnevezett jószág felől mire accedalt légyen az asszony Prinýiné asszonyom, azt is bőségesen megírja Nsgd. Hogy azért Nsgd ez eránt uri méltóságát nem tekintette, hanem inkább ilyen inconvenienciának lecsendesítésére közink-

ben magát interponálni méltóztatta, ebbeli Nsgd jó akaratát teljes életemben igyekezem megszolgálnom, hálálnom. Adgya az Ur Isten ő felsége, hogy ennek utánna is Nsgd sok becsületes emberek mellett minden tisztességes dolgokban törekedhessen hasznosan és több, nemcsak ilyen, hanem más rendbeli egyenetlenségeket is hasznos és békességes egyezsége hozhasson.

Az mi az asszony Prinyiné asszonyom választételét és Nsgddal való beszélgetését illeti, hogy t. i. kész velem ő kgylme az atyafiságos egyezséget approbalni hogy sem gyülölködni. dicsérem ez aránt ő klmének keresztyéni elméjét, ha valami factio nem volna dolgában, de az mint más jó akaró uraim informatiójából ismerem és értem, elszánt akarattya más dologra tendal ő klmének, értem jól.

Az mi azért az dolognak valóságát illeti, ő kglmének két rendbeli kívánságát írja Nsgd. *Elsőben*, hogy harmadik uttal mostani törvényszéken ő kgét több kínálással és egyéb impetitiókkal ne busitanám, melyet tudgya Isten ő felsége ő kglmeért is megcselekedném ugyan, de kiváltképen az Nsgd uri méltóságát megtekintvén, inkább annuálnék és az tévő lennék, hogy ha procatorimat régen, még *Váradra* menetelem előtt az terminusra való bemenetel felől nem informaltam volna és némelyiket már az előtt elbocsátottam, tudván immár közel lenni az terminust, benn lesznek, mindazonáltal az admonitio ez aránt keveset derogál ő kglmének, ha Nsgd egyezsége hozhat bennünket. Mindazáltal mingyárt küldöttem szolgálmat, hogy az admonitiót elhalasszák, ha addig beérkezik, míg hozzá nem fognak az dologhoz, ugy is itélem, beérkezik. *Másodszor*, terminust kíván ő kgylme azon dolognak végezésére és bizonyos helyet denotálja *Szölös* tájat, — melyben én ellent nem tartanék ugyan, de tudom Nsgd sok rendbeli foglalatossági miá reá nem érkezhetik oly messzére, hanem közelebb vagy *Ugornyán*, vagy *Vitkában* vagy *Olcsván* vagy pedig az hul Nsgd akarja *Panyolán* vagy *Ardóban*, mindazáltal Nsgos uram, mivel immár az Nsgod interpositiójára és parancsolattyára accedáltam, ez véghez Nsgd praesentiája nélkül, nyilván tudom, nem mehet. Azért mind az terminust, mind pedig az helyet Nsgd rendelésre hattam, csakhogy az terminus ha lehet sokáig ne haladgyon, melyről az Nsgd méltóságos válaszat várom, tudhassam magamat mihez accommadalnom tempestive. Tartsa és éltesse az Ur Isten Nsgdat sok esztendőig, sat. Datum in Vaya, die 15. Augusti, anno 1650.

Nsgdnak kész szolgálja
Vay Péter, s. k.

Kívül: Spectabili ac magnifico domino domino Sigismundo Lonyay de Nagy Lonya, Sacr. Caes. Reg. Mattis Consiliario, nec nou supremo Comiti Cottus de Beregh etc.

Halmi, 1651. jun. 16. Bornemissza Kata örököseinek osztálylevele.

Mi Ujhelyi Ferencz nemes Ugoczavármegyének vicze ispánya, Czézár András hites szolgabirája, Fancsikay Ferencz, Rátoni Ferencz, Uyhelyi Pál, Almási Kovács Péter és Szabó Pál hűtös assessorai és Fejérpataki Christóf azon vármegyének notariussa, hivattattunk ide Ugocza vármegyében lévő *Halmi* nevű mező városban egy részről tekintetes és nsgos győrőmonostori *Kemén János* uram ő nsga, más részről tekintetes és nsgos Perényi Sidmond uram, harmadrészlől tkts és nsgos Perényi Gábor uramék ő nsgok requisitiójából néhai tek. és nsgos *Bornemissza Katha asszony*, néhai Perényi György uram özvegyéről ő nsgokra szállott Ugocsavármegyében lévő és acquirált jók végett való atyafiságos alkuvásokra. Mindeneknek előtte pedig ő nsgok az igaz atyafiui szeretet, tovább az mi intercessiónkat is megtekintvén, ezen Ugoczavármegyében, az alább specificált helyekben levő jók és dolgok végett concordáltak ily formán:

1. Az halmi udvarház maradott ezen Perényi Gábor uram ő nsga kezénél, ily okkal, hogy *Kemén János* uram ő nsga házastársának *Kállay Susánna* asszonynak az köz jószágból illendő udvar ház helyet mutassanak és adgyanak. Perényi Sidmond uram ő nsga házastársának *Kállay Klára* asszonynak Perényi Gábor uram ő nsga nagy-rozvágyi udvarházbéli része cedálljon Lónyay Menyhártné asszonyom halála után néhai Surányi Clára és Bornemissza Kata asszony testamentumok szerént, Csáki László uramnak ő nsgának hasonlóan épületre való helyet excindálván az köz jószágból ezen Halmiban. Az mi ennek az udvarháznak épületét illeti, arrul contentállja Perényi Gábor uram ő nsga Csáki László uramat juxta aestimationem, addig legyen in dominio Csáki László uram is ezen épületnek.

2. Minden ős és acquirált jók, az melyek ezen udvarházhoz birattanak itt az halmi jószágbán, ugy mint *Halmiban, Kökényesden, Tamásváralján, Turcson, Bábonyon*, négy egyenlő részekre osztassanak, az olyan részen kívül, melyet az asszony özvegységében Perényi Gábor urammal együtt ezen Ugocsa vármegyében az Perényi jószágbán acquirált volna, melyek ezen Perényi Gábor uram kezénél maradnak.

3. Az mely rész portiót Ibrányi István uramtul acquirált volt Perényi Gábor uram maga saját költségén, in quatuor partes dividáltatván levállja pénzét Perényi Gábor uram és kinek-kinek cedálandó portióját eressze kezéhez.

4. Az minémü szőlők vadnak ezen udvarházhoz az halmi

és thamásváraljai hegyen, azok közül az *Szarvaskő* nevü szőlő épen marad Perényi Gábor uram kezénél, az Váralja végén lévő *Kaliba* nevü szőlő penig épen marad Kemén János uram házastársa Kállay Zsuzsánna asszony és Perényi Sigmondné Kállay Klára birodalmokban, Csáki László uramnak ő nsgának penig az *Törő* nevü, *Igyártó* és *Páll András* nevü szőlők cedáltassanak.

5. Az halmi udvarházhoz tartozandó minden névvel nevezendő mezőbeli örökségek, ugy mint szántó földek, kaszáló rétek, házak és irtvány földek, akár ősrül maradtak, akár acquiráltak légyenek, négy egyenlő részre osztassanak.

6. Ez esztendei földbeli vetemények az köz jószággal feltakartatván, kalongyában egyenlő négy részekre osztassanak.

7. Az minémü házat itt *Halmiban* Fejérpataki Christóf uramnak concambiáltanak *Terebest* lévő házért, melyet az Perényi urak adtak volt inscriptióban Fejérpataki uramnak, az az terebesi ház osztatlan marad fenn, ugy hogy az pársok azt egyenlően birják mind addig, mig az Perényi familia Kállay Klára, Kállay Zsuzsánna és Csáki László uramtul, vagy ő nsgok maradékjoktól nem redimálnák, azon jussal, mellyel Fejérpataki uram birta, Perényi Gábor uram penig jobbágyot tartson benne, mely csak ő nsgát szolgálja. Casu quo az terebesi örökség kikelne kezükből, miglen az Fejérpataky uram kezénél lévő házat nem restituálhatják, addig egy pusztát tartozzék Perényi Gábor uram nényeinek Kállay Klára és Zsuzsánna aszonymnak és öccsének Csáki László uramnak.

8. Az mely malma itt volt az Surányi familiának az halmi határban, mely elpusztult, ezt az pársok egyenlőven megépitvén aequo jure birják és oltalmazták, ha mi manifeste comperiáltatik, hogy azon elpusztult malom eszközeiben az Perényi jószágban transferáltatott volna, azt tartozzék Perényi Gábor uram helyére állatni.

9. Ezen vármegyében, vagy akárhol az Perényi jószágban az jó emlékezetü Perényi György uram életében az minémü jókat acquirált volt néhai Bornemissza Kata asszony az pársoknak édes anyjok, azokban levő praetensiókat az pársok éppen fönn tartván, data occasione vagy az atyafi szeretet alkuvás szerint, az vagy más utakon akarnak igazodni, salvis tamen permanentibus aliis praetensionibus utrinque. Melynek a szerint való létéről mi felül megirt birák adgyuk a testimonialis levelünket, kezünk irásával és szokott pecsétünkkel megerősitvén, melynek mind addig annyi ereje legyen, mintha in loco authentico emanáltatott volna, valameddig azt az nemes

vármegyére reportalván sub sigillo cottus futura pro cautela testimonialist extrahálhatnak magoknak rólla. Datum in oppido *Halmi*, 16. Junii 1651.

(Egyszerü másolatban.)

Jegyzet. Említettük már, hogy a Perényiek és Kállayak mint Surányi örökösök birtak a halmi uradalomban, hol különben a Perényieknek *Salgay Kata* után is osztályrészük vala. Összeköttetésüket a következő tábla mutatja:

Csarnavodai Surányi László
Kistárkányi Boda Katalin.

Gábor † 1603. Prepostváry Borbála			Klára I. Alaghy István 1588. II. Bornemissza Máté	
Fruzsina 1613. Anarcsy Györgyné.	Borbála 1625. Osztopáni Pernessy Gábor	Zsuzsánna Telegdy Gáspár,	Bornemissza Kata I. Kállay Ferencz. II. id. Perényi György.	
Kállay Zsuzsánna Kemény Jánosné 1651.	Kállay Klára Perényi Zsigmondné 1651.	Perényi Gábor 1648. ugocsai főispán	Perényi Mária gr. Csáki István László 1651.	

Közli: DR. KOMÁROMI ANDRÁS.

BRANDENBURGI KATALIN ÉS A DIPLOMÁCZIA.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

XVI. 1630. jan. 21.

Catharina von Gottesz gnaden geborne Marggraffin ausz den Churfürstl. hausz zue Brandenburg, desz heyligen Römi-schen Reichsz vnnndt in Siebenbürgen fürstin, fraw ettlicher antheyl desz königreichs Vngern, Gräffin der Zäckler vnnndt Herzogin in Preüssen, zue Gülch, Berg vnnndt Cleue.

Vnsern gnädigen gruesz zueuor. Edle Gestreng, beson-dersz liebe. Weillen Wier gewisz durch Vnsersz Vielgeliebten herrn Brudern hieher angelangten curier vernommen, dasz sie von deroselben auff diesen Vorstehenden Landtag zue Vnsz abgefertigt sein worden, alsz haben Wier gnädigst gesinnet ihnen zue grösser sicherung ihrer reyse Vnsern Hoffdiener Laurentium Fekete entgegen zue schicken, durch welchen sie nicht allein sicher herein begleitet, sondern der auch wegen victualien vnnndt anderer nothwendigen sachen genugsame Vorsorg tragen wierdt. In Ubrigen verbleiben wier ihnen mit gnaden wol bey gethan. Gegeben in Vnser Stadt Weissenburg, den 21. Januarii, im Jahr 1630.

Catharina, m. p.

Külczim: Dem Wolledlen, Vnsern besondersz lieben N. N. Ihr Churfürstlichen Durchl. von Brandenburg, Vnsersz hochgeliebten herr Brudernsz wol Verordneten Abgesandten.

Más irással: E. Dl. Hertzogin im Siebenbürgen Schreiben an die Churfl. Abgesandten; praesentiret durch Laurentium Fekete zu Crackaw den 1. Febr. 1630.

(Eredetije a berlini titkos államlevéltárban.)

XVII. 1630. febr. 1.

Reverende in Christo pater filiale obsequium et iter feliciter conficiendum.

Mirabilis est Deus in operibus suis tum aliis, tum potissimum in luce veritatis revelanda, quod memorabili ac

ad omnem posteritatem fidorum historicorum monimentis transmittendo comprobavit exemplo hisce diebus apud nos in Serenissimam ac clementissimam Dominam nostram, quae uti jam fatetur, integro fere abhinc anno fallacibus papistarum persvasionibus seducta ad idolomaniam ac detestabilem apostasiam fuerat protracta; at mirare justitiam ac misericordiam Dei admirabilem, non scivit eam tanquam electam suam in eo coeno diu haerere ac animo corporeque aeternum perire, verum immisit ei gravissimas animae tentationes ac conscientiae terrores et tantum non sathanae tradidit eam ad tempus in interitum carnis, ut spiritus salvus sit die illo Domini Jhesu et sit confirmatio infirmorum in fide. Multus essem, si ejus tentationes et horrendam ejus de gratia et misericordia Dei desperationem, quam non sine blasphemiiis in Deum ore confessa est, describerem. Cainum agebat penitus et Franciscum Spiram horrescentibus nobis et capillis rigescentibus ad verba ejus desperationis ac blasphemiae plena, verum uti decebat et nostri muneris erat, eam exemplis misericordiae Dei erga grandes peccatores peccaturosque exercitae consolabamur, ego praesertim, quem etiam in summis suis anxioribus nomine compellabat, quandoque media nocte, quandoque sub crepusculum matutinum et vespertinum eam . . . dibam ac cum Nobilissimo Domino Sculteto specialioribus ac dulcioribus solaminibus, quae in apotheca evangelica invenire poteram, erigebam. Certe multum in ejus non solum corpore, sed et anima curanda laboravit dominus Scultetus, cui hoc nomine omnibus nobis multae gratiae sunt agenda. Manebat quandoque obsidebat ejus lingvam malignus spiritus et vel os ei occlusit, ut per aliquot horas muta maneret vel blasphemias loqueretur, sed non prodam omnia suo tempore, forsitan alia occasione plenius detegam. Exoratus tandem Deus nostris precibus adjungens quoque suas nostris dominus superattendens et dominus Alstedius, qui tum demum etiam accersiti sunt, misellam hanc animam a faucibus Orci revocavit, sathanam cum suis tentationibus acerrimis abegit ac consolationem sui spiritus cordi infudit. Recolligens se et gratiae Dei nonnullum sensum degustans, ingenue confessa est, se fuisse seductam perdidit et abeat omnia instrumenta idololatræ, utpote preculas imagunculas reliquias, agnum Dei et id genus nugas a pontificiis obstrusas sunt in manibus domini Sculteti et servantur abce ad rogam. Jam abominatur cane et angue pejus odit papistam et papismum, vere resipuit et corpore ac sanguine Christi agni Dei immaculati solenniter animam suam gratiae Dei familiarum refecit ac fidem suam nobis et consiliariis orthodoxis, consuli que Cibiniensi praesentibus solenniter

testatam fecit, in cujus confirmationem nos quoque omnes cum ea corpore et sanguine Domini participavimus et velut sigillo pendenti constantiam ac perseverantiam ejus in hac puriori orthodoxia communivimus. His peractis, per dei misericordiam anima et corpore revalescere incipit, vires amissas paulatim resumit ac in pietate adolescit. Scribo haec ejus ipsiusmet jussu ad Reverendissimam suam pietatem, ut gratias pro ea in gratiam recepta agat iis, quibus expedit, cum gaudio communicet ac infirmos nutantesque in fide ejus exemplo confirmet, fulciat, corroboretur. Scribet ipsamet, ubi de integro restituta fuerit et quod cum ipsa divina egerit gratia publicari jubebit. Laudetur dominus, qui facit mirabilia solus et qui maerorem luctumque nostrum super obitum nostri Josuae hoc solatio lenivit. Comitia adhuc celebrantur, speramus, laetiori fine exitura. Deus non deerit suae gloriae tutandae conservandaeque, nostrum est orare et in omnibus gratias agere jubente [apostolo. Me commendo Vestrae Reverendissimae Paternitati ad omnia officia semper paratissimum obsequentissimumque et te tuosque sub paternam Dei curam protectionemque devoveo. Rapiebam Albae, anno 1630. 1. Febr.

Reverendissimae Vestrae Paternitati

observandissimus filius
Stephanus a Gelei, m. p.

Külczim : Clarissimo Reverendissimoque viro Domino Petro Alvinczi, ecclesiae metropolitanae in Hungaria antistiti, gravissimo piissimoque Domino et patri in Christo venerando.

(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XVIII. 1630. febr. 1.

Catharina Dei gratia nata Marchionissa Brandenburgica, Sacri Romani Imperii et Transilvaniae Princeps, partium Regni Hungariae Domina, Sicularum Comes, ac Borussiae, Juliae, Cliviae, Montium etc. Ducissa.

Generosi et Nobilissimi, syncere nobis grati, salutem cum favore nostro. Vbi primum ipsos ab Serenissimo electore, domino et fratre nostro charissimo ad nos expeditos propinquum jam iter continuare cognovimus, differendum minime duximus, quin, ad grati nobis adventus sui contestationem currum proprium medio Egregii Martini Markosfalvi, aulae secretarii, et alterius cubicularii nostrorum illis obviam dimitteremus, quos mature ad nos salvos appellere cupimus. In reliquo, quae ipsis nota facere in via voluimus, eidem secretario nostro in mandatis dedimus. Cujus verbis et relationi ut fidem certam habeant, benignaeque voluntati nostrae sese acco-

modent, ab ipsis gratiose requirimus. Eisdem de caetero benevole propensae manentes.

Datum in civitate nostra Alba Julia, die 1. mensis Februarii, anno domini 1630.

Catharina, m. p.

Külczim: Magnificis, Generosis Joanni a Kosputh, Friderico a Götzen, Serenissimi Principis electoris Brandenburgici consiliariis, et Excellentissimo Christophoro Napsio, eidem Serenissimo Principi electori a Secretis, ad nos in regnum nostrum Transilvaniae ablegatis etc. nobis honorandis.

Más írással: Rescriptum ducissae Trans. a Secretario Martino Markosfalvi exhibitum Varadini, 21. Febr. 1630.

(Eredeti je a berlíni titkos államlevéltárban.)

XIX. 1630. febr. 18.

Quandoquidem conditionibus electionis nostrae in principem, quibus tempore inaugurationis subscripsimus, fidedigni cujusdam thesaurarii ordinatio inserta fuerit, eam ob rem a fidelibus nostris statibus et ordinibus trium nationum regni hujus, in novissimis eorundem comitiis requisitae, ex consensu D. gubernatoris et consiliariorum fidelem nostrum Franciscum Miko de Hidvége, consiliarium nostrum ac sedium siculicalium Czyk, Gyrgio et Kaszon supremum capitaneum, perspecta ejusdem integritate et sufficienti in rebus gerendis peritia, in honorem illum promovere placuit. Qui ut tali suo muneri foelicius respondendi modos habeat (etsi de sua industria et prudentia nihil apud nos dubii supersit) pro certa instructione jam sequentia puncta imprimis eidem observanda proposuimus:

1. Ut juxta requisitionem fidelium nostrorum statuum et ordinum trium nationum regni, cui benigne annuimus, universi et quivis proventus fiscales, aequae et alii omnes manibus ejusdem administrantur secundum articulum quartum novissimorum comitiorum.

2. Ex metalli fodinis etiam quicquid auri, argenti, hyd-rargiri educetur, manibus ipsius administratur, uti omnes etiam omnium cupri et ferri fodinarum proventus ab ipso percipiendi sunt; sed et assidua omnium et cujusvis generis metalli fodinarum cura eidem incurabit.

3. Aliorum similem in modum proventuum fisci administrationem in aerarium nostrum suis temporibus sedulo sollicitare, procurare et percipere muneris sui erit.

4. Proventus superiorum annorum nondum in aerarium nostrum administratos per dimissum perceptorem quantocitius sine distractione administrari diligenter allaboret.

5. Non absimili industria proventus etiam salis fodinarum per

angarias sine dispendio percipiat et in aerarium nostrum deponat.

6. Juxta articulum nonum novissimorum comitiorum generalium Albae Juliae celebratorum omnes erogationes praecipuas censura et consensu D. gubernatoris et consiliariorum impendat.

7. Quicquid vero expensae ex commissione nostra, nempe in nostras necessitates, sive ad intertentionem aulae, sive exolutionem stipendii aulae familiarium, vel militum praetorianorum, aut campestrium equitum peditumve, aut quascumque alias fecerit erogationes, quam exactissime et diligenter per notarios domus thesaurariae conscribi et annotari facere haud quaquam intermittat et pro sua ratione accurate observet.

8. Omnium expensarum regesta pure conscripta D. gubernatori et consiliariis nostris singulis mensibus exhibeat. Quae, comperta sufficienti veritate, primum a D. gubernatore et cancellario ad calcem subscribantur, tandem literae superinde expeditoriae nobis ab subscribendum porrigantur.

9. Quaecumque regesta et quietantiae super expensis praedecarato modo a nobis, D. gubernatore et cancellario aut eo absente secretario subscriptae non fuerint, infirmae reputentur et nullius omnino vigoris pondus habeant.

10. Singulis angariis rectam de omnibus rationem a domus thesaurariae notariis exigere et ipse quoque exactam et integram suam rationem nobis, D. gubernatore et consiliariis praesentibus adferre et exhibere sit astrictus. Caeteroquin etiam quicquid muneris sui esse noverit in augendis et conservandis proventibus nostris, pro sua dexteritate sedulam collocabit operam tanquam nobis et patriae fidelis civis. Datum Albae Juliae, die 18. Februarii, anno domini 1630.

(A berlini titkos államlevéltárból.)

XX. 1630. m á r c z. 7.

Illustris et Magnifice Domine, Domine honorande.

Illustri Magnificentiae Vestrae studia officiaque nostra animo offerimus ad serviendum promptissimo. Et quia Serenissimus Elector, Dominus noster clementissimus optime novit praepotentium Belgii foederati ordinum sublimitatem, auctoritatem et gratiam, quam de gente Belgarum amicissima et praepotentibus ordinibus vicinis Dominus noster clementissimus cum tota illustrissima domo Brandenburgica certo sibi pollicetur, tum potissimum Illustris Magnificentiae Vestrae perspectam a Serenissima Principe Transilvaniae fidelitatem summa cum experientia fidelitateque conjunctam, momentum allaturam esse maximum ad res Transilvanicas stabiliendas et potentissimae Principis superioritatem, jusque principatus Serenitati

Suae delatum sartum tectumque conservandum. Ideo ad clementissimum aequae et specialissimum Serenitatis Electoralis mandatum praesentes Illustri Magnificentiae Vestrae perscribentes pro singulari et benigno Domini nostri clementissimi erga Illustrem Magnificentiam Vestram affectu et insigni confidentia officiosissime rogamus, omni consilio, ope, industria, auctoritate, qua plurimum pollent apud Portam Ottomannicam praepotentes Domini ordinis Belgici, in id incumbat sedulo, ne Principi Transylvaniae malevolorum, quicumque tandem illi sint, insidiae, technae, machinationesque in Porta Ottomannica noceant, sed velut legitima electa et in regno suo stabilita princeps perpetuo conservetur. Quidnam enim hactenus hac in re praestitum sit, ab Illustris Magnificentiae Vestrae fidelitate salubrium consiliorum benevola et suggestionem et expeditionem non prorsus latet Sereuissimum nostrum Electorem et his abunde a Serenissima ipsamet Principe Transylvaniae intelleximus. Et cum laudabile Illustris Magnificentiae Vestrae propositum et propensio Principis Transylvaniae rebus succurrendi non solum ad inclytae domus Brandenburgicae utilitatem, sed et ad praepotentem confoederatarum provinciarum Belgicarum emolumentum spectare videatur et maxime intersit, ut eorum, qui totius orbis imperium et quibuscunque regnis, provinciis, nationibus et populis dominari affectant, ambitio coercetur, validissimisque remediis eorundem molitionibus obviam eatur. Proinde optimam spem concipimus de Illustris Magnificentiae Vestrae instituto fore, ut puriorem christianitatem pro virili consiliis, ope, auxilio, fideque sit adjutum. Factura est Illustritas Vestra rem potentissimo Electori Domino nostro clementissimo gratissimam et omni electorali favore, benignitate et beneficentia ad quascunque occasiones erga Illustrem Magnificentiam Vestram demerendam, cui etiam in hunc finem literas electorales Illustri Magnificentiae Vestrae debita cum reverentia transmittimus etiam atque etiam rogantes, tribuat tantum dignitati electorali precibusque nostris officiosissimis, ut responsoriae Illustris Magnificentiae Vestrae ad nos aliquantisper hic Albae Juliae etiam post festum Paschatos commoratorios per praesentium latorem seu alia quapiam occasione commoda perlatae Domino nostro clementissimo transmitti queant. Illustrem vero Magnificentiam Vestram protectioni divinae, nosque favori suo perofficiose commendamus. Datum Albae Juliae, 7. Martii anno 1630.

Külczim: Illustri et Magnifico Domino Domino Cornelio ab Haga, praepotentem Belgii foederati ordinum in Porta Ottomannica legato perpetuo, domino observando.

(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XXI. 1630. m á r c z. 10.

Durchlauchtigster, Hochgebohrner Gnädigster Churfürst vndt Herr. Nechst anerbittung pflichtschuldiger vntherthänigster Dienste machen wihr aus, keinenn Zweifel es werde E. Churf. Durchl. vnser von Crackow nacher Königsbergck inn Preüzenn den 8. Februarii jüngst abgewichenn abgefertigt schreiben woll vndt recht zu kommen seinn. Als wihr nhun ferner vonn dannenn nach Eperies vndt folgendts zu Caschaw ankommen, sind wihr daselbst; wie auch zuvor berichtet, das Keyserliche Comissarii zu Einnehmung der 7 Spanschaftenn inn Vngarn im Lande herumb zögenn. Herr Petrus Alvintzi, Archipresbiter inn Vngarn vndt Priester der Reformisten gemeinn zu Caschaw vermeldett, was es vor einenn Zustandt baldt nach dem begräbnüs des Hertzogenn inn Siebenbürgenn sehligstenn Andenckens gehabt, mitt der gefährlichenn Kranckheit E. Churf. Durchl. Frawen Schwester, Fürstinn inn Siebenbürgenn, nach dehme Er Alvintzi vonn Weisenburgk dahinn Er die Leichpredigt dem Sehligen Fürstenn zu thun, vonn Caschaw erfordert, wehre abgezogenn, wie er dann einn Schreiben vonn einem Ministro alhie zum Weisenburgk, Stephano Katona Geley genannt, vns gezeigett, darinnenn die vrsachenn Höchstermelter Ihrer Fürstl. Durchl. schacheit enthaltenn, dessen Copei E. Churf. Durchl. zu vnser, Gott gebe, glücklichenn ankunft vntherthänigst soll zugestellett werdenn.

Zu Tockay, welche Vestung vndt zugehörige Herschaft, ob sie woll vnter die sieben Spanschaftten gerechnet, dennoch Ihr. Fürstl. Durchl. inn Siebenbürgenn, wegenn 200,000 fl. vng. zu 50 gl. preüsch vngefehr inhelt, berichtet der provisor daselbst Matthias Sziksay, das die Keyserlichenn Comissarii damitt vmbgiengenn, wie sie eine Keyserliche besatzung inn die Vestung legenn woltenn, weilenn Keyserl. Mayestat nunmehr das gantze landt wieder zurückgefallenn vndt der ohrtt vonn groszer importanz, die Einkünfft aber der Fürstinn inn Siebenbürgenn verbleibenn soltenn; so aber gar nicht zu rathen, weilenn die besatzung das jahr uber mitt 12,000 fl. könnte vnterhalten worden, die Einkünfte aber sonderlich vom weinn vff 40,000 fl. sich belieffen, gestalt er dann anietzo vber 20,000 fl. bahr liegenn hette, welche Ihrer Fürstl. Durchl., wenn es dero geliebett, abhollen lassenn möchte.

Der Vice Capitaneus daselbst Johann Belini, einn junger Mann Vngarischer Nation, deme die Vestung anvertre wett, als Er vns dieselbe allenthalbenn zu besehen herumb geführett, hatt sich bey vns rahts erholett, was Ihne zu thun wehre, wenn die Keyserliche Comissarii besatzung inn die

Vestung zu legenn sich unternemenn solleenn, weilnn Er deszwegen offmahlenn naher Weiszenburg geschriebeenn, aber niehmahlenn vonn Ihr. Durchl. Resolution biszhero bekommenn. Darauf Ihme geanttwortett, wier hettemenn Ihme zwar keine ordre zu geben, er würde sich aber zu erinnernn wiszenn, das Ihme dieses hausz vonn Ihr. Durchl. in Siebenbürgenn anvertrawett, derowegen Er solches als einn redlicher Cavallier ohne auszdrücklichenn bevelich vnd ordonnanz seiner gnädigstenn Landesfürstinn vnd Frawen keinem andernn, wer derselbe auch seinn möchte, vbergeben könnte, dahero Er Ihr. Durchl. anordnung so im kurtzenn wo nicht ehe, doch auf vnser erinnerung erfolgenn solte, erwarten müste, weilnn auch die Keyserliche Comissarii einenn Comitatz vonn viehr oder 500 Mann starck bey sich hetten, ist Ihme Belini auf seinn begehrenn, weszenn Er sich zu ankunfft der Keyserlicheenn Comissarien zu verhalten angedeutet, das Er zwar ettliche Troupen denselbenn enttgegenn schicken vndt mitt ettlichen Ehren Schiszenn, weilnn solches seinem bericht nach die Fürstinn anbeflehenn, empfehenn köntte, Er aber selbstenn inn der Vestung bleibenn vndt dieselbe trewlich verwahrenn solte, welches Er auch also zu thun versprochenn.

Als wihr nhun vonn Tockay vff Wardeinn gereisett, sindt wihr vor Wardeinn im felde vom Secretario Georg Markosfalvi, welchenn Ihr. Fürstl. Durchl. sambt einem Cämmerling Caroli vndt einer Caross mitt 6 Pferdenn vns enttegegenn geschickt, empfangen vndt mitt 200 zu Rosz inn die Stadt begleitett wordenn. Dasselbst gemelter Secretarius nach ubergebung Ihr. Fürstl. Durchl. Schreiben, auff deroselben befehlich Vnsz enttdeckett die gefährliche practikenn ettlicher Catholischer, damitt sie Ihr. Fürstl. Durchl. zu der abscheulichenn Lehre des Bapstumbs albereitt gebracht hatten (daraus sie nhunmehr ausz wunderbahrlicher Kraft Gottes, deme ewig Lob, Ehr vndt Preysz dafür gesagett, gäntzlich errettett), wie solches künfftig mitt allenn vmbständenn E. Churf. mündtlich referiret werdenn soll. Dazu sich dann Balthasar Simonn Deblinger, so bey E. Churf. Durchl. gewesen vndt mitt vns naher Weiszenburgk reysenn wollen, sambt ettlichenn weibervolck im Frawenzimmer gebrauchen laszenn, auch sonsten derselbe bey verwahrung der Clenodienn sich nicht getrewlich verhaltenn habenn soll, nach deme nhun gedachter Secretarius vernommen, das Deblinger wonn E. Churf. Durchl. vns nicht recommendiret, sondernn das wir vermeinett, Ehr wehre noch inn Ihr. Durchl. bestettung vndt dienste, ist Deblinger vom Secretario auf habendenn befehlich inn die Vestung zu Wardein in verhaftt gebracht. Ehe wir naher

Weissenburckg angelanget, erfahren wir vnterwegens, das der Landtag der Stände in Siebenbürgen den jüngst verflorznen 23. Februarii styl. novo zu Weissenburckn sich geendet vndt Ihr. Fürst. Durchl. aber mahln in Ihrer wollerlangten Regierung einhällieg auf beyliegende conditiones vndt beschehenes jurament, dero Originalia wir noch nicht zur handt bringen können, sub B. et C. bestätigtet.

Den 1. Martii, wie wir eine halbe meil vngefehr naher Weissenburg kommen, sindt wir vom Herrn Mikó Ferencz Schatzmeistern vnd Weighard Schulitz, Fürstl. Durchl. Raht mitt gewöhnlicher gratulation vndt darauff beschehener Dancksagung angenohmmen vndt mitt grossem stadtlichem Comitatz zu Rosz vff Ihr. Fürstl. Durchl. wagen mitt schwarzem tuch gantz oberzogen vndt 6 schwartzen pferden zu derer Residentzhauz geführet vnd auffm Schlosz einlogiret.

Den folgenden tag sint wir von Herrn Mikó Ferentz, Herrn Hoffmeistern Weighard Schulitzen vndt anderen Hoff Officirern, weil die Rätthe nach geendetem Landtage alhir vom Hofe auff Ihre gütter sich begeben, zu offener audientz bey Ihr. Fürstl. Durchl. geführet, die wir dann wegen noch hinterställiger mattigkeit zu bette in der Audientz Stuben liegendt gefunden, daselbst der von Koszputh nach vberreichung der Credention vndt gewöhnlichen curialibus vermög der Instruction die offenttliche werbung in beysein Herrn Gubernatoris, so vns ausz der Fürstin Kammer entgegen kommen, verrichtet, worauff Ihr. Fürstl. Durchl. durch Herrn Schulitzen die beandtwortung vndt dancksagung thun lassen, auch selbsten nach Ihr. Churf. Durchl. voraus vndt dero Churf. Gemählin, Churerben vndt gantzem Churf. hauses Zustandt sich befraget. Eben denselben tag seint höchstermelter Fürstl. Durchl. nachmittag zum erstenmahl nach dero Kranckheit die Lufft zu enderen ins feldt ausgefahren, lest sich auch mitt der gesundt ie lenger ie besser an. Diesen tag hatt nicht allein Herr Schulitz, sondern auch der Herr Gubernator selbst vns ersuchet vndt vornehmen, wir so woll aus Ihnen, als Ihr. Fürstl. Durchl. selbst oft gehaltenen vnterredung, das alhie im Lande nach S. abschied Fürst Gabriel Löbliecher gedechtnüsz gar leicht gantz gefehrliche motus, wann die Gottliche Güttigkeit vndt zwar Ihr. Fürstl. Durchl. zum besten solche nicht abgewendet, aus Enderung der Religion Ihr. Fürstl. Durchl. endtstehen können, sintemahl bereit vor einem Jahr durch Antrieb dem Hausz Österreich zugethaner Catholischen, von Caspar Sonioc, welchen Herr Stephanus Czaky, Stephan Haller vndt andere mehr adstipuliret, so weit verleittet. dasz sie im hertzen gantz Catholisch

gewesen. Als solches Herr Gubernator vndt andere vermärcket, ist Herr Gubernator anfänger dieses Rahtschlags gewesen, das die Fürstin einen Revers von sich geben müssen, bey der Orthodoxa Religion zu verbleiben, die Römische Catholische nicht anzunehmen; im fall es geschehe, solten die Vntersassen des Landes Ihres gethanen Eyds endtbunden, die beschene designation vndt succession zur regierung nichtieg vndt kraftlosz sein, weiln dann die Catholische woll gewarnt, das die Hertzogin damahln der Römischen Lehr zugethan vndt leicht absehen können, wenn sich die Fürstin offendtlich dazu bekennen würde, es ehe tumult vndt bluttvergiesen nicht abgehen möchte, hatt man Ihr. Fürstl. Durchl. dahin gebracht, dasz sie zu werbung etlieches Kriegesvolcks zu ihrer securitet gedachten Herr Czaky etliche tausent fl. vngrisch zehlen lassen. Als solches Herr Gubernator vndt seine adhaerenten vermercket, haben sie sich auch gestercket, dasz leicht ein bludtbadt darausz werden vndt die Fürstin in höchste gefahr gerathen können, weiln aber der Barmhertziege Gott Ihr. Fürstl. Durchl. Hertz vndt sinn geendert, dasz sie Ihren Irthum vndt Abgöttische lehr des Antichrists erkant, berewet vndt sich von gantzem Hertzem zum wahren Gottsdienst, erkanter wahrheit, rechter Religion vndt Gotteswordt gewendet, zur Communion mitt Herrn Gubernator vndt anderen Officierern sich gehalten, ist aller tumult durch sonderbahre Gottesgnade gestillet vndt ein gesetz gemacht, das niemand von den Ständen stärker als einhellig bewillieget auff dem Reichstage erscheinen solte.¹⁾ Wasz Römisch. Keyserl. Mayestet Abgesanter, Herr von Dietrichstein, Herrn Cardinals bruder baldt nach tödtlichen Abgang Fürst Gabriel Löblichster gedächnißz, wie imgleichen kurtz verwichener Zeit der eine Käyserl. Comissarius Pernesse Istwan nebenst einem Jesuitem, welcher eben den tag, als wir naher Weissenburck kommen, vfm wege vnsz begegnet, bey Höchstermelter Ihr. Fürstl. Durchl. alhie vnser gnädigsten Fürstin vndt Trawen verrichten wollen, soll Ew. Churf. Durchl. vermittelt Göttlicher hülffe künfftig eröffnet werden. Gott sey Danck, dasz es alles den Krebsgang gewonnen.²⁾

Als wir nun gegebener Instruction zufolge bey Ihr. Fürstl. Durchl. den 4. Martii vndt folgende tage privat Audi-

¹⁾ *Knesebeck jegyzete a lap szélén*: Not Lex lata, dasz Mann nicht stercker, alsz verglichen, vf einem Reichstage erscheinen solle.

²⁾ *Knesebeck jegyzete a lap szélén*: Keyserliche schickung ist, wie der von Koszputh mündtlich berichtet, dahin angesehen gewesen, die Hertzogin in Papismo zu stercken, zu welchem ende Ihre Keyserliche Mayestet ihr auch etliche Catholische Bücher zu stecken laszen.

entz gehabet, dabey vnserer Gnädigste Fraw vndt wir allein gewesen, haben sich Ihr. Fürstl. Durchl. auf den anderen punct instructionis erkläret, dasz sie in den 4 Jahren, als sie alhie gewesen, auf die versprochenen jährlichen 10,000 thaler mehr nicht als 10,000 fl. vngefähr empfangen, weniger als Ehegeldt der 15,000 Joachimsthaler Ihr zugewendet; wie sie aber im vbrriegem von Ihrem im Gott ruhenden Herrn vndt Ehegemahl versorget vndt gelassen, solches werde des Sehligen Hertzogen Testament ausweisen, darinnen Ihr. Fürstl. Durchl. am gelde 50,000 vngrische Dukaten, so viel Reichsthaler vndt so viel tausent fl. am münze doch mitt gewisser condition legiret, wie imgleichem ein ansehnliches am Silbergeschir, kostbarliechen Klenodien, Kleider vndt Schmuck vermachtet, so sich auf ein hohes belaffen. Das Testament hatt Herr Gubernator im originali bey sich, so wir biszhero auf vielfältig anhalten nicht fähig werden können, wie imgleichem aller anderen nothwendigen documenten, weilm solche theils bey der Cantzeley, theils bey Herrn Gubernatorn vndt anderswo vorhanden sein sollen. vnsz ist biszhero von Ihr. Fürstl. Durchl. dero Leibgeding allein in originali zukommen, nochmahl ein Extract aus dem Testament etlicher Legatorum, so Röm. Keyserl. Mayestet, Königl. wörden in Vngarn vndt Schweden, auch Ihr. Churf. Durchl. vom Sehligen Hertzogen verordnet, so auch Churf. Durchl. zugestellet werden soll. Auff dem dritten punct Instructionis erklären sich Ihr. Fürstl. Durchl., dasz nicht allein von Fogaras in Siebenbürgen vndt Munkatz in Vngarn darauff 300,000 fl. stehen, sonderen auch vom Hause Vins, so Ihr Sehliger Hertzog vndt gemahl verehret, bey dessen lebzeiten nichts empfangen, daher sie auch, wie hoch die jährliche Einkünffte zu bringen weren, eigentlich nicht wissen könnte. Es weren woll ansprüche auf benante heüser vor diesem gewesen, möchten vielleicht auch noch woll sein, were aber biszhero deswegen nichts gesucht worden, ohne dasz die Käyserl. Commissarii, nachdem in Religionssachen der successus nicht, wie man gewolt, fordtgehen wollen, zu Munkatz vnd Tokay der Fürstin einträge zu thun vndt etzliche dazu gehörige gütter vndt Weinberge einzuziehen wolten, so die Fürstin so viel möglichchen verhütten vndt in ihrem Rechtem sich zu manutenirn, im willens auch des fals bereit an Röm. Käyserl. Mayestet geschrieben vndt resolution erwartete. Wir vermercken auch, das unsere Gnädigste Fraw gesonnen vorbenante gütter in posses zu behalten, sintemahl da gleich Ihr. Fürstl. Durchl. ihren widtwenstandt verrücken solte. dasz Hausz Munkatz dennoch vermög der Hewrathspackten Ihr. Fürstl. Durchl. verbleiben müste, biesz die darauff stehenden

300,000 fl. endtrichtet. So kan Ihr. Fürstl. Durchl. das Hausz Fogarasz, so lang sie Fürstin ist, auch nicht endtrahten vndt in andere Händt kommen lassen, weiln Ihre vornembste sachen daselbsten in verwahrung stehen, auch da sie es wieder abtrenten solte inhalt angezogenen pactorum dotalium 100,000 fl. vngerischer Wehrung Ihr refundiret werden müsten. Auff Winsz würde sich schwerlich iemandt finden, so geldt zahlen wolte, imgleichen auff Tokay, darüber die Fürstin keine besondere verschreibung hatt, ohn daz sie mitt demselben Rechte, wie Ihr Sehligter Herr vndt Ehgemahl es besitzt, lautt Keys. verschreibung. Ob die Fürstin obgedachter Heüser genuchsam versichert können, Ihr. Fürstl. Durchl. selbsten nicht vorgewissendt sein, weiln sie meistentheils mitt Vngarn müssen besetzt werden, doch wirdt man darauff müssen bedacht sein, wie dieselbe, so viel müglich, durch trewe leütte erhalten werden möchten.

Weiter haben wir in gegebener Instruction bisz hieher nicht verfahren können. Wir befinden aber Gnedigster Churfürst vndt Herr, wie Ihr. Fürstl. Durchl. auch selbsten oftmahl erwehnet, auch sich erkläret, daz sie sehr wehnieg leütte, ia fast keinen eintziegen menschen vmb sich habe, dem sie sich gänzlich vndt sicher vertrauen möge, vndt hatt es mitt der regierung dieses Lande bey weit einen anderen Zustandt, als bey Lebzeiten des Seligen Hertzogen, es eräugen sich täglich noch miszverstandt zwischen Ihr. Fürstl. Durchl. vndt den Herrn Gubernatorn, die wir doch nach anleitungen von E. Churf. Durchl. ertheilten Instruction, auch erheischen der Nothurft vndt itziegem Zustandt nach zum besten zu kehren vndt zu dissimuliren vns angelegen sein lassen. Die Officirer vndt unterthanen sind nicht in solcher furcht, wie hiebevör bey lebzeiten Fürsten Gabrielis, welcher es dahin gebracht, daz er gantz absolute regiret. Es wollen der Fürstin viel Einträge inn Ihren Intraden von einem vndt dem anderem geschehen, wie dann Herr Gubernator als er vns einmahl ersuchet, sich verlautten lassen, es hetten Ihr. Fürstl. Durchl. anietzo kaum den fünfften theil der Einkünffte, so sein Herr Bruder Sehl. gehabt; die uhrsach, wie die Fürstin berichtet, sint vnter andern diese, weiln der Sehligte Hertzog seiner familien viel heüser vndt gütter verehret, nochmahl vermög des Schlusses aufm Landtag ihren vielen, denen Ihre gütter eingezogen, wieder restituiret vndt andere uhrsachen mehr. So ist auch unsere Gnädigste Fraw in allen täglichen fürfallenden geschäftten, rathschlägen vndt verschiedenungen fast gar allein, hatt keinen rechten trewen menschen, auf den sie sicher bawen könte vndt obgleich durch vnser Weh-

nigkeit etwas zurecht gebracht vndt Ihr. Fürstl. Durchl. gerathen werden möchte, so von doch solches nicht lang bestandt haben, sintemahl zu allen verlauffenden neuen sachen neue consilia genommen werden müssen vndt dergleichen händel vorgehen vndt künfftig vorlauffen möchten; darüber wir nicht instruiert, auch ohne E. Churf. Durchl. besonderen befehlich vndt anordnung vns nichts vorzunehmen gebühren will, derowegen es auch zum höchsten von nöthen, sobaldt wir vermög Göttlicher verleyhung diese Legation verrichtet, dasz ie ehe ie besser strack nach geschehener vnserer künfftigen mündlichen Relation, welche aus allerhandt uhrsachen der feder nicht zu committiren, E. Churf. Durchl. gnädigst darauff bedacht sein wolten, wie ein ansehnlicher qualificirter, in Regierungssachen, iure publico vnd privato woll erfahrner mann nebenst einem vertrauten Secretario, oder wie es Ihr. Churf. Durchl. gefällig, anhero gesandt, das derselbe stetig am Hofe bey Ihr. Fürstl. Durchl. auffwarte vndt deroselben in allen fällen, in Regiement, berathschlagungen vndt verrichtungen einrätzig vndt behülflich wehre, welches den, wie wir von fürnehmen Herrn des Landes, auch den Herrn Gubernatore selbst vernohmmen, nicht allein für nöhtig erachtet, sonderen auch von männiegliehen woll aufgenommen werden wirdt, wie sonder zweiffel Ihr. Fürstl. Durchl. Vnsere gnädigste Fraw Ihr. Churf. Durchl. hierumb selbst scriefftlich ersuchen wirdt. Es wollen Ihr. Fürstl. Durchl., das wir bey dero bisz auff künfftig Quasimodo geniti verharren sollen, auff welche Zeit ein Gerichtstag naher Clausenburck angesetzt zu endtscheidung etzliecher gerichtshändel, so auch die Fürstin selbst concerniren vndt auf rechtsgehaltenem Reichstage dahin rejiciret worden. da alsdan die Stände im nahmen E. Churf. Durchl. anzureden vndt nach laut der instruction mitt denen zu handelen gelegenheit sein wirdt. Immitelst wollen wir keinen möglichsten fleisz sparen alle Capita Instructionis in acht zu nehmen vndt mitt Gottes hülffe zu verrichten, das also nach geendeter Zusammenkunft von Clausenburck geliebt es Gott vnserer Zurückweg zu E. Churf. Durchl. wir nehmen möchten. Morgendes tages schicken Ihr. Fürstl. Durchl. dero Dienern Heinrich Dreyling ab naher Constantinopel, das Er nebenst dem ordinario Abgesandten, so stets im nahmen der Fürstin von Siebenbürgen daselbst verharret, deroselben Wollfardt woll in acht habe, mitt welcher occasion wir E. Churf. Durchl. schreiben an die daselbst residirende Oratorn der Kön. Würde ausz Franckreich vndt Engellandt, wie auch der H. Staden nebenst vnseren brieffen zugefertieget vnd nach anweisung der instruction vnserer gnädigsten Frawen geschäfte an der Porten aufs beste recommendiret.

So wir E. Churf. Durchl. in vnterthänigkeit nicht verhalten, thun dieselbe zu langwieriger gesundtheit, glücklieger regierung vndt allem Churfürstl. wollergehen dem Allerhöchsten, vns aber zu dero Landtsfürstlichen beharrlichen Gnaden demütiest empfehlen. Geben Weissenburckg in Siebenbürgen, den 10. Martii 1630.

E. Churf. Durchl.

vnterthänigste gehorsame Diener

Johan von Koszpoth, m. p.

Friderich v. Götzen, m. p.

Christoff Napsz, m. p.

Külczim: Dem Durchleüchten Hochgebornen Fürsten vndt Herren, Herrn Georg Wilhelm, Margraffen zu Brandenburg, des Heyligen Römischen Reichs Ertz Cämmern vndt Churfürsten in Preußen, Gülich, Cleve, Berge, zu Stetin, in Pommern, der Cassuben vndt Wenden, auch in Schlesien, zu Crossen vndt Jögerndorff Hertzogen, Burgraffen zu Nürnberg vndt Fürst zu Rügen, Graven zu der Mark vndt Ravenspurg, Herrn zu Ravenstein, Vnserm Gnädigsten Churfürsten vndt Herrn.

(Eredetije a berlini titkos államlevéltárban.)

XXII. 1630. m á r c z. 11.

Durchleuchtiger Hochgebohrner Churfürst, gnädigster Herr.

Ewer Churfürstlichen Durchleuchtigkeit seindt meine vnterthänigste, gantz gehorsame, pflichtschuldige trewe jederzeit bereit. Es werden Ew. Churf. Durchl. ausz Vnser vnterthänigster Relation, wo weit wir in Vnser anbefohlenen Verrichtung kommen, gnädigst zu vernehmen haben. Daneben aber habe ich mitt wenigen Ew. Churf. Durchl. von der Hertzogin Siebenbürgen kurtz vor vuser ankufft Ihrem muheseligem Zustande vnterthänigst zu notificiren nicht vnterlaszen wollen, welcher maszen höchstgedachte Ihre Fürstl. Durchl. von der Bábstchen faction, so wol in Welt acht geistlichen sachen noch bey lebzeiten des Seeligen Hertzogen also verfährt vnt verleitert gewesen, dasz nicht allein bey Ihrer Wahl vnt angetretenen Regierung ein grosses blutbadt, sondern auch Ihre Durchl. selbst eigene ruin vnt euserste Interitus entstehen sollen. In betrachtung da derselben Faction Ihr consilia mitt öffentlichen declaration zur bábstischen Religion Ihrer Durchl. einen effect erreichen sollen, hatt der Allmechtige gott ausz seiner sonderbahren schikung es ohn gemacht, dasz dieselbe practicaten mitt allem dem Volk 5000 Man, welches Ihre Durchl. die Hertzogin selbst mitt eigenem gelde werben lassen, von sich selbst, die sie niemals gejaget, die flucht geben. Alsz solches Ihre Durchl. gesehen, dasz sie von Ihnen verlassen, seindt sie in grosze schwermüchtigkeit Ihres gewissens gefallen

dasz Ihre Durchl. fast in die euserste gefahr der Seelen, wol leibes gesundtheit gerahtten, davon nicht gnugsam zu schreiben. In betrachtung damahls der hellische geist in dem hochbetrübten Acte scheinbahrlich (gott erbarme es) seine macht ostendiret, dasz nicht zu gedenken, ob jemahls an solcher hohen staats personen solch schrecklich exempel geschehen wehre, vber von ich anitzo vnstendiglichen nicht berichten wil. Gott dem höchsten aber sey lob vnt danck gesaget, dasz derselbe sich ausz gnaden viel mechtiger erzeiget vnt Ihre Fürstl. Durchl. von des feindes versuchung vnt anxietatibus conscientiae liberiret, dasz sie nunmehr den greuwen des abscheuwlichen Babstumbs nicht allein fahren laszen vnt sich wiederumb zur vorigen erkentnusz reiner Wahrheit des göttlichen Worts verstanden, auch solches mitt empfohlung des hochwürdigsten Abendmahls bezeiget, sondern auch alle der Bābster Ihre practiken, was Ihre anschläge gewesen, öffentlich entdecket, sich der Factionen entschlagen vnt daszjenige, wasz sie ausz menschlicher schwachheit begangen, beklaget; dahero die andere Landstände angesehen, sie vermeinet, dasz Ihre Durchl. wieder Ihre versprechung halben handeln sollen, dennoch Ihr. Durchl. nicht vorwerffen, sondern nochmahls vor Ihre Landesfürstin erkandt mitt vntertheniger bitte, damitt dieselbe bey Ihrer Religion verbleiben vnt die Stände bey Ihrer freiheit erhalten wolle. Ist also (gott lob) wiederumb, was vorhin zimlichen verderben gewesen, durch gottes hülffe gebesert, anitzo kommen Ihr Durchl. auch etlicher maszen zu Ihrer vorigen gesundtheit, gott der herr helffe weiter.

Eins kan ich in gewissen, was Ihr Fürstl. Durchl. mir in gnaden entdecket, nicht verschweigen, sondern dasselbe Ew. Churf. Durchl., derer hievon noch kaum werden wisendt sein, entdecken, nemblich dasz (leider) Ihre Fürstl. Durchl. die Hertzogin von Braunschweig in gewisser Wahrheit durch der gottes lesterlichen vnt verführesten leite persvasiones apostasiret vndt abgefallen, welches Ihre eigene schreiben, da sie an Ihre Fürstl. Durchl. anhero geschrieben, bezeigen, in welchen sie (nach empfangenen bericht vom Simon Debling dem Emisario, so zu Königsbergk gewesen, von hiesiger hertzogin Zustant in Religionssachen vernohmen) sich hohlhen erfreuwet vnt Ihrer Durchl. gratulirt, dasz sie Gott den herrn glauben, wer sie erleuchtett vnt die Bābstische religion erkennen laszen wünschendt, damitt Ihr Durchl. in gutter Stanthafftigkeit bisz an Ihr ende dabey verbleiben möge undt sie hette Ihr hievon lengst schreiben wollen, wan sie nicht befürchtett, dasz es zu zeittig hette auszkommen sollen. Dero wegen stelle ich Ew. Churf. Durchl. vnterthänigst anheim, wie höchstgedachte

Ihre Fürstl. Durchl. wiederumb auf den rechten Wegk zur vorigen Wahrheitt zu bringen sein.

Die Regierungssachen betreffendt sindt dieselben auf gewisse conditiones vndt zu ordnung des herrn Gubernatoris, wie auch zwölff consiliariorum fundiret, vnt weiln es vor diesen ein gewissen zufforderst bey lebzeiten des Seliger herrn, welcher absolute gubernirt, sindt Ihrer Durchl. biszhero in dero Regierung zimliche einträge geschehen, dasz dahero nicht allein grosse vnordnung entstanden, sondern auch Ihr. Fürstl. Durchl. mitt dem Herrn Gubernatore in zimliche diffidentz gerathen. Weiln wir aber sehen, dasz es ohne gutter Wmrewlickeitt der beyden hielte nicht wol zugehen kan, bemühen wir vns aufs höchste, wie höchstgedachte Ihr. Fürstl. Durchl. mitt dem Herrn Gubernatore in gute confidentz zu bringen wehren.

Es ist an vergangenem Landtage eine sonderliche disposition wegen des Aerarii gemacht, worüber der Herr Mikó Ferens eine sonderliche Instruction erteihlett vndt er vor seine person zum Schatzmeister geordnet, können aber noch hinter die Instruction nicht kommen, die man sich scheuwet, dasz wir Ihren in vielen sachen nicht gutt hoffen werden, zufforderst was Ihrer Durchl. der Hertzogin eigene kammergefälle von den Leibgedinge betreffent, in dem sie dahin prodisirt, damitt dieselben dem Lantkasten möchten zugeeignet werden; wie sie Ihre Durchl. die Hertzogin auch fast dahin persvadiret, weiln es aber ein vngerimbtes vnt nie gewöhnliches Wergk ist, sindt wir darob, dasz Ihre Durchl. kammer Intraden, so von den Leibgedinge, Bergwerk, Ochsenhandel, Saltzgruben vndt andere gefälle mehr herrühren, von dem Lantkasten oder Publico aerario separiret vnt vnter Ihre Durchl. eigener gewalt vnt zu Wahrung sein mögen.

Die Hoffhaltung oder der Hofflager ist auch in grosser Vnordnung, in dem alles so confuse hergeheth, dasz es eine gute reformation bedürfftig. Herr Folmar ist noch bisz dato nicht angelanget, dahero Ihre Durchl. an Ihn eine eigene post abgefertiget. Weiln, gnädigster Churfürst vnt Herr, die Hertzogin Ihr. Fürstl. Durchl. eines vornehmen mans, der in Regierungssachen wol geubet, höchster maszen benötiget, also bitte dieselbe Ew. Churf. Durchl. gantz freundschwesterlichen, damitt entweder Herr von Knesebeck, oder Herr Winterfeld nebenst einem Secretario, der Ihrer Durchl. Schatzkammer vnter henden trewlichen haben möchte, von Ew. Churf. Durchl. möge geschickt werden vnt so lange verbleibe, bisz sich vngefehr die Zeitten enden mögen. Wir an vnszern ort befürchten vns sehr damitt inmittelst, wan wir weckkommen, daszjenige, was in der Zeitt ist wenig zurecht gebracht vnt alle praeju-

dicia verhüttet gewesen, nicht mögen verbigestesten vndt ver-
 rücket werden. Anitzo ist es an dem, dasz wir alle die beschwer-
 nusz vnt gravamina Ihrer Fürstl. Durchl. vernehmen wollen
 in meirung, solche dem Gubernatori vnt den Consiliariis vor-
 zutragen, wie nehmlich Ihrer Durchl. in dero von Gott gege-
 benen Regierung keine einträge, wie es (leider) biszhero gesche-
 hen, mögen gethan werden, wehre es ßen eine sache, dasz
 man sich darin nicht verstehen wolte, hatt man ein gutt mit-
 tel dem vorzukommen vnt dasjenige der Lantschafft, welche
 Ihrer Durchl. Sorten hilten tuhtt, am künfftigen termino
 Quasimodo vorzutragen, zweiffeln aber nicht, man wieder sich
 accommodire das, was Ihrer Durchl. Wolfahrt musz des Herrn
 Gubernatoris Wolergehen herrühren. So die Landtschafft dem-
 selben nicht allerdinges auch nicht wol wollen, den er ausz
 Ihrer Durchl. gnedigen schutz solches officium nunmehr bedie-
 net. Der Lantag, welcher mehrentheils zu Execution der Ablat-
 toren angesetzt, in welchen Ihrer Durchl. Aeconomien wol
 in acht zu nehmen sein werden, weiter in die 3 oder 4
 Wochen wehren, also dasz wir kaum acht tage vor pfingsten
 von Clausenburgk werden aufbringen können. Inmittelst wol-
 len Ew. Churf. Durchl. auf eine solche person gnedigst
 gedencken, mit welcher sie Ihrer Durchl. Gratificiren können,
 den es nicht allein vmb Ihrer Durchl., sondern auch selbst Ew.
 Churf. Durchl. Wolfahrt zu tuhn. Wen Ew. Churf. Durchl.
 wissendt wehren, wie es mitt diesem Zustandt alhie beschaffen
 wehren, würden dieselben kein bedencken tragen, ehester occa-
 sion Ihrer Durchl. bitte zu wilfahren vnt wolte mir nichts
 mehr wünschen, alsz dasz ich eine halbe Viertelstunde bey
 Ew. Churf. Durchl. sein muge daszjenige, wasz sich in schriff-
 ten nicht will notificiren laszen, vntherthenigst zu berichten.
 Den Schulitzium, welcher Ihrer durchl. biszhero vor einen
 Kammer Rahtt ohne abgelegten Eyden gedienet vnt an ver-
 gangenem Landtage den Indigenatum bey den Ständen erlan-
 get, haben wir denselben, wie billich vnt bey allen Fürstl.
 Standes Personen gewöhnlich, morgendt tages in gebührenden
 Eydts pflicht laut des Teutschen formulars auf bestehen Ihr.
 Fürstl. Durchl. in Willens zu nehmen, welches er, ohne wir
 Ihm auf Ihren Durchl. geheisz vorgetragen, nicht recusiret.

Ihre Hochfürstl. Durchl. haben sich durch einen vnter-
 thönigsten schreiben bey Ew. Churf. Durchl. schwesterlichen
 excusiren laszen, dasz sie nicht mehr an denselben schreiben
 können, dennoch bisz dato Ihre Leibes Schwachheit nicht
 zugelassen vnt mag Vuser herr gott wiszen, wasz es mitt dem
 morbo sein eine beschaffenheitt hatt, ob derselbe immediate
 vngott oder bösen leuten herrühren. Vberschicke Ew. Churf.

Durchl. etliche Ducaten von Ihrer Durchl. geprege, die sie bey angetretener Regirung haben schlagen laszen. Womitt Ew. Churf. Durchl. dem schutz des höchsten in Vntherthenigkeitt trewlichst empfehendt. Datum Weissenburgk, den 11. Martii anno 1630.

Ew. Churf. Durchl.

vnterthäniger, gehorsamer diener
Johan von Kospoth.

Post scriptum.

Gnedigste Churfürst vndt herr. Es haben Ihre Fürstl. Durchl. mich nochmals gnedigst erinnert, Ew. Churf. Durchl. in dero nahmen freuntschwesterlichen vor meine person uber vntherthenigst zu ersuchen, damitt Ew. Churf. Durchl. gnedigst geruhen wollen die jungen personen vmb die Zeitt abzuschicken, damit dieselben vngefehr acht oder 14 tage vor vnsern aufbruch alhiero gelangen können. Ich aber vermeine, person befinde es für rahtsambst, wenn sich mitt der gesundtheitt Ihr. Durchl. an, wenn zur beszerung erlaszen mochte, dasz die abschickung Ew. Churf. von vnser ankunfft nicht geschehen möchte, ausz verstehen Ew. Churf. Durchl. von allen vnt jeden, was sich durch schriffht acht wil thun laszen bester maszen zu informiren. Wie wol ich ubermorgen (gelibds gott) durch eine vertrewliche person Ew. Churf. Durchl. von vielen in geheimb vnterthenigsten bericht tuhm wil.

Külczim: Dem Durchleuchtigsten Hochgebornen Fürsten vnt Herrn Georg Wilhelmen, Marggraffen zu Brandenburg, des Römischen Reichs Ertzkammerer vnt Churfürsten, zu Jülich, Cleve, Bergen Hertzogen etc. meinem gnedigsten Churfürsten vndt Herren zu selbst eigen henden.

Knesebeck irásával a lapok szélén: Not. Welher gestalt die Hertzogin zu Siebenbürgen zur Catholischen Religion verführt worden, vndt wie sie, vivente adhuc principe, zu derselben getretten vndt die Reformirte abjuriret in gehaimb, publice aber doch noch Professionem Reformatae Religionis simuliret, auch sich der Communion noch gebraucht, aber doch das gesegnete brodt zu ermehlen ausz dem Munde wieder genommen; wie sie auch einen Morgen heimlich in den Pápstischen Kirchen zur Communion gehen wollen. wenn Ihr die heimlichen ausgänge im Weissenbürgischen hause nicht mit sonderbahren schlössen vorhengt gewesen; wie sie auch hierüber vndt aber andere mehr sachen, so mann nicht auffschreiben müg, in höchste angst vndt leibliche besitzung des Teuffellsz gerathen vndt entweder lautter Verzweiflung vndt blasphemien geredet, oder gar sprachlosz gewesen. Zuletz aber endlich wieder von Gott erlöset worden vndt trost empfunden. darauff serio poenitirt, particulatim die begangne vnthaten confitirt, auch die Papistische bücher, bilder. relique vndt andere Zaubereystücke von sich gegeben vndt darauf die Reformirte Religion wieder bekant vndt den heiligen Abendmahll auffentpfangen. Dasz ist Ihrer Churf. Durchl. mündtlich referirt worden, ich habe dieses wenige dennoch auch, weil es notabilis historia vndt zu Gottes ehre gerechet, mit eigen aufzeichnen wollen. Es hatt diesz gantze werck von etlichen Papistischen Leuten hergerühret, denen die Hertzogin

gahr zu viell familiaritet vndt credits eingereumbt, die haben Ihr ein absolut regiment eingebildet vndt ihr den Gubernatorem vndt andere reformirte, so es trewlich mit ihr gemeint, aber die observationes praemissarum conditionum|urgiret, verhasst gemacht. Alszt suchten sie der Hertzogin Potestet einzuziehen oder woll gar das regiment an sich zu ziehen; dieser streich ist ihnen angegangen vndt hat die Hertzogin nicht allein eine hohe disaffection gegen den Gubernator geschöpft, sondern auch dem Stephano Czaky, so der vornehmste in diesem Spiell vndt der Hertzogin mignon, geldt gegeben volck zu werben, deszen er einen anfang gemacht vndt den Gubernatorn vndt andere auszen Wege reumen wollen. Es ist aber entdecket vndt sein volck diszipirt. Er wehre auch vor der hertzogin gemach in stück gehawen worden, wo er nicht heimlich entkommen vndt sich celeri fuga salviret. Es hat der Gubernator vndt der ob. Solyimi David hierüber hefftig vor der hertzogin geklagt, sich aber diesen Czaky beschwert vndt zwahr in seiner praesenten. Zolyimi David Ihm auch den todt geschworen vndt der Gubernator seinen sebell ausgezogen undt der hertzogin in die handt gegeben, Seinen halsz hingehalten vndt gesagt, finde sie einig vnrecht bey ihm, solle sie Ihm den Kopf abhawen, wo aber nicht, so wolle sie doch auch trewen Dienern trawen vndt sich zu solchen bösen consiliis nicht mehr verleiten laszen. Daruff ist zwahr etwasz beszere confidantz mit dem Gubernatore geworden, aber doch der disgusto noch alzeit gegen Ihn schawet vndt doch der Czaky in credit geblieben.

Es soll aber doch eigentlich derselbe das Fürstenthumb an sich selbst zu bringen vndt die Hertzogin davon zu bringen gedencken, wozu eben das angesehen, dasz mann sie sub specie absoluti Principatus ad violationem praemissarum conditionum verleiten wollen, worüber sie der regirung verlustig würde.

Dem Palatino Ungariae Esterhasi soll dieser Czaky so viell remonstrirt haben. Er könnte doch, tanquam Extraneus, nicht fürst in Siebenbürgen sein, also möchte erst nur vff Ihn ankommen laszen; dagegen sollte er, Palatinus, die Güter Munkacz, Tokay vndt Fogaras bekommen, der General Cornis Sigmund aber des Gubernatoris güter. Diesz hat er gesucht vormittelst des hauses Österreich et Caesaris Romani durchzudringen, sich auch dazu einer gewiszer Person, mit Nahmen Johan Putnocki, am Keyserl. Hofe gebraucht. Er soll auch woll gar das matrimonium Ducissae affectiren vndt zu solchem ende sein habendes weib auszen wege zu reumen vorhaben; wie solches alles von dem von Koszpoth mit mehrem berichtet vnt zur Nachricht kürztlich anhero so zeichnet ist.

(Eredetije a berlini titkos államlevéltárban.)

XXIII. 1630. m á r c z. 15.

Ich Weigard Schulitz von Schulitzaw gewbe vnnnd schwere zu Gott, das ich der Durchleuchtichster Hochgebohrnen Fürstin, Frawen Catharinae, gebohrner Marggravin zu Brandenburg, des Heiligen Römischen Reichs vnnnd in Siebenbürgen Fürstin, Frawen etlicher antheil des Königsreichs Vngarn, Grävin der Zäckler, in Preüzen, Gülich, Cleve, Bergen etc. Herzogin, meiner Gnädigsten Landesfürstin vnnnd Frawen getrew, hold, vnterthänig vnnnd gehorsam sein wil, negst Gott Ihrer Fürstl. Durchl. Ehr, Reputation, Hochheit, Regalia vnnnd Rechte in acht nehmen, dero nützen vnnnd frommen nach meinem besten

Sie verstandt vnnnd vermögen trewlich suchen vnd fordern, allen schaden hergegen vnnnd nachtheil verhütten vnnnd abwenden. Inn allem verschwiegen sein, auch nichts ohne verlaubung meiner Gnädigsten Fürstin vnnnd Frawen irgend einem menschen offenbahren, sondern bis an mein letztes ende in die grube mitnehmen vnnnd nichts in denen sachen, so meine Gnädigste Fürstin vnnnd dero landen angehen, ohn dero vorwiszen vnnnd bewilligung vornehmen vnd ins werck setzen, weniger den Rathschlägen, so Ihrer Fürstl. Durchl. person vnnnd Hochheit, auch dero Land und leüten schädlich sein mochten, beiwohnen, sondern solche anschläge meiner Gnädigsten Fürstin vnnnd Frawen entdecken vnnnd in allem mit recht, trew, fleisz vnnnd verschwiegenheit mich also erzeigen, wie einem ehrlichen redlichen Biederman vnnnd einem getrewen geheimbtem Raht eignet vnd gebühret. Ich es auch gegen Gott meinem gewissen Ihrer Fürstl. Durchl. vnnnd menniglich zu verantworten gedencke, woran mich weder Freundschaft, noch Feindschaft, Gift oder gabe, noch eintzige sache hindern vnd abvendig machen soll. So war mir Gott helf und sein heiliges wort.

Diesen eidt hat Herr Weigard Schultiz in beysein Ihrer Fürstl. Durchl. in Siebenbürgen, Vnserer Churf. Brandenburgischen Abgesandten vnnnd den des Herren Gubernatoris Transylvaniae zu Weiszenburg in der Taffelstuben corporaliter abgelegt den 15. Martii, anno 1630.

(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XXIV. 1630. márcz. 15.

Ad Cornelium Haga.

Illustris et Magnifice Domine, amice singulariter nobis dilecte et colende.

Intelleximus cum ex literis Visirii Budensis tum ablegato ad nos ab eodem Visirio, propediem sibi Buda alio migrandum esse aliumque in locum suum missum iri Visirium. Cum autem semper hactenus idem Visirius propensionem animumque nobis rebusque nostris benevolum multis experimentis testatum fecerit et nostra multum intersit, ut diutius vicino ejusmodi et amico optime erga nos affecto frui liceat, ideo benigne ab Illustri Magnificencia Vestra requirimus, sedulo rogantes, omni cura, opera vigilantiaque in id incumbat Magnificencia Vestra, ne discessus dicti Visirii maturetur, sed ut tota futura aestate Budae subsistere possit, vel si hoc obtineri nequeat, Albam Graecam transferatur. Quod uti Magnificen-

tiam Vestram pro singulari erga nos studio facturam benigne nobis pollicemur, ita eandem, voluntati desiderisque nostris ut satisfiat, dexteritate, auctoritateque, qua pollet in Porta Ottomannica, plurimum effecturam speramus, Magnificentiam autem Vestram divinae protectioni commendamus. Datum Albae Juliae Dacorum, 15. Martii, anno 1630.

Magnificentiae Vestrae

benevola

(Katalin névaláírása hiányzik.)

(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XXV. 1630. márcz. 15.

Ad Cornelium Haga.

Illustris et Magnifice Domine Domine plurimum honorande.

Ex relatione Serenissimae Sacri Romani Imperii et Transylvaniae Principis Dominae nostrae clementissimae cognovimus Visirium Budensem brevi praefectura discessurum, aliumque quendam gubernationi Budensi praeficiendum esse.

Clementissime autem retulit nobis Serenissima Princeps, ad res in ditionibus suis stabiliendas admodum facere, ut diutius modernus Visirius Budae commoretur, cujus et eximiam animi propensionem et operam ad quasvis occasiones egregie novatam semper hucusque experta fuisset, nos proinde a potentissimo Electore Brandenburgico Domino nostro clementissimo ad Serenitatis Suae sororem dilectissimam ablegati, ut Serenissimae Transylvaniae Principis res negotiaque quaecunque pro virili promoveremus ac ope consilioque Serenitati Suae ubique praesto essemus, rem officio munerique nostro convenientem nos facturos arbitramur, si nomine Domini nostri clementissimi Magnificentiam Vestram officiose rogemus, curet sedulo Magnificentia Vestra, ne memoratus Visirius confestim Buda avocetur, sed per aetatem instantem integram eo in loco vicinisque Serenissimae Transylvaniae Principis aequae grata ac fructuosa subsistat. Operam hanc quam certe Magnificentiam Vestram esse praestituram Transylvaniae Principi speramus, in Serenissimum Electorem Domium nostrum esse collaturam et insigni hoc officio eundem devincturam sibi habeat persvasissimum Magnificentia Vestra. Cui omnia studia officiaque nostra perofficose deferentes, eandem divinae protectioni committimus. Datum Albae Juliae Dacorum, 15. Martii, anno 1630.

Illustris Magnificentiae Vestrae

studiosissimi

Serenissimi Electoris Brandenburgensis in Transilvaniam legati.

(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XXVI. 1630. márcz. 17.

Catharina etc. Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam. Ex literis fidelitatis tuae benigne percepimus, qua synceritate in fide nobis semel data persistere decreverit, cum iniquum ducat alio respectu fortalitii juramento obligari. Nos quidem primo nostro mandato mense Februarii fidelitati tuae insinuato, ne ad postulata dominorum commissariorum caesareae Majestatis juret, expresse interdiximus, aequum existimantes, ut bona dotalia a Serenissimo marito nostro post mortem nobis collata a caesarea Majestate nulla exceptione aut contradictione interveniente vicissim confirmata,¹⁾ ex nostra tantum dispositione ratione praesidii et legitimae possessionis administrentur et dependeant; tempore confirmationis enim neque juramenti, neque tormentorum restituendorum (quod grave admodum nobis accidit) ulla facta est mentio. Volumus itaque, ut omnino renuat juramentum, quocumque etiam modo exigatur, atque in nostram personam rejiciat, si quid in contrarium a dominis commissariis peteretur. Nos cum sacra caesarea Majestate debitis modis conveniemus, ipsamque de fide nostra et promissis integre observandis omni modo assecurabimus, si de possessore arcis tuta erit caesarea Majestas, de ministris non dubitandum, qui ad metum domini et moveri et subsistere debent. Tormenta in locum abductorum expediemus propediem, quae ita collocanda et curanda sunt, ne facile detrimentum patiantur; quae causa bonorum a nobis petiit (cum hactenus de conditione arcis nostrae Munkacziensis et pagorum eo pertinentium nullam integram relationem exquirere, neque proventus exacte rescire potuerimus, provisor enim illico dimissus nec rationem reddidit, nec urbarium transmissit) iis ex instanti deferre non possumus. Experientes autem brevi, qua clementia fides ejus hactenus multis modis probata apud nos aestimetur, quam primum residua negotia hic in Transylvania componemus, de statu ejus ita providebimus, ut qualitercumque cadat eventus, rebus ejus ubique bene consulatur. Weichardi Schulitzii consilarii nostri intimi affinemus, Albertum Saak, quem ex schola Lelesiensi ad instantiam ejus in arcem deduci curavit, ad proximum terminum Claudiopolim sub tuta comitiva ad nos expediat et quaecumque de rebus in confiniis et hinc inde gestis intellexerit, ea prima occasione fideliter perscribat. Eidem de caetero principali

¹⁾ *Más irással a következő megjegyzés a lap szélén:* Note. Sie wirdt der keyserlichen confirmation gedacht, so vber die Pacta Dotalia ausgegangen sein soll.

nostra gratia benigne propensi manentes. Datae in Thermis Giogianis, 17. Martii, anno 1630.

Kivül más irással: Copia literarum a Serenissima Transylvaniae principe ad capitaneum arcis Muncaciensis scriptarum 17. Martii 1630.
(Másolata a berlini titkos államlevéltárban.)

XXVII. 1630. márcz. 19.

Generose domine amice observandissime.

Servitii nostri paratissima commendatione praemissa.

Aldja meg Isten kegyelmedet kívánsága szerint való sok jókkal, kedves jó egészséggel. Ez mai napon adák meg minekünk az kegyelmed levelét, melyből értettük, hogy kegyelmed is az mi kegyelmes császár és koronás király Urunk ő fölsége hűségére (az mint több ő fölsége hivei) juramentumot praestálni akarja, vévén elegendő informatiót az erdélyi fejedelemszontól és az országtól is. Instal kegyelmed azon, hogy az juramentumnak depositiójára ide bejövetelre ne erőltetnének kegyelmedet, mivel beteges állapotja miatt be nem jöhetne, mi is arra nézve és minthogy holnapi napon innét eloszolunk, ő fölsége parancsolatja szerint fel kellettén sietnünk, biztuk azon dolgot judex curiae Uramra ő kegyelmére, az ki ennek az földnek gondviselője és egyik fő commissarius, hogy ő kegyelme előtt az juramentumot letegye kegyelmed több tisztviselőkkel együtt. Kegyelmedet azért szeretettel intjük, kegyelmed ez jövő szombatra jőjön az homagiumnak depositiójára Visolyba az több tisztviselőkkel együtt; az tisztviselők ha szintén egyszersmind nem jöhetnének kegyelmeddel, az kik közülek otthon maradnak, más terminusra, melyet judex curiae és generalis Uram ő kegyelme praefigal nekiek, personaliter compareáljanak és hasonlatosképen az humagiomot praestáljanak, mely kegyelmed fidelitása császár Urunk ő fölsége előtt is kedves lészen. In reliquo eandem G. D. Vestram diutissime feliciter valere exoptamus. Datum Cassoviae, die 19. Martii, anno 1630.

Gener. D. Vestrae

amici ad serviendum paratissimi

Joannes Pyber, m. p.

electus episcopus Agriensis.

Comes Mel. Alaghy de Bekeny, m. p.

Stephanus Ostrozyth, m. p.

Stephanus Nyáry, m. p.

Caspar Ordódi, m. p.

Sigismundus Péchy, m. p.

Külczim: Generoso Domino Johanni Ballingh, arcis et praesidii Munkács supremo capitaneo etc. domino amico nobis observandissimo.

(Eredetije a berlini titkos államlevéltárban.)

XXVIII. 1630. márcz. 22.

Serenissima Princeps Domina Domina mihi semper clementissima.

Servitorum meorum humillimam obligationem.

Minden dolgaiban szerencsésen áldja meg az uristen felségedet.

Az elmúlt napokban hozták vala felségednek két rendbeli kegyes parancsolatját, az melyek közül az egyikben, úgy mint az elsőben, azt parancsolja felséged, hogy az commissariusoknak halasztást tegyek az juramentumnak deponálása felől; az másikban pedig azt parancsolja, hogy nem akarván felséged ansát adni, annak okáért Kassára bemenjek és az juramentumot deponáljam, ily okkal, hogy az mennyiben az felséged igazsága és az mi felségedhez való kötelességünk meg ne bántódjék; de mivelhogy felséged sem az juramentumnak formáját nem declarálta, sem nem instruált oly móddal, az ki mellett bátorságosban mehettem volna be, így azért kegyelmes asszonyom csak vakmerőképen nem merék bemenni, félvén attul, hogy netalán oly dolgokra fogtak volna erőltetni, az ki mind felségednek s mind az hazának derogálhatott volna. De hogy jobb móddal lehessen az dolog meg, felségednek akarám alázatosan értésére adnom, hogy én mind ez ideig sem mentem be, noha szünetlen solicitáltak, mentvén magamat és halasztván, noha meg is irtam nekik, hogy elmegyek ily conditíóval, ha az köszvénybeli nyavalyám megengedi. Könyörgök azért alázatosan felségednek mint kegyelmes asszonyomnak, hogy felséged mentül hamarébb kegyelmesen úgy instruáljon ez dolog felől, az mint legjobb és ha méltó, felséged lenne azon, hogy Kassára ne kellessék mennem; de ha egyéb abban nem lehetne, hanem ugyan be kellessék mennem, legyen úgy bemenetelem, hogy se az felséged méltósága meg ne bántódjék s én is pedig felséged alázatos hiva bátorságos lehessen az felséged parancsolatiban és instructiója mellett és hogy ha szintén valami illetlen dolgot kívánnának is az juramentumban, én is viselhessem úgy magamat, hogy felségednek méltósága meg ne bántódjék. Szükségesnek itélném lenni, hogy ha a felséged bölcs tanácsának is tetszik, hogy egy assecuratoriát kellene tülük venni, az kitül illenék, hogy ha az ú kívánságuk szerint nem lehetne az dolog, hogy békességes visszajövetelem lehessen; mert elhigyje felséged, hogy igen neheztelik az én állapotomat, kiváltképen Nyáry Uram igen neheztel; mindazáltal én senkivel sem akarok gondolni az felséged kegyelmes parancsolatja ellen, én mindenekben az felséged kegyességében biztam és ahhoz ragaszkodtam és az mi legjobbnak tetszik, felséged úgy

cselekedjék, könyörgök felségednek, én már csak szintén az felséged kegyelmes parancsolatjától várok.

Ezek után tartsa meg az uristen felségedet szerencsés jó egészségben sok esztendeig. Datum ex arce Munkács, 22. die Martii, anno 1630.

Felségednek

alázatos hive
Ballingh János m. p.

P. S. Felségednek alázatosan akarám ezt is jelentenem, mivelhogy az vármegyék holmi contributiókat vesznek fel gyakorta császárhoz való követeknek és szinte most is valami harminczöt lovast is rendeltek ide az jószágra, hogy egy hónapig tartsuk őket, mivelhogy az vármegye végezésébül lött, abbul meg nem óhatom az jószágot, mivel az vármegye is minden dologban faveal az ő felsége jószágának, és ha miben ki nem telik, jó akarattal is vagyon felségedhez a vármegye; úgy itélem, hogy méltó affélébül egyetértenünk az vármegyével; mindazáltal felséged kegyelmesen parancsoljon, innen el is rendeltük őket.

Külczim: Serenissimae Principi ac Dominae Dominae Catharinae, Dei gratia natae Marchionissae Brandenburgicae, Sacri Romani Imperii, Transylvaniaeque Principi, partium Regni Hungariae Dominae et Siculorum Comitissae, Juliae, Cliviae, Montium Ducissae etc. Dominae Dominae mihi naturaliter clementissimae.

(Eredetije a berlini titkos államlevéltárban.)

Közli: —A —A.

A KOLOSMONOSTORI KONVENT LEVÉLTÁRA.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

A gyula-fehérvári káptalani levéltár maradványainak előre bocsátott részletes bemutatását nem fejezhetem be jobban, mintha a kolosmonostori levéltár honnmaradott irományait is rövid kivonatokban, az idő rendje, és az általam eddig követett rendszer szerint ide csatolom.

Nem lehet czélom a káptalan, s a konvent történetének fejtegetésébe elegyedni. Csak mint kimagasodó, s az eddig itt közölt s közlendő okmányok által is igazolható tényt említem, hogy az erdélyi káptalan alapítását Szent Istvánnak, a kolosmonostori konvent eredetét pedig Bélának, és Szent Lászlónak tulajdonítja a tiszteletre méltó régi korszak. Mindkét intézet folytonos megerősödésben 1556-ig folytatta működését, midőn váratlan, és véletlen csapással, minek alapokait fejtegetni nem ide tartozik, mind két intézet, (úgy mint maga az erdélyi és váradi püspökség is), confiscálva, és amint újabb időben mondani szokás, saeculárizálva lett. Az okok között volt egy anyagi is: terjedelmes földbirtok és jövedelmek fejedelmi kézre kerítése, melyre az erdélyi fejedelmi hatalomnak eme szorongatott korszakában, hogy könnyeben tengődjék, és erősödjék, a politikusok nézete szerént, kik a régi joggal nem törődtek, szükségé vala.

A régi erdélyi káptalan, és kolosmonostori konvent, nagy birtokkal, szép jövedelmekkel, jeles tehetségekkel felruházva, a nehéz viszonyok, tatár s törökdúlások daczára is virágzó volt, s a magyar közjog szerént *liber baronatus* jogaival birt, külön *birósága* volt, *banderiumot tartott*, még a kolosmonostori *apát is*, még Zsigmond király alatt is, mert Erzsébet királynétől nyeri az apátság a hadmentesség kiváltságát. Mindkettő az *országgyűléseknek is tagja volt*, s mint *közhitelű hely, locus credibilis*, működött. Levéltára az erdélyi káptalannak a Szent Mihály főangyalról nevezett gyula-fehérvári székesegyház sekrestyéjében, a kolosmonostori konventnek a Kolostormonostoron lévő apát-

sági templomnak (miből napjainkra csak a szentély egyrésze maradt fenn) sekrestyéjében vala elhelyezve.

A levéltár ősi időben pergament leveleket használt, s azután papirosat is az okmányok készítésére. A gyula-fehérvári levéltárnak két pecsétje volt, egy nagyobb és egy kisebb; mindkettő kör alakú, *Sigillum Capituli Ecclesie Transylvane* felirattal. A pecséten szent Mihály főangyal áll vértezett hosszú ruhában, repülésre készülő két szárnynyal, lába alatt feküvén a legyőzött sárkány, melynek emelkedő torkába bedöfi a kereszt dárdáját. A kolosmonostori apátságnak is két pecsétje volt, egy nagyobb és kisebb, mindkettőn a boldogságos szűznek ülő képe balkarján tartva a kis Jézust. De a nagyobb pecsét elveszett; legalább azon időben, mikor a Requisitorok a levéltárt átadták az erdélyi káptalannak, csak a kis pecsét volt meg, mely 1576-ban készült, ezen felirattal: *Sig. Conventus Monasterii Beate Marie de Clusmonostra*. Leggyakrabban sárga viaszba volt nyomva a pecsét, s a viasz az okmány hátára, vagy szövege alá erősítve záradékkul és hitelesítésül. A függő pecsétek tojás, vagy mogyoró alakú viasz tömegben, kender vagy selyem zsinórról függöttek az okmány alljába erősen beleillesztve, úgy hogy onnan azt levenni, hacsak le nem vágták a zsinórt s a pergament, vagy szét nem zúzták a pecsétet, nem lehetett. Sajátságos tünemény, hogy a gyula-fehérvári levéltár függőpecsétes leveleiről ezen pecsétek általában, s úgy látszik leszaggatás útján, hiányzanak, míg a kolosm. levéltár maradványaiban is maig is fennmaradt néhány igen szép példány; láttam néhány kolosmonostori okmányt ovalis pecséttel is, olyan formával mint a váradi káptalané, sőt ezen kolosmonostori maradványokban is van egy emlékezetes darab (429. szám alatt) melyen az erdélyi káptalan pecsétje is ovális függő pecsét tojás alakú viaszban; de ezen egyen kívül más ilyen alakut sehol sem találtam eddig.

Ezen két levéltár régen egymástól független vala, bár közös téren, közös jogi elvek és utasítások alapján, s ugyan azon állami hatalom érdekében, és rendeletei szerint folytatta működését. Biztosság kedvéért az okmányokat, szerették a felek néha mind a két levéltárban is elhelyeztetni, minek hasznosságát a későbbi idők viszontagságai eléggé igazolták.

A saecularizáció után ezen levéltárak személyzete teljesen átalakult; a papi rend helyett világi férfiak vitték a teendőket, kiknek számát és sajátságait az erdélyi diaeták meghatározták, a fejedelemé lévén a kinevezés. A dolog nem is lehetett másképpen. Mert megszűnván a káptalan és konvent, melyek eme hivatalt mint *nobile officiumot* félezredéven át vezették, nem szűntek meg azon czélok és érdekek, melyeknek

biztosítására a levéltár még szükségesebb vala mint eddig. Sajátságos tünemény, hogy az erdélyi nemesség és népség, bár vallásában erősen megzavarodva, nem tudott megválni a régi szokástól, s ezen levéltárakat, s a benne működő embereket káptalannak, konventnek nevezgette, sőt magok a Requisitorok is itt-ott magokat a mondott nevekkel identifikálták. De hivatalos nevök »Requisitor« volt, s magok is kiadványaik elején mindig így nevezik magokat: »Nos Requisitores. . . .« Ezen Requisitorok tehát állami hivatalosok voltak, évi fizetéssel, mi bár a legújabb időkig szerény vala, pótolva volt a gyakori taxák, s különféle exmissiók után járó illetékek által, mik a Requisitorok működését honorálták, mert a birtok beiktatásoktól a konfiskációig a birói hatalom végrehajtásos működésében mindenütt ott találjuk a Requisitort. Ezen Requisitorok jogilag képzett, művelt emberek, leginkább városi senátorok valának, s némelyek még az irodalmi téren is hírnevet szereztek, és a fejedelmek pártfogoltjai voltak. De azon tisztelet, melyet a régi káptalan és konvent birt, s melyről a régi kor okmányai, még a hatalmas vajdák levelei is irántok ezen stereotyp szavakban szoktak hangoztatni »*Amicis suis Reverendis . . . . amicitiam paratam cum honore*«, a Requisitorok korszakában eltűnik. Rideg a parancs, a rendelet, s néha a dorgálás és szidás hangja vegyül bele!

A saecularisatio után Gyulafehérvártt a levéltár gondozását valamelyik udvari ref. pap, egy két világi emberrel, kiket a fejedelem megbízott, Kolosvártt pedig a városi magistratuális hivatalosok vették át. A személyzet oda fejlődött, hogy a recepta religiók követelménye szerint Kolosvártt három (kath., reform. unitár. vallásu) Gy.-fehérvártt két (kath. és reform. vallásu) Requisitort találunk, kik őrzik a levéltárt, kezelik a kulcsot, eskületéttel kezdvén a hivatalt, miért néha a senátorok is a két városban vetélkedtek.

A fejedelmek idejében a levéltár újabb feldulások miatt sokat szenvedett, és helyet is cserélgetett, míg az erdélyi püspökségnek és káptalannak a mult század elején történt restitúciója folytán, mindkét levéltár őrizete (a Requisitorok fenntartása mellett) előbb fejedelmi rendeletekkel, 1744-ben országos törvénnyel is az erdélyi káptalanra bízott s mint ilyen talán a két levéltár tekintetéből, és régi reminiscentiák folytán az erdélyi diaetákba két követet küldött, kik a balásfalvi gör. kathol. püspök után ültek a gyűlésekben.

Az erdélyi káptalan restitúciója után a kiadványok már nem a Requisitorok nevében, hanem újból mint régen a káptalan nevében adattak ki. Ugyan ez történt, némely fictióval a kolosmonostori levéltárnál is, hol a konvent legalább a levél-

tári kiadványok kikezdésében feléledt; hordozói lévén a konventnek egy világi pap és három, különféle vallásu Requisitor; szerény maradványai a régi kolosmonostori apátságna! Ezen időben a levéltárak biztosabb, és állandó helyiségbe jutottak. A gyula-fehérvári, és kolosvári, szent Mihály arkangyalról elnevezett főtemplomok homlokzatán, a főbejáratnál jobbkézről eső földszinti helyiségek szolgáltak ezen célra, erős kettős vas-rácsos ablakokkal és vasajtókkal, hova (tudós vendégeket kivéve) másnak mint felesküdt hivatalosnak belépni nem volt szabad. Mindkét levéltárnak külön-külön cancelláriája volt, Gyulafehérvárt a püspöki udvarban, Kolosvárt a plébánus lakában; itt állottak az indexek is, s itt voltak végzendők minden írásbeli teendők, mert az okmányokat az instructiók erős utasításai szerént nem volt szabad semmi szín alatt magán lakásba vinni, még a felesküdt Requisitoroknak sem. Ezek azonban, mindkét városban, nem egyszer, titokban dispensáltak magokat a rendtartás e szigora alól, minek nyílt panasz lett a vége, mi még a főhatóságokhoz is feljutott s némely okmánynak elillanását sejteti és felfoghatóvá teszi.

Amint a káptalan a két levéltár őrizetét átvette, az őrzést in corpore magának tartva, úgynevezett *Conservator*t nevezett tagjai közül Gyulafehérvárra, és bár ez sok nehézséggel járt a kánonokok kevés száma miatt (eredetileg csak négyen lévén, 1750 körül már hatan) a kolosmonostori levéltárhoz is; hova midőn kánonok nem jutott, valamelyik kolosvári segédpapot, vagy kolosmonostori plébánust, s a mult század közepétől leginkább a kolosvári plébánust nevezte ki levéltár őrnek (mely eljárást maga a főkormányshé is helyesnek nyilvánított), kik mint ilyenek időnként a requisitorok főnökei lettek átvévén a kulcsokat, és a vezetést, mibe a requisitorok bele törődtek. A konservátor káptalani rangja megkívánta, hogy a ki Kolosvárt fungál, kánonoki ranggal birjon. Ezt az erdélyi püspökök (kiknek a kánonjog alapján megvolt természetes joguk papjaik jelesebbeinek tiszteletbeli kánonokságot osztogatni, mig e század elején a kormány javára és sürgetésére ezen jogról is le nem mondtak) a kolosvári plébánusokat címzetes kánonokokká nevezték, s erre a káptalan előtt az illetők letették a konservatori esküt. Jelen század elejétől fogva minden válaszlott kolosvári plébánus mint ilyen egyszersmint az erdélyi káptalannak is már nem címzetes, de valóságos, kánonoki eskü mellett beigtatott tagja lett, egyedüli káptalani joga, és kötelessége azonban csak a kolosm. levéltár őrizetében állott.

A mult században Mária Therésia rendelete folytán a régi, romlásnak indult iratok másolása lázas sietséggel meg-

indult, s a főkörmányszéki levéltár kiegészítése végett kötetekre menő munkálatok adattak be a két levéltárból. A levéltár új fiókos állványokat is kapott, a gyula-fehérvári 300, a kolosmonostori 414 fedeles, tologatható ládát, melyek, a helyiség ablaktalan két oldalán egy más fölébe voltak behelyezve, (olyan formán mint a kereskedők boltjaiban a fiókok,) ellátva távolról jól olvasható címiratokkal, leggyakrabban a hazai vármegegyének neveivel, és a nevezetesebb »protocollumok,« »Liber Regiusok« jelzőivel. Az említett ládák arányából azon sejtelmre jöhetne valaki, hogy a kolosmonostori levéltár anyaga bővebb volt; de a tény, és szakértő tekintélyek véleménye a mellett bizonyít, hogy a gyula-fehérvári levéltár még is tartalmasabb, és gazdagabb volt.

Ilyenek voltak az általam is ismert állapotok, midőn az 1882. évi XXIII. törvénycikk következtében a két levéltár elhagyta régi megszokott helyét, és Budapestre, az országos levéltárba költözött, itt hagyva felsőbb engedelemmel a kolosmonostori levéltárból az alább felsorolt maradványokat, mik felett, ha az okmányt kiállító személyekre tekintve előleges szemlét tartunk, azon eredményre jutunk, amit a következő pontozat mutat. Vannak

I. *Magyar királytól eredő oklevelek:*

- Károly királytól egy, 1337-ből.
- Erzsébet királynétól kettő, 1341—1342-ből.
- Lajos királytól három, 1347, 1359, 1367.
- Anna királynétól egy, 1384.
- Sigmond királytól tizenöt, 1411—1430.
- Erzsébet királynétól egy, 1439.
- I. Ulászló királytól egy, 1440.
- László királytól egy, 1453.
- Mátyás királytól tizennyolcz, 1460—1490.
- II. Ulászló királytól husz, 1492—1513.
- II. Lajos királytól öt, 1519—1520,
- I. Ferdinándtól négy, 1549—1554.
- III. Károlytól hat, 1714—1728.
- Mária Teréziától kettő, 1769.
- Ferencz királytól kettő, 1818—1830.
- V. Ferdinánd királytól kettő, 1836—1847.
- I. Ferencz Józseftől három, 1858, 1861, 1871.

II. *Erdélyi fejedelmektől eredők:*

- János királytól hét, 1530—1539.
- Izabella királynétól kettő, 1542.

Fr. György helytartótól három, 1543—1546.
 János Zsigmondtól hét, 1561—1569.
 Báthori Istvántól kettő, 1572—1575.
 Báthori Kristóftól hat, 1577—1580.
 Báthori Sigmondtól öt, 1583—1597.
 Básta György helytartótól kettő, 1602—1603.
 Báthori Gábortól kettő, 1608.
 Bethlen Gábortól négy, 1616—1628.
 I. Rákóczi Györgytől hét, 1630—1641.
 II. Rákóczi Györgytől három, 1647—1656.
 Apaffi Mihálytól kettő, 1675—1679.

III. Országbiráktól, gubernátoroktól:

Báthori István országbirótól egy, 1436.
 Hunyadi János gubernátortól három, 1441—1447.
 Palóczi László, országbirótól, négy, 1468.
 Báthori István országbirótól kettő, 1498.
 Ujlaki Lőrincz országbirótól egy, 1519.

IV. Erdélyi vajdáktól:

Miklós vajdától kettő, 1315—1343.
 István » három, 1347—1348.
 András » kettő, 1356.
 Dénes » hat, 1360—1366.
 Miklós » egy, 1368.
 Imre » három, 1372.
 László » egy, 1380.
 Bebek Imre vajdától egy, 1392.
 Hunyadi János » négy, 1441—1442.
 Rozgonyi Sebestyén vajdától három, 1461.
 Dengelegi Pongrácz Jánostól három, 1476.
 Vingárdi Geréb Pétertől egy, 1479.
 Báthori Istvántól hét, 1481—1492.
 Losonczy László és Drágfi Bertalantól kettő, 1493—1494.
 Drágfi Bertalantól kettő, 1496.
 Geréb Pétertől huszonöt, 1499—1509.
 Szapolyai Jánostól tizenhat, 1514—1525.
 Báthori Istvántól három, 1530.
 Mayláth Istvántól három, 1536—1538.
 Balassa Imrétől egy, 1539.
 Báthori Istvántól egy, 1542.
 Kendi Ferencztől egy, 1544.
 Kendi Ferencz és Dobó Istvántól egy, 1554.

V. Erdélyi vicevajdától:

- Péter vicevajdától kettő, 1340—1349.
 Domokos » egy, 1357.
 János » egy, 1359.
 Péter » kettő 1363—1367.
 János » egy, 1370.
 László » egy, 1374.
 János » kettő, 1378—1385.
 Váradjai János vicevajdától egy, 1396.
 Szörcei Jánostól egy, 1398.
 Csák fia Lőrincz és Nadabi Istvántól egy, 1402.
 Nadabi Lászlótól négy, 1410—1413.
 Lépes Lórándtól tizenhárom, 1416—1436.
 Lépes Lórándtól és Paan Demetertől egy, 1437.
 Vizaknai Miklóstól három, 1437—1440.
 Dengelegi Pongrácz és Vizaknai Miklóstól egy, 1442.
 Bodó Gergelytől és Vizaknai Miklóstól egy, 1445.
 Balai Györgytől, Herepei Márktól és Jánosi Istvántól egy, 1447.
 Balai Györgytől és Jánosi Istvántól egy, 1447.
 Herepei Márktól, Sáromberki Miklóstól és Balai Györgytől egy, 1448.
 Herepei Márktól kettő, 1449—1450.
 Herepei Márktól és Tarkói Rik. Györgytől egy, 1450.
 Tarkói Rik. Györgytől kettő, 1451.
 Tarkói Rikolfi Györgytől és Slibói Broniszlávtól kettő, 1453—1454.
 Erdélyi István vicevajdától kettő, 1455—1456.
 Sartváni Zsigmond és Szerdahelyi Farkas Jánostól egy, 1459.
 Nádasdi Lászlótól és Ilyei Jánostól három, 1466—1467.
 Ősi Bethlen Domokostól kettő, 1468.
 Rédei Jánostól kettő, 1470.
 Magyar Balástól kettő, 1473—1475.
 Kendi Antaltól kettő, 1479.
 Telegdi Istvántól kettő, 1490.
 Losonczy Lászlótól egy, 1491.
 Turóczi Miklóstól kettő, 1512.
 Berekszói Hagymás Miklóstól egy, 1517.
 Héderfáji Barlabási Lénárdtól négy, 1518—1521.
 Tomori Istvántól egy, 1524.
 Bethlen Elektől egy, 1528.

VI. *Római pápáktól:*

Eugenius pápától kettő, 1431.
 Pál pápától kettő, 1465—1466.
 Leo pápától egy, 1521.

VII. *Bíboros főpapoktól:*

A konstáncezi zsinat elnökségétől egy, 1415.
 Olivér sabinai és Julián ostiai bíros püspököktől egy, 1491.
 Gergely római érsek és püspöktársai bucsulevele egy,
 (1387-ből?)

VIII. *Erdélyi püspököktől:*

Péter erdélyi püspöktől kettő, 1295—1299.
 András » » egy, 1325.
 Domokos » » egy, 1364.
 István » » kettő, 1408—1414.
 György » » kettő, 1422.
 Máté » » egy, 1446.
 Bachkai Miklós erd. püspöktől egy, 1503.
 Antalfi János erdélyi püsp. egy, 1726.
 Mártonfi József püspök magánlevelei 1799—1808.
 Kovács Miklós erdélyi püspöktől négy, 1839—1851.
 Haynald Lajos erdélyi püspöktől hat, 1853—1861.

IX. *Rákosi Menyhért püspöki helyettől* egy, 1509.

X. *Az erdélyi káptalantól mint hiteles helytől* eredők
 összesen 38, 1268—1539.

Káptalani requisitoroktól kettő, 1633—1697.

XI. *A kolosmonostori konventtől mint hiteles helytől*
 eredők összesen egyszázegy, 1315—1556-ig.

A kolosmonostori requisitoroktól összesen hetvenegy
 1581—1730-ig.

Az újabb kolosm. konventtől összesen ötvennyolcz, 1731—
 1790-ig.

XII. *A váradi káptalantól mint hiteles helytől* összesen
 tizennégy, 1349—1485.

A váradi requisitorok idejéből egy, 1641.

XIII. *Más hiteles helyektől:*

A szegszárdi konventtől egy, 1409.
 A czikádori » egy, 1407.
 A zalai » egy, 1429.

XIV. *Közjegyzőktől eredők:*

Sértő Mihály fia Péter közjegyzőtől egy, 1447.
 Jó Briccius közjegyzőtől egy, 1491.

XV. *Az erdélyi királyi főkormányszéktől* összesen ötvenhét, 1691—1809.

XVI. *Más tekintélyektől, és magánszemélyektől eredők,* és pedig az alább következő secessio rendje szerint:

- Alberti Miklós kolosmegyei főispántól egy, 1319.
 László kolosmegyei főispántól egy, 1366.
 Gyerő fia László kolosmegyei főispántól egy, 1437.
 Kedei János és Sylei Ilyés tordai főispánoktól egy, 1436.
 Turi János tordai főispántól egy, 1366.
 Tomori Pál kolosm. apáttól egy, 1401.
 Henrik kolosm. apáttól egy, 1418.
 Papfalvi Csoronk Benedek és Dezméri Tamástól egy, 1413.
 Birósági fogalmazvány kolosm. birtokokról egy, 1420.
 Szarkadi László és Csáni Mihály tordamegyei biráktól egy, 1421.
 Mocsi Sandrin fia Miklós kolosmegyei alispántól egy, 1425.
 Antal kolosmonostori apáttól egy, 1444.
 Kolosvár birája és tanácsától egy, 1450.
 Verbőczy István írása a vajda nevében egy, 1483.
 Szabó Ambrus kolosvári bíró levele egy, 1486.
 Tasnádi valamely birói szék relatóriája egy, (309. sz.)
 Spáczai Gáspárné záloglevele egy, (310. sz.)
 Kolosmegyei metális jegyzetek egy, (311. sz.)
 Töredék egy beigtatási rendeletből egy, 1501.
 Kincses Kelemen kötelezvénye egy, 1519.
 Lánosz László kötelezvénye egy, 1520.
 Gesztrágyi Ábrahám kötelezvénye egy, 1524.
 Dobokai Ferencz jószág-jegyzéke egy, 1527.
 Ötves István kolosvári bíró jegyzéke egy, 1536.
 Dobokai Ferencz és Komjáti Péter relatóriája egy, 1546.
 Viczei Antal szentkirályi pálos-ház-főnök levele egy, 1532.
 Nádasdi Tamás vasmegeyei főispánlevele kettő, 1550—1552.
 Nyvelt Jakab kolosvári jegyző levele egy, 1553.
 Erdélyi Miklós szolnokm. főispántól egy, 1559.
 Szegedi György kolosvári jegyzőtől egy, 1567.
 Macskási Boldizsár jelentése Kolosvárról egy, 1567.
 Viczei Antal kolosvári bírótól egy, 1568.
 Elekes Benedek bizonyítványa egy, 1578.
 Menyhárt László és Szép Pál nyilatkozata egy, 1579.

- Borsai János bizonyítványa egy, 1579.
 Berzetei Gergely és kolosvári társai osztály levele, egy, 1583.
 Bád János vice-szolgabirótól egy, 1588.
 Gerendi János tordai főispán felesége relációja egy, 1589.
 Orros Márton kolosvári polgár ügyében relatoria, egy 1589.
 Szilágyi Pál középszolnoki viceispán levele egy, 1590.
 Porkoláb Tamás és társai bizonyítványa egy, 1595.
 Dienessy Jánosné alapítványi levele M.-Vásárhelyre egy,
 (509. sz.)
 Kovácsóczi János egyezménye egy, 1609.
 Szabó Márton bizonyítványa egy, 1609.
 Nagy Péter és kolosvári Tordai Imre árbiterek egy, 1610.
 Gilyén Imre és Radnóti István kolosvári árbiterek
 egy, (615. sz.)
 Belényes polgárai egyezményt kötnek egy, 1615.
 Helling Mihály és társai óvást tesznek egy, 1619.
 Kolosvári hites diviscrok egy, 1622.
 Kun György és társa relatoriája egy, 1628.
 Lázár Anna egyezménye egy, 1629.
 Török Ferencz végrendelete egy, 1632.
 Konrád István kolosvári jegyző kérdő pontjai egy, 1632.
 Sombori Gábor kötelezvénye egy, 1634.
 Kerekes János kötelezvénye egy, 1635.
 Kovácsóczi Susánna pere egy, 1636.
 Adorján Tamás köz.-szoln. szolgabiró relatoriája egy, 1638.
 Pálfi István és Huszti Menyhért relatoriája egy, 1638.
 Szilágyi Tamás és Bolecz Gergely relatoriája egy, 1639.
 Szilágy-tőkereszturi Tóth László végrendelete egy, 1639.
 Adójegyzék Kolosmegyéből egy, 1640.
 Kovács Balás szolgabiró levele egy, 1641.
 Dengelegi Sigmond vallomása egy, 1641.
 Ugron Erzsébet végrendelete egy, 1642.
 Török Bálint maga helyett katonát állít egy, 1641.
 Orlát határjárási töredéke egy, 1647.
 Nagy István levele Tóth Judit tutorságáról egy, 1647.
 Nagy Péter levele fia Demeterhez egy, 1649.
 Dobai Tamás és társai nemeslevél töredéke egy, 1650.
 Szikszai Sigmond köz.-szoln. viceispán egy, 1653.
 Gáspár Magdolna iratokat kerestet egy, 1654.
 Nagy István panasza Kolosm. tisztségéhez egy, 1664.
 Sarmassági Kata levele egy, 1665.
 Diósi örmény Lázár Péter panasza és válasza egy, 1666.
 Horváth Boldizsár kővárvidéki notárius relatoriája
 egy, 1675.
 Havaseli László és Kolosvári Bern. bizonyítványa egy, 1677.

- Lónyai Anna záloglevele egy, 1628.
 Havaseli László és Kávási Sigmond bizonyítványa egy, 1685.
 Szentmártoni Ádám záloglevele egy, 1689.
 Vitéz Anna óvástétele egy, 1699.
 Holya György bizonyítványa egy, 1696.
 Vizkeleti Sigmond kolosvári plébános óvástétele egy, 1699.
 Tunyogi András és Szabó Mihály szolgabíró relatóriája egy, 1699.
 Mikes Mihály kérelme az erdélyi guberniumhoz egy, 1699.
 Sennyei Pongráczné záloglevele egy, 1701.
 Doboka vármegye évi adója egy, 1702.
 Hadadi András kölcsön levele egy, 1702.
 Gyerőfi Györgyné bizonyítványa egy, 1707.
 Bakcsi Ferencz és Bora Péter relatóriája egy, 1710.
 Az erdélyi királyi tábla végrehajtást rendel egy, 1713.
 Körmendi István kollegiumi rector óvása egy, 1715.
 Szilágyi József maroszéki notárius óvástétele egy, 1717.
 Vécsei László manumissionális levele egy, 1721.
 Nagy-Mihályi Pál egyezménye egy, 1625-ből.
 Jósika Imre végrendelete egy, 1726.
 Birtt Ilyés brassai kereskedő válasza egy, 1732.
 Kartal János órkánonok ügyvéd-vallása egy, 1733.
 Kmita János requisitor jegyzetei egy, 1736.
 Demeter Márton erdélyi prépost bizonyosság levele egy, 1736.
 Aczél Tamás végrendelete egy, 1737.
 Veres László óvástétele egy, 1740.
 Szeghalmi György és társa óvástétele egy, 1740.
 Fekete József páter végrendelete egy, 1741.
 Mikola László rokonai egyezménye egy, 1742.
 Korda Susánna vallomása egy, 1743.
 Szegedi János páter ügyvéd-vallása egy, 1744.
 Pál és Szabó pátterek óvást jelentenek egy, 1748.
 Kastal János kanonok ir a taxákról Kolosvárra egy, 1751
 Giróthi-Becze irományok egy, 1753.
 Kászoni András alapítványi levele egy, 1755.
 Forró Ádám és Lészai András táblai iratok relatóriája egy, 1762.
 Az erdélyi kincstár iratokat kerestet hat, 1762—1771.
 Szegedi György kolosvári rector manumissionális levele egy, 1762.
 Varsányi Sigmond és társai egyezménye egy, 1763.
 Béli Gergely kérelme Lukács János conservátorhoz egy, 1764.
 Halmágyi István leveleket kerestet egy, 1770.

Az erdélyi káptalan levéltárost nevez ki Kolosvárra egy, 1770.

Az erdélyi productionalis forum ítéletei három, 1770—1809.

Fogarasy Antal és Dombrádi János hitelesít genealogiát, 1772.

Bánfi Dénes alapítványos kryptája Kolosvártt, 1773.

Az erdélyi kir. tábla ítélete három, 1776—1814.

Mohay János zilahi ref. pap óvástétele egy, 1777.

Dadai István a zilahi kalandosok feje egy, 1777.

Battyáni Ignác püspök fogadtatási rendje, 1780.

Bethlen Sándor és József egyezménye egy, 1781.

Teleki Ádám főispán két bizonyítványa, 1788.

Biró Dániel házassága hirdetése alól felmentvényt kér 1789.

A koloskalotai papiszék két ítélete 1790—1792.

A kolosmonostori requisitorok panasza a conservator ellen 1794.

Apor József conservator felelete a panaszra, 1794.

Vargyasi Dániel Imre végrendelete, 1801.

Kemény Anna egyezménye egy, 1805.

Az erdélyi káptalan jelentést vár a kolosmonostori levéltár állapotáról egy, 1808.

Pataki Dániel és Porcsalmi relatoriája egy, 1810.

Ilyés István nemessége Kővár vidékén, 1812.

Csonka Klára végrendelete, 1816.

Bethlen Ferenczné Bánfi Susánna végrendelete, 1816.

Pataki Mihály kolosmonostori requisitornak kinevezve, 1821.

Toroczkai Borbála záloglevele, 1833.

Kedves István kolosvári plébánus óvásai három, 1838—1839.

Litrov Károly bizonyítványa, 1842.

Jósika Jánosné kolosvári mise alapítványa, 1843.

Kedves István felirata a kolosvári Péter-Pál templom alapjába, 1844.

A magy. term. tud. társulat tagsági oklevele, 1846.

Keserű Mózes kánonok, az erdélyi műemlékek conservatorául kinevezve, később kolosmonostori címzetes apát, és címzetes árbéi püspök 1853—1871.

Tekintve az okmányok *tartalmát tulnyomó nagy része birtok viszonyokra vonatkozik.*

Éz pedig:

1. *Az erdélyi püspökség és káptalan régi birtok viszonyaira, és kiváltságaira vonatkozó van összesen 129 darab (u. m.: 2, 3, 4, 5, 9, 10, 21, 22, 23, 24, 36, 48, 69, 78, 109, 154, 155, 157—159, 160, 161, 171, 184, 185, 191, 192—197,*

199, 200—205, 209, 210, 212, 214, 221, 137, 238, 241, 251, 254, 256, 263, 264, 269, 272, 273, 275, 276, 279, 280, 287, 288, 289—292, 595, 302, 304—306, 327, 329, 330, 333, 334—345, 347, 348, 352—357, 363—369, 378, 379, 381—383, 385, 389, 390, 394, 396, 397, 399, 414, 415, 418, 421—423, 433, 438, 444, 446, 448, 449, 506. számok alatt.)

2. *A régi kolosmonostori apátság jogai, kiváltságai és birtok viszonyai felett felvilágosítást adó irományok százkilencz darab* (u. m.: 8, 11—17, 19, 24—32, 35, 38, 39, 40, 41—43, 46, 47, 49, 51, 55, 56, 58, 60—62, 64—68, 73—75, 80—92, 94—97, 100, 102, 103, 105, 111, 115, 116, 118—120, 123, 124, 128, 130—132, 135, 141, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 156, 168, 169, 174, 176—179, 188, 189, 213, 311, 362, 370, 373, 380, 401, 403, 407, 432, 458. számok alatt.)

3. *Az erdélyi püspökség, káptalan, kolosm. konvent birtokaira vonatkozó, s másokat is érdeklő potentialis, és közönséges perek, birói végzések iratai, egybevéve kilenczvenöt darab* (u. m.: 50, 52, 53, 54, 70, 71, 98, 99, 101, 104, 107, 112, 117, 121, 122, 129, 134, 139, 142, 143, 144, 145, 149, 153, 163, 164, 170, 181, 186, 187, 211, 217, 218, 219, 220, 226, 227, 228, 230, 234, 235, 236, 240, 242, 245, 250, 286, 297, 300, 301, 303, 307, 309, 316, 371, 372, 391, 392, 404, 450, 451, 454, 455, 457, 460, 467, 468, 469, 473, 434, 475, 480, 485, 487, 493, 494, 495, 496, 497, 500, 514, 536, 552, 573, 575, 576, 614, 630, 647, 778, 826. számok alatt.)

4. *Magánbirtok-viszonyokra vonatkozó irományok egybevéve szárharminczöt darab* (u. m.: 1, 6, 7, 20, 33, 37, 44, 45, 57, 59, 76, 79, 106, 113, 125, 126, 127, 166, 175, 180, 182, 183, 190, 215, 216, 222, 223, 224, 225, 231, 232, 233, 247, 252, 253, 261, 266, 267, 268, 271, 277, 282, 283, 293, 294, 298, 299, 310, 313, 314, 321, 323, 324, 325, 328, 332, 361, 376, 405, 406, 408, 412, 417, 424, 426, 431, 435, 439, 440, 441, 442, 447, 459, 471, 472, 484, 486, 491, 492, 498, 499, 503, 504, 507, 508, 510, 515, 516, 520, 522, 523, 525, 526, 528, 530, 531, 532, 533, 534, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 546, 547, 548, 549, 559, 562, 564, 566, 569, 572, 578, 579, 586, 587, 591, 598, 606, 607, 608, 609, 613, 622, 646, 701, 733, 770, 808, 809. számok alatt.)

5. *Kolosmegyei föesperességi, kolosvári, kolosmonostori, s más templomok jogai, alapítványai felől szólók összesen 30 darab* (u. m.: 63, 77, 93, 108, 110, 114, 162, 165, 173, 174, 207, 208, 229, 248, 249, 326, 349, 393, 402, 416, 427, 436, 437, 589, 615, 629, 692, 694, 740, 828. számok alatt.)

6. *Erdélyi szerzetes társulatokat érdeklő iratok:*

Pálosokról: (239, 257, 278, 410, 411, 420. számok alatt.)

Dominikánus klastromokról: (240, 243, 244, 246, 270, 274, 308, 312, 317, 318, 319, 320, 322, 331, 346, 350, 351, 358, 359, 360, 374, 375, 377, 388, 395, 399, 400, 413, 414, 429, 443, 465. sz. a.)

Minoritákról: (258, 259, 260, 265, 284, 387, 452, 661, 662, 683, 684, 698. számok alatt.)

Franciskánusokról: (509, 833, 841. számok alatt.)

Jezsuitákról: (507, 555, 556, 584, 590, 611, 619, 638, 649, 650, 654, 655, 666, 670, 678, 681, 682, 685, 687, 693, 705, 839. számok alatt egybevéve hetvennégy okmány.)

7. *Vegyések, requisitiók, kommissziók, egyezmények, átirások, válaszok, ügyvéd vallások, végrendeletek, levelek,* egybevéve száznegyvenhat darab (u. m.: 255, 281, 285, 315, 384, 386, 409, 428, 430, 453, 456, 461, 462, 463, 466, 470, 477, 479, 481, 482, 483, 488, 490, 501, 502, 505, 511, 512, 513, 518, 519, 521, 524, 528, 535, 537, 550, 551, 552, 558, 560, 561, 563, 567, 568, 569, 570, 571, 577, 581, 582, 583, 588, 592, 593, 594, 596, 597, 600, 602, 603, 604, 605, 610, 616, 618, 620, 621, 625, 627, 631, 632, 633, 635, 636, 637, 640, 641, 642, 643, 645, 651, 656, 657, 658, 659, 660, 663, 664, 665, 668, 669, 671, 672, 675, 679, 680, 688, 692, 695, 696, 700, 703, 706, 707, 711, 713, 714, 716, 717, 719, 724, 727, 731, 734, 744, 753, 763, 764, 765, 766, 768, 771, 774, 786, 789, 790, 791, 792, 794, 795, 796, 799, 801, 802, 803, 813, 816, 818, 823, 824, 827, 829, 842. számok alatt.)

8. *A kolosmonostori konvent előtt tett protestatiók (contradictio, retractatio, prohibitio)* ötvennégy darab (u. m.: 425, 476, 527, 544, 545, 553, 554, 585, 595, 612, 617, 623, 626, 628, 634, 652, 653, 667, 676, 677, 699, 702, 726, 728, 729, 730, 732, 736, 738, 748, 749, 751, 752, 755, 756, 757, 758, 762, 767, 777, 779, 780, 782, 783, 784, 785, 787, 793, 835, 836, 837, 838. számok alatt.)

9. *Különféle kinevezések tizenhét darab* (u. m.: 832, 834, 840, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856. számok alatt.)

10. *Adókat illető iratok hat darab* (u. m.: 198, 489, 580, 601, 639, 807. számok alatt.)

11. *A kolosmonostori levéltár helyiségei, pecsétje, felszerelése, utasításai, igazgatása ügyében összesen hatvanegy darab irat* (u. m.: 599, 644, 647, 673, 674, 685, 689, 690, 697, 704, 708, 709, 710, 712, 715, 717, 718, 720, 721, 722, 723, 725, 734, 741, 742, 743, 745, 746, 747, 750, 754, 759, 760, 761, 769, 772, 773, 775, 776, 778, 781, 788, 797, 800, 804, 805, 606, 810, 811, 812, 814, 815, 817, 819, 820, 821, 822, 830, 831. számok alatt.)

A kolosmonostori konvent levéltárának Kolozsvártt hagyott iratai.

1. 1268. Az erdélyi káptalan tanúsítja, hogy Aba rokonaival együtt előtte megjelenvén, Toldalag nevű birtokát Zegene, Cherney, Sixtus, Elias, Péter nevű embereknek husz márkáért eladta, a mit a káptalan Tiba ozdi főesperestől is megértett, s a felek kívánatára az eladott birtok határait hitelesen kijáratva, leírja. — Dat. per manus magistri Johannis, rectoris ecclesie nostre, Clemente preposito, Regulo cantore, Andrea custode, Nicolao decano existentibus, anno Dni 1268.

Magyar Balás vice-vajda transsumtuma 1473. évből.

2. 1295. ápr. 6. Péter erdélyi püspök, a Sárdon Fehérmegyében lakó embereknek következő kiváltságokat enged: 1. Évenként szent Márton napkor fizessenek földes uroknak a püspöknek tizenhárom márka ezüstöt. 2. A kik a telepések közül Sárdon házat építenek, vagy szőlőt, azt életekben vagy halálok esetére is eladhassák, ajándékozassák és hagyományozhassák. 3. A kik mint szabadok Sárdra jönnek, mint szabadok el is távozhatnak, lefizetvén a tisztnek a meghatározott illetéket. 4. A ki mag nélkül halna meg, annak is Sárdon legyen szabad vagyont eladni, hagyományozni, ajándékozni, a kinek tetszik; csak egy három éves ökröt hagyván a földes urnak. 5. Évenként adnak a földes urnak egy ökröt, egy disznót, egy hordó bort az egész faluból, egy-egy tyúkot minden háztól, egy köből zabot, és két kenyeret. 6. Kisebb ügyeket az ottani villicus fogja elbírálni; a nagyobb ügyeket, t. i. vérontás-, ölés-, lopás- s hasonló esetekben az ott lévő comes és villicus együtt bírálják meg, s a bírság két része a comesé, egy része a villicusé legyen. 7. A testi sértéseknél azok minőségére, hogy t. i. nagyobb-e a sérelem, vagy kisebb? és e szerint az elbírálás a comeshez vagy a villicushoz tartozzék-e? erre nézve Szeben város gyakorlatát kövessék. 8. Ha az idő szerint nekik küldött bíró a büntetésben, vagy terhelésben szigorú vagy erőszakos lenne, miben vagy mikben a lakosok szabadsága csorbát szenvedhetne, a bíróság neheztelése nélkül, vagy bárkinek félelme nélkül, bizonytalan lévén a büntetés, tilthassák el a lakosok a bírót a büntetéstől addig, míg az erdélyi püspök tanácsát kikérhetik. Mikről ezen kiváltság levelét pecsét alatt kiadja. Albe quarto die resurrectionis Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.

András erdélyi püspök levelével együtt, Domokos püspök transsumtuma 1364-ből.

3. 1299. szept. 14. Péter erdélyi püspök, az erdélyi püspökség javainak nagyobb előnyére, Lázár kolosmonostori

apáttal olyan csereszerződést kötött, hogy az apát a Kolozsvár és Fenes birtok körüli Leske és Szent-György nevű helyeket engedje át a püspöki birtokokhoz, hogy azokkal könnyebben és jobban hasznosíthatók legyenek; melyek fejébe a püspök az apátságnak átengedi Nádasd és Bogártelke nevű birtokát, melyek az apáti birtokokkal határosok, a többi püspöki jószágoktól pedig távol vannak, miket Lázár apát elfogadott azon kikötéssel, hogy az erdélyi püspökség tartozék a konventet a békés birtoklásban védelmezni, mit ha nem tehetne, a csereszerződés felbomlása és a régi birtoklás következék, megkapván mindenik a magáét. Dat. in Klusvár . . . . anno M^o CC^o nonagesimo nono.

Miklós erdélyi vajda transsumtuma 1368-ból.

4. 1299. szept. 14. Péter erdélyi püspök stb. (Leske és Szent-György, Nádasd és Bogártelkével elcserélve.) Dat. in Klusvár, in festo exalt. sancte Crucis anno 1299.

Balai György és Jánosi István vicevajdák transsumtuma, 1447-ből.

5. 1299. szept. 21. Az erdélyi káptalan megértvén, hogyan akarják Péter erd. püspök és Lázár kolosmonostori apát Leske, másképp »vulgo Apáthavasa« és Szent-György nevű helyeket Nádasd és Bogártelke nevűekkel, mindkét fél előnyére kicserélni, bizonyos feltételek mellett: ezen cserébe *consensusát* és *assensusát* nyilvánítja és függő pecséttel ellátott oklevélben kiadja, in festo b. Mathei apli et evang. anno 1299. Stephano preposito, Gregorio cantore, Vincentio custode, Joanne decano existentibus.

Balai György és Jánosi István erd. vicevajdák transsumtuma 1447-ből.

6. 1315. szept. 26. Kolozs-Monostor apátja és a konvent, Miklós erdélyi vajda rendeletére, Mihályfi Demeter és Kasza fia János birtokosok érdekében, a tordamegyei Keresztes nevű falu határait kijáratja, és a régi határjeleket, quarta feria proxima post fest. b. Mathei apostoli (sept. 24.) az iklandi lakosok jelenlétében felujtattja, a határjelekül, a Száraz ért, a Szent-János nevű villát, halas tavakat és a Zomus folyót megnevezvén. Dat. feria sexta prox. ante f. b. Michaelis arch., anno M^o CCC^o quintodecimo.

Miklós erdélyi vajda transsumtuma ugyanezen évből.

7. 1315. szept. 27. Miklós erdélyi vajda Mihály fia Demeter és Kaza fia János kérésére a kolosmonostori konventnek határjárási levelét, 1315-ből, átírja, és őket Keresztesnek, mint örökségnek birtokában megerősíti. Datum in Ikland, tertio die ante f. b. Michaeli arch. anno ut supra (1315.)

Eredeti. 5 cm. átméretű körös pecsétjének, mi a pergamen hátára volt nyomva, csak helye látszik. Pergamen 17—17 cm.; kissé csajkoson vágva és baloldalán az egybehajtásnál megevődve. Hátán jelzés, signatura nincs; azon jegyzésben: »Metales possessionis Keresztes de anno 1300« a Keresztes szó ki van húzva és az évszám hibás. Benne van a kolosm. konvent transsumtuma.

Melyik Keresztes forog itt fenn? annak eldöntését másokra hagyom. Sem Kis-Keresztes, sem Nagy-Keresztes nincs Tordamegyében; bár közelebb van a Szamoshoz, (de nincs mellette.) A tordamegyei Keresztesre sem talál a leírás, mert az nem a Szamos, de az Aranyos mellett fekszik; és mindkettőtől jó távolságra esnek a megjegyzett iklandi vagy iklódi lakósok; bár az okmány külseje kifogástalannak látszik, tartalma mégis bővebb felfejtést vár.

8. 1325. máj. 11. András erdélyi püspök a sárdi lakosok kérelmére átírja és megerősíti Péter erdélyi püspök kiváltságlevelét 1295-ből. Dat. Albe, sabbato prox. ante fest. ascens. Domini, anno M° CCC° XX° quinto.

Domokos erdélyi püspök transsumtuma 1364-ből.

9. 1337. nov. 14. Károly király, különféle felszámlált okokból, Tamás erdélyi vajda kérelmére visszaadja az erdélyi püspöknek és káptalanának azon földeket, melyeket Lampert országbíró ítélete szerint, a püspöki és káptalani birtokoktól Sárdtól és Vajasdától elszakítva, az Igenben és Krakóban lakó telepeseknek átadatott volt; kijelentvén, hogy a Lampert országbíró által mondott ítéletet merőben megsemmisítette, és Tamás erdélyi vajdát, (kit a szövegben *proximus noster*-nek nevez) eme birtokok visszaadására, és a püspök s káptalana beigtatására utasította. Dat. Váradini, sabb. prox. post f. b. Martini confess. anno M° CCC° XXX° septimo.

Comit. Albensis. nro 72.

Eredeti. Pergamen. 38—20 cm. Pecsétje nincs, de helye látszik, 22 cm. átmérővel.

10. 1339. febr. 10. Albertfia Miklós kolozsi comes igazolja, hogy János kolosmonostori apát bemutatta neki a királynak, és Tamás vajdának leveleit, melyek szerint az apát és az ő jobbágyai, és birtoktalan szolgái a megyei nemesek bírósága alól egészen ki vannak véve, mely leveleket ő is helyben hagy (*ratificamus per presentes*) megjegyezvén, hogy az apátot, és kajántói jobbágyait, kiket Pogán mester szolgája miatt hírsággal akara terhelni, már felmentetteknek tekinti. Dat. in Clus, in die cynerum, anno M° CCC° tricesimo nono.

Com. Kolos. n. 53; (uj, neoreg. 22.)

Eredeti. Pergamen, (25—9) melynek hátára volt nyomva a 3 cm. átméretű körös viasz pecsét, minek alig egy kis töredéke látszik.

11. 1340. jul. 23. Péter erdélyi vice-vajda bizonyáglevelle arról, hogy Szomordoki Pétert, János kolosmonostori apát kérelme folytán megbízta, hogy Kajántó nevű birtoknak

részei elfoglalásától mindenkit, (különösen Demét, Jánost, Gergelyt és Antalt, kik testvérek, és foglalásokat tettek) tiltson el, s az elfoglaltakat adja vissza; ki is feria sexta prox. ante f. b. Marie Magdal. (jul. 21.) Kajántóra kimenvén Demét és társait a foglalásból kitette és Kajántó határait Bedehalma nevű helyig, hol határjeleket csinált, aztán a Syab felé vezető útig, aztán a Macskás nevű helység határáig kijelölte. Dat. in Léta tercio, die termini prenotati, anno M^o CCC^o XXXX°.

Com. Kolos. neoregest. nro 41, (régi jel. K.).

Eredeti. Pergamen, 7—20 cm. Pecsétje nincs.

12. 1341. okt. 11. Az erdélyi káptalan bizonyáglevele arról, hogy Jakab a kolosmonostori convent »prépost«-ja előtte megjelenvén, panaszkolta, miszerént Pogán István szolgája Deme, Polus János és György testvérek, Kajántó nevű birtok egy részét, minek neve Tyburch, jogtalan elfoglalták és bitorolják, s annak egyik részén kápolnát kezdettek építeni s ámbár úgy a foglalástól, mint a kápolna építéstől el voltak tiltva, ők ezzel nem törődnek, sőt a konventnek kajántói jobbagyait személyökben és jogaikban folyvást károsítják; azért ezen törvénytelen foglalás és kápolna építés ellen tiltakozik, s a károk megtérítését és a kápolna lerombolását követeli. Dat. fer. quinta prox. ante f. b. Galli confess. anno M^o CCC^o XL° primo.

Com. Kolos. neoregestr. U. n. 26.

Eredeti. Pergamen 26—10 cm. Pecsétje a pergamen hátára volt nyomva, kerek, 6 cm. átmérővel, minek csak helye látszik.

13. 1341. decz. 9. Erzsébet királyné kijelentvén, hogy a kolosmonostori monasteriumot Szent-László alapította és azt. annak minden birtokát és vagyonát a király és a királyné saját védelme alá vette minden bárók és nemesek ellen, azért most parancsolja, hogy János kolosmonostori apátot és az ő káplánjait senki sem merje személyökben, javaikban, birtokaikban, királyi kegyvesztés terhe alatt háborgatni. Dat. in Alto Castro, in dominica secunda Adventus anno M^o CCC^o XL° primo.

Com. Kolos. nro 60.

Eredeti. Pergamen 25—10 cm. Nagy kerek veres pecsétjének csak helye látszik.

14. 1342. okt. 21. Erzsébet királyné Miklós erdélyi vajdának írja, hogy István a kolosmonostori konvent öre, János apátnak nevében panaszt tett az erdélyi püspök ellen, András ellen, ki törvénytelenül elfoglalva tartja a konventnek némely birtokait, dézmáit, malmait, rétjeit és erdeit; mik ha igazak lennének, a vajdát kötelezi, hogy minden vonakodás nélkül

azokat a konventnek adassa vissza, s ha András püspök bármilyen okokra vagy iratokra hivatkoznék, utasítsa és kényszerítse őt a törvény rendes útjára, s a konventet javaiban, királyi kegyvesztés terhe alatt védelmezze. Dat. in Wysegrad, in festo undecim mill. virg. anno M° CCC° XL° secundo.

Com. Kolos. A. nro 58.

Eredeti. Pergamen 25—9 cm. 9 cm. átméretű fehérviasz pecsétjének töredéke megmaradt. Van egyszerű másolata 1838-ból, letéve az eredeti mellé.

15. 1343. máj. 19. Miklós erdélyi vajda János kolosmonostori apát panaszára Mikola János fiait, Gerőt, Jakabot, Keményt, és az ők jobbágyait, kik Gyerő-Vásárhelyen laknak, eltiltja Fegenyne nevű birtoknak elfoglalásától és használatától, mert az a kolosmonostori konvent tulajdona. Dat. Torda, feria secunda ante fest. Ascensionis Domini, M° CCC° XL° tercio.

Com. Kolos. A. nro 68.

Eredeti. Papiros 21—30 cm. Pecsét nélkül. Van hiteles másolata 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

16. 1347. febr. 16. Lajos király meghagyja István erdélyi vajdának, hogy miután Jordán kolosmonostori apát panaszára szerint Pogán István szolgálja Deme az apátság Tiburcztelke nevű birtokából egy részt jogtalanul elfoglalva tart és bitorol, noha azt emlegeti, hogy azon részt neki Károly király ajándékozta volna, valami ivadék nélkül elhalt személy után: ezen ügyet a nemesek legközelebbi generális gyűlésén vizsgálja meg, megtudván a nemesektől, vajon eme rész birtok, az apátság birtokai között, Kajántó mellett, bizonyosan Tiburcztelkéhez tartozott-e és a konventé volt-e? s az eredményről tegyen jelentést. Dat. Bude, feria sexta prox. ante domin. Invo-cavit anno M° CCC° XXXX° septimo.

István vajda transsumtuma, ugyanezen évből.

17. 1347. mart. 24. István erdélyi vajda, Lajos király parancsára, a nemesek generális gyűlésében, a hét vármegye esküdtjeitől és szolgabíráitól és a kajántói s tiburcztelki lakosoktól, kiket kikérdezett, bizonyosan megtudta, hogy Deme, Pogán István szolgálja, urának parancsára hatalmaskodva foglalta el Tiburcztelke nevű birtok egy részét, mely mindig Tiburcztelkéhez és evvel együtt Kajántóhoz tartozott, mindkettő pedig a kolosmonostori konvent tulajdona; miről a királyt értesíti. Dat. Torda, quarto die congregationis nostre (in quindenis diei medii quadragesime) anno prenotato (1347.)

Com. Kolos. A. nro 78.

Eredeti. Pergamen 28—18 cm. Háta közepén a fehér viaszba nyomott kerek pecsét töredéke. Van mellette egyszerű másolat 1839-ből.

18. 1347. mart. 24. István erdélyi vajda, az erdélyi nemesek generális gyűléséből bizonyítja, hogy Jordán kolosmonostori apát a gyűlésben előmutatván Péter erdélyi püspök kiváltságos, cserévelét 1299-ből, mely szerint Lázár kolosmonostori apáttól Leske és Szent-György nevű birtokát átvéve, Nádasd és Bogártelke nevű birtokot cserébe adta és magát s utódait arra kötelezte, hogy ama birtokok békés birásában a kolosmonostori konventet a csereszerződés különbeni felbomlása mellett megvédi, panaszúl előadta, hogy most maga az erdélyi püspök, András, Bogártelkét a konventtől erőszakkal elfoglalta, mit ama községnek fele részére nézve a jelenlevő nemesek bírái is megerősítettek; s bár e miatt András püspök a gyűlésbe meg volt híva saját védelmére, sem maga el nem ment, sem maga helyett mást nem küldött. Dat. in Torda, quarta die congregat. nostre prenotate (in quindenis diei medii quadragesime) anno M° CCC° XL° septimo.

Miklós vajda transsumtuma 1368-ból.

19. 1348. máj. 13. István erdélyi vajda Jordán kolosmonostori apátnak, az erdélyi nemesek Tordán szent György napja után 15 nappal (in quindenis f. b. Georgii mart.) tartott generális gyűléséből tanúsítja, hogy a székelyek és szászok között fekvő némely birtokok, úgy mint Hódvilág, Szőlős (egy falu neve kiszakadt), Dános, Prod, Eresztevény és Apáthi, a nemesek gyűlésének egyhangú véleménye szerint, a kolosmonostori apátságához tartoznak, bár idegen kézen vannak. Dat. in predicta Torda, sexto die congr. nostre anno M° CCC° XL° octavo.

Dénes vajda transsumtuma 1364-ből.

20. 1349. jan. 15. Péter erdélyi vicevajda bizonyítja, hogy Diódi Gergely Diódi Mihályt, Gergelynek fiát, felhatalmazza a végre, hogy Váradon a káptalan előtt, saját nevében is, Diómál és Tinód nevű birtokok felett érvényes vallomást tehessen, vagy oly ajándékozást, mely őt is kötelezze. Dat. in Sancto Emerico, tercio die octavarum festi Epiphan. anno M° CCC° XL° nono.

A váradi káptalan transsumtuma ezen évből.

21. 1349. febr. 2. A váradi káptalan bizonyosság levele arról, hogy Diódi Mihály a maga és rokonai nevében, kellő felhatalmazással ellátva, előtte megjelenvén megvallotta, miszerint ő és Diódi Gergely, kiket a diódi birtok, és Tinódnak fele illet, ezen birtokokat, miután a diódi más nemesekkel törvényesen megosztottak, és pedig a Diómál melletti Oláh halom nevű villát, és Tinód nevű birtok felét, azok régi és igazi határai szerint; adják s eladják, és hagyományozzák az erdélyi káp-

talannak, a magok és szülők lelki üdvéért, s az általok a káptalan birtokainak okozott károk megtérítésére, valamint azon ötven márka ezüstnek lefizetésére is, mit nekik az erdélyi káptalan kölcsön adott, először husz márkát régi birtokaik visszaváltására, aztán husz márkát az ő házasságkötésének idejében, és végre tiz márkát, hogy szent Péter és Pál küszöbeit Rómában meglátogassa. Ezekért Oláh-halom-Diómált, és Tinód felét, örök időkre a káptalanra hagyják bizonyos feltételek mellett. Dat. in f. purific. BMV. anno supra dicto (1349.)

Com. Albensis. n. 51. Egykoru másolatnak látszik, papiros; pecsétje nincs, helye sem látszik; hiányozván róla a hitelesség egyéb indiciumai. Benne van Péter erdélyi vice-vajda felhatalmazványa.

22. 1354. szept. 18. A kolosmonostori konvent bizonyítja, hogy András erdélyi püspök felhatalmazottja Benedek erdélyi kanonok egyfelől, és Zeleméri Miklós másrésről azon egyezményt kötötték, miszerént András püspök átadja Zeleméri Miklósnak, Jakab fiának Kételben levő azon rész jószágát, melyet Pech Lőrincz özvegye, és Mike, valamint Péter is, ezen özvegy nagybátyja, az erdélyi püspöknek birtokba adtak volt, csakhogy Jakab fia Miklós a zilahi szőlőhegyben lévő azon szőlőt, mely eddig a püspöké vala, de Zeleméri Jakab azt vitatja, hogy azt adás-vevési szerződés útján magának megszerezte, minden további követelés és ellenkezés nélkül engedje a püspöknek békés birtokában megmaradni; mit mindkét fél egyértelemmel elfogadott. Dat. quarto die octavarum festi natiuitatis Virginis Gloriose, anno M^o CCC^o L^o quarto.

Com. Küküllő. E. num. 3. Ezen signatura csak zavart okozhatott, mert Kétel vagy Kéthely Szolnok-Dobokamegyében fekszik és Zilah sem tartozott Küküllőbe.

Az okmány eredeti. Pergamen 25—10 cmr. Hátán sárga viaszba nyomott kerek pecsét töredékével. Van hiteles másolata, 1783-ból, letéve az eredeti mellé.

23. 1355. jan. 3. A kolosmonostori konvent tanúsítja, hogy Mikudbán fiának Péter *comesnek* fia Herchek Péter egyfelől és László *jegyző* András erdélyi püspök megbízott embere másfelől előtte megjelentek, és Péter azon vallomást tette, hogy ő az erdélyi püspöknek Andrásnak egész bányabüki birtokát, ami Bányabüknek egy-nyolczad része, tiz márka ezüstért zálogba adta, Péter vice-vajda bizonyító levelével; és most ugyan azon birtokra ujból tiz márka ezüstöt kölcsön felvett, kötelezván magát, hogy ha három év alatt ki nem váltaná, vagy kiváltani nem tudná, azt a pénzt kétszeresen legyen kénytelen lefizetni; de mégis joga legyen kiváltani, azon megjegyzéssel, hogy ezt a birtokot sem ő sem maradéka el ne adhassa, sem meg ne terhelhesse másnak, mint csak András erdélyi püspöknek. Mindezeket Péter jegyző a püspök nevében elfogadta,

miről ezen levél bizonyítványul szolgál. Dat. tertio die strennarum anno M^o CCC^o L^o quinto.

Comitatus Torda. E. n. 13.

Eredeti. Papiros 28—10 cmr. Háta közepén a konvent 6 cmr. átméretű körös pecsétjével, minek viasztöredéke fenn maradt. Vizbe nyomott háromszög jegye a papír alsó részén ketté van vágva. Az okmány egykor vízben ázott, és nehezen olvasható. Van másolata, hitelesítve 1782-ből, letéve az eredeti mellé.

24. 1356. nov. 15. András erdélyi vajda, az erdélyi nemesek Tordán (in octavis f. omn. sanct.) tartott generális gyűléséből előadja, hogy Péter *jegyző* a kolosmonostori apát, László megbizottja, a konvent számára Bénye birtokát és használatát (miket Kalyáni János fia Mannus elfoglalva kezén tart) visszakövetelte; mire Mannus azt örökségi jogon magáénak állította. Ennek czáfolatára Péter előmutatta az erdélyi káptalan, és István vice-vajda leveleit, melyekből kitűnt, hogy Bénye, szorgalmas vizsgálat után a kolosmonostori konventnek javaihoz tartozott és tartozik; ez ellen állítgatván Mannus, hogy neki a törvényes birtoklásról erős írásai voltak, de a királyi korona ellen hitetlen gonosz, vetélkedő emberek háborúságai között azokat elvesztette. Ezek után a vajda a generalis gyűléssel egyetértve határozta, hogy mivel az ország törvényei szerint a kolosmonostori konvent erős királyi oklevelek mellett *szokta* javait birni, Mannus pedig örökség czimén követeli bényei javait: tehát állítson elő Mannus Vizkereszt közelebbi nyolczada alatt négy kifogástalan tanut Szent-Imrére, a kik az örökségi jogot bizonyítsák. Dat. Torda, septimo die congregationis nostre prenotate, anno M^o CCC^o quinquagesimo sexto.

Com. Kolos. A. n. 77.

Eredeti. Papiros 21—18 cm. benne harangvirág alaku jeggyel. Hátán a vajda pecsétjének helye, egy kis töredékkel.

25. 1356. nov. 19. András erdélyi vajda bizonyítja, hogy László kolosmonostori apát bemutatta neki Lajos király azon kiváltság levelét, mely szerint a kolosmonostori egyháznak, jobbágyainak és telepeseinek (hospites) Kolosmonostor alapítása óta mostanig mindig ugyan azon szabadságaik voltak, mint a kolosváriaknak; s azoknak peres és egyéb ügyeit, a kolosmonostori egyház határai között, azok külön hivatalnokaik vizsgálták. Azért a vajda ezen kiváltságlevelet elfogadva, minden *comeseknek*, *castelanusoknak*, vice-vajdáknak, és hivatalosoknak az erdélyi részekben megparancsolja, hogy ezen kiváltságot tiszteletben tartsák. Dat. Torde, in festo b. Elisabeth. anno M^o CCC^o L^o sexto.

Com. Kolos. neoregestr. A. nro 25.

Eredeti. Papiros 30—12 cm. Háta közepén látszik a vajdai kerek pecsét helye.

Közli: BEKE ANTAL.

OKLEVÉLKIVONATOK
A SZENTMIKLÓSSI ÉS ÓVÁRI GRÓF PONGRÁCZ
CSALÁD LEVÉLTÁRÁBÓL.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

Csaknem 6 éve már, hogy néhai gróf Pongrácz Eugen családi levéltárának Nedeczről (Zsolna mellől) lehozott részét előttem fölmutatta és lekötelező szivességgel megengedte, hogy az okleveleket kivonatoljam. — Tünetedzván abbeli reményem, hogy hamarjában a levéltár többi leveleit is átnézhetem és kivonatolhatom, s nem akarván, hogy a hazánk felvidékére, továbbá a régi Tótországra annyi nevezetes adatot tartalmazó oklevélkivonatok továbbra is íróasztalom fiókjában heverjenek, ezennel történetíróink rendelkezésére bocsátom azokat.

1268. IV. Béla király megerősíti azon egyességet, a melyet Thoboli Ilarusfia Marczell és Jakab tárnok az Asszonyvásárára (Ahsunwasara) nevű birtokért indított pörben Mike (Myke) fehérvári (székes-) éneklő kanonok közvetítésével kötöttek. Az egyesség szerint a birtok (terra) északi része, mely azelőtt magvukszakt királyi hirnökké (precones) volt, Marczellnek, a déli része, mely hajdan a királyi tárnokoké volt, Jakabnak jutott.

(V. István király átiratában, alább.)

1270. V. István megerősíti az Asszonyvásárára vonatkozó egyességlevelet.

(Eredeti, pergamen, pecsétje leszakadt.)

1279. januárus 18. Aradon. IV. László király Ilers (*igy*) fia Marczellt megerősíti a IV. Bélától kapott Tapla föld birtokában, mely Liptóban a Vág mellett feküdt.

(Eredeti, kis darab pergamenre írva, hátára nyomott pecsét nyomaival.)

1283. máj. 22. IV. László király Demián fainak Miklós-nak és Paskának adományozza a pozsonyi várhoz tartozó és Pozsonyvármegyében fekvő Jenő és Ikrám nevű földeket, a melyek közül Jenőn addig Tádé várszolga (castrensis) lako-

zott, de akkor már mindkettő néptelen volt. A beiktatást Légfia (Leeg) Ivánka comes és a pozsonyi káptalan embere végezte. Demiánfia Miklós érdemei voltak, hogy a Dávidfia Finta ellen indított hadjáratban s nevezetesen Szaláncz (Zelench) vár ostromában résztvett és a kúnokkal vítt csatában a király láttára vitézül harczolt.

(Eredeti, pergamen, a pecsét zöld és violaszínű selyem zsinóron függött, de már leszakadt.)

1283. aug. 24. A turóczi konvent bizonyítja, hogy Kock (másutt Koch) fia Welich azon nyolcz márkát, melyet Miklós zólyomi ispán levele szerint Liptai Kochfia Wodoz megöléséért (pro morte) atyjának Kochnak és Markusfia Miklósnak kellett fizetnie, részben lefizette, másik részét pedig szent Mihálynapra fogja lefizetni.

(Eredeti, pergamen, a záró pecsét darabjaival.)

Év nélkül. I. túróczy prépost IV. László királynak jelenti, hogy parancsolatjára nyomozást tartott a rábizott ügyben és a következőket tudta meg: Bobrócz (Bobrouch) falut (villa) maga a király (V. László) adta Bagamér (Bogomér) liptai főispánnak cserébe az ő Lypche, Cymela és Levente földeiért. Később a lengyel herczeg (dux Polonie) összes hadával ron-
tott rá Bagamér faluira és népeire és neki roppant kárt okozott, Moys árvavári várnagy (castellanus de Arva) egy éjjel Bagamér főispán Nádasd (Nádost) nevű falujára ütven azt teljesen elpusztította és az egyháza papját megölte.

(Eredeti, pergamen, a pecsét lehullott. Kívül a cím: Domino regi.)

1285. Demeter országbíró kiküldetvén a királytól a IV. Béla uralkodása után elfoglalt királyi földek visszafoglalására, Bagamér ispán és a bobróczyi népek közt folyt pert, mivel különben mindkét félnek zólyomi megye-ispánja volt (et quia comes eramus provincialis de Zolum eorundem), elintézi és a bobróczyi határ egy részét Bagamér ispánnak itéli oda.

(Eredeti pergamen, a pecsét félig ép, belül a paizsban egy nyíl hegy ↑ látható, körirata + S. Demetrii comitis . . . . eg.)

1300. márcz. 12. A csázmai káptalan bizonyítja, hogy Pyrus-nak nevezett Péter előtte a Kretym és Supluncza folyók közt fekvő, egykor Isou faitól elvett és IV. László anyjától neki adott Kretym földet 20 márkáért eladta Isou fia Cute-nek és testvéreinek.

(Eredeti pergamen, zöld selyemzsinóron függő pecséttel.)

1302. febr. 27. A csázmai káptalan dékánja István előtt »Jacobus filius Jacobi de genere Tybold bani«, és később

ugyanennek fiai János, Leusták és László az egész császmái káptalan előtt azt vallják, hogy a Supluncha és Kretyn folyók közt fekvő és egy részt a Verőcze megyéhez tartozó királyi földekkel, másrészt Guynch nevű földdel határos birtokot Jakab és testvére Tibold a tatárok kivonulása után nővérüknek, Gygneti-Farkas fia Isou nejének, adományozták és azt azóta Isou fiaival együtt békével birta. Azért annak a birtokában továbbra is megerősítik őket.

(Eredeti, pergamen, veres és sárga selyemzsinóron függő rongált pecséttel.)

1306. jul. 21. A császmái káptalan előtt Isou fia Miklós Anka nevű leányának és vejének Lanchert fia Beke Lancius nevű fiának adja Kreytin és Breztouch nevű birtokait. Breztouch-on a bold. Szűz tiszteletére emelt templom volt.

(Eredeti, pergamen veres, sárga és zöld zsinóron függő pecséttel.)

1321. decz. 8. Márk honti főispánnak és a szolgabíráknak perhalasztó levele Lysz-i Ibu, Jákó, Marczel, Péter és Bede ispán közt folytatott perben. (A residentia exercitus regis már előfordul benne.)

(Eredeti, pergamen, 2 gyűrű pecsét maradványával.)

1326. febr. 28. Visegrád. Károly király megerősíti az egyrésztől Kolos (de iuxta insulam magnam) fiai Kolos, Laczk és Miklós, más részről Trotul Miklós pozsonyi főispán és Lorándfia Lépes Miklós között létrejött kiegyezést. A Kolosfiak átadják Trotul Miklósnak és Lépes Miklósnak a Fekete-Körös (Feketeu Kerys) mellett fekvő Chanakezu falu harmadrészét, ezek pedig ezért cserébe adják a Nagy-Sziget mellett fekvő Szántó nevű birtokukat, fizetnek 12 márkát és megvédelmezik a Kolosfiakat minden támadás és per ellen.

(Eredeti, pergamen, hátára nyomott nagy pecsét nyomaival.)

1335. A pécsi káptalan Károly király parancsolatjára megjárja Dobrakuttja nevű vár és tartozékai határait. E vár is a Szaplunca és Kretyn folyók körül feküdt, egy helyt határos volt Csütörtökhely nevű faluval és a Tibold nemzetségbeli Jánosfia János birtokával.

(A pécsi káptalan 1358-iki átiratában, alább.)

1339. ápr. 8. Isou fia Miklós Bekefia Lanceusnak és Anko leányának, Lanceus jegyesének adja verőczemegyeyi Csörnecs (Churnech) nevű birtokát a zágrábi káptalan előtt.

(Eredeti, pergamen, zöld és violaszínű selyemzsinóron függő, ép pecséttel.)

1340. máj. 24. A császmái káptalan Mykch tótországi bán parancsolatjára megjárja az Isoufia Miklóstól Bekefia Lan-

ceus-nak adott falvak határait. Churnech itt már Chernechnek van írva, szintén a Soploncha és Kretyn folyók közt feküdt.

(Eredeti, pergamen, veres és sárga selyemzsinóron függő pecsétje lehullott.)

1340. jul. 7. Bekefia Lanceus és Ábraam fia Pál és György a császári káptalan előtt, a kölcsönös kártételeket egymásnak elengedvén, kibékülnek.

(Eredeti, pergamen, zöld és sárga selyemzsinóron függő pecsét darabjaival.)

1347. ápr. 12. A pécsi káptalan jelenti Lajos királynak, hogy Bekefia Lanceust és nejét Ankót az Isoufia Miklóstól nekik adott és Somogy megyében Ujlak mellett fekvő Monyurokerek nevű falu birtokába be nem iktathatták, mert az ujlaki népek (a királyné népei) a határjárás megtartásába nem egyeztek belé.

(Eredeti, pergamen, hátára nyomott monorú pecsét nyomaival.)

1347. jul. 13. Budán. Lajos király Bessenyő Gergelyt, az összes bessenyők ispánját, Mátyást és Tamást az ő édes testvéreit, továbbá Marcellfia Andrást az ország, de különösen Liptó megye rendes bírának joghatósága és ítélete alól fölmenti.

(Eredeti, pergamen, kívül Lajos király gyűrű pecsétjével.)

1347. nov. 19. Visegrád. Lajos király előtt Búr (Buur) Marcellfia László és János fiától származó unokája Marcell a zarándmegyei Waraskezu falunak azon negyedrészt, melyet őseik V. István királytól nyertek, eladják Lépes Miklós fiának Demeternek, a királyi udvar vitézének vagy lovagjának és testvéreinek Lorándnak, Jánosnak és Andrásnak 50 márkáért.

(Eredeti, pergamen, hátára nyomott pecsét nyomaival.)

1350. ápr. 4. Budán. Lajos király Lépes Demeternek és testvéreinek Lorándnak és Jánosnak kérésére a bátori vám-szedést a Lépesek Zeudy nevű falujába helyezi át annál is inkább, mert régen is Zeudy-ben volt, és onnan vitetett át Bátorba.

(Eredeti, pergamen, Lajos király gyűrű pecsétjével, mellé írva: Relatio Stephani voyvode.)

1352. jan. 21. Budán. Tamás országbíró és turóczi főispán Vrachfia János gömöri polgárt, mivel Lőrinczfia Lukács ellen folytatott pörében meg nem jelent, megbírságolja.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét darabjaival.)

1354. ápr. 7. Zágráb. István, Tótország, Horvátország és Dalmatia fejedelme (dux) Bekefia Leontius (így) birtokait

a körösmegyei Chreten és Breztouch és a verőczemegyei Cherench falvakat a nyuszt adó alól fölmenti.

(Eredeti, pergamen, zöld selyemzsinóron függő ép pecséttel.)

1354. jul. 13. Zágráb. István fejedelem Bekefia Leontiusnak az ő Chrethen falujában hetivásártartásra engedélyt ad és három birtokában a bíraskodásra őt és utódait fölhatalmazza.

(Eredeti, pergamen, zöld selyemzsinóron függő ép pecséttel.)

1354. decz. 5. Buda. Drugeth Miklós országbíró és turóczi főispán szabadalmat ad Dczlonfia Bohusnak, hogy a Varna (Varin) várhoz tartozó Karazna falut benépesítse s vannak lakói 20 évig (a német jog szerint) az adófizetéstől szabadok legyenek.

(A turóczi konvent 1429. márcz. 7-iki átiratában.)

1358. A pécsi káptalan Lajos király parancsolatjára átírja a Dobrakútja váráról szóló 1335-iki határjáró levelet, a melyet előtte Gerebeni Horváthi Pálfia Gergely mutatott föl.

(Eredeti, papír, alsó része a pecséttel együtt hiányzik.)

1359. decz. 7. Miklós alispán és a lipótmegyei szolgabírák bizonyítják, hogy Andafia György letette előttük az esküt arra, hogy »Lybele«-i Janus nem volt neki kezese és így miatta 4 frt kárt nem szenvedett.

(Eredeti, papír 3 pecséttel. Az alispán pecsétje hasonlít a Bebekéhez.)

1360. jul. 6. Konth Miklós nádor jul. 3-án Békés és Zaránd megyék nemeseivel Nadab mellett gyűlést tartat. Az egybegyűlt nemesek, kivált a szolgabírák Lépes Miklósfia Demeter és Treutul Miklósfia János kérésére bizonyítják, hogy az aradmegyei Basarág (Bozoragh) falut, a hol a szent Imre tiszteletére épült egyház van és Fejéregyház nevű most néptelen birtokot Lépes Demeter és Treutul Miklós csakugyan bírták, de később ezek idegen kézre kerültek.

(Eredeti, pergamen, hátán 6 pecsét nyomaival.)

1361. okt. 31. Gelethyfia Pál (de villa Zork) Péter fiával együtt anyjuk hozományá fejében 10 arany forinttal elégíti ki Marcellfia András fiait Istvánt és Tamást a turóczi konvent előtt.

(Eredeti, pergamen, hátára nyomott pecsét nyomaival.)

1362. jul. 13. Vissegrad. Bebek István országbíró a királytól a tisztségének adott Varna és Kraszna faluk rehtatum jogát Hayn dicto Dragos-nak, Zylna város polgárának évi 12 márka bérért odaadja.

(Egyszerű, XVII. századbéli másolat.)

1362. aug. 19. Bebek István országbíró Krazna és Warna királyi faluk soltészségét (wajnikatus-nak van írva) Dragus Heyn zsolnai (Silna) polgárnak adja és megengedi, hogy a betelepítendőök olyan jogokkal birjanak, mint a zsolnaiak.

(Eredeti, pergamen, zöld és fehér selyemzsinóron függő megrongált pecséttel.)

1365. decz. 19. Lajos király Dobrakuchyai Pál fiainak Goyslausnak, Miklósnek és Nelepecznek birtokait a nyuszt adó alól fölmenti.

(Zsigmond király 1409. jan. 7-iki átiratában.)

1366. máj. 26. Szent-Mária. Sándorfia László, Bebek György liptai főispán alispánja és a liptai szolgabírák bizonyítják, hogy Bessenyő István és Tamás, András fiai, jobbágytelkeiken elosztzkodtak.

(Eredeti, pergamen, hátára keresztalakban nyomott 5 pecséttel.)

1366. jul. 1. Boldogfalván. György liptai főispán helyettese János, és a szolgabírák bizonyítják, hogy Bessenyő Andrásfia Tamás István testvérétől egy kőből épített tárházat vagy pinceszét 5 frton megvett.

(Eredeti, papír, hátán keresztbe rakott 5 pecséttel.)

1369. julius 24. A pécsi káptalan Szentkozmadamiani Bekefia Lanceus kérésére határjárást tart ennek Creten, Brezthoulch, Thopolcha körösmegyei és Chernech verőczemegyei falvaiban.

(Eredeti, pergamen, violaszinű selyemzsinóron függő ép pecséttel.)

1372. okt. 11. Zágráb. Szécsi Miklós tótországi bán eldönti azon pert, a mely Isoufia Miklós egyik leánya Bagych. Nábrádi János özvegye és fiai Fülöp s Bálint közt egyrésztől és Isoufia Miklós másik leánya Anko és ennek férje Bekefia Lanceus közt más résztől folyt. Bagych atyjának összes birtokaiból egy harmadrészt követelt azt állítván, hogy azok mind leányági birtokok és atyja arról másképp nem rendelkezhetett. Amde állítását egyetlen okirattal sem tudván bebizonyítani, perét elvesztette.

(Eredeti, pergamen, veres-zöld selyemzsinóron függő ép pecséttel. a pecséten a Szécsiek kétfajú sasa.)

1373. máj. 8. A pozsegai káptalan bizonyítja, hogy baranyamegyei Almamelléki Lanceus, Beke fia, azon 32 márkát, melyet körösmegyei Bagych asszonynak, Nabraab-i János özvegyének az ő leánynegyede fejében fizetnie kellett, a breztouch-i bold. Szűz egyházának igazgatója Balázs által a kitűzött napon csakugyan lefizette.

(Eredeti, pergamen, a függő pecsét leszakadt.)

1377. aug. 27. Az esztergomi káptalan bizonyítja, hogy Almamelléki Leontius, Bekefia, és neje Anko körösmegyei Crethen és Brizalch (*így*) és verőczemegyei Chernech birtokaikat Ilona leányuknak és férjének Domokosfia Mihálynak, János esztergomi érsek unokaöcsésének adták.

(Eredeti, pergamen, a függő pecsét leszakadt.)

1379. jun. 24. Buda. Lajos király Mihály mesternek, néhai Lypolch-i János esztergomi érsek rokonának kérésére megparancsolja a somogyvári konventnek, hogy Mihály mesternek Körös megyében fekvő Breztoulch, Creten és Thopolcha, továbbá Verőcze megyében fekvő Chernech nevű birtokain határjárást tartson.

(A somogyvári konvent átiratában, alább.)

1379. jul. 25. A somogyvári konvent az elrendelt határjárást megtartja. Királyi ember volt Anfalvai Mojusia Jakab, a konvent embere János pap.

(Eredeti, pergamen, pergamen szalagon függő · megrongált, kerek pecséttel.)

1382. ápr. 8. (?) Znió-Várallya. László túróczi prépost és a túróczi konvent bizonyítja, hogy túróczmegyei Cusbistercze-i János, György fia, és két leányának Klárának és Margitnak férjei, Borsodmegyéből való Tokai (de Toka) László és András (János fiai) előttök megjelenvén a köztök folyt pörben kibocsátott leveleket semmiseknek nyilváníták és azon kívül Cusbistercei János gömörmegyei Egyházas-Málé (Edhazas Malei) falujának felét leányainak 140 forintért elzálogosította. A következő érdekes keltezéssel: »Datum et actum Varalian, proxima feria post conductum Passce anno Dni M^{mo} CCC^{mo} LXXX^{mo} secundo.«

(Eredeti, pergamen, pergamen-szalagon függő, félig ép pecséttel.)

1382. jul. 10. Nosztra. Lajos király Surdisi Mihály mesternek, néhai János esztergomi érsek rokonának kérésére a körösmegyei Brezthouch-on évi vásártartásra ad szabadalmat.

(Eredeti, papír, hátára nyomott nagy pecsét nyomaival.)

1384. jan. 1. Kaproncza. Mária királyné bizonyítja, hogy Surdisi Mihályné, Lanceus leánya, Ilona előtte megjelenvén Craten (*így*), Breztouch és Chernech birtokainak védelmét Garai Miklós nádorra bizta és, ha örökös nélkül halna meg, akkor a nádornak hagyja.

(Eredeti, pergamen, hátára nyomott nagy kerek pecsét maradványaival.)

1391. szept. 28. Száva-Szentdemeter. Zsigmond király a

pecséthamisító Veres Mátyás liptómegyei Stuychafalva nevű birtokát Szkárosi Fytke Istvánnak adja.

(Eredeti, pergamen, aljára nyomott kis pecséttel, a pecsét alatt: Relatio Nicolai de Kanisa mgri tavernicorum.)

1391. okt. 7. Szentmárton. Mária királyné Stanychfolwa-i Veres (rufus) Mátyás *pecséthamisítót* gonoszsága miatt birtokától megfosztja és a Liptó megyében fekvő Stanychfolwát Szkárosi (Zkarus) László fiának Fytke Istvának és Balázs fiának adja.

(Eredeti, pergamen, az alulnyomott veres viaszpecsét lehullott, a pecsét helyén olvasható: Relatio magistri Ladislai magistri curie ad contenta literarum regalium.)

1392. jul. 11. In descensu campestri prope districtum Bianco. (Relatio dni Johni a. eppi Strigonien.) Zsigmond király Stoysafalvai Jánosfia Máté és Miklósfia Györgynek stoysafalvai (Liptó m.) részbirtokait, mivel a Bebek Imre országbíró (akkor már erdélyi vajda) és liptai főispán vezetése alatt tartott 1391-iki liptómegyei gyűlésen hamis pénzverőknek és pecséthamisítóknak bizonyultak, tőlük elveszi és Scynche-i István fiának Péternek adja.

(Eredeti, pergamen, az alulnyomott veres-viasz pecsét maradványaival.)

1394. szept. 12. Temesvár. (Relatio domini Emerici Bubek.) Marcellfalvai Besseneu András fiai István és Tamás kérték a királytól Medegepataka nevű liptómegyei falut. A király megbizta Leusták nádort mint liptómegyei főispánt, vagy annak helytartóit, hogy tegyenek jelentést a kérdéses falu nagyságáról és adományozhatóságáról.

(Eredeti, papír, aljára nyomott pecséttel.)

1396. junius 24. In descensu campestri regalis exercitus iuxta fluvium Crassow. Sárói Péterfia László temesi és liptai főispán et presentis exercitus regie maiestatis capitaneus generalis Mycusfia János predialis nemestől az Ivankahaza nevű pusztát, mert Nagyvár (Nogvar) nevű várban szolgálatot tenni nem akart, elveszi, és István és Tamás nevű bessenyőknek adja.

(Eredeti, pergamen, az első lapra nyomott ép pecséttel, a pecsét közepén mint látszik egy ökörfő van.)

1397. máj. 14. Esztergom. Felső-Szakáli Péter fiai Bereczk, Tamás és Miklós azt állították, hogy Felső-Szakálra vonatkozó leveleiket Zerbecchi Jakab házánál elégették. Zsigmond király a zabori konventet küldi ki vizsgálatra, hogy igaz-e.

(A zabori konvent átiratában.)

1397. máj. 28. A zobori konvent jelenti, hogy a felsőszakálliak levelei csakugyan elégtek.

(A zobori konvent 1468. máj. 26-iki átiratában.)

1397. jul. 13. Varin (Warne.) Wangel Péter Óvár várának kormányzója Zsigmond király meghagyásából Rosbehom és Luczka néptelen faluk benépesítését Bolles Pálra bizza.

(Eredeti, pergamen, kék zsinóron függő fészkes pecséttel.)

1398. aug. 9. Felső-Szakáli Mártonfia Tamás Alsó-Szakáli Endre fia István és Miklóst, nyitramegyei alispánt Alsó-Szakáll részeinek megszerzésétől eltiltja a zobori konvent előtt.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1398. aug. 9. A nyitrai káptalantól kiállított tiltakozó levél.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét maradványaival, felerészben olvashatatlan.)

1399. aug. 27. Liptó-Nagyvár alatt. Bebek Detre nádor megerősíti a szent-miklói egyházat összes jövedelmeiben, valamint már atyja Bebek György és Ilsvai Leustách nádor megerősítette.

(A túróczi konvent 1479-iki átiratából.)

1399. aug. 28. Liptó-Nagyvár alatt. Bebek Detre nádor tudatja az ő liptómegyei alispánjával, Nagyvár várnagyaival és egyéb tisztviselőivel, hogy Verbyche és Polysthyn faluk tizedének és földeinek, kaszálóinak birtokában a szent-miklói egyházat megerősítette.

(A szepesi káptalan 1426-iki átiratában.)

1405. nov. 11. Visegrád. Zsigmond király megparancsolja a túróczi konventnek, hogy küldje ki emberét annak megvizsgálására, csakugyan beiktattatta-e magát Jahodniki János fia Lőrincz Jordánföld nevű részbirtokba? Királyi emberekül kijelöli Vendégei Lukácsot, Kosutházai Fülöpöt, Draasafalvai Péter fia Györgyöt.

(A túróczi konvent alább következő jelentéséből.)

1405. decz. 12. A túróczi konvent jelenti a királynak, hogy ez évi nov. 11. kelt megbizását teljesítette. A konvent embere volt Lőrincz kanonok (szerzetes-) és alszerpap, királyi ember Kosutházai Fülöp. Az vizsgálat decz. 6-án történt. A beiktatás csakugyan megtörtént. A földbirtok Túróczban feküdt.

(Eredeti, papír, zárópecsét maradványaival.)

1406. aug. 13. Palotai László fia Miklós körösi főispán és a szolgabírák bizonyítják, hogy Gordovai László volt bán Bertalan és Imre fiaival együtt, nem különben Bessenyő Bálint nevű tisztjük Thamasanach-i Zaz Mátyásnak két kretin-i

jobbágyát kifosztották és ezért hatalmaskodásbau elmarasztaltattak.

(Eredeti, pergamen, zöld selyemzsinóron függő ép, fészkes pecsétel, a pecsétben félhold és csillag.)

1406. szept. 16. Zólyom-Zalatna (Szalatnya). Zsigmond király bizonyítja, hogy Sthewnyche-i István fia János azon száz forintot, melyet Nagal-i (vagy Nagabi) Mártonnak Kerebozló nevü, Jánostól már előbb megvett, de Ilburch-i Wenthturóczi főispántól az ország zavarában elfoglalt, s most visszabocsátott falujának visszabocsátásáért fizetnie kellett, csakugyan lefizette.

(Eredeti, papír, az előlapra nyomott pecsét maradványaival.)

1409. jan. 7. Zsigmond király Nelepecz fiának Benedeknek kérésére átírja és megerősíti Nagy-Lajos 1365. decz. 19-iki kiváltság levelét.

(Eredeti, pergamen, veres és zöld selyemzsinóron függő pecsét maradványaival.)

1409. ápr. 10. Buda. Zsigmond király Sewnýcze-i János, Bebek Detre párthivének, az 1403-iki felkelésben való részvételét megbocsátja.

(Eredeti, papír, aljára nyomott pecsétel.)

1410. febr. 7. Buda. Zsigmond király a Marchafalwa-i Bessenyo család (István fiai András, Tamás és János és Tamás fia Mihály) kérésére megparancsolja a turóczi konventnek, hogy a lipatómegyei Medokispataka faluban határjárást tartson.

(A turóczi konvent ez évi átiratában.)

1410. márcz. 12. A turóczi konvent bizonyítja, hogy a határjárás Medokispatakán márcz. 4-én megtartatott; királyi ember volt Turáni Bálint, konvent embere János pap.

(Eredeti, pergamen, sárga selyemzsinóron függő pecsétel.)

1410. decz. 26. Buda. (Commissio propria.) Zsigmond király a fehérmegyei Szentpéter falut új adomány képen adja néhai Varaskezy-i Loránd fiainak, György erdélyi prépost és királyi káplánnak, Loránd ajtónállónak és Jánosnak, továbbá Jánosfia Tamásnak és Demeterfia Demeternek, mind Lépes nevezetűeknek. Szentpétert a Lépeseknek már elei is birták, de akkor néptelen volt; különben köegyház létezett benne.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecsét maradványaival.)

1412. okt. 6. Nelepecz fia Benedek és ennek fia László dobrakuchai uradalmukban Matheouch és Ferenczlaka faluk közt a Chernecz folyóhoz közel pálos rendű kolostort alapítanak szent Anna tiszteletére és azt a császári káptalan előtt

javadalmazzák. Három falut adnak, a melyekben összesen 18 jobbágy lakott.

(Egykorú másolat.)

1414. szept. 9. Buda. Borbála királyné megparancsolja Stibor erdélyi vajdának, hogy Varin város lakosait a nekik Károly királytól adott szabadalmak élvezetében ne háborgassa.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecséttel.)

1416. máj. 2. Szentimre. Váraskeszi Lépes Loránd Illyei Dénes fia Jánosnak Folthi Lászlófia Kelemen ellen indított perét Csáki Miklós vajda parancsolatjára elhalasztja.

(Eredeti, papír, a záró pecsét lehullott.)

1419 előtt Katalin nap körül. Zsolna. A zsolnai (Silina) polgárok kéri Styboryczy Stybort, Beczkónak és az egész Vág folyónak urát, hogy Péter varini (Warna) plébánost tiltsa el a birságok egy részének követelésétől, mert abból 2 rész a bírót, egy rész az ügyvivőt illeti az ő városuk szokása szerint.

(A túróczi konvent 1419. febr. 2-iki átiratában.)

1418. Korpona. A városi tanács a varini (Warina) polgárság és bíró közt a birságok megosztásáért folyt pört úgy dönti el, hogy 1 rész illeti a bírót, 2 rész az esküdteket.

(A túróczi konvent 1419. febr. 2-iki átiratában.)

1419. febr. 2. A túróczi konvent átírja a korponai tanács fentebbi levelét.

(Eredeti, pergamen, selyemzsinóron függő ép pecséttel.)

1419. febr. 2. A túróczi konvent a varini (Warna) polgárok kérésére átírja a zsolnai polgároknak Stiborhoz intézett levelét.

(Eredeti, pergamen, sárga és kék selyemzsinóron függő kerek ép pecséttel.)

1426. jul. 16. A szepesi káptalan Késmárki Péter kanonok társa kérésére átírja a fentebbi 1399. aug. 28-iki levelet.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1427. ápr. 24. Sepsi-Szentgyörgy (in Zenthgyurgh terre sicularum nostrorum.) (Commissio propria domini regis ex deliberatione baronum in iudicio facta.) Zsigmond király megparancsolja Cillei Hermann apósának, tótországi bánnak, vagy albánjainak vagy a körösmegyei tisztviselőknek, hogy ha Tamassovczy Zaaz Mátyás panaszát igaznak találják, őt a Krajetin faluhoz tartozó Padwarcz helység azon földrészeibe, melyet tőle Rohowcza-i Lőkösfia Miklós és ugyanazon Lőkösfia Istvánnak Gergely nevű fia erővel elfoglaltak, rögtön helyezték vissza.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét nyomaival.)

1429. febr. 10. A túróczi konvent bizonyítja, hogy Szent-andrássi András gyermekei: Miklós, Mihály és Klára eladták Fábiánföldre, Wladinaföldre és Bobonyk másképp Lászlófalva nevű túróczi megyei falvakban fekvő részbirtokait Jezerniczai Tibafia Bálintnak.

(Eredeti, pergamen, a függő pecsét leszakadt.)

1429. márcz. 7. A túróczi konvent átírja Drugeth Miklósnak 1354-iki, a krasznaiak számára adott kiváltságlevelét.

(Eredeti, pergamen, zöld selyemzsinóron függő ép pecséttel.)

1430. nov. 26. (Relatio Andree de Lyptow, castellani de Wygles.) Ó-Buda. Borbála királyné a Nagy-Szombat városában elhelyezett ágyukat és puskaport a zólyomi várba akarta szállíttatni és azért megparancsolta György nyitrai püspöknek, hogy az átszállítóknak segítségére legyen.

(Eredeti, papír, az előlapra nyomott pecséttel.)

1434. nov. 20. Pozsony. (Commissio propria.) Zsigmond király megparancsolja a sztrecsényi várnagyoknak, hogy Varin város, Belene és Teplicz faluk lakosaira ne vessenek ki nagyobb adót, mert a hussitáktól úgy is nagy károkat szenvedtek.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecsét nyomaival.)

1435. okt. 14. Pozsony. Zsigmond király Zynnycze (Szenicze) nyitramegyei várost 1100 forintért elzálogosítja Szentmiklósi Pongrácznak.

(Eredeti, pergamen, pergamen-szalagon függő ép pecséttel. Felül: Relatio Stephani de Aran comitis Neogradiensis.)

1436. márcz. 21. Pest. Zsigmond király tudatja, hogy Szentmiklósi Pongrácz (Blatnicza várának kapitánya) a felvidéket elfoglalt és ott néhány várat bíró hussiták ellen vivott hadjáratokban többeknek kárt tett, de ő azokat megbocsátja és megtiltja, hogy ezen kártételekért Szentmiklóssit valaki kérdőre vonhassa.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecsét maradványaival.)

1436. jun. 25. Morva-Igló. Zsigmond király 2300 aranyforintért elzálogosítja Blatnicza várát (Turócz m.) Szentmiklósi Andrásfia Miklós fiának, Pongrácznak.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecsét maradványaival.)

1439. jun. 7. Buda. Albert király Hryczow várát a hozzátartozó Konzka és Stranzka falvakkal együtt (Trencsén m.) Neczpáli László szakolczai királyi kapitánynak és testvéreinek (Ladislaus filius Georgii, Stephanus carnalis et Blasius filius Demetrii filii dicti Georgii fratrueli fratres) adományozza. E vár eredetileg valamelyik lengyel úrnál volt zálogban, de

mivel e lengyel úr a király ellenségeihez (emulis nostris), a lengyelekhez csatlakozott, eme zálogjogot elvesztette, különben az adományozás idejében is egy Miklós nevű lengyel parancsolt a várban.

(A turóczy konvent alábbi átiratában.)

1439. aug. 9. István turóczy prépost és a konvent jelenti, hogy Chotessow-i Tamás királyi emberrel kiküldte ugyan Mihály papot, hogy a Neczpálikat, iktassák be Hricsó vára birtokába, de ezek azon rettenetes rablás, fogságbaejtés miatt, a mit Miklós lengyel Hricsó várából kiütve művelt, Zsolnánál nem mertek tovább menni és így a beiktatást nem teljesítették.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét részben lehullott.)

1442. nov. 12. Tapolcsány. Huchvaldi Czapek János kötelezi magát, hogy a neki I. Ulászló magyar-lengyel királytól 6000 frtéért elzálogosított Sztrecsény és Starigrod (Óvár) várakat, mihelyt a 6000 frtot neki visszafizetik, visszaadja.

(Eredeti, pergamen, Czapeknek pergamen szalagon függő ép fészkes pecsétjével.)

1446. nov. 25 (?) Bécs. Fridrich császár megengedi Szentmiklóssi Pongrácznak, hogy Hunyadi Jánosnak a németek ellen indítandó hadjáratában részt vegyen, de semmi kárt se tegyen. Említést tesz a levél valami megtámadásról, mely a Morva folyó mellett történt.

(Eredeti, pergamen, pergamen-szalagon függő pecsétje leszakadt. Német nyelven van írva, az értelme homályos.)

1447. febr. 26. Bécs. Cillei Ulrik és Szentmiklóssi Pongrác békét kötnek. Cillei 4000 magyar forintért elzálogosítja Szentmiklóssinak Leba, Belusth és Przetica falukat oly föltétel alatt, hogy Leba várát a következő husvétig lerontatja- és föl nem építi, se fölépíttetni nem engedi. Továbbá Szentmiklóssi kötelezte magát, hogy a Treutsth, Sutsch, Bistritz, Lebenstain és Kossatecz erősegekhez tartozó falvakat nem bántja, de Cillei azokat addig senkinek el nem adhatja, míg a 4000 forintot Szentmiklóssinak vissza nem fizeti.

(Eredeti, pergamen, a pergamen-szalagon függő pecsét leszakadt.)

1452. márcz. 16. Pozsony. Magyarország főurai megkegyelmeznek Farkasdi Farkas Györgynek és Antalnak, továbbá Ranckmanai Vanko-nak.

(Eredeti, pergamen, 5 pergamen-szalagon függő ép pecséttel, köztük egy Garai Lászlóé, 1 Ország Mihályé, 1 Rozsgonyié.)

1454. máj. 25. Prága. (Comissio domini regis in consilio.) V. László Hunyadi János kérésére és előterjesztésére megengedi, hogy Szentmiklóssi Pongrác a szentmiklóssi kastélyt

addig, míg Wyvar, Lykava várak és Naghwar tartozékai birtokába jut, fenttarthassa; de ha e várakat kezéhez kapja, köteles rögtön lerontani.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecsét jórészt lehullott.)

1454. máj. 25. Prága. (Commissio propria.) V. László jóváhagyja a Szentmiklóssi Pongrácz és Hunyadi János közt kötött szövetséget. Meghagyja Szentmiklóssit az eddig zálogban birt jóságok zálogos birtokában neki adja a zsolnai fothságot (*sic!* tán Vogt-ság), de kötelezi, hogy a kezében levő Brancz. Owar, Streczen és Solna királyi várakhoz jogtalanul elfoglalt jóságokat visszaadja.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecsét lehullott. Egy része kiszakadt.)

1454. máj. 25. Prága. V. László király megparancsolja a turóczi konventnek, hogy Szentmiklóssi Pongrácz testvérét Istvánt iktassa be a Bessenyő Tamás magvaszakadása által a királyi koronára szállott és Hunyadi János kérésére Szentmiklóssi Istvánnak adományozott, de különben is már az ő kezénél levő liptómegyei Bessenyőfalva, Patak és árvamegyei Zazkalicza birtokokba.

(A turóczi konvent alábbi átiratában.)

1454. jul. 10. A turóczi megyei konvent bizonyítja, hogy Szentmiklóssi Istvánt a fentirt birtokokba beiktatták. Királyi ember volt Madaczi János, a konvent embere Orbán pap. Jelen voltak: Okolycznai Mihály, Kispaludya-i Miklós, Nagypaludya-i György, Wydafelde-i János, Madaczi Imre és László, Kyswlachi Boldizsár és Mykofalwa-i János.

(Eredeti, pergamen, veres-fehér zsinóron függő, meglehetősen ép pecséttel.)

1456. szept. 24. Buda. Cillei Ulrik és Szentmiklósi Pongrácz szövetséget kötnek.

(Egyszerű XVII. századbéli másolat két darabban.)

1457. febr. 4. Buda. V. László király megparancsolja a nyitrai káptalannak, hogy Szentmiklóssi Pongrácz Istvánt Blatnicza vára és tartozékai birtokába iktassa be. A tartozékok voltak: Blatnicza, Zebezlancze, Bela, Dyonawawez és Jahodnycza.

(Eredeti, papír, a záró pecsét lehullott.)

1457. ápr. 14. (nagy csütörtökön) Temesvár. Hunyadi Jánosné és Szilágyi Mihály Szentmiklóssi Pongráczczal békét kötnek a következő föltételek alatt: 1. Hunyadiné és Szilágyi az eddig tett károkat és sérelmeket Pongrácznak és fiainak Wenczelnek és Pongrácznak, továbbá István, Jakab és János

testvéreinek megbocsátják. 2. Berencs várát és Solna városát az ottani kastélylyal együtt keresztelő szent-János napján, Sztrecsény és Owar városokat szent Egyed-napján (szept. 1.) vissza adják. 3. Soha semmi szükségükben a Szentmiklóssi családot el nem hagyják és Mátyás, Hunyadi fia nevében ugyanezt ígérik.

(Egyszerű XVII. századbéli másolat.)

1458. márcz. 15. Buda. (Commissio propria domini regis.) Mátyás király Iklód, Bodon, Kementhelek és Arankút nevű erdélyi falvak tisztjévé néhai Dengelegi Pongrácz fiát Jánost nevezi ki.

(Eredeti, papír az előlapra nyomott pecsét nyomaival.)

1460. jun. 11. Gyöngyös. (Commissio propria.) Mátyás király megparancsolja Komorow-i (*sic*) Péter liptai és árvai főispánnak, hogy Corbaviai Gergelynek, a kit Szentmiklóssi Pongrácz István 4 év óta kizárt Blatnicza vára felének birtokából, igazságot szolgáltatasson.

(Eredeti, papír, aljára nyomott pecséttel.)

1461. márcz. 6. Lipczvára. Gergely corbaviai gróf és Lipczvárának kapitánya panaszt tévén, hogy Szentmiklósi Pongrácz István erővel fosztotta őt meg Blatnicza (Blatnicz) várának felétől, a király Komoczó-i (*sic*) Pétert, liptai és árvai főispánt bizta meg, hogy a pört döntse el. Komoczó-i Péter Oculi vasárnapját és Körmöcz városát tüzte ki a tárgyalás idejéül és helyéül. De Gergely nagy lábfájdalmai miatt oda el nem mehetvén. ráhagyja magát egészen Komoczói Péter ítéletére.

(Eredeti, papír, aljára nyomott pecséttel.)

1462. jan. 31. Nelepecz Pál (Dobrakuchya-i Nelepecz Benedek fia) László fiával együtt Vingárti Geréb Jánosnak és Sónia nevű nejének, továbbá István, Péter, Mátyás és László fiainak adják az Erdélyben fekvő Bálványos várát az ehhez tartozó: Várallya, Németi, Szentbenedek, Szász-Nyires, Bathon, Csaba, Füzes, Gerla, Csapteleke nevű belső-szolnokmegyei, Vicze, Szentmárton, Kerchke, Szombatteleke, Vásárhely, Mikola, »Kereles,« Szentjakab, »Kentheleke,« Arokallya, Sófálva, Szeret nevű dobokamegyei és Kamarás nevű kolosmegyei falvakkal együtt a pozsegai káptalan előtt.

(Eredeti, pergamen, kék és fehér zsinóron függő monorú ép pecséttel.)

1462. máj. 21. Vác. (Commissio propria.) I. Mátyás király felszólítja Szentmiklósi Pongrácz fiát Jánost, hogy a kiküldött adórovókat támogassa a minden jobbágytelekre kivetett 1

aranyforint kivetésében és behajtásában. Ez adót a váczi országgyűlés szavazta meg a csehek kezében levő várak kiváltására. »Cum magnifico Johanne Gyzkra de Brandis et bohemis illis, qui se in fortalitiis Zenthepher (*sic*) et Zenthwid fratres appellunt perpetuam pacem fecimus« mondja a király. Az adót 10 nap alatt le kellett fizetni.

(Eredeti, papír, aljára nyomott pecsét.)

1464. jun. 19. Tomasowcz-i Zaz Imre Kretyn nevű egész faluját 150 frtért a császmái káptalan előtt elzalogosítja Kopynczi Antalnak.

(A Corvin János tótországi bán 1503. jan 31-iki átiratából.)

1464. nov. 12. (In descensu exercituali sub castro Zwojnyk.) Mátyás király Dengelegi Pangracz János erdélyi vajdának, a székelyek ispánjának és a királyi hadak főkapitányának, nemkülönbén András nevű édes testvérének, Felső-Magyarország kapitányának és trencsényi főispánnak adományozza a csongrád-megyei Győ (Geu) falut. A Pangracz-ok érdemei valának, hogy már Hunyadi Jánosnak több ízben segítségére voltak, Mátyás idejében a törökök ellen, majd a fölvidéken rabló csehek ellen indított hadjáratokban vitézül viselték magukat, Pangracz János különösen Zwojnyk váránál nyújtott nagy segítséget a királynak. Győfalu azelőtt néhai Lábathlani Jánosé volt, de bizonyos okokból a királyra szállott.

(Eredeti, pergamen, az előlapra nyomott pecsét maradványaival.)

1467. febr. 19. Bács Anna, Wáraskeszi Lépes János neje fölkéri Folth-i Lászlót, hogy Chenthe-i Péter nemes embernek, az ő küldöttjének hitelt adjon.

(Eredeti, papír, a zárópecsét lehullott.)

1468. máj. 26. A zobori konvent Felső-Szakállai Egyed deák kérésére átirja 1397. máj. 28-iki jelentését.

(Eredeti, papír, függő ép pecséttel.)

1469. jul. 24. Nelepecz László és Miklós, néhai Dobrakuchai Nelepecz Pál fiai (László még fiaiért Andrásért és Jánosért is magára vállalván a felelősséget) beleegyeznek abba, hogy unokatestvérük (patruelis) Nelepecz Domokos, Benedek fia, Dobrakucha felét eladta a Mindszontieknek.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecséttel.)

1470. márcz. 16. A pécsi káptalan bizonyítja, hogy Dobrakuchyai Nelepecz Pál fia László és ennek fiai András, János és Benedek a dobrakuchyai várban levő részüket 500 forintért eladták Mindszenti Pál fiainak: János, Mátyás és Miklós-nak. Kénytelenek voltak ez eladásra azért, mert Nelepecz Pál

és unokatestvére Nelepecz Domokos Kereszturi Garázda Pált megsebesítették és kiraboltatták s e miatt Garázda Pál özvegye Lucza és leánya Dorottya nagyon üldözték őket.

(Eredeti, pergamen, ép zöld-kék selyemzsinóron függő pecséttel.)

1470. márcz. 16. György prépost és a pécsi káptalan előtt Dobrakuthyai Nelepecz Miklós (Pál fia) előadja, hogy néhai atyja és unokatestvére Nelepecz Domokos dobrakuthyai birtokukon, közel Garai Jób Skodyncz nevű falujához (villa) Keresztúri Garázda Pált megverették és kiraboltatták, és nem tettek rá esküt, hogy e dologban ártatlanok volnának. E miatt a körösmegyei törvényszék fejvesztésre ítélte őket. E fejvesztésről szóló ítéletlevél Garázda Pál özvegyének Luczának és leányának Dorottyának kezéhez jutván, azok őt folytonosan üldözik. Hogy tehát magát a bajból kimentse, a körösmegyei Dobrakuthya várában őt illető részt (a hozzátartozó falvak nélkül) eladja 500 arany forintért Mindszenti Pál fiainak: Jánosnak, Mátyásnak és Miklósnak, továbbá anyjuknak Dorottyának, nővérüknek Margitnak és János nejének Ilonának. Egyszersmind beleegyezését adja azon bevalláshoz, melylyel Nelepecz Domokos Dobrakuthya várának felét ugyanezeknek eladta.

(Eredeti, pergamen, zöld-kék selyem szalagon függő pecséttel.)

1470. márcz. 16. Dobrakuthyai Nelepecz Domokos (Benedek fia) Dobrakuthya vár felét a hozzátartozó birtokokkal együtt 6000 forintért eladja a Minszentieknak, a fent említett okból a pécsi káptalan előtt.

(Eredeti, pergamen, zöld-kék selymen függő pecséttel.)

1470. ápr. 7. A pécsi káptalan bizonyítja, hogy Dobrakuthya-i Nelepecz Dávid (Pál fia) az őt illető részt Dobrakuthya várában a tartozékok nélkül eladta 300 frtért a Mindszentieknak.

(Eredeti, pergamen, pecsétje elveszett.)

1470. aug. 27. Zorard turóczi prépost és a konvent jelentí, hogy Zaprasina-i Medwed Márton és neje Anasztázia. néhai Szentmiklósi Miklós leánya, Zsolna város advocatiáját vagy iudicatus-át 400 frtért eladták Szentmiklóssi Venczelnek. Venczel 300 frtot készpénzben fizet ki, 100 frtban pedig zálogba veti wichab-i és apathy-i (Nyitra m.) részbirtokait. Venczel nővére volt Erzsébet.

(Eredeti, pergamen, zöld zsinóron függő pecséttel.)

1471. nov. 15. Buda. (Relatio Martini castellani castri Wissegradiensis.) Mátyás király Turócz megye kamara hasz-

nát Szentmiklóssi Pongrácz fiának Lászlónak »pro conservatione civitatis nostre Solna« adja.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecsét lehullott.)

1471. aug. 6. A turóczi konvent előtt néhai Szentmiklóssi Pongrácz fia Venczel a trencsénmegyei Óvár várat 3000 arany forintért elzálogosítja nagybátyjának (patruus) Istvánnak.

(Eredeti, pergamen, veres selyemzsinóron függő kerek, ép pecséttel.)

1471. szept. 2. A pécsi káptalan bizonyítja, hogy előtte Dobrakuchyai Nelepecz László és Mindszenti János a körösmegyei Dobrakuchya-i várhoz tarozó falvak jobbágytelkein kölcsönösen megosztottak.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecséttel.)

1471. szept. 2. A pécsi káptalan bizonyítja, hogy Dobrakuchai Nelepecz László (András, János és Benedek fiaival együtt) Iwanwschycha nevű körösmegyei falujához tartozó 8 jobbágytelket elad Mindszenti Jáncsnak, Mátyásnak és Miklósnak, továbbá Ilonának, János nejének, Dorottyának az ő anyjuknak és Margitnak az ő nővérüknek.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecséttel.)

1473. máj. 20. A csázmai káptalan néhai Mindszenti Pál fiainak Miklósnak és Mátyásnak, és leányának Margitnak kérésére átírja a pécsi káptalan kétrendbeli 1470-iki Dobrakuchya eladásáról szóló levelét.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét nyomaival.)

1474. A dobrakuchai vár tartozékaiban bevetett földek és a jobbágyok jegyzéke.

(Egykorú, 18 levélből álló lajstrom.)

1474. i. f. b. Alberti episcopi. Buda. (Commissio propria.) Mátyás király megparancsolja Kinisi (Kynysy) Pál királyi vezérnek, hogy Szentmiklóssi Pongrácz Istvánt kivált Óvár birtokában védelmezze meg.

(Eredeti, papír, az előlapra nyomott gyűrű pecséttel.)

1474. máj. 12. Buda. Mátyás király megparancsolja a budai káptalannak, hogy Dengelegi Pongrácz Jánost a valkómegyei Kórógy várnak, továbbá a baranyamegyei Baranyavár és Szeglak kastélyoknak s tartozékaiknak birtokába iktassa be. E vár és kastélyok először Kórógyi Gáspárei voltak; az ő magvaszakadása után kapta Monoszlai Csupor Miklós, ez is örökös nélkül halván meg, Mátyás király Pongrácz Jánosnak adta.

(A budai káptalan 1474. június 16-iki átiratában.)

1474. jun. 11. Szentiványi István lipótmezei alispán és a szolgabírák előtt Szentmiklósi Pongrácz Jakab arról vádolta az újvári várnagyot, hogy Szentmiklós város felét tőle erővel elfoglalta. A várnagy jun. 8-ra megidéztetett, de nem jelent meg.

(Eredeti, papír, 5 pecsét volt, de 3 lehullott.)

1474. jun. 16. A budai káptalan bizonyítja, hogy Dengelegi Pongrácz Jánost május 31-én beiktatták Baranyavár város, Karancs és Keresztes faluk birtokába. (A többiről nincs szó. A királyi emberek közt előfordul egy »Mandamonostra-i castellanus« Péter nevű is.)

(Eredeti, pergamen, háromszinű szalagon függő ép monorú pecséttel.)

1474. jun. 28. Buda. (Commissio dni regis.) Mátyás király Dengelegi Pongrácz János kérésére Nagy-Szentmiklós erdélyi falu lakosait a vámfizetés alól felmenti.

(Eredeti, papír, az előlapra nyomott pecséttel.)

1474. decz. 5. Szentmiklósi István Pes Pált, a likavai vár kapitányát, a turóczi konvent előtt eltiltja Szentmiklós város elfoglalásától.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét részben lehullott.)

1475. márcz. 12. Ratibor. Mátyás király megparancsolja Sztrecsény vára kapitányának, Horváth Györgynek, hogy Szentmiklósi Pongrácz Istvánt mindenki, különösen Pek Pál Scabina-i (*igy*) várkapitány ellen védelmezze.

(Eredeti, papír, előlapra nyomott ép pecséttel.)

1475. márcz. 12. Ratibor. Mátyás király megerősíti azon elzálogosítást, a melylyel Szentmiklósi Pongrácz fia László a turóczi konvent előtt a trencsénmegyei Óvár várat 3000 forintért testvérenek Istvánnak elzálogosítja. (Óvár eredetileg királyi birtok volt. V. László zálogosítja azt el némi pénzért és hű szolgálataiért Szentmiklósi Pongrácznak.)

(Eredeti, pergamen, nemzeti színű selyem-zsinóron függő ép pecséttel.)

1475. jun. 13. Buda. Mátyás király megparancsolja a turóczi konventnek, hogy Szentmiklósi Pongrácz Istvánt iktassa be az őt zálog jogon megillető Óvár birtokába (A tartozék egyik falujában sófőző is volt.)

(A turóczi konvent 1475. decz. 21-iki átiratában.)

1475. decz. 21. A turóczi konvent bizonyítja, hogy Pongrácz István beiktatása Óvár birtokába nov. 12-én meg történt. A király embere Kossuthfalvi Bálint, a konventé Orbán pap volt.

(Eredeti, pergamen, zöld selyem zsinóron függő ép pecséttel.)

1476. jan. 19. Liptó-Szentmiklós. A liptómegyei nemesek bizonyítják, hogy Szentmiklós városának felét, melyet Pongrácz Jakab Komorowsski Péternek 70 frtért elzálogosított, ettől pedig Koth Péterre, Ujvár kapitányára, szállott, Pongrácz Jakab neje, Katalin vissza váltotta az Óvárban lakó Pongrácz Istvánnak, Jakab testvérének beleegyezésével.

(Eredeti, papír, aljára nyomott két gyűrű pecséttel.)

1476. ápr. 4. Buda. (Commissio propria.) Mátyás király meghagyja Sztrecsény vár kapitányának Horváth Pálnak, hogy Pangrácz Istvánnak az okozott károkért, különösen Tynia falu jövedelmének elvételeért eleget tegyen.

(Eredeti, papír, előlapra nyomott ép pecséttel.)

1476. máj. 6. Körös. »Petrus Bockkay de Razynakerezthur et Nicolaus Posegay de Garygnicza alias vicebani et comites cottus Crisiensis, necnon vacante honore banatus regni Sclavonie per regiam serenitatem loco legitimorum banorum cum plena auctoritate et potestate ipsius banatus iudices deputati« előtt Kemenfalwa-i Therek Péter előadta, hogy ő Mecchenycze nevű körösmegyei faluját tartozékaival együtt Pakos-i Lászlónak, Pálnak és Miklósnak elzálogosítván, míg az zálogban volt, Dobrakuchyai Nelepecz László Ernuszt Zsigmond pécsi választott püspök megbízásából elfoglalta. A püspök ügyvivője azt állítván, hogy megbízója ebben ártatlan, a bírák párbajjal eldöntendőnek határozzák a pert. A bajvivóknak az esti harangozás előtt ki kellett állani, különben a pert megbízója veszti.

(Eredeti, papír, hátára nyomott két gyűrű pecséttel.)

1476. máj. 13. A pécsi káptalan bizonyítja, hogy Garigniczai Posegai Miklós a maga és Ernuszt Zsigmond választott pécsi püspök nevében Mindszenti Miklósnak följánlotta Dobrakuchya-várának visszavételét, ha a kifizetett árt neki visszadja.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét maradványaival.)

1476. aug. 11. Körös. Razynakerezthwri Bochkay Péter tótországi bán Ernuszt Zsigmond pécsi püspököt és anyját Katalint utasítja azon levelek fölmutatására, a melyekkel igazolhatják, hogy Hewyz körösmegyei falu és tartozékai az övék.

(Eredeti, papír, hátára nyomott gyűrű pecséttel. A paizsban balról jobbra irányuló 3 (illetőleg 2 és 1/2) ék látható.)

1476. aug. 25. A zsolnai előljáráóság elintéztvén a varini bíró és polgárok közt folyó pert, erről bizonyítványt ad.

(Eredeti, pergamen, kender zsinóron függő ép pecséttel, a pecsét közepén kettős kereszt.)

1476. (?) Buda. Mátyás király megparancsolja a fehérvári káptalannak, hogy Nelepecz Lászlót és Keménfalwai Therek Pétert Ernuszt Zsigmond pécsi püspök, János tótországi bán fia és Katalin, a bán özvegye, részére perujítás végett idézze meg. A per oka volt, hogy Nelepecz és Therek azt a vádat emelték Ernuszt János bán ellen, hogy Garigniczai Posegai Miklós tisztét 1474-ben elküldvén a fölperesek (Nel. és Ther.) Hewyz nevű falujába, ez a felpereseket ott fekvő Kewar nevű kastélyukból szép szóval kicsalta és őket elfogta és addig bilincsből tartotta, míg az ő kastélyukat föléggettette és földig rontatta, aztán pedig Hewyz, Chetherthekhel, Pobresya, Zabothyna, Drenowcz és Belabrega nevű körösmegyei faluikban fekvő birtokait Dobrakuchya várához kapcsolta. A vádat a fölperesek Razynakereszturi Bochkai Péter tótországi bán előtt emelték, Ernuszt János jogutódai Zsigmond és Katalin ellen. És az alperesek ügyvivőjük Hlagolóczi Ugronffi András hibájából a pert elvesztették. A királytól azonban perujitást kérvén, azt megnyerték és az új perre a fölpereseket megidéztették.

(A fehérvári káptalan 1476. nov. 2-iki jelentéséből.)

1476. nov. 2. A fehérvári káptalan jelenti, hogy Therek Pétert Saag helységből, Nelepecz Lászlót Felső-Kanycz nevű falujából megidézte a perujításra.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecsét maradványaival, némely helyt olvashatatlan.)

1476. decz. 18. Szentmiklósi Jakab a turóczi konvent előtt osztályos testvéreit: Istvánt és Jánost eltiltja szentmiklósi birtokuk elidegenítésétől, »Baymocz-i Onofri« Albertet, »Bethleemfalwa«-i Thwrzo« Teofilt, »Peck« Pált, a sklabinai kapitányt és Hradek-i Trnka-t pedig annak megszerzésétől.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1477. máj. 16. Alsó-Vaska. Dobrakuchai János pap, Balázs fia (zágrábi egyházmegyéhez tartozó), bevádolta Kowacs-hyda-i Kozár Demetert, előbb soplonczi, utóbb kővári várnagyot, hogy őt 1474-ben, midőn a bold. Szűz soplonczi iskolájában az iskolásokat tanította, akkoriban scolasticus lévén ott, embereivel megtámadtatta és kegyetlenül megverette. A pör a vaskai karinges kanonokok monostorának prépostja, Péter, mint Gábor egri püspök és apostoli oldalkövet megbizottja előtt folyt. Mivel pedig Kozár Demeter az idézésre sohasem jelent meg, Péter meghatalmazott bíró megparancsolja a plébánosoknak, hogy Kozár Demetert nyilván és ünnepies módon kiközösítettnek hirdessék ki.

(Egykorú, közjegyzői aláírással ellátott irat, papír.)

1477. jul. 24. Buda. Mátyás király megparancsolja a csanádi káptalannak, hogy Dengelegi Pongrácz János fiát, Mátyást, iktassa be a csongrádmegyei Győ (Algyő) birtokába. Királyi emberekül kijelöli Farki Imrét, Werthy-i Mihályt, Szántóteleki Mező Miklóst és Sövényházi Mórócz Gergelyt.

(A csanádi káptalan 1477. aug. 22-iki átiratában.)

1477. aug. 22. A csanádi káptalan bizonyítja, hogy Pongrácz Mátyásnak Győ birtokába való beiktatása aug. 7-én megtörtént. Királyi ember volt Farki Imre, káptalani Pethenyeházai László kanonok. Jelen voltak Marthonosi Lodharfy Miklós, Lőrincz és István szomszédok, Sövényházi Ambrus, Farki Miklós, Farki Oláh Dénes határosok. — Az oklevél kiállításánál jelen voltak: Miklós prépost, Balázs — olvasó — Máté éneklő, Lajos örkanonokok, István temesi, — János aradi —, Simon maroselvi, Albert torontáli —, Illés sebesi —, Ambrus krassai főesperesek.

(Eredeti, pergamen, zöld és veres selyem-zsinóron függő, kerek, ép pecséttel, 2-ik szám.)

1478. okt. 22. Körös. Egervári László tót- és horvát-dalmát bán Pethechych Antalt, Mindszenti Miklóst és Horváth Pétert arra itéli, hogy 150 nemes társukkal a körösi szent Kereszt egyházban tisztító esküt tegyenek arra, hogy Posegai Miklós nejeinek, Ilonának, Garignicza nevű faluja elfoglalásában ártatlanok.

(Eredeti, papír, hátára nyomott 2 gyűrű pecséttel.)

1478. decz. 17. Hőviz. Laki Thuz János tótországi bán bizonyítja, hogy Dobrakuchai Nelepecz Pál fia Dávid és Nelepecz Pál László nevű fiának fia András és ennek anyja Anna Nelepecz Pál özvegyét Annát hozománya tekintetében kielégítették. Nelepecz Pál harmadik fia Miklós még 30 frttal tartozott neki. A levelet »Grebeni Hermani László al-bán és körösmegyei alispán« pecsételte meg.

(Eredeti, papír, hátára nyomott pecséttel.)

1479. jan. 26. Körös. Mindszenti Miklóst arról vádolta Passinger leánya Ilona, Garigniczai Posegai Miklós neje, hogy részes az atyja ellen elkövetett hatalmaskodásban. Mindszenti esküvel bizonyította ártatlanságát. Egervári László tót. horváth és dalmát bán ez esküről bizonyítványt állít ki.

(3 darab. Eredeti, papír Zenche-i László és Desinczei Capitan András al-bánok pecsétjével.)

1479. márcz. 14. Buda. Mátyás király megparancsolja a kolosmonostori konventnek, hogy Dengelegi Pongrácz János erdélyi vajda özvegyét, Erzsébetet és fiát Mátyást iktassa be

a nekik 20 ezer forintért elzálogosított Küküllővárnak és tartozékainak birtokába.

(A kolosmonostori konvent 1479. jun. 5-iki átiratában.)

1479. jun. 5. A kolosmonostori konvent bizonyítja, hogy özv. Dengelegi Pongrácz Jánosnét és fiát Mátyást máj. 19-én Küküllővár birtokába beiktatták. Kendi Baládfi Tamás volt a király, György monostorőr volt a konvent embere.

(Eredeti, pergamen, veres és zöld selyem zsinóron függő ép kerek pecséttel.)

1479. szept. 28. Szentmiklós. Demeter ujjvári várnagy és liptómezei alispán többekkel együtt igazolja, hogy egy szentmiklósi polgárnak, Pálnak, leánya Anna, házasságra lépett Polaczkó-val, Tárcazi Tamás, liptai főispán, szolgájával.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecsétek lehullottak.)

1479. nov. 3. A túróczyi konvent János szentmiklósi plébános és liptai alesperes kérésére átírja a szepesi káptalanak 1423-iki és Bebek Detrének a szentmiklósi egyház javára adott 1399. aug. 27. kelt megerősítő levelét magában foglaló levelét.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1479. márcz. 31. Buda. (Commissio propria.) Mátyás király megparancsolja Kinizsi Pál zalai főispánnak (Paulo de Kynys), hogy Szentmiklósi Pongrácz Istvánt (Steph. Pangracz de Sancto Nicolao) és nejét Zsófiát bármely támadás és pörlekedés ellenében védelmezze.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecséttel.)

1479. nov. 2. Galgóc. A galgóczi előljárók bizonyítják, hogy »magnif. Johannes Pangracz de Hugroc alias de Sancto Nicolao« Szakács Péter özvegyének Klárának 70 frtnyi adósságát lefizette.

(Eredeti, papír, az aljára nyomott pecséttel.)

1479. decz. 18. A túróczmezei nemesek bizonyítják, hogy Szentmiklósi Pongrácz István Blatnicza várának felét 2250 frtért eladta Komorow-i Péternek. A nemeseket Szentmártonban a megyegyűlésen hallgatták ki.

(Eredeti, papír, a záró pecsét lehullott.)

1480. febr. 9. A liptómezei alispán és szolgabírák előtt a Pongrácz és Szentiványi család kibékül, a károkat, sérelmeket kölcsönösen megbocsátják. (Jakobus Pangracii de Scenice. fratres sui Stephanus et Johannes.)

(Eredeti, papír, az aljára nyomott 8 pecsét maradványaival és nyomaival.)

1480. apr. 20. A garam-szentbenedeki konvent jelenti Mátyás királynak, hogy Szentmiklósi Pongrácz István és Komorói Péter, előbb liptai főispán Blatnicza várára nézve úgy egyeztek meg, hogy egy-egy a nevezett vár felét birja mindaddig, míg a másiknak 2350 frtot le nem fizet. Komorói Péter pedig a 2350 frtot néhai Pongrácz Istvánnak lefizette.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1480. okt. 19. Zorard turóczi prépost és Mayte-i János (Gergely fia) a nyitrai káptalan előtt megígérik, hogy Szentmiklósi Pangracz István özvegyét Zsófiát élethossziglan. fiát Pongráczot pedig nagykorúságáig megőrizik és megvédelmezik javaikban.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1480—90. Azon károk jegyzéke, melyeket Kövendi Székely Jakab dobrakuchai és Bánffi Miklós soploncza-i jobbágyai egymásnak kölcsönösen okoztak. A fogott birák aztán esküt ítélnék. A birák közt előfordul »Ladislaus Hermani de Greben.« Bánffi Miklós verőczei főispán, Székely Jakab pedig radkersburgi kapitány volt.

(Egykorú, de pecsételen levél.)

1481. márcz. 12. Néhai Pongrácz István özvegye Zsófia és fia Pongrácz Szentmiklós felét 70 frtéért elzálogosítják Maythe-i Jánosnak az ő vejének, illetőleg sógorának.

(Eredeti, papír, a hátára nyomott pecsét lehullott.)

1483. jun. 26. Buda. Mátyás király megparancsolja a garam-szent-benedeki konventnek, hogy Majthe-i Jánosné Margitot, Szentmiklósi Pongrácz Istvánnak Zsófia nejétől született leányát Óvár harmadrészébe iktassa be.

(A garam-szentbenedeki konvent 1483. jul. 23-iki átiratában.)

1483. jul. 23. A garam-szentbenedeki konvent jelenti, hogy Majthei Jánosnénak beiktatása Óvár harmadrészébe jul. 7-én megtörtént.

(Eredeti, pergamen, selyemzsinóron függő ép, kerek pecséttel.)

Közli: DR. KARÁCSONYI JÁNOS.

MÜVELŐDÉSTÖRTÉNETI ADATOK.

A Muraközön levő Zrinyi javak összeírása.

(*Aestimatio Totius Insulae Murakeöz.*)

Aestimatio

Dominii et Bonorum Petro Zriniano fiscalium Insulae Murakeöz modo Subsequenti triplici taxatione mediante desumpta, et quidem Portionis hujus Arcis dimidietas cum Suis Propugnaculis, et aliis appertinentibus aedificiis tam antiquis, quam et noviter erectis cum labore et materialibus, omnibusque aliis manufacturis per opifices ad instar alterius Partis pro 23,250. fl. aestimatae, Similiter quidem aestimari deberet, interim tamen pro nunc aestimatur:

Maiori 16,000 fl. Minori 14,238 fl. Minimo 12,476 fl.

Sylva

Prima,

Quercina, Ottok denominata utrique Parti communis, extendit se ad Jugera 300, cum Jure venandi, et glandinandi pro hac portione appretiata:

Maiori 500 fl. Minori 400 fl. Minimo 300 fl.

Secunda

Sylva Quercina Murschak appellata utrique pariter Parti communis, extendens se ad Milliare Germanicum unum, et medium in longitudine, cum Jure venandi, et glandinandi pro ista Portione aestimabatur:

Maiori 2000 fl. Minori 1500 fl. Minimo 1000 fl.

Tertia

Sylva Verbulya vocata utrique etiam Parti communis, ad Jugera circiter 14 comprehendens, varii generis arbores aestimabatur:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Quarta

Belincsak ad Jugera 200, Quinta Opacsnyak ad Jugera circiter 40 et Sexta prope Pagum Oporonos ad Jugera 14 Se extendentes, antea quidem aestimabantur in Simul Maiori pretio 650, Minori 520, Minimo 390 fl.; quia autem de facto totaliter avulsae essent per Dravum, et Partibus Sclavoniae adiectae, ideo aestimationem non Subingrediuntur.

Septima

Sylva Katancsak appellata ad Jugera novem, cum ligatione, et Jure venandi pro ista Portione aestimabatur:

Maiori 120 fl. Minori 110 fl. Minimo 100 fl.

Silvae unicuique insulanorum communes:

Octava

Sylva Glubetka (excepta altera Similis nominis Reverendorum Patrum Paulinorum ad S. Helenam Supra Csaktornyam fundati Claustrum) Se extendit ad Jugera circiter 50, aestimabatur:

Maiori 125 fl. Minori 105 fl. Minimo 80 fl.

Nona

Sylva Rasdertyoko denominata varii generis arbores, extendit Se ad Jugera circiter 200, aestimabatur pro hac portione:

Maiori 250 fl. Minori 225 fl. Minimo 200 fl.

Decima

Sylva Sztarilucta appellata penes fluvium Dravum diversarum arborum, ad oppidum Nedelisce, circiter Jugerum 100, aestimabatur pro hac Portione:

Maiori 150 fl. Minori 125 fl. Minimo 90 fl.

Vndecima

Sylva Szarie appellata circa Hrascsanyad, Jugera 30, appretiata:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Duodecima

Sylva Belincsak minor ad Vulariam, Jugerum 60, unicuique usualis, aestimabatur:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Summa Sylvarum:

Maiori 3445 fl. Minori 2735 fl. Minimo 2010 fl.

Fluvii interdicti.

Fluvius Bistricsko Kotoribam versus oriens, et ad Legrad

Similiter in fluvium Dravum influens, aequè piscari prohibitus, pro hac contingenti portione aestimabatur:

Maiori 150 fl. Minori 125 fl. Minimo 100 fl.

Lacus penes Sylvam Verbulya ex Mura oriens et per Insulam ibidem faciens, circumdansque eandem Sylvam aqua, piscibus alias abundans, et pro piscatione utriusque Partis communis, aliis vero extraneis absolute prohibitus, taxabatur:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Fluvius Rakovicsa nuncupatus non procul a Pago Vidovecs oriens, penes eundem in fluvium Dravum influens, pro ista Portione aestimabatur:

Maiori 150 fl. Minori 125 fl. Minimo 100 fl.

Summa fluviorum interdictorum:

Maiori 400 fl. Minori 340 fl. Minimo 280 fl.

Piscinae.

Desolata una quidem ad Strigo utriusque Parti communis, alias vero quatuor, ut Kralyovecs, Zebbancs, Bratyancs, et ad Krisond Sic vocata, respectu collationis Juris perennalitatis aestimabatur:

Maiori 300 fl. Minori 250 fl. Minimo 200 fl.

Summa per Se.

Allodia.

Arci primum allodium Martan dictum continens unum Cubiculum, duas Cameras, Culinam, tria Stabula, duas Haras, Horreum, et columbarium ligneum, cum fundo areae, et horti, ac proximo loco pascuationis isthuc solum pertinentis in universum Jugerum circiter 20, aestimabatur:

Maiori 400 fl. Minori 350 fl. Minimo 300 fl.

Terrae arabiles.

Terrae arabiles in diversis locis huc Spectantes inveniuntur ad Jugera 144, quorum unum Maiori pretio 14, Minori 12, Minimo vero pretio 10 fl. aestimabatur, facit:

Maiori 2016 fl. Minori 1728 fl. Minimo 1440 fl.

Foenilia.

Foenilia in quatuor Plagis Csartak, Macsinis, Ottok, et foenilia Poleve continent in universum Jugera 228, quorum unum aestimabatur: Maiori 11, Minori 10, Minimo autem pretio 9 fl.

Maiori 2508 fl. Minori 2280 fl. Minimo 2052 fl.

Summa Allodii primi:

Maiori 4924 fl. Minori 4358 fl. Minimo 3792 fl.

Allodium Secundum Vulariense, Seu Curia Submurata, continens inferiora et Superiora Cubicula 6, Cellarium unum, Culinam, ambitum cum Grannario oblongo, et Hara Caprina, ac frumentaria lignea Suis, aestimabatur:

Maiori 900 fl. Minori 800 fl. Minimo 700 fl.

Fundus areae, et hortorum extendit Se ad Jugera 12, unum Maiori 10, Minori 9, Minimo 8 fl. computando facit:

Maiori 120 fl. Minori 108 fl. Minimo 96 fl.

In diversis Plagis Curiae Seu allodio circumvicinis inveniuntur ad Jugera 46, unum Maiori 9, Minori 8, Minimo autem pretio 7 fl. facit:

Maiori 414 fl. Minori 368 fl. Minimo 322 fl.

Foenile Totoncska, Sive Kasza vocata extendit Se ad Jugera 120, quodlibet Jugerum aestimatum priori pretio facit:

Maiori 1080 fl. Minori 960 fl. Minimo 840 fl.

Summa Allodii Secundi:

Maiori 2514 fl. Minori 2286 fl. Minimo 1958 fl.

Tertium Allodium magni Campi Veliko Polya dicti, Simul cum Suis omnibus lignis Servituris aestimabatur:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Fundus Seu Spatium allodii cum hortis amplectitur in Se terras arabiles ad Jugera 6, quorum unum aestimabatur Maiori 10, Minori 9, Minimo autem pretio 8 fl. Summarie facit:

Maiori 60 fl. Minori 54 fl. Minimo 48 fl.

Terrae arabiles ad hoc allodium Spectantes in diversis circumvicinis Plagis ad 168 Jugera extendunt Se, quorum unum aestimabatur Maiori 11, Minori 10, Minimo autem pretio 9 fl. facit:

Maiori 1848 fl. Minori 1680 fl. Minimo 1512 fl.

Foenilia in locis Pasicie ad Jugera 3, Stephancicso 3, Dabosicso circa Alsó Kralyovcse 2, altera Stephancicso circa Chakovecs 3, Pincsnicse vero Sic vocatis 9, in Simul constituentia 20, Maiori 11, Minori 10, Minimo 9 fl. aestimando facit:

Maiori 220 fl. Minori 200 fl. Minimo 180 fl.

Summa Tertii Allodii:

Maiori 2228 fl. Minori 2024 fl. Minimo 1820 fl.

Quartum Allodium Felső Kiralyovecs cum omnibus Suis aedificiis, et accessoriis ligneis aestimabatur:

Maiori 500 fl. Minori 450 fl. Minimo 400 fl.

Fundus areae, et hortorum allodii extendit Se ad Jugera 6, unum aestimatum Maiori 12, Minori 11, Minimo autem 10 fl. facit Simul:

Maiori 72 fl. Minori 66 fl. Minimo 60 fl.

Terrae arabiles meliores illuc-Spectantes extendunt Se ad Jugera 289, Superiori pretio aestimata faciunt:

Maiori 3468 fl. Minori 3179 fl. Minimo 2890 fl.

Sylva contigua Mala Dobrova vocata Quercina pro aedificiis apta extendit Se ad Jugera 25, aestimabatur:

Maiori 275 fl. Minori 250 fl. Minimo 225 fl.

Foenilia in duobus locis, hoc est penes lacum, et apud Zencsecs Sic vocata extendunt Se ad Jugera 4, unum aestimatum Superiori pretio terrarum arabilium facit:

Maiori 48 fl. Minori 44 fl. Minimo 40 fl.

Summa quarti Allodii:

Maiori 4363 fl. Minori 3989 fl. Minimo 3615 fl.

Allodium quintum Strigo cum cubiculo, culina, Stabulo, Hara, et Horreo ligneis Suis aestimabatur:

Maiori 250 fl. Minori 225 fl. Minimo 200 fl.

Terrae arabiles huc Spectantes ad Jugera 27, unum aestimando Maiori 6, Minori 5, Minimo 4 fl. facit:

Maiori 162 fl. Minori 135 fl. Minimo 108 fl.

Foenile extendit Se ad Jugera 4, unum propter vicinitatem adeoque utilitatem Vinearum Maiori 20, Minori 19, Minimo 18 fl. aestimando facit:

Maiori 80 fl. Minori 76 fl. Minimo 72 fl.

Summa quinti Allodii:

Maiori 492 fl. Minori 436 fl. Minimo 380 fl.

Summa omnium quinque Allodiorum taxatorum:

Maiori 14,521 fl. Minori 13,043 fl. Minimo 11,565 fl.

Foenilia Super Kotoribam Argyanicsa, aliud penes Muram prope Speculam Kakonya, et tertium trans Dravum Gradisce Sic vocata extendunt Se pro ista portione ad Jugera 150 una cum pascuatione, lignatione, et Terris Gyalakovcsensibus elocari Solitis, unum aestimatum Maiori 6, Minori 5, Minimo 4 fl. faciunt Simul:

Maiori 900 fl. Minori 750 fl. Minimo 600 fl.

Sessiones integrae populosae Dominii, et Nobilibus oppignoratorum Colonorum, a quarum Singula hebdomadatim Vecturae 4 unam mediocri pretio 21 d. vel vero Si non adsint Jumenta, laboratores 8 unum 6 d. Butirii Pintam unam 36 d. lini librae 4 d. 8. Ova 40 d. 6. Gallinae 48 d. 6. Sessionalis pecuniae floreni 3 computando praestarentur, Sunt nro $50\frac{3}{4}$ $\frac{1}{8}$. respectu quarum pensionum licet quaevis multo maioris aestimari posset quidem, interim tamen intuitu moderni Temporis Status una Saltem Maiori 693, Minori 525, Minimo vero pretio 400 fl. aestimabatur, facitque Summarie:

Maiori 35,256 fl. $22\frac{1}{2}$ d., Minori 26,709 fl. $22\frac{1}{2}$ d.,
Minimo 20,350 fl.

Equestris, et Pedestris ordinis Militum populosae Sessi-
ones inveniuntur nro $35\frac{1}{2}\frac{3}{8}$, a quarum Singula propter
Servitia militaria annue praestari Solent Vecturae 4 unam
21 d. et falcatores 16 unum 6 d. computando, licet etiam res-
pectu horum laborum mercedis Singula pluris aestimari possent,
interim una Maiori 175, Minori 150, Minimo autem pretio
100 fl. aestimata facit Summarie:

Maiori 6278 fl. $7\frac{1}{2}$ d., Minori 5381 fl. 15 d., Minimo
3587 fl. 30 d.

Praeterea Sunt in Villa Cherkovlany Sessiones $2\frac{3}{4}$, a
quarum qualibet menstruatim Vecturae 4, animantibus injunc-
tae 14 praestantur unam computando modo quo Supra 21 d.,
etiam hic una Sessio pluris aestimari posset, interim propter
modernum Statum Singula computata Maiori 600, Minori 500,
Minimo 400 fl. facit Summarie:

Maiori 1650 fl. Minori 1375 fl. Minimo 1100 fl.

Item inveniuntur Summalistarum, et beneplacentiariorum
Nobilium praeter foenilia Curialia Jugera terrarum arabilium
nro $2905\frac{1}{2}$, a quibus, quia nullam Dicam Regiam praestant,
Haramialem, et Sessionalem, ita neque Decimam et alias quasvis
ordinarias, et extra ordinarias Obventiones per Rusticos, et Mili-
tes praestari Solitas infra Specificandas Solverent, ideo omissis
foenilibus, et indumentatis ipsorum complurimis isthuc Spec-
tantibus agris unum aestimatum Maiori 20, Minori 19, Minimo
vero pretio 18 fl. facit Summarie:

Maiori 58,110 fl. Minori 55,204 fl. 30 d., Minimo 52,299 fl.

Extant etiam Montanistae penes hoc Dominium in Domi-
bus circiter 125 residentes, qui cum certas annotati Domini
vineas Sibi ad excolendum ab expressis conducticiis Viniculis
excissas elaborare Solerent, ideo hic non opponuntur ad aes-
timationem, Sed cum appretiatione infrascriptarum Domesticae
Culturae Vinearum ibidem taxationem Subingrediuntur.

Praeter praemissos Nobiliu n Summalistarum, et Benepla-
centiariorum agros inveniuntur Sessiones integrae desertae nro
 $90\frac{1}{2}\frac{3}{8}$, quarum Singula de more Solito respectu priorum
populosarum in dimidietate Maiori 346, Minori 262, Minimo
vero 200 fl. aestimata faciunt:

Maiori 31,442 fl. 45 d., Minori 23,809 fl. 15 d., Minimo 18,175 fl.

Postea reperiuntur etiam in hac portione indumentatae
Sessiones nro $94\frac{3}{4}$, respectu immediate praecedentium deser-

tarum in Dimidietate unam Maiori 173, Minori 131, Minimo vero pretio 100 fl.

Maiori 16,391 fl. 45 d. Minori 12,412 fl. 15 d. Minimo 9475 fl.

Avulsae demum per Vehementiam fluviorum Dravi, et Murae, ac in loco Paludoso ex hac parte fluviorum aliorum redactae Sunt Sessiones $21\frac{1}{2}\frac{1}{8}$, quae quia nullius usus essent, propterea neque etiam hanc taxationem adingrediuntur.

Summa Sessionum Populosarum, et Desertarum Nobilium, quam Militum, et Colonorum:

Maiori 149,129 fl. Minori 124,891 fl. $37\frac{1}{2}$ d. Minimo 104,986 fl. 30 d.

Cellaria.

Cellarium Banfy cum secundo ligneo Cellario, et suis aliis aedificiis ligneis, et Torculariis muratum aestimabatur:

Maiori 900 fl., Minori 800 fl., Minimo 700 fl.

Secundum Cellarium Sztermecs muratum cum suis ligneis aedificiis, et alio ligneo contiguo cellario ac Torculari suis aestimabatur:

Maiori 450 fl., Minori 400 fl., Minimo 350 fl.

Tertium Cellarium Chigansak ligneum cum suo Torculari, et aliis ligneis aedificiis aestimabatur:

Maiori 200 fl., Minori 150 fl. Minimo 125 fl.

Quartum Cellarium Suhobok aestimabatur:

Maiori 40 fl. Minori 30 fl. Minimo 20 fl.

Quintum Cellarium ligneum Zacharias cum suo Torculari, et aliis suis aedificiis ligneis aestimabatur:

Maiori 80 fl., Minori 60 fl., Minimo 40 fl.

Sextum Cellarium ligneum Papovscsak cum suis aedificiis, et Torculari aestimabatur:

Maiori 60 fl., Minori 50 fl., Minimo 40 fl.

Summa Cellariorum,

Ad latus vinearum existentium aestimationis facit:

Maiori 1730 fl., Minori 1490 fl., Minimo 1275 fl.

Molendina

Navalia Domini inveniuntur in fluviis Mura 2, Drava 6, simul nro 8, unum aestimando Maiori 200, Minori 150, Minimo 125 fl. facit simul:

Maiori 1600 fl., Minori 1200 fl., Minimo 1000 fl.

Molendinum super communi Torrenti Preseka dicta aestimabatur:

Maiori 225 fl., Minori 200 fl., Minimo 175 fl.

Summa Taxationis Molendinorum:

Maiori 1825 fl. Minori 1400 fl. Minimo 1175 fl.

Postea Vigore Testimonialium Illustrissimi Condam Comitis Adami de Battyan de dato Nemeth Uyvar die 19. Mensis 8-bris Anni 1644. emanatarum Bona Turnischensia cum appertinentiis Comiti condam Petro a Zrinio pignoriciter incorporata sunt 9000 fl., adeoque eodem modo summa manebit:

Maiori 9000 fl. Minori 9000 fl. Minimo 9000 fl.

Pascuatio.

Locus pascuationis Szivinyak dictus prope Arcem extendit se cum sua Sylva novitus prohibita ad Jugera 12, unum propter commoditatem aestimatum Maiori 14, Minori 12, Minimo 10 fl. facit summarie:

Maiori 168 fl. Minori 144 fl. Minimo 120 fl.

Summa Taxatorum Capitalium:

Maiori 197,418 fl., Minori 168,281 fl. $37\frac{1}{2}$ d., Minimo 143,687 fl. 30 d.

Sequuntur, quae ex Interesse ad Capitale reducuntur:

A praemissarum sessionum colonialium nro $50\frac{3}{4}\frac{1}{8}$ praeter singulas ibidem specificatas pensiones annuatim solvuntur Dicae Regiae 2 fl. Haramialis pecuniae 2 fl. 30 d. Siliginis Drevencae 8 d. 30, avenae ordinariae, et extraordinariae Drevencae 20 una 15 d. Foeni currus 2 unus 24 d. Maialem 1 fl. 1 d. 15. Vitulum unum 30 d. aestimata faciunt Interesse 16 fl. 3 d., quod reductum ad Capitale exprimit:

Quatuor per centum 401 fl. 15 d., Quinque per centum 321 fl., Sex per centum 267 fl. 30 d.

Item a supra specificatarum Pedestris, et Equestris ordinis Militum sessionum integrarum nro $35\frac{1}{2}\frac{3}{8}$ una Censualis pecunae novitus impositae solet dare 6 fl. annuatim, quod facit simul 215 fl. 15 d. Interesse, quod exprimit:

Quatuor per centum 5381 fl. 15 d., Quinque per centum 4305 fl., Sex per centum 3587 fl. 30 d.

Praeterea a supra fatis Circo-Klaniensium duabus integris sessionibus $2\frac{3}{4}$ annue penduntur 17 fl. $52\frac{1}{2}$ d. et pro certis desertis, et extirpaturalibus terris abinde 31 fl. 42 d., quod facit 49 fl. $34\frac{1}{2}$ d., reductum ad Capitale vero constituit:

Quatuor per centum 1239 fl. $22\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 991 fl. 30 d., Sex per centum 826 fl. 15 d.

Vineae.

Vineae Domini, uti sunt Banfy, Strigocsak, Csigancsak, Sternics, Zakarias, Suhobok, et Popovcsak sic vocatae, extendunt se ad fossos 1500, quae per supra scriptos Montalistas 125 ad nullam aliam taxationem subingressos solent elaborari, iuxta quae trium annorum ruminatus inventationis possunt proferre vini Cubulos 1000, unum levissimo pretio computando 1 fl. 15 d. facit interesse 1250 fl., Capitale vero:

Quatuor per centum 31,250 fl., Quinque per centum 25,000 fl., Sex per centum 20,833 fl. 20 d.

Jus Montanum.

Juris Montani secundum librum Montanisticum praeter desertas Vineas, et exemptitias annue provenire solent Vini Cubuli 2500 fl. 1 computando exprimit Capitale:

Quatuor per centum 62,500 fl., Quinque per centum 50,000 fl., Sex per centum 41,666 fl. 40 d.

Decima Vini.

Juxta trium Annorum ruminata Regesta annue potest provenire in Cubulos 1600, unum modo, quo supra 1 fl. computando facit Capitale:

Quatuor per centum 40,000 fl., Quinque per centum 32,009 fl., Sex per centum 26,666 fl. 40 d.

Decima frumenti.

Juxta trium annorum ruminata Regesta potest tertium provenire in Drevencis 149, una 45 d. Siligo 626, una 30 d. Mixtura 115, una 36 d. Hordeum 38, una 24 d. Avenae Drevencis 258, una 15 d., facit Interesse 573 fl. 27 d., facit Capitale:

Quatuor per centum 14,336 fl. 15 d., Quinque per centum 11,469 fl., Sex per centum 9557 fl. 30 d.

Decima apium.

Juxta trium annorum ruminata Regesta ex hac Decima annue solent provenire Centenarii 25, unum computando 4 fl. facit Interesse 100 fl.

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Oppida Libera.

Oppidum Csaktornya in dimidietate annue praestat Census 79 fl. 23 d. pro singulis 5 apertis Nundinis annue educillantes 2 et $\frac{1}{2}$ stertin Vini ibidem causant lucri 250 fl. Oppidum Perlako in dimidietate annuatim praestat 369 fl.

$3\frac{1}{2}$ d. Nedelics 31 fl. 42 d. Muray Szerdahely 70 fl. Legrad 6 fl. Gyelekovecs a pascuatione Gradiscae 5 fl. et Turcisce 6 fl. Facit Interesse 817 fl. $8\frac{1}{2}$ d., reductum vero ad Capitale:

Quatuor per centum 20,428 fl. $32\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 16,342 fl. 50 d., Sex per centum 13,619 fl. $12\frac{2}{3}$ d.

Telonia et Traiectus.

In Oppidis Muray Szerdahely 30 fl., in Nedelisce a Telonio 12 fl., in Gursans 32 fl. 11 d. Legrad a Traiectu Murano 36 fl. Kotoribam 2 fl. Szemenye 3 fl. 30 d. Sanyar 2 fl. 30 d., quod facit Interesse 118 fl. 11 d.

Quatuor per centum 2954 fl. 35 d., Quinque per centum 2363 fl. 40 d., Sex per centum 1969 fl. $43\frac{1}{3}$ d.

Proventus Nundinalis.

Proventus Nundinarum pro hac parte importat annuatim 19 fl. 53 d.

Quatuor per centum 497 fl. 5 d., Quinque per centum 397 fl. 40 d. Sex per centum 331 fl. $23\frac{1}{3}$ d.

Proventus Molendinalis.

Exceptis Nobilium Mollis in fluviis Mura, Drava, et Torrentibus hactenus nihil dari solitorum a solis enim Militum, et Rusticorum Mollis 11, a qualibet 1 fl. $20\frac{1}{4}$ d. computando facit Interesse 14 fl. $42\frac{3}{4}$ d., reductum vero hoc ad Capitale facit:

Quatuor per centum 367 fl. $48\frac{3}{4}$ d., Quinque per centum 294 fl. 15. d., Sex per centum 245 fl. $12\frac{1}{2}$ d.

Convictiones et Caducitates.

Convictiones, et Caducitates annualiter iuridice pro Parte Domini adiudicari, et in Dominium devolvi solitae ad 100 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Piscatio, Venatio, aucupium, et Ius gladii in genere ubique.

In fluviis Murae, Dravae, et in districtu Insulae Mura-keöz ob Commoditatem, et specialia solius Domini Privilegia conjecturantur ad 150 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 3750 fl., Quinque per centum 3000 fl., Sex per centum 2500 fl.

Proventus glandinationis, et lignationis Sylvae.

In Sylva faginea sub Sztermecs existente ex trium annorum Regestis coniecturantur ad 20 fl., qui reducti ad Capitale:

Quatuor per centum 500 fl., Quinque per centum 400 fl.,
Sex per centum 333 fl. 20 d.

Proventus Lanionum.

Laniones Legradienses, et Csaktornyenses annue juxta trium annorum Proventum solent dare locum nro 168, quamlibet 4 d. computando facit Interesse 11 fl. 12 d., quod reductum ad Capitale:

Quatuor per centum 280 fl., Quinque per centum 224 fl.,
Sex per centum 186 fl. 40 d.

Proventus Terrarum extirpatitiarum Annue solent provenire 26 fl. $6\frac{3}{4}$ d., facit Interesse, reductum ad Capitale:

Quatuor per centum 652 fl. $48\frac{3}{4}$ d., Quinque per centum 522 fl. 15 d., Sex per centum 435 fl. $12\frac{1}{2}$ d.

Proventus Contractualium Vinearum.

Nonnulli Magnates Graecenses, et Nobiles paratam pecuniam loco Juris Montani, et Decimae annue solvunt 120 fl., qui reducti ad Capitale faciunt Interesse:

Quatuor per centum 3000 fl., Quinque per centum 2400 fl., Sex per centum 2000 fl.

Summa Proventus sive Interesse facit: 7701 fl. $33\frac{1}{2}$ d.

Reducenda vero ad Capitale exprimit: Quatuor per Centum 192,538 fl. $57\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 154,031 fl. 10. d., Sex per centum 128,359 fl. $18\frac{1}{3}$ d.

Summa Summarum Capitalium: Maiori 389,956 fl. $57\frac{1}{2}$ d.,
Minori 322,312 fl. $47\frac{1}{2}$ d., Minimo 272,046 fl. $48\frac{1}{3}$ d.

A qua summa praemissa defalcatur Capitale, seu pecunia Nobilium summalistarum istius Portionis, aequae familiae olim Zrinianae, ac Illustrissimo condam Simoni de Tharmasics Commissario super diversis Bonis pignoriciter una cum admissa melioratione data, et imputata in 31,912 fl. 54 d., quod manet eodem modo:

Maiori 31,912 fl. 54 d., Minori 31,912 fl. 54 d., Minimo 31,912 fl. 54 d. Summa per se.

Item abinde defalcantur Salaria Administratoris, officialium, et aliorum servientium in 2436 fl. $20\frac{1}{2}$ d., quod exprimit Capitale:

Quatuor per centum 60,908 fl. $32\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 48,726 fl. 50 d., Sex per centum 40,605 fl. $41\frac{2}{3}$ d.

Item defalcatur Arenda annue Venerabili Capitulo Zagrabiansi pro Decima dari solita in 187 fl. 30 d., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 4687 fl. 30 d., Quinque per centum 3750 fl., Sex per centum 3125 fl.

Summa expensarum ad Capitale reductarum:

Quatuor per centum 65,596 fl. $2\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 52,476 fl. 50 d., Sex per Centum 43,730 fl. $4\frac{2}{3}$ d.

Summa vero Summarum

Tam Nobilium summalistarum Capitalis pecuniae in istis Bonis pignoriciter haerentis, quam vero et expensarum praemissarum constituit:

Maiori 97,508 fl. $56\frac{1}{2}$ d., Minori 84,389 fl. 44 d., Minimo 75,643 fl. $35\frac{2}{3}$ d.

Cuius expensarum summa, aut exitus ab introitu, et praemissis Capitalibus taxatis defalcata demonstrat justam, et liquidam taxationem Arcis Csaktornyensis pro portione Petri condam a Zrinio una cum sessionibus populosis ac desertis Allodiis, Terris, foenilibus, Sylvis, fluviis, aedificiis, aliisque Proventibus taxationem ingressis:

Maiori 292,448 fl. 1 d., Minori 237,923 fl. $3\frac{1}{2}$ d., Minimo 196,403 fl. $12\frac{2}{3}$ d.

Aestimatio

Arcis, et Bonorum Portionis Illrmi condam Comitum Adami a Zrinio, fiscalis Insulae Murakeöz, triplici taxatione mediante desumpta. Arx ipsa iuxta priorem aestimationem Murariorum licet cum labore, et materialibus omnibusque aliis manufacturis maiore pretio ad 23,250 fl., minori pretio autem solum computando labores, et manufacturas sine materialibus ad 12,476 fl. aestimata fuisset, nihilominus tamen respectu postea superaedificatorum et melioratorum medium pretium inter hoc observando Arx, et portio ista aestimabatur:

Maiori 16,000 fl., Minori 14,000 fl., Minimo 12,000 fl.

Aedificium.

Filagoriae arci proximae cum fundo hortorum sibi contiguorum, et pascuatione portionis suae Szvirnyak dictae aestimabatur pretio:

Maiori 2940 fl., Minori 2205 fl., Minimo 1130 fl. 30 d.

Sylvae

Prima

Quercina, Ottok denominata utrique Parti communis extendit se ad Iugera 300, cum Iure venandi, et glandinandi pro hac portione appretiata:

Maiori 500 fl., Minori 400 fl., Minimo 300 fl.

Secunda

Sylva Quercina Morcsak appellata utrique pariter Parti communis, extendens se ad Milliare Germanicum unum, et medium in longitudine, cum Iure venandi, et glandinandi pro ista portione aestimabatur:

Maiori 2000 fl., Minori 1500 fl., Minimo 1000 fl.

Tertia

Sylva Verbulya vocata utrique etiam Parti communis, ad Iugera circiter 14, comprehendens varii generis arbores aestimabatur:

Maiori 100 fl. Minori 90 fl. Minimo 80 fl.

Quarta

Belinscsak ad Iugera 200, quinta Opacsnak ad Jugera circiter 40, et sexta prope Pagum Oporovecs ad Jugera 14 se extendentes antea quidem aestimabantur simul Maiori pretio 650, Minori 520, Minimo 390 fl., quia autem defacto totaliter avulsae essent per Dravum, et Partibus Sclavoniae adiectae, ideo aestimationem non subingrediuntur.

Septima Sylva

Katancsak appellata ad Iugera 9 cum lignatione, et Iure venandi pro ista portione aestimabatur:

Maiori 120 fl., Minori 110 fl., Minimo 100 fl.

Sylvae unicuique Insulanorum Communes:

Octava

Sylva Glubetka (excepta altera similis nominis Reverendorum Patrum Paulinorum ad S. Helenam supra Csaktornyam fundati Claustri) extendit se ad Iugera circiter 50, aestimabatur:

Maiori 125 fl., Minori 105 fl., Minimo 80 fl.

Nona

Sylva Rasdertnyak denominata varii generis arborum extendit se ad Iugera circiter 200, aestimabatur pro hac portione:

Maiori 250 fl., Minori 225 fl., Minimo 200 fl.

Decima

Sylva Sztarilugh appellata penes fluvium Dravum diversarum arborum, ad oppidum Nedeliscse circiter Jugerum 100, aestimabatur pro hac portione:

Maiori 150 fl., Minori 125 fl., Minimo 90 fl.

Vndecima

Sylva Szarii appellata circa Hraszlany ad Jugera 30 appretiata:

Maiori 100 fl., Minori 90 fl., Minimo 80 fl.

Duodecima

Sylva Balinscsako minor ad Vulariam Iugerum 60, unicuique usualis aestimabatur:

Maiori 100 fl., Minori 90 fl., Minimo 80 fl.

Summa Sylvarum:

Maiori 3445 fl., Minori 2735 fl., Minimo 2010 fl.

Fluvii interdicti.

Fluvius Bisztricsa Kotoribam versus oriens, et ad Legrad similiter in fluvium Dravum influens aequè piscari prohibitus pro hac contingenti portione aestimabatur:

Maiori 150 fl., Minori 125 fl., Minimo 100 fl.

Lacus penes Sylvam Verbulya ex Mura oriens, et per Insulam ibidem faciens, circumdansque eandem Sylvam aqua, piscibus alias abundans, et pro piscatione utriusque partis communis, aliis vero extraneis absolute prohibitus, taxabatur:

Maiori 100 fl., Minori 90 fl., Minimo 80 fl.

Fluvius Rakovicsa nuncupatus non procul a Pago Vidovecs oriens, penes eundem in fluvium Dravum influens pro ista Portione aestimabatur:

Maiori 150 fl., Minori 125 fl., Minimo 100 fl.

Summa Fluviorum interdictorum:

Maiori 400 fl., Minori 340 fl., Minimo 280 fl.

Piscinae

Desolatae, una quidem ad Strigo utriusque Parti communis, aliae vero, uti essent Therstenyakovecs, et Koncsovdol sic vocatae respectu Juris perennialitatis aestimabatur:

Maiori 150 fl., Minori 125 fl., Minimo 100 fl.

Summa per se.

Allodia.

Arci proximum allodium Uymaior dictum constans ex novitus lignis erectum, Cubiculo 1, Camerulis 2, Culina 1, Stabulis 2, et Hara oblonga 1, cum suae areae et horti fundo aestimabatur facit:

Maiori 300 fl., Minori 250 fl., Minimo 200 fl.

Terrae arabiles.

Terrae arabiles in tribus Plagis, prima inferioris Campi ad Jugera 15, secunda superioris Campi ad Jugera 140, Tertia

ex Plaga penes allodium constans Jugerum 60, in simulantem nro 215, quorum unum Maiori pretio 14, Minori 12, Minimo vero pretio 10 fl. aestimabatur facit:

Maiori 3010 fl., Minori 2580 fl., Minimo 2150 fl.

Foenilia.

Foenilia in quatuor Plagis Cherdak, Machirics, Ottok, et Foenile Poleve continent in univ^{er}sum Jugera 228, quorum unum aestimabatur Maiori 11, Minori 10, Minimo autem 9 fl. facit:

Maiori 2508 fl., Minori 2280 fl., Minimo 2052 fl.

Summa Allodii primi:

Maiori 5818 fl., Minori 5110 fl., Minimo 4402 fl.

Allodium secundum magni Campi Velikopolya dictum habens Domum Commodam allodiam, Cubiculum una cum tribus Cameris, stabula pro pecoribus 4 et aliis suis requisitis aeconomicis aestimabatur:

Maiori 150 fl., Minori 125 fl., Minimo 100 fl.

Hortus Medii Jugeri aestimabatur:

Maiori 8 fl., Minori 7 fl., Minimo 6 fl.

Terrae arabiles in tribus Plagis habent Jugera 104, quorum unum aestimabatur Maiori 11, Minori 10, Minimo vero pretio 9 fl. facit:

Maiori 1144 fl., Minori 1040 fl., Minimo 936 fl.

Foenilia in quatuor Plagis Gratanima, Kercs, Pencsnicsa, et Argyavicsa habent Jugera 212, unum aestimatum Maiori 11, Minori 10, Minimo autem pretio 9 fl. facit:

Maiori 2332 fl., Minori 2120 fl., Minimo 1908 fl.

Summa secundi Allodii:

Maiori 3634 fl., Minori 3292 fl., Minimo 2950 fl.

Tertium Allodium Pusztakovecs submuratum constans ex duobus Cubiculis, et una Culina ligneis, ac Cellario sub fornices, una habet circa se Domum Allodiam consistentem ex uno Cubiculo, una Culina, una Camerula, uno stabulo, et angulari hara sua, antiquis aestimabatur:

Maiori 250 fl., Minori 225 fl., Minimo 200 fl.

Habet terras arabiles circa se cum areae fundo ad Jugera 65, unum modo praevio aestimatum facit:

Maiori 715 fl., Minori 650 fl., Minimo 585 fl.

Item existunt foenilia huc spectantia ad Jugera 60, unum praevio modo aestimatum facit:

Maiori 660 fl., Minori 600 fl., Minimo 540 fl.

Summa Tertii Allodii:

Maiori 1625 fl., Minori 1475 fl., Minimo 1325 fl.

Quartum Allodium in Kristyanovecs totaliter desertum, respectu solummodo fundi ad unum Jugerum se extendentis aestimatum modo praevio facit:

Maiori 11 fl., Minori 10 fl., Minimo 9 fl.

Isthuc spectant Terrae arabiles ad Jugera 14. quae modo praevio aestimata faciunt:

Maiori 154 fl., Minori 140 fl., Minimo 125 fl.

Summa quarti Allodii:

Maiori 165 fl., Minori 150 fl., Minimo 135 fl.

Summa omnium quatuor allodiorum taxatorum:

Maiori 11,242 fl., Minori 10,027 fl., Minimo 8812 fl.

Sessiones populosae, et desertae.

Integrae sessiones populosae Domini, et Nobilibus oppignoratorum Colonorum, a quarum hebdomadatim singulae Vecturae 4 una mediocri pretio 21, vel vero si non adsint Jumenta, laboratores 8 manuales, unum 6 d. Butirii Pintam unam 36 d. Lini librae 4 d. 8. Ova 40 d. 6. Gallinae 48 unam 4 d. sessionalis pecuniae 3 fl., lignorum currus 4 unus 15 d. computando praestarentur, sunt nro 112, respectu quarum pensionum licet quaevis multo maioris aestimari possit, interim quidem tamen intuitu moderni Temporis status una saltem Maiori 693, Minori 525, Minimo vero pretio 400 fl. aestimatur facit summarie:

Maiori 77,616 fl., Minori 58,800 fl., Minimo 44.800 fl.

Equestris, et Pedestris ordinis Militum populosae sessiones inveniuntur integrae nro 21, a quarum singula praeter servitia Militaria annue praestari solent Vecturae 4 unam 21 d., falcatores 16 unum 6 d. computando, licet etiam respectu horum laborum mercedis singulae pluris aestimari possent, interim una Maiori 175, Minori 150, Minimo autem pretio 125 fl. aestimata facit summarie:

Maiori 3675 fl., Minori 3150 fl., Minimo 2625 fl.

Item inveniuntur summalistarum et Beneplacentariorum Nobilium sessiones integrae Populosae 89, singulam saltem per 32 Jugera computando praeter deserta, et indumetata. et foenilia huc spectantia facerent summarie Jugera 2848, a quibus quia nullam Dicam Regiam, Pecuniam Haramialem. et sessionalem, ita neque Decimam, et alias quasvis ordinarias, et extraordinarias obventiones per Rusticos, et Milites praestari solitas infra specificandas solverent, ideo omissis foenilibus, et indumetatis ipsorum quam plurimis isthuc spectantibus agris unum aestimatum Maiori 20, Minori 19, Minimo autem pretio 18 fl. facit summarie:

Maiori 56,960 fl., Minori 54,112 fl., Minimo 51,264 fl.

Extant Montanistae etiam penes hoc Dominium in Domibus circiter 145 residentes, qui cum certas annotati Domini Vineas sibi ad excolendum ab expressis conductitiis Viniculis excissas elaborare solerent, ideo hic non apponuntur ad aestimationem, sed cum appretiatione infra scriptorum Domesticae culturae Vinorum ibidem taxationem subingredientur.

Praeter praemissos Nobilium summalarum et Beneplacitariorum agros inveniuntur sessiones integrae desertae nro $75\frac{1}{4} \frac{1}{8}$, quarum singula de more solito respectu priorum populosarum in dimidietate Maiori 346 fl., Minori 262 fl., Minimo vero pretio 200 fl. aestimata faciunt:

Maiori 26,079 fl. 45 d., Minori 19,748 fl. 15 d., Minimo 15,075 fl.

Reperiuntur quoque in hac Portione etiam indumetatae sessiones $14\frac{1}{4} \frac{1}{8}$, respectu immediate praecedentium desertarum in dimidietate unam Maiori 173 fl., Minori 131 fl., Minimo vero pretio 100 fl. aestimata facit:

Maiori 2486 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minori 1883 fl. $7\frac{1}{2}$ d., Minimo 1437 fl. 30 d.

De reliquo fuerunt etiam passim hinc inde aliae sessiones, et terrae arabiles, quae passim penes fluvios Dravi, et Murae per Vehementiam isthinc in Sclavoniam abiectae, partim vero impaludosatae pro nullo usu conversae sunt, ideo nec aestimationem hanc adingressae sunt.

Summa sessionum Populosarum, et Desertarum tam Nobilium, Militum, quam et Colonorum:

Maiori 166,817 fl. $37\frac{1}{2}$ d., Minori 137,693 fl. $22\frac{1}{2}$ d., Minimo 115,201 fl. 30 d.

Molendina.

Navalia Molendina in fluvio Dravo Domini inveniuntur nro 6, unum aestimatum Maiori 200, Minori 150, Minimo vero pretio 125 fl. facit simul:

Maiori 1200 fl., Minori 900 fl., Minimo 750 fl.

Septimum Molendinum super Torrenti Ternava ad Possessionem Sztrelecs habitum aestimabatur:

Maiori 225 fl., Minori 200 fl., Minimo 175 fl.

Summa Taxationis Molendinarum:

Maiori 1425 fl., Minori 1100 fl., Minimo 925 fl.

Summa Taxatorum Capitalium:

Maiori 202,419 fl. $37\frac{1}{2}$ d., Minori 168,225 fl. $22\frac{1}{2}$ d., Minimo 140,459 fl.

Sequuntur, quae ex Interesse ad Capitale reducuntur.

A praemissarum integrarum Colonialium sessionum nro

112, singula praeter ibidem specificatas pensiones annualiter solvuntur Dicae Regiae 2 fl. Haramialis pecuniae 2 fl. 30 d., Siliginis Drevencae 8 una 30 d. Avenae ordinariae, et extraordinariae Drevencae 20 una 15 d., foeni currus 2 unus 24 d. Maialis 1 fl. 1 d. 15. Vitulus 1 d. 30 aestimata faciunt Interesse simul 1797 fl. 36 d., quod exprimit Capitale:

Quatuor per Centum 44,940 fl., Quinque per Centum 35,952 fl., Sex per centum 29,960 fl.

Item a supra specificatarum Pedestris, et Equestris Ordinis Militum sessionum integrarum nro 21, una Censualis pecuniae novitus impositae solent dari annuatim 6 fl., quod facit simul Interesse 126 fl., quod exprimit:

Quatuor per Centum 3150 fl., Quinque per Centum 2520 fl., Sex per centum 2100 fl.

Vineae

Istius Domini Rucsics, Butthyany, Santavecs, Gyurkeny, Bochkay, et Draskovics sic dictae extendunt se ad fossores circiter 810, quae per suprascriptos Montanistas nro 145 elaborari solent, juxta quae trium annorum ruminatas inventiones possunt proferre Vini Cubulos 810, unum levissimo pretio computando 1 fl. 15 d., facit Interesse 1012 fl. 30 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 25,312 fl. 34 d., Quinque per centum 20,250 fl., Sex per centum 16,875 fl.

Jus Montanum.

Juris Montani secundum librum Montanisticum praeter desertas Vineas, et exemptitias annue provenire solent Vini Cubuli 1160, unum 1 fl. computando facit interesse 1160 fl. Capitale vero:

Quatuor per centum 29,000 fl., Quinque per centum 23,260 fl., Sex per centum 19,333 fl. 20 d.

Decima Vini

Juxta trium annorum ruminata Regestra annue potest provenire in Cubulos 1650, unum modo quo supra 1 fl. computando facit 1650 fl., quod reductum ad Capitale exprimit:

Quatuor per centum 41,250 fl., Quinque per centum 33.000 fl., Sex per centum 27,500 fl.

Decima frumenti.

Hic quoque juxta trium annorum ruminata Regesta possunt annue provenire Tritici Drevencae 150 d. 45. Mixturae Metretae 200 una 36 d., siliginis Metretae 300 una 30 d. Hordei Metretae 19 una 24 d., avenae demum Drevencae

200 una 15 d. computata facit Interesse 440 fl. 6 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 11,002 fl. 30 d., Quinque per centum 8802 fl., Sex per centum 7335 fl.

Decima apum.

Ex hac Decima annue possunt provenire Mellis centenarii 25, unus computatus facit 100 fl. Capitale vero:

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Census

Ordinarii inveniuntur hic, et quidem Oppidum Csaktornya pro ista parte praestat annue 79 fl. 23 d., pro singulis quinque apertis Nundinis in eodem oppido celebrari consuetis educillant unum Vas Vini, cuius lucrum coniecturatur ad 50 fl. Oppidum Perlak in toto annue dat 300 fl. Legrad Oppidum solet dare 12 fl., facit simul Interesse 441 fl. 23 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 11,034 fl. 35 d., Quinque per centum 8827 fl. 40 d., Sex per centum 7356 fl. 23¹/₃ d.

Terrae extirpatitiae.

Terrae extirpatitiae inveniuntur ad Jugera 81, a quarum 73 singula 4¹/₂ d. Caponem unum 6 d., reliquorum vero Jugerum 8 singula 2¹/₂ d. ac Caponem praevis appretiatum unum dari solent, facit simul 13 fl. 54¹/₂ d., reductum vero ad Capitale:

Quatuor per centum 347 fl. 42¹/₂ d., Quinque per centum 378 fl. 10 d., Sex per centum 231 fl. 48 d. 1¹/₃ d.

Telonia, et Traiectus.

Traiectio Legradiensis per Muram infert annue 50 fl. Telonium loci eiusdem 15 fl. Traiectus Kotoriensis 2 fl. Szermerie 3 fl. 30 d. Szanyar vero Traiectus 2 fl. 30 d. Telonium tandem Oppidi Nedeliscse 12 fl. 56 d., facit Interesse 85 fl. 56 d., Capitale vero:

Quatuor per centum 2148 fl. 20 d., Quinque per centum 1718 fl. 40 d., Sex per centum 1432 fl. 13¹/₃ d.

Proventus Nundinarum

Pro hac Parte importat proportionaliter annue 13 fl. 39 d., similiter Csaktornyense forum hebdomadale infert ordinarie 9 fl. 30 d., quod facit Interesse 23 fl. 9 d., Capitale vero:

Quatuor per centum 578 fl. 45 d., Quinque per centum 463 fl., Sex per centum 385 fl. 50 d.

Proventus Molendinalis.

Ex molendinis 6 quodlibet Computando 1 fl. 20 $\frac{1}{4}$ d. facit Interesse 8 fl. 1 $\frac{1}{2}$ d. Capitale vero :

Quatuor per centum 200 fl. 37 $\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 160 fl. 30 d., Sex per centum 133 fl. 45 d.

Convictiones et Caducitates.

Juridicae Convictiones, et Caducitates pro hac Parte adiudicari, et in dominium devolvi solitae coniecturantur annue ad 100 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Piscatio, Venatio, Aucupium, et Jus gladii in genere ubique

In fluviis Mura, Drava, et Districtu Insulae Murakeöz ob Commoditatem, et specialia solius Domini Privilegia coniecturantur ad 100 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Proventus Lanionum.

Laniones Legradienses, et Csaktornyenses annue solent dare levi libras 168, quamlibet 4 d. computando facit 11 fl. 12 d., reductum vero ad Capitale exprimit:

Quatuor per centum 280 fl., Quinque per centum 224 fl., Sex per centum 186 fl. 40 d.

Proventus Contractualium Vinearum.

Nonnulli Magnates Graecenses, et Nobiles parata pecunia loco Juris Montani, et Decimae annue solvunt 79 fl., qui reducti ad Capitale faciunt Interesse:

Quatuor per centum 1975 fl., Quinque per centum 1580 fl., Sex per centum 1316 fl. 40 d.

Summa Proventus, seu Interesse facit 7148 fl. 48 d.

Reducendo vero ad Capitalia exprimit: Quatuor per centum 178,720 fl., Quinque per centum 142,976 fl., Sex per centum 119,146 fl. 40 d.

Summa Summarum Capitalium: Maiori 381,139 fl. 37 $\frac{1}{2}$ d., Minori 311,201 fl. 22 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 259,605 fl. 40 d.

A qua praemissa defalcatur Capitale, seu pecunia Nobilium summalistarum istius Portionis familiae olim Zrinianae super diversis Bonis pignoratitice, una cum admissa melioratione data, et imputata 15,657 fl. 45 d., quod manet eodem modo:

Maiori 15,657 fl. 45 d., Minori 15,657 fl. 45 d., Minimo 15,657 fl. 45 d.

Item abinde defalcantur salaria Praefecti, officialium, Famulorum, et aliorum servientium, prout et Deputatum Vinicularum in 2036 fl. quod exprimit:

Quatuor per centum 50,900 fl., Quinque per centum 40,720 fl., Sex per centum 33,933 fl. 20 d.

Item defalcantur isthinc arendae Venerabili Capitulo Zagrabiansi pro Decimis dari solitae in 187 fl. 30 d., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 4687 fl. 30 d., Quinque per centum 3750 fl., Sex per centum 3125 fl.

Summa expensarum ad Capitale reductarum:

Quatuor per centum 55,587 fl. 30 d., Quinque per centum 44,470 fl., Sex per centum 37,058 fl. 20 d.

Summa vero Summarum

Tam nobilium summalistarum Capitalis pecuniae in istis Bonis pignoriciter haerentis, quam vero et expensarum praemissarum constituit:

Maiori 71,245 fl. 15 d., Minori 60,127 fl. 45 d., Minimo 52,716 fl. 5 d.

Cuius expensarum summa aut exitus ab introitu, et praemissis Capitalibus taxatis defalcata demonstrat justam, et liquidam taxationem Arcis Csaktornyensis pro Parte Illrmi condam Comitis Adami a Zrinio, exceptis Castellis, et Curiis, ac Bonis eo appertinentibus Racskanisa, Labsina, Uyudvard, Pribiszlaoves una cum sessionibus populosis ac desertis allodiis, Terris, foenilibus, Sylvis, fluviis, aedificiis, aliisque Proventibus hanc Taxationem subingressis:

Maiori 309,894 fl. 22¹/₂ d., Minori 251,073 fl. 37¹/₂ d., Minimo 206,889 fl. 35 d.

Aestimatio

Castelli, et particularium Bonorum Racskanisa ad praemissum Capitale Dominium Portionis Illustrissimi Comitis Adami condam a Zrinio Chaktorniae in Insula Murakeöz spectantia se solo cum appertinentiis suis triplici taxatione mediante concinnata.

Castellum Racskanisense cum Materialibus, et facta restauratione antiquorum aedificiorum cum suis structuris Universis, et fundo aestimabatur:

Maiori 4000 fl., Minori 3527 fl., Minimo 3000 fl.

Fundus, in quo Domus allodialis, et Hortus Castelli extracta sunt, extendit se ad Jugera 3, quorum unum aestimabatur respectu situationis Maiori 14, Minori 13, Minimo autem pretio 12 fl. facit:

Maiori 42 fl., Minori 39 fl., Minimo 36 fl.

Terrae arabiles huc spectantes, meliora Jugera inveniuntur 25, unum modo praevio aestimatum facit summarie:

Maiori 350 fl., Minori 325 fl., Minimo 300 fl.

Item aliae terrae arabiles prioribus parum deteriores extant isthuc spectantes ad Jugera $44\frac{1}{2}$, unum aestimatum Maiori 10, Minori 9, Minimo autem pretio 8 fl. facit:

Maiori 445 fl., Minori 400 fl. 30 d., Minimo 356 fl.

Sylvae.

Sylvae paliferae, et focalia penes Muram ad Jugera 10, sub Castello 9, ex diversis omnino arboribus constantia inveniuntur simul ad Jugera 19, unum aestimatum respectu commoditatis Maiori 12, Minori 11, Minimo autem pretio 10 fl. facit:

Maiori 228 fl., Minori 209 fl., Minimo 190 fl.

Populosae sessiones Colonicales integrae huc spectantes inveniuntur $7\frac{1}{2}\frac{1}{8}$, quolibet modo supra scripto aestimata facit summarie:

Maiori 5284 fl. $7\frac{1}{2}$ d., Minori 4003 fl. $7\frac{1}{2}$ d., Minimo 3050 fl.

Item similes sessiones Colonicales desertae inveniuntur sub hoc Castello nro $3\frac{1}{4}\frac{1}{8}$, una pariter modo quo supra in taxatione Capitalium Domini Bonorum aestimata facit summarie:

Maiori 1513 fl. 45 d., Minori 1146 fl. 15 d., Minimo 875 fl.

Molendinum

Novum super Torrente Muricsa sic vocato respectu trium annorum Proventus aestimabatur:

Maiori 550 fl., Minori 525 fl. Minimo 500 fl.

Summa taxatorum Capitalium facit:

Maiori 12,412 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minori 10,174 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minimo 8307 fl.

Sequuntur, quae ex Interesse ad Capitale reducuntur.

Proventus praemissarum populosarum sessionum juxta Normam suprafatorum Capitalium Bonorum annue constituit in simul 120 fl., quod reductum ad Capitale constituit:

Quator per centum 3000 fl., Quinque per centum 2400 fl., Sex per centum 2000 fl.

Extirpaturae

In loco Podgibinum sic vocato extendunt se ad Jugera 4, quorum qualibet Capones 2, unus computatus 6 d. facit Interesse 48 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 20 fl., Quinque per centum 16 fl., Sex per centum 13 fl. 20 d.

Traiectus et Telonium

Super Mura contractualiter annue importat 150 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 3750 fl., Quinque per centum 3000 fl., Sex per centum 2500 fl.

Jus Montanum

Solet annuatim proferre Cubulos $243\frac{1}{2}$, singulum computando 1 fl. facit Interesse 243 fl. 30 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 6087 fl., Quinque per centum 4870 fl., Sex per centum 4058 fl. 20 d.

Decima Vini

Huc applicata coniecturatur annue ad Vini Cubulos $170\frac{1}{2}$, modo quo supra computando singulum facit Interesse 170 fl. 30 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 4262 fl. 30 d., Quinque per centum 3410 fl., Sex per centum 2841 fl. 40 d.

Decima frumenti.

Juxta trium annorum proventum possunt provenire annuatim Tritici Drevencae 30, una 45 d. Mixturae Drevencae 10, una 36 d. siliginis Drevencae 40, una 30 d. Avenae Drevencae 10, una 15 d. computando facit Interesse 51 fl., quod reductum ad Capitale:

Quatuor per centum 1275 fl., Quinque per centum 1020 fl., Sex per centum 850 fl.

Jus Venationis, Piscationis, Aucupii, Convictionum, et Caducitatum:

Annue coniecturantur hic ad 50 fl., quod reductum ad Capitale facit:

Quatuor per centum 1250 fl., Quinque per centum 1000 fl., sex per centum 833 fl. 20 d.

Summa Interesse seu Proventus facit 785 fl. 48 d.,

Reducendo ad Capitale:

Quatuor per centum 19,645 fl., Quinque per centum 15,716 fl., Sex per centum 13,096 fl. 40 d.

Summa Summarum taxatorum facit:

Maiori 32,057 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minori 25,890 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minimo 21,403 fl. 40 d.

A quali summa Capitali defalcantur primo per praetactum Dnum Comitem Adamum a Zrinio superinscripti Dno Wenceslao Hornik 3000 fl. Item postea super Traiectu, et Telonio annotati fluvii Mura ab eodem Hornik lucrati 1500

fl. Tertio postea sub Titulo Generalis Meliorationis scripto producta eiusdem Dni Hornik melioratio 3527 fl., quod facit eodem modo summarie:

Maiori 8027 fl., Minori 8027 fl., Minimo 8027 fl.

Item expensae ad officialem, et Familiam ibidem necessarios in 100 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 2500 fl., Quinque per centum 2000 fl., Sex per centum 1666 fl. 40 d.

Quod facit simul:

Maiori 10,527 fl., Minori 10,027 fl., Minimo 9693 fl. 40 d.

Quarum praemissarum pignoratitiarum, et admissae meliorationis, ita ad officialem et Familiam eximpendendarum expensarum summa seu exitus ab introitu, et praemissis Capitalibus taxatis defalcata demonstrant, quantum videlicet Castellum et Bona Racskanisa triplici taxatione mediante valeant:

Maiori 21,530 fl. 52¹/₂ d., Minori 15,863 fl. 52¹/₂ d., Minimo 11,710 fl.

Aestimatio

Curiae Vescsicse ad praemissum Castellum Racskanisa spectantis triplici taxatione desumpta.

Curia haec ruinosa respectu Materialium aestimabatur:

Maiori 30 fl., Minori 25 fl., Minimo 20 fl.

Sub hac Curia reperitur Hortus ad Jugera 3, unum respectu Commoditatis Maiori 16, Minori 15, Minimo autem pretio 14 fl. aestimata facit:

Maiori 48 fl., Minori 45 fl., Minimo 42 fl.

Terrae arabiles

Curiales extendunt se ad Jugera 4, unum praevis aestimatum facit:

Maiori 64 fl., Minori 60 fl., Minimo 56 fl.

Foenile

Seu hortus pro pascendis Equis extendit se ad Jugera 6, unum propter Commoditatem novam lignationis ibidem innatarum arborum aestimatum Maiori 18, Minori 17, Minimo 16 fl.

Maiori 108 fl., Minori 102 fl., Minimo 96 fl.

Sessiones

Integrae Coloniales nro 1³/₄¹/₈, una praevis aestimata facit summarie:

Maiori 1299 fl. 22¹/₂ d., Minori 984 fl. 22¹/₂ d., Minimo 750 fl.

Item invenitur deserta sessio¹/₄ ¹/₈, una praevie aestimata facit:

Maiori 129 fl. 45 d., Minori 98 fl. 15 d., Minimo 75 fl.

Summa facit totius Perceptionis:

Maiori 1679 fl. 7¹/₂ d., Minori 1314 fl. 37¹/₂ d., Minimo 1039 fl.

Exitus sive Expensae.

Hic ad illam Personam, quae Curam istius Curiae, et Colonorum habere debet admittuntur annue 22 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 550 fl., Quinque per centum 440 fl., Sex per centum 366 fl. 40 d.

Quali summa a priori perceptionis quanto desumpta exprimit quanti videlicet Curia, et Bona haec Vescicsa perennialiter divendi deberent triplici taxatione mediante:

Maiori 1129 fl. 7¹/₂ d., Minori 874 fl. 37¹/₂ d., Minimo 672 fl. 20 d.

Aestimatio

Castelli, et Bonorum Lapsina triplici taxatione mediante modo infra scripto desumpta.

Hoc Castellum muratum, et totaliter tegulis coopertum constans in prima, et secunda contignatione ex Culinis sub fornice duabus, cubiculis partim sub fornice, partim vero simpliciter tabulato extractis novem, Cellario oblongo sub fornice uno, ambitibus e regione hujus ab infra, et desuper sub fornice oblongis duobus, praeterea stabulo uno, et Cameris simplicioribus quatuor erectis aestimabatur:

Maiori 4500 fl., Minori 4250 fl., Minimo 3000 fl.

Extra hoc Castellum allodium, et Horreum, cum suis structuris, et aedificiis ligneis, ac fundo, et horto aestimabatur:

Maiori 300 fl., Minori 250 fl. Minimo 225 fl.

Terrae arabiles in Plagis Gradiska 7-na strazanye 18, navelikon staku 17, Csizmazia 7, nad Manffon 6, Dugom Nivam 7, Szabnik 6, sic vocatae extendunt se simul ad Jugera 68, aestimando unum Maiori 16, Minori 15, Minimo autem pretio 14 fl. facit:

Maiori 1088 fl., Minori 1020 fl., Minimo 952 fl.

Integrae sessiones Populosae huius Castelli, a quarum hebdomadatim singula Vecturae 4, una mediocri pretio 21 vel vero si non adsint iumenta, laboratores 8 manuales, unum 6 d., Butiri Pintam unam 36 d., lini librae 4 d. 8, Ova 4 d. 6, Galli-

nae 48, unam 4 d., sessionalis pecuniae 3 fl., lignorum currus 4. unum 15 d. praestarentur, sunt nro $7\frac{1}{2}$, nunc aestimata Maiori 693, Minori 525. Minimo vero pretio 400 fl. aestimabatur facit summarie:

Maiori 5197 fl. 30 d., Minori 3937 fl. 30 d., Minimo 3000 fl.

Item inveniuntur ad praemissum Castellum spectantes desertae sessiones $1\frac{1}{2}$, quae de more solito respectu priorum populosarum in dimidietate pretii aestimata:

Maiori 173 fl. 15 d., Minori 131 fl. 15 d., Minimo 100 fl.

Molendina Navalia super fluvio Mura inveniuntur 2, unum aestimatum Maiori 200, Minori 150, Minimo vero pretio 125 fl. facit simul:

Maiori 400 fl., Minori 300 fl., Minimo 250 fl.

Sylva prope Castellum Lasina dicta pro foco, et diversis aedificiis apta constat ex diversis arboribus, potestque se extendere ad Jugera 45, unum respectu situs Loci, et Commoditatis aestimabantur Maiori 16, Minori 15, Minimo autem pretio 14 fl. facitque summarie:

Maiori 720 fl., Minori 675 fl., Minimo 630 fl.

Foenilia inveniuntur in locis Zamaroson 7, na kerchu 20, na Martynszky Szinokosa 15, sic vocata ad Jugera 42, singulum modo quo supra aestimando facit:

Maiori 672 fl., Minori 630 fl., Minimo 588 fl.

Summa Capitalium taxatorum facit:

Maiori 13,050 fl. 45 d., Minori 11,193 fl. 45 d., Minimo 9745 fl.

Sequuntur, quae ex Interesse ad Capitale reducuntur.

Vinea Szecsy, quae a Montanistis, et Colonis solet elaborari, extendit se ad fossores 120, potestque mediocri fertilitate proferre vini Cubulos 110, singulum pariter mediocri pretio computando 1 fl. 15 d., facit Interesse 137 fl. 30 d., quod reductum ad Capitale facit:

Quatuor per centum 3437 fl. 30 d., Quinque per centum 2750 fl., Sex per centum 2291 fl. 40 d.

Jus Montanum extendit se ad vini Cubulos 160, quemlibet 1 fl. computando facit Interesse Rh. fl. 160. Capitale vero:

Quatuor per centum 4000 fl., Quinque per centum 3260 fl., Sex per centum 2666 fl. 40 d.

Decima Vini juxta ruminata trium annorum Regesta extendit se ad Cubulos 130, unum praevis aestimatum facit Interesse Rh. fl. 130. Capitale vero:

Quatuor per centum 3250 fl., Quinque per centum 2600 fl., Sex per centum 2166 fl. 40 d.

A praemissa populosa sessione una praeter praemissas obventiones ad Capitale taxatum imputatas solent pendi Dicae Regiae 2 fl. Haramialis pecuniae Rh. fl. 2 d. 30., siliginis Drevensae 8, una 30 d., avenae ordinariae, et extraordinariae Drevencae 20, una 15 d., foeni currus 2, unum 24 d., Maialem unum 1 fl. 15 d., Vitulum unum 30 d. aestimata faciunt Interesse simul 120 fl. 22¹/₂ d., quod reductum ad Capitale exprimit:

Quatuor per centum 3009 fl. 22¹/₂ d., Quinque per centum 2407 fl. 30 d., Sex per centum 2006 fl. 15 d.

Decima frumenti solet annue coniecturari secundum ruminatos trium annuorum proventus in Tritico annue Drevensas 20, unam 45 d., siliginis ad 40, unam 30 d., Hordei nro 2, unum 24 d., avenae ad Drevensas 2, unum 15 d. facit Interesse 36 fl. 18 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 907 fl. 30 d., Quinque per centum 726 fl., Sex per centum 605 fl.

Decima apum potest inferre annue melis Centenarios 9, singulus 4 fl. computatus facit Interesse 36 fl. Capitale vero:

Quatuor per centum 900 fl., Quinque per centum 720 fl., Sex per centum 600 fl.

Venatio, Aucupium, et Piscatio cum fructibus Piscinarum coniecturantur annue ad 50 fl., quod exprimit Capitale:

Quatuor per centum 1250 fl., Quinque per centum 1000 fl., Sex per centum 833 fl. 20 d.

Summa Proventus, seu Interesse 670 fl. 10¹/₂ d.

Reducendo ad Capitale: Quatuor per centum 16,754 fl. 22¹/₂ d., Quinque per centum 13,403 fl. 30 d., Sex per centum 11,169 fl. 35 d.

Summa summarum Capitalium: Maiori 29,805 fl. 7¹/₂ d., Minori 24,597 fl. 15 d., Minimo 20,914 fl. 35 d.

A qua Summa defalcantur ad officialem, Satrapam, et Familiam in area, et allodio necessariis 125 fl., quod facit Capitale:

Quatuor per centum 3125 fl., Quinque per centum 2500 fl., Sex per centum 2083 fl. 20 d.

Cuius expensarum summa aut exitus ab introitu, et praemissis Capitalibus defalcata demonstrat justam liquidam taxationem Castellum Vescice, et Bonorum Lapsina jure perennali:

Maiori 26,680 fl. 7¹/₂ d., Minori 22,097 fl. 15 d., Minimo 18,831 fl. 15 d.

Aestimatio

Novae Curiae, et Bonorum eo appertinentium particularium modo quo supra triplici taxatione mediante desumpta.

Curia haec totaliter murata constans ex inferioribus, et superioribus cellariis 5, sub fornicibus tribus, cubiculis sub tabellata quinque sub fornice, et ambitibus angularibus sub fornice pariter duobus una cum aliis ligneis aedificiis. et fundo in area existentibus, ac allodio ligneo Vicino, aestimabatur:

Maiori 3500 fl., Minori 3225 fl., Minimo 3000 fl.

Area cum uno horto, et alio Pomario, in quibus 2 oblonga stabula, et unum aedificium Vietoris antiqua extant, extendunt se ad Jugera 10, unum praevis aestimatum facit:

Maiori 160 fl., Minori 150 fl., Minimo 140. fl.

Fundus horti penes allodium existentis extendit se ad jugera 8, cum loco horrei novi, unum praevis aestimatum facit:

Maiori 128 fl., Minori 120 fl., Minimo 112 fl.

Terrarum arabilium in Plagis Zaventom 40, Zasalzim 36, Zaszkednyiem 28, Denkovcsy 68 et pri Cherni Mlaka 28 sic vocatis extendunt se ad Jugera simul 200, unum Maiori 12, Minori 11, Minimo vero pretio 10 fl. aestimatum facit:

Maiori 2400 fl., Minori 2200 fl., Minimo 2000 fl.

Foenilia huc spectantia in locis Potocse ad Jugera 10, Gradiscsak 16 et Novikerch 20 sic vocatis extendunt se ad Jugera 46, unum praevis aestimando:

Maiori 552 fl., Minori 506 fl., Minimo 460 fl.

Sylvae paliferae in locis diversis reperiuntur ad Jugera 130, unum aestimatum respectu utilitatis Maiori 11. Minori 10, Minimo vero pretio 9 fl. facit:

Maiori 1430 fl., Minori 1300 fl., Minimo 1170 fl.

Molendinum Navale super fluvium Mura aestimabatur:

Maiori 200 fl., Minori 150 fl., Minimo 125 fl.

Piscinae sub Castello 4 minores propter Commoditatem, et intertentionem Piscium aestimabantur:

Maiori 40 fl., Minori 35 fl., Minimo 30 fl.

Coloni integrae sessionis populosi in locis Szelnicsa quartalia $8\frac{1}{2}$, Zebancs $1\frac{1}{2}$, Kracsinovcs $2\frac{1}{4}$, Cherie 1, Bratians $\frac{1}{2}$, Konecovdol 4, Lapsina 6, Sztrelcsy 5, Maroff 11, Sabniky Verkovlany $7\frac{1}{2}$, Sz.-Martony $6\frac{1}{2}\frac{1}{4}$, Vucskoves $3\frac{1}{2}$, Lohoncs, Szlatinyak $1\frac{1}{2}$ et Strigo $2\frac{1}{2}$ inveniuntur simul constituentia sessiones integras nro $15\frac{1}{4}\frac{1}{8}$, una praevis aestimata facit pretio:

Maiori 10,654 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minori 8071 fl. $52\frac{1}{2}$ d., Minimo 6150 fl.

Summa Capitalium: Maiori 19,064 fl. $52\frac{1}{2}$ d. Minori 15,757 fl. $52\frac{1}{2}$ d. Minimo 13,187 fl.

Sequuntur, quae ex Interesse ad Capitalia reducuntur.

Vinea Novah extendit se ad Fossores nro 100, potest-
que proferre vini Cubulos 90, 1 fl. 15 d. computando facit
112 fl. 30 d. Capitale vero:

Quatuor per centum 2812 fl. 30 d., Quinque per centum
2250 fl., Sex per centum 1875 fl.

Item praeter praevis imputatas ad sessiones populosas
Rusticorum pensiones alii Census modo supra allegato prove-
niunt in simul ab illis Sessionibus $15\frac{1}{4}\frac{1}{8}$ 244 fl. $45\frac{1}{2}$ d.,
quod reductum ad Capitale facit:

Quatuor per centum 6118 fl. $57\frac{1}{2}$ d., Quinque per
centum 4895 fl. 10 d., Sex per centum 4079 fl. 18 d. $1\frac{1}{3}$ d.

Decima frumenti solet provenire ordinarie in Tritico
Drevensae 50, una 45 d. Mixturae 33, una 36 d. Siliginis
100, una 30 d. Hordei 6, una 24 d., avenae Metretae 33, una
15 d., quod facit Interesse 117 fl. 57 d.

Quatuor per centum 2948 fl. 45 d., Quinque per centum
2359 fl., Sex per centum 1965 fl. 50 d.

Proventus Piscationis, et Venationis isthic annue coniectu-
rantur ad 60 fl., quod facit:

Quatuor per centum 1500 fl., Quinque per centum 1200
fl., Sex per centum 1000 fl.

Summa Proventus, seu Interesse 535 fl. $12\frac{1}{2}$ d.

Reducendo ad Capitale facit: Quatuor per centum 13,380
fl. $12\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 10,704 fl. 10 d. Sex per
centum 8920 fl. 8 d. $1\frac{1}{3}$ cr.

Taxata Capitalia: Maiori 32,445 fl. 5 d., Minori 26,462
fl. $2\frac{1}{2}$ d., Minimo 22,107 fl. 8 d. $1\frac{1}{3}$ cr.

A qua summa detrahuntur expensae officialis, et Familiae
isthic necessariae in Rh. fl. 200, quod facit:

Quatuor per centum 5000 fl., Quinque per centum 4000
fl., Sex per centum 3333 fl. 20 d.

Quali summa expensarum a priori perceptionis quanto
defalcata exprimit, quantum videlicet Nova Curia, et Bona eo
spectantia jure perennali valeant:

Maiori 27,445 fl. 5 d., Minori 22,462 fl. $2\frac{1}{2}$ d., Minimo
18,773 fl. 48 d. $1\frac{1}{3}$ cr.

Aestimatio

Castelli Pribiszlavecs, appertinentiarum eiusdem modo
quo supra triplici taxatione mediante desumpta.

Castellum hoc totaliter muratum habens sub se maximum
triangulare sub fornice cellarium, in prima et secunda contig-

natione autem Cubicula 11, cum Camerulis duabus, et Culina 1, ac angulari ambitu duplici suo, aestimabatur antea quidem cum materialibus ad 6024 fl., interim modo aestimaretur cum aedificiis allodialibus ligneis:

Maiori 3500 fl., Minori 3250 fl., Minimo 3000 fl.

Fundus areae, hortorum, et ipsaemet terrae arabiles in locis post Castellum ad 300, Kerch 50, sic vocatis extendunt se simul ad Jugera 350, unum aestimatum Maiori 10, Minori 9, Minimo autem pretio 8 fl. facit summarie:

Maiori 3500 fl., Minori 3150 fl., Minimo 2800 fl.

Summa Summarum Capitalium facit:

Maiori 7000 fl., Minori 6400 fl., Minimo 5800 fl.

A quali summa defalcatur unius Custodis Salarium huius Castellum in 22 fl. 18 $\frac{1}{2}$ d., quod constituit Interesse:

Quatuor per centum 557 fl. 42 $\frac{1}{2}$ d., Quinque per centum 446 fl. 10 d., Sex per centum 371 fl. 48 $\frac{1}{3}$ d.

Quali Summa detracta a primo aestimati Capitalis quanto demonstrat, quod Castellum Pribiszlavecs cum appertinentibus Terris liquide valeant jure perennali:

Maiori 6442 fl. 17 $\frac{1}{2}$ d., Minori 5953 fl. 50., d. Minimo 5428 fl. 11 $\frac{2}{3}$ d.

Summa Summarum Arcis Portionis Illrmi condam Comitis Adami a Zrinio fiscalis Chaktornensis una cum Castellis. et Curiis Racskanisa, Vescicsa, Lapsina, Nova Curia, et Pribiszlavecs eo spectantibus quantum videlicet jure perennali valeant facit:

Maiori 393,121 fl. 52 $\frac{1}{2}$ d., Minori 318,325 fl. 15 d., Minimo 262,305 fl. 10 d.

Summa Aestimationis

Totius Portionis Insulanae perduellis condam Comitis Petri a Zrinio Maiori 292,448 fl. 1 d., Minori 237,923 fl. 3 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 196,403 fl. 12 $\frac{2}{3}$ d.

Item Portionis Comitis quondam Adami a Zrinio Arx Chaktornya cum praecisis suis Appertinentiis Maiori 309,894 fl. 22 $\frac{1}{2}$ d., Minori 251,073 fl. 37 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 206,889 fl. 35 d.

Raczkanisa Castellum ejusdem in Insula Maiori 21,530 fl. 52 $\frac{1}{2}$ d., Minori 15,863 fl. 52 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 11,710 fl.

Veschicza Curia ejusdem in Insula 1129 fl. 7 $\frac{1}{2}$ d., Minori 874 fl. 37 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 672 fl. 20 d.

Lapsina Castellum ejusdem in Insula Maiori 26,680 fl. 7 $\frac{1}{2}$ d., Minori 22,097 fl. 15 d., Minimo 18,831 fl. 15 d.

Nova Curia Castellum ejusdem in Insula Maiori 27,445 fl. 5 d., Minori 22,462 fl. 2 $\frac{1}{2}$ d., Minimo 18,773 fl. 48 d. 1 $\frac{1}{3}$ d.

Pribislavec Castellum eiusdem in Insula Maiori 6442 fl. 17 $\frac{1}{2}$ d., Minori 5953 fl. 50 d., Minimo 5428 fl. 11 $\frac{2}{3}$ d.

Totius Portionis autem Comitum Adami a Zrinio Insulae Muraköz facit: Maiori 393,121 fl. 52 $\frac{1}{2}$ d., Minori 318.325 fl. 15 d., Minimo 262,305 fl. 10 d.

Summa autem Summarum Totius Insulae Muraköz utriusque integrae Portionis hoc est Comitum olim Petri et Adami a Zrinio facit:

Pretiiis	}	Maiori 685,569 fl. 53 $\frac{1}{2}$ d.
		Minori 556,248 fl. 18 $\frac{1}{2}$ d.
		Minimo 458,708 fl. 22 $\frac{2}{3}$ d.

Actum Chaktornyae, die sexta Septembris a. Domini 1692.

Praesentem hanc copiam, cum suo vero, apud Cam. a. Aulicam registraturam reservato originali Conceptu per omnia concordare testor infra scriptus Viennae 15.

Maji a. 1694.

Georgius Ladislaus Nagy actor. Georgius Sigis. de Seevis m. p.
Camerae Aulicae Caes. reae Registrator.

(L. S.)

Közli: —I —R.

A kassai református egyház és iskola javai és alapítványai 1683., 1694.

E folyóiratban már két ízben közöltem a kassai református egyház és iskola XVII. századbeli történetére vonatkozó adatokat.¹⁾ Mindkét közleményem mellé jegyzeteket is csatoltam, melyekben a nevezett egyház és iskola azon időbeli történetét rövid vonásokban feltüntettem. A jelen alkalommal, a nevezett egyház levéltárában található okmányok alapján, három rendbeli összeírást közlök a kassai ref. egyház és főiskola javairól és alapítványairól, melyek a szatmári békekötés után egytől-egyig vagy a templommal és iskolával együtt elfoglaltak, vagy megszűntek és veszendőbe mentek. A most közlendő adatok nemcsak a jóltevők nagy számáról és áldozatkész buzgóságáról, de az egyház és iskola szenvedett veszteségének nagyságáról is teljes képet nyújtanak.

I.

Anno 1683. die 7. mensis Aprilis, Nemzetes Nikháziné asszonyom házánál Tiszteletes Felvinczi Sándor és Tunyoghi

¹⁾ A kassai református iskola törvényei 1657-ből. (1893. évf. 550—558 l.) A kassai ref. egyház gondnokának számadásai 1682—1688. (1894. évf. 152—163 és 522—534 l.)

Miklós uramék, ismét Váradi István, Váradi Mihály, Udvarhelyi István, Gönczi István, Kolozsvári János, Veres István és Nikházi György uraimék jelenlétében, hogy feledékenységbe ne menjenek, consignáltattak az következő dolgok, a végre, hogy az Ecclesia dolgai jobb karban legyenek :

1. Nemzetes Váradi István uramnál vagyon a Ecclesiának bizonyos summa pénze, melyről vagyon jedzés, és adott ő kegyelme ezen pénzben Gönczi István uramnak Duc. 100.

2. Gyóni Pál uram maradékinál interesre száz forint.

3. Tállyai János uram maradékinál másfélszáz forint, de szőlőjét birván az tállyai hegyen Kolozsvári János uram, azon szőlőn vagyon az az summa pénz fl. 150, ismét Pataki György legátuma ugyanazon szőlő végett száz forintig, azért az summa in toto fl. 250.

4. Az Rák-patakban Gál Mihály szőlője, szántóföldestül, gyümölcsöstül.

5. Gőczéné (?) asszonyom szőlője féle, Ujfalu felé.

6. Az Várhegyen egy szőlő, kit Gyarmathi uram adott.

7. Kolozsvári János uram kegyes istenes affectiójából conferált az Ecclesiának szükségére négyszáz forintot ilyen móddal, hogy Nemzetes Nikháziné asszonyom az raskai szőlőért az mely 400 forinttal tartozik Kolozsvári uramnak, azt adja az Ecclesia szükségére; viszont az tállyai Hetény szőlőn, kit Kolozsvári uram ő kegyelme bir, lévén az Ecclesiának harmadfélszáz forintja, az az praespecifikált 400 forint summában imputáltassék, és az Ecclesia számot sem tart azon Hetény szőlőn levő harmadfélszáz forint summára, hanem azon summa léssen magáé Kolozsvári uramé. Az harmadfélszáz forint modo praedicto (?) az Hetény szőlőn levő summában s az helyében tudódván, léssen Nikházi Istvánné asszonyomnál Ecclesia szükségére másfélszáz forint. A mellett Kolozsvári uram keresztényi indulatjából harang felvonására és egyéb szükségére az Ecclesiának száz forintokat ígért ujobban. Isten áldja meg ő kegyelmét.

II.

A. Dni 1683. die 7. mensis Aprilis. In aedibus Grosae Dnae Nikházianae ac in praesentia Rudi Dni Alexandri Felvinczi, item R. D. Nicolai Tunyoghi Pastoris Ecclesiae Reformatae Cassoviensis; praeterea Grosorum Dnrum Stephani et Michaelis Váradi, Stephani Udvarhelyi, alius Stephani Gönczi, Joan. Kolozsvári, Stephani Gombos, alius Stephani Was et Dni Csetneki pro memoria consignati:

1. Tiszteletes Felvinczi Sándor uramnál vadnak könyvek négy hordóval.

2. Egy veritékes udvari ezüst pohár, az szája körül és

veritéke is aranyas, kit néhai Turiné asszonyom legált az ecclesiának.

3. Az scholának legkisebbik cseppettyüje.

4. Az scholához való négy zászló.

5. Néhai Mathócsi Tamásné asszonyom testamentaria dispositiójában legálván az tállyai vároldali hegyen egy darab szőlőt az scholabeli ifjak sustentatiójára, azt mindgyárást akkori időben Fuló Miklós uram felesége Hartyáni Borbála asszony és első urától, Hatvani uramtól való gyermekei per manus nem atták, hanem in anno 1674. obligálták magokat, (hogy) amidőn Isten kegyelméből reasummáltatik az religiának exercitiuma, mindgyárt assignálják az scholabeli ifjak sustentatiójára az említett dispositió szerint. Erről való levél is tiszteletes Felvinczi uram kezénél vagyon.

6. Barnáné asszonyom és leánya néhai Usz Istvánné asszonyom recognitionálissa az scholabeli ifjak sustentatiójára, igérvén fl. 20, tiz köből buzát és egy verő ártányt esztendőnként. In anno 1669. költ az recognitionalis.¹⁾

7. In anno 1671. néhai Erdődi Judit, Ibrányiné asszonyom ugyan az scholabeli ifjak táplálására ígért s obligálta magát levél által száz forintot, úgy hogy 10 forint levén interesse, az scholabeli ifjaknak az 10 forint kiosztogattassék, amint erről extál levele Ibrányiné asszonyomnak. Ezen száz forintot Gönczi István uram többekkel ecclesia számára leválta s tartozik megfizetni az scholabeli ifjaknak, adván obligatóriát mind interesséről, mind az capitálisról, ecclesia neve és pecsétje alatt. Mindkét levél Felvinczi uramnál vagyon.

8. Az Veres hegyen, az kassai promontoriumon vevén egy szőlőt pro fl. 70 Barnáné asszonyom, nemzetes Czecey Dorkó asszony in Anno 1663., azon szőlőt az scholabeli ifjaknak conferálta. Erről extál levél t. Felvinczi uramnál.

9. In Anno 1671. Recski uram liberalitássáról való jedzés. Az scholabeli ifjakhoz ígirt esztendőnként 10 köből buzát, 10 magyar forintot, egy szalonnát, egy szapu lensét s borsót.

10. In Anno 1671. Hasonló jedzés. Ígírte Vay Ábrahámné asszonyom az scholabeli ifjaknak annuatim szendrői jószágából 10 köből buzát, egy szalonnát, egy szapu lensét, borsót, kását, nyolecz itcze vajat.

N. B. Maklári István uram decedálván, 3000 forint az

¹⁾ Ez alapítólevél 1668. november 21-én kelt Kassán s az elsorolt adományokon kívül még egy szapu lensét, borsót s kását ígért. Eredetije az Usz család város-bogdányi levéltárában. Ugyanott van egy elismervény, mely szerint Dobraviczai S. Miklós, a kassai ref. iskola séniora 1670. november 20-án ez alapítványból 3 forintot, 3 köből buzát és 1 hordó bort vett fel. (Révész : Figyelmező, 1872. 385. lap.)

schola szükségére való oda vagyon. Interesse annuatim 300 forint, a kibül egyik scholamesternek és praeceptoroknak járt fizetése. Ez az háromezer forint restantiában vagyon interessével, pörrel kell hozzájutni.

2. Némely könyvek(et), melyek a catalogus szerint nem találatnak, az németek prédáltak el.

III.

Anno 1694. die 10. mensis Junii. Confluxus ecclesiae habitus est in schola, praesentibus Adm. Rndo ac Clar. Dnis Francisco Zemplyni, ecclesiae hujus refor. Cassovien. Pastore et Gregorio Füleki Scholae Rectore, Grosis, item et Egriis, nec non Circumspectis Dnis Stephano Váradi, Ioanne Bárczay, Stephano Soós, Georgio Nikházi, Sigismundo Bónis et Geor. Matócsi, item Dnis Andrea Bagaméri, Paulo Ináncsi, Joanne Ónodi, Stephano Varró, alio Stephano Nyereghgyártó, Michaelae Hillyai, Stephano Kuti, Andrea Keresztúri et alio Andrea Szepesi etc. pro negotiis ecclesiae in ordinem redigendis:

1. Siquidem primarius curator Grosus Dnus Stephanus Udvarhelyi non ita pridem e vivis decesserit, in locum ejusdem ad officium curatoris primarii electus est unanimi consensu et consona voce ac suffragio Grosus Dnus Joannes Bárczay, cum votiva appreciatione, ut munus hoc divinum per Gratiam Dei pro emolumento ecclesiae gerere possit.

2. Officium 2-di curatoris mansit penes Dnum Michaellem Kecskeméthy, ut antea.

3. Bona ecclesiae investiganda: 1. In . . . . . residens vidua Matthaei quondam Pap legavit in promontorio Kereszturiensi unam vineam. 2. In oppido Tallya fundus reliquitaris penes domum Stephani Szerencsi. 3. Vidua Matthaei Tánzos, Anna Ambrus legavit in promontorio Szent Tamás oppidi Mád unam vineam. 4. Relicta Valentini Véres (?) Eperjesiensis legavit unam vineam. 5. Joannes quondam Rozgonyi in Palota, promontorio oppidi Tallya vineam et partem domus cujusdam, ad instrumenta ad vindemiationem necessaria.

6. Michael condam Gál in Rák-Patak, territorio Cassoviensi legavit ecclesiae vineam cum attiguae adjacenti terra arabili et fruticeto; jam Dna Szöllősiana vineam quoque desolatam una cum eadem terra potentiose occupando inarari et inseminari fecit.

7. Apud successores Pauli Gyóni haeret restantia capitalis flor. 100, cum interesse.

8. Thomas Szekér Tihaméri legavit vineam in promontorio Ratkaiensi, Kerek Tógy vocato.

9. Piae memoriae quondam Dna Grossa Maria Kun

Nikháziána in praesentia ecclesiae membrorum ac quondam Rndi Dni Alexandri Felvinczi, prout in seriem et signaturam poni curavit, illud scriptum reproductum est die 7. Aprilis Anno 1683. emanatum. Occasione cujus determinatum est, quod cum litterae ecclesiae negotia concernentes prae manibus attacti Dni Felvinczi remansissent, idemque cum conjuge decessisset, scribendum erit Clar. Dno Szilágyi, Professori Debrecinensi.

10. In promontorio Sátor Szántoviensi legatam vineam Andreas Benge ad manus recepit ea conditione, ut bene excoli curabit et bene excolta, vineae cultor vita functo ad ecclesiam recedat. Quia vero obligationi suae non satisfacit et male colit dictam vineam, admoneri debet, ut culturam adhibeat debitam, alioquin de manibus ejusdem eximi et alteri ad colendum elocari debet.

11. Pretium cujusdam vineae Rátkaiensis haeret in restantia liquida apud G. Dom. Geor. Nikházi fl. 114.

12. Restantia pariter liquida apud Grosus Dnum Stephanum Váradi, per eum in paratis levata, cujus summae quantitatem specificare et super assecutorias dare Grosus Dno Primario Curatori paratum se obtulit Dnus Váradi. N. B. Levavit aureos ducatos nro 264, talleros solidos nro 200.

13. Legata per Grosus quondam Dnum Georgium Udvarhelyi, consortemque ejusdem D. Mariam Kun 3000 fl. summa, de qua Stephano quondam Maklári ad interesse dati sunt fl. 2000. Item et eadem summa in paratis extent prae manibus Grosi Dni Steph. Váradi fl. 400; item apud relictam Grosi quondam Dni Petri Hanvai fl. 82, item per eandem et maritum exoluti fl. 233. Apud successores Pauli Gyóni ex hacce summa haeret fl. 100. Item successores Adm. Rndi quondam Dni Stephani Czeglédi exolverunt fl. 50. De praespecificatis florenis extant obligatoriae Maklarianae, item Pauli Gyóni et Dni Petri Hanvai, cujus summae ulterior investigatio dilata est ad rationes Dnorum Curatorum.

14. Grosus quondam Dnus Georgius Váradi legavit quidem 200 florenorum summam, verum quia testamentum ejusdem pro illegali habitum et minus acceptatum fuisset a successoribus, haec praetensio ecclesiae suspensa imo pro nulla habenda est. Grosus tamen Dnus Stephanus Soós ex zelo charitatis promisit ecclesiae 10 frumenti Cub. Pari affectu ductus G. Dnus Sigismundus Bónis promisit fl. 20.

15. Grosi quondam Dni Gabrielis Erős obligatoriae super aureis ducatis 100 extant, vigore quarum debitum illud de bonis ejusdem desumi debet juridico processu mediante. Prius tamen Inclitum Camerale Consistorium Scepusiense requi-

rendum est per instantiam, ex quo bona ejusdem defacto essent prae manibus Fisci Regii.

16. Stola muliebris pretiosa ecclesiae collata, postea pecunianter redempta pro sepultura in templum Dnae quondam Michaelis Jenei consortis concessa.

17. Apud Dnum Stephanum Madar ex debito Gregorii Ötvös haerent in restantia fl. 12.

18. Recens pia oblatio Grosae Dnae Annae Máriássy, Consortis Grosi Dni Joannis Semsey, medio Grosi Dni Sigismundi Bónis filii sui declarata haec est. quod antelata Grosa Dna ex vinea sua Mádiensi in promontorio Becsek plantata annuatim unum vini vasculum dabit effective et sine defectu ecclesiae.

19. Pro bono ecclesiae salubre et consultum visum est, ut quotannis Dnus 2-darius Curator coram primariis ecclesiae membris, primarioque Dno Curatore super omnibus perceptis et erogatis plenariam exhibeat rationem, utpote qui proventus ecclesiae undecunque provenientes percepit.

20. Sepultura in templo nulli permittatur, nisi prius vel effectivam contentationem de fl. 25, vel pignus aut aliam assecurationem ii, quibus incumbet, superinde praestiterint. Recenti vero occasione inhumationis Dni Samuelis Regéczi determinatum est, quod quia parens ejusdem, R. quondam Andreas Regéczi in angustia temporis ecclesiae hujus minister fuerit, idem ipse vero sub biennio curator ecclesiae extiterit. ob has rationes relaxantur de summa pro inhumatione in templum concessa fl. 10, reliquos florenos 15 relicta exolvat.

21. Bona ecclesiae ubicunque locorum, literaeque eadem tangentes diligenter investigentur et de omnibus Prothocolon conficiatur.

22. Licet nullam legitimam praetensionem habeat Gasparus Vári, pro compescenda tamen ejusdem lingua et ex respectu paupertatis, si sufficientes de se assecutorias dederit, aliquot ipsi fl. solvantur, prout cum ipso contentio fieri possit.

Reliquae ad rationes Dnorum Curatorum relegata sunt.

A kassai ref. egyház levéltárából közli:

REVÉSZ KÁLMÁN.

Dióssy Miklós végrendelete.

Én Dióssy Miklós Gyónom az én Istenemnek, Atyának, Fiunak és Szent Lélek Úr Istennek nevében. Hiszem én az Fiu Istent, hiszem az Atya Istent, hiszem én az tellyes Sz. Háromságot, és egy bizony Istent, hiszem én az Anya Szentegyházat, az Szenteknek edgyességit, hiszem én az Bünneimnek bocsánattyát . . . . föltámadását és az örök életet. Az én Lelkemet ajánlom az én Istenemnek, Testemet az eő Anyyának az Feöldnek, az melyből vitetett, és emlékezvén az én Gyermekeimről és az eő maradássokról, miképpen és hogy köll hadnom eőket békességnek okáért és mi kevés Jószágocskám vagyon, mellyeknek föll köll hagynom, im följedzettem.

Az öregbik Fiamnak Jánosnak hagyom az Dióssi Jószágomat az lakóul, az ki énnékem az én atyám után jutott, mostansággal Trojan neveő Jobbágy lakik rajta, minden igazsággal Szántó Feöldgyeivel, Réttyeivel és Erdejével, bir ahoz egy Jobbágyot Alsó Karon Sihal Mártony neveő, ahoz az Helyhez igazságával tiz hold Feölde, Réttye és Erdeje, ahoz hegyi vám része és malom rész, az ölég legyen az öregbik Fiamnak Jánosnak.

Item az Második Fiamnak Mihálynak hagyom az Fornószegi Jószágomat és házamat, a kiben magam laktam, ennek is lakóul, az Fornószegi határban mind igazságával, Szántó Feöldgyeivel, Réttyeivel és egy Szölleivel; azért mivel hogy kevés Szántó feöld vagyon az Fornószegi Ház után és tilalmas Erdeje nincsen. hagyom az Barlafalvi Jószágomat, négy hold földgye, Réttye, Erdeje, az mi énnékem jutott az Anyai Jószágombul, eszt is az Fornószegi Házhoz és ahoz egy Jobbágyot, Alsó Vásárdon Varga Mártony neveő, ölég legyen az második Fiamnak Mihálynak.

Item az két Leányomnak hagyom az Gelénfalvi Udvar Házomat Annókának és Dorkának és azon határban minden igazságával Szántó Feöldgyeivel és Réttyeivel és Tilalmas Erdőivel, ami én nékem jutott az én Anyám után Deőy Magdolna után és ahoz az Helyhez Leányaimnak egy Szegény Embert Alsó Vásárdon, edgynek neve Csebes Máté, az másik neve Szenkai György és ezzel maradgyanak az két Leányim. Tutort választok az Dióssy Christóffot az én Eöcsimet, mint igaz Véremet, Isten után oltalma légy az én Gyermeimnek, azért kérem mint igaz Véremet, Isten után oltalma légy az én Gyermeimnek (*így*), hogy . . . . veszed Gabriel Deáktól az eőt száz forintot az Priorsai Jószágra, az én Gyermeimnek kárt ne tégy és amikor pedig . . . add ki nekik. Item az második Tutort hagyom Isten után Nagyváthy Ferenczet,

mint igaz véremet, és jó Eöcsém kérlek, mint jó Eöcsémet, itt mi énnikem jutott az én Anyai Jóságom Gelénfalván, vissza ne occupald az én Gyermekeimtől és tarts meg nekik és tanits Emberségre eőket, hozzád hallgassanak, Istentől veszed jutalmát. — Ez lőn az vallás hogy irnának 1557 Beőt elő hónap 16. napján. — Illyen Személyek előtt, ugmint Vasárdi Praedicator előtt, az ki előtt communicalt és Fornószegi András előtt, Fornószegi Florián előtt és Fornószeghi Mártony előtt, Kosztolányi László előtt és Kámocsai Bálint előtt, ezek az Személyek valának jelen az órában. Nagyobb bizonyságért keze irássa és Pecsittyé. Act. Fornószegh.

N. B. Ugmint Szilvás berkének és azon kívül az több Erdőnek fele enyim, fele pedig Bellusy Ilonáé és az eő Gyermekai és maradékié fele feöldek is.

(A közel kora másolat gyűjteményemben.)

Közli: DARÓCZY ZOLTÁN.

VEGYES KÖZLÉSEK.

A FELSŐ-MAGYARORSZÁGI MOZGALMAK TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

Gr. Zrinyi Péter levele Apafi fejedelemhez Eperjes, 1669. máj. 29.

Méltóságos Fejedelem!

Fogarasról 22. aprilis nekem iratott Nagod méltóságos fejedelmi levelét nagy becsülettel s alázatos engedelmisséggel vettem; hogy Nagod engedelmes igaz szolgájáról nem felejtkezvén, méltóztatott főrenden levő tekintetes hive lakodalmi solennitására mlts levele által parancsolni, nagy gratia gyanánt alázatosan vészem. Mind a Nagod parancsolatjára nézve, mind pedig szolgálai tartozó kötelességem szerint kívántam volna nagy örömet e mostani ide való jövetelem alkalmatosságával személyem szerént is Nagodnak alázatosan udvarolnom, de együtt kölletvén járnok a több Commissarius társ uramékkal kgl's urunk ő felsége eleibe való relatióra, a mit azaránt most elmulatok, talán más alkalmatossággal ahoz is adatik szerencsém (kivánván azomban a tekintetes uj házasoknak Istentől bő áldást és szerencsés élteket), a mint hogy nagy nyereségemnek tartanám, ha valamikor személyem szerént alázatos udvarlásommal Nagodnak szolgálhatnék, mindazáltal, miglen az Isten Ő Szent felsége engedelmeből meg leend, maradok így is míg élek

Nagodnak alázatos szolgája

G. Z. Péter m. pr.

(Az aláírás eredeti.)

Eperjes, 29. Maji 1669.

Külczim: Méltóságos Apafi Mihály Uramnak, Nemes Erdély országa Fejedelmének, Magyarország részei urának és székelyek főispánjának etc. ő Nagának alázatosan. — Kis veres gyűrű pecsét rajta.

(Eredeti a Teleki lvtárban 1875. sz. a. Ujrendezés.)

II.

Zrinyi Péter levele Bocskai Istvánhoz Bécsből 1670. ápril. 17.

Kedves Apám Uram!

Szolgálatom ajánlása után Isten kedves jókkal. jó szerencsékkel, kívánatos örvendetes egészséggel áldja kglmedet. — Irtam ugyan egy emberem által Törökországon által kglédnek egy levelet, nem tudom vette-e kgléd, nem-e? mivel azon levél vivő emberem nem érkezett vissza. Én bizván a török ajánlatihoz, intentiómat secundálni akarván, mikor leginkább kellett volna a segítség, akkor elhagyattam annyira, hogy mindenemet elveszítvén, láttam nem maradandó létemet, megaláztván magamat, ide jöttem, ő feliségének kegyelmére hagyván magamat, Istennek hála, reménytelenül minden kegyelmet találtam. Azért édes apám uram Istenért is kérem kglédet, ne praecipitálja dolgát, legyen kgltek addig veszteg, míg a tractának terminussa jön el, lám nem sok időre léssen, ha akkor nem léssen, akkor is azon módotok nem záródik. a török segítség is közelgetni fog, securusabb lesz mindenben kgltek dolga, mert kgléd maga is tudja, hogy bizony a török maga alkalmatlanságával nem segíti kglmeteket, s maga haszna nélkül addig, míg ő eljőne segítségével, kgltek is szomszéd országítul veszedelemben lehetne, a minthogy most én rólam élő előbizonyosságot vehetni. Hanem Istenért és Istennek szent vére hullásáért legyen kglmeteknek annyira való patientiaja, míg meglátja kgltek a tractának végét. A mint irám, egy kis haladék kglteknek javára léssen a felülirt okokra nézve, holott penig kgltek nem akarna különben cselekedni, kérésem, könyörgésem haszontalan lenne, ezt adhatom kglédnek tudtára, az én életem, javam örökre oda van, az én halálommal s veszélyemmel semmi segítséget magának nem hozhat, nem is fog használni. Irtam bővebben mlts fiaimnak Rákóczi Ferencz uramnak s Barkóczi István uramnak, melyek elhittem bővebben fogják kgltekkal közleni ezen dolgot. Azomban Istennek szent haláláért legyetek én reám tekintettel, hogy ezután is szolgálhassak kglteknek. Ezzel ajánlom fiui szolgálatomat, maradok míg élek kglédnek szolgálja, fia

Zrini Péter.

Bécsben, 17. April. 1670.

(Másolatban a Teleki levéltárban 1876. sz. a. négy példányban. Ujrendezés.)

III.

I. Rákóczi Ferencz levele Apafihoz, azon vád ellen, mintha erdélyi fejedelemségre vágynék, és Apafi válasza erre vonatkozólag 1670. május.

Illustrissime Princeps Dne colendissime.

Paratissimorum servitiorum meorum sinceram oblationem. Báu

Uram felvött dolgait mily rendeletlenül folytatta legyen, annak mostohaságát nem csak maga érzi, ő kegyelme él törölhetetlen becsületi sérelmivel is, hanem velem és azon szegény magyar nemzettel is mennyire éreztesse legyen, nyilván lehet kegyelmednél. Ezek között reméntenül értem Bessenyei Uram kezénél lévő punctumokból hasonló alkalmatlanul fölvevő szándékozását is ő kegyelmének, kit soha az előtt nem tudtam, velem nem közlött, annyival inkább consensusomat reá nem adtam és hittel is bátran mondhatom, hirem és akaratom ellen gondolta s mozdította ő kegyelme. Semmi tisztnek kívánására, annyival inkább kegyelmed méltóságos tiszt ellen, Istennel s jelen levő haza fiaival bizonyítom, nem igyekeztem, által láthatván akár mily kicsiny discretióval bíró elme is, avagy csak az elmúlt szomoruan emlithető példákból, hogy efféle ellenkező szándékozások az két szomszédos országoknak nem állandó békességét s megmaradását, hanem veszedelmes háborúságait nevelnék, kinek csak gondolatjától is irtózni kell, tulajdonsága lévén a szomszédos országoknak és kiválóképpen az erdélyi és magyar hazának, hogy az egyiknek békessége a másiknak békességét erősíti, viszont háborúsága egyiknek másiknak békességét kissebbíti s végre mindkető veszésére lehetne. Minek okáért kegyelmedet szeretettel kérem, az iránt méltatlanul reám ruházott ítéletekből mind kegyelmed méltóságos személye előtt s mind mások iránt hogy ment lehessenek, e képen hitesse el magával ebben való ártatlanságomat.

Hazám megmaradása mellett valamint életemet, javaimat feltettem, törvényeim s szabadságom megtartásával Ő Felsége hűségében is megmaradni mind végig kívánván, úgy kegyelmeddel is a szomszédságban egyedül az csendes békességet szívesen elkövetni igyekszem, lévén oly reménységgel, hogy kegyelmed hozzám hasonló jó affectióját fenn tartani nem nehezteli. Kívánván, Isten kegyelmedet méltóságos tisztiben hazája csendes békessége megtartására sok esztendőig éltesse. Datum in Arce Sárospatak die 13. Maji anno 1670. Illustrissimae Dominationis vestrae

Servitor paratissimus

Franciscus Rákóczi.

Illustrissime Princeps Dne honorandissime. Decima tertia Maji Sárospatakról irt kegyelmed levelét illendő becsülettel vettem. Igazsággal írom kegyelmednek, megkeseredett szívvel hallottam s könnyes szememmel is olvastam némely levelekből, midőn megértettem volna Bán Uram éretlen és az egész magyar nemzetnek végső veszedelmét siettető cselekedeteit, melynek boldog végét Isten adhatja ugyan, de az én elmémet nem tagadhatom felülmullja. Az magam személye ellen az mely punctumot Bán Uram feltett volt, micsoda indulattal viseltetett ő kegyelme, maga

tudja, de mostani bajos és terhes hivatalomnak az mint hogy, mindennek bizonyságok lehetnek, soha keresője nem voltam, hanem az Isteni titkostanács ruházta reám, úgy ennek utánna is abban megnyugodtam, nem más, hanem ő Felsége ruházta, az mikor és mi formán akarja, másokra jövendőben; igaz, hogy én is ember lévén, az indulatoktól üres nem voltam, erre nézve jelentettem volt meg panaszomat Teleki Uram által Bessenyei Uramnak, de már az kegyelmed leveliből értvén a dolgoknak valóságát, irásában kétségem nincsen. Azonban azt abban hagyván, félteni nem magamat, hanem Kegyelmed terhének könnyebbitésére kész indulattal lévén, valamiben az fényes Portához való kötelességemnek sértődése nélkül Isten elő segít, édes nemzetemnek vérem hullásával való szolgálatra is kötelesnek ismervén magamat lenni, lévén Isten kegyelméből annyi eszköz kezemben, hogy akár ki előtt is többnek ítéltetnek semminél. Kegyelmednek is pediglen minden állandó alkalmatosságokkal szolgálni és kedveskedni el nem mulatom, kívánván, Isten kegyelmedet mostani bajoskodásaiban vezérelje az ő szent nevének dicsőségére és édes nemzetünknek megmaradására, ezen jó végre ő Felsége kegyelmedet is éltesse jó egészségben sok esztendőig. Datum Albae 28. Maji, anno 1670.

Illustrissimae Dominationis vestrae servitor paratissimus.

(Másolathban Teleki lvtár 1532. sz. a. Ujrendezés.)

IV.

Kende Gábor levele Teleki Mihályhoz (1670.)

Egy nap két vagy három rendbéli levelét kegyelmednek elvöttem, de ebben is, hogy a tályai dolgokról irjak kegyelmednek, bizony dolog, az intenciók azon gyűlési alkalmatossággal másképpen löttek volna a mint elintézték volt, sokaknak közülünk compelle intrare, de a Bánnak bolondsága miatt való gyalázatos esetinek ide az embereket megbódítván, változtatták szándékjokat némelyeknek, a Bánnak semmi fundamentoma nem lévén a portán, gondolván világra jü cselekedeti a német nemzet előtt, mint olyan desperatióban lévő ember R. F. (=Rákóczi Ferencz) uramhoz szolgáját küldvén, a török végekben majmoskodván a török véllé, mint ki a keresztyén vért szomjuhozza, igaz, a török végeken jött le egy törökül tudó horvát szolgája, felborotválván beküldött, de csauzi nevezet alatt írja a fiának, melyet is láttam, többeknek s nekem is, de nekem meg nem adták volt a levelet, mivel Apafista volt nevem előttök, hogy a dolgok jól véghez mentenek, az athnamét meghozták, azért istenért is fogjanak a dologhoz mentől hamarabb. Ezek a bolondok néhányan véllé csatolván magokat R. F. uramnak, úgy fogták meg a németeket, és a pataki tractán ott lévén

Gyulafi Várad Jónás uram is, itt es minden tanács nélkül még útjokban fogdosták a császár szolgálait annyira, hogy Debreczeni Ferenczék egy szekeren szaladtak ki, mindenek oda maradtok s vesztek s többeknek is eszerént. Már Tályán sok főrend össze gyűlvén féltekben, megértették ezen dolgát Zrinyinek, csak re infecta haza mentek, némelyek meg sem várták a gyűlés végét, már örömet involutiót csinálnának, de úgy látom, arra nem veszik őket ezen formában, hanem féltik a hazát, hogy a Rákóczi Ferencz alkalmatosságával németet hoznák be és a várat is megrakják velle, abból veszünk el, arra képest a kis fegyvert nem teszik le kezekből, noha császár manifestuma jött, melyet be is küldtek, melynek a continentiaja az: álljunk el R. F. mellől, gratia leszen és üljünk fel ellene, a bejövő hadai mellé; meglátja kgltek, már azok confundálódnak, mint ilyen magánosan hagyatott emberek, elég szó vala olyan, ha akkor titkolták tőlünk a dolgokat, ezt is magokban igazították és meg is mondták, ha azelőtt munkánk mellől el nem mentek volna, kire hittel voltunk kötelesek, mi is készek volnánk egyet érteni, de violatis conditionibus violantur pacta, ehez mi kötelesek nem vagyunk, csak az volt válaszuk, együtt veszünk vélek, kitől is félhetünk, eléggé szemére hányók az erdélyi mtgs fejedelemnek adott hitünket, követünknek odabévaló lételét, meg-némulának, nem tudtak mit felelni, hanem mint a tékozló fiú, a ki vétkét megvallotta és atyja gratiáját kívánta, csak azon reménkedtünk, vagy bemenjek, vagy irjak, Istent, keresztyénséget tekintvén, urunk ő Naga szánja meg ezt a hazát és ily veszedelemben ne hagyja s több becsületes emberek penig, kiknek hírek a dologban s consensusok nem volt, azok ugyan reménkednek ő Nagának, egy hazát két, három, öt bolond ember cselekedetiért el ne hagyjon ő Naga, mert mindnyájan elveszünk,átkozzák magokat, hogy azoknak cseledekben nem részesek, sőt nem is tudták, magam is sokszor írtam, bizony jó terminusban voltak, vannak ma is emberek. A felső vármegyék még Beszterczén megmondották, hogy Zrinyi dolgában nem elegendnek, hanem ha fegyverrel hajtja reá őket, hanem ha Erdélyből kezdik, készek mindenre, kik ma is abban a terminusban vannak, a 13 vármegyében levő Luther atyafiak is, kiért a két öcsém Keczer csak nem halált is szenvedének, a vármegyék is aszerént nem mentek el czélyok mellől. Két-három ember sem ország, sem vármegye. Krisztusnak 12 tanítványiban volt még is férges, hát ennyi ember között, merő historia, mint vötték reá őket, kivált azt a jámbor simplex vén urat, valamely felé leveleket folytatták, mind Bocskai inscriptiója alatt voltanak, hogy abból hitették el rebellis voltát több számtalan . . . Juhait (*itt hézag van a másolatban*) meg akarták ölni, vagy fogni, kit is megérdemlett volna, magok közt hárman az elsőségen össze veszvén. De ha Isten két, három igazért országot vagy tar-

tományt meg szokott tartani, többen vagyunk még ebbeu igazak és gondolkozzék kgltek józanon és disponálja a mi kglis urunkat, maga nemzetét, vérét, tagját ne vesse el és ne hagyjon a veszedelemben azoknak cselekedetekért, mert bizony duplás lészen azokon a büntetések, Isten is a hitszegésért megbünteti őket, bizony mi tőlünk is emberektől ha egyéb büntetése nem lenne is, ha egyébbel nem is, gyalázattal eszik kenyereket és koporsójokba is úgy mennek be, mert elfutunk mi magyarok, kivált képpen a keresztyén vallásuak, ha a veszedelem mi rajtuuk kezdődik, kglmetek is gondolkozhatik, maga intercessiója forog kglmeteknek lenni, azok a gyalázatos emberek is bizony megbánták azt. Mert mihelyt eszekbe veszik, Erdély kezeit elvötte rólunk, csak a kell a mi veszedelmünkre, mi bizony másképpen jól volnánk, sok szép had, kit alig hihetett volna ember, pénz is készen kétszázezer tallérnál több, kire indulófélben voltak, a hajduság felült vala, a felső bányákra akarván lenni (menni?) Barkóczy vélek, de Isten bizony a maga elvégezett szándékát akarta azok által végbe vinni. És bizony noha nem jó véget töttek volt fel ebben az emberek, de bizony jól esett elsőben, Isten maga dicsőségére cselekedte, azután urunknak jó Istene lévén ő naga halhatatlan emlékezetire, mert bizony, ha ezelőtti formában lesz vala, a sok conditiókon alig mehetünk vala által, de már talán más praescribal nekik, nem ők másnak. Ha Istennek úgy tetszik, Istennek mindenben van módja, ebben csak az a haszon, a magyar vér es onnan kapott (?) az bizony annyira contemnálná a németet, hogy semmiben hajtja. Ellenben a német is elhiteti magával, nem olyan rossz a magyar, mint ők hitték, úgy áldjon meg Isten, husz s több ezer német jőne is, csak fejünk s egészségünk volna, semmiben tartanók. A kevés idő alatt Kálló, Ónod, Győr, Putnokból, Károlyból oda a német, Szód is behódolt, Szakmárról ki rab s elesett több harmadfél száznál. A szakmári generalis azt mondotta, ha az erdélyi fejedelem elérkezik, gondolkozik, tractál a Szakmár megadásáról; de ha csak nekünk adja meg, hogy adhasson számot? Az egész felső végbeli katonák ide hódoltak, emberi módszerént szólva, ha lesz vala kinek, ehez hamar hozzá jutunk vala, kitudhatjuk vala őket közülünk, mivel országul akarták őket kitudni. Igaz, odafelvaló leveleket láttam, kiben írják meg, a magyarok gratiát találnak, mert a Bán váraiban a ki kis had volt, eloszlott, hanem (*itt üreshely*) adott öt ezer embert francia ellen, négy ezer horvással, azt kell leküldeni ennek a tűznek megoltására, melyre nagy kötelesség viszi ő Felségét, mivel a francia ellen adták volt. Tartassék is fogva a Bánnal Tipandorps nevű német, kinek a ládjában százezer aranyat találtak, megvallotta, a francia pénze volt. Már tudom, ha reménségek nem leszen, a tractához fognak és engedvén, minden rosszra mennek, én is sopánkodám Barkóczy István előtt

Tályán, azzal vigasztal — ebéd után volt — már ne félj Bátya, mert bizony nem tartnak benneteket, de pápistává kell lennetek. De sok jelek mutatják lator practicájokat, de Isten a veszedelemnek közepiből szokta gyakran az embereket kivenni, ebben is lehet reményünk.

Ami a Huszti állapotot illeti, én arról valóságot nem írhatok, mivel nekem csak ily formában mondták. Egy barátom R. F. addictus félre szólita s mondá: Tudom, az Erdélyi Fejedelelemhez addictus vagy, ird meg, Husztra vigyázzanak, mert szájából hallotta R. F., hogy ma holnap övé leszen, hiszi Istent, noha pénz nélkül nem lehet; az a barátom is hittel mondja, tovább nem tudja világosítani e dolgot, hanem annak menjenek végére. Bessenyei Mihály volt ott, titkoltam bizony, azolta is eléggé tudakoztam affelől, de tovább nem értettem, legkisebbet értenék is, megírnám, mert több reménségem van nekem Erdélyhez, mint ide, noha úgy boldogítson Isten, soha ezeknek a dolgoknak ebben a formában tudója sem voltam, nem hogy javallója voltam volna. De tudom, nem kevesebb jut nekem benne, mert mikor a kapitányságokat osztották is, azért hagytak ki, hogy hadastól állok Erdélyhez és mostan is a tanácsban azért nem admittáltak, hogy mindent megírok Erdélybe, én a táboron sem voltam egy nap is, hanem estve hozák meg, hogy a német -- ötszázan — ki akar jönni, hogy elégesse a vármegyét, és a hadat felferje, úgy mentem oda. A csata meglévén, haza jöttem, úgy mentem fel Tályára. Nem kívántam közikbe elegyedni, láttam, rosz úton indultak; akár arkusokat irnak be ezen materiában, de ez a merituma eddigvaló dolgainknak. Már ezután mik lesznek, a jó Isten tudja és tovább is mit érthetek, éjjel-nappal tudósítom kglteket róla. Kérem is mégis kglidet, kérje urunkat ő Nagát és az urakat is, a mit csak e földnek megmaradására valót feltalálhatnak, cselekedjenek ő Nagok, ha nem változott, bizony Nádasdi uram is terminusokban vala Beszterczén, csak tegnap hallám, Szuhai, Kapusi gratiáért küldöttek volna odafel. Még bizonyosan nem tudom, de lehetetlennek nem hiszem lenni elméjekhez képest. R. F. uram beküldött volt Egerré, azt kérlette Kara Ibrahim: Ezeket a dolgokat tudják-e az urak, egyetértenek-e veletek? Mondotta Kubini a töröknek: Nem mindnyájan tudják, nagy titok ez. Azt felelte neki: Ő dolgok az, de ti németek meglássátok, ha egyszer hatalmas császár köntöséhez ragaszkodtatok, meg ne csaljátok, mert elvesztek. A Várad Passa azt írja, tudakozván tőlle is, van parancsolatja R. F. mellé felüljenek? nincs, de van a készületről, készen is vagyunk, hová hatalmas császárunk parancsolja. Bezzeg édes öcsém uram, ha Isten Erdélyből boldogítaná a dolgokat, a R. F. dolgait nem tennék conditiókba, úgy hinném.

Kelet és aláírás nélkül. (1670. ápril—máj. Teleki Mihálynak.) Zrinyi

Bocskainak irt levelével egy íven másolatban s Teleki sajátkezüleg jegyezte alá: Kende Gábor uram és Zrini Bocskai uramnak irt levelek pariája.

(Teleki levéltár 1877. sz. a. Uj rendezés.)

Közli: Kocz J.

HAJDU VITÉZEK HITLEVELEI.

I.

Harmadik Ferdinandus római császár koronás király urunk ő Fölsége szerencsésen succedálván az Imperatorságban idvözült atyja 2-dik Ferdinandus császár és koronás király után, az szobozslai főkapitány nemes, vitézlő Lenthe Dávid uramat ilyen hűtnek formájával obligáltatta az hüvségre arra rendöltetett commissariusok által, ugymint gróff Bedeghi Nyári István, nagybányai Lónyai Sigmond uramék ő nagok által, ez mellett nemzetes vitézlő Kércsi János és Kőkényesdi Péter uraimék által anno 1637. die 28. Junii:

Én *Lenthe Dávid* szobozslói hajdú vitézek főkapitánya, esküszöm az élő istenre, ki atya, fiú és szentlélek, tellyes szent háromság egy bizony Isten, hogy én most, és ennekutána is minden időben az Fölséges harmadik Ferdinánd ő fölsége római császárnak és Magyar ország királyának, és ő Fölsége után következő törvény szerint való Magyar országnak igaz koronás királyának fejem fenállásáig igaz, hűv és engedelmes leszek, barátjának barátja, ellenségének ellensége leszek, (meddig hütömben, szabadságomban és törvényemben megtart ő Fölsége és utánna levök.) Koronás királyunk ő fölsége után Magyar országban levő Palatinustól és kassai Generalisoktul függök, és ő nagokhoz is tökéletes engedelmességgel leszek. És enuekelötte, ez előtti kgymes urunknak, az néhai második Ferdinandus római császárnak 1631. esztendő Pünkösöd havában adott reversalisunkat, és azon esztendőben az kassai végezésben velünk végezett conditiókat is minden részében megtartom, és megállom, az igaz Isten engemet úgy segítjen.

Vitézlő Czeglédi Jeremiás és Bordás Gáspár ur ezen formán azon commissariusok által esküttek meg ő Fölsége hüvségére hadnagyságok tisztek viselésében.

(*Szobozsló város jegyzőkönyvéből.*)

II.

Az tekintetes és nságos *Rákóczi György* Erdéli Fejedelem urunk ő nsága nagy országos hadaival megindulván az felső országra, az tekintetes és nságos Kornis Sigmond, Rédei Ferencz nagy nemes és nemzetes urakkal, Bornemisza Pállal, Ibráni Mihály urainkkal Debreczenben szállván sok néppel, onnét bizonyos com-

missariusokat bocsátván hozzánk, nemzetes Veér Mihály ispán uramat, Károly Miháltt és Gergely deákat szolgabíró urainkat, kik által ez nemes Szoboszló városinak lakosít ilyen hitnek formájával obligálták az Erdéli Fejedelem ő nsága hűségére anno 1644. 9. die mensis Februarii:

Én *Lenthe Dávid* szoboszlai hajdu vitézeknek főkapitánya esküszöm az élő istenre, ki atya, fiú, szentlélek telyes szent háromság, egy bizony örök Isten, hogy az tekéntetes és nságos Rákóczi Györgynek, Isten kegyelmességéből Erdély országnak Fejedelmének, Magyarország részének urának, Székelyek ispánjának etc. igaz és hű leszek, jó akarójának jó akarója, ellenségének ellensége, valamit ő Nsága szömélye, avagy birodalma ellen való dolgot értek, ő Nságátul el nem titkolom, hanem megjelentem előttem járónak, avagy az kiknek illik, sőt minden tehetséggel ellene is igyeközöm állani, fejem fön állásáig. Mindezeknek megállására Isten engemet úgy segítjen, és úgy adja lelkeim idvességét.

Vitézlő Czeglédi Jeremiás ur és Bordács Gáspár ur ezenképpen esküttenek azon commissariusok által az ő Nsága hűségére hadnagyságuk tiszték viselésében.

Ezenképpen az több vitézlő rendek, ezen Szoboszló városának nemes lakosi tették le hitüket az ő Nsága hűségére.

(*Szoboszló város jegyzőkönyvéből.*)

Közli: SZÉLL FARKAS.

JAKUSIT KATA LEVELE BERCSÉNYI MIKLÓSHOZ.

Méltóságos Gróff Uram,
Generalis Uram.

Hogy Ngdnak kinszerittetem ezen irásommal alkalmatlan-kodnom, nagy alázatosan kérem Ngdat bocsánatot adni méltóztasson, mert a nagy szükség és kételenség hozta magával. És hogy insantiamot világossan tudhassa Ngd . . . . . mivel már az Uram is Szunyogh Gáspár Uram ennyehány Esztendőül fogva nem lakik velem, a minthogy most is én itt vagyok Nagy Szombatban, eő kglme pedig a mint hallok Fraknó várában. Igazán írom Ngk, én eő kl semminemű Jóságának se ingó se ingatlan Jóságának Birtokába se nem voltam se nem vagyok, hanem a mi kevés Eleimtül maradt, és azonkívül holmi aprólékos aquisitionalis Jóságocskám vagyon, még el nem égett és el nem pusztult, abbul éltem, Leányomat abbul böcsületesen férhez attam, László és Albert két Pap fiaimot abbul tanítottam. Most pedig len mivel így elsőben mindazok Confiscaltattanak vala és azután viszont az Ngd méltóságos Uri Gratiaja által restitultattak, a mint is Trencsény, Turócz és Nyitra Vármegyében levők kezemnél vannak: reméltem,

hogy Kékkő Várában levő portióm is, mely Nógrád Vármegyében vagyon, a hozzá tartozandó Jószágocskám is, mely Hont, Gömör, Nógrád, Heves, Pest Pilis és Zold vármegyékben találatnak, lévén mind azokra is Ngtul való Protectionalisom, kezemhez adatik, de a mint Murány György Nevő Tisztartómtul informaltatom, Gyürky Ferencz Uram eő kglme azon Jószágomat semmi uttal kezemhez bocsátani nem akarja, másokét sem akarja: hanem hogy az én egyik fiam Leopold Várában vette volna magát, az pedig éppen heltelen gondolat, mert a mint fellyeb is jelentém, a két Pap fiam itt vagyon Szombatban most is eleitül fogva, a harmadik pediglen ugymint Tamás már alkalmas üdötül fogva Eszterhaz Gáspár mellett vagyon, én bizony nem tudom hova lett. És ám-bár hol legyen, de mivel én se Fiaimnak se Leányimnak nem tartozom kiadni éltemben saját keresményem és Eleimtül maradt Javaimat, az Attyuktul pediglen semmit sem birok másképpen, hanem Csáky Sigmondtul első Uramtul maradtott pénzem után, mert szegény Révay László, a ki második Uram . . . . . a kitül ezen gyermekim marattak, valóan kevés jószágot hagyott a Gyermekeimnek s azt is mind inkább Zálogban és sub Onere hagyván. senki pénz nélkül hozza nem juthat. — Nagodat azért nagy alázatossan kérem, méltóztasson Gyürky Ferencz Uramnak irattni, ne tartóztassa azon kevés Jószágocskámat is, mely Kékkő Várában levő portiómhoz tartozandó.

Vagyok is olly reménségben, Irgalmas szemeit tölem szegény elhagyatott árvátul el nem fordittya. A kiért hogy az Ur Isten is föltet jó szándékiban megálgya Ngdat szivessen kívánom, és mig élek maradok

Ngdnak
alázatos szolgálója
Jakusics Kata.

Kivül: A Magyar Hazának szabadságáért Hadakozó fő Generalisnak Méltóságos Székessi Bercsény Miklós Uramnak eő Ngk alázatossan irom.

Alatta: Az Instantiát én alázatosan recomendálom ugy mint igaz és helyes Instantiát

Ngod alázatos szolgálója
Pyber László.

(Gyűjteményemben.)

Közli: DARÓCZY ZOLTÁN.

GABLMAN MIKLÓS,
CSÁSZÁRI HADI TÖRTÉNETÍRÓ EMLÉKEZETE.

(† 1596.)

Egy derék, nemzetünk iránt méltányos, becsületes német emberről kívánunk megemlékezni, ki a tizenötéves török háborúban pennájával hadakozott, lelkesedett és lelkesített, s munkája közben érte a legszebb halál. Ez a magyar harcztereken működő hivatalos tudósító csatában lelte halálát, Mező-Keresztesnél esett el.

Összeállítottuk élete folyásának hozzáférhető részleteit, rodalmi, jobban mondva hivatalos munkálkodását, lemásoltatuk nagy terjedelmű hadi jelentéseit¹⁾ s magyar fordításban közöljük egy 1594. szept. 30. kelt emlékiratát, mely egyfelől élénk világot vet a császári csapatok állapotára, másfelől pedig élénk állítja a maga teljességében ezt a jóra való embert.

A XVI. és XVII. század zsoldos világában temérdek szenvedett a magyarság az ő úgynevezett keresztény mentőitől. Azt a sok dülást és fosztogatást még csak nem is igen emlegetjük, mert a zsoldos élni akart, zsoldot meg, ha nem kapott: »requirált.« Legkülönösebb azonban azoknak a salvatorkodó idegen vezéreknek a viselkedése, a kik »fölfedezték« a magyarságot, s akképen vélték megmenthetni a kereszténységet, ha legelőbb a magyarságot irtják ki. Szinte jól esik az a hang, az a szeretet, a mivel ez az idegenből ide szakadt, iskola-mesterből reporterré lett keresztény-protestáns német beszél a

¹⁾ Gömörly Gusztáv cs. és kir. őrnagy urral együtt. E jelentések a bécsi titkos és hadi levéltárakban elszórva lévén, rendszeresen összegyűjtöttük, s a M. Tud. Akadémia hadt. bizottsága irattárának rendelkezésére bocsátottuk.

magyarságról, a nélkül, hogy tárgyilagosságából csak egy csöppet is veszítene.

Nem kívánjuk mi az 1594—6 hadműveleteket magyarázni, szólván egykorú tudósítójukról, csak keretbe akarjuk foglalni az ő emlékiratát, hogy egyénisége annál jobban kitűnjék.

I.

Gablman Miklós mecklenburgi születésű protestáns.¹⁾ Mindenesetre képzett, sokat olvasott embernek kellett lenni, mert a Nádasdy Tamás alapította csepregi protestáns iskolához őt hívták meg mesternek. Valószínű, hogy már otthon összeköttetései lehettek magyar theologusokkal, a kiknek révén Nádasdy Tamásnak a fiához Ferenczhez került.

Legelső nyomát Gablman magyarországi működésének egy 1588. febr. 16. kelt levelében találjuk.²⁾ Ebből megtudjuk.

¹⁾ Munkáiban mindig Megapolitanusnak írja magát. Az akkori szokás szerint minden helynevet meglatinosítottak, s így kétely merült fel, vajjon nem a Lipcse melletti Gross-Städtelnből, vagy a Rochlitz melletti Gross-Städtenből való-e? Az ottani lelkészi hivatalok nem találtak a név nyomára. Ugyancsak nincs nyoma nevének sem a mecklenburgi rostocki sem pedig a többi német egyetem matrikuláiban. (A mecklenburgi nhgi levéltár közlése.)

²⁾ Csepreg. 1588. febr. 17.

Gabelmann (Gablman) Miklós csepregi iskolamester levele Blotius Hugó császári könyvtárhoz, melyben jelzi, hogy Olaszországba akar menni egyetemekre.

Annun felicitat. auspiciat.

Clarissime Vir, Domine et Mecoenas observandissime: quod scribo non alia causa est nisi ut me tibi omnium studiorum faventi me inquam studiosum commendem absens: donec tuos nullus diu multumque exopiatos mihi coram licuerit intueri. Tres jam annos in Hungaria vixi in docendi munere: quale et jam a Magistro tuo Nadasdy mihi est commissum. At quia plus alios docui, quam meipsum: nonnihil longior vite huius conditio mihi acerba esset futura: nisi provincia deposita ad studia iuris atque eloquentiae quondam incepta redirem. Redire Mecoenas optime, ad studia vellem. Si fieri posset, posse, spero: si essent, qui adiuvarent. Hos ubi invenirem aliquomodo scirem nisi libertas nemini non grata obstaret. Confugio itaque ad te, clarissime vir: veluti Asylum: et rogo vehementer, ne me ignorare velis: qui cuiusvis studiosi hominis preces nunquam es aspernatus. In Italiam (Te volente) abire vellem post festum paschatos. In seriorum vero sum facultatum, quam ut illos sumptus sustinere possem. Quia autem seipse offerentes apud nos Magnates: qui suis filiis eo mittendis quaerunt preceptores: rem mihi gratissimam excellentia sua faceret, si suam erga me benevolentiam in hac commoditate declararet. Et hoc ut summissem peterem: autor mihi fuit M. Valentinus Cargius: qui aditum factum per se: eundem meis literis iussit occupare. Si quod impetraero: (sicut multum spero) experietur clarissimus dnus Doctor se non ingratum neque in ignavum hoc beneficii genus contulisse pluribus

hogy Gablman 1585-ben került Magyarországra a »tanítás mesterségébe.« Azonban bár sokat tanult és tanított sötétnek látja a jövőjét, ha a jogi tanulmányokat nem folytatja s nem tér vissza az ékesen szólás tanulmányozásához. Ebből azt következtetjük, hogy tanulmányait ez irányban Németországban fiatal korában már megkezdette, de nem fejezhette be. Ezért fordul Blotius Hugohoz, a bécsi udv. könyvtár tudós öréhez, a ki a magyar főurakkal sokféle relatióban állott.

Az volt a csepregi rector óhajta, hogy valamely magyar mágnásfiú mellé, a kit olasz egyetemekre küldenek, tegyék meg praeceptornak, majd gondjukat viseli ő, s a mellett maga is tanulhat.

Mit felelt rá Blotius, azt nem tudjuk. Talán már tollában volt Gablmannak a Nádasdy Ferencz dicsőítésére szerkesztett verses munkája, vagy Blotius bízatta, hogy keressen rá kiadót, s ezzel azután teljesen megnyerheti a gazdag és nagybefolyásu ember kegyét. Tárgya volt elég. Nádasdy Ferencz a »törökök ostora«, a híres fekete bég réme volt a végeken garázdálkodó törököknek, kik 1579 óta fokozódó merészséggel támadtak a magyar őrségekre. Nádasdynak kiváló része volt a megtorlásokban, az 1581. apró csatározásokban meg a törökök ugyancsak az egész vonalon vereséget szenvedtek: úgy a szlavyon, mint a felső-magyarországi végeken. Ez év máj. 1. egy Korponához közel fekvő helyen »ad arcem Posauchen« páros viadalt rendezett egyfelől az esztergomi bég, más felől Dobó Ferencz lévai várkapitány.

Erről a drámai fordulatokban gazdag viadalról valamint a túl a dunai: veszprémi s az 1581—1587 apró csatározásokról írta meg technikailag elég gyöngé de leírásaiban hű versezetét Gablman. A jó szándék azonban meg volt benne, s több korfestő és nagyon jellemző részletet nyújtott e művében.

---

coram post festum paschatis. Interim me in clintelam et favorem vestram commendo. Czepregini 15. calend. Martii Ao dni: MDLXXXVIII.

EX. V.

observantiss.

M. Nicolaus Gabelmannus
Megapolitanus, Rector scholae
ibidem.

Külczim: Nobilissimo, clarissimo atque excellentissimo viro domino Hugoni Blotio Sacrae Caesareae Maiestatis Bibliothecario, nec non iuris utriusque doctori eximio, domino patrono suo observantissimo.

Wienn.

Ex Ungaria Czepregini 13. kal. Mart. a MDCXXXVIII. Cupit se recommendari magnatibus, ut in Italiam liceat proficisci.

(A bécsi cs. és kir. udv. könyvtár 8353 sz. (Cod. Lat.) kéziratából.)

A munka czíme:

Monomachia Hvngaro Turcica Duobus carminum libris conscripta, a M. Nicolao Gabelmanno Megapolitano apud Illustriss. D. D. Franciscum de Nadast: perpetuum terrae Fogaras et Castriferrensem Comitum etc. vivente. Materiam carminis vt plurimum suppeditavit illa monomachia, quae LXXXI Anno Calendis Maii est instituta, ad arcem Posauchen in Carpato sitam: licet aliarum quoque plurimarum rerum expositio conveniens sit facta: ex qua praesens Hungariae status praecipuorum belli ducum virtus, atq: variorum Certaminum genera Hungarorum cum Turcis possint depraehendi.

Adiecta svnt etiam dvo poemata eiusdem autoris: Alterum de insigni Victoria Turcica XXI. Augusti: iuxta Calend, Greg: Proxime reportata: Alterum de laudibus regni Hvngariae.

Typis Johannis Manlii Anno MDLXXXVIII.¹⁾

A munka 56 levélből áll. 1—47-ig két énekben a szerző megénekli a párbajt. Főérdeke a leírásnak abban van, hogy Gablman maga is jelen volt. Elnézve classicus, olykor oda nem illő vonatkozásaitól, s a döcögős versektől, az egészset úgy lehet olvasni, mint egy elevenen megírott hírlapi tudósítást. Fölveszi a korponai népek akkori hangulatát jellemző mondásokat és szívvel lélekkel, valóságos tüzzel énekli a mi lovasaink virtuos vitézkedését. E két ének bő kivonatát közölte Csery József: »Korpona városának ismertetésében.«²⁾

A 47—50 l. odában énekli meg a Sárkány-Szigeti győzelmet.

Az 50—53 l. oda: de fertilitate Hungarica ad M. D. Gregorium Horvat aliter Stansit.

¹⁾ Említi Szabó Károly: Az 1473—1711-ig megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok jegyzékében 34 l. — Lenyomatta Bél: Not. Hung. II. 478—484. — Cath. Széch. I. 398. — Bécsi udv. könyvtár * 35. F. 305. A munka első lenyomata Német-Ujvártt jelent meg ugyancsak 1588-ban. A budapesti egyetem könyvtárában a második 1590-ben Paduában nyomtatott kiadás van meg. Patavii apud Paulum Meietum. A munka e második kiadásának teljes czíme:

Nicolai Gabelmanni Germani monomachiae Hungaro-Turcicae Carminum libri duo.

Ad Illustriss: D. et Magnanimum Heroem D. Franciscum de Nadasdy perpetuum terrae Fogaras et Comitatum, Sempronienensis, Castriferrei Comitum: &. *Adiectae sunt aliae duae odae, altera de Strage Turcarum Sarkan Sigethana, attera de fertilitate Hungariae.* Lege. Iudica.

Patavii. MDXC. Apud Paulum Meietum 8° 56 l. 16 +

Francisco de Nadasdy,
illustriss^{mo} et magnanimo
D. E. H.

Magno Hungariae Comiti: Marschallo,
Consiliario Caesareo,
Nicolaus Gabelmannus,
D. N. E.

D. D. Patavii Ibidus Maii
Anno xc.

(3 levél 6 sztlan lap. 1—47 l.)

²⁾ Magyar tud. Értekező II. kötet 425—431 l.

Az 53—56 l. odák: Nádasdy Ferenczhez, Szentgyörgyi Gáborhoz, Rudynay Miklóshoz s vegyes epigrammák. A VI-ik ódának egyik lendületes sora: Cur certant Hunni? Pro magni Numinis ara.

A munkán meglátszik, hogy Gablman sebtében dolgozott, azon mód rögtön papírra vetette benyomásait, a mint az események szemlélője volt. E körülményből folynak Gablman jó s rossz tulajdonságai. Becsesek leírásai, mert a történeti hangulatot állítják elénk, de viszont a nagy subjektivitása megköveteli a kritikát. Verseiről maga sem ítél kedvezően. A Virgilius maneseihez szólván e szavakra fakad:

»Ausonium Germanus amo, cum scribo latina Quae mea sunt, nova sunt, nil, nisi barbaries.« Barátjának, a vele együtt tanuló erdélyi szász Hertelnek a dicséretét, hogy Homérral szemben is megállja a helyét, mert látottakat, tehát igazat ír le, tudomásul vesszük. Hogy a szereplő egyéneknek, s azoknak, a kiktől várhatott valamit, cifra latinsággal tömjénez, elnézve az általános szokástól, érthető a szegény iskolamestertől a ki protekciót csak ezen az úton szerezhethetett.

Érdekes vonása a mi előbbkelő vitézeinknek, jelesül Nádasdynak s Batthyány Ferencznek, — a kik ennek a munkának a megjelenését lehetővé tették — hogy gondoskodtak tetteik megörökítéséről. Ennek a halhatatlansági ösztönnek az érvényre juttató közege volt Gablman.

A Monomachiának azonban nem volt meg a rögtönös sikere. Gablman még két évig rektoroskodott Csepregen.¹⁾ Két év múlva azonban már Paduában nyomatja ki munkáját s van rá adat, hogy a paduai egyetemen hallgatta a jogot.²⁾ Bizonyos tehát, hogy protektora Nádasdy Ferencz segélyezte; mert munkájának paduai kiadása is neki van ajánlva.³⁾

Mindössze három évet töltött olasz földön. Későbbi iratain meglátszik, hogy sokat tanult, forgatta a classicus történetírókat s a hadi szervezet akkori állapotának részleteibe is behatolt. Összeköttetései, jelesül Nádasdy, révén a bécsi körökkel is érintkezésbe jutott; magának a császárnak ajánlották.⁴⁾ Memorandumok, vélemények már 1593-ból is vannak tőle, miből azt következtetjük, hogy a hadi tanácsnál hallgattak a szavára és megbízásokat adtak neki. Ennek a testületnek, mely

¹⁾ Frankl V.: Hazai és külf. iskolázás 86 l. 1590-ben említi.

²⁾ Dr. A. Luschin: Familiennamen deutscher Rechtshörer, welche an italienischen Universitäten vor dem Jahre 1630. studirt haben. Bécs 1892. 98. l.

³⁾ Erre nézve a nádasd-ladányi, esetleg a körmendi levéltár adhatna útbaigazítást.

⁴⁾ Istvánfi: H. L. XXX. 532. 1758. kiad.

Bécsből intézte a magyarországi hadiműveleteket, kapóra jött az olyan ember, a ki elfogulatlanul, de a császár iránt való kétségtelen hűség érzetétől vezettetve írta le tapasztalatait. Kétszeresen becsesek voltak a jelentései abban az időben, mikor a közlekedés nehézségei meg a parancsnokok stylaris fogyatkozásai miatt hetekig nem tudtak semmit Bécsben a történekről, a zavaros jelentések pedig gyakran csak fokozták a bizonytalanságot.

Bécsben a nagy miveltségű Pezzen Ulrik titkos tanácsos karolta fel az olasz földről ismét hazatért »fiatal« embert.¹⁾

1593-ban már nagyban folyt a török háboru. Sziszek, Pákozds a várívások nyomon követték egymást, a király hadai kezdték megszokni a győzelmet. 1594 elején Mátyás főherczeg állott névleg a magyarországi táborozás élén: vezér nem volt, közvetítésre igen, de harcra nem volt alkalmas ember. A magyar vezérekre: Pálffyra, Erdődyre, Nádasdyra nem mertek zsoldost bízni, s a későbbi győri gyáva capitulans Hardeck szava döntött. Milyen volt ez a Mátyás főherczeg vezérelte sereg, azt Illésházy István sokszor idézett jellemzéséből tudjuk.²⁾

Mindezen eseményekben Gablman, mint szemtanu vett részt. Fizetést állandót ugyan 1594-ig nem húzott, de tanulmányaiért s jelentéseiért bizonyára kapott segélyt. Szívesen látták a magyar táborban, a hol az urak mind ismerték, de volt becsülete a főherczegnél is, mert használhatta. Ennek köszönhette, hogy 1594. aug. elsejétől kezdve havi 30 frt. fizetéssel állandó haditudósítónak mondjuk történetirónak kinevezték s az udvari személyzet létszámába besorozták.³⁾ Köteles-

¹⁾ A monomachia egyik epigrammájában írja »etiamsi iuvenis sim.«

²⁾ Mon. Hung. Hist. VII. Illésházy J. följegyzései 9—10 l. — Horváth M. Magy. Tört. IV. 417—18.

³⁾ Hivatalos szereplésére nézve a bécsi hadi levéltár Prot. I. 1^{1/2} 87. a. 1595. jan. 5. van az első adat, melyben fizetése javítását kéri. Két. hiv. állását illető rendeletet itt közlünk: I. Prága. 1595. apr. 12.

Rudolf császár és király Gablman Miklóst 1594. aug. elejétől kezdve haditörténetiróvá kinevezvén, neki havonként 30 frt utalványoztatott. Egyúttal meghagyja főudvarmesterének, hogy Gablmant az udvari személyzet létszámába iktassa.

Ordinanz für Nicolaum Gabelman.

Der römisch kais. Mt. unsers allergenädigisten Herrn geheimben Rath obristen Hofmeister und Kammerer Herrn Wolfen Rumpfen, Freiherrn zum Wüelros. Hiemít zu vermelden, dass Ihre kais. Mt. Nicolaum Gablman auch von Eingang des Monats Augusti nágstverweihen vierundneunzigisten Jars mit monatlich dreissig Gulden Besoldung dergestaldt genädigist auf und angenomben haben, das er Gablman bei diesem ungerischen Kriegsleufen, solang der öffene feldtzug wert, dem Veldtleger stettigs beiwohnen und die zu bederseits fürlaufende Sachen vleissig beschreiben solle.

Derowegen so werde wollgedachter Herr Obrister Hofmeister die

sége volt a hadjáratban részt venni, a csatákról, táborozásokról észleleteit megírni, s egyes tárgyakról véleményt mondani: reporter s hivatalnok volt tehát egy személyben. A reporter s a latin scriba doctus azonban mindig erősebb volt benne a hivatalnoknál. 1594-ben Esztergom szerencsétlen vívása alkalmával tág tere nyílt, hogy a császári sereg gyöngeségeit, a magyar urak panaszait, s azt a tehetetlenséget megismerje, mely vezetni éppenséggel nem tudott.¹⁾

A hadjáratnak ez a szerencsétlen epizódja gondolkozóba ejtette a prágai udvart. Tudták ugyan egyebünnen is, hogy a seregnek a főbaja a vezérnek teljes hiányában van, de Gablman nagy melegséggel írott tudósításai kétségtelenül hatást tettek a Rudolf környezetére. Idegenből kellett vezért hozatni. Rudolf-

---

unbeschwärdte Verordnung zu thun missen, damit er Gablman im Hofstadt also eingeschrieben werde.

Prag den zweliften Aprilis, Anno im fünfundneunzigisten.

(Eredeti fogalmazata a bécsi cs. és kir. pénzügyi levéltárban.)

Gedenkbuch, Niederösterreich. 157. pag. 70. l.

II.

Prága. 1595. ápr. 27.

Utasítás az udvari fizetómesternek, hogy Gablman Miklós kilencz havi hátralékos fizetését: 270 frtot szolgáltatasson a hadi pénztáros kezéhez.

Der Hofzahlmeister solle Niclasen Gabelman wegen seiner monatlichen 30 fl. ausständiger Besoldung 270 fl. rheinisch von neun Monaten verfallen, zu Handen des Kriegszahlmeisters Micheln Zellers erlegen und bezahlen.

Lieber Herr Hofzahlmeister. Nachdem die römisch kais. Mt. unser allergenedigister Herr vermüg derselben vom neunzehenden dits Monats Aprilis an die Fürstl. durchlaucht Erzherzog Mathiasen zu Österreich unsern genädigisten Herrn ergangnen genädigisten Resolution Nicolaum Gabelman dergestaldt mit monatlichen dreissig Gulden reinisch an und aufgenommen haben, dass er sich, solang der jetzige offene Türggenkrieg währet, im Veldlager befinden und von aller fürlaufenheit Bericht thuen solle, und aber um ihm Gabelman an solicher seiner Besoldung der monatlichen dreissig Gulden vom ersten Augusti des nägstabgeloffenen virundneunzigisten Jahrs anzuraiten, als da ihme dieselb angangen, bis zu Endt dits Monats die Gebüer von neun Monaten und in Geld zweihundert sibenzig Gulden ausstehen.

Als wollet ihme Gabelman soliche zwaihundert sibenzig Gulden zu Handen Ihrer Mt. Hofkriegszahlmeisters Herrn Micheln Zellers als bald richtig machen und erlegen.

Prag den siebenundzwainzigisten Aprilis, Anno fünfundneunzig.

(Eredeti fogalmazat a bécsi cs. és kir. pénzügyi levéltárban.)

Gedenkbuch, Niederösterreich. 157. pag. 96.

¹⁾ Dialogus capitaneorum et administratorum obsidionis et oppugnationis Strigonii és Querela ad Caesarem. — Mon. Hung. Hist. Sc. VII. p. 305—13.

nak a választása Gr. Mansfeld Károlyra, Mansfeld Péternek, a híres hugenottaverőnek másodszülött fiára esett.¹⁾

A tárgyalásokat Ernő főherceg Belgium kormányzója vezette. Rudolf császár és király felhatalmazta, hogy tábornagi czímet, s (Veltdgeneral Obrist) havonként 2500 frtot ígérjen neki. A tárgyalás 1594. okt. 11-én indult meg, s 1594. decz. 21-én megkötötték a szerződést vele, s Tillyvel is. Mansfeld 2000 lovast és 6000 vallont ajánlott fel, a kiket a császár szintén zsoldjába fogadott. A rangkérdést azután úgy intézték el, hogy Mátyás főhercegnél meghagyták ugyan a névleges fővezérséget, de a többi tábornoknak: a burgauai örgrófnak, Don Juan de Medicinek ő parancsol. Így intézte el ezt a kérdést végleg 1595. feb. 21-én Rudolf.²⁾ A birodalmi hercegséget már 1594. márcz. 4-én nyerték el a Mansfeld testvérek: Péter Ernő és Károly³⁾

1595. márczius 10-én Mansfeld már Prágába érkezett. A császár aranylánczczal ajándékozta meg, s ebédre meghívta. A mi Gablmanunk is ott tartózkodott, a kit oda hivattak. Itt mutatta be terjedelmesebb emlékiratát tapasztalatairól, mely 1594. szept. 30-án kelt, s melyet e közlemény végén magyar fordításban közlünk.

Ez időtől kezdve Gablman folyvást Mansfeld mellett volt, hűséges kísérője, tetteinek megörökítője lett. E sajnós, kora halált ért derék, igazi katona rövid, de fényes szereplésének az emlékét Gablman örökítette meg legismertebb, de kevésbé méltatott munkájában a »Mansfeldiana Militia«-ban.

II.

Mansfeld a császári sereget, melynek jó részét a Pálffy és Nádasdy vezérlete alatt álló kir. hadak tették 1595. jul. elején vezette Esztergom alá.⁴⁾ Erről az ostromról nyújt rész-

¹⁾ Mansfeld Károlyról bővebben ír Niemann F. L. *Gesch. der Grafen v. Mansfeld* cz. m. Aschersleben 1834. 181—185 l. Tele hibával.

²⁾ Hatvani M.: *Magyar Tört. Okmánytár* III. 73—74 l. 75 l. 77 l.

³⁾ Bécsi titk. lev. *Reichsregbuch* XXIII. f. 204.

⁴⁾ A létszámról tájékoztat a következő kimutatás; ezek ugyan nem voltak mind Esztergom alatt, de becses a lajstrom s a munka, mely közli nem igen ismeretes.

Nun folget was für Regiment an Reutter und Knechten verhanden, als Teutsche, Vngarische vnd Welsche, nach eines jeden fürsten bewilligung.

Die Röm. Kay. Mt. hat in Kriegsbestallung vor Teutschen und andern Reuttern, als der erste Hof Fahn 400 Pferd, deren Rittmeister Hans Wilhelm von Losenstein, freiherr, und Hof-Marschall.

Dess andern Hof Fahn Rittmeister, Schoroffsky, darunter geritten 160 Pferd.

Auf jr F. D. Erz. Matth. 400 Husaren bestellt, deren Hauptman Herr Franz Nadasti.

letes képet Gablman föntebb említett munkájában, melynek teljes czíme így szól:

»Mansfeldiana Militia Hungara. Hoc est: Panegyris et vera methodica narratio de virtutibus, vita moribus, progressu, disciplina belli,

Mehr ein Fahn Teutscher Reutter, 200 Pferd, deren Rittmeister Seyfried Freiherr von Kolonitsch.

Weyter ein Fahn von 400 Pferd, deren Rittmeister Georg Kyranischkj.

Item 2000 Wallonische Pferd, deren Obrister Herr Adolph von Swartzenberg, Freiherr.

Röm. Kay. Mt. Erb Königreich vnd Ständ, wie vnterschiedlich folget:

Erstlich Beham 2 Fahnen, darunter 600 Rotrücklein.

Erzherzogthumb Oesterreich vnter der Enns, 4 Fahnen, oder 1000 Mann, deren obrister, Bernhart Leo von Holl.

Weiter 1000 Husaren, deren Obrister Herr Embrich von Tonhausen, Freiherr.

Ober Ensische Reutter 300 Pferd, deren Rittmeister Herr Gothart von Starenberg.

Die Reinisch Ritterschaft 300.

Die Schwebisch Ritterschaft 300.

Der fränckisch Krays 1000 Pferd, deren Obrister Rittmeister Herr Georg Friderich, Graf von Hohenlohe.

Vlrich Herzog von Mechelburg 600 Pferd.

Die Mehrherrischen Reutter 1200 Pferd.

Ferner 700 Husaren, mit dem Teutschen fussvolck, zwei Kayserliche Regiment.

Marggrafisch Regiment 3000,

Wallonisch Regiment 1500,

Reittenausch Regiment 3500,

Noch ein Regiment Wallonen 1000,

Das Schwebisch Regiment 10 fähnlein 4000 starck, deren Obrister Herr Hans Caspar von Schönaw.

Die Böhemischen 10 fähnlein, 3000 starck, deren Obrister Herr Wilhelm Tezschky, Freiherr.

Die Bayrischen 5 fähnlein, 2000 stark, deren Obrister Herr Marquart von Kindseck, Freiherr.

Die Merherrischen 3 fähnlein, 900 starck, deren Obrister Hauptman Herr Rudolph Kinnski.

Hayducken 1000, deren Obrister *Nagi Imbri* (Nagy Imre).

Oesterreichische 2 fähnlein, 1000 starck, deren Oberhauptman Herr Bernhart von Buchaim.

Land ob der Ens 2 fähnlein, deren Obrister Herr Gotthart von Starenberg, seyen bei 800 starck gewest.

Nider Vngarische Land oder Spanschafft, erstlich 3230 Husaren, darnach 4815 Hayducken.

Die Bäbstlich Heyligkeit hat vnter jrem General, Herrn Aldobrandino geschickt, zu fuss 12,000 und zu Ross 1000.

Die von Mayland insonderheit 3000.

Herzog von Mantua 500 Pferd.

In ober Vngern sein gelegen, wie folgt: Obersächsisch Kraiss 1200 Pferd, der fränckischen Ritterschaft 300 Pferd.

So seyen auch diss orts gelegen die Schlesischen Pferd, so hernach dem fürsten in Sibenbürgen zugeschickt worden, deren ein zimliche anzahl.

rebus gestis, morte illustrissimi Caroli, magnanimi principis atque comitis in Mansfeld etc., serenissimi Austriae Archiducis Mathiae, Imperatoris belli Hungariae inferioris Vicarii.

Quibus neruosa militari prudentia elucescit laboriosa expugnatio Strygonii et Vizegradi. Sicuti etiam habita praelia cum Turcis, et velitationes. Consignata in ipsis castris Strygoniensibus, Anno MDXCV. a

Nicolao Gablman, qui gloriosissimi Caes. Aug. Rudolphi II. jussu interfuit omnibus rebus.

Nunc primum, quod iucunde ac prudenter, optimi ducis idea, quaeuis scripta legantur, typis vulgata.¹⁾

Ez alatt Mansfeld Károly balra néző mellképe van fametszetben, körirata: »Illustrissimus. Princeps. Carolus Mansfeldiae Comes Caesarei Exercitus Imperator M. P.«

Francoforti, Typis Joannis Collitii, Impensis Pauli Brachfeldii. MDXCVII. — 8° 6 szt. lev. p. 79.

A címlap hátlapján olvasható a Tacitus Ann. IV. lib. vett jelige:

Pauci prudentia honesta ab deterioribus, utilia ab noxiis discernunt, plures aliorum eventus docentur, caeterum, ut pro futura ita minimum oblectationis asserunt. Nam situs gentium varietas praeliorum, clari ducum exitus retinent ac redintegrant legentium animum.«

Az első szmtl. levélen:

Henrico Abrahamo ab Einsiedel, domo Phoenicii montis antiquae nobilitatis et expertae prudentiae viro: Illustrissimi, optimi patriae Principis, Friderici Wilhelmi Saxoniae Ducis, etc. Tutoris, atque Electoratus Administratoris, etc. intimo Consiliario: aeternum feliciter voue D. N. J. Nicolaus Gablman.

Ex castris Stryg. Cal. Nov. 1595.

Ezután következik Mansfeld Károly dicsérete a 2. 3. (illg 3. 4.) sztlan levélen:

CARMEN HEROICUM.

Ad Illustrissimum principem Carolum comitem a Mansfeld, Dom. in Holdring etc. Sacra Caesareae Maiest. Rudolphi II. etc. Supremum Militiae Ducem, Et Regiae Hispaniarum Maiest. Consiliarium, etc. Cum sua illust. Cels. Praegae esset: Scriptum a

Georgio Pontano a Breidenberg Comite Palatino Caesareo et Poeta L.

»Huc tua te virtus ó illustrissime Princeps
Carole flos Mansfeldianum, generisque labantis

Alexander von Vehlin Regiment, 3000 Knecht.
Ung. Böhemische Sybenbürgische, Pollnische | Persische | Tartarische vnd Türkische Handlungen.
1596 Nürnberg.

Leonhard Heuszler,
Verlag Joachim Lochner.

(Turc./187. N. M. p. 60—62.)

Gablman jelentéseinek egyik nagy becse abban áll, hogy a létszámra nézve pontos kimutatásokat közöl.

¹⁾ Bécsi udv. könyvtár. * 38. E. 20.

Vis, mirandum incrementum virtutis auitae
 Nominis atque tui meritique aeterna per orbem
 Gloria, sublimem duxit, statuitque theatro
 Virtutum nobis spectandum Heroa potentem.
 Ecquis enim nescit quantus pro numine summo
 Proque fide vera subiisti praelia victor,
 Nouerit Hesperidum tellus, timet impius hostis
 Acceptas clades, truculento Marte triumphum,
 Et tua per cunctas diffusa est gloria terras.
 Hinc tibi defessae mundi spes vna senectae,
 Orbis amor, cui fata Deusque hinc plurima spondent
 Venturis annis, in quem res tota recumbit,
 Augustus semper magnusque Monarcha Rudolphus
 Vitalis festo, procerum spectante caterva
 Applaudente omni populo et tua facta canente.
 Ipsemet hos raros pariter largitus honores
 Vnicus ex toto celebreris sanguine Princeps
 Imperii assensu atque omnes Heroas et inter
 Illustres magno fulgeris nomine et armis,
 Torquatumque suo fecit splendescere ab auro.
 Huc tua te virtus ô illustrissime Princeps,
 Huc labor ille tuus, grauiumque aeterna laborum
 Cura, gerendarum rerum bellique ferocis
 Dexteritas laudata, tuum te nobile pectus
 Et cultura Dei inprimis te duxit et ipsum,
 Omnis Musa tibi, iuuenesque senesque precantur
 Et prauis et magni et quibus est tua gloria curae,
 Caelestesque favent cives tibi, terra polusque
 Gratatur, salue, salue illustrissime Princeps.
 Eia age bellorum fortunatissime Princeps
 Et ductor, te sancta fides et sanguine Christi
 Empta cohors omnis, te felicissima terra
 Christiadam, Vngariae afflictæ magis anxia tellus,
 Et caput imperii regnorum plurimus auctor
 Magnatesque pari expectant ad praelia voto,
 Danubiusque pater, Dravus, Sanusque Tibiscus
 Te vocitant, turresque altis e moenibus vnum
 Expectant nostris ereptæ casibus olim,
 Et violata fides miserum depressa caterva,
 Te lachrymae gemitusque vocant variata Tyranni
 Supplicia aeternique Dei contemptus et ausus,
 Infandi meritumque tuum nomenque decusque,
 Optatusque Dei nutu per dura triumphus
 Praelia, et infandi Mahumetis summa ruina.
 Macte animo virtute potens, et dextime Marte,
 Eia age progredere, eueniat longa expectatio votis.
 Nil te vexillum Mahumetis, sulficar ensis
 Terreat, indignæ nil te collectio gentis,
 Ipse tuis aderit votis Deus, omnis ab alto
 Angelus auxilio veniet, iustissima causa
 Causa Dei, fidei causa est et causa bonorum
 Hinc animos, arma verbis, hic spicula mitte,
 Hinc vibra gladios cunctos hinc coge potentes,
 Exere virtutem, terras populosque Tyranno
 Eripe, ceu Tamberlanus constringe cathenis,
 Baizethi similem caucaque include percuni,

Sis Scanderbegus, quem si natura creavit
 Victorem insignem, infandum sit Turnus in hostem,
 Vt quid et hoc dicam, tu iam Mansfeldius esto,
 Qui quondam, temet supera, virtute manuque,
 Et propriis ausis nomen tibi conde perenne.
 Vt Mansfeldiades, et qui nascentur ab ipsis,
 Quique tuum nomen capient animosius arma
 Arripiant, post te longè vestigia clara
 Felices ineant Mansfeldo nomine ducti,
 Jam videor spectare truces ad praelia gentes,
 Exhalare animas, miserum spumare cruorem,
 Barbariem domitam, terras gentesque recepta,
 Plaudentes populos, et ad oscula grata ruentes,
 Et tibi munitas arces et castra patere
 Angelico ductu, victum victumque Tyrannum,
 Vngariam laetam victricem exinde cohortem,
 Laurigerasque comas dictu visuque triumphos,
 Mirandos; spolia, ampla trophaea, insignia, pacis
 Incrementa, nouae insperataque gaudia terrae,
 Ibimus hinc Solymam, Graecas lustrabimus oras.
 Occiduis terris rursus iungentur Eöae,
 Atque erit Augusti Augusto quod tempore dudum
 Caesaris vt fierit, verbis signisque notatu.
 Sis felix ergo, et vox omnis concinat Amen.
 Haec tibi currente stylo Princeps properante cameana
 In tanto plausu procerum cum nemo poeta
 Scriberet emeritas laudes, et praemia lauda,
 Sublimi titulis cecini, tua gloria digna,
 Atque sacer Zelus, quo nunc rapieris in hostem
 Pro Christo et populo, tantis pro millibus unus.
 Det Deus optatas vires, finemque petitu,
 Historiamque tuam vates conscribere possim,
 Mansfeldi illustris Princeps et dextra Rudolphi
 Caesaris, Imperii clypeus destructio Turcae«

A 4-ik sztl levél hátlapján olvasható Paulus Brachfeldius Bibliopola Francofordianus elő beszéde Candido Lectori S. P. D. Azután következik a: »Mansfeldiana Militia Hungara.« 1—75. l.

Ezt követi: Miles Germanus, Italus, Belga et Hungaricus apud Mansfeldianum funus acerbe lugent, voce N. Gabl-(man) . . . . 76—79. l.

A végén húsz sorban sírvers következik.

A munka levél formában Einsiedel Henriknek, Gablman szász patronusának van ajánlva, s 79 nyomtatott lapra terjed. Kelt Esztergomban nov. 1-én, tehát ott írta az ostrom folytán. Mondja is, hogy »hastatam paupertatem meam literariam fove,« de azért az egész munka oly elevenen, oly közvetetlenség-gel van írva, hogy méltó volna a nagy közönséggel való megismertetésre. Ez alkalommal csak nagyjából ismertetjük:

»Még Prágában valék, — így szól Gablman — mikor Mansfeld Károly herceg, ő Császári Felségétől a német

főemberek kértére Belgiumból meghivatván, márczius 10-én számos kísérettel oda érkezett. Ugyancsak tavaly a regensburgi gyűlésen, a rendek egyhangú szavazata következtében a szent birodalom herczegévé nevezék ki őt, s a császár méltósága teljes hatalmából ő Fensége Mátyás főherczegnek a kezével (ki Burgaviai Károly örgróffal együtt jelen lévén, ezt az ünnepélyt nyilvános díszlakomával ülték meg, melyben három fejedelem vett részt) lovaggá üttetté, s karddal ajándékozta meg. Előbb hűséget esküdött, mely alkalommal Freymont János birodalmi prokanczellár mély értelmű magvas beszédet monda. Kevéssel ezután, május kezdete táján, én őt Bécsbe követtem, hol az egész város visszhangzott a katonák zajgásától, kik nem kapván meg zsoldjukat, a közel fekvő helységekben voltak téli szálláson.

Azonnal alkuvásba bocsátkozott a parancsnokokkal, kik közül némelyek szabály ellenére a törvényt csak a magok hasznára s nem a katonák érdekében magyarázták, ezekre keményen rárivallt, újság — úgy mond — hogy a háború baja a katonáé, a haszon meg a vezéré.

Emlékszem, hogy egy zabolázatlan nyelvű parancsnok hozzáférközvéen hosszasan panaszkodott a zsold csekély voltáról, mire ő azt felelte: Ne fecsej, szájjal győzöd inkább, mint karral, vigyázz a fejedre, nehogy neki melegedjék, a harczot meg kell harczolni, nem pedig alkudozni érette, látom, hogy ti az én kegyes császáromnak a pénzére, nem pedig az ellenségére agyarkodtok, nem illik ez némethez.

Ezt mondván hátat fordított, a másik aztán elsompolygott, mert jól tudta, hogyha tovább okvetetlenkedik erre a határozott szóra majd tettelegesség következik. Én ott állottam akkor s ebből következtetém, hogy a herczeg haragos természetű, de azért mindig módjával, mert mindenkinek előre megmondotta, milyennek akarja látni s mikép viselkedjék vele szemben. Ez az erélyes módszer az én szememben erény s nem bűn, kiváltkép a hadvezérnél, kinek mindig kell egy adag kemény szóval rendelkezni.

De nem akarok széltében a táborban csavarogni, beérem azzal, ha az első kapu küszöbét nézem, mert ha nem szabok magamnak bizonyos határokat, nem tudom az egészet szem elé állítani. Akkép cselekszem azért, hogy lássad, mit várj tőlem. Közönségesen négy dolgot kívánunk a vezértől: a hadi dolgok ismeretét, vitézséget, tekintélyt és szerencsét. Megannyi határkő ez nekem, a melyeken túl nem járhatok, bár mint akarnám magam is, szorgosan arra törekedvén, hogy e derék hősnek élete, ha nem is a maga teljességében, de legalább részben egyszerű színezésben álljon elő. Nem szólok e helyt azokról a dicső elődökről, kik ezer év előtt a tizenkét szász királyi

nemzetségből eredtek, s e vitéz nemzetnek fejedelmei valának. Ezeknek utóda s legjelesb vezéreink egyike Péter Ernő, hősünknek nyolczvan évnél idősebb atyja, kit II. Fülöp Spanyolország kincses királya a luxemburgi herczegség élére állított. Nem kívánok sem a belgák, vagy a francziák, avagy a spanyolok seregéről szólani, mert a lóhátról vagy jobban mondva Mars szárnyas pegazusáról való beszéd igen felületes, s nem tudom vajjon mikor jut hozzá Muzsám, hogy azt a mit utókorra nézve Magyarország évkönyveibe beiktatni méltónak tartok, a háború nagy elvének megfelelő komolysággal irjam meg. Ekkép dolgozatom a csata közepén, ágyúk dörgése között készült jegyzetimből áll.

Csodálkozom a századnak új lágy erkölcei fölött, melyeket a papirkatonák vallanak a háborúról, a kik sohasem láttak tábort. Azt tudják, hogy mi történt, de hogy miért történt úgy, miért győztek, vagy jártak csúfúl zászlaik, azt már nem tudják. Én a mi kicsi tudományom van, azt különféle és vegyes iskolákban szereztem, gyűlölöm azoknak az elméjüket fárasztó tudományát, a kik csak tunya restségöket takarják el azzal. S én viszontag e szent háború iránt való felbuzdulásomban a katonák közé állottam, hogy félre téve a csacska, s hamis pletykát valósággal ki tudjam mekkora bátorság kivántatik a fegyverviseléshez, mekkora tért foglal el a hadnak fegyveres istennője. Kedvezz nékem ez igyekezetemben, nézd el kérlek a nyerseséget, nincsen mi bennünk valami mély elmélkedés, mindenünk nyers, csak fegyverünket, a munkát, s a veszedelmet ismerjük. S most lássuk az elejét.

Mikor május végén elhagytuk Bécsot s nagy lelkesedéssel Magyarországra jöttünk, Óvárra értünk 25,000 lépésnyire Győrtől, hol a császári hadak egyesülének. Alig ezer lépésnyire innen fekszik Moson, hajdan népes hely, de most az ellenség megszállta Győrnek szomszédsága következtében majdnem lakatnak, itt vertek legelőbb tábort s négyszegletes védárkokkal erősítik meg azt.

Ebben a munkában Mansfeld Károly s ő méltósága Károly burgauai őrgróf s a lovasok főparancsnoka, nagy értelmű és serény vezér, jártak legelő, és a katonák közül senki náluk jobban nem serénykedett az ásásban. Mikor a sánczok részben elkészültek már, rögtön ladikon átkelt a Duna tulsó partjára s az ott lévő fűzest karddal kezdte vágni. Példáját mindenki követte, s egy nap folytán ezernyi, földdel kitöltött rözsével körülsánczolák a tábort, itt aztán világosan láttam, hogy a vezérnek valamint a dicsőségben úgy a munkában s veszélyben is elől kell járni. Elmondok neked egy esetet, mely ugyan magában

véve kemény dolog, s mutatja, hogy a katonai fegyelem más törvényt kíván, mint a polgári társadalom.

Két gyalog csapat vala (Magyar) Óvár őrségében, melyek parancsot kaptak, hogy a többi csapatokkal egyesüljenek, de ezek a parancsnak nem akartak másként engedelmeskedni, hacsak zsoldjokat ki nem fizetik.

Mansfeld megismeri, hogy igazsága van kérésöknek s a tudós Hell Arnold titkárától ötszáz tallért küldött nekik a magáéból s izenteté, hogy a többit tizennégy nap multán majd megkapják.

De a katonák nem álltak rá s az egésznek kifizetését követelték, mire Mansfeld inté őket a hadi törvény értelmében, képtelen kívánságok ne legyen, nehogy heveskedésökkel haragját felköltse, a mit esetleg vesztökre megkeserülnének. A vár parancsnoka az osztrák Hager Zsigmond, régi s nemes katona vala, ki emígy szóla hozzájuk: Intelek benneteket testvérek érétek be azzal, a mit kaptatok, mert a vezér halált szab reátok, ha ki nem vonútok.

Meghalunk hát, kiálták némelyek, pénzre nem halálra van szükségünk.

Eközben hírnök jöve Mansfeldtől, aki okát tudakolta a katonák engedetlenségének, mikor ez hírül hozta, hogy régi követelésök megfizetéséhez ragaszkodnak, engem küldtek oda azzal a parancscsal: vagy kivonúlnak, vagy meghalnak.

Megparancsolá Hager várparancsnoknak, hogy mindenfelől helyezzen el ágyukat s fűcsomókkal verje össze őket, minek hallatára a katonákat elhagyta nagy bizodalnok s követték a többieket a kivonulásban.

Már körülbelöl húsz lépést tettek, mikor velök szemben hírnök jöve s feltartá őket: vajjon alávetik-e magokat a katonai törvény szabta büntetésnek vagy nem.

A parancsnok erre azt felelte, hogy a bűnösökre alkalmazni fogja a katonai törvényt. Ezek után szóla: járj el tisztedben s kövess hírnök, hogy minél gyorsabban kijejöljem a sáncztáborban a végrehajtás helyét.

Öt óra volt délután, s Mansfeld másodszor is megizente a csapatok parancsnokának, hogy a bűnösöket megbüntetvén, tegyen eleget a katonai fegyelem követelményének, különben majd megtapasztalja a vezér szigorát megbüntetem felelé mindnyáját, s holnap hajnalban bő tanúságot tehetsz róla.

Következő éjjel az őrség három bűnöst vezetett el s hajnalban rögtön katonai törvény elé állíttatván ügyök érdemleges megvizsgálása után elhatározák kivégeztetésüket. Egyikök igen kiváló sváb nemes ifjú vala, csak az imént került az akadémiáról a sereghez, a másik kettő közvitéz volt. A fiatal ember érde-

kében a sváb csapatok parancsnokai Mansfeldnél szót emeltek, mondván, hogy egyetlen fia s örököse atyjának, az iskola padjáról vonzotta el a háború iránt való lelkesedés, nem rosszakarattól hanem csak ifjonti szelességből másoknak a biztatására vétkezett, adja vissza szerencsétlen szülőinek a kemény katonai törvény következtében halálra vált fiút.

Hajtott a beszédre Mansfeld, de mielőtt még a visszavágató futár tudathatta volna a parancsnokkal a kegyelmet, csak a formátlan test csüngött alá a magas bitórúl, felkötötték már a szegényt. Meghallván ezt Mansfeld: Egyike a két halálra ítéltnek vegye most hát kegyelmem hasznát, éljen az, kinek kedvez a koczka, s többet vet, a másik haljon meg. Akaratjok ellenére is belényugvának ezek az éltet, vagy halált-hozó kockavetésbe s félelemmel vegyes reménynyel inkább mint bizalommal ragadták meg az alkalmat.

Legelőbb hat esett: aztán az egyik először négyet vetett, mire a másik koczka gurulás után később megállván hármát mutatott, s így az első egy szemmel győzött.

A körülállók nagy örömbé törtek ki, s a megmenekült katonát üdvözlék, míg szerencsétlen társát felvitték a gyászos halomra, melyen halálra válandott, s a magas fára csakhamar felkötötték. Hirül esvén mindezek, mindnyájan megfélemlédének, hogy a legkisebb vétség miatt is halál fenyegeti őket. A büntetéstől való félsz miatt, azután nem egy könnyen ereszték meg a fegyelem fékét.

Ezekből már megértheted, hogy a legjobb hős is a kemény fegyelemben látja a katonáskodás alapját, ezt aztán más példákkal is megbizonyította. Augusztus másodikán az ellenség erősen megkergetett, egy délután portyázás közben majdnem kétszáz embert veszítettünk, jó szerencsénk az éjjel mégis megmentett bennünket.

Ez időben különösen nagyra néztem a herceget; a táborban nagy félelem uralkodott: főzők, parasztok nagy csoportokban verődtek össze. Mansfeld ezen nagyban aggódott s csapatait visszavonta, nem alaptalanul úgy okoskodván, hogy ha elbontatja a hidat, elmegy majd a kedvök a futástól s mindent megtett a sánczok közé helyezett tábor védelmére. Aztán engem azzal a parancscsal küldött az őrsök állomásához, hogy az ő előleges tudomása nélkül senki fiát se eresszenek a táboron keresztül legföljebb asszonyokat, vagy 18 éven alól való ifjakat. Én ezt a parancsolatot a maga értelme szerint lelkiismeretesen végrehajtottam. Hamarjában egy magyar lovas (közönségesen huszár a neve) érkezett oda s haza kéredzkedett, hogy gazdasszonyának férje elestét jelenthesse. De megakadályozták kimenetelében, mire hevesen követelte kibocsáttatását,

kétségtelenül nem tudván, hogy a hadi törvény szerint fejvesztés büntetése alatt tilos az őr kötelességének a meggátolása. Erre egy a hídon álló őr azonnal Mansfeldhez futott s panaszkodott a magyarnak berzenkedése felett, mire a herczeg azt felelte: parancsolom, kössétek fel. Azonnal lehúzták vértjét, lábszárpánczélját, levonszolták a lóról s a hid bejáratánál egy fa ágára felkötötték. Ettől a példától a többiek megijedtek s ugyancsak őrizkedtek a futásra való gondolattól.

Az egész sereg megértvén a Mansfeld akaratát, szabados vágyairól letett s azon iparkodott, hogy istennel és emberekkel szemben helyesen viselkedjék. Bárhová vezették is a sereget, kezeik prédamentesek maradtak, a jobbágy falujában, a polgár a városban, a pásztorok a mezőn bizton végezheték dolgokat. Ennek az lett az eredménye, hogy a szomszéd falvak lakói eljövének szerény ajándékaikkal s kérve kérték, látogassa meg őket, mert egész biztosságban érzik magokat s még fáik gyümölcsét sem féltik a torkosságtól.

Láttam Komáromnál egy lovast, a ki a sövény mögül rá mosolygó cseresznyére incselkedett, meginté azonban társa: vigyázz pajtás — úgymond — ne bántsod azt a cseresznyét, mert Mansfeld a csőze mindenek, a mi Magyarországon terem. Mire a másik azt mondta: ilyen áron nem kívánom a halált. Legyőzván vágyódását elment a kert mellől s visszatérvén a táborba, a fát meg sem érintette, bár a fényes fekete cseresznye nagy hizelgően szinte kaczerkodott a szemével.

Láttam egy szakácsot, kit valamelyik katona arra kért, hogy segítsen neki a ladikban evezni, mert a Dunán uszkáló ludak közül egy párt le akar teríteni. Erre amaz azt felelte: vessz el magad a ludaidal, én nem akarok miattad meghalni. Él Mansfeld, a ki a lopáson, ha rajt ér, ugyan elveszít. Ha ezer lúd volna is előttem, parancs nélkül nem nyúlok hozzájuk.

Julius kezdete táján Buda felől egy rácz nemzetbeli szökevény érkezett két loval. Éjjel a német lovas strázsák kezeibe jutott, a kik lovait elszedték s őt meg szélnek elereszték, parancsnokuknak (nevét szívesen elhallgatom) szívesen óhajtott ingyen ajándék vala ez. Másnap szegény eljött Mansfeldhez s elpanaszolta a dolgát, mire ez szolgájával a parancsnokhoz küldötte azzal az izenettel, hogy a lovakat épen szolgáltassa neki vissza, de ez nem hederítvén a parancsra, inkább megtartotta a lovakat.

Az a rácz azután másodszor is eljött s kárvallását amúgy katonásan felpanaszolván mondá, hogy ő a szent háborúra tekintettel magára vonta a török haragját s megszökött, most meg a lovait is letartják, melyek nélkül nem is katona, kéré tehát a herczeget, hogy legyen segedelmére a visszaszerzésben.

Mansfeld megboszankodott, hogy parancsát számba sem vették s egy nemes embert odamenesztett ahhoz a csapatparancsnokhoz megizenvén: ha ma nap lementé előtt nem kapja vissza lovait a rácz, holnap felköteti. Erre a rácz visszakapta lovait s a másik kapzsiságát kénytelen volt alárendelni a katonai törvénynek.

Ez és sok egyéb példa bizonyítja, hogy fegyelem s nem a gyakorlat teszi katonává az embert, s egyedül ez a győzelem alapja.

Azt a régi magyar szokást hozta be a táborba, hogy hajnalban s napnyugtakor háromszor kellett a Jézus nevét kiáltani. Ha a paraszt panaszra ment hozzá igazságát lelte, mert — úgymond Mansfeld a »császár serege a szegénységnek nem nyomorgatására, de vigasztalására jött.«

»Magyar gyalogok: hajdúk — egy ízben — négy török rabot hoztak neki ajándékba. Megköszönte s visszaadván nekik, azt mondá, hogy azt az árat, melyet értök kapnak, megkettőzteti. Aztán egy pohár borral feléjük közeledvén így szólt: »Országatok szabadítására s a ti üdvötökre jöttem, barátja vagyok mindazoknak, kik a császár és a kereszténység érdekében fogtak fegyvert. Nemzetetekre gondom van, szívelem és gyönyörűségemre van és éltem szánom rá, amennyiben tőlem függ üdve.

Háborút viselünk vitézül keményen: Ti magyarok, vezéreim s katonáim lesztek, mert ismeritek az ellenséget, sokszor megszalasztottátok s kemény munkát túrtok. Azért általatok az egész vitéz magyar nemzetnek fogadom, hogy nemcsak úgy nagyjából, de teljes szivemből javát akarom.

Igy szólván, koczintásra hívta fel őket, melytől neki tüzesedve felhangzott az ének a táborban.

Mansfeld ezt mondta nekem, ezt annak, ezeket nyilván beszélte s borral tisztelt meg, soha ennél különb nem volt Magyarországon, nem is lesz, ő a magyarok atyja, nem zsarnok, meghalunk megannyian érte.

Ezeket mondák egymásnak, a többi irigylé őket s most megannyi bort kért a bőrös kulacsból (Szamachnak — szomak — mondják s a kardjok mellett lóg) s a siposokat meg dudásokat előszólogatván ének szóval, *majd* tánczolva nagy és vig lármát csaptak.

Hirtelen föláll egyik s Mansfeld német herczeg (szükszavú nyelvén a császár címét (felség) adta neki) egészségére megiszom ezt a bort, igyátok ki mind katona pajtásim.

Aztán szorgosan isznak a kulacsból, szól a vígság »be az éjbe« Ime a magyar katona a táborban, ha bánni tudnak vele. 13—14. l.

Mindenre ügyelt. A parasztok apró ajándékokat hoztak,

a magyarok örültek, elismerték »Jovi par.« Schwendit, Ruebert teljesen elfelejtették.

15. l. Mansfeld teljes biztonságban érzé magát, neki testőre a tábor volt. Felbátorítá az embereket, szóljatok röviden de bátran, a magyar parasztokkal, kik kenyeret, tyukot, cseresznyét hoztak, jól bánt. Szentnek tarták, isteníték. »Mehalt Mansfeld a magyarok atyja« — »Obiit Mansfeldius, clamitant, Hungarorum pater.«

16. a katonát nem szabad jóllétre szoktatni Farnese Sándor példája. Mindent a maga szemivel nézett.

Bátor, erős német, a gyávát megveti.

21. l. aug. 2. ostrom.

22. l. Tilly is jelen volt »supremus praefectus vigilum, magnae civilis ac militaris prudentiae vir.«

24. l. »Ego a tribus hisce annis, dum bellum geritur (et antea me Hungaria quadriennium aluit) *interfui omnibus rebus praecipué: diligens et mei et aliorum officiorum rationator.*«

A főherczegeknek azonban hízeleg, őket menti.

25—39. Esztergom ostroma, s a hadi események.

39. Aug. 7 előtt már rosszúl érezte magát, Mansfeld teste nyillalását, görcsöket érzett fájt neki a mozgás, és sátrában maradt. Roboreto Octavian orvos kezelte s a burgauai őrgrof gondozta, ki iránt hálás volt. Ladikba vitette magát. Szerdán aug. 5-én Komáromba vitette magát. Mátyás Bécsből főorvosát Paravicinus Rhaetus Bertalant küldé. Mátyás főherczeg Bécsből a Losensteiner ezredével érkezett oda. A herczeg halálos ágyán hűségre fegyelemre inté katonáit. Meghalt aug. 14. este 8—9 közt (41. l.) Öröm érte még, mert hallá, *hogy aug. 13-án d. u. bevették a vizivárost*¹⁾ 53 éves volt a hős, a kit csak a halál tudott meggyőzni. Testét Laxenburgba vitték, ott balsamozták be.

Mansfeld halála után leírja az azután következett eseményeket, s nagy dicsérettel emlékezik meg Nádasdy, Dersffy és Pálffy viselt dolgairól. Előadását azzal menti, hogy »levelet (tudositást) ír, nem annales«-t.

Esztergomban a templomban szept. 3-án nagy hálaadó isteni tiszteletet tartottak. Leírja a Bakócz kápolnát.

»E templom épp úgy, mint a vár bizony szűk volt: a bejárattól jobbra eleven márványból van a kápolna, melyet az Erdődyeknek családjából származó érsek s bibornok Bakócz Tamás építtete, valamint az épületnek nagy nagy részét is. (kinek utódai Pálffy Miklós és Erdődy Tamás, mit a kápol-

¹⁾ Francia Emlékirat Esztergom bevételéről Hatvani i. m. 80—80.

nán látható czimer: a félkerékből kinövő szarvas bizonyít). Ma azonban alig maradt egyéb a helynél s a névnel, a falak töredezettek, romban a chorus.« Nehány magyar kutatót a törmelékben, de hulláknál egyebet nem talált. (62 l.)

Visegrád bevételével megjegyzi, hogy ott az őrség »marczona oláhokból s kemény bosnyákokból« állott.

Lendületes szavakban hívja fel honfitársait a harcra, adáz gyűlölete mindenütt kilobban, magyar földön védje házát a német. Nem hallgatja el azonban a törökök halálmegvető vitézségét sem. Őkori jelenet az, mikor egy török hadnagyot ledöftek a lováról, kinek a féllába *fából* volt, s mégis lovon harczolt.

S mily jól és igazán jellemezte Mansfeldet abban egyet-
 értenek kortársai is.

Illésházy ezeket írja.¹⁾

»Az római császár hadát kikeletre megindétá, és főkapitánt ada népének, Mansfeld Károly gróffot, kit herczeggé is tett vala. Ez igen tudós és bölcs s fő hadakozó ember vala, Olasz-, Német-, Flandria országokban szerencsésen sokat hadakozott vala; de mind ezek fölött igen istenfélő vala, semmi dulást, fosztást tenni nem engedett, és csak kicsin kárért is megöletti vala az rossz németeket: Samarjában Csarlóközben fölakasztott egy németet, egy sáskévéért kit levont volt egy pajtárul. Ez az németeknek sokszor sok szóval eleikben adta, hogy ne legyenek háladatlan az magyaroknak, kik sok és nagy országokat elfogyattak magokkal egyetemben az körösztyénség mellett és minket németeket régen kiüzött volna az pogány országunkból, ha ezek nem voltak volna. Csak egy magyar drabantnak is süveget vett vala és igen böcsüllí vala őket. Ezt látván az németek, szokások és természetek ellen ők is nagy szeretettel mutatták magokat az magyarokhoz, ugyannira, hogy az volt jobb német, az ki az magyarnak tisztességet tehetett viszont az magyar az németnek. Az tábor körül való falukban senki fejéért egy tikmonyat pénz nélkül el nem mert venni. Ennek vicéje vala az Purgai margróf, Ferdinánd ausztriai herczeg fia Filippinátul, ki kevés segítséggel lön Mansfeldnek, mert tudatlan vala az hadakozáshoz. Egy olasz herczeg is vala vele, ez az álgyuszerszámmal bir vala, Don Zován²⁾ nevő, florentiai herczeg nemzetségébül való. Magyar főkapitán Pálffy Miklós vala mellette, az ide fel való magyar uraknak és vármegyéknek hadával, gyaloggal, lovassal, Austria is 1000 huszár lovast fogadott vala kik előtt Thonhauser vala; Morvaország 500 lovast, kik előtt Forgách Zsigmond vala főkapitán«.

¹⁾ I. h. 21—22 l.

²⁾ Medici János.

Ugyanígy ír róla Scherer György jezsuita, a ki 1595 szept. 7-én tartott felette emlékbeszédet.³⁾

Gablman e gyorsan készült s előbb ismertetett röpirata nyomán készült Nürnbergben a német kiadás, melyben azonban sok a pletyka. Ezzel tarkították a Gabelran szövegét. E Zeitung teljes címe:

»*Mansfeldische Histori Schlacht und herrliche Victoria in Vngern. Kurtze Beschreibung was sich in werendem Kriegs General Ampt nach dem die Röm: Kay: Mayt: Den Wolgebornen Herren Herrn Carolum Graven zu Mansfeld etc. zu Prag mit Fürstlichem Tittel begabet und erhöhet vnter jr F. G. Kriegs Regiment in Vngern und vor Gran begeben.*

Auch was sich ferners mit Raysen, Lägern, Schantzen, Kundschaften, Schiessen, Sturmen, Fewrwerck, Untergraben, Straissen, Aussfällen, Schreiben, theils auch in Sibenbürgen, Ober Vngern, Lippa, Jula, Fatschiat, Bobam vnd andern orten mehr, auch vmb Siget, in allem mit der jüngsten Schlacht zugetragen.

Dergleichen was sich mit einnam der Raitzen oder alten Statt Blochhauss, Gockern oder Judenstat, Scharmützel, erhaltener Schlacht vnd Victoria vor Gran, gewaltiger eroberung der Wasserstat, vbschied dess Fürsten von Mansfeld, handlung nach jr G. sterben, Erhaltenen gar neuen Scharmützel bey Alten Ofen, auch wie es sich entlich mit vbergab bey der Vestung und Schloss Gran, vnd mit abzug der Türcken auss der Vestung, alles vom Monat Martio an biss auff dise Herbstzeit, von Tag zu Tag diss 1595. Jars verlauffen vnd begeben hat.«

Mansfeld képén a körirat: Illustrissimus. Princeps. Carolus. Mansfeldiae. Comes. Caesarei. exercitus. impertor. pm. német aláírása a képek: »Waare Contrafactur dess Hochgebornen Fürsten vnd Herren Herrn Caroli Graven von Mansfeld Seli. Angewessten General in Ungarn.

Mit bewilligung Gedruckt 1595. — Nyomatta Nürnbergben. Heussler Lénárt 22 $\frac{1}{2}$ levél. Bécsi udv. ltár. S. A. 63. D. 12.

Mansfeld halála után Gablman a seregnél maradt. Ezentul már rendszeres naplót vezetett.²⁾ Miksa főherczeg mellé osztották be, s minden nevezetesebb eseménynek szemtanuja volt. Az 1595—1596. okt. 17. terjedő iratok egy kötetet töltenek meg. Mint Gömöröy őrnagy — ki e naplót részletesen áttanulmányozta s e hadjáratot jól ismeri — írja, sok bennök a gyöngyszem, de gyakran sokat ír a lelkiismeretes történetíró, a mit rövidebben meg lehetett volna írni. Vannak ötletei,

³⁾ Teutsche Oration und Leichtpredig von denen löbl. Thatten (und Heroischen Tugendten) auch von dem Christlichen vn seligen Ende des Hochgebornen Fürsten vnd HERRN (Herrn Carls Fürsten vnd Grafen zu Mansfeld) Edlen Herrn zu Holderingen (der Röm: Kay: Mt: etc. Rath vnd Obristen General Leutten Ampt des Christlichen Heers im Königreich Hungern) und der Kön: Mtt: etc. zu Hispanien Rath und Admiral des Niederländischen Meers etc. hoehseliger Gedächtnuss.

Gehalten durch Georgium Scherer S. J. Theol. zu Wien den 7. Septemb: Anno 1595. Augsburg 13 lev.

(Megvan a N. Muzeumban.)

²⁾ Töredékei az udv. könyvtár Cod. Lat 7249. 8353, 7302. Hadi és titk. levéltár.

helyes észrevételei, nem nagy katona, de oly kortárs, a ki a maga szemével nézett s látott. Mindig megjegyzi, hogy mit látott a maga szemével s mit tud hallomásból. Uglátszik, hogy a scribát nem mindig avatták be a tanácskozásokba, s gyakran csak később értesült a belső dolgokrul. Nyilván félték tőle, hogy szokott nyíltságával megírja Bécsbe, s a külföldre.

Megharczolták a keresztési csatát. Az utolsó napig okt. 25-ig terjednek sebtében — tintával írott — jegyzetei. A csata elveszett, elesett Gablman is, de iratai sárosan lucskosan megmaradtak s elkerülték a pusztulást. Nem igen használták iratait mert sokfelé osztották be, s csak most tekinthető át az a rengeteg írás, melyet e nemes szívű, lelkes keresztény pazarolt akkor hiába.

»Elveszett Gablman Miklós német ember is, kit, hogy a Magyarországon a pogányok ellen folytatott harcokat az utókorra átszámaztassa, Nádasdy ajánlott a császárnak és maga mellé vette a táborba, hogy mind azt, a mit megírandó lesz, saját szemével lássa s annál hívebben írja meg. Miképen vészett el: a csatában-e vagy pedig az éjjeli futás alkalmával támad zavarban, bizonytalan, mert később nem látta senki és nem is hallatszott felőle semmi.«¹⁾

Igy ír felőle Istvánffy. Ennyit tudunk ez önzetlen, rokon szentes egyénről, a ki mikor kötelességét teljesítette, eszményekért küzdött.

Most pedig megszólaltatjuk őt jelzett — Mátyás fhnnek ajánlott — emlékiratával, melynek értékét az elmondottakból megállapíthatjuk. Eredetije németül van abban a döcögős XVI-ik századbéli német ujság stílusban, melynek egyenetlenségeit a fordítás folyamában igyekeztünk kiküszöbölni.

III.

1594. szept. 30

Rövid s megszívlelendő megjegyzések a jelen hadi állapotokrul.

Minthogy semmi sem történik ok nélkül s azért a dolgok okát kell szorgosan vizsgálnunk, a hadügyekről a végből akarok az én nagyságos urammal értekezni, hogy megsomorodott állapotomban fölviduljak s az én nagyságos uramban termékeny elmélkedést költsek, a közönséges hazának használni akarván, lévén a jognak az az elve: ex consilio neminem obligari s én istenemre állíthatom, hogy ő római császári felsége, legkegyelmesebb uram boldogító, nagytekintetű kormányának oly híve vagyok ki testemet és lelkemet föláldozni kész vagyok érte, azért az ily szegény magamforma becsületes embernek, kiből a mestersége iránt való szeretet szól, hinni lehet.

¹⁾ N. Istvánffy: Hist. XXX. 432. 1758. kiad.

I. FEJEZET.

Eddigelé a török Magyarorszáiban majdnem mindig diadalmaskodott. S ugyan miért? Először is a persuasio inanis, az önmagát csalódásban ringató vélelem az ok, melynél fogva, sohasem hitték, hogy a török csakugyan komolyan akar háborut, ezért csak lassan készülődünk s az ellenség nyakunkon volt, mielőtt vártuk volna. Nekem nem kibeszéd az, hogy az ellenség szándékait előre nem lehet tudni. csak jól kell a kémeiket alkalmazni a hadak vezérének. Egyik ellenség a másiktól ne várjon jót hanem csak rosztat és vészhozót, hisz azért ellenkeznek szándékaik s indulataik, s cselekvésök nem a jus civile, hanem a jus gentium szempontjából ítélendő meg, azt teheti egyik is, másik is, a mit e végből tenni jónak lát.

Midőn fenséged, én kegyelmes uram a mult májusban Esztergom alá vonult, némelyek azt mondták, hogy a törökök menten föladják a várat, mihelyt ostromot kezdünk. Ennek következtében vagy háromszáz embert rendeltek egy oly vár ostromára, melyet kétezren felül való, jól fölszerelt török védelmezett, ez bizony nem egyéb az ellenséggel való tréfálózásnál s annyi, mint odadni a biztosat a bizonytalanért.

Legalább hat, vagy nyolczezer embert kellett volna e czélra fordítani s addig ostromolni a várat, mig megadja magát, s ez akkor be is következik. Csakhogy rászedtük magunkat, olyasmit hívén az ellenség szándékának, a mi nem volt igaz. Valamely nekünk kedvező szándékát elhívén, magunknak okoztunk vele szerencsétlenséget, s bizony szemmelláthatólag megcsalatkozánk. *Bellicum est: Nullum in caede nefas hostili.* Az ellenséggel, kiváltképpen a törökkel ellenség módjára kell bánni, s minden eszközt felhasználni, a mi ártalmokra lehet, a ki könyörületeskedik, annak bajnál egyéb nem lessz a fizetése. Azt is meg kell gondolni; hogy az ellenség nagy vereségeiből kevés hasznunk volt, mert megmaradtak az ország birtokában pedig: *Leut verlorn, halb verloren; Land verlorn, gantz verlorn*« (Emberben veszteség, fél veszteség; országvesztés, teljes veszteség.)

Azért a törökök vereségei Sziszeknél Horvátországban, s Hatvan mellett nem sokat használtak a köznek, mert az ellenség megtartá birtokát s csak a közember tölté meg erszényét. A ki azt hiszi, hogy a török nem győzi emberrel, az ugyancsak keveset tud a dolgához, a fő az, hogy a vezér ha emberei megfogyatkoznak, de tartsák meg részére a várakat s városokat. Igen bölcsen cselekszik, ki a csata megnyerése után azonnal megtámadja a fészkeket, melyekben a madarak megnőnek, t. i. a városokat s erődöket, mert ezek nélkül tökéletlen minden győzelem.

Hogy ezt több példával bizonyítsam, (Az ókoriak nem annyira meggyőzők) tessék Amurath Szultánnak a perzsák uralkodójával viselt háborúját észbe venni, melyben sok ezer török veszett el, de elvégre a perzsák elhagyván az országot, a békében mégis csak a török maradt a nyertes fél. 1570-ben Velence elveszté Cyprust s 1571.-ben a spanyol király¹⁾ s mások segédelmével hatalmas tengeri győzedelmet aratott²⁾ s mégis mit nyertek vele? A fogoly brussai basa azt mondá a velencei dogának, midőn ez neki ezt az örvendetes hirt jelenté: »voi havete tosato la barba al mio patron, e colui vi tolse in braccio« Ti megnyirbáltátok az én uram szakálát, de az meg karotokat vágta le. S igaza volt, mert a török ember-vesztése azóta helyrepótolódott, a velenceieknek pedig azóta nincs Cyprusok.

Hannibal három nagy csatában két év folytán (ad Argillas, ad lacum Trasymaenum, ad Cannas) a rómaiaknak vagy kétszáz ezer emberét ölte meg, de megmaradtak az ősz fejek a Capitoliumon s egyebütt s neki Itáliából végre is ki kellett vonulni; a sokáig győztes Carthago pedig mégis teljesen kiirtatott. Több példát nem is említek. Az eddigiekből is kitűnik, hogy arról szó sem lehet, hogy a török nem győzi emberrel, el kell készülni idejében s kellő hadi komolysággal kezdeni a harczot. Lám a magyarok is gyakran 30—40 ezer törököt öltek meg, s mégis egyenetlenkedésök következtében elveszték országokat.

Tamerlan Lajazet száz ezernyi hadát nemcsak, hogy meggyőzte, de őt magát is elfogván egy ketreczbe tétette, s a bestyék mégis csak magokhoz tértek s országokat megtarták. Egyebet kell tehát velök tenni, miről más alkalommal szólok. Ezúttal csak jelezni kívántam, hogy az ellenség pusztá veresége miatt ne ringassuk biztonságban magunkat, s reménykedjünk kába módra, hanem fejét üssük az ellenségnek, vagyis várait vegyük el, s ezzel megnyertük a játékot. Ha egy évvel ezelőtt Sziszeket, Fejérvárt megkaptuk volna, ügyünk ma máskép állana.

II—VIII. FEJEZET. ³⁾

Fölötte csodálni való, hogy mi keresztyének mennyire tartánk a török erejétől, sohasem akarunk vele nyíltan csatát állani, hanem mindig csak in terminis defensionis maradunk, a magunkét akarjuk megtartani, s nem az elvesztettet visszanyerni. ez az, ami rajtunk legtöbbet ront. Duo sunt principia rei bellicae: Csata és ostrom.

Az ellenséget le kell győzni nyílt csatában, földjét meg

¹⁾ Don Juan d'Austria.

²⁾ Lepantonál.

³⁾ E hosszú fejezetet nem választotta el caputokra.

elfoglalni, e két dolog együtt jár, egyik sem lehet el a másik nélkül, mindkettő in patriae amplificatione találkozik.

Mig a magyarok s görögök nyílt csatára keltek a török vérebbel, addig megtarták országokat. Mikor aztán városokba s várakba szorultak az ellenség egyiket a másik után megette, s ez nem is került nagy fáradságba, mivel hogy egy fej helyett sok fő állott elő s régi erejük elmállott. Facilius vincuntur multi sub variis imperiis quam pauci sub uno rege (Könnyebb legyőzni nagyobb tömegeket különböző vezérlet alatt, mint *egy* királynak kevés hivét). Megoszlott csapatokkal nem sokra megyünk, de jó fejű vezér alatt emberileg szólván aliquid invincibile, valami meggyőzhetetlen áll elő. Ebből következik, hogy a hadviselésnek mindenkép a nyílt csatára kell irányulni, mert itt érvényesül a tapasztalás s a lovagias érzés, azonkép cselekedtek rómaiak, görögök, németek s a katonás nemzetek megannyian. Csakis így lehet az ellent elűzni, a szegény alattvalókat megóttalmazni, a habozókat tette serkenteni s a mieink szivét megerősíteni, aranyat, prédát szerezni, szóval: el padron del campo è padron del paése, A ki ur a csatamezón, ura az országnak. (ur a háznál.)

Tiszteletre méltó emlékezetű Ferdinánd császár mindig megtiltá vezéreinek az ellenséggel való összeütközést, ekkép rosra fordult a legtöbb háboruja. Nincs is nagyobb veszedelem a tettek előtti aggodalmaskodásnál: győzelemre s nem futásra kell a katonának gondolni (Animus est vincendi non fugiendi.) Mindig a jobbat kell remélni s észben tartani, hogy sokat akarunk nyerni nem pedig veszíteni; aztán, hogy ezt el is érjük meg kell kísértetni az igaz hadi mesterség minden célra vezető fogását. Ha ez történik, meg van a győzelem is akár csak Julius Caesart idézzük, ki Pharsaliánál Pompejustól elfoglalván egy hegyet, fölkiálta: Vicimus, vicimus (Győztünk, győztünk) mondá, s igaza volt, mert tudománya nem hagyta cserben. Nagy Sándor sok csata árán hódoltatá meg Ázsiát és Görögországot. Ezzel tettek hírre szert a régi németek s lett majdnem Istenhez hasonlóvá V. Károly császár; hallgatók a sok száz itt bátran idézhető hasonló esetről. Nagyban téved, ki azt állítja, hogy nyílt csatában sok ember pusztúl, nem engedi meg azt a mi hadirendünk sem. Ha észszerűen intézzük a felállítást, az oda — és elvezénylést, a ki — s beosztást, nyert ügyünk van. Keresed a szerencsét, akkorát találsz, a mennyit mesterségeddel elérni akarsz (»Si queris fortunam, illa est tanta, quantam velis per artem«). Azt mondja a bölcsész: Az okok nem tudása szülte a szerencsét, a tapasztalás pedig a mesterséget. (»Ignorantia causarum peperit fortunam atque experientia peperit artem.«) Aki nem

követ el szarvashibát, lesz annak szerencséje elegendő, hacsak százat nem teszen ezer ellenében, akkor elveszett, mert nem igaz játékos, nem vezér, többet mert, mint a mennyit józan ésszel merhetett. Így nagyon megcsalódhatnak. Ha végigtekintünk az ütközeteken, azt találjuk, hogy a hamarjában eső csatáknál (pugna) aminők a törökökkel vívottak, a rendesekkel szemben nem számítanak, s mindig vereséget hoznak. Ha valaki Zsigmond császár nikápolyi esetét, vagy Hannibal említett csatáit s ehhez hasonlókat tartja szemem elé, az aztán katonai judiciummal tekintse a dolgokat minden oldalról, s rá fog jönni, hogy mindezek a legyőzöttek esztelenkedése s vastag tudatlansága következtében történhettek meg csak s hogy így volt ez minden jelentősebb ütközetnél, azt majd kimerítően megokoljuk s különféle oktatásokkal megvilágítjuk. E pontnál megjegyezzük, hogy rendszerint a kisebb sereg kerekedett felül, kétségkívül a jó isten ez által megmutatja, hogy a győzelem nem a sokaság erejétől, hanem egyedül tőle származik, s e szerint első sorban nem a katonák számát, hanem értékeket kell tekintetbe venni. Szerencsés, ki erre a mindenható Isten jó voltából támaszkodhatik, s az isten akaratjából bizhatik tudományában. Nem szavakkal, hanem merszszel növekedett a rómaiak hatalma: a ki mer az nyer, a ki tulbizakodik rajta vesz.

Mi németek eddig csinján akartunk a törökkel végezni, hacsak ő maga nem kényszerített a csatára, mint Hatvan mellett 1566-ban, két ízben Szikszónál, nem régen Sziszeknél Horvátországban. Fejérvárnál, máj. elsején Hatvannál stb. A hadi nép számának nagy különbsége mellett is az irgalmas isten ő római császári felségének mindenkor szerencsés és győzedelmes sasát a magasban szárnyaltatá, hátha virtus és nagylelkűség kíséri törekvéseinket s mi németek tisztos régi rendünkkel állunk az ellenség elébe s megmutatjuk neki, hogy rablómaga a mi derék lovasainkkal s legényeinkkel nem mérkőzhetik, ne is nagyon tüntessen a maga jelességével, különben úgy illenek a mieinkhez, mint ugató kutyák a hallgatag orosz-lánokhoz. De erre azt mondhatná valaki, hogy nem szabad a hadat ekkép vezényelni. Felelem rá: jól kell vezetni s nem félrevezetni s mindig a legnagyobb célzt kitűzni, hogy a fáradtság s a munka kellő jutalmokat leljék. Nyomorúságos csetepatékkal, hiábavaló ostromokkal csak fogyasztják a csapatokat, a tapasztalás bizonyítja — sokkal inkább, mintha mindjárt elejétől fogva keményen megfogják a dolgok végét. Esztergomnál az ostrom alkalmával kétezren felül veszték el a legénységéből; ha mindjárt letelején teljes erővel fogtak volna hozzá, más effektusa lett volna, s nincs annyi áldozata. Igen, de eleinte azt hitték, hogy elég lesz oda két-háromszáz ember,

azonban mindig több-több kellett, még aztán a mi veszteségünkkel megnövekedett az ellenség bátorsága is s mi húztuk a rövidebbet. Aki ezeket elkövette, feleljen róla. Nem járja két-háromszáz emberrel megszállani egy olyan várat, melyet kétezer török védelmez, legalább két ezrednek kellett volna ezt megkísérteni. Azzal zárom be ebbeli fejtegetéseimet, hogy a törökkel a lehetőség szerint nyílt ütközetre kell vinni a dolgot, s a hol találják s megvan rá a lehetőség, meg kell őket támadni. Ez a legelső katonai alapszabály.

Mondhatná azonban valaki honnan vegyük azt a sok népet? erre csak azzal felelek, hogy a hadvezér, hát még a római császár sohasem fog emberben hiányt szenvedni, ha a sereg kiindulási egysége: az ezred jól van fölszerelve, akkor megvan a győzelem, mint arról annak idején szó lesz még.

Harmadik baja ennek a hadviselésnek a tanácsadók nagy sokasága s a tevékenyekben való nagy szükség (*Consulentium multitudo et inopia agentium.*)

Rendes hadi szokás, hogy a vezér, ha tanácsot akar tartani, összehívja az ezredeseket és főtiszteket. bizonyos számú hadaknak parancsolókat, s egyiket a másik után megkérdezi, hogy mi a nézete a fennforgó esetben. A határozatot csak maga a vezér hozza, ő hajtatja végre, ha jónak látja.

Ebben a háborúban azonban annyi tanácsadó akadt a táborban, hogy Ő Fensége egészen belézavarodik s elvégre sem tudja, miként állanak az ügyek. S ebben nincs részök a hadban járatos tanácsadóknak, hanem azoknak, akik voltakép udvari szolgálatokat végeznek. ennek pedig nem szabad így lenni, jól mondja egy előkelő hadvezér a történetírónál: »Azokat hívom tanácsba, kik jóban, veszedelemben, halálban osztályrészesek velem.« (*Hosce, inquit, in consilium mihi adhibebo, qui sunt participes mecum et honorum et periculorum vitae ac necis.*)

Azok tanácsolnak legjobban, akik életüket s testöket teszik kockára, régi szabály pedig, hogy tanácsnak s tettnek egy kalap alatt kell lenni. csak a tanácsadók milyenségét meg kell vizsgálni a szerint, hogy más a *legatus belli* (hadi biztos) s más a hadi tanácsadó helyzete. Hadi biztosokat rendel a legfőbb hadúr a vezérek mellé, kik a hadúr nevében részt vesznek a tanácskozásokban s figyelemmel kísérik a dolgok állapotát. Item, ha ostromra, vagy csatára kerül a dolog, a vezér mellett az a tisztök, hogy Ő római császári felsége nevében kitüntetések és jutalmak ígéretével biztatják a hadi népet: szolgálják híven a hadurat, s viselkedjenek vitézül az ütközetben. Item, ha a vezér pénz-ember-vagy élelem hiányát érzi megjelenti a hadi biztosoknak, kik azonnal jelentést tesznek erről a legfőbb hadúrnak ő római császári Felsőgének,

a mi legkegyelmesebb urunknak, hogy a vezért jó eleve minden-
 nel fölszereltesse; az ezredeknek magoknak nincs semmi hatal-
 mok joguk, hogy ezt, vagy azt beszerezhessék, ők csak szemlélők
 (spectatores) a táborban. Errevaló tekintetből a jámbor Ferdinánd
 császár hadi tanácsosokká tette őket, ezek aztán tovább mentek a
 kelleténél s egyúttal ők is részt kértek a vezérletből, s köve-
 telték, hogy a vezér az ő tudtok nélkül ne kezdjen semmihez,
 ez már sok s megrontja az összhangot. A hadi tanácsosoknak
 katonáknak kell lenniök, hisz a táborban van helyök. azután
 vezetniök kell esetleg ezredet is, szóval oly embereknek kell
 lenniök, kik nemcsak az ellenség kormányzatát s belső politikai
 állapotát ismerik, hanem akik jártasak az ostromlásban, csatá-
 ban, s tényleg értik a különféle stratagemmákat. Az egye-
 temes politikai bölcsesség ettől a gyakorlati ágtól nagyon távol
 álló, úgy hogy találhatni akárhány értelmes, okos embert, kik
 a törökök politikai állapotát kitünően ismerik s arról tudnak
 értekezni, de ezzel a hadügy semmit sem nyer, mert ennél a
 cselekvés forog kérdésben, nem pedig, hogy emez vagy amaz
 a politikai ügy mint van a törököknél, hanem hogy kell ezt a
 csatát, azt az ostromot ezen, vagy azon a helyen, ebben vagy
 abban az időpontban előnyösen elrendelni, a katonaságot vezetni,
 mikép az egyes fegyvernemeket a körülményekhez képest
 beosztani avagy változtatni. Szóval, a ki a háborúban tanácsot
 akar adni, annak aztán képesnek is kell lenni, hogy tanácsát
 tényleg meg is valósítsa, ha t. i. úgy parancsolná a vezér.
 Mert gyakran megesik és szerintem úgy is van az rendiben,
 hogy ha a vezér elfogadhatónak tartja egy becsületes hadi
 embernek a tanácsát, ellátja ezt a szükségessel, mely a siker-
 hez megkívántatik, s ha már most a tanácsadó személyében
 ügyetlenséget tapasztal, nem maradt el a büntetés. Ebből
 kitünik, hogy minden tanács, minden impressio a vezértől ered,
 aki tanács meghallgatása nélkül is teljes joggal intézkedhetik.
 A többieknek nem szabad s nem lehet nélküle eljárniok.
 Eddigelő megesett az ellenkező is, mert gyakran egyik azt
 parancsolta, amit a másik megtiltott, ha valami sikerült,
 mindenki maga akart lenni a vezér, a becsület okáért, ha hiba
 történt, akkor senki sem cselekedte. *Fenségedet a sok tanácsos,
 s a kevés munkás ugyan rosszúl szolgálák ki.*¹⁾ Adja az isten
 csak hallgatna egyenesen a saját nagyértelmű fejére és lovagias
 kedélyére, s bocsássa el füle mellett, a mit tisztei német vagy
 magyar módra tanácsolnak, hogy tegye. Tartson meg maga
 mellett legföljebb két értelmes, pártatlan embert kikkel a dolgot
 meghányja s erre rögtön következne a kivitel, nincs benne
 kétség, hogy egészen másképp folya a dolgok sora. Egy isten,

¹⁾ Ez a bátor hang, a mi megkapja az olvasót.

egy hadvezér legyen. A rómaiak egyszer két vezért rendeltek Paulus és Terentius Varro consulokat, a Cannaei veresség következett belőle a dolgok rendjében fekszik, hogy két nap nem süt az égen, s két vezért nem bír el egy sereg. Miksa főherceg, az én kegyelmes Uram Horvátországban tudni illik olyan rendszabást tartott, hogy tanácsosait katonákból állítá össze, a határozat jogát pedig magának tartotta fenn, ugyancsak belátása szerint egyet, kettőt felszólított, meghallgatá véleményöket s a melyik legjobb volt, azt attól az órától fogva katonai hatalmával megvalósítá, mint a maga nézetét. A vezér kötelessége sokak tanácsát meghallgatni s egyedül határozni, parancsolni, uralkodni a főbbeken, középszerűeken s az alattvalókon. Ez vala nézete a haduraknak minden időben. Ami hadi biztosokat, avagy legatusokat illeti azok legalább értelmes emberek legyenek, akik az előkbe terjesztettek felett ítélni tudnak licet ipsimet invenire agenda non valeant.

Negyedik ok a félnétség s a szerfölötti óvatosság, hogy mindent nagy tanácskozással akarnak kimeríteni a legapróbb részletekig, s nem gondolják, hogy a jó isten meg a szerencse is számot tesznek a háborúban, ha csatára kerül a dolog, hiszen lehetetlen mindent kifürkészni, hogy a hadi eshetőségek semmi körülmények közepette ne járjanak veszélylyel.

Ha a vezér a maga rendi és módja szerint megteszi a kötelességét, bátran, friss erővel váltson neki, a többit bizza a jó Istenre, mert a tapasztalás bizonyítja, hogy a hirtelenséggel való elhatározás jobb, mintha a sok tanácsnak se vége, se hossza, igaz is azért: Sors domina campi, a szerencse királynője a csatatérnek. Katona dolog a meggondolt cselekedet, de asszony dolog a túlságos félnétség. Bizony, ha N.-Sándor, Pyrrhus, Julius Caesar, a Henrikek, az Ottók, I. Miksa s egyéb neves emberek ide oda mérlegelték volna a legapróbb körülményeket, bizony nem győztek volna annyiszor, hiszen eleinte vállalatok hihetetlennek látszék s csak merszőkkel állott elő a kedvező siker. N.-Sándor negyven ezer emberrel hódoltatta be egész Ázsiát s Dariust, ki tizenegyszer százezer katonával jött ellene, nyílt csatában megverte, ezt ugyan egy vezér sem találja lehetségesnek s mégis sikerrel járt, mert mindenki derekasan támadt. Ugyan ki tanácsolta volna Julius Caesarnak, hogy alig pár ezer emberrel Rómával s a világ uraival fölvegye a harczot, mert, kockát vetett s nyert, a sors mellette döntött s ő lett a világ ura. Tekintsünk végig Rudolfnak a győzedelmes római császárnak ütközetein s azt látjuk, hogy tizenkétszázan, tizenegyezer törökkel, tizenhétsháromezerrel, tizenegyezerrel, kétezer tizenháromezerrel, háromezeren tizenhatezerrel, 6000-en 18000 törökkel ütközének, így történt ez

81-ben Szikszónál, 88-ban Sárkánynál, 87-ben Szigetnél augban. 93. jul-ban Sziszek előtt, 93. octoberben Fejérvárnál, 94. máj. 1-én Hatvan előtt stb. s a kis vitézi csapat megállván helyét, az ellenséget teljesen leverte. Azért mondja egy római császár Tacitusnál: inkább szereti a véletlenül adott szerencsés jó tanácsot, mint az okos de túlságos óvatosságot. S bizonyára ily nagy fontosságú hadi ügyekben, melyek nemcsak az emberi okosságtól, hanem az isteni gondviseléstől, vagyis szerencsétől függenek, rendesen megesik, hogy épen akkor, mikor túlságos biztossággal és mesterséges számítással mindent rendben vélünk, kútba esik a siker, mert az Isten s a jó szerencse is részt akarnak venni belőle. Azért az eredményt senkisémm tudhatja előre s a hirtelen mozdulattól, a közvetlen szemlélettől sok olyan függ mire sem Solon sem a csaták nagymestere Pyrrhus nem gondoltak volna. Így magyarázható, hogy ezekben a magyar hadjáratokban csapatostúl pusztúl a katonaság, azért mert túlságos bölcseséggel semmit sem akarunk veszíteni.

Röviden: Legyünk gondosak, de nem félénkek. Jó tanácscsal, érett megfontolással készítsünk elő mindent, de félénkséget ne ismerjen a katona szíve. Néhai boldogemlékű Ferdinánd ő császári fölsége atyai indulattal viseltetett Magyarország iránt és sokat koczkáztatott birtokáért, de mert nem állított síkra tetemes sereget, mely az ellenséggel nyíltan megütközék, a sokféle csapattal nem sokra ment.

Ab universalis semper totius itur, a fődologtól függ mindig az egész dolog. A legnagyobbat kell megkoczkáztatni s egy nagy csatára irányozni minden törekvést, mint azt nemcsak a józan ész, hanem a győzedelmes nemzetek példája is mutatják.

Ötödik ok a tanácsosoknak sokfélesége, hogy nem maradnak a tárgy mellett, hanem kiki mást cselekszik a vezér tudta nélkül, ami rendkívül káros, hisz állandóság minden dologban kívánatos és meghozza a maga gyümölcsét. Esztergom előtt legelőbb a szőlők felől kezdtek lövöldözni, majd ezt a megostromlásnak kitett sánczot elhagyják s a rácsváros felől kezdik, erre következik a sz.-tamáshegyi őrház ostroma, s így annyi-féle sánczot hánytak, hogy a várnak magának nem ártottak. Az ágyúkkal sok port és golyóbist lövöldöztek, pedig mindezt az ostromra kellett volna tartogatni, nem pedig arra a pár törökre, a kit véletlenül megpillantottak. Később elbánhattak volna por s golyó nélkül is velök. Mindennek oka az ambitio, kiki láttatni akar s a köznek árán óhajtja művészetét kipróbálni.

Hatodik ok, az a nagy engedetlenség, mely minden német hadi rend ellenére a háborúban nagyban érezhető vala s az oly káros szétzüllésnek fő oka. Láttam, hogy ő Fensége gyakran

mégparancsolt valamit s biz annak eleget nem tettek. Az ezredes (nem mindnyájan, hisz kötelességtudó mindig akadt) megparancsolja alantásának az alezredesnek, ez a kapitánynak, a kapitány a zászlótartónak, a zászlótartó az őrmesternek, s így tovább mindaddig, míg ahoz érnek, ki a legalsóbb lévén, már nem parancsolhat senkinek. Ha meg ütközetre került a dolog, a vitézi gerjedelem csakhamar ellankadt, tudatában lévén, hogy nincs se fej, se illető ezredtörzs, se rend. Megegett gyakran, hogy lovasok és gyalogok közül néhány előljáró absentálta magát s így nehézségek támadtak, mert a katonák csak a magok ismert előljáróiknak akartak engedelmeskedni, így aztán elmúlt az idő, elszalaszták a jó alkalmat, az ellenség neki bátorodott, míg a mieink megfélemlédének. Vagyis hadi fegyelem és rendtartás teljesen elüt a polgári rendétől, s ha nincs meg, jobb, ha a vezér oktalán állatokat, mint esküdt katonákat vezényel. Ezért olvassuk, hogy a régi görögök, rómaiak és németek zendüléseket és fegyelmetlenséget halállal büntetének, ezzel csak kötelességet teljesítettek, hisz egy vezérnek tömérdek a teendője, s ha alárendeltjei nem viseltetnek iránta engedelmisséggel, mint védelmezze a haza jogát s becsületét, mikép előzze meg az ellenség álnok cselvetéseit? Ezért van az, hogy csak egy s nem kettő, vagy három a vezér, mert ha hirteleniben csatára, vagy az ellenséggel összetűzésre kerül a sor, a vezér minden ellenmondás kizárásával parancsol és rendelkezik, megszabja mit csináljon a sereg, s ne is vitatkozzék vele senki, hogy miért történik ez, vagy az, hanem az a jelszó: engedelmeskedni (obedire) s mint a nemes Fronsperger mondja: Nyisd ki a szemed, szorítsd össze az öklöd. (Die Augen auff, die Fauste zuthun) Ha akad is valaki, aki azt hiszi, hogy jobban érti a dolgot a többinél mégis a vezér akarata és parancsolata dönt, mert csak ő tudhatja, miért teszi ezt vagy amazt, s csak neki van meg az a hatalma, hogy igazán helyreépíthetja az esetleges fogyatékokat.

A mi illeti a jelen hadi állapotokat Ő Fensége irányában oly csekély és kicsi az engedelmisség, hogy az a pár ezredes és főtiszt is azt cselekvék, a mi nekik tetszett s nem a mit parancsoltak. Ennek csak az lehet az oka, hogy néhányan közülök vezényeltek, kiket pedig nem illetett s parancsolgatott, a mi kárára volt az ügynek. Mindennek egy fejtől kell eredni, de ennek aztán okosabbnak is kell lenni a többinél együttvéve, hisz tőle ered minden kezdeményezés, ő válogatja s rostálja meg a tanácsot. Néhány ezredes minap egyenesen ellenállott Ő Fenségének, nem akarván az ellenséggel megütközni, ezeket régi jó hadi szokás szerint azonnal el kellett volna távolítani a táborból s állásoktól megfosztani, mint olyanokat, kik haduro-

kat elhagyván, kötelességöket nem teljesítették, s ez a szigorúság használt volna mert egy ezredes százszor is meggondolja, mielőtt ott hagyja a rábizottakat. Bizonyára igaz, hogy valamilyen a családapa engedetlen háznépével nem mehet semmire, azonképp a hadvezér is annyi ezerrel csak úgy tehet valamit, ha egy emberként engedelmeskednek támadásban, védelemben. De elég annyi, a dolog a józan ész, a tapasztalás, a katonai fegyelem és rendszabás tekintetében oly világos, hogy a görög vezérnek és királynak Agamemnonnak a költőnél olvasható szavait idézzük, melyeket az akaratoskodó fejedelmekhez intézett: Ne legyen sok úr csak egy a király.

A hetedik ok a csapatok különös elosztásában rejlik, hogy soha sincsenek együtt kezdettől fogva, hanem most jön egy ezred, most egy zászló alj gyalog (knecht) s ha a többi bevonul, ezek vagy kidőltek, vagy elhaltak, vagy a mi legtöbbször történik elszökdöstek, úgy hogy a vezér, a mint mondani szokás embereivel nem tud zöld ágra jutni. Ő római császári fölsége ezen a nyáron majdnem kilencz ezred gyalogost vétetett föl zászló alá — a főtisztekről itt nem szólván — s ha ma végig nézünk a seregen nem találunk 4000 embernél többet, pedig kezdettől fogva 36000-nek kellett volna lenni. S mi az ok? Hogy nem egyszerre mozgósítják a tömeget, hanem egyenként küldik a csapatokat, ebből aztán az következik, hogy a jelenlévőket folyton szolgálatban tartják, nincs felváltás, ezért sokan türelmetlenkednek s megszöknek, néhányan elesnek, nem kevesen sokat kellvén nélkülözniök meghalnak. Világos tehát, hogy a vezérnek a lehetőséghez képest kezdettől fogva össze kell tartani hatalmát s teljes erejével rá vetni magát az ellenségre, így aztán együtt marad a nép s vezérnek Lindig kezénél vannak emberei, kikkel csatát állhat s ostromoltathat s nem kell neki egyes vállalatait, mint Esztergomnál is történt, elhalasztani. Itt ugyanis sok ostromot. gyalogság hiánya következtében a kellő alkalommal elmulasztottak, mindig néhány napba telt, míg új legénység érkezett, a szerint, a mint ez, vagy amaz ezred állott készen, mi nagyon rontott rajtunk. Ha az összes ezredek együtt lettek volna kezdettől fogva, az ostromokat egymás után lehetett volna intézni, míg az ellenállás végre is csak megszünik. Nézetem szerint kevesebb ember ment volna tönkre, mint így, mert azt tanítja a tapasztalás, hogy a mi német katonáinkat Magyarországon nem ostromok és csaták fogyasztják, hanem a hosszas, bűzös táborozás. S ez nagy baj, tekintve a teendők sokaságát, s hogy mily kevés történik ennyi idő alatt.

A nyolczadik ok a német gyalogság nagy hiánya, minek következtében sok ostromnak és egyéb megrohanásnak abba

kellott maradni. Hogy a török sept. 8. bevehette a dunai sánczot az csak a német gyalogság hiánya következtében eshetett meg, mert lovassággal nem lehetett közel férni, gyalogságunk meg nem volt. De azt mondhatná valaki: Mire való annyi német gyalog, mikor a török ellen amugy is kevés hasznokat lehet venni? Felelem: Ezek üres szavak, mert a józan ész s a tapasztalás bizonyítja, a legnevezetesebb csaták tanuskodnak arról, hogy a harczias, győzedelmes népek hatalmának s hadművészetének magva egy jól begyakorlott gyalogságban állott. Ezt tanítja a szt. írás a zsidók háborúiról, ezt a görögök régibb s újabb történetei, azt a rómaiak, németek, spanyolok, angolok, németalföldiek példái. E népeknek sohasem volt nagyobb számú lovasságok, egy ezred (legio, phalanx) mellett sohasem volt háromezernél, legföljebb ötszáz lovasnál több beosztva, azokat is csak üldözésre, míg a gyalogokat igazi csatázásra alkalmazták. Sőt még a mi időnkben is, 50—60 évvel ezelőtt V. Károly a győzedelmes és jámbor emlékezetű császár a gyalogságot maga vezényelte a csatában és számos győzedelmet aratott. S valójában nincs állandóbb, mesterségesebb és nemesebb hadi nem a gyalogságnál, melynél ezelőtt fejlődnek és urak, nemesek és nem nemesek egyaránt szolgáltak. Ma azonban mindenki lóra akar ülni s ez a veszedelemnek egyik oka. Hát a rómaiak s a görögök s néhány száz évvel ezelőtt (nem szólok az újabb ütközetről, mint a Pavia és S. Iventia mellett) a németek nem százezernyi gyaloghadakkal (csak Attila idejét kell említenem) vívták e Isten segedelme után önerejeből szerzett diadalaikat, hát miért ne történhetnék meg ez ma is az örökös ellenséggel, e török vérebekekkel szemben is? De erre azt mondom: a török nem áll helyt, s a gyalogság lassan mozog. Felelem: Ha fut az ellenség, a csata meg van nyerve, üzzed a lovassággal s ne bontsd meg a jól begyakorolt gyalogság hadi rendjét. Ha az ellenség vissza fordul, állj ki vele, mint előbb, akkor kopjáival nem éri a zsoldosok hosszú dárdáit (ezek helyes kezelésében rejlik a mesterség), a lövészeknek meg, ha jól vannak fölállítva, meg épen nem árthat, ezek szünet nélkül lődözhetnek; nekem egy ezred jól felállított gyalogos van annyi, mint négy ezer lovas, ennek urát, én mint kora ifjuságom óta a hadimesterség tanítványa, akár mikor megadom. S ha régen is így volt, miért ne legyen ez hasonló körülmények között most is úgy?

A mely rendet követték a görögök phalanxaikban, a rómaiak legióikban, azt hoztuk be mi németek és svájcziaiak a mi ezredeinknél. S ha Nagy-Sándor 40,000 emberrel 1.100,000 embert (900 ezer gyalog 200 ezer lovas) verhetett meg s legyőzhette Perzsiát, miért ne tudnók mi németek is félannyi, vagy

még kisebb erővel megverni a törököt? A rómaiak négy ezreddel, vagy legioval hat annyit, vagy még többet legyőztek. S mi volt az oka? Mert a hadi mesterséget tanulták, s hozzá a Campus Martiuson (a görögök az olympiai bajvívásokban, a németek a négyévenkénti, sajnos, hogy abbanmaradt, tornajátékokban) gyakorolták övéiket, mert senki sem születik a hadi mesterségre, s a mit valaki nem tud, azt a kicsi Jánosnak csakugy, mint az öreg Jánosnak meg kell tanulni. A mi parancsoló tiszteink azt hiszik, hogy nagy dolgot művelnek, ha csatarendben, szakaszonként sorjával felvonulnak, hisz ezt bármely paraszt is megcselekedheti. Egyéb is kell a tánczhoz egy pár piros czipónél. A gyalog és lovas csatarend különféle fajai az ellenséghez mérve, időhöz s helyhez — a szerint, hogy sík, vagy keskeny a terrenum — alkalmazva állítandók föl, hogy minden katona nem csak az ellenségben tudjon kárt tenni, hanem magát s bajtársait egyuttal meg is védelmezhesse.

Mert minden valamire való seregnek úgy kell szervezve lenni, hogy egy részt védelmezze magát, más részt meg hogy támadja az ellenséget. Az elsőt megadja a hosszú lándzsasor (ösi előkelő derék egy felállítási védő rend) a másokra a csővel és szuronnyal (hegyes tör-rapier) főszereltek adják meg. (Egy jó szurás felér tíz vágással, junctim kell sebesíteni.) A lövészeket a karokhoz hasonlíthatjuk, a lándzsásokat magához a testhez, egyik, a másik nélkül holt dolog, mint az egy más értekezésében bőven kifejtém. Ebből azt következtetem, hogy a mi német gyalogságunkat, a török ellenséggel szemben, nyílt csatában igen jól lehet alkalmazni, csak hogy begyakorlások s az kivántatik, hogy értelmes, lelkes vezérok legyen, ki nemcsak vezényli őket, hanem elejétől fogva előnyös csatarendben tudja állítani. S ha a régi most már majdnem teljesen feledésbe merült hadimesterséget nem elevenítik fel újra, félő vagyok, hogy a lovassággal s az egyéb német s magyar parasztnéppel nem sokat igazíthatunk, mint a hogy eddig szemmel láthattuk s egyébként a dolog természeténél fogva nem is történhetett.

Ennélfogva nem helyesen cselekszik, aki ő római császári főségének sok lovast ajánl, gyalogot meg éppenséggel nem, hanem sok gyalogost s kevés lovast kell javaslatba hozni a régi hadi nemzetek példájára, kik oly gyors mozdulatu ellenféllel állottak szemben, aminő a török nem volt s nem lesz. Nem szaporítom hát a szót, mert magától világos e dolog s a remek dícséri mesterét. Huszonöt ezer német gyalogos (ez öt ezredet tesz régi német rend szint, s ha valami derekasat akarunk végbevinni, az ezredeknek és zászló aljaknak erőseknek kell lenniök) öt ezer fekete lovas, oldalvást két ezer karabélyos lovas támadásra, aztán elővédkép nyolcz ezer magyar huszár

s négyezer magyar hajdú a lovasok közé helyezve oly tekintélyes, derék sereg, mellyel a vezér bátorságosan fölveheti a harczot kétszázezer, vagy ennél is több török ellen s emberi előrelátás szerint meg is állja helyét. Ez nem szokatlan dolog hanem gyakran megtörtént, csak a németek nem szólhatnak efféléről, mert sohasem kísértették meg. Pedig hogy ez megeshetik, arra értelem s tapasztalás megtanítanak. Csakhogy abban rejlik a dolog veleje, hogy a csatarendet, a föl- és elvezénylést, a pór csapatok s egyéb kellékek alkalmazását helyesen kell elrendelni, hogy a sereg semmiben fogyatkozást ne lásson s kiki jó rendben szívesen s örömmel tegye kötelességét.

Miféle csatarendeket kelljen a török véreb s támadásai ellenében alkalmazni, arról majd egy más értekezésemben adok számot. Most egyebekről szólok.

IX. FEJEZET.

Mikép szervezhetne ő római császári felsége az ő saját örökös tartományaiban egy tekintélyes számú, derék gyalog hadat, s állíthatná minden kellő alkalommal síkra.

Mindenkor találkoznak leleményes fejű emberek, kik mindenféle új találmánnyal állnak a római császári felség elé, de azért eddig még egy kísérlet sem vált be s halálos ellenfelünknek még egy sem ártott. Ezért az efféle képzelődés elvetendő, elméletileg ugyan sokat lehet erről beszélni de tényleg hamis a mesterség. Mindig az egészet kell szem előtt tartani, azzal aztán el lehet valamit érni s a régi böcs hadi rendet, mely elenyészett újból ki kell fejleszteni. Ezt pedig csak úgy lehet megcselekedni, hogy az eddig jobbadán mesterlegényekből álló, gyakorlatlan gyalogság helyett derekas hadat szervezünk mely az eddiginél különb lévén, minden időben s gyorsan mozgósítható s elküldhető.

Mint hogy a szomszédos osztrák tartományok emberben bővelkednek, nem kérdés, honnan vegyük a legénységet, hanem mikép kell őket jó régi szokás szerint gyalogok módjára betanítani. A megszabott szemlék (lustra) gyermekjátékok s tekintve a régi szokást, ebben a formában elvetendő, hanem egy hadi mezőn vagy hadi helyiségben hajtandók végre ő császári felsége ezenkívül minden ország tehetsége szerint megállapíthatja a toborzandók létszámát, mely mint törzse a seregnek kiképeztetvén, bármely időben kész legyen a felvonulásra s emberi számítás szerint mérközhessék az ősi ellenséggel. Ez okból törzsképen kezdetben minden ország a következő számban állít csapatokat:

Cseh királyság	4000
Alsó és Felső Ausztriai főhercegség	3000
Morva örgrófság	3000
Szilézia	3000
Stájer hercegség	2000
Karinthia főhercegség	1000
Krajna hercegség	500
Tyrol hercegi grófság	2000
Görccz grófság	500
Magyar bányavárosok	1000
Szepesi német városok	1000
Összesen	21,000 ember,

Ezeket szabad toborzás útján kell összehozni, azután évenként rendszeren (különben minden cselekvésünk a hadi téren kárba vész) bizonyos időben, öt, vagy hat napon keresztül gyakorolni s naponként különféle ágakban kell oktatni, jelesül, hogy kell őket felfegyverezni s nem a köznek rovására ellátni, honnan a fegyvert s a védő eszközöket venni, azt jó eleve nemcsak szóval, hanem tettel is megakarom bizonyítani, s erre nézve egy eleddig még nyilvánosságra nem jutott értekezést irtam. Adja az isten, hogy semminémű vállalatba ne fogjunk a köznek s a hadi mesterségnek szemmel tartása nélkül.

Ezzel a 21,000 emberrel, 4000-vel számítva 21 ezredet lehetne talpra állítani, a mi 84 ezret tesz, s ezeket minden lehető alkalommal lehetne használni akképen, hogy az említett 21,000 főnyi törzs sereg nemcsak ideiglen, hanem állandóan s a lehetőség szerint használható legyen.

A lövészeket illetőleg megjegyzem, hogy én nagyon csekélyre becsülöm őket, mert kis mesterség egy puskának az elsütése s ma napság ezt már minden paraszt meg tudja cselekedni. De fegyelmet tartani s a puskával úgy bánni, hogy tizet is lőhessen vele, míg a másik, a ki hevesen támad, egy tüzet, ez azt mondom a hadi művészet java része. Jól jár, ki ezt helyesen alkalmazza.

Nincs kétség, hogyha ő római császári felsége a föld-népét ily módon oktattatja be, sok tonna aranyat takarít meg vele, az országot megkiméli a hosszú és ártalmas mustrálástól s aztán nem is lesz emberben és gyakorlott hadi népben fogyatkozás. Ezzel meg is van oldva az a kérdés, hogy mikép kell a nyílt csatához az embereket összehozni, s biztosra vehető, hogy senki sem fogja megczáfolni, lévén ez ügy életre való, a régi hadi szokásnak megfelelő s azt véljük, hogy a szeretett hazának is szolgálatot fog tenni. Nem mondom én egyebet, mint azt, hogy a munka dícséri mesterét s vállalom mindannak

keresztül vitelét, a mit másoknak javallottam. Erre azután mondhatná valaki, hogy nagy hamarsággal ajánlgatok s csak azt akarom, hogy ne sajnáljuk csatában s ostromoknál a népet, ez pedig zsarnok eljárás. Azt felelem, hogy nem a veszteség számát, de a győzelem keltét köll szem előtt tartani, s ha el is fognak majd nehányat, abban nem hibás a vezér, ha jól s nem hinárba vezette embereit. Hogy pedig többen a fejöket hagyják ott az nem keresztény ellenes dolog, hiszen hivatásoknak lelkiismeretes teljesítése közben éri őket a halál. Bizonyítja a tapasztalás, hogy túlkiméletből vezett el sok katona. Hogy Magyarországhban csapatostúl pusztult a német gyalogság az annak az eredménye, hogy túlságos óvatossággal fogtak a dologhoz s a néppel, mint mondani szokás, spóroltak. Vezesd őket egyenesen az ellenségnek, tedd azt, a mit egy értelmes, lelkes vezérnek tenni kell, s meglátod, hogy embereidet nemcsak az ellenség rovására tarthatod fenn, hanem minden dologra készen találod, meggazdagodnak majd a zsákmányból s urai lesznek a csatatérnek. Elvem az, ha hadviselésünket nem alapítjuk az ellenség megtámadására, akkor a kár nagyobb lesz a haszonnál, mint azt évszázak tapasztalásai bizonyítják. Más alkalommal említém, hogy néhány ezer németet ugyancsak hasonló öltözetben a magyar gyalogság közé kellene beosztani s nem kétlem, hogy jól ütne ki a dolog, ha a sok fej egy jó vezérnek megadja illető hatáskörét. Ha ő római cs. felsége a török zsarnokkal főbenjáró hadat, föld- és nép foglalót akar viselni, nem az eddigi mód szerint kell azt viselni, mert az csak ront a dolgon, hanem más eszközöket kell használni, melyek nemcsak hatásosabbak, de könnyebben érik el a cél. Mert mindenütt komoly hadi szellemnek kell uralkodni, s ha ez hiányzik, jobb ha meg sem kezdjük a háborút. Ha nekem valaki a török hatalmával s erejével hozakodik elő, az vegye észben, hogy aunak zsarnoki és rabló uralma nem állhat meg, hanem tetőpontját érvén csakhamar eléri végét.

Nem lesz hiba a pénznek sem, ha csak jól mennek a dolgok s nem töltünk henyéléssel sok hónapot. Akkor a török nem állhatja meg a helyét, tekintve az élelmezés nehézségeit s hogy neki négyszer annyi emberre van szüksége. Bizonyítja a tapasztalás, hogy a török sohasem húz ki nagy sok néppel két esztendő; azért a jövő évben nekünk virít a szerencse, sok derék ember kárpótolhatja magát káráért, csak fejénél kell megfogni a török bestiát s lehetőség szerint szüntelen verni.

Az előbb említett hadsereg rendje.

42—44,000 embert vettem föl tervezetembe, kikkel bármily erős támadást lehet megkoczkáztatni a török ellen s bárcsekély ember vagyok s nem tartom magamat nagy katonának,

mégis okulás czéljából előadom szerény nézetemet, hogy más magas állású személyek javítsanak a helyzeten s ez én szívemnek a közjó öregbitésére irányzott ohajtása is beteljesedjék. S minthogy 42000 embert akarok csatarendbe állítani, legelőbb néhány szabályt kell megállapítani, melyek nélkül jó vezénylet nem lehetséges.

1. Először ha egy hadosztály (értsd az egész harczenetet, előcsapatostól) az ellenséggel szemben van, a másiknak pihenni s nyugton kell állani, hogy az előbbieket fölváltsák s mindenkor harczeraképes legénység legyen kéznél.

2. Továbbá nem kell a dolgot mindjárt elsietni, hogy az ellenséget meglankasszuk és szívósságunkkal zavarba hozzuk, arra kell törekedni.

3. Harmadszor csak akkor szabad a csapatokat a sorból elvezényelni, ha azok a tartaléknak helyet és tért adnak.

4. Negyedszer széles csatarendet kell felállítani s a német lovasokat fontos okoknál fogva egy csoportban kell az utolsó rendben felállítani.

5. A lövegeket a csatasor előtt kell felállíttatni, hogy az elő csapatok elvonulása után az ellenséget észrevétlenül nagy erővel meglepjék.

6. Ha sok a gyalogság, tanácsos azokat szekérvárral, vagy mint Mátyás magyar király tette vértésekkel (fekete német lovasok is megteszik) vetetni körül, hogy akadálytalanul jussanak a lövéshez. De eltekintve ettől a hadi rendet ekkép kell megállapítani:

Először is előcsapatként 6000 magyar huszárt küldenék előre, középtt ezer német lovas tennék, hogy ezek azután amazokat támogassák, s a németektől buzdíttassanak. A csatasor derekának kell a legerősebbnek lenni, középre én 2000 német lovas állítanék, jobbra két ezred gyalogost balra egy ezredet s azonfelül mindakét szárnyra 1600 lovas karabélyost a rohamokra rendelnék. A tábori tüzérséget a másik harczenontól akarom vezettetni és használtatni.

A harmadik harczenonalat képezze rajokba osztott lovas, ezek közeiben a magyar hajdúk s a két szárnyon egy ezred gyalogos s oldalvást ezektől négyszáz lovas karabélyos állíttassék fel, egyik csapat pótolja a másikat, hogy az ellenséggel szemben helyt álljon azt futásra s a csatatér elhagyására kényszerítse. A mi a futást illeti jól megjegyzendő, hogy sohasem kell az ellenséget az egész sereggel űzni, lévén a mi német népünk amugy is lassu s kiesvén rendjéből nem igen vehetni hasznát, azért ezt tegyék a magyarok s a lovas karabélyosok, a derék-sereg meg maradjon jó rendben s kövesse lassan az üldöző lovasokat, hogy a cselvető esetleg megforduló ellenség erős

támadóval lássa szemben magát, hisz van példa rá, hogy az gyakran önkényt megfutott, minket messze elcsalván, kihozta rendjükből s így ragadta magához a győzelmet.

Midezeknél fogva soha sem kell az ellenséget egy német mérföldnél tovább űzni, tekintve, hogy rendesen tekintélyes Don dardával, vagyis hátvéddel rendelkezik, melyet elrejt s az üldözőket ezzel rohantatja meg s megújítván a csatát, így győz. Ezt cselekedte Nikápolynál, Várnánál, Mohácsnál s egyebütt. De elég erről ennyi ezúttal. A ki az említett s ehez hasonló támadás módot elveti, annak vagy a felszerelést s a fegyvernemeket kell megváltoztatni, vagy pedig az egész hadi mesterséget hiábavalónak kell kijelenteni. Régtől fogva áll fenn ez a világ s ez hadi rend sok próbát, még pedig eredményel állott meg.

X. FEJEZET.

Nagyon szükséges a köznépet, gyalogságot szekérvárral, vagy pedig lovasokkal vétetni körül, mert lehetetlen, hogy a rendetlen gyalogság sokáig helyt álljon mert nem kerül mindjárt csatára a dolog, s az ide-oda futkározással nehéz a puskalövés.

Ez okból Mátyás magyar király mindig tartott néhány ezer vérttest és német lovast, kikkel a gyalogságot szekérvárként vétette körül, s így középre véve azt, szemben állott az ellenséggel. A lengyelek is nyílt csatában alkalmazzák e módot a muszkák ellen. Ennek az a haszna, hogy a gyalogság el nem széled, hanem az utolsó emberig megállja helyét, s így sokkal több kárt tehet az ellenségben.

A törökök manapság egy újfajta katonaságot alkalmaztak, melyet a magok nyelvén solak-nak (tábori csendőrség) neveznek. Ezeknek tiszte és parancsa, hogy ostromok és csaták alkalmával a háttérben maradnak s ügyelnek mikép harczol a sereg az ellenséggel s ha valaki szökni akarna, annak utána mennek s levágják, ekkép aztán elől s hátul fenyegetvén a halál veszedelme inkább választják az ellenség előtt való halált, mint hogy hátul barátaiktól ölessenek meg.

Látnivaló, hogy az ellenség e háborut komolyan veszi s ideje, hogy mi is már ügyet vessünk rá. A mi német rendünk és szabályzatunk parancsolja, hogy a megfutamodót bajtársa joggal lelőheti, azért szökéstől csatában nem kell tartani. De a közönséges, tapasztalatlan parasztemberrel óvintézkedés nélkül nem sokra lehet menni, mert különben hirtelen megfutna s megfélemlítvén a többit, általános futás következne, mint a hogy van is rá példa.

XI. FEJEZET.

E rendetlen hadviselésnek nyolczadik oka, hogy a szó s a cselekedet között sok idő szokott eltelni, mert gyakran csak napokkal később fognak a terv megvalósításához, ennek pedig nem szabad megtörténni, mert ez által minden szándék nyilvánvalóvá lesz s az ellenség előrelátással megghiusithatja vállalatainkat, így lessz aztán a sok tervezgetés a kivitel biztosságának a megrontója s hibát hibára halmozunk. Mikor Esztergomot akartuk ostromolni, azt, néhány nappal előbb már mindenki tudta a táborban, az ellenség készült rá s mi huztuk a rövidebbet. Nincs mit csodálni, hogy sokan kivonták magokat az ostrom alól s néhány parancsnok is elmaradt. Arra kell nézni, hogy a megállapított tervet azonnal kövesse a kivitel, Móricz szász választó szerint szónak és cselekedetnek egy kalap alatt kell ülniök, azért a hadi tervezgetést nem szabad kikürtölni, különben mit sem érünk el velök.

XII. FEJEZET.

Kilenczedik ok a szószátyárkodás hogy az ellenség irányában felmerülő szándék nem marad titokban. Hallottam már nyilván tárgyalatni oly dolgot, melyet a vezéren kívül senkinek sem lett volna szabad tudni. A közönséges katona ne törődjék a közügyekkel, csak arra legyen ügyelettel, hogy az ellenséggel szemben tisztességgel s vitézül állja meg kijelölt helyét. A parancsnokok is csak kivitelök előtt értesüljenek a teendőkről. Azért az legyen a szabály, hogy a határozat s a sok terv közül egynek a megálapítása a vezér tiszte, beleegyezése nélkül nem szabad végre hajtatni semminek.

XIII. FEJEZET.

Tizedik, hogy hanyagok vagyunk a megváltoztatásban, hogy t. i. a had- és fegyvernemet nem alkalmazzák a hadviseléshez, hanem megmaradnak a mellett, a mi nálunk németeknél, Németalföldön és Franciaországban helyén való, de e prédáló barbár ellenséggel szemben sokban módosítandó, így például: ha Németországban, vagy Franciaországban egy ostrom van napirenden, az ellenség annál a helynél van, melyet az ostromlók tüzelvén, a résen át be akarnak törni. Erre teljes hadirendben vonulnak fel a csapatok, beléje lőnek, mindaddig mig azok meg nem futnak s a külső félnek nem engednek. Ez itt a természetes hadi szabály. Másképp áll azonban a dolog a törököknél, ezek tisztesség legyen mondván, mint a disznók hevernek a viárkokban s nem láttatják magukat a falrésen, hogy ha aztán a mieink nagyon közel jönnek, csak akkor mozdulnak s ugyancsak szorgalmasan használják a mi kárunkra puskáikat.

A többiek szétszórva a mellvédek mögé rejtőznek s a mi csatarendben csöndesen álló hadunkra bámulatosan lőnek, így pusztult el a legtöbb ember. Ebből látható, hogy sokkal jobb az összelőtt falakra törni, - a távolból való tüzelésnek amugy sem lévén foganatja — mint hadi rendben sokáig csöndesen állani s ólmot s port hijában vesztegetni. Ezért a fegyverzetten is kell változtatni, mert nem a lövészeket, hanem az alabárdosokat és kardosokat kell előre küldeni, (miután t. i. beértek a várba) kik folyton viaskodhatnak az ellennel míg a többiek utánok jönnek. Egy puskás azonban a maga nyomorúságos oldalfegyverével sajnos rögtön elveszett, s nagyban árt a mi német állhatatosságunknak. Mihelyt megtette a maga lövését, nincs már módjában a töltés s elveszett.

A mi egyebeket illet, azokról ezuttal szándékosan hallgatok, okos ember kevés szóból is ért.

XIV. FEJEZET.

Tizenegyedik ok a büntetlenség, hogy a resteket és gonoszokat nem büntetik, a tisztos és jámbor vitézeket nem jutalmazák. Már mindenkinek nagy névvel kell bírni, pedig ezzel nem használnak a közügynek, mert Nagy és Kis Jánosnak egyaránt csak két keze két lába van. A különbség a fejben és az értelemben van. Jól jár az, aki másnak érdekében tud a csatamezőn megállni s tudja a diadalt kivívni. Már addig jutottunk, hogy többé nem a tisztre, hanem a személyre tekintenek. S ha valaki büntetést érdemel, soha sincsenek hijával a mentegetődzésnek, hogy az illető hirén valamikép csorba ne essék. A ki az efféle hiábavaló kifogásokat tekintetbe veszi, valami nagy dicséretet nem érdemel. Szinán basa kevéssele ezelőtt, a saját édes fiát, a görögországi beglerbéget megfosztá tiszttől, mert egy sánczból kimenekült. Nálunk azonban vannak ezredesek és főtisztok, a kik húzzák zsoldjukat és semmi bántódások. Hallgatok erről, mert gyűlöletes a dolog. Én csak a közjót tekintem, s nem akarom az egyesek tekintélyét és érdemeit kisebbiteni. A ki szolgál, az szolgáljon s ez esetben csak hivatalára s ne a maga személyére ügyeljen. S ami nem méltányos egyiknek, a másokra nézve sem az, ha megtörténik, veszett ügy.

XV. FEJEZET.

Tizenkettedik ok, a tétlen táborozások, lustálkodás, s a kellő hadi szabályok követelte szükséges gyakorlatok elmellőzése. Vár ostrománál, minden negyed nap az egész népet egy csatarendbe kell állítani, szinleges csatákkal foglalkoztatni és gyakorolni, mert a mi időnkben a derék német gyalogság oly gyakor-

latlan, rendetlen és ügyetlen, hogy annak nem volt még párja, mióta Németország fennáll. Okait kifejtettem egyebükt. A hiba leginkább az ezredesekben és főtisztokban rejlik, kik vagy ügyetlen gyakorlatlan mesterembernéppel vonódnak föl, vagy magok is járatlanok. S a kik meg értenének a dologhoz, azok röstellik az időt és fáradságot, hogy embereiket a szükséges dolgokra megtanítsák, tartanak ugyan rendet, de ha komoly tette kerül a sor, a katonát járatlanságok miatt félsz fogja el úgy, hogy nem is merik fegyverüket az ellenségre fordítani. Így szüli a tudatlanság a félelmet, a félelemből meg így ered a futás. Senki sem születik katonának, hanem éppen mert a hadi szolgálat az életmódnak egy különös genusa s világi foglalkozás, azt a ki rászánja magát, belé kell oktatni, hogy megtanulja, a mit nem tud. S ha ez nem volna így (hogy erre mesterség is kell) akkor a régiek, jelesül a rómaiak a campus Martiuson, a görögök az olympiai versenyeken, a németek tornáikon s manapság a lustrákon (de ez csak gyermekjáték, s a hogy most rendesen cselekszik, bátran felhagyhatnának vele) nem fordítanak vala annyi fáradságot rá, nem is látták volna annyi fényes győzedelmökben hasznát. Nálunk németeknél azonban a régi dicséretes szokásokból sok már veszendőbe ment, és senki sem akar neki állni a munkának, a miért aztán a zászlók alatt sok az ember, de kevés a férfi, vagyis számra nézve sok a harcos, de tette aztán kevesen vállalkoznak. Ennélfogva, váltig beszélem s állítom, hogy a gyalogságot jobban kell begyakorolni. S ha ezt megteszik s mi nyílt mezőn csekély számban, de bátor szívvvel állunk a barbár ellenség elé, isten segedelméből s kegyéből az isteni gondviselés magasba viszi a győzedelmes sást s a kedves arany nap a sötét félholdat túlragyogja majd. A bátrakat segíti a szerencse, a félénkeket visszatolja.

De hová is jutottam? Az a propositiom, hogy a tunya, mitsem tevő táborokat fel kell eleveníteni s igaz hadi szokás szerint mindenkor gyakoroltatni szükség. S ebben nem csekély része van a színleges ütközeteknek s az ellenséges cselvetések természetéhez mért áltámadásoknak, mint azt a hírneves hadvezérek tényleg alkalmazták.

Ez okból nem helyes, ha a katonát a táborban elzárva tartjuk, hogy onnan elfelé ne portyázhassék, s csak arra szorítjuk, hogy a táborban maradjon, melynek nem az a rendeltése, hogy az ellenséggel való nyílt csatát s csetepatét kerülvén a katonát lehangolja.

Esztergom alatt ugyancsak tunya egy táborunk volt, hisz senkit onnan még csak mozdítani sem engedtek. Pedig jó lett volna a Buda és Nándor-Fehérvár közötti vidéket végig dúlni s a szegény rácokat feleségestől, gyermekestől s minden ingó-

bingó vagyonokkal elvezetni, hogy az ellenségnek ne maradt volna tanyája s élelme s a közbeeső városok és várak az említett jobbágyok szolgálmányait elveszítsék. Ha így történt volna, Szinán basa övével bizonyára nem kap eleséget, ennek legnagyobb része pedig Budavárából kerül ki, már pedig ez a rácztól s a szomszéd falvaktól szerevén be azt, a vezér rövid idő múlva eltakarodik.

Erre azt jegyezhetné meg valaki, hogy hiszen azok a szegény emberek is kereszténynek, azért a mieink legalább engedjék nyugton őket. Mire viszont azt feleljük:

Régi szabály, melyet a háborúban szem előtt kell tartani, hogy a minek, mint barát nem veheted hasznát, azt az ellenség se élvezze, vagyis amit mi nem kapunk, ne kapja meg az ellenség sem. Magyarország lakosai igaz, hogy keresztények, de mert a török veszi inkább hasznokat, ki kell venni az országból a lakosságot, mind addig, míg az ellenség ki nem takarodik, s azok aztán telepeiket megint elfoglalhatják. Ez okból egy országgal sem bírnak oly nehezen a törökök, mint Horvátországgal, mert a horvátok nem hódolnak hanem elfutnak. S ámbár oláhokkal¹⁾ népesítik is be, még sem bírnak velök, mert a mieink folyvást dúlják s írtják alattvalóikat, a miért aztán az ottani jól fizetett törökök kevésbé jómódúak a magyarországiaknál. Ez okból az a nézetem, hogy a jövő esztendőben az ellenséget foszszuk meg az élelmezhetés minden előnyétől. A törökök amúgy sem gondolnak arra, hogy készletök legyen, ez által s egyéb hasonló módokkal romlásokra lehetünk. Ily esetekben mindig a közre kell nézni s ha egyesek érdeke szenved is miatta, semmit sem kell elmulasztani, ami a czél elérését előmozdítja; az egyesek hamar kiheverik a bajt, csak a köznek s a hazának legyen haszna belőle.

Aztán az is nagy ok a mellett, hogy a tunya táborozásokkal felhagyjunk, hogy a hadi népet, kiváltkép a németeket a mindennapi hadi gyakorlatok útján tartsuk meg jó egészségben. Eddig a hosszas, táborigényes élet következtében több német pusztult el, mint az ellenség előtt, alig esett el ugyanis húszból egy. Esztergomnál a sok ostrom alatt vagy kétezer ember maradt a csatatéren, sokkal több áldozatot szedett a tétlenség, az éhség és szomjúság.

»A tábor gyakori változtatása s a rendes munka tartja meg jó egészségben a katonát.« (Crebra mutatio castrorum et ordinati labores militem retinent sanum) úgy mondja a historicus, s ez nagy igazság, bármit mondjon is valaki. Nem az ellenség, de a gyávaság öli meg a katonát. Nagyban téved, aki azt hiszi, hogy a sereg így egyenként pusztul el, nem ezt tanítja a

¹⁾ Értsd kel. vallású rácztól és czinczárak.

katonai tudomány és a tapasztalás. A tanács és a cselekvés egy anyának gyermekei, egy időben kell a kettőnek helyt állani, hacsak a cselekvést fontos okokból nagyobb előny és jobb alkalom adtára nem kell elhalasztani, de ez a vezér belátására legyen bízva.

Azért nagyon szükséges, hogy a táborhelyet gyakran és pedig lehetőleg tizenkét naponként a rossz levegőre s az egészségi állapotra való tekintetből változtassuk s ha nem is állnak nagy terek rendelkezésre, mégis mindig lehet akkora helyet találni, melyen tábort üthetni. Így cselekedték ezt s látták hasznát a régi vezérek. Szóval jobban cselekszi a vezér, ha hegyet hordat, vagy emel. sánczot és futó árkot s egyéb ilyféle hadi gyakorlatokat míveltet embereivel, mintha hosszabb tétlenségben tartja őket. Különben a magyar föld mocsaras talaja és salétromos vize miatt valóságos temetője a németnek. A bor sok helyütt, főleg Felső-Magyarországban meszes, azért támad ebből annyi heves betegség: kolika, a kéznek és lábnak megbénulása, amin aztán főntebb jelzett módon lehetne segíteni.

Azt mondhatná valaki ezekután, hát a hadvezér medicus is legyen? Ő katonáinak ura és atyja — felelem én — azért köteles, hogy javokat és jóllétöket előmozdítsa, amint azt jóra való királyok és vezérek mindenha cselekedték.

V. Károly császár — amint Jovius írja — 1532-ben Afrikában csak a németeknek adatott bort, hogy egészségökben megtartsa. A spanyolok és olaszok csak vízbe márthatták a szájokat. Mikor Nagy-Sándor Indiába vonult szigorúan eltiltá katonáit a rossz víz ivásától. Nézzük csak Julius Caesart, Trajanust, Constantinust, az Ottokat, I. Miksát (csodálatosan nagylelkű, jámbor ember volt) V. Károlyt s a hű Frundsberg Györgyöt, hogy bántak katonáikkal általában s egyenként s akkor inkább apjoknak, mint uroknak kell őket neveznünk. Nálunk azonban oly nagyra van sokszor a kapitány is, mintha katonái nem is volnának emberek. O hány százat (ha nem ezret) lehetett volna e nyár folytán megtartanunk, ha a nyomorúlt, éhes katonáknak jobban gondjukat viselik. Magam láttam, mikor egy katona halálos betegen feküdt az út szélén s közel volt már kimúlásához, arra lovagol egy ezredes s meglátván a szegény embert, (ezredbéli volt) megparancsolja kíséző szolgájának, hogy húzza le a felső kabátját. Oh mi szörnyőség! Hol maradt a keresztény szeretet, az atyai jóindulat, melyet isteni s emberi jog kötelmül rótt ez ezredesre? De hagyján, mind a ketten meghaltak már, isten legyen nekik irgalmas.

Azzal végzem, hogy a tábor tétlensége pestis s hogy a parancsnokok, jelesül az ezredesek alárendelt katonáik iránt viselkedjenek atyai jó indulattal, a miért ezek is majd hüven

ragaszkodnak hozzájuk. Így szereznek rangjoknak becsületet s lesznek hasznára a köznek. Nagyon téved, aki azt hiszi, hogy ezzel újat mondunk, mert ez vajmi régi szokás. Ebből ítéljük meg a teendőket, hogy a közjónak szolgáljunk.

XVI. FEJEZET.

Tizenharmadik ok, hogy Fenséged és kegyelmes Uram nem sokat fordult meg a táborban, bizonyára udvari embereinek tanácsára, kik nem akarják fölélni ésszel, hogy a nagy urakat inkább segíti az ég, mint a közönséges embereket. A jó isten külön angyalokat rendelt a keresztény fejedelmek oltalmára, a kik hú társakként nemcsak utaikon kísérik, de bajtól és emberi támadástól személyöket illetőleg, erélyesen meg is védik. Azért, mikor V. Károly 1532-ben a tengeren találkozott a török kalózokkal s vezérként hada élén szembe fordult velök, udvari kísérei a veszélyre való tekintettel rátámadván, akképen felele: Ugyan olvastátok-e, hogy egy római császárt ellenség ölt volna meg, mintha csak azt akarta volna ezzel mondani, hogy az isten ily magas polczra helyezvén őt, nem is kétkedik megsegéllésén. S valóban! tekintsünk végig a nagyobb háborúk és ütközetek sorozatán, úgy találjuk, hogy nagy államfő ritkán veszté életét. Ha szerencsétlenség érte őket, az vagy nagy könnyelműségből, vagy egyéb okokból történt, mint például, mikor I. Ferencz francia királyt 1527-ben elfogták, vagy pedig mikor 1526-ban Lajos magyar király halálát lelte. Burgundi Károlylyal csak az történt, a mit eleve megjósolt magának.

Egész más jellegű ez a török ellen indított szent háború, mely magában véve is lelket önt az emberbe. Oly barbár ellenséggel van dolgunk, a ki számra nézve temérdek, de erejét tekintve gyöngé, úgy hogy komoly csatát nem is tudnak állani, s megfutnak, úgy hogy győznünk kell.

A vezérnek azért kell gyakran megfordulni a táborban, hogy alárendeltjeit nagyobb szorgalomra serkentse, katonáit féken s összetartsa, tudjuk, hogy *oculus domini pascit equos*, a kinek lova van, tartsa féken. A ki sikeresen akar harcolni, az törődjék fegyverével s a védelemmel, mert csak ekkép ismeri meg övéit a vezér és sokat meglát, a mit nem is gyanít.

Mithridates király (ha nem csalódom) katonáit név szerint ismerte, ezért a tulajdonságokért dícsérték I. Miksát és V. Károlyt, ezt a két nagynevű, győzedelmes császárt. Károly császár, mikor új ezredet, vagy zászlóaljat vezettek eléje, mindenikkel kezét fogott, igen gyakran nevökön szólítja a közkatonákat s azokat, kik emberül viselték magokat, további kitarásra serkenté.

Alig lehet azt az örömet leírni, melyet a katona érez, ha egy előkelő s nagy-lelkű fejedelmi vezértől vitézi dicsérő szót hall. Jobban esik az neki, mint a pénz s az ezüst. Ha aztán tette kerül a dolog s a vezér szóval s tettel serénykedik emberei élén, jóra való katona inkább meghal, semhogy vezére parancsát ne teljesítené, nem hiába monda a példaszó. Urget praesentia Turni.

Nem is képzelik, mily odaadással van a közkatona előjárója iránt, kire vagyonat, testét-lelkét minden javát bízta. Oly erős és természetes ez a ragaszkodás, mint a testnek egyes részei között s a fő között, a mely után igazodik a többi is, szívesen is engedelmeskednek, tudván, hogy mindez csak javokra szolgál.

Tekintve most ő fenségét Mátyás főherczeget, az én kegyes uramat, nyilván való igaz az, hogy bölcseségre, észre, nagylelkűségre tekintélyre s vitézi indulatra nézve közel s távolban nincs párja, mit is azzal toldok meg a magam részéről, hogy hadi dolgokban értelmesebb valamennyi tanácsosánál együtt véve. (?) Nincs is abban kétség, hogy minden jól menne, ha csak egy kissé több tüzzel (piu furioso) nagyobb szigorúsággal viselné a vezéri botot, s frissen s vigabban (mert a vezér kedve szerint igazodik a sereg) látna a dolgokhoz.

A mi a fejedelmi tekintélyt illeti, azt a táborban nem lehet oly aprólékos figyelembe venni, mint az udvarnál, eleven katonai szellem lengjen át mindent s cum liberali severitate et civili gravitate kell a tekintélyt fönntartani.

Sok vezér ily formán nemcsak régen, de még manapság is zsold nélkül is sok ezer embert tudott magához csatolni, és pedig akkor is számíthatott rájuk, ha szerencséje cserben hagyta s újra csatába mehetett velök. Tantum interest favore hominum praeclara virtutis opinione sustentari.

XVII. FEJEZET.

A tizennegyedik ok: occasionum neglectio et certarum horarum definitio, hogy inkább előre megállapított órákra, mint az esetleg kínálkozó kedvező alkalmakra halasztják a cselekvést, pedig ez politikai, kivált pedig hadi dolgokban nem célirányos dolog. Az alkalom — mint a költők leírják — gyöngéd, vak szűz, a ki nem lát, de a ki az okosról feltételezi, hogy megragadja. Ebből az a tanulság, hogy, magán ügyekben az órára nem kell ügyet vetni, ha ismerjük már egymás lelkületét, hajlamát, de a haza dolgában már másként áll a dolog, az ellenséggel akkor kell végezni, ha arra alkalmat ad, nem pedig csak akkor s abban az órában, melyet mi eleve kitűzünk. Ezért mondja egy böles: Non sicut sacrificiorum,

ita quoque consiliorum est certum tempus expectandum. Határozott napja van az ünnepnek, bizonyos ideje az evésnek és ivásnak, de tanácscsal alkalomadtán éljünk s ugyanakkor cselekedjünk is. Azon a vasárnapon, mikor Esztergom ellen nagy rohamot intéztek, délután mintegy 80 ember, németek és magyarok minden ellenállás nélkül a városnak a vár felé eső szegletbástyájára értek, süvegeikkel kézzel s lármával hívták társaikat segedelmül, annál is inkább, mert a sánczaikban heverő törökök nem is várták támadásokat. A bástyán négy sáncz is vala, melyet a mieink birtokukba vétén, a törököket kik a mellvédekről hevesen tüzeltek embereinkre, könnyen elkergethették s az ostromlókon nagyot segíthettek volna. De ez még hagyján, sokan látván e kedvező alkalmat, többen a táborba futottak segélyt kérendők, de mert a fő emberek nem voltak a táborban s az ostrom éjjelre volt kitűzve senki sem mert állásáról s a maga tunyaságából kimozdulni. Éjjel aztán megtörtént az ostrom mely sok emberbe került. Sokaktól hallám, hogy nappal inkább lett volna alkalom, és sok ezer bizonyíthatja, hogy nem ütött volna ki rosszúl az ostrom. A vezérek régtől fogva bizonyos zászlókat tűztek ki a táborban, melyekkel jelezték, mikor kell valamit rögtön végezni, egyik jelenté az ostromot, másik az ütközetet, harmadik az indulást, evést s így a többi teendőket, mindezeket nem bizonyos időre, hanem az alkalomhoz mérve tűzette ki a parancsnok. S valóban inkább vezet célra ez az eljárás, mert az alkalom a vak véletlen szülötte és annyi ezer között sokan nem jegyzik meg magoknak az órát s így nem engedelmeskedhetnek a parancsnoknak.

Nagy-Sándor három napig várt az alkalomra, míg Dariuszal megütközött. Az alkalmat nem lehet pénzen vásárolni, még kevésbé az elmulasztottat visszahozni, azért bölcs, a ki hasznát veszi az időnek. Megjegyzem azonban, hogy én az időnek pontos megállapítását nem vetem meg általán minden esetre, hanem csak oly esetekben, melyeket az alkalom szül. *Occasio est calva, qui arripit, dentatus illum habere digitos oportebit.*

XVIII. FEJEZET.

Tizenötödik ok az inordinata nummorum distributio, hogy nemcsak a rendszeresen megállapított fizetést hanem minden pénzt csak a gyalogosok közt osztanak ki. A lovas aztán beszélhet a lova felől, ezért lessz aztán éhség és futamodás, sokan szökdösnek, vagy éhen-szomjan vesznek. Nincs is ez az czredeseknek és kapitányok ellenére mert a szökevények zsoldja az ő zsebökbe foly, persze a kár ő római császári felsége kamaráját éri. Ez alkalommal azt a kérdést is megemlítem, vajjon ő római császári felsége a teljes három hónapi zsoldot

tekintet nélkül a harczosok létszámára — t. i. jelen vannak-e mind? — fizesse-e? Régi német szokás: a lustra és jelenléti sorjegyzék bizonyítja, hogy mennyire esztelen eljárás, hogy az ezredes és kapitány tegye el a nem őt illető zsoldot, vagy éppen az elhaltét vagy elbocsátottét is, hiszen nem ő áll őrt, nem ő menetel, s mégis egyszerre akar ezredes, kapitány és közember lenni. Azt mondom én, hogy nincs ebben semmi értelem s mégis sajnos, hogy nagyon sokszor megesik ő római cs. felségének s a közhazának kárára. S mi okból? Azt tartom, hogy ez a szokás, csak mintegy hetven-nyolczvan éve, hogy divatba jött, jelesül I. Ferencz francia király idejétől fogva, mikor ez — mint tudva vagyon — V. Károly császárral olasz (Milano, Nápoly, Sicilia, Apulia, Burgund miatt) és Németalföldön hosszas háborukat viselt. Minekutánna német lovasokra és gyalogokra volt szüksége, kiket azonban birodalmi átok terhe alatt tilos volt toborzani, néhány német ezredessel és kapitánnyal kezdett alkudni (ezek között volt Voglsberger Sebestyén is) hogy bizonyos számos lovas és gyalog vitézzel álljanak mellé. Minthogy e toborzás annyi veszedelemmel járt, a király pénzzel s egyéb mesterkedéssel biztatá őket, a többi között azzal is, hogy az ezredeseknek és kapitányoknak teljes három havi zsoldot fizetett ki, tekintet nélkül arra, hogy teljes-e a létszám, vagy nem, csak az első szemlénél jelenjenek meg a kimutatott számmal.

A spanyol király s az olasz fejedelmek s egyéb vezérek aztán kényszerűségből szintén elfogadták ezt a szerződést, sőt maga a római császár is. Nem volna ez oly baj, ha csak keresztény hatalmasságok közti háborúról volna szó, hisz ez esetben mindig találkozik alkalom s mód, hogy a felek közmegelegedésére helyre lehessen állítani a békét. De a barbár törökkel szemben, ki népjogot s minden méltányosságot megvet s olyanokat cselekszik, mit a világ teremtése óta semmiféle ellenség sem tett, ez a mód semmire sem vezet. Mert ez csak a maga hasznát nézi, nem tekint jogra (*ius gentium inter hostes est salvum*) s azt hiszi minden eszköz jó, csak országát növelhesse, hatalmát gyarapíthassa vele. Ezért a török nemcsak a kereszténységnek és Németországnak, hanem minden jogérző embernek is ellensége. Azért isten előtt vétek, a világ előtt meg igaztalanság, ha német ezredesek és főtisztek ő római cs. felsége egyéb tiszteivel a szegény közemberek bőrén alkuszna. Ha a katona beéri a maga megállapított zsoldjával miért nem érik be ők is a magokéval? hisz eleget kapnak, miből elég jut testi szükségleteik kielégítésére. Igen ám, mondhatná valaki, de vendéglátó asztalt kell tartani s ez sokba kerül. Erre azt felelem, hogy nem katona dolog a ven-

dégeskedés, s ha teszik, tegyék a római császár és a haza kára nélkül. Ugyan hogyan jut ő felsége ahoz, hogy minden részeges ficzkót éjjel-nappal borral tartson? Az ezredesnek havonként annyi száz, a kapitánynak nyolczvan egynehány forintja van, érzék be azzal s ne kívánják a más becsületes katonáét is, melyet az legtöbbsnyire jól meg is érdemelt. Igen de pontatlan a fizetség? folytathatná valaki az ellenmondást. Erre válaszom, hogy még én olyan kapitányt — az ezredésekről nem is szólván — nem láttam, hírét sem hallottam, aki császári szolgálatban elszegényedett volna. Ebből azt látom, hogy fizetésök nélkül nem szükölködtek. De azt meg jól tudom, hogy a kapitányok elszedték a legények zsoldczéduláit s eleresztették őket, különben éhen veszték volna. Ha aztán pénz érkezett, a legénység keveset látott belőle. Bizony mondom, ha a gyalogságnak hetenként vagy havonként zsoldjuknak csak felét fizették volna rendesen, már segíthettek volna a bajokon. Nem lehet azt a nyomort és siralmat leírni, mely köztük dül. Az ezredesek és kapitányok pedig folyvást farsangoltak, mintha bizony legénység nélkül érnének-e valamit?

Micsoda kegyetlenség saját testem tagjától megvonni a magáét, nem gondolván, hogy azzal együtt nekem is el kell pusztúlnom! De legyen elég erről. Csak azzal végzem, hogy a föntebb említett dolgokat figyelembe kell venni. Csak a fő (s ebben hála istennek nincs kétség), legyen friss és ép, a legénység engedelmes, minden támadás akár csata, akár ostrom az ellenség megrontására történjék, legyen vége az önzésnek, dicsértessék az erény, szégyen érje a bűnöst, akkor segítve lesz a bajokon s borúra derű következik. A szept. 9. és 10. veszteség; mely bennünket ért, nem sokat jelent, hisz együtt maradt a sereg, s maradt még helyre legény elég. Az ország is ép. Adja az isten, hogy nyílt, rendes nagy csatára kerüljön a sor, nem kétkedem, hogy kiki pénzét százszáz kamattal kapja vissza. Nincs is más eszköz, mert az egész nép mohó reménnyel eseng egy nagy győzelem után, adja is rá áldását a nagy kegyelmű isten.

XIX. FEJEZET.

Tizenhetedik ok: *superstitiosa quaedam Germana ingenuita*, hogy mindent nyílt sisakkal régi német szokás szerint de *plano cselekesznek*, de a hadi mesterséget, gyorsaságot háttérbe szorítják. Alig is érzi az ellenség embereinket. Dicséretes dolog ugyan a becsületes, nyílt eljárás, s méltányos is, de ravasznak, gyorsnak lenni és előnyét keresni nem tiltott cselekedet, hisz mindenütt érvényes a régi hadi regula: *Dolus an virtus, quis in hoste requiratur*. Cselnek és erénynek háborunak egy az értelme,

Mindaz, ami a köznek használ, az jogos, hacsak szerződés, vagy megállapodás nem tiltja ezt a mindenütt érvényes elvet, mert a megállapodásokat meg kell tartani. Mi németek mindig becsületesen járunk el, például hozom fel a következőt.

Az ütközeteket és ostromokat következő módon rendezik el. Ha két hatalom egymással összetűz, bizonyos időben és színtérben megegyeznek, a hol találkoznak, megpróbálják szerencséjüket. Ostromok alkalmával a hadinépet nyíltan csatarendbe állítják s néhányat ostromlétrákkal előre küldenek, hogy az ellenség a szándékot észrevegye. Mintegy hetven esztendővel ezelőtt — úgy olvastuk — a svájcziaiak Milanonál a császáriak táborát éjszaka akarván megrohanni, előbb ágyuikból tüzeltek, hogy az ellenséget a tisztességnek megfelelőleg szándékok felől értesítsék. Erre egy császári katona hozzájuk jövéen, mégkérdezé, hogy ugyan miért lőttek, mire az ezredes azt felelte: hogy a svájcziaiak a császáriakat akarják megtámadni, mire ez közbeveté, miért nem cselekszik ezt észrevétlenül, zaj nélkül. Nem — válaszolá a svájcziai — mi nem félünk egy ellenségünktől, annál kevésbé akarunk csellel venni rajta erőt, mint nyílt harczczal. Azért lőttünk, hogy az ellenség értesülvén szándékunkról, jöjjön elénk. A megrohanás be is következett, de a császáriak kegyetlenül visszautasíták őket. Megengedem, hogy a becsületes, őszinte kedélynek a megnyilatkozása ez, s dícséretes szokás oly nemzeteknél, kik a háborúban a népjogot magokra nézve kötelezőnek ismerik. Csak a törökkel való háborúban ezt a fölösleges becsületességet figyelmen kívül hagyhatjuk, mert nincs meg a méltányosság a kettő között s a ravasz ellenség kizárólag mindenben a maga előnyét keresi. Ettől eltekintve paraszti dolog az, mikor gőgösen megvetjük az ellenséget, s oly nagyra vagyunk magunkkal, hogy az ég s a föld is megrémül látván erőnket, mint azt ebben a háborúban elejétől fogva cselekedtük.

A gőgös, éretlen nyíltságot nem sokra becsülöm, inkább elbizakodottság az, mint nagylelkűség. Ha ezredes vagy, ügyelj sánczodra s ne csak azt nézzed, hogy mi a német szokás, hanem hogy mi vezet célhoz a török ellen, mert valójában oly ravasz és gyors ellenség még nem volt e világon. Egy ravasz százat csinál, azért ravaszságot ravaszsággal, gyorsaságot hasonlóval kell legyőznünk. Ezért olvasunk eszes cselekről és mozdulatokról, melyekről, mielőtt tetté váltak volna, senki sem tudott meg semmit. Hannibal a karthagoi vezér csellel siklott ki a rómaiak kezéből, amennyiben az ökrök szarvára égő szalmacsutakat kötött s táborával utánok eredt. Erre a római vezér utána eredt s táborát néhány nap múlva közelében ütötte fel. Mikor a rómaiak segítséget kaptak, a vezér

nem bővítetté ki táborát, hanem meghagyta, hogy az újonnan érkezők a régiekkel együtt férjenek el s éppen az ellenség ne vegye észre megszapordásokat s ne álljon el a csatától. Az ütközetben a rómaiak ugyancsak urai maradtak a csatatérnek s így győztek cselrel csel ellenében. Ennélfogva ostrom alkalmával ne csináljunk nagy feltűnést, küldözgessük előre a létrákat s rendezgessük a hadi rendet gyönyörű felvonulásokkal, meggondolt rohamokkal, hanem a mi történik, az történjék gyorsan nagy erővel, hagyjuk el a német lassúságot s fortélyos gyorsasággal támadjunk.

Becsülettel járni el, dicséretes dolog mondhatná valaki. Hisz én nem is adok tanácsolok tisztességtelen cselekedetet, azt mondom, hogy tegyük félre a török háborúban a német könnyenhívést s ne akarjunk mindent rendszeresen és szabály szerint cselekedni, hanem a stoikus becsületességet olykor a haszon szempontjának kell fölvaltani. Az én sánczom nekem az első, aki ezért aztán lelkiismereti furdalást érez, az tanulja meg jobban az isten parancsolatait. Nem is érzem magam hibásnak, ezt állítván. Egy csöpp lelkiismeretbéli furdalást sem éreznék, ha valamennyi basát és béget egyszerre emésztethetnék el méreggel, vagy egyéb praktikával, annál gyorsabban érném el célomat, úgy a mint azt a lelkes Skanderbég s a dicső Hunyadi János is megcselekvék. *Dolus an virtus, quis in hoste requirat.* Nem kell mindig kitaposott utakon, régi megszokott módon járni, olykor gondoljon a vezér ujat, váratlant s különöst, amit aztán maga hajtson is végre. Esztergomnál láttuk, hogy mily erősen ásta és sánczolta el magát a török. A mi német ezredeseink, kik mindent nyíltan végeznek, röstellnék ezt. de aztán egyik veszteség éri is őket a másik után. Miért vezett el Győr, ez az erős vár? Német pompáskodás és elbizakodottság, részben tudatlanság okozá bukását, mert bolond és csodálatos dolog egyaránt, megengedni, hogy a bástyákat megássák és löporral aláaknázzák. Ugyanis vagy volt róla tudomások, vagy nem tudtak előre semmit. Ha tudták, akkor ellenaknát kellett volna ásni, hogy az ellenség lássa, hogy célját felismerték. Ha azonban az ellenség aknáiról nem volt tudomások, akkor az a mieink nagy gondatlanságát bizonyítja, mert hihetetlennek látszik, hogy ily szembetűnő munkálatok észrevétlen maradnak. Csodálatos az is, hogy a várarkokat oly nagy hallgatagsággal feltöltötték. Azt kell hinnem, hogy a törökkel szemben tüntetni akartak és svájci módra nyílt ütközetet akartak provokálni.

A törökök Győr alatt sok és rejtett viárkot ásattak, amit mi elmulasztánk s a hely előnyeit nem használtuk föl, mintha csak azt vártuk volna, hogy az elemek a magok jószántából

jőjjenek segedelmünkre s mi párnákon alva is bizton számíthatunk a győzelemre. Ez pedig ellenkezik az értelemmel s minden hadi szokással. Légy szorgalmas, élj fortélylyal s ésszel, ne bízzál ellenségedben, komoly vállalatban ne kíméld katonáidat, bízzál az istenben s a jó szerencsében, hasznodat ne téveszd szem elől, bátran válts neki, tarts ki hívén, ne kétkedj s tied a győzelem.

XX. FEJEZET.

Tizenhetedik ok: *Invidia ducum et ambitio*. Oly dolgokra vállalkoznak némelyek, minek véghez vitelére legkevésbé képesek. Ha az egyik szól, a másik számba se veszi, ha az egyiknek nézetét dicsérik, az már boszantja a többit. Ebből ered az engedetlenség, gondatlanság, villongás, gyanakvás s egyéb veszedelmes bizalmatlankodás, mi által a tervezett vállalatok dugába dőlnek s a közügyek nagy kárt vallanak. Mindennek végét lehetne vetni, ha a vezér maga tenne mindent, első s utolsó lenne mindenütt, s parancsainak ellenmondás nélkül szót fogadnának. Már a költők is úgy képzelték, hogy az istenek nem férnének meg együtt az égben, ha Jupiter, mint hatalomra s tekintélyre nézve a fő, nem volna közöttük. Nálunk az udvari emberek nem akarnak az utolsók lenni, a katonák sem engednek, ide olyan ember kell, aki döntsön, nehogy azt higgyék, csak ők vannak egyedül a világon. Ezt pedig csak a vezér maga teheti, csak ő igazíthat buzgalmával s tekintélyével.

XXI. FEJEZET.

Tizennyolczadik ok: *contemptus bene consulentium*, hogy észet és értelmet csak gazdag embereknél keresnek, nem pedig a szegényeknél is, mintha az úristen az észet és hadi tudományt csak bizonyos tekintélyes, gazdag embereknek adott volna (hisz akkor a zsidók és gazdag kereskedők válnának ki elsőkül) s a többi becsületes, tapasztalt embert csak árnyéknak szánta ezen a világon. Bűn ez isten, szégyen a világ előtt. Bűn mert hisz a jóságos isten egyformán hozatja e világra az embert s értelmes lélekkel ruházá fel valamennyit, melyet nemcsak a hazának hanem a saját jóllétök megsegéllésére is rendelt. Azért mondják a bölcsék: *Neminem natura nasci nobilem*, senkit sem formál eredeténél fogva nemesnek vagy nagy embernek a természet, tekintetbe vévén, hogy a nemesiséget az erény s az igaz tettek adják meg, már pedig ezt gyermekkorban nem érhetni el, lévén a kisedet értelmetlen s mindezekre alkalmatlan. Hogy a nemesség manapság örökletes, *illud fit per legem, non naturam*, ezt császári szabályzatok s kiváltságok nem pedig a természet rendje állapítja meg. Ebből

következik, hogy isten s a természet a közhivatalok viseléséhez csak az észet s az értelmet rendelé s hogy a nemesi érzés és tudat nemcsak a Nagy Jánosoknál, hanem a Kis Jánosoknál paraszt daróc ruha alatt is rejtőzhetik. Bizonyítja a história, hogy szegény egyszerű emberekből hatalmas fejedelmek, uralkodók váltak, kik hazájoknak békében s háborúban nagy szolgálatokat tettek. S ha ez nálunk németeknél nem így esett volna meg hajdanában, bizony nem tudom, hogy miként keletkeztek volna neves nemesi családaink, a fejedelmi s közrendű-nemzetségek, melyek közül néhány ezer, többen, egy, két, három, négy s több század, sokan 20, 30, 40, 50, 60, 70 év előtt repültek sasok szárnyán a magasba. Az indító ok, a principium movens, mely nemesekké tette őket, mindannyinál ugyanaz, mert mindnyájan a római császári felség hatalmából s akaratából lettek azzá, s a különbség csak abban áll, hogy néhányan már régen, mások ujabban nyerték el magoknak s nemzetiségöknek a nemesi szabadságot.

Mindezeknél fogva nyilvánvaló, hogy nem a születés, hanem az isteni gondviselés után, a római császári felség akarata és nézete dönt, t. i. az a nemes, a kit ő római császári felsége erényére és eszére való tekintettel arra érdemesnek tart.

Dávid, a próféta király, Caius Marius, Julius Caesar, Augustus Pompeius, az első cseh király, s a mi időnkben Schwendy Lázár, Rueber János, Scherttl Sebestyén, Angliában Drake Ferencz s még számosan ugyan mily ősökkel dicsekedtek, ugyan kiknek a tekintélye juttatá őket magas tisztokhoz? Mindegyik saját érdemei és vitézi tettei következtében, családjának úgyszólván első nemese, vagy legalább is nagytekintélyű sarjadéka s a közügy több hasznokat látta, mint sok királynak s fejedelemnek.

A mi a nemességet nézi, számba veendő az, akár csak legujabban adta is meg a római császár az illetőnek a nemességet, akár pedig számos őssel dicsekszik is az illető család. Mint mondtuk a különbség csak abban áll, hogy az egyik régebben, a másik ujabban jutott a nemességhez s bizony ennek nem — a mint nevezik — az ujdonsült nemes («junge gebachene Edlleuth») az oka, hanem eldődei, kik inkább a magok dolgával törődvén, nem szolgálhatának a közügyeknek. S valóban, mert az uralkodók azért teremték az igazi nemességet, hogy az értelmeset megkülönböztessék a tudatlantól, a gyönyörű szabadságot a paraszti állapottól, nincs az a nemesség, melynek kezdete ne lenne, vagyis őseink mind parasztok voltak, a mint a nürnbergi rím mondja:

Da Adam hackhet und Eva Spahn, Wer war da ein Edlman?

Ebből csak azt következtetem, hogy a szegény ember tanácsát nem kell megvetni, hanem magát a consiliumot, a tanácsot s nem azt a ki adja, personam consulentis kell tekintetbe vennünk. Ebben a mi mostani háborunkban azonban csak a nagy uraknak van eszök, általános hadi tanácsot, a mint a szokás megkívánja, nem is tartottak, melyen a tanácsosok ratio és hadi szabály szerint részt vettek volna, hanem igenis gőg, irigység és pazarlás volt mindenütt, s ennek nyomában találjuk a nagy gyűlölködést.

Értelmes nevezetknél elég nemes az, a ki ildomos, jó eszű s kit a római császári felség közhivatalra alkalmaz. Pusztá nagy névvel nem lehet az ellenséget megverni, komolyság, kéz s láb vagyis tetterő kell hozzá. A por még nem tűz, de a füst tűznek a jele. Láttam én idős és fiatal magyart s németet egyaránt, a kik bölcsen beszéltek a dolgokról s oly vitézi próbákat állottak, kiket bizvást eleibe tehattünk volna néhány horkoló tintanyalónak. (»Schnarchendten Federhanssen«) Győr iménti ostroma alkalmával egy őrmester azzal a jelentéssel állít be valamely ezredesnél, hogy vigyázással kéne lenni, mert a török ostromhoz készül. Az ezredes nagy szemeket mereszt rá s azt kérdi: ki vagy te? ki bizta rád a vár dolgát? hordd el magad s igazítsd el a magad dolgát. A jó embert keményen elutasíták, s jó akaratát rosszul hálálták meg. Miféle aljas, ördögi gőg, hogy a fő- s azért mindenkit illető- vezérletnél más becsületes, érdemes, kitapasztalt embernek semmi becsülete? Császárok, királyok s fejedelmek nagy leereszkedéssel, szívesen hallgatnak az ilyenekre s megismervén értelmöket magas tisztre s méltóságokra juttatják az ilyeneket, mint ezt a nemesi intézmény maga, a régi s az új szokás egyaránt bizonyítják. De mit cselekesznek a parancsnokok? Kinevetik az ilyeneket, szidják, káromolják s azt hiszik, hogy ők már az anyjok méhében lovagok és ezredesek voltak, mintha bizony az erény és tudomány, akár a pénz s vagyon örökletes dolog volna, mint azt nagy csodálkozásomra saját füleimmel egy nagy (már t. i. azt hiszi magáról) ezredestől hallottam. Micsoda jó származhatik ebből? Ó római császári felsége sem vet meg senkit, hanem nagy kegyességgel mindenkit meghallgat, mint azt minden nagylelkű, tapasztalt uralkodó teszi. Hanem a mi aranyos parancsnokaink senkit sem tartanak elég okosnak, no csak önmagokat, s emellett még azt hiszik, hogy csak akkor nézik őket tekintélyes vezéreknek, ha a gondolkozó, szelid kedélyű embereket kinevetik, kigúnyolják s megalázzák.

V. Károly császár gyakran megkérdezte a közember tanácsát, nem is bánta meg soha. Adná az isten, cselekednék ezt ma is, t. i. hogy észet és értelmet nem csak gazdag és

tekintélyes embereknél keresnének, bizony nagyobb lendületet venne a közügy. Mikép cselekszik a török zsarnok? Rossz jobbjágy a vezére, basája s beglerbégje. Ezekkel kormányozza országát s népeit, ezekkel terjeszti részben lovagias fegyverrel, részben árulással és pénzzel hatalmát. Azt kérddhetné valaki, hogy a római császár nem zsarnok, mint a török szultán, hanem mindenkit megtart a maga méltóságában és tisztében. Erre csak azt válaszolhatjuk, hogy az nyilván való s az egész világ nagy dicsérettel és hálával emlegeti, egyébbel nincs mit törődni. Ugyanis dignitas est duplex, alia est status et alia officii, kétféle a méltóság, egyiket a születés előkelősége adja meg, a másik az elfoglalt állástól függ, melybe az illetőt előjárói helyezik. Ha nemes, báró, vagy gróf vagy, viselkedjél állásodhoz, nemesi erényekhez méltóan s kerülj mindent, a mi rangodat kisebbítené, vagy előjáróid csufjára vezetne. Azonban ne vess meg másokat, mert nem oly előkelők, gazdagok, mint a te családod, csak magadat tekintsd s azt, hogy mit követelnek tőled többi rangtársaid. Mert bizony megesik s a tapasztalás is bizonyítja (Uram bocsá') hogy a nemes Jánosok nem sokat érnek s magas állások betöltésére képtelenek. Ha ezredes, kapitány, zászlótartó, császári tanácsos, vagy más közhivatalnok vagy, ne rangodat, hanem hivatalodat tartsd szemed előtt, s azt, hogy mi a kötelességed, ne véld magad más embernek csak a mire hivatalod feljogosít. Ha valakit érdemeinél fogva paraszt rendből tesz meg az előjáróság ezredesnek, ez állásánál fogva többet számít, mint az a fejedelem vagy gróf, aki hadi népével parancsnoksága alatt áll. Azért van ez így, mert azok a fejedelmek és grófok nem rangjuknál fogva tesznek szolgálatot s mert az ezredés — bármily születésű legyen is — állásánál fogva parancsnokuk. Emellett szól nemcsak az értelem, de a dicséretes szokás is. Azért mondja egy bölcs pogány: *Ἐυγένεια μηδὲλα βροῦσθι*, nobilitas neminem alit, maga a nemesség, ha egyéb nincs mellette, nem sokat hoz a konyhára.

Mátyás magyar király, paraszt ruhába öltöztvén, gyakran szolga képében szerepelt s szolga módra is viselkedett. Szó a mi szó: a ki szolgál az szolgál, a ki uralkodik, az uralkodik, a magán dolgoknak a hivatalhoz semmi köze s a kettőt nem kell összezavarni, mind a kettőnek meg van a maga kötelessége, mely nem tűri az ellenmondást. Ebben a hadjáratban a nagy urak különbek akarnak lenni a többieknél, vélvén, hogy azért mert fejedelmek vagy urak nem tartoznak megtenni azt a mit a többinek ellenmondás nélkül meg kell cselekedni, pedig az előzőkből kitűnik, hogy ez minden hadijog ellenére van. Ha valamely fejedelem ezredes, menetelésnél, őr állásnál, ostrom és csata alkalmával tegye meg azt, a mit, mint ezre-

desnek kötelessége megcselekedni. Rangja a politicumhoz tartozik, de hadi szervezeti szempontból, melynél fogva az ezredeknek egyforma tekintélyök s rangjok van, nem számít. Zsoldját hivatalánál s nem rangjánál fogva huzza. A csehek egykoron egy parasztot tettek meg királyoknak, s nem is bánták meg soha; ki is jutott neki a királyi tekintélyből és méltóságból bőven. De minek is hozakodom itt elő példákkal! A hivatal elég méltóságot ad viselőjének, holott megfordítva nem áll az, hogy magas rendű személyek rangjoknál fogva, magas hivatalokra legyenek alkalmasak, hacsak mesterkedés és szerencse nincs a dologban. Rosz szemmel nézik ezért, hogy a seregben a nagy urak mindig elől akarnak lenni, mintha a természet már lovagoknak szánta volna őket, pedig fő dolog, hogy különbséget kell tenni az értelmesek és értelmetlenek között. Ha aztán megesik, hogy tekintélyes, főnemes egyén, eszénél fogva ér el magas tisztet, azt méltán lehet kitüntetni a többi előtt, de ha ilyen nem található mást kell alkalmazni, s én az iránt nem aggódok, hogy az előkelőség hiánya miatt nem engedelmeskednének, bízom abban: qui novit regere huic nemo parire gravabit. Crede mihi, bene qui paruit, ille regit. A ki parancsolásra született, annak engedelmeskednek is.

Ez ok nyilvánvaló, számos példát tudnék én még; de elég ebből ennyi.

XXII. FEJEZET.¹⁾

Tizenkilencedik ok: *comtemptus Germanorum erga Hungaros, hogy a mi németeink a magyarokat annyira megvetik.* Azt hiszik, hogy mindannyian árulók, hogy inkább a törökökkel, mint a keresztyénekkal tartanak, ez már mégis sok, s a szegény sanyargatott embereknek nagyon fáj. Magam láttam, s hallottam, mikor az ellenség lármája felhallatszott, tekintélyes ezredek felkiáltottak: elárultak bennünket, elárultak bennünket, mintha *a szegény magyarok bőrén akarnának félnk szívökbe bátorságot önteni.* Ha katona vagy, beszélj komolyan s vedd számba, hogy az ellenség is törődik a maga táborával s veled szemben komoly ellenfélként áll. Tartsd szemed előtt esküdet s kövesd vezéred parancsait, azokat a sokat nyomorgatott magyarokat meg hagyjad békén, a magas előljáróság amúgy is sokat követel tőlök. De azt mondod: sok magyar a törökkel tart. Felelem: azoknak végök van már, s többé nem harapnak. hát aztán mi németek nem oszlottunk-e meg s nem tartottunk-e különféle pártokhoz s ezért az egész nemzetet árulóknak szidjuk-e? Ugyan mi módon került ezelőtt

¹⁾ Ennél szebben s méltányosabban német ember a XVI. században még nem szólott a magyarokról.

mintegy negyven esztendővel Metz birodalmi város Toul és Verdun városokkal a francia király kezére? Nézd Franciaországot, Spanyolországot, Németalföldet. Olasz—Lengyel—Angol—Skótországot, Dániát, Svédországot és számtalan példát találsz, hogy e nemzetek egymással meghasonlának, az ellen-séghez szitának s a közjónak szerfölött ártottak.

Alba herczeg ezelőtt harmincz évvel úgy vélekedett, hogy ő a lázadást a németalföldiek segélye s támogatása nélkül is elfojthatja, de tudománya cserbenhagyta, a páрмаi herczeg aztán tanult belőle s a bennszülött németalföldiekkal többet használt egy év folytán királyának, mint elődje sok ezer spanyollal tíz év alatt. Ebből az a tanulság, hogy meg kell becsülni azt a nemzetet, melynek földjén háborut viselünk, de leginkább Magyarországot, mely már néhány száz év óta hadakozik a törökkel és sok derék, bámulatra méltó győzedelmet aratott fölötte. Mi németek e téren sokkal fiatalabbak vagyunk, s eddigi próbáink nem állnak meg a magyarok diadalai mellett, akár a csatákat, ostromokat, és táborozásokat tekintjük. Csak Losonczyt nézzük Temesvártt, Dobót Egerben, Horváth Márkot és Gróf Zrinyi Miklóst Szigethnél, Jurisics Miklóst Kőszegen, mily önfeláldozást és hűséget tanusítottak, ezért nemcsak örök dicséret s bámulat illeti meg őket, hanem minden lovagias katona példányképeül szolgálnak.

Csak azért említem fel ezt, mert óhajtom, hogy had-ügyünket komolyabban vegyük, s hogy seregünket oly módon szervezzük, a hogy a magyarok a barbár ellenségen kifogtak. Ámbátor találkozott is köztök néhány áruló, ez az egész nemzetre már annálfogva sem illik: a particulari ad universale non valet consequentia, egy fecske még nem csinál nyarat. Eleinte nem igen ismerték fel az ellenséget s azt hitték, hogy csak erről a birtokról, vagy országocskáról, van szó. Miután azonban látták, hogy egy barbár ősi és közös ellenséggel, nemcsak Magyarország, hanem az egész kereszténység ellenfelével állanak szemben, összeszedték magokat s jobban törődtek a védelemmel. Azzal nem sokat gondolok, hogy manapság is sok született magyar a törökhöz pártol. Egy részről azért történik, mert kora ifjúságokban elfogatván, eladatnak, vagy másrészt istentelen könnyelműség vesz rajtok erőt, mint az németekkel és olaszokkal is megesik, úgy hogy tudjuk, *ezen a nyáron nagyobb számmal szöttek át a törökhöz, mint a magyarok.* Aztán meg is kellene gondolni, hogy a magyarok soha sem kedveztek a töröknek, csak akkor, mikor két keresztény királyt választván káros párttusákat folytattak. De mikor a török (egyik párt fővédnökeül választatván) vészes hatását érezték, csakhamar megtértek s jobbat gondoltak s mindent

összevéve állandóan a keresztény párton maradtak. Azért mi németek ne keressünk kákán csomót s ne szitkozódjunk hiába hanem tekintetbe véve az említett okokat bánjunk szépen a magyar ezredesekkel és csapatvezérekkel nemcsak azért, mert hitsorsosainak, hanem hű társaink az örökös ellenséggel szemben, szememmel láttam, hogy Esztergom alatt az újon érkezett lovasok, néhány tekintélyes magyar vitézt duhajságból a hajóhidról belöktek a vízbe, nehányat meg a táborban s egyebütt is szándékosan agyonlőttek. S mikor aztán az ilyen vasgyurókat kérdőre fogták azt felelték, hogy azok árulók voltak, pedig azok az emberek az ellenség előtt máris annyi jelét adták hűségöknek, ahogy azt az afféle horkoló ficzkók soha sem fogják megtenni. Istenem, hova jutunk? Hiszen ha ő római császári felsége zsoldjában született törökök volnának (mint Mátyás király és Skanderbeg korában) még akkor sem használnék velök szemben ilyes szavakat, mert a közember csak kevésbé vagy éppen nem érti az árulást s csak a maga hasznát nézi. Azt a főemberek: a nagy Jánosok jobban értik. Ebből csak azt akarom megértetni, hogy a magyarokban erősen kell bizni s a többi nemzet között őket kell első sorban alkalmazni. S ha nem ekkép cselekszünk, félő, hogy megbánjuk és akadémikusodásunkkal kárt vallunk mert 40, 50, 60, 70, évvel ezelőtt számosan a magyarok közül csupa türelmetlenségből vagy az ellenséghez vagy szepesi Jánoshoz (Johannes Scepusiensis) állottak, mert a német ezredesek türelhetlen igáját nem bírták tovább elviselni. Azért én csak azt mondom: a ki bizik (általában érttem) az hűségre számíthat, a ki azonban bizalmatlan, azt rendszerint megcsalják. Erről azonban másutt bővebben szólottam.¹⁾

XXIII. FEJEZET.

Tizenkilencedik ok továbbá, hogy egyik nemzet, megveti a másikat s mindegyik első akar lenni. Mikor Zsigmond császár

¹⁾ A magyar faj sokkal inkább tevékeny, mint ravasz s nem ismeri a különféle mérgek használatát, melyek nem is illenek a nemzeti sajátosságokhoz, miért is gondoltak volna ily büntényre? Vezérok s atyjok volt, kit vallásos rajongással tiszteltek, nem is láttam senkit úgy gyászolni, mint a magyart, ki nagy fájdalmát hangosan fejezte ki, úgy hogy nem volt város, falu, s ház is, melyben meg ne siratták volna. Halálának tudjuk biztos okát, melyet némelyek a hideg ételeknek és italoknak tulajdonítanak, mások meg az erős magyar boroknak, melyeket legnagyobb nyárban mértéktelenül ivott. Kérdeztem orvosait, kik bonczolása után úgy nyilatkoztak, hogy nem is élhetett volna tovább, mert mája heves sorvadást mutatott s tüdeje is meg lévén támadva rosszul működött, méregnek nyoma, mely, a hullán jelentkezni szokott nem volt, olyan volt az ő holt teste, miut ha csak aludt volna s a magyarok azt ohajtják, hogy földjükon a pozsonyi főtemplomban temessék el. — Ezt írja Gablman azokra a rágalmakra vonatkozólag, melyeket a németek terjesztettek, hogy Mansfeld halálát a magyarok okozták. Mansfeldiana militia hungara. 55—56 l.

Bajazettel csatára kelendő volt, az összes keresztény nemzetek vitézei voltak seregében. A németek és francziák az elsőbbségért czivódván, megannyit Nikápolynál teljesen megverték és Zsigmond császár egy kis csolnokon menekülhetett. Nálunk ilyeneket hallunk: Te olasz kappan, te tolvaj, kalács és sört-vedelő cseh, te német disznó, te magyar áruló stb. Ezért aztán a gyakori verekedés és agyonütés, Ostrom és csata alkalmával, egyik lenézi a másikat. Azért tanácsos, hogyha csak lehetséges ne különféle nemzeteket állítsunk hadra, elég a német s magyar mert nincs ezeknél jobb gyalogság és lovasság. De erről is egyébkor szólottunk.¹⁾

XXIV. FEJEZET.

Huszadik ok: *collusio ducum et militum*, hogy a kapitányok a legénységgel összejátszanak s egy gyékényen árulnak, úgy hogy ha csatára kerül a sor, gyakran zendülés támad, s ilyenkor különféle kibuvókkal állnak elő, mert nem félnek előljáróiktól, a kiknek ilyenkor szigorúan közbe kellene lépni. Láttam, hogy a katonáit kapitányok eltagadja, vagy halálos betegnek mondja, mikor a parancsnok valamely hadi műveletet rendel. Ha fizető vagy zsold pénz kiutalás vagyon, a parancsnokok — mint ez általán ismeretes — felbiztatják övéiket az elégedetlenkedésre. Hogy mi büntetést érdemelnek ezért, azt találják ki mások. És csak rámutatok, s ez elég is.

XXV. FEJEZET.

A huszonegyedik ok: *Luxuriosa et ebria vita*, a katonák istentelen undok, piszkos élte módja, mellyel kihívják a mennyekbéli isten haragját, s a jámbor emberek bosszankodását. Nem is mondhatom, mily kurvázkodás, falás és vedelés, káromkodás, esküdözés, játék és koczka folyik mindenfelé, mely pedig ellenére van az igaz német hadi fegyelemnek s egy nemzetnél sem divatozik. Az bizonyos, hogy tízezer német egy hónap alatt többet fogyaszt harmincz, vagy még több ezer töröknél, ki ámbár pogány, mégis öumegtartóztatásra és józanságra törekszik

¹⁾ Mansfeldiana militia 69 l. ezt az eszmét bővebben illusztrálja. »Mely uton verjük vissza (a törököt)? Azon, a melyen hozzánk jött. S melyik az? Két uton: egyik Bosznián át, a másik Magyarországon át a Duna mentén vezet. Hogyan? Fegyverrel, kevéssel de jóval, rendes és állandó sereggel, melyet a derék hadat illetőleg a németek s mint segédcapatokat a magyarokból akarok szedetni, szóval nem akarok különféle nyelvű s nemzetbéli katonát; németet és magyart óhajtok. Tényleg úgy áll a dolog, hogy még nem győzedelmeskedett sem hosszabb időre idegen katonával. S én szem előtt tartom annak a böles. rómainak a mondását, ki affelől kérdezte, hogy miért jutott a köztársaság a hatalomnak oly magas fokára, azt felelte: — mert külföldi segélyt nem vett igénybe.«

s csak azt nézi, hogy lova, kardja legyen rendben, teste épen s ruhája tisztán. Azért mondom én ezt, mert a mi vezéreink nem óhajtják a jó rendet, hanem azt hiszik, hogy fölsőbbségök és tekintélyök külső pompából, nagy riadalomból, játékból, evésből és ivásból áll, meg nem gondolván, hogy azt minden paraszt megteheti s a dicsőség, becsület és vagyon megszerzésére hivatások egészen más utat szabott. A közember mentségére az szolgál, hogy rossz példát lát maga előtt. De a nagy urak többet tesznek a kelletinél s nem érik be — mint annak idejében a rómaiak és németek — kásával, vagy egy darab kenyérrel, hanem mindannyi vendégeskedik, naponként hegedűvel s trombitával muzsikáltatni akarja magát, elég drágán fizeti ezt meg a szegény közember. S ilyen élettől lehet-e szerencsét és üdvöt remélni?¹⁾

Julius Caesar inkább akart a fák kérgével s földi gyökerekkel élni, hogy sem Pompejust Pharsalianal elszalassza. Nagy-Sándor népével együtt túrta az éhséget és szomjúságot, bár az ő személyére bizonyára jutott volna az élelemből, csak azért nem evett, hogy másokban se támadjon föl az evés ingere. Tudunk erre példákat tekintélyes német ezredeseknél, bár a mostaniak nem akarnak tudni róla. Mielőtt e ponttal végezek, azt kérdem, vajjon az is német hadi szokás-e, hogy annyi némbert czipelnek együtt a táborral? Erre én azt felelem, hogy különbséget kell tenni a között, hogy a németek saját érdekekben harcolnak e más nemzetekkel, vagy csak zsoldért szolgálnak más hatalmasoknak. Első esetben nincs ellene kifogásom, a másik esetben azonban a régi történetek fonalán ellenzem. A mai szokás a fegyelmetlenség s büntetlenség eredménye, hisz a följobb valók nagy része ma a közemberrel játszik. Hiába bizonygatják, hogy az asszonyok a mosás és ápolás miatt vannak nálok, hisz azt legények és férfiak is végezhetnék, mint egyéb nemzeteknél látjuk. Nem kételkedem, ha a magas előjáróság szigorú büntetés terhe alatt kiharancsolná e czéda asszonyokat a táborból, az engedetlenkedőket meg vízbe fojtaná, hogy megváltoznék minden s az élelem nagy részét meg lehetne takarítani.

XXVI. FEJEZET.

Huszonkettedik ok: contemptus hostis Turcarum, hogy mi németek megvetjük a törököt, nem is tekintjük igaz katonának, tüntetnek a németalföldi s franczia katonával, hogy nincs párjok a világon, pedig észszel s tapasztalással egyaránt bizonyíthatjuk, hogy mióta a világ áll, oly ravasz, hatalmas és gyors ellenség, mint a török még nem volt. Azt mondja erre a lauczkenét (Landsknecht): egy német tíz törököt lever. Én

¹⁾ V. ö. Mansfeldiana Militia Hungara 24 l.

magam azonban azt láttam, hogy egy szál török tíz ilyen híres legényt megkergetett nem kis szégyenére híres nevezetes nemzetünknek. Azt mondják ezredeseink, hogy a törökkel nincs mit csinálni; Németalföldön annyi ostromot, csatát állottak stb., de itt, ha vége van az akciónak meg kell bolondulniok, mert nem tudják, ők vannak-e elől, vagy a török s vesztettek-e, vagy sem? Adná az isten, hogy a törököt ne csak hatalmas, nagy erejű ellenségnek, hanem isten büntetésének s ostorának (mint Attila vala) tekintsük, mellyel az istentelen keresztyéneket meglátogatja s komolyan sújtja.

Két évszáz folyamán görögök, thrákok, aegyptomiak, cyprioták, magyarok s egyéb hatalmas népek pusztultak el, szőröstül bőrostül megették őket.¹⁾ Mit várhat majd a többi, ha csak isten meg nem nyitja szívök zárját, hogy észbe vegyék azt, amit üdvösségök és jóllétök érdekében tenniök kell. Bizony-nyal a török katona éppen nem megvetendő, jó lesz tehát vigyázni, nehogy beteljesedjék a példaszó: megvetett ellenségtől hamar megveretés esik, mint azt Darius, Cambyses, Crassus, Xerxes, Terentius Varro, Hannibal, Pompejus és számtalanok saját károkon és örök szégyenökre tapasztalák. Hallgatok az új, friss példákról, melyek nem kedveznek némelyeknek, a tavaly, mikor az ellenség Sziszeknél és Fejérvárnál megveretett azt hitték, hogy valamennyi török meghalt, erre nem vigyáztak s a háború még szörnyűbb folytatását nyerte, mint azt Esztergom ostroma s egyéb események bizonyítják. Én azonban máskép látom a dolgot, mert mióta a török uralom fennáll, sohasem fogytunk ki az ellenségből, ha egy nap két-háromszázezer török hagyta is ott a fogát. A görögök erős ellenállást fejtettek ki velök szemben és számos fényes győzedelmet arattak, végre mégis tönkre mentek, mint a magyarok is, pedig Bajazit elfogatásakor uralmuk ugyancsak ingóra állott s Tamerlan néhány százezer törököt elejtván ura lett Európának s Ázsiának. A bestyék azonban kiszabadultak és összes, velök ellenkező szomszédaikat jármok alá hajtották, most a németekre kerített sort, kiket a jó isten a repülő sas jelvénye alatt ez ellenség ellenében sarókkőnek rendelt, melyen ravasz fejét — ha isten segít, kétségtelen — betöri, csak mi is tennők meg a magunkét s tartanók szem előtt (ezzel bocsátja el a szultán vezérét) a következő három szabályt: Deum time, auctoritatem meam retine, hostem ne sperna. Tartsd szem előtt istent, tartsd fönnt tekintélyemet s ne vesdd meg az ellenséget. E három tételnek magvas tartalma az egész szervezetet felöleli, erről egyébkor.

Mi okból ment veszendőbe a győri sáncz? Mert meg-

¹⁾ Ugyanezt a phrasist használja a Mansfeldiana militiában is a 69. l.

vetettük az ellenséget, elbiztuk magunkat, lehetlennék tartván, hogy az ellenség ilyet merjen, pedig három nappal vállalata előtt, megtudtuk szándékát. Mi több, az ellenség megelőző éjjel s nappal lövegeit felvonatta a különféle sánczokba s ami főembereink mégis kétkedtek, de kétkedtek akkor is, mikor az ellenség már három órát a sánczon belől időzött. Derék, vigyázó embereket — magam hallottam, — mikor kiszidtak, hogy az ellenség előnyomulását jelentették, ez aztán az ellenség megvetése! S ha meggondolom, ugyan mi lehet ennek a nagy megvetésnek az oka, négy indokot találok; először azt hiszi az ilyen hadvezér, hogy az ellenség épp oly lassú, lusta és aggodalmas, mint ő. Azért mert neki nem szándéka valamely nap vagy éjjel megtámadni, azt hiszi, az ellenség is olyan s épp úgy gondolkodik, mint ő. És ha aztán látja, hogy felsült, nem tud magán segíteni, reszket s kétségbe esik, mire sok példát tudok, de ezekről szántsándékosan hallgatok. Tapasztalt katona azonban úgy gondolkodik, hogy az ellenség is épp úgy töri a fejét megrontásán, mint ő a magáét az övé. Bizonyítja ezt a Hannibal esete Fabius Maximussal: rég mondtam én — mondá — hogy azok a magas hegyek ködöt hoznak nekünk, jelezni akarván ezzel, hogy a helyzetnek ezt az előnyét akarja érvényesíteni Fabiussal szemben, ki azt vele szemben alkalmazta is néhány ezer emberének elvesztésével. Másik ok: nuntiorum et consiliorum varietas, hogy az ezredes nem vizsgálja kellő szorgossággal a sokféle tudósításokat s csak szedi ki közülök, ami tetszik neki, a kellemetlent pedig félre teszi, így történt Dariussal, aki nem akarta elhinni, hogy Nagy, Sándor oly derék, kipróbált és válogatott vitézekkel jött Azsiába, ezen ment tönkre. Az ellenségtől mindig a legrosszabbat kell várni s minden kedvező estélyt számításán kívül kell hagyni, ha aztán jóra fordul a dolog, tartsa az illető a maga szerencséjének. Egy afféle ezredes — harmadik oka az elbizakodottságnak, azt hiszi, hogy csak neki van katonája s elfelejti hogy az ellenségnek is van keze-lába, a mint Móricz herczeg mondá, a hegyeken túl is emberek laknak.¹⁾

Xerxes azzal fenyegette a görögöket, hogy egész Görögországot beborítja lovainak patkóival, ez a mondása ugyancsak beteljesedett, csak hogy az ő kárára, mert menekülés közben lovai csakugyan elhullatták patkóikat.

Nagy Pompeius nem hitte, hogy Caesarnak ugyanannyi katonája lehet, mint neki, s ez a reménysége vált vesztére. Egy velencei ezredes ezelőtt 80 évvel Frundsperg György ur néhány

¹⁾ Ugyanezt a példát említi a Mansfeldiana militia hungara-ban is is a 20 lapon.

ezer főből álló német csapatát a sarokba szorítván, — amint hitte el is fogta már őket — azt írta a velenceieknek, ugyan jőjjenek ki s nézzék meg, mint játszik ő a németekkel mint macska az egérrel. Elérkezett a csata ideje, megkezdődött az ütközet, de megfordulván a szerencse, a velencei katonákat verték meg s a szemlélők a németek kezébe kerültek. Hallgatok a többi példáról, mely mindazt bizonyítja, hogy a legkisebb ellenséget sem szabad megvetni s bár győzedelmet és diadalt ember keze s ereje arat, de csak az isten különös kegyelméből és rendeléséből. Senki sem állíthatja a maga sikerének, a csatát vagy ostromot annak végbementé előtt csak akkor látja az ember, hogy sokkal többre van szüksége ha háborút akar viselni, mint a mennyit eleve gondolt. Azért is mondom én negyedik oknak, hogy a hadi dolgokban ember tanácsa és esze daczára nincs teljes biztosság, hanem a mindenható istennek, vagyis a jó szerencsének, segedelmét is számba kell venni. Ez okból nemcsak esztelen, hanem istentelen dolog, ha az ellenséget oktalanul megvetjük, mintha bizony nálunk csakis rendben lehetne minden, pedig az akziot megelőzőleg sok ránk nézve hátrányos akadály állhat be, úgy hogy kútba esik minden törekvésünk. Bármily gondos légy is, mégis sok tenni való akad, ha becsülettel, kár nélkül akarsz megállani, mert senki sem tudja mit gondol a másik, még kevésbé tudhatja előre, hogy mely alkalmat használ fel ellene az ellenfél, azért jegyezzük meg azt a közmondást: Kiki magáért, isten mindnyájunkért.

I. Ferencz francia király előtt egy parlamenti tanácsosa Károly császárt lenézőleg augsburgi polgármesternek csufolja, mire azt felelte neki a király: Te számár, ne becsüld oly kevésre ezt az urat, mert ha ez a polgármester megpörögteti a dobot, reszket egész Franciaország. Mindent összevéve: értelmes hadvezér sohasem nézi le ellenségét, csak ujdonsült kapitányok cselekszik ezt, kik nem tudják, hogy mi a háború s az ellenfél riadása s a szerencse mily láttatlanul s gyakran titokban forgandó.

XXVII. FEJEZET.

Huszonharmadik ok: Legatorum administratio, a hadibiztosok igazgatása, melyet előbb már pedzettünk. Minthogy e tárgyat sokszor tévesen itélik meg, rövid szavakkal meg akarom értetni, hogy mi a commissariusi hivatal, s meddig terjed hatásköre, t. i. hogy a táborban nincs mit parancsolniok, harmadszor, hogy a mai hadi tanácsosok csakis hadi követek vagy biztosok s hogy a hadi tanácsos katona, s egyéb semmi.

Az első pontot illetőleg megjegyzem, hogy a hadi biztosok oly egyének, kiket ő római cs. felsége, vagy más felsőbbség

bizonyos ügyek elintézésével megbíz, erre nézve határozott utasítással lát el vagy határnapot tűz, mit is nem téveszthetnek szem elől s ha elvégezték teendőjüket, tisztök is véget ért. Ok tehát csak a felsőbbség szolgálói, illetőleg hatalmi képviselői, kinek nincs arra jogosítványok, hogy az ellenök szegülőket különös parancs nélkül is kényszerítsék vagy büntethessék, hanem csak olyanokkal tárgyalhatnak, kik önkényt engedelmeskednek s csakis abban a körben, a melyben megbízatások mozog. Ebből látható, hogy a tábori biztosoknak nincs rendelkező hatalmuk, még kevésbé rendelhetik el ezt vagy azt a dolgot. Nincs is rendben, ha oly tisztségeket, melyek cum imperio vagyis rendelkezési joggal bírnak, biztosokkal töltenek be, mint például tavaly Horvátországban a petrinjai hadjáratban (melyben részt vettem én is) nem volt ezredes, hanem csak egy fő-commisarius, azt hitték, hogy majd ezzel végig lehet mesterkedni a háborút, csak hogy annak jusson a dicsőség, a ki néhai Auersperg András előtt nagy kegyben állott az udvarnál. A hadjárat megindult, a főbiztos tőle telhetőleg igyekezett, de az engedelmesség hiánya következtében minden hátra maradt s Petrinja török kézen maradt. Ha a hadosztály élére ezredest állítottak volna, bizonyára szerencsésebb kimenetele lett volna az egész dolognak. Az volt a hiba kétségtelenül, hogy minden hadi szabály ellenére az ezredes állását biztossal töltötték be, mintha az ezredes és főbiztos között nem volna különbség holott annyira vannak egymástól, mint ég s föld. Az ezredes bíró és parancsnok, a biztos nem az. Hallatlan és sehol sem nem történt még a föntebbihez hasonló eset. A rómaiak oly szigorúan ügyeltek az ezredesek tekintélyére és hatáskörére, hogy a tanács semmi uton, még írásbeli uton sem elegyedett annak tisztébe, rábizták teljesen, hogy mit tegyen, s mit ne tegyen. Ha valakit elfogtak, a tanács nem gyakorolhatott kegyelmet, csak az ezredes tehetett, mint azt, ha ugyan szükségét látnók, számos példával bizonyíthatnók. A török is ezt a szabályt tartja szem előtt s szerintem jól teszi, de nálunk annyi a biztos, hogy nem csodálkozhatni hadügyünk nyomoruságos állapotán. Ha valamely udvari ember hadi dolgokba akar elegyedni, valami megbízatást vállal s aztán a táborban olyan discursus, fontoskodás támad, hogy olyik esküt tenne rá: ezek mind ezredesek és tapasztalt katonák, pedig minden tudományokat könyvekből szedték, olyan is az, mint napon a hó, mely elolvad, ha tusára kerül. Kitünik ebből is, hogy ezredes, hadnagy, őr — s quartermester, kapitány, vagy zászlótartó nem lehet hadi biztosból, ezek mind külön tisztségek, s az aki eléri, ugyanazt a tekintélyt és méltóságot kapja, mint a kinek a helyét elfoglalta, surrogatum sapit naturam illius, cui surrogatur. Az

ezredessé, vagy kapitánnyá kinevezett katona rögtön bír azzal a joggal és hatalommal, mely az ezredest, vagy kapitányt megilleti. A biztost azonban nem illeti meg, mint azt más alkalommal a polgári és katonai hivatalok minőségének tárgyalásánál ki fogom fejteni, A mi időnkben a közre nézve abból háramlik a legnagyobb kár, hogy a hivatalokat összezavarják, egyiket a másik helyett s nem a szükséghez képest állítanak fel, s nem is a szerint méltányolnak.

Harmadszor: Tiszta sor, hogy a fejedelem távolléte alatt a vezér mellé hadi követeket, vagy biztosokat rendel, kik pénz-, élelem-, lőszer- és legénység dolgában kezére járnak, nehogy a vezér ilyesfélékkel túlterhelve, hadi mozdulataiban és szándékában akadályozva legyen. Mert tőle nem követelnek egyebet, mint hogy azt az erőt, melyet hadura rá bízott, az ellenség kárán urának hasznára, előnyére s az ország kibővítésére használja. Ez intentionak köszönhetik — a jámbor Ferdinand császár rendelkezéséből — a hadi tanácsosok, a magok szerveztét; ezek a fentebbi tárgyakban elő álló hiányokat fedezték, vagy pedig a hiányzó szükségletekről tettek jelentést Prágába az udvarhoz. Egy darabig ezen határok között maradt e hivatal, de aztán oly rendetlenség következett, hogy kívánatos volna nálunk is az az állapot, melyet, hadi dolgokban minden felsőbbség szem előtt tart és meghagy.

A hadi tanácsosok katonák, kik parancsnokok s bizonyos számú csapat élén állanak. A katona csak annak tartozik engedelmeskedni, ki akár közvetve, akár közvetlenül fegyelmi rendelkezési joggal bír fölötte, Ámbár hetven év óta a mi német vállalatunk mind szerencsétlenül végződtek, ez nem véletlenségből, hanem a saját hibánk s ügyetlenségéből történt, a mint azt minden értelmes ember a maga eszével is fölérheti. Erről hallgatok s más időkre tartogatom mondókámat. Azt azonban meg kell mondanom, hogy háboruink balvégzetén csöppet sem csodálkozom, hisz a mi hadunkat nem igazgatják sem a régi sem az új hadi szokások szerint, az egy összetoldott valami, mely csak látszatnak szól, de nem vehető komolyan. Azok a hibásak, a kik a magas előjáróságot örökös tanácsaikkal félrevezetik s eszöket és szellemöket oly dolgokban törlik, melyre képtelenek. Res per se facilis nimium quaerendo et consultando redditur difficilis, s nagyon igaz, hogy nagyfontosságú dolgok magokban rejtik a veszélyeket, melyeket semmi féle tanáscsal sem távoztathatunk el. Nobile facinus incipitur cum periculo et peragitur cum premio. Ezért történik meg azután, hogy mennél alaposabban néz valaki egy dolgot, annál nagyobbnek tűnik fel előtte a veszély, mely abból származhatik, kétely, kétség szállják meg szívét s végre is lehetetlennek

tartják a kivített, nem is csodálom, mert hisz a túlóvatos tanácsosok előtt idegenszerű minden csata és ostrom. Azt hiszik, hogy azért, mert ők nem merik megtenni, az ezredes is úgy gondolkozik s nem akarják elhinni, hogy a jó isten és a szerencse különös végezésből és véletlenből gyakran oly könnyűvé tesznek egy dolgot, hogy végbevitele után csodálnunk kell, hogy ezen majdnem hihetetlennek tetsző vállalatok oly símán és szerencsésen folytak le, mint azt minden jelentékeny háború s a mi időnkben a nagy sárkányi és szigeti ütközetek (1587), Szikszó (1588) Kőrös és Sziszek Horvátországban, Fejérvár (1593) bizonyítják. Ebből azt következtetem, hogy minden dolgot, a maga mértékével kell mérnünk, s a tulszorgos meghányással-vetéssel nem kell az isten és a szerencse végezéseinek elébe vágnunk, azt a mit meg kell tenni, ne üssük el tanácscsal. Azt kell figyelembe vennünk, a mit Frundsperg György mondott: Nyisd föl a szemed, szorítsd össze öklöd, akkor tanácskozzatok, ha megtörtént a dolog, mikép történt, de a tett előtt minden tanács, okoskodás és szándék tökéletlen, mert az ellenségnek is van feje... De ezuttal elég erről ennyi.

XXVIII. FEJEZET.

Huszonnegyedik ok: nimia aulicorum potentia, az udvari emberek tulságos hatalma, kik nemcsak magok furakodnak be a tisztségekbe, hanem szolgálkat is, ha csak kissé tudnak németül írni, tekintélyes hivatalokba és állásokba helyezik. Ezen aztán a régi végbeli katonaság bosszankodik, az új kapitányok meg, mint a tapasztalás bizonyítja, oly ügyetlenek, hogy szükség esetén nagy kárt okoznak. Annyira jutottunk, hogy ha egy nemes vagyónát elette, elitta s eldorbézolta s teljesen elzüllött, barátai közbenjárnak s megteszik tisztnek vagy kapitánynak. Megered aztán a nyúzás, nyüvés, hogy a szegény ember bőrét és haját veszti rajta. Ments isten! Idővel mi minden lesz ebből?

XXIX. FEJEZET.

Huszönötödik ok: contemptus militum, hogy az udvarnál némelyek lenézik a becsületes katonát, mintha csak csavargókból, s becsületes jötehetős emberekből nem is állhatna a sereg.

Sokan azt hiszik, hogy nincs haszontalanabb pénz kidobás, mint az, a mit a katonának adnak. Mi több, ha valaki fizetését kéri, a szegény katonának legtöbbet kell abból engedni s a legkevesebbel beérni. Ugy beszélnek rendesen: Te gézen-gúz, parasztnyuzó hord el magad, takarodjál előlem stb. efféle. Más hatalmasok messze földön kerestetik a kipróbált vitézeket kegyeket, zsoldot ígérvén nekik, nálunk nem kellenek senkinek sem, ha ajálkoznak is. Azért azután a legjelesebb magyar

vitézek az erdélyi fejedelem hívására oda mennek. Jól is teszik, mert most az ideje, mikor jóra való, kipróbált vitézeknek nagy keletök van s van rá kilátás, hogy az erdélyi fejedelemnek jó sora lesz, mert hadának lesz keze lába, minek nálunk eleddig hijával voltunk. Sokan a kik pénz után lármáznak nem tudják, hogy az emberek pénz nélkül is élhetnek. *Különb*en azt hiszem én, ha a Duna csupa pénz volna s valamennyi ház Ausztriában merő ezüst lenne, ő római császári felségének nem volna elég aranya és tallérja, hogy e tulságos hadi költséget megfizesse míg nálunk ilyen a rendszer s nem lesz kevesebb úr, mint szolga. S ha az a pénz, melyet néhány főember ok nélkül kap, az enyém volna, arra kötelezném magam, hogy egy egész esztendő folytán 8000 embert tartanék el vele, nem is lenne belőle károm. Mert már addig jutottunk, hogy nálunk németeknél azt hiszik az ezredesek és főtisztek hogy minden jószág és pénz őket illeti, a háborút meg azért kezdték, hogy zseböket megtöltsék, a szegény katonákat meg étlen-szomjan engedik pusztulni, azért majd — ha nem is a világ — de isten előtt a mennyekben kemény számadást kell tenniök. A magas előjáróság sem teszi helyesen ez esetben, hogy e garázda elemeket, melyek a közjónak helyre nem hozható károkat okoznak, büntetlen engedi. Az én szememben inkább hibás, a ki tudva a dolgot enged magán kifogni, vagy csalatja meg magát, mint az, a ki nagy ravaszsággal — mint mondani szokás — becsap valakit, az evangeliombéli szorgos gazda példa beszédét tartván szem előtt. Ha ez üzérkedés a magánéletben történik, kisebb baj, de a köz s a haza dolgában nem kell irgalmazni a rabló, zsidóskodó üzéreknél, kik ilyen vagy amolyan hivatalt viselvén gyakorolják a hatalmat.

A jámbor osztrák hercegek hivatalnokainál igen közönséges dolog ez, azért mondja egy előkelő udvari ember, hogy inkább akar az osztrák főhercegeknél kegyvesztett lenni, mint a többi német fejedelemnél kegyben állani. Okul pedig azt hozza fel, ha — ugymond az osztrák főherceg kegyét vesztém, legfőbb büntetésem, hogy az udvartól elküldenek, s csakhamar visszahivatván, magasabb tisztet érek el. Ha azonban kegyében állok valamely német fejedelemnek s csak egy kevéssé tévedek is valamiben, nem csak kegyét vesztém, de testem lelkem veszedelemben forog. Látni való, hogy néhány gézengúz miként él vissza ő császári felsége s a többi fenséges fejedelmek kegyelmével és jószágával. Azért nem ajánlatos az a tulságos jószág sem, egyformán kell mérni mindenkinek, jóval a jónak, rosszal a rossznak, s ha nem így cselekszünk, senkinek sem lesz kedve jót tenni, látván, hogy a gonoszok derekas jutalomban részesülnek.

XXX. FEJEZET.

Huszonhatodik ok: impunitas, hogy nem mernek senkit komolyan megbüntetni, mindig akad valaki, a ki mentséggel áll elő az előljáróságnak s kirimánkodja a gratiát, így aztán sokan megfélemeznek tisztökről. Rövidség okáért elhallgatom a példákat. Kik azok, kik a tavaly Veszprémet, Palotát, Pápát, Tatát s a hatalmas Győr várát oly könnyű szerrel átadták a török vérebnék? Hát ezek nem szándékosan, a haza örökös gyalázatára és kárára vétkeztek-e? Ha ő császári felsége rög-tönös ítéletét végrehajtatta volna az árulást kezdőkkel a többi példája bizonyára elmarad. De azt mondhatná valaki: ez zsarnoki eljárás. Felelem: ez hadi s nem zsarnoki eljárás, mert zsarnok az, a ki a maga feje szerint, minden jog ellenére cselekszik s nem bánja, ha a közügy veszendőbe megyen. A keresztény felsőség azonban komoly eljárásával meg akarja mutatni, hogy a közjólétet mennyire szíven viseli s az az efféle büntetést non ad crudelitatem, sed exempla nem kegyetlenség kedvéért de a haza javára, mások példájára hozá, mert mint a római köztörvény mondja: reipublicae salus suprema lex esto.

Mindaz, mit a római császár, a római szent birodalom s a kereszténység közjávára kezdeményez, tesz és alkot, azért jó lélekkel megfelelhét isten és világ előtt. Nem törődöm azzal, -- hogy sokan azt vélik, igaztalanság esik meg sokakkal igazi okát sem én sem te, sem mások nem ismerik. Azért fogd be a szádat s ne szidjad a felsőbbiséget. Titus Manlius a fegyelem szempontjából kivégezteté saját fiát, nem tekintve, hogy engedetlenségével a rómaiaknak hasznot hozott.

A budai basa tavaly a füleki és nógrádi bégeket saját szemeláttára legszebb ruháikba öltöztetve fölakasztatá, s azt sem engedte meg, hogy feleségeik levételhessék testöket, pedig sok pénzt kínáltak érte. Mikor a mieink tavaly megrohanták Fejérvárt, a palotai bég elmenekült megszökött s ezért hurokra került, pedig ez nem igazság. Nálunk mindenkor száz főtiszt is akadt, a ki béke időben is helyt állott veszedelmes helyen, ma azonban senki sem töri magát a veszélyes határhelyekért, s ha néhányan el is vállalják a gyöngye erődöket, nem sokat kérdezik, tudják ugyanis, hogy kimenthetik magokat. Ez a nagybátya, ez a barát, az a sógor, ez a szép török ló nagyot segíthet rajta, de meddig? Ha csak játszunk a törökkel, rajta veszünk a sánczon, praemia sint bonis et poenae malis. Akár lovagiaszkodunk akár (tisztelettel legyen mondva,) hunczutkodunk is, fáradságból s dologból mindenütt kijut bőven. S azokat a kenderőzött kapitányokat hitványságokért ne büntessük, ki legyen aztán ingyen a maga jószántából tisztességes? szóval: A közjelesen katonai tisztben nincs helye a tréfának, hisz egy kis

elnézés nagy s jelentékeny kárt okoz, ha valaki félti a bőrét, maradjon otthon, s ne vegye el a más helyét. A ki azonban ősei dicsőségével s jeles tetteivel kérkedik s a maga tehetetlenségét nem látja, a közjó ellensége s bizvást mellőzendő, illetőleg érdem szerint kettős büntetést érdemel, először, mert oly dologra vállalkozott, mely erejét felülhaladja, másodsor mert értelmetlenségével a köznek kárát okozta. De minek is folytatom? A dolog tiszta, itt az ideje, adja az isten, hogy sikerüljön.

Mellőzöm a rendetlen hadi szervezet egyéb okait s beérem azzal, ha a vezér három dolgot tart szem előtt: fő, kéz s láb legyen rendén. A fő, a tábornok vagy ezredes, kinek erényei: virtus, foelicitas, scientia rei militaris. (virtus, szerencse és hadi tudomány) Tőle ered minden parancs, intézkedés és tett, ő intéz egyedül, alárendelt parancsnokaival rendelkezik, őket utasítja, velök igazgat. Kéz alatt értem magát a jól begyakorolt hadi népet és pedig magyarokat és németeket, úgy lovasokat mint gyalogosokat. A taljánok és spanyolok maradjanak honn, vagy ártsanak otthon az ellenségnek. Tavasz elején ne támadják csak Esztergomot és Budát s terjeszkedjenek a Duna midkét partján. Ostromokat és csatákat hadi komolyság, istenben való hit, szerencsében való bizalom vezéreljen. Lábak alatt értem én a gyorsaságot, melyre ez ellenséggel szemben nagy szükség van. Azért el azzal a németalföldi akadémikussal, s a lassu német hadiszervezeten szóval s tettel változtatni kell.

Nagy-Sándor tizenkét év alatt meghódítja a fél világot s mikor megkérdezték, hogy tudta mindezt megcselekedni azt felelte: »non cunctando« nem késlekedtem, csatákban s ostromokban gyors és határozott valék, az ellenségnek nem engedtem pihenőt, hanem a győzelem után rögtön megtámadtam országokat, várakat városokat s így semmisítém meg Dariust és társait. S valóban! Ha végignéznünk valamenyi harczos diadalmas és hatalmas nemzeteken, azt látjuk, hogy csakis számos erős csatával győzték le ellenfeleiket. Azért a mi keresztény seregünk néhány nyílt csatában verje le a töröknek összes erejét s aztán folytassa a háborút a várak elfoglalásával, akkor csakhamar végét érné keleti és magyar birodalma. A mit hogy úgy akarjon a mindenható kegyelmes úristen! Amen.¹⁾

(Eredeti német fogalmazata a bécsi cs. és kir. titkos levéltárban Turcica.)

Közli: THALLÓCZY LAJOS.

¹⁾ Időközben néhány érdekes levélre bukkantunk, mely több részletre világot vet, ezeket később fogjuk közölni.

TELEKESSY ISTVÁN EGRI PÜSPÖK ELMOZDÍTÁSA ÉS A RÓMAI CURIA.

Telekessy István egri püspök felfüggesztése püspökségétől általánosan ismert dolog. Tudjuk, hogy XI. Kelemen pápa 1709 augusztus 17-én kelt brevejében a magyarországi papságot felszólítja, hogy elhagyván II. Rákóczi Ferencz zászlait, törvényes urukhoz, királyukhoz térjenek vissza. Azon esetre, ha ezen felszólításnak eredménye nincsen, s az illetők Rákóczi pártján továbbra is megmaradnak, kijelenti a pápa, hogy minden méltóságuk s javadalmaktul meg fognak fosztatni, s ezen ítélet végrehajtására Keresztély Ágost szász herceget, Magyarország bibornok-primását fel is hatalmazta. A primás, a vett utasítás értelmében, a pápai brevet október 3-án kelt, nyilvános körlevelével kihirdette s egyúttal bizonyos határidőre a nyiltlevél keltétől számítandó négy hétre maga elé idézte az illető főpapokat. Telekessy, kinek az idézőlevél későn, csak november 1-én kézbesítettett, a kitűzött terminusra részint azért, részint pedig a közlekedés bizonytalan volta, s az országban dúló járványok miatt meg nem jelenhetett. A primás ezért őt, mint makacst, püspökségétől felfüggesztette. Az elmarasztaló ítélet deczember 18-án kelt, s Telekessynek 1710 márczius 22-én kézbesítettett. Telekessy a primás ezen ítélete ellen 1740 ápril 2-án tiltakozott, s úgy ezen, mint a többi, a primáshoz intézett levelében folyton hangoztatja, hogy őt jogtalanul fosztották meg püspökségétől. Látva végre, hogy az esztergomi érseknél semmire sem megy tiltakozásaival, elhatározta, hogy Rómába fordul a pápához. Főlebbezése sikerrel járt, mert már 1711 közepén Egerben a püspöki jogokat újból gyakorolta.¹⁾

Ennyit tudtunk eddig a Telekessy ügy tényállásáról. A szentszék magatartásáról ez ügyben a bécsi nuntiatura és

---

¹⁾ L. erről Balássy Ferencz: Adalék Telekessy István egri püspök életrajzához. Magyar Sion. II. évf. Esztergom, 1864. I. kötet.

az államtitkári hivatal között folyt jegyzékváltás tudósít minket. Fraknói a kegyúri jogról szóló munkájában ez ügyről röviden megemlékezett. Az egész ügyre vonatkozó okmányokat alább közöljük, ismertetve e helyt az ügy lebonyolítását, úgy amint az a Bécs és Róma közt történt jegyzékváltásból rekonstruálható.

A mint Telekessy nem hagyta abban a dolgot, hanem az esztergomi érsek felfüggesztő határozata ellen a pápához föllebezett, ép úgy Piazza bécsi nuntius is a szentszék elé vitte az ügyet, még pedig úgy Telekessy felfüggesztése, mint a kalocsai érsekség s az egri püspökség egy kézben való egyesítése végett. 1710 július 19-én kelt jelentésében tudatja az államtitkárral, miszerint gróf Csáky Imre váradi püspök a kalocsai érsekségre kineveztetett,¹⁾ s hire jár, hogy egy régi, elődei alatt is gyakorlatban volt szokás szerint érsekségén kívül még egy másik magyarországi püspökség jövedelmében is részesülend, s hogy ez az egri püspökség leszen, melynek tulajdonosát Telekessyt Keresztély Agost szász herczeg, esztergomi bibornok érsek az 1709. évi augusztus 17-i pápai breve értelmében a püspökségtől megfosztotta. A nuntius ezen tényállással szemben kételyét fejezi ki, hogy az említett breveben a primásnak adott hatalom kiterjed-e a püspökségekre is. Ezért azon kéréssel fordul az államtitkárhoz, tudatná vele, valjon a kalocsai érsekség körül megindítandó kánoni eljárással együtt megindíthatja-e az eljárást az egri püspökségre nézve is, miután, mint értesült, a királyi előterjesztésben mindkét főpapi javadalom meg van nevezve.²⁾ Ezen kérdésben impliciter bennfoglaltatik azon kérdés is, valjon jól van-e értelmezve az 1709 augusztus 17-i breve, miután a kánoni szabályok szerint püspököt javadalmától csak a pápa függeszthet föl.

Az államtitkár augusztus 2-án felelt a nuntius jegyzékére. Válaszában a curia álláspontja világosan körvonalozva volt, még pedig az esztergomi érsek ellen. Az államtitkár ugyanis kifejté, hogy az augusztus 17-i breve a primást csak arra hatalmazza fel, hogy a Rákóczi mozgalomban résztvett egyházi személyek ellen eljárhat, akármily rangúak, s akár secularis, akár regularisok azok. Ezen felhatalmazás azonban egyáltalán nem terjed ki a püspökökre, mert, hogy püspököt javadalmától felfüggeszthessen, arra nézve az esztergomi érseknek egy külön felhatalmazásra lenne szüksége, mely a pápa által aláírva, nemcsak arra hatalmazza őt fel, hogy az illető

¹⁾ A kinevezés 1710. június 1-ről kelt.

²⁾ Okmányok I. szám.

püspök ellen a törvényes eljárást megindíthatja, hanem világosan felhatalmazza őt arra, hogy az illetőt javadalmától is megfoszthatja. Minden egyéb felhatalmazás, még ha a pápa által is alá van írva, a mennyiben ezen világos kitétel benne elő nem fordul, semmis, miután a tridenti zsinat 29. ülésében világosan kimondta,¹⁾ hogy a püspökök depositiójának joga a pápát illeti meg. Ennek alapján az esztergomi érseknek Telekessy ellen hozott határozata semmis, s utasíttatik a nuntius, hogy a kánoni eljárást az egri püspökség tárgyában ne indítsa meg. Meghagyja egyúttal neki, hogy tudatná az esztergomi érsekkel, miszerint a szentszék az általa Telekessy ellen hozott ítéletet semmisnek nyilvánítja, s szólítsa fel őt, hogy jövőben minden ilyen lépéstől — püspökök felfüggesztésétől tartózkodjék, mert erre őt az idézett breve fel nem hatalmazza. Egyúttal utasítja a nunciust, hogy tudakozódjék, valjon az egri püspökség jelenleg ki által kormányoztatik, valamint, hogy az egri püspök híve-e még a lázadó pártnak vagy nem. Informatiót kért az államtitkár e tekintetben a többi magyar püspökökről is. Ez informatiókat pedig azért kérte be, hogy ezek alapján a kánoni szabályok és a tridenti zsinat határozatai alapján az eljárás az egri püspök ellen megindítható legyen.²⁾

Piazza nuntius augusztus 9-én, mintegy kiegészítésül a július 19-i jelentésben foglaltaknak, jelentette, hogy gr. Csáky-nak az egri püspökségre történt kinevezésénél azon szokásra hivatkoztak, miszerint a kalocsai érsek az érseksége jövedelmén kívül még egy másik püspökség jövedelmét is élvezi. Jelentette, hogy e tekintetben a nuntiatura levéltárában semmi oly iratra nem bukkant, mely e régi szokást megerősítené. Csak egy esetben történt meg az, hogy a kalocsai érsek egy másik egyházi javadalmat (püspökséget) is birt. de ezt is csak azért, mert az említett érsekséget nem foglalhatta el, ami a jelen esetre nem alkalmazható, mert a kalocsai érsekséget Csáky minden ellenmondás nélkül bírja, ép úgy mint a primás a nemrég neki adományozott pozsonyi prépostságot.³⁾ E tudósításra az államtitkár augusztus 23-án felelt, megelégedését fejezve ki, hogy a nuntius semmi olyast nem talált, mi a kalocsai érsek szóbanforgó igényét megerősítené. Egyúttal tudatta vele, hogy a kalocsai érseknek az egri püspökségre történt kinevezése, miután Telekessynek letétele az esztergomi érsek által semmis, szintén érvénytelen.⁴⁾

¹⁾ De reform. cap. 5.

²⁾ Okmányok. II. szám.

³⁾ U. o. III. szám.

⁴⁾ U. o. IV. szám.

A nuntius az államtitkár által augusztus 9-én kért informatiókat az augusztus 23-i dépêche-ben küldte meg. Beszámolt eljárásáról. Tudatta az államtitkárral, hogy értesíté az esztergomi érseket, miszerint az általa az egri püspök ellen hozott ítélet, miután minden törvényes alapot nélkülöz, semmis, s hogy tudatta az érsekkel az államtitkár figyelmeztetését, miszerint jövőben az ily önkényes eljárástól tartózkodják. A mi Telekessyt illeti, tudatta az államtitkárral, miszerint igaz, hogy a püspök aláírta az ónodi abrenuntiatot, de ezt, mint ő állítja, tisztán csak kényszerűségből tette. Egyébiránt az egri püspökről csak a legjobb információkkal szolgálhat. Nevezett prelatus egyházmegyéjében a legnagyobb szeretettel van övezve, ki az igazgatására bizott egyháznak minden tekintetben jóltevője.¹⁾

Az esztergomi érsek augusztus 25-én válaszolt Piazza nuntius azon levelére, melyben ez vele a pápai határozatot a Telekessy ügyben általa hozott ítéletre nézve közlé. E levélben az érsek kijelenté, hogy ő a magyarországi püspökök közül soha senkit nem fosztott meg püspökségétől. Ő csak kihirdette a pápa brevejét, kinek, mint fia, engedelmeskedni tartozik. Nem tett tehát ilyformán egyebet, csak a pápa rendeleteit hajtotta végre. Ami a levélben foglalt kánonjogi oktatást illeti, erre nézve az érsek azt felelte, hogy ő a tridenti zsinat végzéseit nagyon jól ismeri, de tudja azt is, hogy a pápa a zsinat fölött áll. Az egész ügyről egyébiránt azon véleményét fejezi ki, hogy a pápát rosszul informálták, a miért is nem fog késni ő szentségének eljárásáról a szóban forgó ügyben részletesen beszámolni.²⁾

Az esztergomi érsek ezen levelét a nuntius augusztus 30-án megküldte a bibornok államtitkárnak, kivel azt is tudatta, hogy a pápai határozatot a császári ministereknek is tudomására hozta, kik kijelentették neki, miszerint a császár reményli, hogy a pápa, ha kiderül Telekessy bűnös volta,³⁾ nem fog késlekedni a püspököt a megérdemlett büntetéssel sújtani. A nuntius erre nézve is megnyugtató választ adott a minisztereknek s ép ezekre való tekintettel kéri az államtitkárt, miszerint adjon neki olyas választ, melylyel a ministereknek tett ígéretét még jobban megerősítheti.⁴⁾

Ezen válasz aránylag hamar megérkezett. Szeptember 13-án a nuntius értesítést kapott az államtitkártól, hogy a

¹⁾ U. o. V. szám.

²⁾ Okmányok VI. szám.

³⁾ Hogy t. i. az ónodi abrenuntiatót önkénynt, és nem mint ő állítja kényszerűségből írta alá.

⁴⁾ Okmányok. VII. szám.

pápa a nuntius értesítését az esztergomi érsekhez az egri püspök felfüggesztésének semmis voltát illetőleg helybenhagyta. Azonfelül — s ez nyilván a bécsi minisztereknek volt szánva — tudatta a nuntiusal, hogy a pápa az egri püspök ellen a kánonok és a zsinati szabványok szerint fog eljárni, mint az ezen ügyben egyedül illetékes bíró. E célból, jegyzi meg az államtitkár, intézkedés történend, hogy az esztergomi érsek az ügyre vonatkozó iratokat a szentszéknek beküldje.¹⁾

Az esztergomi érsek ezalatt ezen kívánságnak részben már eleget tett. Már az augusztus 25-i. a nuntiushoz intézett levelében említi, miszerint lesz rá gondja, hogy a szentszék, mely egyoldalulag van az ügyről informálva, részletes leszámolást nyerjen róla. Jelentését a curiához még az augusztus 25-i levél előtt, e hó 15-én tette volt meg, a midőn is a Rákóczi mozgalmakban résztvett egyháziak ellen hozott ítéleteit megküldé a pápának. Ez alkalommal körülményesen beszámolt a magyarországi zilált viszonyokról is, jelezve, hogy az általa felfüggesztett egri püspök helyébe a király az új kalocsai érseket nevezte ki, valamint megemlíté azt is, hogy a többi elmozdított egyházi személyek helyébe »gutgesinnt« császárpártiak neveztettek ki. Sajnos, az esztergomi érseknek ezen jelentését a maga teljességében nem birjuk. Azonban az államtitkár a nuntiushoz intézett szeptember 20-i jegyzékbe annak kivonatát is beleszötte, nem mulasztván el hangsúlyozni újból azon körülményt, miszerint az egri püspök felfüggesztése, miután az esztergomi érseknek arra felhatalmazása nem volt, semmis. Piazza nuntius a követendő eljárásra nézve azon utasítást nyerte, hogy ne csak az érsekkel közölje újból, miszerint hasonló túlkapásoktól a jövőben óvakodjék, hanem birja rá a bécsi ministereket, hogy ne sürgessék gróf Csáky kinevezését az egri püspöki székre, miután ez, nem üresedvén meg, nem is tölthető be mással. A ministerekkel szemben követendő eljárásra nézve a nuntius felhatalmazást nyert ígéretet tenni a kormánynak, hogy a mennyiben az egri püspök, vagy egy másik egyházi személy ellen elegendő bizonyíték merülne fel a lázadásban való részvételt illetőleg, a pápa késésgesen fog azok ellen eljárni, megadván az esztergomi érseknek a szükséges felhatalmazást ezek ellen az eljárást megindíthatni. Ugyanekkor fölszólította a nuntium, informálná a curiát, hogy az esztergomi érsek által említett egyházi javadalmak, melyek tulajdonosait ő felfüggesztette, s melyeket az uralkodó mint ez elmarasztaló ítélet értelmében megüresedeteket másoknak adományozott, természetükre nézve milyenek, valjon a

¹⁾ Okmányok VIII. szám.

királyi kegyurasághoz, vagy az ordinariusok adományozásához tartoznak-e vagy pedig a curiát illeti-e meg az adományozás, szóval a beneficiumok jogi természetéről adjon kimerítő jelentést, hogy megítélhető legyen, vajjon a királyi kegyuri jog ezekre nézve is érvényben van-e vagy sem? ¹⁾)

A nuntius a vett utasításnak megfelelőleg október 1-én tudatta az esztergomi érsekkel a curia szándékát, hogy t. i. az a Telekessy-féle ügyben maga kíván eljárni, és bekívánta az érsektől az ügyre vonatkozó iratokat. ²⁾) E megkeresésre az érsek október 6-án Pozsonyban kelt levelével válaszolt. Kifejté levelében, hogy az általa hozott ítélet, illetve az egri püspök ellen megindított eljárás, semmiben sem különbözik azon eljárástól, melyet a pápa a már többször idézett levelében a lázadók pártjával tartó egyházi férfiak ellen indíttatni rendelt. Azt pedig tudja mindenki, hogy Telekessy nemcsak összejártszott a lázadókkal, hanem az abrenuntiatot is aláírta a többiekkel együtt — önkényt — mi által a fölségsértés vádját vonta magára. Tanu gyanánt idézi az érsek Pyber püspököt, az esztergomi vikáriust, ki a mondott időben szintén Rákóczi pártján állott, de nemsokára az ónodi gyűlés után a császár pártjára lépett át. Érdekes azonban azon körülmény, hogy közvetlen ezután azt ajánlja, hogy Pybert még se hallgassák ki mint tanut, tekintettel arra, hogy neki e miatt az ellenpárt részéről sok kellemetlensége lenne. Egyébiránt megjegyzi, hogy a mi a Telekessy ellen hozott ítéletet illeti, ő szigoruan a kánoni szabályok szerint járt el. Az említett breveben terminus gyanánt egy hónapnyi idő tüzetett ki, mely később deczember 18-ig hosszabbított meg. Megküldi az egri püspök ellen hozott ítélet mását, melyből a nuntius láthatja, hogy ő csak a pápai breveben foglaltak értelmében járt el. Minderről a pápát az augusztus 15-i levélben bővebben tudósította. Megküldi egyuttal Telekessynek april 2-án kelt s az esztergomi érsekhez intézett levelét, melyből kitűnik, hogy a püspöknek nincs komolyan szándékában a felség hűségére visszatérni. ³⁾) E levelet a nuntius október 11-én küldte el a bibornok államtitkárnak, azon megjegyzéssel, hogy az iratok közül csak az ítéletlevelet küldi el, miután a pápa az ügy állásáról az esztergomi érsek által már amúgy is informáltatott. Egyébiránt pedig megjegyzi, hogy a mi a kalocsai érsekség betöltése körüli kánoni eljárást illeti, ezt ő csak úgy és akkor indítandja meg, ha a királyi kinevezés tisztán a kalocsai érsekségre szóland,

¹⁾ Okmányok IX. szám.

²⁾ U. o. X. szám.

³⁾ Okmányok XI. szám.

nem pedig, mint a jelen esetben, ha az egy másik püspökség administrációjával is össze van kötve.¹⁾

Látjuk ezekből, hogy Telekessy ügyét a curia a maga részéről felkarolta, s az ellene hozott ítéletet minden tekintetben sérelmesnek tartá. Ügyében különben az 1710. év ősze kedvezőbb fordulatot hozott. A császári seregek ekkor ugyanis Eger felé vonultak. Telekessy, alkalmasint hogy tette által a császár iránti hűségét kimutassa, s Bécsben maga mellett hangulatot keltsen, a várost önkényt megnyitá a császári csapatok előtt, azok ellátásáról a legelőzékenyebb módon gondoskodott, parancsnokaikat vendégei gyanánt fogadta, s kimutatni iparkodott előttük, miszerint csak a lázadók kényszerítése birta őt arra, hogy a császár iránti hűségről megfeledkezzen. Ennek daczára a hangulat Bécsben Telekessy irányában nem vált kedvezővé, s a nuntius, midőn november 8-án ez eseményeket hirül adta Rómába, jelentette, hogy a ministeriumban azon török a fejüket, hogy Telekessyt, lojális nyilatkozatai daczára, valami érzékenyebb büntetéssel sújtsák.²⁾

De ekkor az államtitkár egy jegyzéke az ügynek közjogi jelentőségét egyszerre előtérbe toltá, egyenesen fölvetvén a királyi kegyuri jognak kérdését. Ugyanis a november 8-i jegyzékben az államtitkár visszatér ismét az augusztus 17-i breve, hangsúlyozván, hogy a breve az esztergomi érseket nem hatalmazza fel azon eljárásra, melyet az egri püspök ellen követett, a mint hogy különben is a breve egyáltalán nem ad neki jogot püspökök ellen eljárni. A breve csak azon egyházi személyekre, úgy secularis, mint regularisokra, vonatkozik, kik a lázadók pártján állottak, s a breve kihirdetéséről számított egy hónapon belül nem tartózkodtak minden oly nyilatkozat vagy cselekedettől, mely a lázadóknak kedvez, s mely alkalmas arra hogy az ország nyugalalmát s békéjét megzavarja. De még ez esetben is be tartandó a rendes eljárási mód, s juris ordine servato — a hogy ezt a breve maga is megmondja — a rendes törvényes processus után hozandó meg az ítélet. Az esztergomi érsek azonban túltette magát ezen, és úgy az egri püspök, mint a többi egyháziak ellen meghozta az ítéletet, a nélkül, hogy a rendes törvényes eljárást megindította volna. Ennek következtében az általa hozott ítélet teljesen semmis, a mint ez a pápának az esztergomi érsekhez intézett leveléből, melyet az államtitkár ezen jegyzékéhez csatolva küldött meg Piazza nuntiusnak,³⁾ kitűnik. Tudatja egyuttal vele, hogy adja értésére az esztergomi érseknek, miszerint a pápa egy külön

¹⁾ Okmányok XII. szám.

²⁾ Okmányok XIII. szám.

³⁾ A melynek másolata azonban az iratok között nincsen meg.

breveben fel fogja őt hatalmazni arra, hogy az egri püspök, illetve bármely a Rákóczy-féle mozgalomban érdekelt püspök ellen a törvényes eljárást megindíthatja. Ha pedig ezen törvényes processus a maga rendje és módja szerint véget ér, terjessze föl az érsek az ügyre vonatkozó összes iratokat a pápához, ki a kánonok és a tridenti zsinat szabványai alapján maga fog ítéletet hozni a fennforgó ügyben. Ha a törvényes eljárás a vád alapos voltát igazolni fogja, úgy az egri püspök, mint esetleg a többi püspökök is, el fogják venni méltó büntetésüket. De a midőn a curia semmisnek nyilvánította a Telekessy ellen hozott ítéletet, ugyanakkor megsemmisíté az esztergomi érsek által a többi egyházi személyek ellen hozott ítéleteket is, meghagyva, hogy az érsek indítsa meg azok ellen is a rendes törvényes eljárást, s a törvényes formák, u. m. idézés, kihallgatás, tanuvallomások meghallgatása stb. betartása mellett hozzon ellenök új ítéletet. A kalocsai érsekséget illetőleg pedig a pápa a rendes kánoni eljárást további intézkedésig felfüggesztetni rendelte.¹⁾

Az államtitkár ezen jegyzékéből látjuk, hogy Keresztély Ágost herczegérsek az augusztus 17-i breveben adott felhatalmazással menynyire visszaélt. Telekessynek már idézett ápril 2-i leveléből látjuk, hogy irányában a rendes törvényes eljárást be nem tartá, s hogy őt voltaképen in contumaciam ítélte el. Könnyen elképzelhetjük, hogy ha az egri püspök ellen ily eljárást követett, hogy a többi alsóbbbrangu papok ügyében még önkényesebben ítél. Hogy felsőbb helyről jött »szelid nyomás« behatása alatt cselekedett így, azt kétségbe alig vonhatjuk. Hiszen az augusztus 17-i brevet XI. Kelemen pápa József király egyenes előterjesztésére bocsátotta ki. A bécsi kormány pedig, mely Rákóczit úgy gyűlölte mint az ördög a tömjént, nem hagyhatta felhasználatlanul az alkalmat, hogy a fejedelem párthivein egyet ne üssön.

A nuntius november 15-én jelenté az államtitkárnak, hogy Albani monsignort Rómába küldte, ki az államtitkárnak a Telekessy-féle ügyben bővebb felvilágosításokkal fog szolgálni. Azon nézetének adott egyuttal kifejezést, hogy a legjobb lesz bevárni, mily hatást tesz az egri püspök eljárása a császári hadakkal szemben a bécsi udvarra, hogy mikép fog ez majd a nyolczvanéves Telekessy ellen viselkedni.²⁾ Telekessy magaviselete a császári seregek irányában a pápánál is elismerésre talált. Az államtitkár november 22-én ki is fejezte Piazzanak a pápa megelégedését, hogy az egri püspöknek sikerült ezál-

¹⁾ Okmányok XIV. szám.

²⁾ Okmányok XV. szám.

tal bebizonyítani a király előtt, miszerint az alattvalói hűségtől soha el nem tért, kényszerűségből ragadtatva ellenkező nyilatkozatok s tettekre. Ezért a pápa nagyon örülne, ha arról értesülne, hogy a király megbocsátotta Telekessynek átpártolását a lázadókhöz s visszafogadta őt kegyeibe. Ilyformán aztán megszűnne ellenében minden controversia s a kalocsai érsek ügye is megoldást nyerne. Az államtitkár ezért meghagyta a nuntiusnak, hogy tegyen ez értelemben előterjesztést ő Felségénél és a ministeriumnál. A Felség által hozandó határozatot mindenestre várja be, s ennek alapján járjon majd el az esztergomi érsekkel egyértelműleg a nevezett prelátus ellen újból megindítandó törvényes eljárást illetőleg, melyre nézve tekintetbe veendő az esztergomi érsek részéről a neki megküldött breve, és a november 8-án megküldött instructioban foglaltak.¹⁾

Az esztergomi érsek az államtitkárnak november 8-án a nuntiushoz intézett jegyzékével megküldött brevet és a nyert utasításokat közölte a bécsi körökkel, hogy t. i. az egri püspök ügyében megindított vizsgálat iratait Rómába terjessze fel, miután a pápa a döntést magának tartotta fenn. A curia rendelete a ministeriumban nem csekély megdöbbenést keltett, jóllehet eleintén, midőn az ügy csak a kezdetlegesség stádiumában volt, az udvar elismerte a pápa biráskodási jogát.²⁾ Most azonban a kormány, sértve látván a pápa rendeletében a magyar király kegyuri jogát, a pápa ilyenmű beavatkozása ellen tiltakozott. A ministerium arra támaszkodott, hogy a magyar királynak, ki az »apostoli király« czimet is viseli, egyik sarkalatozó jogai közé tartozik, ép e cziménél fogva, hogy országának püspökei ellen teljes hatalommal járhat el. A bécsi udvar s kormány felfogása tehát az volt, hogy Telekessy, s általában az ehhez hasonló ügyekben is, a biráskodás nem a pápát, hanem a kegyuri jognál fogva a magyar királyt illeti meg. Hogy ezen felfogásnak érvényt szerezzenek s általában a felfogásuk szerint veszélyeztetett királyinkegyuri jogot megvédelmezzék, határozatba ment, hogy a magyar kancellár és egy államtanácsos küldessék ki, kiknek feladatuk lenne a nuntiusal e kérdésben a tárgyalásokat megindítani.

Ezt jelenté november 13-án a nuntius a bibornok-államtitkárnak.³⁾ Azonban a bécsi udvar által megindítani szándékozott aktio nem jött létre. Ép így nagyon lassan haladt elő

¹⁾ Okmányok XVI. szám.

²⁾ Okmányok VII. szám. V. ö. Fraknoi. A magyar királyi kegyuri jog. Budapest, 1895. — 426. oldal.

³⁾ Okmányok XVII. szám. Az államtitkár decz. 13-i jegyzékében a pápa elismerését fejezi ki a nuntiusnak. Okmányok XVIII. szám.

az új vizsgálat is.¹⁾ Oka ennek leginkább az volt, hogy a Telekessy-ügy kedvező stadiumba lépett. Telekessy magaviselete az Egerbe bevonult császári csapatokkal szemben, s még inkább azon körülmény, hogy úgy az esztergomi érsek nem igen sietett a törvényes eljárás újbóli megindításával, mint pedig a ministerium nem forcirozta az általa felállított igény érvényesítését, lassankint azt eredményezték, hogy a király hajlandónak mutatkozott a püspököt kegyébe visszafogadni. A nuntius nem is késett a beállott kedvező fordulatot felhasználni s minden igyekezetét arra fordítá, hogy a felség kegyét a püspöknek ismét megszerezze. A beállott kedvező fordulat állandónak mutatkozott. Január 24-én a nuntius megint ily értelemben irhatott az államtitkárnak, jelezve, hogy az egri püspök ellen megindított vizsgálat alighanem abban fog maradni. Maga az esztergomi érsek is azon reményben volt, hogy Telekessy ügyét a császárnál kedvezően fogja elintézhetni, s a nuntius is ösztönte, hogy járjon közbe a császárnál a püspök érdekében.³⁾ Általában Telekessy ügyének több pártfogója akadt. Weber Mátyás jezsuita és feldsuperiort Telekessy szintén fölkérte, járna közbe a primásnál. Kitünik ez Webernek 1710 december 29-én a primáshoz intézett leveléből.⁴⁾ Megigérte azon felül közbenjárását az Egerbe bevonult Cusani marchese is, szóval Telekessy ügyének elég támogatója akadt.⁵⁾

A nuntius deczember 23-i jelentésére az államtitkár január 10-én válaszolt. A pápa tetszését fejezte ki a nuntius abbeli jelentése fölött, hogy az esztergomi érsek a császárral közlé a pápa levelét és az instruktiót, mely szerint felhatalmaztatik Telekessy ellen a törvényes eljárást újból megindítani. A mi a ministerium részéről megindított tanácskozásokat illeti, reményli a pápa, miszerint a nuntiusnak sikerült a magyar kancellárt és a kiküldött államtanácsost meggyőzni arról, hogy ő felségének nincs meg azon joga, hogy valamely egyházi személy, tehát a püspök ellen, a törvényes eljárást megindíthatja, jöllehet az apostoli szék által neki engedélyezett kiváltságok alapján az apostoli czimet viseli. Hogy ezen czim alapján erre joga nincsen, azt a király láthatta abból is, hogy a pápa az esztergomi érseknek külön felhatalmazást adott volt

¹⁾ V. ö. az 1711 január 3-i nuntiusi jelentést. Okmányok XIX. szám.

²⁾ Okmányok XIX. szám.

³⁾ Maga Telekessy is kérte a primás jóakarató támogatására 1710. decz. 14-én, megjegyezve, hogy máskülönben a pápához kell újból fordulnia. Cs. és k. állami levéltár Bécs. Hungarica 1710.

⁴⁾ U. ott.

⁵⁾ Okmányok XXI. sz.

a Rákóczi mozgalomban résztvett egyháziak ellen a törvényes eljárás megindítására. Az apostoli czim erre jogot épenséggel nem ad, ép úgy ahogy a curia által különben adományozni szokott más különféle czimek (primogenito della chiesa, cattolico, difensore) semmi különösebb jogot a velök felruházottaknak nem adnak.¹⁾

A Telekessy ügyben beállott kedvező fordulat ezalatt tovább tartott. Sajnos, nem vagyunk értesülve az ügy egyes mozzanatairól. Nem tudjuk, hogy a nevezettek kivül még kik jártak közbe, valamint az említettek közbenjárásának egyes momentumairól sem vagyunk tájékozva. A nuntiusnak márczius 7-diki jelentéséből csak annyit tudunk meg, hogy ő felsége Telekessyt újból kegyeibe fogadta, az egri püspök tehát e részről további vexatióktól nem tarthat.²⁾

A Telekessy ügy maga ilyformán véget ért, még pedig kedvező megoldással. Végleges megoldást azonban az ügy csak az év végén nyert. Az 1710. év elején ugyanis Csáki grófnak egy ténykedése az egész ügynek új fordulatot adott, most már egyenesen Csáki ellen fordulván a curia.

Február elején ugyanis fölmerült a hír, hogy Csáki gróf megjelent Egerben, s figyelembe sem véve a püspök által felhozott ellenvetéseket s protestatiót, a királyi adomány alapján birtokába vette a püspökséget.³⁾ A nuntius ez esetről értesülve, Csáki ezen eljárása ellen Albanival együtt óvást emelt Bécsben a ministeriumnál. Február 7-én pedig jegyzéket intézett Rómába, melyben Csáki eljárását a kánonokba ütközőnek mondja, s azon nézetének ad kifejezést, hogy a pápa intézne Csákihoz egy brevet, melyben az érsek eljárása fölötti nehezitelését fejezze ki.⁴⁾ Azonban a hír nem felelt meg ily alakban a valóságnak, mert pár nap múlva kisült, hogy Csáki gróf nem járt személyesen Egerben, hanem csak ügynökeit küldte oda, hogy részére a templomot és a püspöki jövedelmeket birtokba vegyék.⁵⁾ Telekessy látván, hogy tiltakozása nem használ, a nuntius közbenjárását kérte ki, mit az meg is ígért, értesíteni sietvén a curiát az ügy tényleges mibenlétéről.⁶⁾

XI. Kelemen fölötte elcsodálkozott az ügy új fordulatán. Hogy Csáki, minden jogczím nélkül, a nélkül, hogy ki lett volna nevezve, a nélkül, hogy a konzisztoriumban praekonisál-

¹⁾ Pkmányok XX. szám.

²⁾ Okmányok XXVII. szám.

³⁾ Okmányok XXII. szám.

⁴⁾ U. o.

⁵⁾ Okmányok XXIII. szám.

⁶⁾ Február 14-én. U. o.

tatott volna, az egri püspökséget birtokába vette, tényleg oly dolog volt, mely homlokegyenest ellenkezett minden egyházi szabállyal. Miután ezen, a kánonok és az apostoli tekintély ellen irányuló merényletet — a hogy ezt a nuntius és az államtitkár leveleikben nevezték — szép szerivel, csendben elintézni nem lehetett, miután úgy Telekessy, mint a nuntius lármát csaptak ez ügyben, a pápa egy más expedienst választott. Levelet intézett úgy az esztergomi érsekhez, mint Csákihoz, melyeket a nuntiusnak kellett nevezetteknek kézbesítenie.¹⁾ Az államtitkár a február 28-diki jegyzékkel küldte el a breveket a nuntiusnak, meghagyva neki, hogy a maga részéről is intézzen Csákihoz levelet, melyben beszéljen lelkére, hogy az általa elkövetett merényletet jóvátegye.

Mindkét breve február 28-ról van keltezve. A primáshoz intézett breveben a pápa hangsúlyozza, hogy az egri püspökség elfoglalása Csáki által, miután Telekessy depositiója semmis, szintén érvénytelen. Meghagyja neki, hogy a kalocsai érseket bírja rá, hogy feloldozásért folyamodjon az irregularitas alól, melybe esett. Figyelmébe ajánlja Telekessy ügyét, főleg a törvényes eljárás befejezésének siettetését, elrendelvén, hogy az iratokat ítélet hozatal végett a pápához terjessze fel.²⁾ A váradi püspökhöz intézett breveben komolyan inti őt, hogy a jogtalanul elfoglalt egri püspökséget minél előbb hagyja el s iparkodjék az ezért magára vont censurák alól absolválni.³⁾

Ezt a két brevet az államtitkár kézbesítés végett a nuntiushoz küldé, ki azokat a címzettek kezéhez juttatá. Azonban a dolog lassabban haladt, mintsem azt Rómában remélték. Már márczius 14-én, tehát oly időben, midőn a brevek alig jutottak el az illetőkhöz, az államtitkár ír a nuntiushoz, hogy még semmi hír, valjon a kalocsai érsek megszivlelte-e a pápa atyai intéseit, hogy a jogtalanul elfoglalt egri püspökséget adná vissza. Utasítja a nuntius, hogy azon esetre, ha az érsek ezt nem akarná megtenni, hasson oda, hogy ezt megtegye és járjon közbe a ministereknél, hogy a Telekessy ellen hozott intézkedések visszavonassanak.⁴⁾ Erre márczius 21-én felelt a nuntius, jelentvén, hogy a pápa brevejét elküldte Csákinak s beszélt egyúttal Csáki testvérével is, kinek kijelenté, hogy a püspöknek, hogy eljárását Telekessy ellen némileg jóvátegye, vissza kell hívnia ügynökeit Egerből. A püspök testvére erre azt akarta elhíttetni vele, hogy Csáki az ügynökei kiküldésével csak a püspökség jövedelmeit akarta megmenteni a kamarai

¹⁾ Államtitkár a nuntiushoz február 28-án. Okmányok XXIV. szám.

²⁾ Okmányok XXV. szám.

³⁾ Okmányok XXVI. szám.

⁴⁾ Okmányok XXVIII. szám.

hivatalnokok ellen, a mire a nuntius azt válaszolta neki, hogy még ezen igyekezete Csákinak sem menti eljárását, mely nemcsak hogy minden jogalapot nélkülöz, hanem még a kánonokba is ütközik.¹⁾ Az ugyanezen napról való államtitkári jegyzék a nuntiushoz újból figyelmébe ajánlja a Csáki-Telekessy-féle ügyben már az előző dépêchekben nyert utasításokat.²⁾ Még ekkor nem jutott el, mint látszik Rómába a nuntius márczius 7-iki sürgönye, melyben jelentette, hogy a király Telekessyt ismét kegyeibe fogadta vissza. Erről csak a márczius 28-iki jegyzékben szól az államtitkár, a pápa örömét fejezve ki a történetek fölött, s újból a nuntius figyelmébe ajánlva az ügyet.³⁾

Ezalatt eljutott Rómába a márczius 21-iki nuntiusi levél. Az államtitkár ápril 18-án a pápa megelégedését fejezi ki a nuntiusnak, ez ügyben tett közbenjárásért. Egyúttal azonban a pápa megbízásából tudatja Piazzával, hogy írná meg Csákinak, miszerint nemcsak a jogtalanul elfoglalt egri püspökséget bocsássa vissza, hanem az abból élvezett jövedelmet, valamint a netalán okozott károkat is térítse meg.⁴⁾

Ennél nagyobb gondot adott a curiának a kalocsai érsek irregularitása. A nuntius érintkezésbe lépett az esztergomi érsekkel, azon meggyőződésének adva kifejezést, hogy Csáki nem fog vonakodni megtenni a szükséges lépéseket a pápánál, hogy az őt kegyeibe visszafogadja. Az esztergomi érsek osztá a nuntius nézetét, megjegyezve, hogy az esetben közben fog járni Csáki érdekében a pápánál.⁵⁾

Csáki azonban a pápához folyamodást még egy ideig húzta. Rómában türelmetlenül várták e lépést. Az államtitkár május 23-án újból is a nuntius figyelmébe ajánlja az ügyet. Miután Csákitól folyamodvány a fölmentés ügyében még nem jött, jó volna, ha a nuntius az esztergomi érseknek bizalmasan megírná, miszerint nem ártana, ha Csáki folyamodna, hogy minél gyorsabban megkapja a fölmentést.⁶⁾

Nem tudjuk: valjon a nuntius tudatta-e ezen levelet a primással. De tény az, hogy Csáki végre rászánta magát a Rómában várva-várt lépés megtetésére. Május utolsó napjaiban személyesen Bécsbe jött s fölkereste a nuntius. Legmélyebb sajnálatát fejezte ki a fölött, hogy a pápa neheztelését magára vonta az által, hogy az egri püspökséget elfoglalta. Hangsúlyozta azt, hogy jóllehet a püspökséget birtokába vette, az

1) U. o. XXIX. szám.

2) U. o. XXX. szám.

3) U. o. XXXI. szám.

4) U. o. XXXII. szám.

5) Pkmányok XXXIII. szám.

6) U. XXXIV. szám.

egyházi biráskodásba nem folyt be, sem a temporáliákat nem occupálta. Ha azonban ennek daczára a pápa irányában az engedetlenség bünébe esett volna, ezért bocsánatért s fölmentésért folyamodik. Mindezeket egy pápához intézett levélben is elmondá.¹⁾ A nuntiussal szemben szóbelileg pedig hozzátette még azt is, hogy az egri püspökség jövedelmeiből magának semmit meg nem tartott, sőt ellenkezőleg az által, hogy azt birtokába vette, a kincstári hivatalnokok kapzsisága ellen védelmezte meg. Egyébiránt a püspökségét mindjárt a nuntius első felszólítására elhagyta, melynek kormányzati ügyébe különben is, sem in spiritualibus, sem in temporalibus nem avatkozott soha. Egyúttal fölkerlte a nuntium, hogy járjon közbe érdekében a pápánál.²⁾

Az államtitkár csak hosszabb idő múlva, július 4-én, felelt. Válasza a következő volt: Jóllehet Csáki gróf egyedül csak az egri püspökséget foglalta el, anélkül, hogy akár in spiritualibus, akár in temporalibus valami befolyást gyakorolt volna ott s a nélkül, hogy a püspökség jövedelmeit birta volna, mégis szükséges, hogy bizonyos censurák alóli föloldozását kérje, melyeket magára vont az által, hogy elfoglalta az egri püspökséget, a nélkül, hogy arra a pápától provisiót nyert volna. Sőt ezen püspökség nem is volt üresedésben, miután az esztergomi érsek által Telekessy ellen kimondott ítélet a már ismert okoknál fogva semmis. A nuntius ennek következtében kettős megbízást nyert. Az egyik az volt, hogy intse meg Csákit, miszerint törekedjék a censurák és az irregularitás alól, mely utóbbit az által vonta magára, hogy míg ügye elintézés alatt volt, egyházi funkciókat végzett, magát feloldoztatni. Másodsorban azon megbízást nyerte a nuntius, hogy sürgesse az esztergomi érseknél a Telekessy ellen hozott ítélet megsemmisítését, a már ismert okoknál fogva, s miután Telekessyt a király már amúgy is visszafogadta kegyeibe.³⁾

A nuntius a vett megbízás értelmében, az esztergomi érsekhez átírt az ítélet megsemmisítése ügyében, mire azon feleletet nyerte, hogy ez már megtörtént. Az erre vonatkozó levelet másolatban július 25-én az államtitkárnak elküldötte, jelentvén azt is, hogy írt Csáki grófnak a fölmentés megszerzése végett,⁴⁾ ki az erre vonatkozó lépéseket meg is tette.⁵⁾

Augusztus 15-én küldte le Rómába a nuntius Csáki

¹⁾ május 29-én. Okmányok XXXV. szám.

²⁾ május 30-án. Okmányok XXXVI. szám.

³⁾ Okmányok XXXVII. szám.

⁴⁾ Okmányok XXXVIII. szám.

⁵⁾ U. o. XXXIX. szám.

folyamodványát, melyben az föloldozását kérte.¹⁾ Az államtitkár már augusztus 29-én válaszolt, több kifogást emelve a folyamodvány ellen. Főleg két pontot kifogásolt. Először azt, hogy Csáki arra hivatkozott, hogy Magyarországon régóta életben van azon szokás, hogy tisztán a királyi kinevezés erejénél fogva, pápai provideálás előtt, a kinevezett elfoglalhatja érsekségét, illetve püspökségét, a temporaliákat gyakorolhatja s a jövedelmeket élvezheti. Másodszor, hogy Csáki az alatt, míg a fölmentésért folyamodott, hittudósok véleménye alapján gyakorolhatni vélte, s gyakorolta is az egyházi hatalmat minden scrupulus és lelki megterheltetés nélkül, misét mondott stb, azon ürügy alatt, hogy jó hirnevének árt, ha egyházi functiók végzésétől tartózkodik. Ennélfogva az államtitkár visszaküldte Csáki folyamodványát a nuntiushoz azon utasítással, miszerint adja tudtára Csákinak, hogy egy újabb folyamodványt írjon, melyben tisztán s kizárólag föloldozásért folyamodik, minden czikornya nélkül bevallva az általa elkövetett hibát. Az alatt az idő alatt pedig, a míg a fölmentés meg nem érkezik, tartózkodjék a papi functiók végzésétől, hogy ily módon is méltónak mutassa magát a föloldozásra. Azonfelül kifogásolta az államtitkár még az aláírást is, mert miután Csáki a váradi püspökségtől még nincs fölmentve, s a kalocsai érsekségre még nincs végleg kinevezve, magát választott kalocsai érseknek nem írhatja, erre neki a jogot a pusztá királyi kinevezés nem adván meg. Utasítja ezért a nuntium, közölné Csákiival, miszerint a következő levél alá csak mint váradi püspök írja a nevét.²⁾

A nuntius az államtitkár ezen jegyzékét közlé Csáki gróffal, ki erre az új folyamodványt kiállította, melyet tökéletesen a bíbornok-államtitkár kívánsága szerint szerkesztett. Ezt a folyamodványt szeptember 19-én küldte meg a nuntius az államtitkárnak, megjegyezvén, hogy Csáki püspök azon esetre, ha a pápa ezen új folyamodványát sem találná elfogadhatónak, kész még egy másik folyamodványt is szerkeszteni.³⁾

Rómában a kalocsai érsek második folyamodványa ellen, úgy látszik, nem találtak formailag valami kivetni valót. A mint azonban Csáki annak idején húzta-halasztotta a folyamodást, ép úgy húzódott most a curiánál is a felmentés megadása. Csákira ez annál is inkább kellemetlen volt, mert a pápai rendelet értelmében az egyházi functiók teljesítésétől tartózkodnia kellett. Ezért november 14-én a nuntius útján megsürgette az ügyet, kérve, hogy tekintettel a közelgő adventi

¹⁾ U. o. XL. szám.

²⁾ Okmányok XLI. szám.

³⁾ Okmányok XLII. szám.

és karácsonyi ünnepekre, a felmentést neki sürgősen megadják.¹⁾ Az államtitkár deczember 5-én küldte meg a nuntiusnak a brevet, mely őt felhatalmazza Csáki grófot az egyházi censurák alól fölmenteni.²⁾ A fölhatalmazás azonban deczember 19-én még mindig nem jött meg, s Csáki e napon újból megsürgette azt a nuntiatúra útján. Fölemlítette, hogy eddigelé különféle ürügyek alatt tartózkodott egyházi funtiók teljesítésétől, most azonban a karácsonyi ünnepek előtt állva, nem tudja mily ürügyet hozzon fel a nélkül, hogy szóbeszédre ne adjon okot.³⁾ Erre az államtitkár 1712 január 9-én válaszolt a nuntiusnak, tudatva vele, hogy már a mult év deczember 5-én megküldte neki a brevet, mely felhatalmazza őt Csáki grófot az egyházi censurák alól fölmenteni.⁴⁾ És ezzel a Telekessy-Csáki-féle ügy végleg befejezést nyert.

DR. ÁLDÁSY ANTAL.

OKMÁNYOK.

I. Vienna, 19 Luglio 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Essendo stato nominato all' Arcivescovato di Colossa in Hungaria Monsignor vescovo di Gran Varadino, odo ancora, che dovendo egli secondo l'uso praticato con i suoi Antecessori godere di un vescovado nel regno, e questo habbia ad essere quello d'Agria, da cui per sentenza è stato deposto il moderno dal Sig. Cardinale di Sassonia, vado dubitando, che le facultà dateli da nostro Signore vel breve spedito li 17 Agosto 1709 si estendino à poter privari i vescovi; pero mi permetta l'E. V. di supplicarla à prescrivermi, se col processo dell' arcivescovato dovro formare anche l'altre per la chiesa suddetta di Agria, poiche sono avvertito, che nella presentazione cesarea per il sudetto prelato siino nominati l'arcivescovato di Colossa, ed il vescovato di Agria.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 249.

II. Roma, 1710. aug. 2.

Az államtitkár Piazza nuntiushoz.

Le facultà concedute al S. Cardinale di Sassonia nel breve di Nostro Signore spedito li 17. Agosto 1709 (di cui le ne accludo una copia) di poter procedere contro li

¹⁾ Okmányok XLIII. szám.

²⁾ Okmányok XLIV. szám.

³⁾ Okmányok XLV. szám.

⁴⁾ Okmányok XLVI. szám.

chierici si secolari, come regoli di qualunque grado e condizione et ancorche degni di spesimal mensione, li quali prestassero aiuto, e favore, ò in altra forma aderissero al partito de' Rebelli d'Ungaria, e di poter venire contro di loro alla sentenza di privazione de' beneficii, abbazie, commende e dignità da essi possedute, non si estendono à poter procedere contro li vescovi rei di tal delitto alla sentenza di deposizione o privazione delle chiese vescovoli, alle quali sono stati legittimamente promossi, ricercandosi à tale effetto una speciale commissione segnata di mano di Nostro Signore la quale non solo dia facultà di procedere contro li vescovi individualmente mà inoltre gli dia un' esplicita facultà di poter' venire contro li medesimi alla sentenza di deposizione ò privazione de' loro vescovati, altrimenti per qualunque commissione anco segnata di mano di Nostro Signore, non s'intende data la facultà di poter venire alla sentenza di deposizione, ò privazione contro vescovi, essendo questa riservata al solo Papa, come espressamente viene disposto dal Sagro Concilio di Trento nella sess. 24. de reform. cap. 5. Con tal fondamento essendo nulla la sentenza di deposizione data dal. S. Card. di Sassonia contro Mons. Vescovo di Agria, non dovrà V. S. Illma fabricar processo sopra la chiesa d'Agria, per Mons. Vescovo del Gran-Varadino, quando à quella, come supposta vacanze in vigore, di detta sentenza, fosse nominato dall' Imperatore et avvertirà il Sig. Cardinale di Sassonia non solo della nullità di detta sentenza di deposizione data da lui contro Monsig. Vescovo d'Agria, ma anco di astenersi di similmente procedere contro ogni altro vescovo, poichè in vigore di detto breve non gli compete tal facultà. Si compiacerà per tanto V. S. Illma così esequire, con prendere anco informazione se la chiesa d'Agria sia oggi governata dal proprio vescovo, se continui nella supposta aderenza cò' rebelli ò ravvisto dell' errore siasi da essi ritirato, come anco degl' altri vescovi di quel regno e dame raggaglio a Nostro Signore, affinché secondo le regole canoniche, e disposizione del Sagro Concilio di Trento possa prendere quelle determinazioni, che saranno uniformi alla giustizia, e convenevoli al servizio di Dio e della sua chiesa.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

III. Vienna, 9. Agosto 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Col mio dispaccio delli 19. del decorso hebbi l'honore di rendere conto all' E. V. che oltre la nomina dell' Arcivescovo di Colossa hebbe anche quella di Agria Monsig.

Vescovo di Gran Varadino, e soggiunse che secondo il praticato altre volte chi era Arcivescovo di Colossa godeva anche un'altra chiesa, ma havendo fatto poi riconoscere in questa cancellaria della Nunziatura, se sussisteva sal' uso colla fabrica dei Processi, ho trovato non avere questa supposta pratica verun' fondamento bensì uno solo godette un altro Vescovado, perchè non poteva avere il possesso dell' Arcivescovado sudetto, il che non succedeva al moderno, perchè lo godera senza alcun contrasto, siccome la prepositura della chiesa collegiata di Presburgo conferita li ultimamente dal Sig^r Cardinale di Sassonia. Ardisco portare tutto ciò à notizia dell' E. V, in adempimento delle mie incombenze etc.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

IV. Roma, 23. Agosto 1710.

Az államtitkár Piazza nuntiushoz.

Ben pareva strano, che l'Arcivescovo di Colossa fusse stato solito di possiedere altra chiesa, e si è perciò goduto di sentire da V. S. Illma non avere la supposta pratica verun' fondamento, il che dovrà contribuire ancora a ribattere la nomina, che a favore di Monsignor vescovo di Gran-Varadino si è già spedita per il vescovato di Agria, benchè non ancora vacante, essendo nullo il decreto di privazione, al quale contra il presente vescovo è proceduto il Sig. Cardinale di Sassonia. Riportandomi però sopra questo particolare a quanto scrissi a V. S. Illma sotto i corrente.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

V. Vienna, 23. Agosto 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò con mia lettera avvertito il Sig^r Cardinale di Sassonia essere nulla la sentenza de esso pronunziata contro il Vescovo di Agria per mancanza delle necessarie facultà, le quali non li sono state date col Breve delli 17. Agosto 1709. non solo formare processi contro i Vescovi, ma molto meno di venire alla loro deposizione ò privazione, e però che per l'avvenire si astenga da simili procedure che non li competono, e sono certo della di lui obediènza à gl'ordini Pontificii. Per altro veruno pone in dubbio, che il sudetto Vescovo di Agria non habbia sottoscritto alla pretesa deposizione della Maestà dell' Imperatore come Rè d'Hungaria, ma insieme si assicura essere stato forzato alla sudetta sottoscrizione, che si dice havere egli fatta colle lagrime à gl'occhi, Prelato altri-

mente di ottimi costumi, e di qualità distinte per la sua pietà e zelo, colle quali tiene assai morigerato il suo clero, rifabrica chiese, fa molte carità et adempisce alle parti di zelantissimo Vescovo, di modo che ha l'approvazione di tutti, benché biasimato al sommo per seguitare il partito del Ragoski, benché egli voglia cuoprire ciò coll' obbligo, che tiene di non abbandonare il suo gregge. Presentamente non si sa, che altro Vescovo, ò Ecclesiastico di distinzione aderisca ai Ribelli, il che quando giungera à mia notizia e v'impiegaro à tal fine le mie diligenze, ne rendero contro all' E. V.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

(Melléklet az 1710. aug. 30. jelentéshez.)

VI. Posenio, 25. Agosto 1710.

Az esztergomi érsek a nuntiushoz.

Illmo e Reverend^{mo} Signore.

M'è capitata colla posta d'hieri la lettera di V. S. Ill. dalli 20 del corrente; e sicome posso dire alla medesima qualmento io non habbia mai deposto, ò privato alcun Vescovo in questo Regno dal suo Vescovato, ma bensì publicato la sentenza di Nostro Signore pronunziata contro gli Ribelli Ecclesiastici senza eccettuazione dei Vescovi. Così non hò fatto altro che di mettere in esecuzione quello, che Sua Santità m'ha ordinato, e non toccava a me di scrupolare sopra il Breve di Sua Beatitudine, ma d'ubbedire in tutto, come figlio e creatura di Sua Santità, sapendo altramente bene il tenore del Concilio di Trento, come ancora ch'il Sommo Pontefice sia sopra i concilii, e mentre vedo da ciò, che sopramemorata Sua Beatitudine sià male informata, onde non mancarò di spiegarmi appresso Sua Santità più specialmente toccante questo passo. Con che aspettando per altro da V. S. Ill. moltissime occasioni di mostrare nell' effetto il mio desiderio di servirla, resto di vero e sincero cuore

Di V. S. Ill.

Posenio 25. Agosto 1710.

Servitore vero sempre
A. Card^{le} di Sassonia.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

VII. Vienna, 30. Agosto 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò l'honore di rimettere qui ingiunta all' E. V. la risposta originale fatta dal Sig. Card^{le} di Sassonia alla mia, colla quale li partecipai esser nulla la sentenza pronunziata contro

il Vescovo d'Agria è con quel di più, che l'EV. si degnò incaricarmi nella sua lettera. Nella sudetta risposta E. V. riconoscerà sopra ciò i sentimenti del Sig. Cardinale che parmi dalle espressioni di essa esserli state sensibili le mie insinuazioni, che si ricava maggiormente dall' avere e'gli inviata la mia lettera à questa corte, forse col fine di impegnarla conforme hà procurato, à sostenere ciò, che egli hà fatto, ma havendone parlato al ministero devo sperare il contrario mentre m'è stato asseveramente detto, che l'Imperatore non vuole prendervi alcun impegno, lusingandosi però, che Nostro Signore riconosciuto il reato del Vescovo di Agria, procederà contro di lui alla pena, che merita per avere sottoscritto alla pretesa deposizione di Sua Maestà, ed io ho assicurato, che provandosi la sudetta sottoscrizione non se ne deve dubitare; supplico perciò l'E. V. degnarsi darmi sopra questo affare qualche benigna risposta, la quale confermi quanto ho creduto di dover avanzare, onde io posso in tal forma tenere il Ministero in buona fede e render vane le altrui rappresentanza.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

VIII. Roma, 13. Settembre 1710.

Az államtikár Piazza nuntiushoz.

Nostro Signore non solo ha approvato ma anco comendato la risposta data da V. S. Illma al S. Cardinale di Sassonia, sopra la nullita della sentenza da lui promulgata contro Monsig. Vescovo di Agria, contro il quale Sua Santità è disposta à procedere secondo le forme canoniche, et il prescritto da Sacri concilii alla pena condegna al reato, di cui si trovera essere egli colpevole. A tal effetto ella procurerà, che dal Sig. Cardinale di Sassonia le venghino consegnati gl'atti fatti contro il detto vescovo, e li trasmetterà a Nostro Signore a cui unicamente spetta la cognizione di questa causa . . . . .

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

IX. Roma, 20. Settembre 1710.

Az államtikár a nuntiushoz.

Il Sig. Cardinale di Sassonia con sua lettera delli 15. dello scoduto hà ragguagliato Nostro Signore non solo dello stato deplorabile, in cui si ritrovano non meno la chiesa Arcivescovale di Strigonia, e l'altra di giavarino delle quali egli è pastore, che tutto il resto del regno di Ungaria, di cui egli è primate, tanto per cagione della nota rebellione, che da

molti anni perturba quel regno con detrimento notabile della religione cattolica, quanto anco per cagione della peste, che s'è dilatata quasi per tutto quel regno con molta mortalità, et impedisce a vescovi, e agl' altri ecclesiastici di poter liberamente operare per la conservazione della religione, e per il maggior servizio di Dio, ma ancora di tuto ciò, che egli hà operato in vigore delle facultà concesseglì da Sua Santità nel breve delli 17. Agosto scorso di poter procedere contro gl'ecclesiastici si secolari, come regolari, li quali prestassero aiuto ò favore ò in altra forma aderissero al partito de ribelli alla privazione de canonicati, abbadi e benefizii da loro posseduti, e particolarmente hà avvisato di haver deposto e privato per sentenza da lui promulgata Monsig. vescovo d'Agria della sua chiesa, e molti ecclesiastici de loro canonicati, benefizii e dignità, e che in esecuzione di tali sentenze habbia S. Maestà Cesarea nominato alla chiesa d'Agria il nuovo arcivescovo di Colozza, e similmente a sudetti canonicati, benefizii e dignità altre persone, che conservano la fedeltà a lui dovuta in quel regno, con aggiungere in fine il bene grande, che hà operato la pubblicazione da lui fatta dell detto breve, anco ne luoghi de ribelli per avere indotto molti di guegl' ecclesiastici, che aderissano al partito del Razgoschi à ritornare all' obediencia dell' Imperatore et intimosito gl'altri, che per anco si conservano fedeli à Sua Maestà Cesarea à non recedere dalla sua obediencia, e dal giuramento di fedeltà prestatogli.

Tal rappresentanza in ciò che riguarda lo stato deplorabile della religione cattolica in quel regno, sicome hà molto afflitto, l'animo di Suo Santità cosi non poco l'hà sollevato il zelo, con cui il Sig. Cardinale invigila, non solo alla cura delle sue chiese et anime à lui commesse in adempimento del suo pastoral ministro, mà ancora alla conservazione della religione in tutto quel regno per l'obbligo, che a lui, come primate ne corre. Hà stimato perciò Nostro Signore dover rimettere la di lui relazione in questa parte alla sacra congregazione del concilio, affinche esaminata la materia, gli suggerisca quei provvedimenti, che stimarà proficui non meno per il servizio di Dio nelle dette chiese di Strigonia e Gavarino, che per la conservazione et augumento della religione in tutto il regno d'Ungheria.

In quanto poi all' operato da sua Eminenza in esecuzione delle facultà à lui date nel breve apostolico, si è confermata, Sua Santità nel sentimento accennato a V. S. Illma con altra mia, che la sentenza di deposizione, e privazione dal detto Sig. Cardinale contro Monsig. vescovo

d'Agria, sia affatto nulla, e di niun' valore per mancanza delle speciali facultà, che de jure si ricercano, e che non gli sono state comunicate in detto breve per poter procedere contro li vescovi, e venire contro di loro alla sentenza di deposizione à privazione delle chiese, alle quali sono stati legittimamente promossi ed in conseguenza che non sia vacante la detta chiesa di Agria. Vuole pertanto Nostro Signore che ella non solo insista appresso il detto Signor cardinale affinche inavvenire non proceda ad atto alcuno contro qualsivoglia altro vescovo in vigore delle facultà concessegli in detto breve, mà che ancora ne rende persuasi li ministri cesarei, affinche desistano dall' istanza, per l'esecuzione della nomina di Monsig. Arcivescovo di Colozza alla chiesa d'Agria, la quale non è in alcun modo vacante, per essere affatto nulla la sentenza di deposizione e privazione promulgata dal Sig. Cardinale contro il detto vescovo d'Agria, con aggiunger loro, che quando s'habbino prove sufficienti contro il detto prelado, ò altro vescovo, che aderisse al partito de Ribelli, e ricusasse di sottomettersi all' obediencia di S. Maestà Cesarea, Sua Santità è disposta comunicare al S. Cardinale con altro breve le facultà necessarie di procedere contro di loro ad effetto di trasmetterne il processo à Sua Santità compito, che sia per potersi procedere dalla medesima quelle risoluzioni che si stimaranno di ragione in conformita dell' antichissima consuetudine della Santa Sede, la quale per se stessa procede alla privazione de vescovi, e per cause gravissime, trattandosi di persone d'una dignità si grande.

In altre accole Sua Beatitudine, che V. S. Illma prenda esatta informazione della qualita de beneficii, i quali avvisa il S. Cardinale nella sua lettera, essere stati conferiti dall' Imperatore come vacanti in vigore della sentenza di privazione promulgata dal Sig. Cardinale contro gl'ecclesiastici, che li possedavano e particolarmente s'informi, se siano di nomina di S. Maestà Cesarea o di libera collazione degl' ordinarii ò della sede apostolica, ed a chi siano stati conferiti, se sano consistoriali, ò nò, e ne dia distinta ragguaglio a Nostro Signore affinche sopra tal particolare possa prendere quelle determinazioni, che giudicara essere adequate, e convenevolè alius, che possa competere a Sua Maestà Cesarea et addritto, et autorità della S. Sede. Si compiacerà por tanto V. S. Illma cosi eseguire in adempimento della volontà di Nostro Signore . . . .

X. 1710. okt. 1.

(Mellékelve a nuntius 1710. okt. 11. kelt s az államtitkárhoz intézett levélhez.)

Copia di lettera di Monsignore Nunzio Piazza al Sig. Cardinale di Sassonia à Presburgo sotto il 1. Ottobre 1710.

Non volendo Nostro Signore che resti impunita l'infedeltà di Monsig. vescovo d'Agria, che si suppone non solo habbia aderito ai ribelli d'Hungaria, ma che si sia con essi loro accanzato à passi assai arditì contro la Maestà dell' Imperatore come Rè d'Hungaria, e volendo altresì procedere contro di esso secondo le forme canoniche, ed il prescritto dei sacri concilii alla pena condegna al reato, di cui si trovava esser egli colpevole, giache conforme hò con altra mia per comando espresso pontificio partecipato all' E. V. la sentenza da Lei promulgata contro il menzionato prelato è nulla per mancanza delle facultà necessarie per venire alla privazione, ò deposizione della sua chiesa perciò la Santità Sua mi hà ordinato di richiedere l'E. V. perche si degni consegnarmi gl'atti da Lei fatti contro il sudetto vescovo, acciò dalle prove che ne risulteranno del suo crime, segua il castigo, ch'egli havra meritato. E con cio havendo ubbidito à gl'ordini supremi di Sua Beatitudine faccio all' E. V. prof^{mo} inclino.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 249.

XI. Posonio, 6. Ottobre 1710.

(Mellékelve a nuntius 1710. okt. 11. kelt s az államtitkárhoz intézett jelentéséhez.)

Risposta del Sig. Cardinale di Sossonia a Monsignore Nunzio.

Capitandomi la lettera di V. S. Illma del primo del corrente vedo dalla medesima qualmente la Sua Santità di Nostro Signore non voglia che resti impunita l'infedeltà del vescovo di Agria commessa contro la Maestà dell' Imperatore come Rè d'Hungaria, ma volendo procedere contro di esso secondo le forme canoniche, ed il prescritto de sacri concilii, alla pena condegna al reato, di cui si trova esser egli colpevole, habbia ordinato à V. S. Illma di richiedere da me gl'atti fatti contro il sudetto. Così non hò difficoltà alcuna di dar parte à V. S. Ill. che da me non sia stato formato altro processo che quello, che era già deciso nel breve pontificio generalmente contro tutti gl'ecclesiastici ribelli di questo regno, e sicome è bastevolmente noto da per tutto il paese che il mentionato vescovo d'Agria non solo habbia aderito à ribelli di Hungaria, ma che si sia con essi loro avanzato a

passi troppo arditi contro il suo legittimo Rè coll' esser stato il primo doppi, li capi, che ha sottoscritto la pretesa detronizzazione di detta Sua Maesta e fattosi perciò partecipe del crime enorme di lesa Maestà, di che darà testimonio bastevole et in forma probante il Sig. Vescovo Biber mio vicario attuale in spiritualibus, se ciò sarà trovato necessario, il quale nello stesso tempo è stato appresso gli ribelli ma fugito da loro già da molto tempo, et avanti che il breve di Sua Santità è arrivato per sottomettersi al suo legittimo Rè, e per ottenere (come è sequito ancora) il perdono Cesareo Regio. Sarebbe però meglio di non obligare il detto Sig. vescovo Biber di dare al publico un testimonio simile contro il vescovo di Agria, per non metterlo in pericolo più grande appresso i ribelli, da quali senza ciò viene d'essere perseguitato al maggior segno. Così non è da credere ne meno, che sia stata l'intenzione di nostro Signore, che io havesso havuto da formare processo particolare secondo le forme canoniche contro questo vescovo ribelle, poiche nello stesso breve pontificio non era concesso altro che il termino d'un mese, secondo le parole stesse del breve pontificio che dice »*Authoritate nostro inprimis indicimus, et sub praecepto obedientiae mandamus omnibus clericis tam secularibus quam regularibus illarum partium cuiuscunque status, gradus aut conditionis sint, etiam si vigore cuiuscunque privilegii ac prerogativae speciali mentione digni habeantur ut statim cessent, sub pena privationis dignitatum, quae penae actu, ac ipso facto incurrantur post mensem a die publicationis praesentium*« il che però fù stato prolungato ancora al desiderio sopraccennata Sua Maesta Cesarea, sin à 18 di Dicembre, a fine che li più slontanati havessero tempo sufficiente di comparire, come dimostra il qui annesso estratto della mia humilissima relazione sub litt. A) inviata toccanto questo passo alla Santità di Nostro Signore sotto gli 15. d' Agosto dell' anno corrente. Dalla lettera però del spesso cennato vescovo d'Agria scrittami li 2. d'Aprile, la quale immediatamente viene qui giunta sub litt. B) non apparisce ne meno la minima intenzione sua di voler sottomettersi à Sua Maestà Cesarea, anzi è ristato sin al presente senatore della confederazione ribella, di sorse che lui da molti fondamenti sia per esser castigato, et accio che V. S. Illma habbia intiera notizia di tutto l'affare le mando ancora qui annesso sub litt. C) la lettera scritta alla Santità di Nostro Signore da me sotto gli 20. del passato toccante la pubblicazione della sentenza di Sua Beatitudine, dalla quale vedrà la medesima, che io non habbia fatto altro che d'haver messo in esecuzione senza alcuna distinzione tutto ad *literam pontificii brevii*, e

mentre non saprei comunicari altra cosa à V. S. Illma, in quanto concerne questo passo, le auguro dal cielo ogni prosperità, e resto di tutto cuore.

Posonio 6. d'Ottobre 1710.

Di V. S. Illma

Servitore vero sempre
A. Card^{le} di Sassonia.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 249.

XII. Vienna, 11. Ottobre 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Nell' ingiunta copia di lettera del Sig. Card. di Sassonia, si degnara leggere l'E. V. quanto hà egli creduto rispondere alla mia, colla quale gli chiedevo gl'atti da Esso formati contro Mons. Vescovo di Agria, havendo io creduto inutile d'inviare all' E. V. le copie di ciò, che egli accenna nella sudetta lettera, mentre già da Sua Em^{za} è stato il tutto rimesso costi nella relazione dalla medema fatta dello stato delle Chiese, e Regno di Hungaria, non mancò però di trasmettere all' E. V. la copia della sentenza pronunziata dal Sig. Cardinale sudetto tanto contro il menzionato Vescovo di Agria, che contro altri ecclesiastici Hungari, i nomi di quali sono espressi nell' accennata sentenza, ed à quali privati dei loro benefici sono stati sostituiti alcuni, poichè la collazione di essi spetta ò à gl'ordinarii, ò alla Maesta dell' Imperatore, le nomine del quale sogliono conforme mi è stato detto confermarsi, quando così lo richieda la nomina, da Sua Santità conforme forse ne saranno gl'esempi in Dataria, non havendo saputo dirmi altro sopra di ciò il Cancelliere d'Hungaria richiestone da me espressamente. Invio altresì all' E. V. la copia della lettera, che hò scritto al Sig. Card. per havere gl'atti, giache citandola egli nella sua, e portandone alcune parole, hò trovato, mancarvene altre, che sono necessarie per il buon senso della lettera, come vedra, haverle io lineate nella copia della mia, ed intanto non tralasciarò di avvertire il Sig. Cardinale perchè si astenga di procedere contro altri Vescovi nella forma praticata contro quello di Agria. Mi permettera spero io, nulladimeno l'E. V. di dispensarmi à scriverli di render persuasi questi Ministri Cesarei, acciò desistino per l'esecuzione della nomina di Monsig^{re} Arcivescovo di Colossa, all' amministrazione della chiesa d'Agria, poiche oltre che Sua Eminenza non saprà risolversi di andare con ciò contro il suo fatto, che confessarebbe, quale è nullo, farebbe anche vedera di haver procurato al sudetto Arcives-

covo, che egli al sommo protegge, la sudetta amministrazione con niun fondamento, e tanto più che quel Prelato con qualche rendita della sua chiesa e con altre della prepositura di Presburgo, può vivere giache conforme, ho havuto l'honore di scrivere ne miei dispacoi passati all' E. V. Si è dato altre volte all' Arcivescovo di Colossa l'amministrazione di un'altra chiesa per potersi mantenere, mentre da quella di Colossa non ne tirava ne tempi passati verun emolumento, e la sudetta notizia data al Sig. Cardinale per comunicarla da Esso a questo Ministero portarrebbe à mia credere, per le considerazioni, che vi si farebbero, qualche impegno, il che non seguira lasciandosi ciò in sospeso, e non fabricandosi da me il Processo per l'Arcivescovato di Colossa, come non succederà se io non havrò la nomine Cesarea al predetto solo Arcivescovato di modo che se osassi accanzarmi tant' altre supplicarei l'E. V. di porre intacere questa particolarità, e lasciare à me la cura di tal pendenza tanto appresso il Sig. Cardinale, che questi Ministri Cesarei per farne l'uso conveniente.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

XIII. Vienna, 8. Novembre 1710.

A nuntius az államtikárhoz.

Essendosi accostate ad Agria le truppe Cesaree quel Monsig. Vescovo credendo di cancellare il suo passato trascorso le hà chiamate in città, e ricevutele con pieno contento non hà mancato con ottimo trattamento per esse, e loro comandanti far conoscere la sua vera inclinazione verso la Maestà dell' Imperatore, e che solo la forza dei Ribelli, nelle mani di quali egli si trovava, hà potuto farlo recedere esteriormente dalla propria fedeltà verso il suo legittimo Rè, ciò non ostante però odo, che questo Ministero habbia dei sentimenti poco favorevoli à quel Prelato, e che pensi farli purgare il suo reato con qualche grave risentimento, sopra che staro avvertito per impiegarmi, accio non habbia alcun effetto in pregiudizio almeno del suo carattere.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

XIV. Roma, 8. Novembre 1710.

Az államtikár a nuntiushoz.

Le facultà concesse al Sig. Cardinale di Sassonia nel breve di Nostro Signore in data delli 17. Agosto dell' anno scorso, non solo non si stendono a procedere contro alcun'

vescovo, de quali non si fa espressa menzione in detto breve, come sarebbe stato necessario quando Nostro Signore avesse voluto concedere al Sig. Cardinale tal facoltà, mà ancora sono ristrette, rispetto alli altri ecclesiastici fautori et aderenti al partito de ribelli, i quali dopo un mese dal giorno della pubblicazione di detto breve si fossero astenuti da qualunque atto, che potesse perturbare la publica quiete, volendo che si possa procedere contro questi alla sentenza declaratoria della privazione de beneficii et altre pene contenute in detto brevi ibi = Juris ordine servato = onde havendo il Sig. Cardinale promulgato la sua sentenza di privazione tanto contro Monsig. Vescovo d'Agria per mancanza di giurisdizione e facoltà in poter procedere alla detta sentenza di privazione, mà ancora contro tutti gl'altri ecclesiastici si secolari, come regolari, per non essere stato servato alcun ordine giudiziario (come viene prescritto in detto breve) prima di procedere alla sentenza di privazione contro di loro. Riconosciutasi per tanto la nullità di detta sentenza da Nostro Signore hà stimato Sua Santità inviare nell' annesso dispaccio diretto al Signor Cardinale di Sassonia, à cui V. S. Illma potrà rimetterlo, un nuovo breve in cui gli dà facoltà speciale di fabricar processo contro Monsig. vescovo d'Agria. e contro ogni altro vescovo del regno d'Ungheria fautore ò aderente al partito de ribelli. ed anco inviare in' instruzione del modo di fabricare il detto processo informativo, per poi trasmetterlo compito che sia, a Sua Beatitudine la quale secondo la disposizione de sacri canoni e del sacro concilio di Trento, deve e vuole essere il giudice, e condannare il mentionato prelado, et ogni altro vescovo quando però com' esser quegli Rei del supposto delitto, alla pena condegna al loro reato. In quanto poi agl' altri ecclesiastici si secolari come regolari privati nella stessa sentenza, vuole Sua Santità, che V. S. Illma faccia conoscere al Sig. Cardinale la nullità della medesima, per essersi proceduto inordinatamente senza precedente processo, et alcuna prova del loro resta, e senza citazione et alcuna assegnazione di termine à comparire, e dedurre le loro ragioni, et à cui possino validamente conferirsi li canonicati e beneficii posseduti da detti ecclesiastici è necessario, che Sua Eminenza fabrichi processo sopra la loro confederazione cò ribelli, trasmetta loro la citazione à comparire dentro un' congruo termine da presigersigli e dedurre le loro ragioni. perche non debbono essere privati de loro benefizii, e condannati in altre pene contenute nel detto breve di Nostro Signore in data delli 17. Agosto dell' anno scorso, e non comparendo, ò pur' comparendo e non deducendo cosa rilevante in loro difesa, dia nuova sentenza

di privazione contro li medisimi ecclesiastici. Tanto potrà V. S. Illma insinuare al Sig. Cardinale in adempimento della volontà di Nostro Signore con sospendere intanto di fabricar processo per l'Arcivescovato di Colossa, quando da Sua Maestà Cesarea non si faccia la sola nomina al predetto Arcivescovato come V. S. Illma accenna nell' ultima sua delli 11. dello scaduto . . . .

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XV. Vienna, 15. Novembre 1710.

A nuntius az államtikárhoz.

Per esimere da qualche grave pregiudizio, a cui potesse essere sottoposto Monsig^{re} Vescovo di Agria, hora che quella città è sotto il dominio di Sua Mtà Cesarea à cagione d'haver egli sottoscritta la pretesa detronizzazione dell' Imperatore, hà creduto Monsig^{re} Albani di dover chiedere la consegna del medemo per inviarlo costà, e porlo in potere di Sua Santità che habbia à castigarlo come meritasi, è perciò insinuata des-
tramente tal domanda da questo Illustre Prelato, e da me, conforme mi hà egli ordinato, ma non essendo stata ne riget-
tata, ne abbracciata resta hora il vedere quale effetto produrrà la medema appresso il Ministero, il quale dovrebbe essere molto contento di questa apertura, per dare un esem-
pio à gl'altri Vescovi, e togliersi d'avanti gl'occhi Monsigr. Vescovo, tutto che la di lui età di più di ottanta anni faccia credere, che breve debba essere la sua vita, per non haver' à pensar molto contro la di lui persona. Monsig^{re} Albani porterà all' E. V. una più distinta relazione di questo affare, e però riportandomi intieramente etc.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. 249.

XVI. Roma, 22. Novembre 1710.

Az államtikár a nuntiushoz.

Si come è stato di molto compiacimento di Nostro Signore l'udire dall' ultima di V. S. Illma delli 8. del corrente, che Monsig. vescovo d'Agria habbia chiamato e ricevuto in detta città le truppe cesaree e fatto loro un'generoso tratta-
mento, e con ciò habbia dato à conoscere à S. Maestà Cesarea di non haver' mai alienato il suo animo dalla fedelta dovuta, le come legitimo Re d'Ungaria, benche egli obligato dalla forza de Ribelli, nelle mani de quali si trovava, habbia fatto
esteriormente dichiarazioni, et atti contrarii, cosi sarebbi di

molto gradimento di Sua Santità il sentire, che Sua Maesta Ces. con un' benigno e generoso compatimento habbia cononato al detto vescovo ogni trascorso da lui solamente in apparenza commesso, e l'habbia reintegrato nella sua grazia, mentre in tal guisa non solo cessarebbero tutte le controversie intorno alla di lui privazione, e nomina dell' Arcivescovo di Coloza. al di lui vescovato, rispettivamente fatta da S. Maesta Cesarea ma ancora con l'esempio di detto prelado, dovessero temere persecutioni, e castigo, nel qual caso poco stimarebbero le pene comminate ne brevi di Nostro Signore e deve V. S. Illma far costà molto riflettere. Vuole perciò Sua Santità che ella faccia di ciò un' efficace rimostanza tanto à S. Maesta Cesarea, quanto agl' altri ministri e secondo brisoluzioni, che andara prendendo cotesta corte intendersela anco con il Sig. Cardinale di Sassonia intorno à fabricare il nuovo processo contro il detto prelado in vigore delle facultà concesse gli nel breve trasmessogli, et à tenore dell' istruzione inviatagli sotti li 8. del corrente, et attendendo da lei distinto avviso di ciò, che andarà seguendo sù tal affare.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XVII. Vienna. 13. Dicembre 1710.

A nuntius az államtitkárhoz.

Havendo il Sig. Cardinale di Sassonia comunicato al Ministero quanto era contenuto nel dispaccio dell' E. V. al medemo, non hà piacciuto qui, che si ordini al Sig^{re} Cardinale di trasmettere costà il processo contro Monsig^{re} Vescovo di Agria, quando egli l'havrà fabricato poichè si pretende, che il Rè d'Hungaria, che hà il nome di Apostolico, possa procedere contro i Vescovi di quel regno con piena autorità. Sento però, che sù tale controversia havrò la deputazione di un consigliere di Stato, e del cancelliere d'Hungaria, delle proposte de' quali, e delle mie risposte, havrò l'honore di render à suo tempo, conto humilissimo etc.

Arch. Vatic. Nunz. di Germ. vol. 249.

XVIII. Roma, 13. Dicembre 1710.

Az államtitkár Piazza nuntiushoz.

La proprietà e destrezza con cui V. S. Illma havrà saputo insinuare al Sig. Cardinale di Sassonia la necessità di riparare l'inordinato procedimento contra gli ecclesiastici tanto secolari che regolari d'Ungaria, non meno che la discretezza

di Sua Eminenza, e il rispetto, che dalla medesima si professa alle determinazioni della S. Sede, dà a Nostro Signore motivo di confidare, che egli si sarà rassegnato senza difficoltà agli ordini dati dalla med^a Santità Sua per la costruzione di un nuovo processo. Ne starà però S. Beatitudine attendendo a suo tempo il riscontro....

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XIX. Vienna, 3. Gennaro 1711.

A nuntius az államtikárhoz.

Parendo in qualche parte diminuito in questo Ministero l'ardore, che si è mostrato di far procedere contro Monsig. Vescovo di Agria, credo, che il Sig^r Cardinale di Sassonia non solleciterà la fabrica del processo commessali contro il sudetto Prelato, che non manca di cancellare con replicati atti di fedeltà e zelo per il servizio Cesareo i passati suoi involontarii trascorsi, conforme l'hà fatto apparire nel procurare la resa del castello della nominata città, ne io manco opportunamente di dire, che egli merita gl'effetti della clemenza di Sua Maestà, che la fa godere à tanti altri, e perche mi adulo, che queste mie insinuazioni non siino per dispiacere à Sua Beatitudine le anderò continuando, mentre havendo il successo, di cui mi lusingo, toglierà ogni impegno, che potesse nascere ulterioramente sù questa facenda.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XX. Roma, 10 Gennaro 1711.

Az államtikár a nuntiushoz.

All' avviso, che V. S. Illma hà dato di havere il Sig. Cardinale di Sassonia comunicato à Sua M^{ta} Ces^a l'ultimo breve di Nostro Signore con la facultà di poter fabricar processo contro Monsr vescovo d'Agria intorno la pretesa aderenza al partito de ribelli, unitamente con la mia lettere et istruzione inviatagli, corrisponde la notizia datane in questo ordine dallo stesso S. Cardinale, aggiungendo questi di havere ciò eseguito a richiesta di S. M. Cesa, che fino dal mese di Settembre proso gl'incarico il trasmettergli qualunque ordine, che havesse ricevuto da questa corte toccante l'affare del sudetto vescovo et havendo io partecipato il tutto à nostro Signore si è compiaciuta S. Sta comandarmi di scrivere a V. S. Illma che avende sentire l'esito della conferenza che secondo il di lei avviso sarà seguita con il consigliere di stato et il

cancelliero di Vngaria sperando, che questi potranno essersi resi persuasi della deficienza di giurisdizione in S. M. Ces^a come re d'Ungaria in poter procedere contro la persona di qualunque ecclesiastico non che contro quella di un vescovo di quel regno, benché per privilegio concessogli dalla S. Sede, habbia quel re il titolo honorifico di Apostolico; e la deficienza di tal giurisdizione è stata molto ben riconosciuto di S. M^{ta} medesima mentre ricorse a nostro Signore affinché concedesse al S. Cardinale di Sassonia la facoltà di poter procedere contro gl'ecclesiastici di quel regno aderenti al partito de' ribelli, alla pena condegna al loro reato, come fece per breve in data delli 17 Agosto 1709 e travandosi di punire un vescovo, non si è mai udito fin' ora, ne si legge, che li principi laici habbino havuto potestà alcuna di ciò fare, et il titolo d'Apostolico non dà tal facoltà, quale vuole essere data dalla Sede Apostolica nominatamente, e non è stata mai fin ora comunicata da Sommi Pontefici ad alcuna laica potestà siccome non concludono simili denominazioni di re primogenito della chiesa, cattolico, difensore, et altri dati a re dalla S. Sede per loro benemeriti....

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXI. Vienna, 24. Gennaro 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Resta pur anche sospesa ogni procedura contro Monsig^{re} Vescovo di Agria, ed il Sig^{re} Cardinale di Sassonia spera non una sommissione, che egli potrà fare all' Imperatore di finire favorevolmente questa pendenza, della quale non mi è stato più parlato dal Ministero. Io ho animato Sua Eminenza à giovare à quel Prelato, per altro degno del suo Patrocinio. ed il Marchese Cusani, il quale entrò in Agria al favore di Esso, mi hà promesso di fare ogni possibile à di lui vantaggio, havendomi assicurato, che merita ogni assistenza. Sono certo, che il Sig. Cardinale ne scriverà all' E. V. onde con ciò Nostro Signore resti sempre più persuaso, come è giusto, del suo zelo per l'immunità ecclesiastica.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXII. Vienna, 7. Febbrajo 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Monsig. Czaki nominato all'Arcivescovato di Coloska, e nello stesso tempo alla chiesa di Agria vedendo forse mal volentieri, che rimanesse ancora al Governo della seconda il

suo vero Possessore portatosi le settimane passate in Ágria ardi prender il possesso di quella Chiesa nelle forme le più strepitose, ne curando le proteste del Vescovo di Essa, che non mancò di farle sulla più ampia forma, avvertito di questo attentato non hò mancato di farne vive doglianze al Ministero assistito da Monsig. Albani, rappresentandoli il grave eccesso del nominato Prelato, che hà osato introdursi con tanto scandalo in quel Vescovado. N'è restato il medemo al sommo sorpreso, e mi hà assicurato, che non havra alcun' effetto li fatta sua presunzione, poiche il vecchio Vescovo rimarrà nel possesso della sua chiesa giache il reato di haver sottoscritto alla pretesa deposizione della Maesta dell' Imperatore come Re di Hungaria, resta, se non affatto cancellato, almeno al sommo diminuito da varii atti di fedeltà da Esso essercitati e di esser stato obligato colla violenza alla sottoscrizione, ed appunto queste ragioni à disapprovare il fatto di Monsig. Czaki, il quale merita a certo i rimproveri Pontifici, e perciò crederei fosse bene che N^{ro} Signore si degnasse scriverli un Breve risentito, che poi potrò io farli giungere opportunamente come è il sentimento di Monsignor Albani, il quale non hà mancato di mostrare anche in questa occasione il solito suo fervoroso zelo.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXIII. Vienna, 14. Febrajo 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Colle notizie di quanto è stato attentato da i Ministri di Monsig. Czaki nel vescovado di Ágria si aggrava sempre più quello è stato ivi commesso di suo ordine, poiche non vi è stato egli altrimenti in Persona, mentre si hà di certo, che non solo hanno preso possesso di quella chiesa, ma di diverse rendite di essa, e che andavano facendo perquisizione di tutto ciò, che spetta alla medema, è di quanto da Monsig. Vescovo di Ágria era stato dispensato per elemosina, ò somministrato da lui al suo seminario, coll' ordine di fargliene render conto di modo, che l'infelice, e già quasi decrepito Prelato si trova in somma angustia, e nella più grave afflizione. Al di lui Agente, che mi ha partecipate queste notizie, hò offerta tutta la mia assistenza assicuratolo, che replicarò le mie istanze a favore di Monsig. Vescovo, e che altresì Nostro Signore, il quale compatirà il di lui stato, lo honorarà del suo Patrocinio, onde ne risenta gl'effetti come mi lusingo, che sperimenterà quelli dell' animo generoso di Sua Maestà Cesarea.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXIV. Roma, 28. Febbrajo 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

Con molta sua ammirazione ed ugual sentimento hà ricevuto Nostro Signore la notizia, che Monsig. Czaki vescovo di Varadino, e nominato all' arcivescovato di Coloska, habbia senza alcun titolo apostolico, senza bolle e senza che ne sia stato fatto vescovo in concistoro, havuta la presunzione d'invadere il possesso della chiesa d'Agria, e di por le mani nelle rendite di essa quantunque ancora non vachi come posseduta dal presente Monsig. vescovo. Non potendo però, ne dovendo la Santità Sua dissimulare un'eccesso tanto ingiurioso a sacri canoni, e all' autorità apostolica hà preso l'espedito di scrivergli l'aggiunto breve, col quale gli pone in considerazione la gravezza dell' errore commesso, e convigore l'ammonisce a correrlo prontamente con rilasciare l'ingiusto, e nullo possesso da lui usurpato, e à provvedere altresì all'anima sua incorsa nelle pene canoniche. Onde sarà cura di V. S. Illma di farlo pervenir sicuramente alle di Lui mani, e potrà ancora accompagnarlo con quelle insinuazioni e motivi, che da lei si giudicheranno più proprii ed efficaci per fargli ritirare il passo, cui si è avanzato.

Altro breve, conceputo in termini uniformi, hà pare stimato S. Beatitudine di scrivere al Sig. Cardinale di Sassonia, col quale si eccita il zelo di S. Eminenza a redarguire il sudetto Monsig. nominato, della sua scandalosa animosità, ea farlo desistere dall' impegno. Incaricandosi poi insieme all' e. s. di fabricare secondo l'istruzione egli ordini già trasmessi il processo sopra il mentovato Mons. Vescovo d'Agria, si soggiunge con tale occasione, che si cotenti d'intendersi con lei e sperarsi, che sia per far lo stesso in ogni cong^{ra} ove non si stende la di lui giurisdizione specialmente ne ricorsi, che s'interporranno alla nunziatura. Il che si partecipa à V. S. Illma per sua notizia, e governo . . .

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXV. Romae, 28. Februarii 1711.

(Az államtitkár febr. 28. kelt s a nuntiushoz intézett válaszához mellékelve.)

Dilecto filio Nostro Christiano Augusto S. R. E. Presbitero Cardinali de Saxonia Clemens P. P. XI.

Dilecte fili noster salutem etc. Molestiae ac scandali magnum argumentum perspecto tuo zelo praebuisse credimus id, quod plurimorum testimonio nobis relatatum mirum et novum ac plane horrendum nobis visum fuit, quod scilicet Episcopus

Varadiensis ad ecclesiam Colocensem non ita pridem nominatus, praesumpserit nullo quamvis jure aut canonico titulo instructus, neque apostolico diplomate commonitus, sese propria auctoritate intrudere in possessionem ecclesiae Agriensis, quam tamen constat nondum esse vacantem, cum episcopus, qui eidem adhuc praeest, in privationis penae per sententiam in ea causa à te latam non inciderit, prout Nos, et si in re satis explorata indubiis tibi rationibus comprobari, denuntiarique curavimus. Quamobrem cum plurimum intersit, ut deterrimum hoc exemplum quamprimum aboleatur, hortamur te, ut eundem Episcopum serio admoneas, nedum ut a progrediendo in huiusmodi attentato omnino abstineat sed ut possessionem eius ecclesiae indebite ac nulliter per eum captam statim dimittat, consulatque interim conscientiae suae propter ecclesiasticas censuras, quas ipsum hac occasione incurrisse non est ambigendum. Ceterum illud etiam a te magnopere expetimus, ut sedulo incumbas constructioni processus adversus praefatum Agriae episcopum iuxta facultates tibi traditas, ac formam, quam ad te transmitti curavimus, eundemque processum postquam confectus fuerit, usque ad sententiam exclusive ad nos remittas, nec graveris super his Apostolicum Nuntium audire quod Te nedum in hac causa, sed in aliis ad quae tua uti Archi episcopi et Hungariae Primatis auctoritates non extenditur, magna animi alacritate facturum esse confidimus. Interim vero tibi Dilecte fili noster, Apostolicam Benedictionem peculiari animi nostri charitate impertimur. Datum Romae etc: di 28. Februarii 1711.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 475.

XXVI. Romae, 28. Februarii 1711.

(Mellékelve az államtitkár február 28. kelt s a nuntiushoz intézett válaszához.)

Venerabili fratri Episcopo Varadiensi. Clemens P. P. XI. Venerabilis frater. Vix in animarum inducere possumus, ut fidem adhibeamus publico rumori pervulganti, fraternitatem tuam sumpto ex enatae occasione consilio, initaque facti, non juris, via in ecclesiam Agriae propria auctoritate, nullo autem canonico titulo sese induxisse, et possessionem ejus ecclesiae, tanquam si illo legitimo Pastore destituta esset, per unum, seu plures procuratores cepisse, ac demum presumpsisse pro episcopo praefatae ecclesiae se gerere, qua in re cum juribus ecclesiae canonicas sanctiones multipliciter lesas fuisse, manifestius est, quam ut pluribus a nobis in praesens explicari debeat. Neque vero latere te poterat privationis pene, quae

ab alio, quam a nobis praefato Agriae episcopo dicebatur inflictā, quandoquidem argebatur de causa, quae inter majores censetur, locum non fuisse, neque si ea vim habuisset, fas tibi esse vacantem ecclesiam irrequisita Apostolicae sedis auctoritate occupare. Quamobrem ut charitati simul ac muneri nostro satisfaciamus, te serio monemus, ut pedem ultro, ac cito inde referas, quo prepropere ac inconsulto nimis protulisti, ac ut revocatis attentatis, dimissaque possessione indebite, ac nulliter pro te seu pro Procuratores ut supra Tuo nomine capta ecclesiae Agriensis, quae perperam egisti debita emendatione corrigas, atque interim conscientiae tuae consulas, exolvique cures ab ecclesiasticis penis, quibus re mature expensa, allegatum Te esse persenties; quo sane facto ostendes nobis, te obsequentem et docilem erga Nos et hanc Sanctam Sedem gerere voluntatem, ac omnino cupere demereri animum nostrum et Apostolicam Benedictionem. Datum Romae die 28. Februarii 1711.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 475.

XXVII. Vienna, 7. Marzo 1711.

A nuntius az államtikárhoz,

Havendo la Maestà dell' Imperatore ricevuto in grazia Monsig. Vescovo di Agria, resta egli sicuro di non avere per l'avvenire vessazione alcuna nel possesso del suo Vescovato, e però tanto più si pente il nominato all' Arcivescovato di Colossa di haver fatti gl'atti menzionati in due miei dispacci all' E. V. et il di lui fratello ne hà fatte meco scuse, per le quali non hò data altra risposta se non che il Prelato non doveva in modo alcuno avanzarsi si oltre.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXVIII. Roma, 14. Marzo 1711.

Az államtikár Piazza nuntiushoz.

Si stà attendendo di sentire, se Monsignor nominato di Koloska havrà ubbidito alle paterne ammonizioni di Nostro Signore contenute nel breve da me già trasmesso à V. S. Illma rilasciando il possesso da lui si nullamente invaso della chiesa d'Agria; quando però egli continui nel suo scandaloso attentato, ella non desista di redarguirlo con vigore, che richiede la di lui animosità e si contenti pure di promuovere le sue efficaci istanze appresso i ministri cesarei, perche restino revocate tutte le cose seguite in questo proposito e per la reintegrazione di Monsig. vescovo di detta città....

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXIX. Vienna, 21. Marzo 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò inviato à Monsig. Vescovo di Varadino il Breve Pontificio, nella lettura del quale dovrà egli riconoscere maggiormente il suo trascorso, di cui li era pervenuto il grave scandalo dalla dichiarazione, che io n'havevo fatta à molti ed anche al di lui fratello, al quale hò parlato con risentimento, e li dissi, che doveva il prelato in qualche diminuzione del proprio reato ritirare i suoi procuratori, à agenti di Agria, e lasciare di quel buon vescovo nel possesso del suo vescovado l'essegui. egli subito, e poscia il fratello mi hà voluto far credere, che il prelato colla missione de suoi agenti colà haveva salvate le rendite di quel vescovado, che volevano invadere quei camerati fondati, sù la supposta privazioni di Monsig. Vescovo, mà io li risposi, che col pretesto di cio non li era permesso di fare un'atto simile non solo senza alcuna autorità, ma precisamente contro la disposizione de Sagri canoni. Spero tuttavia, che emendarà l'errore colla dovuta sommissione à gl'ordini, e paterni avvertimenti di Nostro Signore per meritare la clementissima sua grazia.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXX. Roma, 21. Marzo 1711.

Az államtitkár Piazza nuntiushoz.

Circa l'affare di Monsig. Vescovo d'Agria, e gli atti temerariamente attentati contro di lui, e della sua chiesa da Monsig. nominato di Koloska potrà V. S. Illma regularsi secondo quello che pienamente si è scritto ne' precedenti dispacci. Che è quanto m' accade replicarle per ordine di Nostro Signore in questo proposito.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXXI. Roma, 28. Marzo 1711.

Az államtitkár Piazza nuntiushoz.

Riusci a Nostro Signore di molto compiacimento l'avviso dato da V. S. Illma con la sua delli 7 del corrente, che non solo l'Imperatore sia rimasto sincerato delle procedure di Monsig. Vescovo d'Agria, che hà restituito alla sua grazia, mà che ancora il nominato all' Arcivescovato di Colossa, riconoscendo gl'attentati da lui commessi in prender possesso della chiesa d'Agria, e delle rendite di quella mensa, e fare

atti giurisdizionali in pregiudizio del detto Monsig. Vescovo, che n' è il legittimo possessore, siasi sentito de suoi trascorsi, e per mezzo del suo fratello ne habbia fatto scuse con V. S. Illma. Non ostante pero tutto ciò, che ella hà rappresentato, vuole Sua Santità, che non tralasci di eseguire quanto con le ultime mie le hò avvisato sopra tal affare per ordine di S. Beatitudine...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXXII. Roma, 18. Aprile 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

È stato grato à Nostro Signore l'avisò dato da V. S. Illma colla sua delli 21 dello scaduto di havere non solo presentato il breve à Monsig. vescovo di Varadino ma ancora di havergli significato l'obbligo, che gli corre, di dover subito ritirare li suoi procuratori et Agenti da Agria, e lasciare il legittimo vescovo nel pacifico possesso di detto vescovado. Vuole pero S. Santità che ella non tralasci d'insinuargli ancora l'obbligo, che gli corre, di restituire li fruttì che havesse percetti, e di rifare tutti i danni, che possa havere inferito a Monsig. vescovo d'Agria. Si contentera per tanto così eseguire.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXXIII. Vienna, 9. Maggio 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Havendo parlato al Sig. Cardinale di Sassonia sù quanto intraprese sopra il vescovado di Agria, Monsig. Vescovo di Varadino, ed havendoli detto essere necessario, che questo prelato non manchi di chiedere a Nostro Signore il dovuto perdono del trascorso, mi rispose, che havrebbe à ciò adempito con piena sommissione per rendersi meritevole delle grazie Pontificie, e per ciò voglio sperare, ò che già havrà fatto questo dovere, ò che sarà per farlo quanto prima procurandosi forse anche l'intercessione di Sua Eminenza per godere più facilmente gl'effetti della clemenza Pontificia.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXXIV. Roma, 29. Maggio 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

È ben noto a V. S. Illma quali siano stati i trascorsi di Monsig. Vescovo di Varadino, onde sà anche il bisogno, che egli tiene di ricorrere alla clemenza pontificia per ottenerne

l'assoluzione. Non essendosi però da lui fin' ora dato alcun passo, sarà opportuno che V. S. Illma ne dia ricordo al S. Cardinale di Sassonia, accioche che eviti l'istesso prelato a proveder con minor indugio alla sicurezza della propria coscienza....

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXXV. Viennae, 29. Maji 1711.

(Mellékelve a nuntius 1711. május jelentéséhez.)

Csáky Imre a pápához.

Beatissime Pater. Sanctitatis Vestrae paternam admonitionem ratione remittendi episcopatus Agriensis cum summa reverentia ac submissione percepi, quod ipsum longe jam antea executus sum et praeveni. Caeterum Beatissime Pater, quod in nullam jurisdictionem ecclesiasticam me ingesserim aut etiam temporale vel minimum mihi appropriaverim, quinimo indemnitati magis dicti beneficii prospexerim, quam praejudicio fuerim, constat abunde Sanctitatis Vestrae hic existenti illustrissimo domino nuncio, prout et tota rei gestae series, meae innocentiae deserviens. Si quam tamen Sanctitatis Vestrae incurrissem offensam, ad beatissimos cum osculi venerationi provolutus pedes Paternam supplico benedictionem, et una spondeo, prout semper, ita in futurum quoque omni tempore me obedientissimum exhibiturum. Sanctitatis Vestrae Viennae, 29. Maji anno 1711.

Humilissimus et obedientissimus servus

Emericus Comes Csáky, m. p.

Nominatus Archieppus Colocensis.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXXVI. Vienna, 30. Maggio 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Monsig. Czaki vescovo di Varadino, essendo stato da me i giorni passati non meno di farmi conoscere la somma sua afflizione, per haver havuta la disgrazia d'incorrere nell' indignazione Pontificia, allor quando fece prendere il possesso del Vescovado di Agria, da cui mi hà assicurato non haver non solo ritratto alcun frutto, ma esser stato cagione con quell' atto di haverne salvate le rendite dalla atrui rapacità. Che al mio primo avviso, ed è vero, ne lasciò il possesso, ne s'ingeri in alcuna funzione, che riguardasse lo spirituale o temporale di quella chiesa. Implora tuttavia coll' ingiunta à

Nostro Signore la clemenza Pontificia, e brama, che gliene sii l'intercessore l'E. V. onde ne possa godere l'effetto, e perche le proteste, che mi hà fatte, di venerazione, rispetto e obediènza verso la Santità Sua, parmi che meritino i favori dell' E. V. però mi permetta di supplicarla à degnarsi di compartir glieli, à fine che si consoli con vantaggio di questa sua sommissione.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXXVII. Roma, 4. Luglio 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

Benche Monsig. Czaki vescovo di Varadino habbio preso il solo possesso del vescovato d'Agria, ne siasi ingerito in far altro atto, che risguardi, si lo spirituale, come il temporale di detta chiesa, e la percezione de frutti della mensa, conforme il medesimo vescovo hà attestato à V. S. Illma, et hà costantemente asserito nella sua lettera scritta à Nostro Signore. Nulladimeno hà egli bisogno di esser assoluto dalle censure incorse per il solo possesso preso di quella chiesa, non solo per haver ciò fatto prima di esserne stato provisto da Nostro Signore, e spedite le bolle apostoliche, ma ancora perche quella chiesa non è stata mai vacante, non ostante la sentenza di deposizione e privazione data dal Signor Cardinale di Sassonia contro il presente vescovo d'Agria per esser quella manifestamente nulla per difetto di giurisdizione in senza nel poter procedere, e proferire tal sentenza contro un' vescovo legittimo possessore della sua chiesa, essendo tal giurisdizione riservata al solo sommo Pontefice, vuole per ciò Nostro Signore ch' ella ammonisca Monsig. Vescovo di Varadino à provvedere alla sua coscienza, con prendere l'assoluzione dalle dette censure, e la dispensa dall' irregolarità, quando in questo tempo habbia celebrato, ò esercitato Pontificali, e che anco ella insista appresso il Sig. Cardinale di Sassonia per la rivocazione, et annullazione di detta sentenza di privazione, non solo perche non resti con quella pregiudicato Monsignor vescovo d'Agria, nel legittimo possesso della sua chiesa, e nella sua estimazione, dopo che hà giustificato la sua integrità e fedeltà appresso il defonto Imperatore e Rè d'Ungheria, mà ancora perche non rimanga un esempio così pregiudiziale all' autorità della Santa Sede di veder' data sentenza di deposizione e privazione contro un' vescovo da altri che dal sommo Pontefice, a cui secondo la disposizione da sacri canoni, e dal sacro concilio di Trento unicamente appartiene il proferire tal

sentenza. Si contentera pertanto V. S. Illma così eseguire in adempimento della volontà di Nostro Signore.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XXXVIII. Vienna, 25. Luglio 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò scritto hoggi à Monsig. Czaki Vescovo di Varadino quanto l'E. V. si e degnata ordinar mi e nello stesso tempo l'hò ammonito di provvedere alla propria coscienza con prendere l'assoluzione dalle censure, e la dispensa dall' irregolarità, quando in questo tempo habbia celebrato ò esercitato i Pontificali, ed havendo parlato al Sig. Cardinale di Sassonia per la rivocazione da esso pronunciata contro Monsig. Vescovo di Agria, mi hà detto essere quella seguita, ed haverne inviata copia autentica all' E. V. con speranza, che sarà stata benignamente approvata da Nostro Signore, à gl' ordini del quale sarà sempre rassegnata la propria obediienza.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XXXIX. Roma, 8. Agosto 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

Dal Sig. Cardinale di Sassonia fù trasmesso nell' ordinario precedente publico documento della rivocazione, cassazione et annullazione da lui promulgata contro Monsig. vescovo di Varadino, il quale si avanzò di prendere attentamente possesso di quella chiesa, come a V. S. Illma è ben noto, prenda l'assoluzione dalle censure, e la dispensa dall' irregolarità, quando in questo tempo habbia celebrato, ò esercitato pontificali, per la di mi effattuazione dovrà ella insistere vigorosamente appresso il medesimo rimostrandogli, non solo l'obbligo, che glie ne corre, mà ancora la necessità, in cui altrimenti verrebbe à parte Nostro Signore di fare uso di quei rimedii, che sono prescritti da sacri canoni...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XL. Vienna, 15. Agosto 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Viene qui annessa all' E. V. una lettera, che le scrive Monsig. Vescovo Varadino nominato all' Arcivescovato di Colossa, il quale tutto che procuri di far conoscere la buona fede, nella quale asserisce esser stato, quando chiese il vesco-

vado d'Agria, e ne fece prendere il possesso, tuttavia sottoponendosi alla determinazione Pontificia supplica, l'E. V. d'impetrarli dalla clemenza di Nostro Signore la dispensa dalle censure ed irregolarità incorse adulandomi ancor io, che possa meritare questa grazia dalla Santità Sua per la sua sommissione, che in questa congiuntura altresì manifesta verso la santa sede.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XLI. Roma, 29. Agosto 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

Nella lettera di Monsig. vescovo di Varadino, trasmessami da V. S. Illma, si sono osservate due proposizioni, le quali non possono, ne devono ammettersi.

La prima si è, che nel regno di Ungheria, vi sia la consuetudine immemorabile, che in vigore della sola nomina dell' Imperatore, ò Regia, e senza la provvista Apostolica possa installarsi un arcivescovo ò vescovo, rispetto à beni temperali, e alla percezione de frutti, i quali, durante la vacanza, si pretenderebbono dalla camera regia.

L'altra più scandalosa si è, che nel tempo in cui egli hà supplicato per l'assoluzione dalle censure, e dispensa dall' irregolarità, hà stimato e stima secondo il parere di molti teologi, che hà consultati, di poter continuare, senz' alcun' scrupolo et aggravio di coscienza, à celebrar messa, et esercitare pontificali, affine di non pregiudicare alla sua fama, et esistimazione, e di non dare scandalo agli critici quando in tal tempo si fusse astenuto dal celebrar messa, et esercitare i pontificali.

Si rimanda però a V. S. Illma anessa la medesima lettera, affinche si contenti di persuadere e disporre l'istesso prelato à scriverne un' altra senza le notate proposizioni. e nella quale confessando puramente il suo incorso nelle censure, e irregolarità, supplichi umilmente per l'assoluzione da quelle, e per la dispensa da questa, avvertendolo, e ordinandogli espressamente, che in questo tempo da decorrere fino al giorno dell' assoluzione dalle censure, e dispensa dall' irregolarità, si astenga dal celebrar messa, et esercitare pontificali, affinche mostrando il dovuto rispetto, e stima all'uno, e all' altra si renda meritevole di esserne presciolto e dispensato; e un tal suo rispettoso contegno autenticando la di lui cristiana Pietà, e venerazione, verso la S. Sede, sarà più tosto di edificazione non solo a cattolici, ma anche agli eretici medesimi.

Nell' istessa occasione potrà anche V. S. Illma avvertirlo

di non sottoscrivere nella nuova lettera, che egli doverà scrivermi = Emericus comes Czaki nominatus Archiepiscopus Colocensis = ma che semplicemente si sottoscriva = Emericus episcopus Varadiensis = atteso che egli non è anche sciolto dal vincolo della chiesa di Varadino, ne provisto da Nostro Signore dell' Arcivescovato di Colocza, e non dandogli la sola nomina da lui ottenuta, a quell' Arcivescovato alcun dritto di assumere tal titolo; etc.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XLII. Vienna, 19. Settembre 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò l'honore di rimettere qui annessa all'E. V. la nuova lettera, che scrive à Sua Santità Monsig. Vescovo di Varadino, il quale spera, che sia la medema per meritare la clementissima approvazione pontificia, per espressa con i termini prescrittili, pronto però à formarne un'altra, quando Sua Beatitudine non resti appagata di essa e benche io operi, che questa stessa sua rassegnazione à gl'ordini di Nostro Signore potrà procurarli dalla sua infinita clemenza le grazie, che implora tuttavia supplico l'E. V. di conciliargliele colla sua protezione, onde ne resti consolato...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XLIII. Vienna, 14. Novembre 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Essendo al sommo sollecito Monsig. Czaky vescovo di Varadino ottenere da Nostro Signore l'assoluzione dalle censure incorse le a dispensa dall' irregolarità, per le quali scrisse a Sua Santità ne termini prescrittili una lettera che hebbi l'honore d'inviare all' E. V. col mio dispaccio delli 19 del passato Settembre, perciò vedendosi ancora ritardata la grazia bramata mi hà fatta nuova premurosa istanza di supplicare l'E. V. adessere suo intercessore, onde possa ottenerla, e godere degl' effetti di essa per sua spirituale consolazione, e tanto più, che si avvicinano i giorni santi dell' Avvento e Natale. Si degni l'E. V. honorarlo, del suo patrocinio, che reiteratamente li imploro, onde ne sia consolato...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XLIV. Roma, 5. Dicembre 1711.

Az államtitkár a nuntiushoz.

In virtù dell' annesso breve si commette a V. S. Illma la facoltà di assolvere Monsig. vescovo di Varadino dalle censure incorse per lo possesso, che egli si fè lecito di prendere della chiesa d'Agria, ancorche non vacante. Potrà ella pertanto concedergliela osservata la forma nell' istesso breve...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

XLV. Vienna, 19. Dicembre 1711.

A nuntius az államtitkárhoz.

Hò continue istanze da Monsig. Czaki Vescovo di Varadino per sapere, se Nostro Signore si è degnato di assolverlo dalle censure incorse, e dispensarlo dall' irregolarità, poiche essendosi sin hora astenuto dal celebrare con diversi pretesti, che egli hà saputo produrre, hora nella prossimità delle SS. Feste, non sà come fare a continuare senza dar materia di parlare in tale sua ritiratezza, che tuttavia non mancherà di osservare per ubbidire agl' ordini di Nostro Signore, supplica nulla dimeno col mio mezzo l'E. V. ed in che s'interessa al sommo il Sig. Cardinale di Sassonia, di procurarli dalla clemenza pontificia le sudette grazie, onde finalmente restituito al suo pristino essere possa godere della consolazione, spirituale nella celebrazione della Santa Messa.

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 250.

XLVI. Roma, 9. Gennaro 1712.

Az államtitkár a nuntiushoz.

Sotto i 5. del passato inviai a V. S. Illma un breve con le facoltà opportune per l'assoluzione di Monsig. Czaki vescovo di Varadino. Voglio pero credere, che la sarà giunto in tempo di consolare l'istesso prelato prima delle passate SS. Feste...

Arch. Vat. Nunz. di Germ. vol. 48.

Közli: DR. ÁLDÁSY ANTAL.

A B. PERÉNYI CSALÁD LEVÉLTÁRÁBÓL.

— ÖTÖDIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY.

*Nagy-Szölös, 1657. martius 4. Perényi Gábor Perényi
Zsigmond özvegyéhez.*

Szolgálatomat ajánlom kgdnek mint jóakaró asszonyomnak nénémnek, az Ur Isten kgdet szomorodott állapotában vigasztalván jó egészséggel áldgya kgdet.

Édes asszonyom néném, illendő és szükséges volna, hogy kgd vigasztalására, mint igaz attyafia kgdnek látogatására mennék és egyszersmint ha az édes bátyám uram súlyos betegségében nem szolgálhattam, akár csak a hideg teteme körül való atyafiságos szolgálatomat mutathatom vala meg; de mivel már kgd Nagy Idára kihozatta szegény édes bátyám uram testét, egyebet szegénnek nem szolgálhatnék, hanem csak gyásszal bevont koporsóját nézném szomorodott és keseredett lélekkel. Kgd körül való vigasztalásom helyett pedig kérem az Istent ő felségét, hogy szent lelke által vigasztalja kgdet. Tudom, már az édes, kedves bátyám uram meghidegedett teteme egyebet nem kíván, hanem hogy az jövődő boldog feltámadásnak reménsége alatt az földben tétessék, melyről elhiszem már kgd is gondolkodik, ha nem gondolkodott is. Kérem kgdet édes néném asszony, szegény édes idvezült bátyám uram temetése felől, mikor és holott legyen, mint gondoskodott, ne neheztelje kgd értésemre adni. Isten szintén jó alkalmatosságra vitte ki Prinyi György bátyám uramat, elhittem, nem történetből lött ekkedig való uri akadályoztatása, hanem úgy igazgatta Isten, hogy az édes bátyám uram temetése felől kgdnek legyen kivel közölünk vagy eggyel consultatiója. Mivel azért édes asszonyom néném, minekünk négy Prinyi atyafiának az Ujhelyi familiával az Szent-György napi terminusra igen kell vigyáznunk, kit sem előbb sem hátrább nem vonhatunk, szükséges, hogy kgd is bátyám urammal ő kglmével úgy végezzen, hogy mind az édes kedves bátyám uram temetése

lehetne meg böcsülettel s mind mi is az terminusnak ne deficiálnánk. Ha azért kgdnek és bátyám uramnak tetszenék. Szent-György nap előtt kellene meglenni és én nevezném die 8. Aprilis, ez okra nézve is, hogy a kiket levelünkkel hívnánk az Szent-György napi terminusra az oda ki való jó akaróink közül, alig ha az . . . alkalmatosságával ott az temetésen jelen nem lennének és ugyan akkor mingyárt az magunk requisitioja is járulván az levélbeli hivatalunkhoz, többet kezdene nyomni a magunk hivatalja és a kik levelünkre el nem jönnének, elhiszem, hogy az mi specialis requisitiónkra el fognak jönni velünk együtt s idein egy héttel is előbb itt kellene penig lenni convocatus jó akaróinknak, azért, hogy mind leveleinket percurrálhatnák s mind az határt is megszemlélhetnék még az terminus előtt. Ezt én csak magam tetszése szerint írom kgdnek édes asszonyom néném; ezen kívül mint fog kgték az temetés felől és az előttünk álló terminusról is gondolkodni Bátyám urammal, kérem kgdet tudósítani ne nehezteljen. Akarom azt is kgdnek jelenteni, hogy ha Szent-György nap után hadgya kmték az temetést, az igen alkalmatlan lészen sok okokra nézve, kiváltképen az . . . nézve is és csak lehetetlen, hogy kgd késsék, hanem ha csak szintén az zászló csinálásra várakozik kgd. Ezek után Isten vigasztalása maradjon kgdnen. Datum in Curia mea Nagy-Szőlősiensi, die 4. Martii, anno domini 1657.

Kgdnek böcsülettel szolgáló igaz atyafi öccse
Priny Gábor, s. k.

Kívül: Nemzetes és nsgos Kállay Clára asszonnak, az néhai tekintetes nsgos Perény Sidmond uram meghagyatott özvegyének etc. nekem asszonyomnak, nénémnek adassék.

*1657. martius 6. Csáky László Perényi Zsigmond özvegyéhez
Kállay Klarához.*

Szolgálatomat ajánlom kdnék édes ángyom asszony, kévánom Istentül, hogy mostani szomorúságában az Ur Isten megvigasztalja kgdet.

Szánakodva értettem az kgd leveléből bátyám uram halálát; de mivel mindnyájan tartozunk azzal, Isten akarattya is, engedelmesen kell szenvednünk. Az mi az temetést illeti, az mint az többiben, ugy ebben is atyám uram ő nsga rendelésétől várok, az szerint örömet is jelen leszek mind az jó emlékeztü ur, s mind az kgd szolgálattýára, az temetésnek rendelt napját megértvén. Kgd nekem örvendetesb alkalmatossággal is parancsoljon, örömet szolgállok kgdnek. Ezek után

Isten tartsa meg kgdt sok esztendeig jó egészségbe. Datum in Novo praedio 6. Martii, anno domini 1657.

Knek szeretettel szolgáló attya fia
Csáki László, s. k.

P. S. Bátyám Prinÿ István uramnak és Prinÿ Ádám uramnak szeretettel való szolgálatomat ajánlom.

Jegyzet: Levélíró édes anyja *Perényi Mária*, Györgynek, *Bornemissza Katától* született leánya s ekép *Kállay Klárának* anyáru, Perényi Zsigmondnak pedig apáru való testvére volt.

Napkor, 1664. aug. 25. Kubinyi László Perényi Ádámhoz.

Szolgálatomat ajánlom Nsgdnak, Isten minden jókkal áldgya meg Nsgdat, szibül kívánom.

Nem az levén szándékom, hogy lamentálljak, sem hogy az asszony ő nsga ellenem való feltett szándékát letétessem. hanem hogy az jövendőben elmulhatatlanképen meglejendő dolgokat avagy csak rész szerént is megmutatván, megláttassam Nsgddal, hogy valamikor akkor a még ekkedig titokban tartatott dolgok ha napfényre kezdenek jönni, ne mondgya Nsgd, hogy ebben az dologban semmit nem értvén, tudatlanul nem orvosolhatta az dolgot.

Ebben van azért az dolog: Ez elmúlt napokban ítélőmester uram parancsolattya mellett kihíván az asszony szolgabíró uramat, ellenem communis inquisitionót peragáltatott és az mi nagyobb, ez haza törvénye ellen magam jobbágyit s még penig hetes szolgálmat is ellenem megesketvén, vagy tizenegy punctumból álló deutrum mellett attestáltatott ő nsga, akarván végire menni, hogy ha Kállay Miklóst, miolta az kassai oskolából kihoztam, mellettem tartottam-é mind azolta, s mint ruháztam, házat neki hol csináltattam, micsoda károkat tettem, jószágát magam alkalmatosságára mint szolgáltatam, tyukját, ludgyát mint szaporétottam, jószágát leányomnak mint köttettem? — s a többi, mely tudakozásával mit akarjon az asszony (kitül én bizony semmit sem félek) kihozni, az eszteleennél bolondabb volna, a ki által nem láthatná. Igazán irom Nsgdnak, sokat tanácskoztam magamban, mit kelljen cselekednem ez aránt? meggondolván azt, hogy ehhez az dologhoz nyulni veszedelmes, elhallgatni sem tanácsos. Elhallgatni azért nem tanácsos, mert becsületemben jár s az is sértődik meg vele, ha csak hivalkodó szemmel nézem ennek előmentit. Hozzá nyulni is, az mint irám, veszedelmes, mert ehhez gyermeki módon az ember foghat, ha peniglen derekasan hozzá fogok, azokat az tizenegy és több punctumokat az asszony ellen meg kell forditanom, és ellenben akképen kell

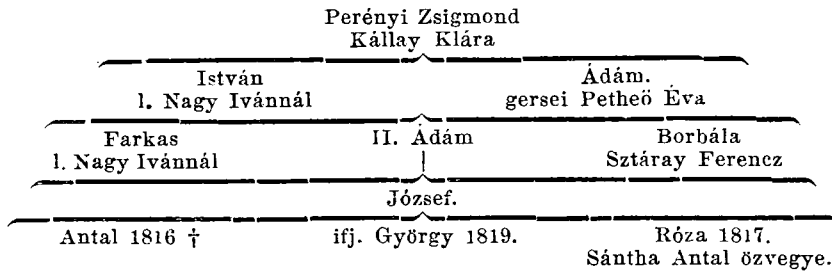
nekem is attestáltatnom ő nsga ellen, és azt az attestatiót ezen bírónak (kinek ő nsga meg fogja mutatni) praesentalnom kelletik; de az mi nagyobb, a még ekkediglen titokban lévő dolgokat is föl kell fedeznem, kivel is hidgye Nsgd, hogy mind az leány ágnak s mind az fiscusnak meg fogják szemeket nyitnia, és épen csak amaz közönséges vers megyen véghez: inter duos litigantes tertius haeres gaudebit, kiben minemü kára avagy haszna legyen Nsgdnak, bölcsen ítélje meg. Lelkem szerént írom, ha az asszony érdemes sok szolgálatomat ilyen nagy háládatlansággal nem igyekezik vala megfizetni, az én életemben semmiképen az leányág ebben az jószágban bele nem kapott volna, s talán még az én holtom után is semmit az leányom nem moveált volna; de ugy látom, hogy nsgd(?) keze forog ebben, ugy mint az ki nem akarja elszenyvedni az több leányoknak az ő ebbül az jószágbul való kitagadásokat. Kihez képest én sem gondolok már semmivel, hanem az minek meg kell lenni, hamar legyen meg, én tudom, ugy is faltul nem esem. A mi penig amaz 11 punctumból álló de utrumát az asszonynak illeti, én nekem mind azokra kész válaszom van s talán nem is ártana aperiálnom, de megtartom amaz monást: *a ki varjut akar löni, ne pengesse az íjat*, halasztván magam mentségét akkorra s az eleibem, ki előtt ő nsga engemet fog okozni. Ha peniglen senki nem vádol, maneat, nekem sem kerül több költségemben az inquisitio mint másnak. Ezzel maradván Nsgd szolgálja, kivánom, éltesse Isten Nsgdat jó egészségben. Datum in Napkor, die 25. Augusti, anno 1664.

Nsgd jó akaró szolgálja
Kubinö László, m. p.

P. S. Nem állhatom az leányom dolgát és hozzá kell szóllanom; én csudálom, hogy az asszony kérdésben is teszi az Kállay János jószágának neki való kötését, holott ez semmiképen övé . . nem lett volna, ha az asszony consensusát nem atta volna, mely ez mai napon is nállam vagyon. Másik az, nem tudom bizony, ha ebben vallott-e Kállay Miklós nagyobb kárt, avagy az Kállai György jószágában, kit felfedezni, annál inkább kimondani rettenetesség, akármi szin és praetextus alatt lött, minek okáért ha csak vádlással akarjuk egymást terhelni, jó szivvel fontban vetem az én gondviselésemet az ő ő nsga tutorságával, és akárkivel meg merem ítéltetni, hogy ha én idegeny tettem-e több kárt neki, avagy az asszony? kirül is minden bizonnal számot fog venni, mihent mátkáját haza fogja hoznia Kállay Miklós.

Kívül: Tekintetes, nsgos Perényi Ádám uramnak ő nsgának etc. nekem jó akaró uramnak adassék.

Jegyzet: Perényi Ádám, *Zsigmondnak Kállay Klárától* született fia gersei Petheő Zsigmond *Éva* leányát vette nőül. Leszármazása, egy pár nemzedéken a következő:

A Perényi családnak ezen II. Ádámtól származó ága a század elején teljesen tönkre jutott és ifj. *Perényi György* mikor *istvándi* és *kömörői* rész jószágát 900 frtéért gr. *Károlyi József* örökösének a leleszi conventben eladja, maga beszéli, hogy oly súlyos inségre jutott, hogy csak élő kenyere sincsen s egyedül rokonai és szánakozó felebarátjai tartják. Ágazata elenyészett.

Wernart, 1666. okt. 7. Wesselényi Ferencz nádor Perényi Gáborhoz.

Spectabilis ac magnifice domine, frater observandissime, Az Rakasz, és Wörösmarth nevü faluknak az Nsgos Priný István és Ádám uramék között egyrészlül, másrészlül pedig nemes Uyheli familia között controversált határinak kgd ugmint ex compromisso partium denominatus biró által leendő törvényes revisióját és complanatióját intimáltuk már az előtt is mind authentice patenter, mind missiliter kgdnek. Azonban hol mi praetensióit az adversa félnek akadályul tartván, a mint informáltatunk, kgd mind eddig is dilatióban vette nagy károkkal emlétett instans uraknak s azaránt legitime emanált parancsolatunk praejudiciumjával.

Kihez képest akaránk kgdet ujobban ex superabundanti per praesentes requirálnunk és intenünk, tisztünk és palatinusi autoritásunk szerént parancsolván serio, nem gondolván subterfugiumival az Uyheli familiának, vegye azon előbbi parancsolatunkat in uno brevi et competenti termino hova hamarébb illendő effectusban előbbi missilisünkben specificatus főrendekből álló birák uramékkal együtt, többször ne buséttasunk végette. Communi svadente justitia, secus non facturus. In reliquo éltesse Isten jó egészségben kegyelmedet. Datum in possessione Wernárt, die 7. mensis Octobris, anno domini 1666.

Spectabilis ac magnificae D. V.

frater ad serviendum paratus
Franciscus Wesseleny, m. p.

P. S. Ugy informáltatunk, azt vitatják némelyek a nemes vármegyén, kgd ne legyen revisor in ea Causa, hanem simplex executor, ki mint s hogy lehessen meg de bono juris ordine, kgd ítéleti rajta. Kgd csak éljen ezaránt kgdnek attribualt compromissionalis articularis birói authoritásával előbbeni parancsolatink szerént.

Kívül: Spectabili ac magnifico Domino Gabrieli de Perény, Comitatum Abaujvariensis et de Ugocsa supremo ac perpetuo comiti etc. Domino fratri observandissimo.

Besztercze, 1670. márczius 19. Szelepchényi György esztergomi érsek Perényi Gáborhoz.

Spectabilis ac magnifice Domine et amice observandissime. Mit irjon kgd némü-némü metalis controversia végett, mely Uyheli familia és az kgd öccsei között interveniált, eddig nekem szóló kgd leveléből értem. És jöllehet emlétett Uyheli familia még az iránt engem nem requirallt, mindazonáltal hogy ha vagy Ugocsa vármegye követtyei által vagy másképen az iránt valami questiót movealni fog, értvén már az kgték igazságát és az ő kglmek ratióját is azzal comportálván, bizonyos legyen kgd benne, hogy igazsága szerint az kgték dolgát el nem mulatom mindenképen promoveálnom s segétenem, az minthogy már is Cancellarius uramnak recommendáltam abbeli ktek dolgát, hogy ha valami módon praetereálván engem azon familia, egyenesen dolgát az ő felsége Cancelláriáján akarná elő venni, patrocínálljon ő kglme is az ktek igazságának. Én kgdnek nagyobb dolgokban is kész vagyok kedveskednem, kívánom, hogy Isten sokáig szerencsésen tartsa és éltesse kedves jó egészségben. Beszterczén, die 19. Martii, anno 1670.

Spect. ac magn. D. V.

amicus ad serviendum partissimus
Georgius Szelepcheny, m. p.
archiepiscopus Strigoniensis.

Kívül: Spectabili ac Magnifico domino Gabrieli Prény, Comitatus Ugochiensis supremo comiti etc. domino amico observandissimo.

Vécs, 1671. márczius 2. Kemény Simon Perényi Istvánnak.

Mint jó akaró öcsém uramnak ajánlom kgdnek szolgálatomat, Isten kívánsági szerint való sok jókkal áldgya meg kgdet.

Kgd 12. Februarii költ levelét 23. ejusdem vettem, mit irjon az Kállai Miklós és mellette forgódó Farkas László machinatiói felől, megérttettem. Bizony dolog, az vigyázás nagyon szükséges és hogy ha kgd intimatiója szerént az mi kgylmes

urunkkal iratnék ő felségének, azonban magam is, az kikkel illenék, requirálnám, ugy tetszik, többet nyomna az Farkas László uram praktikájánál, és noha ha ugyan secunda lészen az ország gyűlése, láttatik későn járni az innét felküldendő levél (?), mindazáltal itt is mi nállunk 9. praesentis lészen országgyűlés, az hová nekem is el kellettven mennem, nem leszek feledékeny azon dolgokról. Volna mindazáltal oly reménségem is, talán nagyobb dolgok fognak fenn forgani az mostani posoni gyűlésben az Kállay Miklós uram dolgánál, kire nézve nem is hiszem, praeparálják derekasabb dolgoknak az ő kegyelme dolgait. Oly bölcs tanács is az ő felsége tanácsa, bizony különben ruminállják meg az dolgát, mint az minémü formában elhitették magokkal Farkas László uramék. Mindazonáltal miglen az én leveleim érkeznek, addig is kgd legyen vigyázásban. Kubinyinál lévő portiót hogy sollicitáljuk, nekem nem tetszik, nem kéne több galyibát keresnünk, lássuk elsőben, ezt mint maraszthatjuk s neki is mint lészen dolga, az után Isten s az idő megtanít. Ezek után jó egészségben tartsa meg Isten kgdet. Vécz, 2. Martii 1671.

Kdnek jó akaró attyafia, kész szolgája
Kemény Simon, s. k.

Kívül: Tekéntetes Nagyságos Perény István uramnak (titulus), nekem jó akaró öcsém uramnak adassék.

Jegyzet: Perényi István, *Zsigmondnak Kállay Klárától* született fia és így Kemény Simonnak, a kinek édes anyja *Kállay Zsuzsánna* vala, első fokú unokatestvére volt. Kemény Simon különben sógorságban is állott a Perényiekkal, mert felesége *Perényi Imrének Forgách Katától* született *Kata* leánya volt. Leánykérő követének 1663. szept. 1. azt is útasításul adta, hogy a mennyiben a Perényi kisasszony catholica, jelentse ki a szülőknek, hogy ő magáról *reversalist* ugyan nem ad, de biztosíthatja, »*hogy erőszak alatt való kényszerítéssel soha vallásának változtatásában nem igyekezem; ha ennek nem hisznek ő kegyelmek, két árkos papirosra irt hütemnek se higgyenek.*«

Bécs, 1672. april 9. Leopold király Perényi Gábor ugocsa- és abaujvármegyei főispánhoz.

Leopoldus dei gratia electus Romanorum Imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Probe recordaberis, quidnam tibi mediantibus aliis benignis literis nostris adhuc die decima mensis Julii anni proxime transacti praeterita demandaverimus, ut nimirum omnes et singulos decapitatorum rebellium Nadasdy, Zriny, Frangepani et Bonis, nec non aliorum etiam in crimine laesae Majestatis nostrae, consequenterque nota et poena perpetuae infidelitatis convictorum et aggravatorum in certa signatura denotatorum specificatorumque cre-

ditores in Comitatus tuis Abauyvariensi et de Ugocha, ex officio tibi incumbente citare et convocare, terminumque iis ter quindenae praefigere ac simul committere debuisses, quatenus praetensiones suas unacum earundem documentis coram Camera nostra Scepusiensi, illinc demum Camerae nostrae aulicae, cum plenaria informatione, exactoque voto ac opinione transmittendas producerent, ibidemque deponerent.

Cum autem huic benigno mandato nostro necdum satisfactum esse intelligamus, praescriptumque modum etiamnum cum iisdem tam captivorum quam condemnatorum decapitatorumque, ac eorum quibusquidem vita donata, bona tamen confiscata sunt, creditoribus et uxoribus observari velimus.

Ideo tibi harum serie denuo firmiter commitimus ac mandamus, quatenus hancce seriam ac omnimodam voluntatem nostram citra omnem moram ac dilationem rite exequi, nobisque tandem superinde rescribere velis ac debeas. Secus itaque non facturus, gratia nostra Caesarea et Regia tibi de reliquo clementer propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna, die nona mensis Aprilis, anno domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo.

Leopoldus, m. p.

Stephanus Orban, m. p.

Kívül: Magnifico Gabrieli Pereny de eadem, Comitatum Abauyvariensis et de Vgochia supremo Comiti, in absentia vero illius vice comitibus sive substitutis Administratoribus etc.

Vécs, 1672. június 22. Kemény Simon Perényi Istvánnak.

Mint jó akaró öcsém uramnak ajánlom szolgálatomat kgdnek, Isten kdt jó egészséggel megáldgya, kívánom.

Debreczeni István beérkeztén kgd levelét megadta, s szóval való üzenetét is megmondotta, mint contrahált *Barkóczi István* urammal az a rossz Kállai Miklós, contractusokat is megolvastam; elég kárt tött az hitvány ember mi nekünk is s magát minden jószágából kifordítja. Mindazáltal én édes öcsém uram, az mi eddig Isten kegyelmességéből az mi kezünknel vagyon, ha törvényes uton procedálnának, nem félténém, hanem ha valami potenciaria occupatiókat tesznek ez mostani oda ki való felzavarodott állapotokban, én ide be nem oltalmazhatom s kimenetelemben pedig egész lehetetlenség, melyről ennek előtte is informáltam kgdet. Hanem kgd minden mediumokat kövessen el, valamiket azon dolognak orvoslásában tud elkövetni. Kgd jó akarattját más dologban igyekezem megszolgálnom. Én is ide be valami utakat fel tudok tanálni, urunk ő nsga előtt azon dolognak orvoslásában fáradozni el nem mulatom. 27. praesentis lészen Radnóton ország gyűlése, az hol én

is jelen leszek s urunkkal iratok mind az Császárnak, Érseknek és Cancellariusnak, tudom, az ő nsga írása is fog nyomni ő felsége s ő nsgok előtt.

Kgd nádpálczával való kedveskedését igen kedvesen vettem kgdül; azomban egészségem felől irhatom kgdnek édes öcsém uram, Istennek legyen hála, magam s gyermekeim jó egészségben vagyunk az kgd szolgálattýára, de az feleségem bizony igen gyenge egészséggel vagyon. Kérem mégis édes öcsém kgdet, ne szánja fáradságát azon dolognak orvoslásában. Mint fognak folyni az dolgok, mind arról s mind maga jó egészségéről tudósítani gyakorlatossággal ne nehezteljen kgd, kiről minden alkalmatossággal engedgyen Isten jó hireket hallanom, melyben is sokáig éltesse kgdet. Datum Vécz, 22. Junii 1672.

Kgd jó akaró attya fia, bátya
Kemény Simon, s. k.

Kívül: Tekéntetes és Nsgos Pereny István uramnak, nekem jó akaró öcsém uramnak adassék.

Sz.-Miklós, 1674. april 27. P. Kiss jezsuita Perényi Istvánhoz.

Isten áldása légyen Nagyságoddal.

Sok okokra nézve nem annuálhat kegyelmes asszonyom Nsgd kivánságának; hanem mivelhogy az üldöztetés miatt szánnya Nsgdat, arra nézve ha Ungvárra megyen Nsgd, örömet megsegíti Nsgdat valami eleséggel. Én egyébiránt Nsgd-nak örömet szolgállok. Tartsa Isten Nsgdat jó egészségben. Sz.-Miklós, die 27. April. 1674.

Nsgdnak jó szivvel szolgál
P. Kiss Imre, m. p.

Kívül: Tekéntetes és Nsgos Prényi István uramnak ő nagyságának adassék.

Legyzet: Perényi István rokonaival együtt azon buzgólkodott, hogy birtokain a r. cath. vallást régi jogaiba vissza állíthassa. A franciscanus barátokat a család újra behozta Szőlősrre és 1668-ban kolostort épített nekik. Ez alkalommal történhetett, hogy a szőlősi templomot a Perényiek, mint földesurak a reformátusoktól visszafoglalták. Nemcsak buzgó katolikusok, de hűséges király pártiak is lévén, a bujdosó magyarok halálból gyűlöltek őket s alkalomadtán jószágaikat tüzzel-vassal pusztították. *Ibrányi Ádám* a régi híres törökverő vitéz, később kurucz kapitány, 1672. augusztus derekán rabló, gyülevész hadával Szőlősrre tört s miután a várost kiraboltatta, a barátok közül *Szegedi Jánost* és *Kende Ferenczet elfogatván, kiheréltette.* Úgy látszik, ez alkalommal *Perényi István* is fogságba került és valami úton módon kiszabadulván a bujdosók körme közül (L. a következő 1675. martius 6-án kelt oklevelet) nem mert visszatérni szőlősi udvarházába, hová a kurucz csapatok gyakran ellátogattak és II. Rákóczy György fejedelem özvegyének *Báthory Zsófiának* protekciójáért folyamodott, de a mint *Pater Kiss* leveléből látjuk, kevés eredménnyel.

Kassa, 1675. martius 6. Az egri káptalan Perényi Istvánnak bizonyítványt ad.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis notum facimus per praesentes, spectabilem ac magnificum dominum *Stephanum Pereny* Liberum Baronem de Pereny in hac damnabili rebellionum colluvie propter Zelum Catholicae Religionis, signanter autem *occupationem Templi Nagy Szőlösiensis*, nec non fidem et fidelitatem erga Sacr. Caes. Regiamque Majestatem Dominum Dominum nostrum naturaliter clementissimum, a perfidis rebellibus infensissime persecutum, eorumque odio obnoxium fuisse, ac tandem ex adverso fortuna casu in manus et diram eorundem captivitatem incidisse cum maximo vitae suae discrimine, omniumque bonorum suorum jactura et amissione, unde post multifarias tribulationum perpersiones certa semel lytri summa deposita eliberatum esse, alia autem vice singulari Dei ex providentia manus dictorum damnabilium rebellium evasisse; super qua dicti domini Baronis singulari et omnibus exemplari tam erga religionem suam, quam altenominatam suam majestatem sacratissimam infracto semper animo observata fidelitate praesentes literas nostras testimoniales sub authentico Nostro Capitulari sigillo merito dandas esse duximus et concedendas humillime eundem Sacrat. suae Majestati recomendantes. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Cassoviae solito Residentiae nostrae loco, die sexta mensis Martii, anno domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo quinto.

Idem Capitulum Agriensis.

(P. H.)

Jegyzet: Mikor Szücs János és Majos Ferencz kurucz kapitányok Perényi Gábort 1674. július 1-én elfogták, ugyanakkor, mint *Tyukodi György* szathmári jezsuita leveléből olvassuk: »*Perényi Istvánra küldvén, mivel a város végiről akartak az ő házára kerülni, addig megsajdítván szolgálja, megmondotta hogy fusson; ü is mingyárt a buzában futván, a mint beszélék egy ingben, lábra valóban s hajadon füvel elbujt, elszaladt, sohul föl nem találták, noha eleget nyomozták s tapodtatták a buzát, de ennek is mindenében praedát hánytak.*« Ez alkalommal tehát szerencsésen kikerülte a fogságot, melyben mint az egri káptalan levele bizonyítja, már annak előtte kétszer is volt része.

Tekeháza, 1676. márcz. 3. Czeifer István ugozsavármegyei követnek adott utasítás.

Instructio Universitatis dominorum magnatum et nobilium Comitatus de Ugocha Generoso domino *Stephano Czeifer* sedis nostrae jurato notario, ad terminum pro 28. et 29. praesentis per excellentissimum dominum generalem Carolum Comi-

tem de *Strasoldo* et spectabilem ac magnificum dominum Franciscum Bernardum liberum baronem a *Vollfegg* Inclytæ Camerae Scephusiensis administratorem Cassoviam praefixum expedito nuntio data.

Elsöbenn is követ atyánkfia Isten kegyelmességéből útját admaturálván azon legyen, hogy az feljebb megírt terminusra tempestive Comparealljon Cassán, és ottan megegyezvén az több nemes vármegyék követeinek instructióját comportálja és velek edgyet értvén, ha valami impositiók lennének, declarálván az nemes vármegyének mostani nyomorúságos fogyatkozott állapotját, az földnek pusztulását, gabonának szűk voltát és az nagy szükség miatt az lakosoknak eloszlását, az sok alá s feljáró, ő felsége magyar, német, horvát lovasbul és gyalogból álló vitézinek szüntelen való extorsiójokat, azon laborálljon, hogy felettébb való onussal az nemes vármegye ne terheltezzék.

2. Mivel hogy az élet ezen nemes vármegyében annyira megszükkült, hogy köbli már az buzának két talléron is elkél, lehetetlen, hogy az repartitiót in natura praestálja az szegénység, mert pénzen is szerét nem teheti, azért pénzüln acceptáltassék az repartitio, az régi limitatio szerént.

3. Az nemes vármegye az 1673. esztendőbeli Cassai limitatio szerint pénzen 553 köből buzát administrált Szathmárra, kinek az árát az nemes vármegye nem percipialta, azért az is acceptáltassék az repartitióban.

4. Az gratuitus laborrul és repartitiorul való quietantiákat felvivén magával, azokat producálja és elcserélvén hozzon más quietantiát az nemes Camorátul.

5. Az Archivi Conservatorral fel kell kerestetni azokat az quietantiákat, melyeket Szelei uram ott hagyott az Archivumban és feltalálván avagy in specie hozza le, avagy elcserélvén mást hozzon érettek.

6. Ha oly difficultások interveniálnának az terminusokon, kik végett az mi kgylmes Urunkat ő felségét szükségesképen requiralni kellene, tehát Kassáról vissza se térjen követ atyánkfia, hanem ugyan onnan Bécsfelé követségén uttyát, minden fájdalminkat ő felségének detegálván, azoknak orvoslását alázatosan sollicitálja ő felségétől.

7. Az talpas és lovas ő felsége vitézi excessusiról és extorsióiról való inquisitiókat generalis uramnak reproducálván, azoknak orvoslását kell kivánni ő nsgtul, azonban ezzel is az lakosok fogyatkozását kell világosítani.

8. Az Rajki János, Keviczky Miklós, Ercsy Gáspár és Szelei Sándor uramék instantiájokat, az hol kívántatni fog, promoteállja.

Datum ex sede nostra Judiciria in Possessione Tekeháza.
die 3. mensis Martii, anno 1676. celebrata.

Stephanus Ilosvay, m. p.

(P. H.)

de eadem vicecomes Cottus de Ugocsa.

*Neudorff, 1676. jun. 17. Leopold király Perényi Jánost
kinevezi az ugocsaí főispánságra.*

Nos Leopoldus dei gratia electus romanorum imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque Rex etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit univ-
ersis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humil-
limam supplicationem nostrae propterea factam majestati, tum
vero benignum habentes respectum ad egregia easque prae-
claras fidelis nostri, nobis dilecti magnifici Joannis de Perény
animi dotes et qualitates, imperterritaeque contestatam, prae-
teritarum occasione revolutionum in devotione ac fidelitate
nostrae majestatis constantiam, *ejusdemque intuitu perpessam
semestrem apud perfidos rebelles diram captivitatem et nonnisi
deposito gravi lytro inde subsecutam sui liberationem*, uti et
intervenientem vicarii regii nostri gubernii penes ipsum factam
commendationem, honorem seu officium Supremi Comitum
Comitatus de Ugocsa ad praesens per mortem et decessum
itidem magnifici quondam Gabrielis de praefata Perény vacan-
tem, simul cum omni consveta jurisdictione solitisque obven-
tionibus, proventus et emolumentis eidem *Baroni Joanni de
Perény* clementer dandum duximus et conferendum, ita tamen.
ut ipse nobis juramentum fidelitatis servandae praestare, judi-
cium et justitiam citra personarum debitum omnibus ex aequo
administrare, omnesque status ac ordines in praememorato
Comitatu de Ugocsa in juribus et libertatibus ipsorum conser-
vare debeat et teneatur, attendatque et advigilet, ut omnes et
singuli proventus Camerae nostrae regiae de eodem Comitatu
provenire debentes nobis ad praedictam Cameram nostram
fideliter administrentur, et quod mandata nostra et ipsemet
observet, et ab omnibus in eodem Comitatu existentibus et
commorantibus observari faciat, inimicis nostris resistere et
cum amicis amicitiam servare debeat, imo damus et conferimus
praesentium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris
magnificis, egregiis et nobilibus ac alterius cujuscunque status.
dignitatis et conditionis, possessionatis hominibus jamfati Comi-
tatus de Ugocsa harum serie firmiter comittimus et manda-
mus, quatenus praerepetitum baronem Joannem de saepe

recensita Perény a modo imposterum pro vestro vero legitimo et indubitato supremo Comite tenere, habere et recognoscere ac iudicio et iudicatu eiusdem astare, in omnibus denique licitis et consuetis rebus jurisdictioni ipsius parere et obtemperare modis omnibus debeatis ac teneamini. Secus nullatenus facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in arce *Neüdorff* prope civitatem nostram Viennam, die decima septima mensis Junii, anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Sexto, regnorum nostrorum Romani decimo octavo, Hungariae et reliquorum vigesimo primo, Bohemiae vero anno vigesimo.

Leopoldus, m. p.
(P. H.)

Thomas Pálffy, m. p.
Episcopus Nitriensis.

Stefanus Orbán, m. p.

(Kihirdettetett Ugocsavármegyének Nagy-Szólösön tartott közgyűlésén 1677. február 11.)

Jegyzet: Perényi János *Imrének* Forgách Katától született fia volt. Kinevezésében Leopold erősen hangsúlyozza hűségét és állhatatosságát és különös érdeméül tudja be a *rebelliseknél* szenvedett sanyarú fogságát. Pedig hát bizony János úrfi nem sokáig ette a rabság keserű kenyerét, mert *Wesselényi Pál* kurucz generalis 1700 frt *sarczot* vonván rajta, *Perényi Gáborral* együtt szabadon bocsátotta, hogy mennél hamarabb tegyék szerét a pénznek. Addig a sánta *Barkóczy Sándor* raboskodott értük és lón nagy haragja, bosszúsága, mikor tapasztalta, hogy a Perényiek csak azt várták, hogy kiszabaduljanak és most eszük ágában sincs beküldeni a váltság díjat. Irogatott is nekik olyan leveleket, hogy bizony nem dicsekedtek el vele. Perényi János utóvégre is megemberelte magát, de az öreg úron nem fogott sem a szép szó, sem a fenyegetőzés, pedig hát *Barkóczy Sándor* az ő tulajdon édes leányának volt a férje, mégis ott akarta veszteni rabságában, úgy hogyha hitvese elő nem teremti mindkettőjük váltságdíját, talán ítélet napig sem szabadul ki a kuruczok körme közül. (Erre vonatkozólag l. »*A bujdosók történetéből*« cz. közleményemet a *Hadtört. Közlemények* VIII. évfolyamában.)

Perényi János a Tökölyi kuruczai elől a többi királypárti urakkal Szathmárra vonult, a hol aztán a törökök levágták. Leopold 1687. szeptember 18-án *Barkóczy Györgyöt* nevezte ki helyébe az ugocsavármegyei főispánságra.

Ungvár, 1676. nov. 6. Perényi János Perényi Ádámnak.

Mint kedves bátyám uramnak ajánlom szolgálatomat kgdnek, Isten sok jókval szerencsésen áldgya kgdet, sziből kívánom.

Sub dato 1^a Novembris Sztropkóról nekem írt kgd levelét kedvesen vöttem; hogy kgdnek ez másik levelére választ nem attam, nem az kevélység (kit kgd ítél) az oka, hanem Pethes István, mert soha egy emberét sem küldi be hozzám, az ki kgdhez megyen s alkalmatosságom nincs, hogy kgdnek írhatnék, de levetem rövid nap az panaszt, magam látogatom meg

kgdet vagy három hét alatt, ha Isten ujjabb háborút nem hoz reánk.

Rác Pál dolgát az mi illeti, noha akárkinek sem vétett többet mint énnekem, mindazonáltal törvénytelen megfogását bizony szívesen orvosolnám, az mibe lehetne, tekintvén ebben az közönséges nemzeti praerogativát, nem az ő rosszóságát, az mint ha instellatus volnék, kezemhez kéretném s jó mód alatt reménleném is kezemben adnák.

Az mi pedig eddig való cselekedetiről való amnestiát illeti édes bátyám uram, kgdnek in summa confidentia írom. kgd addig legyen az megszerzésén, mig nem instelláltatom magamot s magam is addig jó szívvél, valamibe lehet, *kgd tekintetiért* segítem dolgát. De annak utánna hogy gratiázzam, nem lehet, mert az lator számtalan vármegyénkben s az több atyafiak is mindjárt hasonló gratiát kívánnak jobbinak (?) s annál jobban elárad az latorság, hanem kgd tekintetiért egy vagy két hétig elvárakozom az instellatióval, addig kgd végbenviheti dolgát.

Az Klobasiczky dolgáról mint gondolkozik kgtek? Nem messze Károlynapja, esztendő tőt az jószágban s üssék botval azután az nyomát. Hát az Eszeni pert mibe hadgya ktek? Jó volna most Károlyi uramnak írnia s egynehány pénzt küldeni, hogy requisitoriummal venné ki az processust Pesti mestertől. Kazinczi urammal is beszélgettem felőle s ő kglme azt mondgya, hogy az Csernei Pál protocollumában, mely most Pesti mesternél van, bizonyosan megvagyon az a processus. Prinÿ Gáborné asszonyom is jelenté tegnap, hogy Prinÿ István uram az levelekért untatja s alig várja, hogy megmenekedhetnék tőlle. Én ugyan ellenzettem, hogy ő kglme ki ne adgya, mig kgd is alá nem jön. Az lövő szerszámot is fel akarná ő kglme osztatni, de az asszony . . . s minekünk nem akar semmit adni belőlle, az mint szavaiból veszem eszemben, hanem csak Prinÿ Györggyel akarnak osztolni ketten. Volna egyébbről is miről írnom, de halasztom akkorra, mikor kgddel Isten szembe juttat. Éltesse Isten jó egészségben kgdet. Datum Ungvár, 6. Novembris, 1676.

Knek igaz attyafia s kész szolgája
Prinÿ János, s. k.

Kívül: Tekéntetes és Nsgos Perény Ádám uramnak (tit.) nekem kedves Bátyám Uramnak ő kglnek adassék.

Bécs, 1677. jul. 14. Leopold rendelete Perényi János ugocsai főispánhoz.

Leopoldus dei gratia electus Romanorum Imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex.
Magnifice fidelis nobis dilecte. Probe tibi constare non

ambigimus, qualiter nam superioribus annis et temporibus haud ita pridem evolutis inter coetera pro quovis principiorum rebellium capite et signanter quidem Stephani Petróczy, Matthiae Szuhay, *nuper scilicet medio Joannis Madarász jam interempti*, Gabrielis Kende et Pauli Szepessy certum summarum pecuniarum mille nimirum imperialium illi, qui unum ex dicti rebellibus vel interemerit vel incaptivaverit, recompensae loco exolvendam esse benigne resolverimus.

Cum itaque praemissae huic benignae nostrae resolutioni etiamnum firmiter denuo clementer ordinaverimus, quatenus non solum pro residuis tribus supranominatis principalioribus rebellibus, verum etiam Harsanyio, aliisque similibus capitibus praespecificati mille imperiales plus aut minus proportionaliter, pro Paulo Wesselény vero, utpote qui nomen Generalis antelatorum rebellium gereret, *duo millia* florenorum persolventur. et pro quovis Capite coeterorum graegariorum scilicet unus aureus et pro officiali juxta proportionem consvetae solutionis unius mensis stipendium pendatur. Rebelles autem, ubi id ipsum praestiterint, praeter hanc recompensam totaliter quoque in gratiam recipiantur, ac penes restitutionem bonorum suorum in actuali militari servitio nostro, pro desiderio vel sub legione Barkocziana, vel sub coeteris confiniariis nostris accomodentur.

Porro id quoque tibi sufficienter innotuisse nulli dubitamus, qualiter nimirum diebus hisce praeteritis universae militiae nostrae tam germanicae quam hungaricae, quin et cunctis comitatibus per totum hocce regnum nostrum Hungariae serio injungi debere clementer decreverimus, ne deinceps deprehensis in flagranti sive praementionatis rebellibus, sive turcis excurrentibus et praerepetitum regnum hocce nostrum Hungariae praedantibus et vastantibus ullo modo parcatur vel minimus illorum in captivitatem abducatur, quin potius omnes (si et in quantum possibile fuerit) interneccione delectantur, exceptis tamen iis, qui prius incaptivari essent, svadente ipsa ratione et aequitate, fidem iis semel datam omnino servandam.

Quia vero ex fidedigna relatione percepissemus praedecaratae huic benignae resolutioni ac ordinationi nostrae neque per toties fatam militiam nostram, neque per Comitatus (quamvis eadem iisdem suo modo intimata fuisset) debitum morem geri ac obtemperari, verum praerecensitam limitationem nostram occasione toties nominatorum rebellium aut turcarum prius incaptivatorum, ad futuros quoque militares captivos extendi:

Ea propter autoritate nostra regia denuo statuimus,

tum antedictae militiae nostrae, quam Comitatus serio injungendum esse, ut praemissam priorem benignam nostram resolutionem hac in parte factam praescindendo ab omni contraria interpretatione, seu ulteriori extensione illius debite exequi studeant. Et quemadmodum praeinsinuata haec utraque benigna nostra resolutio praescriptae universae militiae nostrae, in attacto regno hocce nostro Hungariae excubenti, per consilium nostrum aulico-bellicum rite jam intimata esset, ita eandem suprafatis etiam universis Comitatus per supremos et vice comites eorundem citra omnem moram ac dilationem intimari volumus atque jubemus. Quod ut tu quoque ex parte tua, juxta muneris tui exigentiam, defectu sine omni, debito effectui mancipis, nec intermittas, id ipsum a te exposcimus, nec aliud habere volumus. Gratia nostra Caes. et Reg. tibi de reliquo benigne propensi manentes. Datum in civitate nostra Vienna, die decima quarta mensis Julii, anno Domini MDCLXXVII^o.

Leopoldus, m. p.

Thomas Pálffy, m. p.
Episcopus Nitriensis.

Stephanus Orbán, m. p.

Kívül: Magnifico Francisco ¹⁾ Pereny de eadem, Comitatus de Ugocha supremo comiti, in absentia vero illius vice Comiti etc. etc.

Sopron, 1681. junius 13. Perényi János Perényi Istvánhoz.

Mint kedves bátyám uramnak, ajánlom szolgálatomat kgdnek, Isten sok jókval áldgya kgdet, sziből kívánom.

Sub dato 28. Maji Zathmárról nekem irt kgd levelét vöttem, melyből értem panaszát kgdnek, hogy én kgdet megvettem volna, Isten ne adgya, hanem irtam kgdnek in confidentia azon dolgot, mert én mind méltóságos urakkal, mind pedig kgd igaz atyafiaival s jó akaróival közlöttem az dolgot, de csak nem lehetett s fel nem találták módgyát, hogy én magam végben vihessem. Hanem az mint kgdnek ajánlottam volt magamat, azt én végben vittem és kgd nevével credentiát iratván Pelsőczy uramra, ő kglme in tempore megatta, az mint kgdnek már régen megirtam, ötven frtban alkuttam meg ő kglmével. Hogy pedig Láng János uramnak irt kgd, az haszontalan, mert már elmúlt az gyűlésnek negyednapja s itt bizony követet nem admittálnak már. Az ki nagyobb, fiscalis embert nem admittálnak oda, az mint hogy sokakat ki is hántak az statusok közüllök afféléket, ugymint cassai, bártfai és lőcsei követek közül az kik fiscalisok voltak; hanem már az

¹⁾ Hibásan János helyett.

jól van, kgd az iránt kárt nem vall, csak kgdet kérem, külgye meg kgd Pelsőczy uramnak az 50 rénes frt, és irjon neki maga is, mivel én assecuráltam, hogy meglesz hamar üdön. Hanem az másik dolgától félttem inkább kgdet, hogy valahogy peremptorius articulust ne irjanak felőlle, noha igen vigyázok reá s disponálom az embereket, annak idejében meg is szólalok, ha az szükség ugy hozza. Az mi az én részemre való kgd pinzét illeti, az urnak abba módgya nincsen, hogy itt megadgya, mert maga is csakhamar megfogyatkozik, mert itt az egy boron kívül minden drága. Az mint értem, némelyek engem okoznak, hogy az vármegye pusztul, mivel az magam képében senkit nem hattam. Én azt cselekedtem, az mi szokás és törvény volt és az mit az több itt lévő füispányok cselekettenek, az viceispánra biztak mindent s ugy én is; hogy ő klmek, az mint hallom, nem rendesen élnek némely dolgokban, irtam ő kglmeknek, hogy moderálják az dolgokat. Itten eddig csak veszekettünk, ma Palatinust választunk. — Ezzel Istennek ajánlom kgdet. Datum Sopronii, 13. Junii, 1681.

Kdnek igaz atyafia szolgál
Priny János, s. k.

Kívül: Tekéntetes és Nsgos Perény István uramnak, nemes Abaujvármegye örökös főispányának etc. kedves bátyám uramnak ő kglmének adassék.

*Sopron, 1681. junius 17. Perényi János feleségének
Károlyi Krisztinának.*

Isten sok jókval szerencsésen áldjon meg édes szivem.

Noha ez elmúlt Pénteken is irtam vala postai alkalmazhatossággal mindenekről bővön, mindazáltal ily bizonyos alkalmazhatossággal is, szintén szathmári emberséges ember menvén le, nem állhatám hogy ne írnék. Istennek hála, friss jó egészségben vagyok édes Tinkám (az mint ezen lemenő böcsületes ember bizonyoságot tehet rólla), csak te hijodval vagyok. Örömet valami virágot (?) költem volna ez alkalmazhatossággal, de itt semmit nem kaphatni olyast s későn is atták értésemre, hogy elmennek az szathmáriak. Valóban nehéz édes szivem, hogy sógor uram az minap is levelet köldött apám uramnak, ugy Prinyi Pálné asszonyom is,¹⁾ még is te nekem semmit sem irtál; azért minden postán irj, én is el nem mulatom, hogy ne irjak. Priny István uramnak irtam levelet, hogy ő kglme az ő kglme részéről való pénzt adgya kezedben, még is jobb, hogy ott adgya meg, hogy sem se itt, se ott ne legyen.

¹⁾ Perényi Pál, János testvére *Károlyi Zsuzsánnát* birta nőül.

Azért ha megadgya, engem tudósíts, mert itt az magamét költöm helyette.

Istennek hála, az nyalábi dologval jól biztatnak, csak-hogy az urak is mozognának oda haza, de az mint látom, nem igen . . . mivel még egy vakarintást sem irtak. Hanem Priný Gáborné asszonyomnak mondd meg, én szómvál mondd meg csak magának titkon, hogy ő kglme könnyen ne hadgya, mert az ő kglme gyermekeit illeti jobban mint sem mást. Én nem hiszem, ha ő kglmek emberkednek, még egyszer meg ne épüljön *Nyaláb*.

O felsége ma kimegyen Német Ujhelyben; én is utánna megyek az urak dolga végett az héten, mert itt igen sok tekergéssel jár afféle dolog.

Irtam volt ennek előtte is, hogy megird édes Tinkám, ha szoknyát vegyek-e inkább s micsodást vagy valami arany marhát? Azért tudósíts, mert bánnám, ha nem kedved szerént találnék venni. Az te rossz leányasszonyod Pandó, Eszterházyiné asszonyomnak valóban nagy panaszkodó levelet iratott, hogy ő micsoda nagy nyomoruságban vagon ott. Az Secretariusa Samu volt, az postája Pongrácz, de annak én megfizetek.

Tegnapi napon olvasák az Thököli uram levelét az ország előtt, mely három punctumból állott: Első az, hogy az régi szabadságot ő felsége adgya meg. Második az, hogy az religióban satisfactiót adgyon. Harmadik, az töröknek keresse kedvét. Kire csak az a válasz, hogy kölgye bizonyos emberit ide és azokkal minden jót végeznek. Az szeregnyei borokat valahova . . . . . Az korcsmát meg ne hadd szünni. Az buzát mennél jobb áron add el, csak az ház szükségére hagyj benne.

Irtam vala az erdélyi szolgák felől még utamban, immár nem tudom, ha elvötte-e vagy nem? s ha ott vadnak-e még? Ha János mestert megfogadhatnád, csak el kellene azt a rossz szakácsot eresztetni, ha pedig valami jó inast kaphatnál, Danit is csak elereszd.

Én Istennek hála most frissen vagyok, csak-hogy az fejemből ki nem verhetlek benneteket, mint vattok otthon. Még is könnyebb, mikor leveledet vöttem. Azért irj minden postán édes Tinkám, talám Isten haza szabadét nem sokára. Ezek után Istennek oltalmában ajánlak édes szivem, adgya Isten, lássalak jó egészségben. Datum Sopronii, 17. Junii, 1681.

Igaz hitestársod mig él
Priný János, s. k.

P. S Az uraknak irtam valami bolondságot, azért másra ne véld. Az sógor uramnak, öcsém uramnak, a sógor asszony-

nak és más jóakaróimnak ajánlom szolgálatomat. Eszterhás Mihályné asszonyomnak és Ilyésháznyné asszonyomnak irj édes Tinkám, az mikor reá érkezel, vagy egyszer.

Kívül: Az én kedves feleségemnek, édes Károlyi Chrisztinkámnak adassék Zathmártt.

Jegyzet: Perényi János és Pál testvérek *Károlyi László* szathmár-vármegyei főispán leányait birták nőül. Károlyinak 1688. deczember 11-én kelt végrendeletében olvassuk a következő sorokat: »Feleségem holta után ez hazában ez pártütés támadván, gyermekimet vittem volt *Munkács* várában méltóságos jó emlékezetü fejedelem asszony *Báthory Zsófia* önsza idejében, ki is ő felségének egyik igaz hive volt. Azonban Isten *Perini János* és *Pál* uraméknak sziveket az szent házasságra felgerjesztvén, *Károlyi Krisztina* és *Zsuszka* leányomat megkedvelvén, azon jó emlékezetü méltóságos fejedelem asszony-ő nsga javallásából, Istennek is az lévén rendelése, ugyan *Munkács* vára alatt, akkori lévő ő nsga fenyő házaiban megadtam, *Krisztinának* első s második nap *Zsuzskának* szolgáltattván ki lakadalmi solemnitásokat, a mint az akkori boldogtalan idő engedte, tisztességesen . . . etc.«

A levélben említett Eszterházy Mihályné *Perényi Borbála*, Jánosnak testvére volt.

Ung, 1682. junius 12. Gr. Eszterházy Mária, Perényi Gábor özvegyének.

Böcsülettel való szolgálatomat ajánlom kgdnek, Isten minden kívánsága szerént való jókkal áldgya meg kgdnt.

Kgd levelét böcsülettel vettem az includált huszti udvarbiró czédulájával együtt, kire udvarbiró urammal választ is irattam s ezen alkalmatossággal el is kültem, hogy ő kglmek bizvást szakaszszák fel leveleimet, kgdnt kérem, bizonyos ember-tül külgye be. Igen akarnám, ha valami *szós* ember vinné be, az ki szóval is megtudná mondani, hogy az só végett irtam, mert ha most ki nem küldik, tartok attól, az viz is megapad s akarnák sem küldhetnék ki. Nekem pedig káros, mert arra való biztomban másutt sem tettem sónak szerét, más az, hogy már annyi idő óta benne áll az pénzem. Kgdnt kérem, ha válasz jó, bizonyos alkalmatossággal külgye kezemhez, tudhasam magam mihez alkalmaztatnom.

Irja kgd, hogy nem szintén bátorságosan lakhatik már ezután kgltek otthon, azért az mi bizonyos hirt tudnék itt én közelebb lévén, megírnám kgdnek, de én semmi olyat nem hallok. Mondgyák, hogy most egy holnapig itt lesz *Tököly* uram *Kapostt*; némelyek hirdetik azt is, hogy megizente volna a tavalyi (!) generalisnak *Leszli* uramnak *Bécsbe*, az kivel frigyét kötött volt, hogy már felbontja, de mások meg azt mongyák, semmi sincs benne és így el nem igazodhatni. Az szakmáriakon való szerencsétlenség ha igaz, nem kicsiny dolog; tartok attól, ha úgy van, az én sóm kiszállításában valami

akadályt tanálnak. Az mi az kgd savának itt való lerakását illeti, minthogy nem igen sok, helyet kell keresni neki. Az üvegeket hirtelen meg nem csináltathatom, mivel *Tököly* uram számára kellett sokat dolgozniok, hanem már most csinálják, itt is van már benne, azon leszek, Lázár Tamás uram kezéhez szállétom Munkácsra; ha ott nem tanálja az kgd embere, ha csak Szeregnyére is elszállítom, ott keresse az kgd embere.

Az feszület hogy kedves kgdnél, igen akarom; adgya Isten jó egészséggel viselhesse kgd. Farkas, reménlem, vagy Hétfün vagy Kedden kiérkezik. Az materia odavitelében is tanáljon módot kgd. Keztyükre írja kgd egy tallért küldött, az kit én nem láttam, nem is reménlem, fél talléron olyan keztyüt vehetnének Eperjestt is, de mindazáltal csak írja meg kgd, hogy az mely pénz ha megmarad az szoknya árátul, azon is hozassak, megcselekeszem; de azon pénzen is kgd arany fonalat is akar vetetni s pántlikákat is, de nem reménlem, hogy mindkettő kiteljék, valamelyiknek el kell mulni. Az mi az kgd poharait és az husz forintot illeti, Lázárt felhivattam, Buday által izentem neki s azt mondja, soha nem is látta. Azt mondgya, maga is alkalmas ideig tartotta szegény Szabó Jánost itt, az minthogy én is későn tuttam meg itt létét s az után nem sokáig mulatott itt. Olyan parasztban csak jó szolgájától vált meg kgd. — Az fiam menyemmel együtt Homonnán vadnak, fiam uram is ma megyen Szeregnyére, mivel a Prinyi urakat várja ő kegyelme magához, ezen leveletem is ő kglme fogja megküldeni kgdnek. Magam egészségéről irhatom kgdnek, most Istennek hála fenn vagyok, mindennap a szobránczi vízben fürödöm, mint fog használni, Isten tudgya. Éltesse Isten kgdet jó egészségben. Datum Ung, die 12. Junii, anno 1682.

Kgdnek böcsülettel szolgál
Gróff Esterhás Mária, s. k.

Pannust köszöntse kgd én szómmal.

Kívül: Tekéntetes és Nsgos Kornis Anna asszonynak, néhai tekéntetes és nsgos Priny Gábor uram meghagyatott özvegyének, etc. nekem jó akaró asszonyomnak ő kegyelmének adassék.

Legyzet: Eszterházy Mária, *Miklós* nádor leánya, Homonnay Drugeth György özvegye volt.

Szentmiklós, 1690. julius 9. Bethlen Miklós Jászberényi Istvánhoz.

Szolgálók és Istentől minden jókat kívánok uram kgdnek, Kgd 29. praeteriti Jánkról költ levelét becsülettel vettem. hálá légyen Istennek, a ki eddig a kgtek munkáját meg-

áldotta, melyet ő felsége tovább is teljesítsen; az kgd fáradságát pedig mind házastól igen kedvesen vesszük és megszolgálni igyekezzük kgdnek.

A mi a dolgokat nézi, azt én jól látom, hogy Marin István urammal nem érünk úgy véget mint Kende urammal, hanem ahhoz másképen kell nyulnunk. Én ugyan a kamarának most irtam és a dolog promoveálását Báncsi Ádám és Udvarhelyi István uramékra biztam, megirtam ő kglmeknek, hogy a levelet dirigálják kgd kezéhez, mely is ha leszen, kgd szakassa fel és alkalmaztassa ahhoz a dolgot és osztán küldgye be énnekem is, mert ha a kamara által nem assequálhattuk, a vármegyén is el kell utunkat követnünk.

Az halmi jószág végett is Pernyeszi uram nevével menynyire procedála kgd, örömet érteném, adgyák-e törvény nélkül vagy nem? mert félek, hogy csak megbizgette Pernyeszi uram a Prinyi urakat és hogy féltik azokat a szegény embe-
reket, mind elpusztitják őket.

Tudgya kgd mint hadták az öcsémnek a Rozmán uramnál való 1200 frtot, kérem kgdet, ha eddig meg nem atta, vegye meg, mert nem tudom kimondani mint sajnálom, hogy a nagy emberséges ember Kende Mihály uram csak ugy papirossal contentaltatott, holott én azt a pénzt, melyet Szebenbe a német Commissarius parolájára oda adtam, a szolgámtól kiküldhettem volna, abból pedig a pénzből kgd Kende uramnak oda adván fl. 770, a 430 forintját fordítsa mingyárt a berekszászi szőlőre Darai Péter uramnak, kivel és az öccsével absque omni mora alkudgyék meg kgd, hogy ha frt 600—700 ad summum 750 egyiknek egyiknek, a részét megveheti, mert frt 1400 vagy 1500 nem szánok tőlle, csak legyenek meg ezek benne: 1. hogy szabad szőlő legyen jó fundamentummal, 2. hogy örökösön adgyák most mingyárt, 3. mivel azt hallom, hogy az a szőlő *Kemény Jánosnéé* volt, mennyen végére kgd, ha nem a kurucz időbe atta volt-é el? és valamint a kamara miatt nem lészen-e busulásunk miatta? mert Kemény Jánosnének minden jószágán a kamara keze vagyon és Wesselényi Pál urammal ugy accordált a kamara, hogy minden jószágát flor. Rhen. 22,000 váltsa meg. Immár az a szőlő benne értetik-e abba a Kemény Jánosné jószága generalis nevezetibe vagy nem? mert ha az eladása régi és a kurucz üdő támadását praecedallja, és ha eddig a kamara directe vel indirecte rajta nem kapdosott, csak alkudgya el kgd és azt a fl. 430 adgya oda előpénzbe és engem tudósítson, a több pénzt is mingyárt kiküldöm; ezen kérem ugyancsak legyen rajta kgd, mert ugy hallom, Marin István is kapdos rajta; valóban bánám, ha elesnénk mellőlle.

Ugy hallom, a jánki egész jószágot árulja Zichi uram; kérem kgdt menjen végére jól és küldgyön énnekem igaz urbariumot felőle s tartóztassa eladását tacite pro sua prudentia, ha az erszényemhez való leszen, hozzá vágok, csak tudgyam mind jobbágyoknak, mind haszon vevő helyeknek quantitását, qualitását és árát, eo quo jure adgyák, perpetuo vel impignoratio.

A kamarának mit irtam, kgd Báncsi és Udvarhelyi uraméknak irt levéllel együtt olvassa meg és osztán *becseppentvén* Laukó Gergely bizonyos embertől küldgye el Jesztrebre és Kassára, az mint Báncsi uram fogja disponálni; Leleszre is elvihetik akkor a levelet.

Pécsi Pál uram is Csarodán árul három jobbágyot, ha lehet, azt se bocsássuk más kézre, magának is irtam, kgd is beszéljen felőlle.

A ló a . . mint tudgya, nem tudom, László sógor vétke ha rossz, én 68 frtot adattam érette.

Vagy adhattya Rozmán uram a pénzt vagy nem, de ha modo quo supra megalkhattya kgd. csak alkudgya el a szőlőt. Marin István, Orosz György, Bónis György, Udvarhelyi István uraméknak szóló leveleimet kgd olvassa meg, de be ne cseppentse, hanem a kamarának szóló levéllel és annak párjával együtt includállja a Báncsi uramnak szóló levélbe és küldgye el Laukó bizonyos embertől Jesztrebre, ő kglme onnét disponálni fogja az inclusákat.

Tudósitson kgd, mihelyt leveletem veszi. Ajánlom Istennek kgdet.

Szent-Miklós, 9. Julij, anno 1690.

Kgdnek szolgáló baráttya
Bethlen Miklós, s. k.

A Sz. Iványi uramnak szóló levelet fel nem kell bontani, hanem azt is csak Báncsi uramhoz kell dirigálni a többivel együtt. Pécsi, Bay, Kende, Rozmán uraméknak s a többi ossza ki kgd, kérem.

Kivül: Missilis Nicolai Bethlen ad Stephanum Jászberényi.

Enyiczke, 1693. május 18. Abaujvármegye rendei Perényi Istvánnak.

Spectabilis ac magnifice Domine nobis colendissime.

Salutem etc. Ez mai gyűlésünknek alkalmatosságával elbucszván nemes vármegyénk böcsületes tiszteli, nsgdat akaránk ez levelünk által illendő böcsülettel megtalálnunk és kötelességgel kérnünk, hogy mivel kegyelmes urunk ő felsége szol-

gálattya és kiváltképen a mostani üdőnek állapottya kívánja, hogy nemes vármegyénk tisztviselők nélkül sokáig ne maradjon, méltóztassék a szék-építő gyűlésnek terminusát accelerálni és arra alkalmas helyet praefigálván, magát is uri személye szerint közinkben megalázni. És jóllehet Nsgdhoz ez levelünkkel specialis követünköt akartuk volna expediálnunk és azzal is Nsgdat megböcsülnünk, de mivel a mostani nagy árvizek és az utnak veszedelmes mivolta gátlást tett szándékunkban, vagyunk oly reménségben, hogy Nsgd meg nem fog itélni érette bennünköt és ezt nem másnak, hanem az említett akadályoknak tulajdonítani méltóztatik, kiről is követtyük Nsgdat nagy böcsülettel. De reliquo etc. Datum ex Judiciaria simul valedictoria sede nostra in Castello Eniczkensi, die 18. Maji, anno 1693. celebrata.

Ejusdem S. ac Magn. D. V.

servi obligatissimi

Universitas Dominorum Praelatorum,
Baronum, Magnatum et Nobilium
Comitatus Abaujvariensis.

Kívül: Spectabili ac magnifico domino Stephano Pereny de eadem, Inclyti Cottus Abaujvariensis supremo ac perpetuo Comiti etc. domino nobis colendissimo.

Akli, 1696. febr. 26. Gyulai Ferencz Perényi János özvegyének.

Becsülettel való szolgálatomat ajánlom és Istentül jó egészséges hosszú életet kívánok édes asszonyom kgdnek.

Kgdet akarám mint bizodalmas jó akaró asszonyomat busitanom ez okon, hogy kgd az én terebesi jószágomat (melyet Prinyi Gábor uram alkalmatosságával pénzem után egynehány esztendőig birtam) birni akarja ingyen, mely jószágomnak eddig mennyi haszna lehetett, az is csak oda vagyon; kgdet azért bizodalmasan és ugyan atyafiuságosan kérem, azon terebesi jószágomnak birásától supersedeálljon, mert én azért az jószágért bizony szép pénzemet adtam, avagy az pénzemet adgya meg, annyi üdőtől fogvást való haszna vételével, mivel én kgdnek bizony egy pénzét sem vettem, sem Erdélyből kiküldött szolgám kezében nem adta kgd édes asszonyom. Most kgdnek birni bizony nem engedhetem ingyen, kgdet becsülettel követem, hanem kgd ha ki kezében adta pénzét, kérje elő attól, mivel kgd énnekem egy pénzt sem adott érette, csak ugy akarja birni ingyen. Kdnek vagy nekem, vagy fiam, vagy Erdélyből kiküldött szolgám kezében kellett volna adni, nem authoráltam én annak az pénznek felvételére senkit is ezeken kívül meg. Feleségem is kgdnek becsülettel való szolgálattyát

ajánlja. Kgd jó válaszát elvárom és kívánom, éltesse Isten szerencsésen kgdet.

Akly, die 26. Febr. anno 1696.

Kgdnek becsülettel szolgál
Gyulai Ferencz, s. k.

Kívül: Néhai Tekéntetes Nsgos Prinyi János uram özvegyének, tekintetes nsgos Károlyi Chrisztina asszonynak, nekem bizodalmas jó akaró asszonynomnak ő kglmenek bacsülettel irám.

Tur Terebes.

Jegyzet: Gyulai Ferencz hitvese *Barakonyi Klára* után az ugoceavármegyei *Akli* uradalmat bírta és mint a *maros-németi gróf Gyulay* cs. alapítója történetünknek igen ösmeretes alakja. Előbb Thököly mellett harcolt és minden javai confiscáltatván Havasalföldén bujdosott, később labanczczá lett és 1694-ben *báróságot* nyert s II. Rákóczy Ferencz támadásakor mint császári generalis szerepelt.

Királyháza, 1699. martius 9. Perényi Imre gr. Csáky István országbirónak.

Excellentissime domine Comes, domine ac patrone mihi gratiosissime.

Salutem etc. Nsgdnak méltóságos nagy jó uramnak akarom ez levelem által engedelmesen udvarolnom, egyszersmind arra is emlékeztetnem, mikor nemes Abaujvármegyének fő ispánységának administratiója az urnak gróff Csáky Sigmond uramnak ő nsgának conditionate és csak pro interim engedtetett, én is magamat az felséges udvarnál praesentálván, kegyelmes urunk ő felsége nemcsak conditionate és pro interim, hanem perpetuo nekem conferalta. Erre nézve az üdő is már elközelgetvén az installatióinak végben vitelére, Isten azt adván érnem, fel fogok menni. Kérem azért Nsgdat mint méltóságos nagy jó uramot, tegyen reflexiót előbbeni maga uri szép ajánlására és szavaira, méltóztassék az urnak gróff Csáky Sigmond uramnak ő nsgának is irni vagy két szóval; ha én Nsgdnak is méltóságos uri személyét s kegyes gratiáját s favorát, mellyel nemzetemhez eleitől fogva s hozzám is volt, akkor előttem viselvén, arra accedáltam s nem difficultáltam, hogy ő nsga bizonyos ideig viselhesse, ő nsga se kívánjon nekem ebben több költséget causalni. Nsgdnak méltóságos uri gratiáját megszolgálnom engedelmesen életem fottáig igyekezem. In reliquo etc. Excellentissimae D. V.

Királyháza, 9. Martii, 1699.

servus humillimus devinctissimus
Emericus Perenyi, m. p.

Kívül: Excellentissimo Comiti Domino domino Stephano Csáky de Keresztszegh, perpetuo terrae Scepusiensis, Comitatusque ejusdem supremo

ac haereditario Comiti, Judici Curiae Regiae, Sacr. Caes. Reg. Mattis intimo Consiliario, Camerario, partiumque Regni Hungariae superioris Supremo generali etc. domino domino ac patrono mihi gratiosissimo.

Bécs, 1699. sept. 26 Herczeg Eszterházy Pál nádor Perényi Imrének.

Magnifice domine, amice nobis observandissime.

Salutem etc. Nemes Máramaros, Kővár, Közép Szolnok és Kraszna vármegyék az quantumbeli és portióbeli onussal más vármegyékhez képest fölöttébb nagy improportióval érezvén magokat aggravatusoknak lenni, instáltak előttünk, hogy rendelénk dicatorokat, a kik conscribálnák őket, mely conscriptióból azután megmutathassák az improportiót. És mivel az erdélyi gubernium részéről is rendelve vannak már bizonyos deputatusok, a kik jelen legyenek nevezett conscriptión, azért in praeconvenientia status az ország részéről kgdet és kgd mellé nemzetes *Petrovay Lászlót*, Judex Curiae uram ő kglme secretariusát ad peragendam eandem conscriptionem deputaltuk. Kgd azért egyetértvén nevezett Petrovay László urammal, mentül előbb mennyen ki az megirt vármegyék instantiájokra s peragallja azon conscriptiót és azután nekünk reportállja kgtek. Az instructio Petrovay László uram kezébe adatik, miképpen köllessék peragalni azon conscriptiót. In reliquo Isten éltesse kgdet szerencsésen. Datum Viennae, 26. Septembris, anno 1699.

Magnificae D. V.

amicus ad officia paratus

Paulus Esterhazy, m. p.

Kívül: Magnifico domino Emerico Prény, libero baroni de Peren, equiti aurato et Cottus Abaujvariensis supremo ac perpetuo Comiti, amico nobis observando.

Nagy-Szölös, 1699. november 20. Perényi Ferencz özvegye Serédy Zsuzsánna ingóságainak összeírása.

Én Pais István nemes Ugocza vármegyének egyik ordinarius szolgabirája, Szintai Péter hites assessora recognoscálljuk per praesentes, hogy tekéntetes és nagyságos Serédi Gáspár, Perényi Miklós és Perényi László uramék ő nsgok előtt, ugyan néhai tekéntetes és nsgos Perényi János uram ő nsga özvegye, tekéntetes és nsgos Károlyi Krisztina asszony és tekéntetes és nsgos Perényi Miklósné tekéntetes és nsgos Hidi Borbála asszonyok ő nsgok előtt t. és n. Perényi Imre uram ő nsga adta kezéhez néhai t. és n. *Perényi Ferencz* uram ő nsga özvegyének t. és n. *Serédi Susánna* asszonynak

ő nsgának ez alább specificálandó és regisztráltatott magajavait, ez szerént következtek:

Egy rósás rubintos arany gyűrű, kilencz rubint benne.

Második arany gyűrű, három rubint benne.

Harmadik arany gyűrű, melyben öt rubint vagyon.

Negyedik arany gyűrű, sziv forma, fekete zománczos.

Ötödik arany gyűrű gyémántos, hegyes gyémánt benne.

Egy gyöngyös koszoró, melyben vagyon három arany boglár, egy-egy gyémánt benne.

Egy gyöngyös párta, fekete bársonyra csinálva, arany boglár benne öt, háromban egy-egy rubint, ketteiben semmi sincs.

Egy nyakra való nyolcz szőr (?) darabos gyöngy.

Egy pár fülben való gyöngy.

Egy pár aranyban foglalt gyöngyös fülben való.

Gyöngyös rósa hat.

Egy homlokra való darabos öreg szem gyöngy klárissal összefűzve, arany libbentője, négy rubint benne.

Más egy homlokra való rubintos láncz, melyben vagyon négy rubintos boglár, öt gyönggyel csinált rósa benne.

Ugyan rubintos láncz tizenkilencz boglár benne, minde-
nikében egy-egy rubint, libbentőjével együtt, mely libbentőjé-
ben vagyon nyolcz rubint.

Egy mellre való rósa függő, rubintos, melyben vagyon huszonkét rubint, libbentőjével együtt.

Ugyan más mellre való arany függő, oltár forma, melyben vagyon smaragd három, rubint egy, gyémánt kettő.

Egy gyöngyös nyakra való, apró fekete gyönggyel öszve fűzve, arany szemekkel együtt, libbentőjével együtt.

Egy arany *gyék* rubintos, tizenkét rubint benne.

Más kisebb arany *gyék* egy rubint benne.

Egy kis arany *zöld békácska*.

Egy arany libbentőcske, rubint benne három.

Más arany libbentőcske, egy rubint benne.

Gyémántos arany boglár másfél, egy gyémánt benne, két-két gyöngy.

Egy arany *körtvély*, egy szem kláris s egy szem gyöngy benne.

Egy topázius kü, libbentőjével együtt, *szerecsen kéz fogta* egy rubint benne.

Két arany boglárocaska, melyben vagyon kilencz szem gyöngy.

Egy nyakban való arany láncz.

Három szál *reszkető*, arany tü volt az szára.

Egy ... ..

Egy fekete zománczos nyakban való.

Egy nyakban való, veres klaris 28 szem.

Egy ezüst schatulyácska.

Egy ezüst lapocska.

Egy scofiumos fűkötő, kék selyemmel való.

Egy darab finum ezüst.

Ezen jók mind megemlégett asszonynak ő nsgának magájé voltanak, melyeket édes atya és anyja házából hozott volt magával, noha ezeknél többek is voltak, de néhai megnevezett Perényi Ferencz uram ő nsga el is adott benne, melyeket megemlégett asszony ő nsga ez szerént számlál elől, hogy ezen maga javai között nem tanált, az mint ez szerint következik:

Egy gyémántos ágat (?) huszonegy gyémánt volt benne.

Egy rubintos boglárt, tizenhárom rubint volt benne.

Egy ezüst *körtvélyt*, pézma tartó volt benne.

Egy gyöngyös gallért, rósa formára volt csinálva, fekete csipkére.

Strucz tollra való gyöngyök, aprócskák, ezüst scrótból lévén füzve, füzetlen volt annyi csomója mint egy galamb tojásnyi.

Item néhai megemlégett Perényi Ferencz uram ő nsga javai, az mikoron megemlégett Perényi Imre uram ő nsga amicabilis compositióra ment megemlégett asszonnyal ő nsgával, ez szerént resignáltattak:

Egy setétkék angliai ócska dolmány, ezüst gömbök mind mellén és ujján pickelyestől.

Ugyan más ócska dolmány, violaszin scofiumból való vitéz kötés rajta.

Egy sötétkék angliai ócska nadrág.

Egy tenger szín ócska selyem öv.

Egy ócska lóding, zöld angliával borított, scofiummal varrott, ezüst csatt és pickelyek rajta.

Egy ócska szablya tarsoly, zöld angliai scofiummal varrott.

Egy kék ócska angliai, lóra való üstök nyomtató.

Más hasonló, zöld.

Harmadik hasonló, veres.

Egy ócska, kék angliai, lóra való czafrag, scofiumból való virágok rajta.

Két sing veres remek posztó.

Egy ócska kék kamuka abrosz.

Egy pár ezüst nyelű kés, egy ezüst kalánnal együtt tokostól.

Egy pár sárga karmasin csizma, ezüst sarkanytu rajta aranyos.

Egy mente alá való róka mály bélés.

Egy ócska, igen viseltes zöld angliai mente.

Egy darab horvátos mentének az allya, királyszín angliai.

Egy zöld angliai viseltes ócska süveg.

Egy fekete kalap.

Egy kisdéd nád pálczácska.

Fél vég kamuka asztal keszkenők, melyben vagyon tizenkettő, ezek az asszonynak magáé voltak, melyet is magával hozott volt.

Egy dolmányra való ezüst kapsok, tiz pár aranyosok.

Egy dolmányra való ezüst scrotbul való gombok, pickellyestül tiz pár.

Egy kalamáris láda, vasas.

Tizenhárom köpü méh, egy medve бүr, két farkas бүr, egy ócska veres csujtár.

Egy hordó lőre, tizenkét hordó bor, ennek egyike dézma borból való.

Kész pénzt is adott Perényi uram ő nsga huszonnégy m. forintot, negyvennégy pénzt id est flor 24, 44.

Lábas marhák penig ezek resignáltattak:

Fejős tehenek huszonegy nr. 21. Mosdó három nr. 3.

Egy öreg bika, ugyan süldő bika is egy.

Tavalyi ökörcz tinók hat, ugyan tavalyi üsző tinók öt. Ez idei bornyuk ökörcz hét nr. 7. Ugyan ezidei üsző bornyuk négy, nr. 4. Két harmadfű tinó nr. 2.

Ménesbeli lovak:

Kilencz öreg kancza lovak. Egy fakó mén lu. Két fakó gyermek lu, harmadik egy pej gyermek lu. Az többi csikók tavalyi és az idei in summa nr. 35.

Sertések ötvenhat nr. 56. Ezekben kettő kan, de kettei kivettettek benne.

Béres ökrök tizenkilencz, mivel egyet ő nsga Vas Mihály-nak vissza adta. Juhok.

Ugyan az asszonynak maga javai egy bőrös ládában valók, ezek resignáltattak:

Egy zöldes előruha. Egy szín kanavász szoknya vállastul. ezüst kötés rajta, arannyal egyveleg. Egy tarka aranyos kaffány. Egy asztalra való tarka varrott gyolcs. Egy nyári palást fekete csipkével. Egy darab testszín (?) bagaria. Egy fejer

fátyol ingváll scofiummal varrott. Baraczk virágszinü fényes, aranyos materia alsó ingváll. Karmasin szín aranyas materiából való ingváll. Tizenkilencz rend veres kláris öv. Egy fél kézre való kláris, az felét nem tanálhattuk.

Mi felül specificalt birák ezen előnkben adott bonumokat ez szerént regisztráltuk, melyet is sub chirographia et sigillis nostris utentibus pro futura cautela ki is attunk. Datum Nagy-Szőlős, die 20. mensis Novembris, anno 1699.

Stephanus Pais Judlium Comitatus de Ugocsa.

Jegyzet: Perényi Ferencz, *Gábor* fia, Serédy Benedeknek Ujlaky Borbálától született *Zsuzsánna* leányát vette feleségül, de maradék nélkül halván el, birtokai a testvérekre szállottak. Az özvegy *Serédy Gáspárral* egy testvér volt, a ki viszont Perényi Jánosnak Károlyi Krisztinától született leányát bírta.

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

A KOLOSMONOSTORI KONVENT LEVÉLTÁRA.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

26. 1357. jan. 17. Domokos erdélyi vice-vajda elmondván, hogyan lett a Kolozsmegyében fekvő Bennye falu, melyet Kalyáni János fia Mannus követelései ellen, ki jogát ahhoz bizonyítani nem tudta, László kolosmonostori apátnak és általa a konventnek oda ítélte az erdélyi nemesek generalis gyűlésében: felhívja az erdélyi káptalant, hogy nem figyelmezve Mannusnak, és az ő János nevű fiának ellenmondására, a kolosmonostori konventet Bennye birtokába igtassa be. Dat. in Sancto Emerico, quinto die octavarum f. Epiph., anno M^o CCC^o L^o septimo.

Az erdélyi káptalan transsumtuma ezen évből.

27. 1357. febr. 26. Az erdélyi káptalan Domokos vice-vajdának jelenti, hogy midőn a kolosmonostori apátot és konventet a Kolozsmegyében fekvő Bennye faluba, a rendelet szerint beigtatni akarta, János, Mannus fia, Benye felét magának követelve ellent mondott, és effelett egy más János, Szent-Egyedi Vas Miklós mester szolgája ura nevében, valamint Vas Miklós és Bertalan is ellenmondottak, s azért őket hamvazó szereda nyolczadára megidézte a vajda elébe. Dat in dominica Invocavit, anno prenotato (1357.)

Com. Kolos. neoregestr. U. n. 19.

Eredeti. Papiros 38—18 cm. Hátán a káptalan kerek pecsétjével, melynek viasz töredékén látszik a körirat, töredékben. A papiros víznyomásos bélyege: három szegű koronán függő harang.

28. 1358. máj. 3. Az erdélyi káptalan Domokos vice-vajdának megírja, hogy Benye birtokát a szomszédosok jelenlétében, a vajda embere Prépostfalvi Lőrincz és a fejrői plébanus János előtt, a kolosmonostori konventnek átadta, és a beigtatást végrehajtotta, mi ellen senki sem tiltakozott. Datum in festo Inventionis s. crucis, anno prenotato (1358.) A beiktatás történt feria tertia prox. ante domin. Ramis palmarum.

Com. Kolos nro. 54. régi; újabb neoregestr. U. n. 39.

Papíros 27—20 cm. Hátán a káptalani pecsét. kerek alaku viasz-töredékével, melyen a körirat is látszik. Víznyomásos bélyege: hal-hólyag forma, egyenlő körökkel, mint egy régi *oculár*. Benne van Domokos vice-vajda levele, melyben a káptalant felhívja, hogy a kolosm. apátot Lászlót a Kalyáni János fia Manustól per útján visszafoglalt Bénye birtokába igtassa be. Dat. in Sancto Emerico sexta feria prox. ante dnicam Oculi. anno M° CCC quinquagesimo octavo. Ezen kivonat nem lévén egybegyűtt reproducálva, — itten pótolva van.

29. 1359. decz. 13. Lajos király az erdélyi káptalannak, László kolosmonostori apát panasza folytán rendeli, hogy a konventet Apáthi nevű kolosmegyei birtokba, melyet Péter fia János kezén tart, pedig már háromszor van bírói ítélettel a kolosmonostori apátnak oda ítélve, igtassa be. Dat. in Alba Jule, in f. b. Lucie virg. anno Dni M° CCC° quinquagesimo nono.

Az erdélyi káptalan transsumtuma, ugyanezen évből. Más okmányok Apátit Tordamegyében levőnek jelzik. Lehet, hogy az okmány írója »Apáthi«-t irt Apathida helyet; de az okmány ezen része elveszett. A régi kivonat is tévesnek látszik e szavakban: »Statutionalis in Apathi.«

30. 1359. decz. 13. János vice-vajda Pál kolosmonostori apát kérelmére, a kolosmonostori konventet Apáthi birtokába újra bevezettetni rendeli in festo b. Lucie virg. anno M° CCC^{mo} quinquagesimo nono.

Az erdélyi káptalan transsumtuma ezen évből.

31. 1359. decz. 21. Az erdélyi káptalan László kolosmonostori apátot, az ő konventje képében, Apáthi nevű birtokba szabályszerűen beigtatta, és ellenmondókra nem talált. Dat in f. b. Thomae apl. anno prenotato (1359.)

Az erdélyi káptalan transsumtuma ugyan ezen évből.

32. 1359. Az erdélyi káptalan, Pál kolosmonostori apát kérelme folytán, Apáthi birtok bitorlása miatt Péter fiát Jánost, ki a beigtatásnak ellen mondott, a vajda elébe idézi. (Datum kiszakadt.)

Neoregestr. U. nro. 27.

Eredeti. Papíros, 20—13 cm. csonka, jobb oldala leszakadva, hátán pecséttel.

33. 1360. nov. 11. A kolosmonostori konvent tanusítja, hogy előtte megjelenvén Csontházi Simon fia András, és Bertalan fia János egyfelől, és Koppándi Mihály fiai Jákó és Mihály más felől, a közöttök fennforgó peres földnek ügyében, mely föld Csontháza és Koppánd között fekszik, következő egyezményre léptek: a per végleges elintézéseül János és András a peres hely színén, az ország szokása szerint, meztláb és öveiket leoldva, s fejök körül téve, megesküsznek, hogy az a peres föld őket régi idő óta, és pedig örökség czimén

megilleti; mit ha ők nem tennének, vagy nem tehetnének, ama peres földet Jakabnak és Mihálynak birtokba adja át, figyelembe sem vévén János és András ellenmondását. Dat. in die f. b. Martini confess. anno M^o CCC^o LX^{mo}.

Com. Alb. C. nro. 18.

Eredeti. Papiros 28—18 cm. Hátán a konvent kerek alakú pecsétjének helye jól látszik.

34. 1360. nov. 18. Dénes erdélyi vajda megbizza a kolosmonostori konventet, hogy a vajdai ítélet szerint az erdélyi káptalant Zalathna nevű birtokba az előirt módon a vajda emberének, ki e célból az ítélettel a beigtatáson jelen fog lenni, közreműködésével igtassa be. Dat. in Sancto Emerico, in octavis f. b. Martini confess. anno M^o CCC^o sexagesimo.

Com. Albensis. O. nro. 59.

Eredeti. Papiros 28—10 cm. Hátán a vajdai kerek pecsét viasz-töredékével.

35. 1363. febr. 11. Péter vice-vajda Pethlendi István fia András kérelmére elrendeli, hogy a kolosmonostori konvent, öt Barkcs (?) nevű, Torda megyében fekvő birtoknak fele részébe, mely most idegen kézen van, az ország szokása szerint igtassa be. Dat. in Sancto Emerico, sabb. prox. post f. s. Scholastice virg. anno M^o CCC^o LX° tertio.

Com. Torda. B. num. 1.

Eredeti. Papiros 23—9 cm. Hátán a vice-vajda kerek pecsétjének látszik viasz töredéke.

36. 1364. jan. 28. Domokos erdélyi püspök, Tamásnak, szent-mihálykői castellánusának kérésére átírja és megerősíti püspöki előde Andrásnak 1325-ben a sárdi lakosok részére kiadott kiváltság levelét, melyet nagyobb pecsétjének hiányában kézi pecsétjével erősít meg, de midőn neki később bemutatják az érdekeltek, nagyobb pecsétjével is kiadat. Dat. in Gyalu, feria secunda prox. ante f. Purif. virginis gloriose anno M^o CCC^o sexagesimo quarto.

Com. Albens. E. nro. 6.

Eredeti. Pergamen, 34—19 cmr. Hátán a gyűrűs pecsét helye látszik. Két transsumtummal.

37. 1364. máj. 12. Dénes erdélyi vajda a kolosmonostori konventet megkeresvén, előadja, hogy Odi (talán Ozdi, de az okmány következetesen Od-ot ír) Balás előmutatván a váradi káptalan határjáró levelét, mely szerint Dobai Miklós fia János ellen, és Kozmás fia Egyed ellen Od, Machola, és Doba határait újból kijáratni szándékozott 1363-ban, szent Tamás naphoz közelebbi hétfőn, de János és Egyed a kijárásnak ellenmondottak, és ezen okból megidézttvén törvényt állottak, ezek után a konvent hiteles embert küldvén Od, Machola és

Doba határait újból járassa ki. In Visegrád, duodecimo die octavarum festi b. Georgii mart. M^o CCC^o LX^{mo} quarto.

Com. Szolnok mēd. A. Egyéb jelzése nincs.

Eredeti. Papiros, 30—20 cm. Hátán a vajda kerek pecsétjének csak helye látszik. Víznyomásos papír bélyeg: egy lófőforma alak.

38. 1364. máj. 30. Dénes erdélyi vajda Péter vice vajdának értésére adja, hogy Kont Miklós palatinussal, Bubek St. országbiróval és más nemesekkel birói széket ülven, úgy találta, hogy az Ottó kolosmonostori apát Apáthi nevű birtok iránt indított keresetében Görgényi. Péter fia János ellen hozott ítélete nem ér semmit, azért, mert nem tűzött ki időt Jánosnak arra, hogy jogát bizonyító iratait mutassa be. Azért tehát Görgényi János erős iratait Apáthi iránt határ idő alatt adja be az alvajdának, s azok szerint hozzon ítéletet; ha pedig okmányai nem lennének, akkor a gy.-fehérvári káptalan hiteles emberei előtt a szomszéd és határos népségtől igaz hit alatt meg kell tudni, hogy valjon Abafája és Apáthi egy és ugyanazon birtok-e, vagy pedig egymás mellett fekvő, de külön álló birtok, melyet az apát Ottó magának és konventjének kér; és a kiderült igazság szerint tegyen a feleknek igazságot. Dat. in Wissegrad, duo decimo die octavarum f. pentecost. anno M^o CCC^o LX° quarto.

Com. Kolos. Neoregest. U. nro. 9.

Eredeti. Papiros, 30—16 cmr. Hátán a vajdai kerek viasz pecsét helye, és töredéke. Víznyomásos bélyege: kecske felemelt fővel állva. Van egyszerű másolata 1838-ból.

39. 1364. jun. 14. Dénes erdélyi vajda Ottó kolosmonostori apát kérelmére István vajdának, az ő kedves atyjának levelét, mely szerint Hódvilág, Szőlős, Dános, Prod, Eresztevény, Apáthi a kolosmonostori apátság birtoka lenne, 1348-ból átírja, in Visegrad, fer. sexta prox. post f. b. Barnabe apost. anno M^o CCC^o sexagesimo quarto.

Neoregest. U. nro. 42.

Eredeti. Pergamen 33—13 cm; jobb oldalán kilencz soron át a pergamen ki van szakadva mogyoró alakban. Hátán a vajda kerek pecsétjének viasz-töredékével.

40. 1366. apr. 22. Dénes erdélyi vajda a kolosi fő- és alispánnak rendeli, hogy a Tordamegyében fekvő Dátos és Lekence nevű birtokot illetőleg, melyet Tamás vajda birt, de most üresen áll, s a kolosmonostori apát Ottó az ő apátsága javára követel, tegyen vizsgálatot: kihez tartozik az jogilag, és tényleg? Datum Alba Jule, fer. quarta prox. ante fest. b. Georg. mart. anno M^o CCC^o LX^{mo}VI°.

László kolosmegyei főispán transsumtuma ugyan ezen évből.

41. 1366. apr. 22. Dénes erdélyi vajda Tordamegye fő- és alispánjának átírja, hogy vizsgálja meg az elfogadott szokás szerént, valljon Dátos és Lekencze Torda megyében, melyet Tamás vajda a kolosmonostori konventtől hatalmaskodva elfoglalt volt, s most lakosok nélkül üresen maradt, most kinek van a birtokában, mert Ottó apát visszaköveteli. Dat. Alba Jule, fer. quarta prox. ante f. b. Georgii mart. M^o CCC^o LX^{mo} sexto.

Turi János tordai főispán transsumtuma, ugyan ezen évből.

42. 1366. apr. 28. László kolosmegyei főispán, a kolosi szolgabirákkal együtt jelenti Dénes erdélyi vajdának, hogy Dátos és Lekencze Torda megyében, mit Tamás erdélyi vajda törvénytelenül kezén tartott, és most üresen áll, a kolosmonostori konventhez tartozik. Dat. tertia feria prox. post fest. b. Georgii mart. anno ut supra (1366.)

Com. Torda. A. (Neoregestr. U. nro. 8.)

Eredeti. Papiros 21—15 cmr., hátán három pecséttel, melyek közül az egyik csaknem egészen ép: kis körben egy kereszt, mely mellett jobbról és balról három pont, s a kereszt tövéből egy balra emelkedő vonás. Kettős gyöngysor között körirat. Van egyszerű másolata, 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

43. 1366. apr. 30. Turi János, tordai főispán, a szolgabirákkal együtt tanusítja, hogy a hiteles vizsgálat után Dátos, és Lekencze Torda megyében, Tamás erdélyi vajda által törvény ellen volt elfoglalva a kolosmonostori konventtől, mert klerikusok és laikusok, nemesek és jobbágyok, szomszédok és határosok úgy nyilatkoztak, mi szerént eme birtok a kolosmonostori apátságé. Dat. quinta feria prox. post pred. fest. b. Georgii martyris anno Domini ut supra (1366.)

Colosm. nro. 41. (ujabb, U. nro. 8.)

Eredeti. Papiros 21—16 cmr. Hátának szélén látszik a pecsét helye. Van egyszerű másolata 1838-ból.

44. 1367. jun. 6. Lajos király a kolosmonostori konventnek parancsolja, hogy miután a néhai Zyl nemzetség jószágait királyi uj adományképen Miklós tinini püspöknek és rokonainak adományozta, azon jószágokba, mik Doboka megyében vannak, hitelesen igtassa be Miklós püspököt. Dat. Quinque-Ecclesiis, in festo pentec. anno M^o CCC^o LX^{mo} septimo.

A kolosmonostori konvent transsumtuma, ugyan ezen évből.

45. 1367. jun. 14. A kolosmonostori konvent Miklós erdélyi vajdának jelenti, hogy midőn Lajos király rendelete szerént Miklós tinini püspököt a Zyl nemzetség dobokai, Szent-Márton nevű helyben lévő birtokaiba, és a Makó nevű birtokba beigtatni akarták, Szilágyszegi Péter fiai János és István a

beigtatásnak mindkét helyen ellenmondottak s azért a vajda elébe határos napra megidéztek. Dat. secundo die festi b. Antonii confess. anno ut supra (1367.)

Com. Doboka. nro. 59.

Eredeti. Papir, 29—19 cmr. Hátán a konvent pecsétjének sárga viasz töredékével. Van hitelesített másolat 1783. évből, letéve az eredeti mellé. --

46. 1367. nov. 25. Péter erdélyi vice-vajda az erdélyi nemesek gyűléséből tanusítja, hogy Ottó kolosmonostori apát tiltakozást jelentett be Bogártelke nevű apátsági birtok három határ jelének elrontása és megsemmisítése miatt, mely jeleket az erdélyi püspöknek Domokosnak Zolomtelkén lakó jobbágyai, éppen ezen birtok határánál az apátság kárára elrontottak. — Dat. in Sancto Emerico, in quindenis festi b. Martini confess. M^o CCC^o LX° septimo.

Com. Kolos. A. nro. 13.

Eredeti. Papiros 23—9. cmr. Hátán sárga viaszba nyomott pecsét töredékével. Van hitelesítés nélkül maradt másolata 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

47. 1368. jun. 12. Miklós erdélyi vajda az erdélyi nemesek Tordán tartott generális gyűlésében, hol Zeéchi Miklós slavoniai bán, Debrői Miklós szendrői várnagy is jelen vala, Ottó kolosmonostori apát kérésére Péter erdélyi püspöknek felmutatott csere-levelét 1299-ből és István vajda levelét 1347-ből, átírja és kiadja. Datum nona die congregationis nostre (ad octavas f. pentecost. proxime preteritas) in loco denotato (Torda) anno M^o CCC^o LX^{mo} octavo.

Com. Kolos. A. nro. 32.

Eredeti. Pergamen 50×24. cmr., függő pecséttel vala kiadva amint látszik, de ez leszakadt; a pergamen a pecsét helyen alól meghasadt, közepén pedig két helyen diónyi lyuk van, egérrágás folytán.

48. 1370. aug. 8. János vicevajda a kolosmonostori konventet megkeresvén rendeli, hogy a gyulafehérvári káptalan, néhai Selymbergi István özvegye Margit nemes asszonynak, (Arnold leányának) végrendelete szerint, a Fehérmegyében fekvő kis-enyedi birtokba igtassa be. Dat. in Sancto Emerico, in quindenis festi b. Jacobi apl. anno M^o CCC^o LXX-mo.

Com. Alb. nro. 49.

Eredeti. Papiros 23—11 cmr. Hátán a vicevajda kerek viasz pecsétjének töredékével.

49. 1371. nov. 25. Az erdélyi káptalan bizonyosság levele arról, hogy Szomordoki László a kolosmonostori apátnak Ottónak nevében protestatiót jelentett be amiatt, mert tusoni Bolgár László mester a kolosmonostori konvent Dátos és Lekencze nevű Torda megyében fekvő jószágait, melyeket a

királytól magának adatni kért, most leányának Foulthi Gyurk András leendő feleségének akarja adományozni, pedig azok jog szerint a kolosmonostori apátságához tartoznak, miért is az ellen tiltakozott. Dat. in f. b. Katherine virg., anno M° CCC° LXX° primo.

Com. Torda. Neoregest. U. nro. 17.

Eredeti. Pergamen, 22×6. cmr. Pecsétje nincsen.

50. 1372. apr. 12. Imre erdélyi vajda Sugudi Miklós fia Gergelynek azon panaszára, hogy midőn Enyed városból hazamenni törekedett, Bagói Miske Márton testvérel és szolgálival őt az útban leselkedve megtámadta és 17 forintot érő lovát úgy megsebesítette, hogy lova megdöglött, mikért elégtételt követelt a nemesek Tordán (in octavis f. pasce) tartott generális gyűlésében, de ugyanitt Miske Márton merőben ártatlannak vallván magát, s Gergely sem tudván kétségen felül világosan bizonyítani, a vajda ítélete szerint kötelezve lett Miske magát Szent Imrén, a vicevajda János előtt esküvel a gyanutól tisztának bizonyítani. Dat. in Torda, octavo die congreg. nostre, anno M° CCC° LXX° secundo.

Jelzése sincs.

Eredeti. Papiros 23×10 cm., hátán nagy kerek pecsét sárga viasz töredékével.

51. 1372. apr. 14. Imre erdélyi vajda az erdélyi nemesek tordai generális gyűléséből bizonyítja, hogy Ottó kolosmonostori apát a gyűlésben tiltakozott Vásárhelyi Gyerő fia János és az ő testvérei ellen, kik a kolosmonostori apátság Egeres és Jegenye nevű jóságainak jövedelmét bitorolják, földeit hatalmaskodva elfoglalják az apátság nyilvános kárára. Datum decimo die congregationis nostre predicte (in octavis festi pasce) in loco memorato (Torda) anno M° CCC° LXX^{mo} secundo.

Com. Kolos. A. nro. 65.

Eredeti. Papiros 22×10 cmr. Hátán kerek alaku viasz pecsét töredékével. A papiros megevődött, és gyenge az egybe hajlításoknál. Van hiteles másolata 1839-ből letéve az eredeti mellé.

52. 1372. apr. 14. Imre erdélyi vajda, Ottó kolosmonostori apát panaszára, a nemesek generális gyűlésében Vásárhelyi Gerő fiának Jánosnak ügyét, a kolosi nemesek 1368., továbbá János vice vajda 1369. és az erdélyi káptalan 1370. évi hiteles levelei alapján megvizsgálva, úgy találta, hogy bár Gerő fia János az apát jobbágyától Petó Lászlótól erőszakkal elvett öt lovat, és több embereket megsebesített és megkárosított, egyezmény útján úgy rendezte dolgát a fennirtak előtt, hogy György jobbágnak adni fog két lovat, s két forintot, Dobra Péternek 50 grossust, Oláh Lászlónak egy csergét, két

nadrágot, egy zekét, Gajdos Mihály özvegyének tiz kecskét, és az apát »hospes«-einek, *kétszer egymásután* egy lovat, egy forintot, egy csergét, két nadrágot, 25 grossust, öt kecskét, — 1368. évi Szent Mihály napig terjedő időben; de ezeket, valamint egyéb később megígért elégtételeit is folyvást halogatva semmit sem végzett, azért a vajda az egyezmények alapján őt elítélve, az elégtétel megadására kötelezi. Dat. decimo die congreg. nostre predictae (in octavis festi pasce) in loco memorato (Torda) anno M^o CCC^o LXX^{mo} secundo.

Com. Kolos. A. 1.

Eredeti. Papiros 45×22 cmr. Hátán a vajdai pecsét viasz töredékével; viznyomásos papír jegy: csillagról függő kör. Van hiteles másolata 1781-ből, letéve az eredeti mellé.

53. 1373. nov. 18. A váradi káptalan Lajos királynak megbízó rendeletére jelenti, hogy Ottó kolosmonostori apát panaszai a Demeter erdélyi püspök Kolosmegyében levő tisztjei ellen alaposok, mert Gerendi Miklós castellanus Fenesen három év előtt ősszel, kiküldvén éjjeli időben Dán Péter és Miklós kenézeket Gorbórol, Bácsban az apát egy jobbágyát kifosztották, négy ökrét és szekerét elvitték Gorbóra a püspök jószágára. Továbbá szent Mihály nap körül Was Miklós, és Bálint, a püspök tisztjei Türebén, fegyveres emberekkel Egeresbe és Anchtelkére berontottak, s az apát hú embereit iszonyu, halálos sebekkel, s nyilakkal megkinozták, a Bogártelkéhez tartozó asszonyokat és leányokat egy erdőben lovaik lábával tapostatták, többeket meztelenre vetkeztettek, és egyéb rablásokat tettek, disznókat és ökrököt hajtván Gyaluba a püspök kuriájába, miről a király hiteles embere is tanúságot tehet. Datum octava die festi b. Martini conf. anno M^o CCC^o LXX^{mo} tertio.

Com. Kolos. O. nro. 6.

Eredeti. Papiros 30×20. cm., sisakon álló kereszt viznyomásos bélyeggel. Hátán ovalis pecsétviasz töredéke. Van hiteles másolata 1839-ből.

54. 1374. decz. 14. László vice vajda az erdélyi káptalant megkeresi, hogy Veres János fiait Györgyöt és Pétert, a kolosmonostori apát Ottó elleni ügyben, egy határos napra, a vicevajda elébe idézze meg. Dat. in Sancto Emerico, in quindenis f. b. Andree apl. anno M^o CCC^o LXX^{mo} quarto.

Az erdélyi káptalan transsumtuma 1375. évből.

55. 1375. febr. 14. Az erdélyi káptalan László vicevajda megkeresésére, kiküldvén Tiburcztelkére Bálint karbeli papot Veres János fiai György és Péter megidézésére, az Ottó kolosmonostori apát ellen fennforgó ügyben őket gyertyaszentelő

közelebbi nyolczadára a vicevajda elébe megidézte. Dat. in festo b. Valentini mart. anno M^o CCC^o LXX^{mo} quinto.

Com. Kolos. A. nro 14.

Eredeti. Papiros 22×12 cmr. Hátán kis kerék pecsét töredékével. Van egyszerű másolata, 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

56. 1378. nov. 20. (János) vicevajda elhalasztó levele, melyben Ottó kolosmonostori apátnak Tiburcz birtoka miatt Kidei Gergely ellen fenforgó pere további elbirálását László erdélyi vajdának fentartva, az erdélyi nemesek közelebb tartandó generális gyűlésére halasztja. Dat. duodecimo die termini prenotati (fer. 3. prox. an. f. b. Mart. conf.) in loco prenotato (Torda), anno M^o CCC^o LXX^{mo} octavo.

Com. Colos. A. nro. 3.

Eredeti. Papiros csonka, 23×19. cm. Az okirat egyharmad része, az első felén, a behajtásnál leszakadt és elveszett. Így van 1781-ben lemásolva és hitelesítve.

57. 1380. jan. 12. Az erdélyi káptalan bizonyítja Czikmántori Demeter fia Lászlónak, és Somogyomi Mihály maradékinak nevében előtte megtörtént protestatióját, és prohibícióját Simon bán fiai és maradékai ellen, kik a Zala-megyében fekvő Gereche, és Bechehel nevű birtokokat, melyekből évenként kétszáz arany forintnyi hasznot vettek, és most is kellene hogy vegyenek, jogtalanul az ők károkkal elfoglalták és közön tartják. Dat. feria quinta prox. post. f. Epiphan. Dni anno M^o CCC^o LXXX^{mo}.

Signatura nélkül.

Eredeti. Papiros, 22×14 cmr. Hátán kerek viaszpecsét töredékével.

58. 1380. nov. 12. László erdélyi vajda tanúsítja, hogy Régeni István fiai László és György, és Tamás fia Dénes mester (kiket a vajda testvéreinek mond) előtte kijelentették, miszerint Apáti nevű birtokukat Torda megyében, Régen közelében, mit már Tamás mester, az ők nagyatyjok a kolosmonostori apátságnak hagyott vala lelke üdvére, s a mit a konvent birtokba is vett vala, ők is, kellő megfontolás után a kolosmonostori konventnek hagyják és adják azon kikötéssel, hogy ha ezután az apát hire és akarata nélkül Apáthi birtokához nyulnának, Régenben lévő birtokukat is az apátság javára veszítsék el. Dat. in Szent Iván, fer. secunda prox. post. f. b. Martini conf. anno Dni M^o CCC^o LXXX^{mo}.

Com. Torda P. nro. 18. (régi jelzés nro. 15.)

Eredeti. Pergamen, 27×11. cmr. Pecsétjének csak helye látszik. — Van másolata 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

59. 1382. jun. 15. A kolosmonostori konvent tanúsítja, hogy Szebeni Gerárd comes özvegye Katalin, Fehérmegyében Székesen lévő egy negyedrészes birtokát, hála és elismerés

fejében Gublinus erdélyi püspöknek és az ő rokonainak adja és hagyományozza. Dat. die dominico prox. post f. b. Barnabe apl. anno M^o CCC^o LXXX^{mo} secundo.

Com. Albensis E. nro. 11.

Eredeti. Pergamen, 31×13 cmr. Hátán sárga viaszba nyomott pecséttel, melynek töredéke fenmaradott.

60. 1384. febr. 14. ~~Anna~~^{Mária} királyné, László kolosmonostori apát panaszára, Kolozsvár birójának és hiteseinek parancsolja, hogy a kolosmonostori apátság jobbágyai és birtoktalan szolgálói felett semmi szin alatt se gyakorolják a birói hatalmat, mert ők az alól ki vannak véve; csak ha az apátság officiális emberei hanyagok lennének az igazság kiszolgáltatásában, akkor folyamodjanak orvoslásért a királyi hatalomhoz. Dat. Bude, in f. b. Valentini mart. anno M^o CCC^o octuagesimo quarto.

Neo-regest. U. n. 24. Régibb jelzés *Miscell.* nro. 50.

Eredeti. Papiros 30—12. cmr. Pecsét nélkül. Az egybehajlításoknál megegyődvé.

61. 1385. aug. 19. János vicevajda az erdélyi káptalan megkeresvén rendeli, hogy Pál kolosmonostori apát panasz folytán Veres Jánost, László fia Pétert, és Gergely fia Jánost Tiburezből, kik a konvent Bénye nevű jószágán a dézmákat elfoglalták, és a birtokot is bitorolják, a vajda nevében ettől tiltsák el és idézzék meg. Datum in castro Küküllő, in vigili festi b. Stephani regis anno M^o CCC^o LXXX^{mo} quinto.

Az erdélyi káptalan transsumtuma ezen évből.

62. 1385. szept. 5. Az erdélyi káptalan Veres Jánost, László fia Pétert és Gergely fia Jánost, Pál kolosmonostori apát panasz folytán, a Bényén elfoglalt dézmák miatt, s mert a jószágot is bitorolják, a vajda elébe megidézti Bálint kolosvári plébánust, kánonok társát küldvén ki az idézésre. Dat. feria tertia proxima ante fest. nativitatis virg. glor. anno prenotato (1385.)

Com. Kolos. Neoregestr. U. nro. 7.

Eredeti. Papiros 30×13. cmr. Hátán kerek viaszpecsét helyével. Viznyomásos bélyege: valami virág meztelen kelyhe, mellette kis kör. Van egyszerű másolata 1839-ből, az eredeti mellett.

63. 1388—1397. Gergely érsek, és tizenhat püspök társa kiadja búcsulevelét a kolosvári Szent Mihály templom és sz. Jakab kápolna javára.

Eredeti. Pergamen 80×45 cmr., az alsó részen, a hajlításnál megszakadozva. A pecsétek róla hiányzanak. Datuma sem olvasható tisztán. Kezdetén az U betűben, Krisztus képe, és mellette Szent Mihály színezve, amint a keresztjel alsó végét a Sárkány torkába szúrja. A sorok felett Zudar Imre (Gyaluban feria sexta prox. ante dnicam Reminiscere) 1388.

évi és Maternus püspök (in Klusvár, in festo ss. corporis Xti) 1397. évi adprobatioja általok rá vezetve, (pecsét gyűrű alatt, ami azonban eltűnt.) Ezen püspöki adprobációk (mint újabb időben mondják: placet) Urbán pápa utasítása folytán történtek; így levén a püspököknek hatalom adva, hogy az avignoni ellen-pápák rendeleteinek ne engedelmeskedjenek. Ezen oklevelet Jakab Elek közzétette Kolosvár monografiájában I. köt. 362 lap.

64. 1391. jul. 27. Az erdélyi káptalan Pál kolosmonostori apát kérésére átírva hitelesen kiadja a saját és Lajos király levelét Apáthi nevű jószágnak 1359-ben történt beigtatása felett, mert, bár annak pecsétje a bemutatáskor valamennyire meg vala törve, de mégis valódi káptalani levél volt, »et duo capita sigillorum eisdem literis nostris appressis integra existebant.« Dat. sabbato prox. post fest. b. Jacobi apl. anno M° CCC° nonagesimo primo.

Com. Kolos. A. n. 66.

Eredeti. Pergamen 32×17 cmr. Hátán a káptalani pecsét nyomával.

65. 1392. máj. 6. Bebek Imre erdélyi vajda megkeresi az erdélyi káptalant, hogy miután a kolosmonostori apát Pál konventje képében Tiburcz és Bénye nevű peres helyeket Kidei Gergely fia János és Majos Péter s mások ellen László vajda előtt ítélet szerént vissza kapta, de az illetők, Kidei Gergely fia János halála után is (bár a királyi kuriához felebbezést jelentettek, de azt abban hagyták) eme birtokokat a kolosmonostori konvent nagy kárára kezökön tartják, őket a vajda elébe idézze meg. Dat. Torda, secunda feria proxima post fest. invent. s. Crucis, anno M° CCC° nonagesimo secundo.

Az erdélyi káptalan transsumtuma ugyanezen évből.

66. 1392. máj. 27. Az erdélyi káptalan Bebek Imre vajda rendelete szerént, Pál kolosmonostori apát panasza folytán, Tiburcztelke és Bénye ítélet ellenes kezéntartása miatt Kidei Majos Pétert, egy más ifjabb Pétert, és Jánost, Gergely fiát, Kidéről, határ napra, a jogtalan foglalás miatt megidézte. Dat. fer. secunda proxima post fest. Ascensionis Domini anno quo supra (1392.)

Com. Kolos. neoreg. U. nro. 20., régi jelzés 48.

Eredeti. Papír 30×22. cmr. Kerek viasz pecsét töredékével a hátán.

67. 1394. maj. 8. Az erdélyi káptalan bizonyítja, hogy Antal szerzetes testvér a kolosmonostori apát Pál nevében tiltakozott amiatt, mert Bocsi Imre, Bocsi Imrének fia, Kolosmegyében Bács nevű jószág egy részét jogtalanul elfoglalta és bitorolja. Dat. in quindenis festi b. Georgii mart. anno M° CCC° nonagesimo quarto.

Com. Kolos. A. nro. 53.

Eredeti. Papír 21×7 cmr. Hátán kerek viaszpecsét töredékével.

68. 1395. márcz. 11. Az erdélyi káptalan tanúsítja Pál kolosmonostori apát tiltakozását Ponya Mihály fia László ellen, amiatt, mert Teremi nevű birtok fele részét, kápolnai Mike fia Barthával együtt törvénytelen elfoglalták. Dat. feria quinta prox. ante dnicam Oculi, anno M^o CCC^o nonagesimo quinto.

Neoregestr. U. nro. 29.

Eredeti 22×11 cmr., hátán kerek pecséttel, melyen a körírás egyik fele látszik.

69. 1396. márcz. 10. A kolosmonostori konvent tanúsítja, hogy néhai Herbord leánya, s néhai Gáldi vitéz Biás özvegye Erzsébet nemes asszony Gáldon lévő kuriáját, malmát, s jobbágy telkeit, valamint Fahidon és Silében lévő birtokrészeit (miket előbb a gy.-fehérvári székes templomban a Krisztus teste oltárának hagyományozott volt, ezt megváltoztatva) saját lelki üdvéért a gyulafehérvári káptalannak ajándékozza, és adományozza teljes joggal, mert, az ottani székes templomban választott magának sírhelyet és oda kíván temettetni. Dat. fer. sexta proxima ante dominicam Letare M^o CCC^o nonagesimo sexto.

Com. Albens. C. nro. 30.

Eredeti. Pergamen, 28×12 cmr. A pecsétnek csak helye látszik.

70. 1396. szept. 19. Váradjai János vicevajda megkeresi az erdélyi káptalan, hogy Felső-Macskási József fiaí, valamint Alsó-Macskási János özvegye, Bádoki Miklós, Zaladi László (feria sexta proxime preterita) gonosz szándékkal felfegyverezvén jobbágyaikat, megrohanták a kolosmonostori apát Kajántón lakó jobbágyait, lekaszálták a réteket, elvitték a termést, sok károkat és rablásokat tettek, nyilazással támadva az ellenkezőkre, mi miatt őket maga elébe idéztetni rendeli. Dat. in Sancto Emerico, fer. tertia proxima ante fest. b. Mathei apl. anno M^o CCC^o nonagesimo sexto.

Az erdélyi káptalan transsumtuma ezen évből.

71. 1396. okt. 11. Az erdélyi káptalan János vicevajda rendeletére megvizsgálván Kajántón a Macskási nemesek hatalmaskodását, Macskási Józsefet, Bádoki Miklóst, Zaladi Lászlót és társait a vajda elébe megidézte. Dat. quarta feria prox. ante fest. b. Galli confess. anno quo supra (1396.)

Com. Kolos. Neoregestr. U. nro. 33.

Eredeti. Papiros, 30×20 cmr. Hátán viaszpecsét töredéke. Az okmány megszakadozott a hajlításoknál.

72. 1398. okt. 8. Szőrcei (?) János vicevajda tanúsítja, hogy Indali Lukács a kolosmonostori apát Pál képében, kajántói birtokok végett, Budai András és Kidei Bálint ellen, és Macskási Pál fiaí ellen szent Mihály nyolczada után kilencz egész napig várakozott a vajda törvényszéke előtt, de az illetők sem el

nem jöttek, sem védelmökre másokat nem küldöttek; azért a vajda őket pervesztéseknek jelenti ki, mert az erdélyi káptalan által törvényesen meg voltak idézve. Dat. in Sancto Emerico, die tertio termini prenotati, anno Domini M° CCC° nonagesimo octavo.

Jel nélkül.

Eredeti. Kis papír szelet 22×5 cmr. Hátán kis kerek pecsét helyével.

73. 1401. . . ? Tomori Pál kolosmonostori apát és a konvent felírnak a szent Benedekrend jogaira felügyelő atyákhoz (Reverendis in xto patribus presidentibus et defensoribus abbatiarum Ordinis S. Benedicti in Regno Hungarie constitutis,) hogy a konventet a nemesek foglalásai ellen, különösen a két Teremi visszaszerzésében támogassák. (Datum nines.)

Jeltelen.

Eredeti. Papiros, 18×21 cmr. Egykorú párja lehet az elküldött apátsági levélnek. Érdekes a címzés is, mely a Sz. Benedekrend jó kormányzásáról ad bizonyítékot.

74. 1402. jul. 9. Csáki Lőrincz és Nádasdi István vice-vajdák a Pál kolosmonostori apát, és Abafáji Péter fia János peres ügyében az Apáthi nevű helység peres állapotát hosszasan előadván, a nevezett apát birtokába átadják Apáthit Kolos (?) megyében. Dat. in Sancto Emerico, nono die termini prenotati, (in octavis f. b. Joanni bapt.) anno 1402.

Com. Kolos. A. nro. 67.

Eredeti. Pergamen 44×24 cmr., függő pecsétje elveszett. Apáthida (ma Apahida) Kolosmegyében van Kolosvár közelében, Apáthi pedig Tordamegyében, Szász-Régen közelében. Ugy látszik, az Abafájiakkal folyó perből, hogy itten Apáthi értendő Abafája mellett; s azért a kolosmegyei epithethon értelmetlen homályt okoz.

75. 1407. apr. 23. Az erdélyi káptalan tanúsítja, hogy a kolosmonostori konvent apátja, Henrik, tiltakozást jelentett előtte Bogár László fia Györgynek és az ő rokonainak azon tette ellen, melylyel a konvent birtokához tartozó Apáthida nevű helyet elfoglalták és törvény ellen kezökön tartják. Dat. in vigilia b. Georgii mart. anno M° quadringentesimo septimo.

Com. Kolos. Neoregestr. U. nro. 13.

Eredeti. Papiros 22×8 cmr., hátán a kerek pecsétviasz töredéke.

76. 1407. máj. 1. A czikadori konvent (Conventus ecclesie b. Marie virginis de Chykador) bizonyítja, hogy Tétényi János, Mihály fia, Kolosvári Jakabnak eladta Kolosvárt a várban a bejáratnál fekvő házát, és kolosmonostori szőlőjét azon kikötéssel, hogy János testvérének, míg életben marad, tartoz-

zék évenként három arany forintot fizetni. Datum in loco cenobii, in die festi b. Philippi et Jacobi apl. anno 1407.

A kolosmonostori konvent transsumtuma 1423-ból.

77. 1408. febr. 10. István erdélyi püspök elfogadja, és megerősíti kolozsvári Bülkisser Jakab mester, Műn Miklós bíró és Bauman János fia Keresztény alapítványát, mely szerént a kolosvári szent Mihály templomban szervezett Szent Katalin társulat fraternitas exulum oltára javára egy szőlőt, két mézár-széket, és évenként adandó négy arany forintot fizetnek a kolosvári plébánusnak, Keresztény mesternek, ki azonban legyen köteles a városban még egy káplánt tartani, s vele a templomban szent Katalin oltárán bizonyos miséket hetenként végeztetni. Dat. in Gyalu, in f. b. Scholastice virg. 10. die Februarii, anno 1408.

Jegy nélkül, nro. 132.

Eredeti. Pergamen 45×34 cmr. zöld selyem zsinórról lefüggő dió alakú viaszpecséttel, melybe a püspöki pecsét be van nyomva. Ezen pecsét ovalis alakba átmenő hosszukás hatszögében (melynek körszalagján betűk látszanak,) áll szent Mihály főangyal, két kezével dárdáját a lába alatt fekvő sárkány szájába nyomva; a sárkány alatt áll a paizs, melyben felül egy csillag hat sugárral és alatta körben hat pont áll egy hetedik közép ponttal, mely az ékítménynek rózsza alakot ad. Ezen okmány második példánya kisebb, de teljesen hiteles alakban megvan pergamenen (38×24) legjobb állapotban fenmaradt függő pecséttel, a nagyobb okmány mellett letéve. — (Két darab.)

78. 1408. decz. 4. A váradi káptalan Szánthói Laczk Jakab és Thamásy János vajdáknak jelentést teszen arról, hogyan járatta ki Szelche, Oláh Fenes és Szent László határait, és minő határjeleket készíttetett, István erdélyi püspök, és a kolosmonostori apát Antal között fenforgó peres határvillongás ügyében. Dat. octavo die diei prenonate (quinto die festi b. Andree apl.) anno 1408.

Com. Torda S. nro. 26.

Eredeti. Papiros 32×22 cmr., hátán ovalis pecsét helyével. Az okmány jobb felén felül tojás alakú lyuk zavarja a nehezen olvasható szöveget.

79. 1409. márcz. 4. A szegszárdi konvent tanúságlevele arról, hogy Tétényi János (a monasterium cantora Chykadorban,) Kolosvárt lévő bizonyos házát, és kolosmonostori szőlőjét eladta Polkysser Jakab mesternek, azon feltétel mellett, hogy János testvérének életében évenként három arany forintot legyen köteles fizetni. Datum feria secunda prox. ante dnicam Oculi, anno 1409.

A kolosmomostori konvent transsumtuma 1423-ból.

80. 1410. jan. 28. Nádasi László vicevajda bizonyság levele Henrik kolosmonostori apát konventje részére Tusoni

Semején fiai ellen afelett, hogy ezek Dátos és Lekencze konventi birtokoktól bizonyos részeket jogellenesen elfoglaltak, mitől őket az apát eltiltja. Dat. in Zenthemreh, sedecimo die octavarum festi epiphaniarum Domini, 1410.

Com. Kolos. A. nro. 74.

Eredeti. Papiros 22—13 cmr., hátán kis pecsét helye.

81. 1410. máj. 1. Nádaszi László vicevajda bizonyítja, hogy Szegeházi János a kolosmonostori apátnak Henriknek nevében tiltakozást jelentett be az ellen, hogy egykor Lajos király a kolosmonostori konvent vagyonából Monostor nevű helyet Kolosvár városnak átengedett, mi ellen a királyt az ajándékozástól, és a várost az ajándék elfogadásától eltiltva protestált. Datum in Zenthemreh, in octavis festi b. Georgii mart. anno 1410.

Com. Kolos. A. nro. 40.

Eredeti. Papiros, 21×11 cmr. Kis kerek pecsét töredékével a hátán. Van egyszerű másolata 1839-ből.

82. 1410. máj. 12. Az erdélyi káptalan tanusítja, hogy Henrik kolosmonostori apát előtte tiltakozást jelentett Papfalvi Benedek, és László nemesek ellen, kik a kolosmonostori konvent Bács nevű jószágából jó nagy részt elfoglaltak. Dat. secundo die festi pentecost. anno 1410.

Neoregestr. U. nro. 40.

Eredeti. Papiros 22×9., hátán a pecsétnek csak helye látszik.

83. 1410. máj. 12. Az erdélyi káptalan Henrik kolosmonostori apát protestatiójáról tanuskodik, melyszerint Pelsewch-i Imre, és Nagy János, (alias agazonum regalium magistri) a Kolosmegyében fekvő konventi jószágnak egy részét, minek neve Nádastelke, magoknak adományoztatták és törvény ellen birják, s visszaadni nem akarják. Dat. secundo die f. pentecost. 1410.

Com. Kolos. Neoreg. U. nro. 38.

Eredeti. Papiros 22×12 cmr. Hátán pecsét helyével.

84. 1410. máj. 12. Az erdélyi káptalan tanuság levele, mely szerént a kolosmonostori apát Henrik Zsuki Jánost, Bogár Györgyöt, Gerő Lászlót, és Szamosfalvi Kemény Mihályt a Kolosmegyében fekvő Apahida jogtalan elfoglalásától és használatától eltiltotta. Dat. secunda die festi penthecostes, anno 1410.

Com. Kolos U. nro. 5.

Eredeti. Papír, 22×10 cmr. Hátán látszik az elveszett pecsétnek helye. Van hitelesítés nélküli másolata 1839-ből.

85. 1410. aug. 10. Az erdélyi káptalan bizonyítja Stibor vajdának, hogy Sigmond király parancsa szerént Kolosmegyében vizsgálatot tartva kiderítette a tény valóságát, mely sze-

rint Bocsi László a kolosmonostori apát Bács nevű birtoka határai között hatalmaskodva, egy darab földet elfoglalt, s bár az ellen tiltakozás történt, még is kezén tartja. Dat. in festo b. Laurentii mart. anno M° CCCC° decimo.

Com. Kolos. Neoreg. U. nro. 14.

Eredeti. Papiros, 30×13 cmr. Hátán pecséttel, minek csak helye látszik. Víznyomásos jegye: csillagról függő három pálma levél stilizálva, és gyűrű által egybefoglalva.

86. 1411. jan. 27. Sigmond király Stiborichi Stibor erdélyi vajdának, az alvajdának és utódaiknak parancsolja, hogy miután Henriket, a kolosmonostori apátot és konventjét különös pártfogása alá vette, sem őt, sem javait és jogait azon konventnek háborgatni senki által se engedjék. Dat. Bude, feria secunda prox. post fest. conversionis b. Pauli apl. 1411.

Neoregestr. U. nro. 34.

Eredeti. Papiros 31×14. cmr. Hátán 12. cmr. átméretű kerek pecsét töredékével.

87. 1411. ^{nov.} ~~okt.~~ 3. A váradi káptalan tanusítja Henrik kolosm. apát protestátióját a miatt, mert Choronk Benedek, és Papfalvi László a kolosmonostori konvent Bács nevű jószágát erőszakkal elfoglalták. Dat. tertio die festi omnium Sanctorum anno 1411.

Com. Kolos. Neoregestr. U. nro. 35.

Eredeti. Papiros, 22×9., hátán ovalis pecsét töredéke.

88. 1411. ^{nov.} ~~okt.~~ 3. A váradi káptalan tanusító levele Henrik kolosm. apát tiltakozása felett, mely szerint Bolgár Miklós, Thót Miklós és Sennyei István a kolosmonostori konvent Dátos és Lekencze nevű birtokát Torda megyében, a Maros folyó mellett törvénytelenül elfoglalták. Dat. tertia die festi omnium sanctorum anno M° CCCC° undecimo.

Com. Torda, neoreg. U. nro. 16.

Eredeti. Papiros 22×9 cmr. Hátán ovális viasz pecsétjének helyével.

89. 1411. ^{v. s.} ~~okt.~~ 3. A váradi káptalan bizonyáglevele Henrik kolosmonostori apát tiltakozása felett, mely szerint a kolosmonostori konvent birtokai a két Teremi, Apáti, Nagy-Hódvilág, Szent-László, Szőlős, Prod, Dános, Ujlak hatalmaskodó emberek kezén vannak a törvény ellenére, s azok ellen orvoslást keres. Dat. tertio die festi Omnium Sanctorum 1411.

C. Colos. A. nro. 3.

Eredeti. Papiros 22×10. cmr. Hátán ovális pecsétviasz töredéke.

90. 1413. jan. 13. Nádasai László vicevajda az erdélyi nemesek gyűléséből, (mely volt in octavis festi epiph. Domini) bizonyágot teszen Henrik kolosmonostori apát azon protestátiójáról, mely szerént némely nemesek, Dobokai János, Sombori

Mihály, Cseh Mihály, Kalyáni Mihály a Csemethe Pál kezén levő, de a kolosmonostori konventhez tartozó malmot, mely a Szamoson jár, egy kolosvári polgárnak örök áron eladták. Dat. in Zentemreh, in termino prenotato anno 1413.

Com. Kolos. Neoreg. U. nro. 32.

Eredeti. Papiros 22×20 cmr. Hátán papírba nyomott szépen megmaradott pecséttel, melyen gyöngy sorok közötti körirata mellett középeben haladó orozlán áll, koronával a fején, felkondorított farkkal.

91. 1413. febr. 1. Papfalvi Choronk Benedek, és Dezméri Tamás kolosmegyei szolgabírák tanusítják, hogy az ők gyűlésökben a kolosmonostori apát Henrik protestátiót jelentett az ellen, mert némely nemesek Dobokai János, Sombori Mihály, Kalyáni Mihály, Cseh Mihály és mások a kolosmonostori konvent malmát, mely a Szamoson jár, és Csemethe Pálnak volt hűbéri czímen átbizva, örök áron eladták kolosvári polgár Serthev Mihálynak. Dat. in Apáthida, in termino prenotato (feria quarta prox. ante f. purif. virg. glor.) anno M^o CCCC^o tredecimo.

Com. Kolos. nro. 25. (régibb 36.)

Eredeti. Papiros 22×13. cmr. Kis pecsét töredékkel a hátán. Van egyszerű másolata 1839-ből, letéve az eredeti mellé.

92. 1413. jul. 1. Nádasai László vicevajda bizonyítja, hogy Henrik kolosmonostori apát a vicevajda előtt megtalálván Papfalvi Lászlót, őt és Choronk Benedeket, s rokonait eltiltotta a kolosmonostori apátságához tartozó Bács nevű birtok földjeinek és jövedelmeinek elfoglalásától. Datum in Zentemreh, in octavis festi nativitatis b. Johannis bapt. anno M^o CCCC^o tredecimo.

Com. Kolos. Neoreg. U. nro. 37.

Eredeti. Papiros 22×8 cmr. Hátán kis pecsét töredékével.

93. 1414. márcz. 5. István erdélyi püspök Biró Lőrincz, Borsai Bálint és Beler Mátyás kolosvári polgárok panaszára kötelezi Keresztény kolosvári plébánust, hogy káplánjaival Kolosvárt a kijelölt kápolnák oltárain bizonyos alapítványi miséket évenként elvégeztessen, amint plébánussá választásakor azt meg is ígérte volt. — Dat. Albe, feria secunda proxima post dnicam Reminiscere anno M^o CCCC^o XIII°.

György erdélyi püspök transsumtuma 1422-ből.

94. 1415. jan. 13. Sigmond király Henrik kolosmonostori apátnak parancsolja, hogy a dézmát borban s egyébben törvényesen, a régi szokás szerint, és ne önkényesen és mértéktelenül szedje s szedesse a kolosvári polgároktól, kik az apát visszaéléseit a király elébe panaszképpen feljelentették. Dat. Constantie, octavo die festi epiphaniarum Domini, anno 1415.

Com. Kolos. nro. 66.

Eredeti. Pergamen, 36×24 cmr. A szöveg alá nyomott egy fejű sasos pecséttel.

95. 1415. máj. 3. Sigmond király parancsa az erdélyi káptalanhoz, hogy valahányszor Henrik kolosmonostori apát határjárást, végrehajtást, beigtatást stb. kérelmez, a kijelölt hiteles emberek valamelyikével a törvényes kivánságot a káptalan a törvény rendje szerint teljesítse. Dat. . . . . in fest. inv. sancte crucis, 1415.

Com. Kolos. A. nro. 62.

Eredeti. Papiros, nagy pecsét töredékével, de több darabokra van szakadozva. Hiteles másolata van mellette 1781-ből.

96. 1415. jul. 9. A váradi káptalan Nádas László vicevajdának jelenti, hogy királyi parancs szerint Kolosmegyében végezvén a kolosmonostori apátság Bács nevű birtokára vizsgálatot, kiderült az igazság, hogy Tárnok Benedek, Jakab, László, és Pappfalvi István fia Péter ottan nagy földrészeket elfoglaltak, a jobbágyokat megrémítették és megkárosították. Dat. octava die diei inquisitionis prenotate (feria secunda prox. ante fest. b. Margar. virg.) anno 1415.

Com. Kolos. U. Neoregest. 44.

Eredeti. Papiros 42×14 cmr. Hátán az ovális pecsétnek csak helye látszik.

97. 1415. okt. 1. Synodus Constantiensis Sigismundo regi Hungariae commendat Henricum abbatem de Kolosmonstra, quam post obitum Pauli abbatis Joannes XXIII. papa VI. kal. Septembr. pontificatus sui anno secundo (1411.) auctoritate apostolica monasterio memorato prefecerat cum effectu, et licet papali dignitate privatus existat Balthasarus, tamen abbati Henrico fructuose laboranti regiam propensionem et gratiam tribuendam censet synodus Constantiensis. Dto Constantie, kal. Octobr. anno 1415.

Com. Kolos. A. nro. 50.

Eredeti. Pergamen 45×37 cmr., pecsétje hiányzik, csak kender zsinórja maradt meg; két helyen diónyi nagyságu lyuk van rajta, de a szövegnek keveset árt.

98. 1416. apr. 12. Lépes Lóránd vicevajda megbizza a kolosmonostori konventet, hogy vizsgálja meg Szolnokmegyében a helyszínén, igaz-e azon vád, mely szerint Egyed fia Bartalyos, és Szirmai Péter fia István vádlottak Szirmai Pethő István özvegye Margitnak és Péter fia Mártonnak, valamint László fia Györgynek jobbágyait ezen évben, húshagyó kedd körül Vs (Os) nevű helyre bekergették, és nekik károkat okoztak. Dat. in Zenthemreh, in dominica Ramispalmarum, anno 1416.

A kolosmonostori konvent transsumtuma, ugyan ezen évből. A kolosm. konvent erre jelentést teszen, megerősítve a vajdai levél tartalmát. Dat. octavo die diei investigationis prenotate, anno dni supra dicto (1416.)

99. 1416. ápr. 16.²² A váradi káptalan Lépes Lóránd vicevajdának jelentést teszen, hogy Szolnokmegyében vizsgálatot tartván, igaznak találta azon vádat, mely szerint Szirmai Pethő István özvegye Margitnak és társainak jobbágyait a vajda levelében megnevezett vádlottak elhajtották. Dat. octavo die diei inquisitionis prenotate (fer. quinta prox. post dominicam Ramispalmarum) anno Domini supra dicto (1416.)

Jelzés nélkül.

Eredeti. Papiros 22×14. cmr. Hátán pecsétje viasz-töredékben.

100. 1417. jun. 19. Zsigmond király elbeszélvén, hogy míg ő az ország határain kívül az egyház és ország java előmozdításán fáradozott, addig Papfalvi Jakab fia László honn Kolosmegyében a kolosmonostori konvent Bács és Szent János nevű birtokai között fekvő földeket, és erdőket gonoszul elfoglalta, azon reményben, hogy az apát Henrik nem érti a törvényt és nem tudja megvédeni a konvent jogait; később pedig az apátot arra kényszerítette ravaszsággal, hogy fogadja vissza a szántóföldeket, de egyezték bele abba, hogy az erdők örökösön neki és társainak maradjanak, s azokért, máshelyen mint a vajda előtt, és más irásokkal mint az egyezménynyel, perelni ne lehessen: ezen gonosz és ravasz egyezményt merőben megsemmisítvén, Csáki Miklós vajdának parancsolja, hogy a váradi káptalan hiteles tanúsága mellett Bács és Szent János minden tartozékát, földeket s erdőket kivétel és haladék nélkül adasson vissza, kötelezvén a Papfalviakat, hogy az okozott károkat teljesen, sőt legteljesebben térítsék meg, és ha valakinek jogi sérelme lenne a földek miatt, azok jogát rendes per útján, nem erőszak és ravaszság útján szerezze meg. Dat. Constantie, sabb. prox. p. f. beatorum Viti et Modesti 1417.

Com. Kolos. A. nro 56.

Eredeti. Papiros 42—32 cmr. A szöveg alatt lévő veres viaszba nyomott pecsét töredékével. Víznyomásos bélyege: egy szörnyü állat, felemelt fővel, és szárnyforma sugarakkal. Az irat egyharmada jobbról lehasadott. Van másolata 1839-ből.

Közli: BEKE ANTAL.

VEGYES KÖZLÉSEK.

ADALÉK I. FERDINÁND KIRÁLY ANNÁVAL VALÓ ELJEGYZÉSE TÖRTÉNETÉHEZ.

Eddigélé a bécsújhelyi 1506. márczius 20-iki szerződés volt a legrégebb adat, illetve oklevél, melyben Miksa császár eszméje: a Habsburg-ház a Jagellókkal összeházasítani, kifejezésre jutott. E házasságra vonatkozó tárgyalásokat legfeljebb 1505. decz. havára tehetjük, mivel ez időben járt Miksánál Linzben egy magyar követ, kivel bizalmasan értekezett.¹⁾ Nem tudom, hogy az 1505. októberi birodalmi gyűlés végzéseit e házassági tervvel összekötetésbe hozták-e, bár valószínű, hogy e végzések némely része nem annyira a már előbb leküzdött 1491-iki pozsonyi szerződés ellen irányult, mint inkább praeventiv-szerű intézkedés akart lenni az új házassági terv ellen, mely szállingozó hírekből már tán ekkor ismeretes volt. Erős bizonyíték e feltevésemre az alábbi eddig kiadatlan levél 1505. márczius havából. Egykorú másolata ez a felső-ausztriai rendek levelének a Budára küldött császári követekhez, melyből világosan kitűnik, hogy a frigy terve már ekkor határozott alakot öltött. Szapolyai János szándékát akarta-e Miksa császár megsemmisíteni — a ki, t. i. maga óhajtotta volna a fiatal herczegnőt elvenni — vagy más szóval: eredeti, öntudatos politikai elhatározása volt-e Miksának e házassági terv a Jagellókkal, vagy pedig csak szükség-okozta intézkedés Szapolyai törekedései ellen?

A levél betűszerinti szövege a következő:

Unnsern dinst in guten willen zuvor. Erwirdig edl herren hochgelerten strenngen und vessten, lieb und guet frundt. Unnser aller genedigister herr der romisch kunig etc. hat unns an heut datum ettlich schrifftten zugeschigkt und dabey geschriben und bevolhen, als ir an diser hirinnen beslossen coppey vernemen werden, und nachdem dann der hanndel grosz und tapfer, und unns [der] grundt der sachen als denen, die vormals darinnen wenig gehandelt, verporgen ist, auch die instruction nicht gesehen, wissen wir

¹⁾ Ld. a velencei követ jelentésében *Sanuto* VI. köt. 276. l.

unnsern halben daruber keinen sondern ratslag zu begreifen, dann daz unns in denselben sachen retlich und gut bedungkhen wolt, daz ir auf den tractat zu Prespurg beslossen, so ir unzweifflichen abschrift bey ewrn hannden habt, in craft der artigkl. der sachen halben darinnen begriffen, wie dann das die ko. mt. zum tail anzaigt und den heyrat zwischen kunig Philippsen von Kastilien sun und des kunigs zu Hungern tochter so ferr das ewr instruction und bevelh erleiden mag und denselben nicht wider wertig werr, neben den anndern artigkeln zum glimpflichisten hanndelt, daz solt nach unnserm ansehen und versteen in disem hanndl etwo gut frucht bringen und zu der ko. mt. furnemen nicht klein dienen, wolten wir euch nicht verhalten. Geben zu Lynnz, an freytag nach palmarum anno etc. quinto.¹⁾

Hauptman, stathalter und regennten etc.

An die verordennten rete so yezo zu Ofen sein.

(Saját gyűjteményében.)

Közli: Lovag MITIS OSZKÁR.

KASSA VÁROS LEVÉLTÁRÁBÓL.

1. Antal kassai pap életéhez.

1521. okt. 22.

Namhaftige weysze herren, unnsrn besundre erhaftige gunstige frund. Wir fugend e. w. ze wissen, wy für unns komen ist der wirdig herr Achacius, ein son etwa Hieronymi Hensel unsers mittburgers, zeyger dies briefs unnd hatt sich beklagt, wy im ein erlich gelt, in e. w. gericht. bey dem Wolfgang unnserm wirtt, durch Joannem baccalaureum, etwa Antonii Goldschmidts son, unbillich, als er spricht, verboten were, szo er doch weder dem selbigen Joanni, noch den seinen, gentzlich nix sich vermeiten schuldig ze sein. Unnd im auch das selbig gelt, zw verwandlung seines standes itzund seer von nötten wer, darumb begert er im das selbig frey ze lassen unnd wenn dann derselbig Joannes etwa ein anspruch zw demselbigen sich vermaint ze haben, will er sich vor seinem richter, szo es not wurd sein, mitt recht finden lassen. Daruber ist auch fur unns komen der erwirdig herr magister Christophorus, unnser pfarrer unnd hatt sich guttwillenklich geben in burgschaft derselbigen summae gelts, bisz auf auf (igy!) conversionis sancti Pauli negst zwkunftig, auf das der eegenant herr Achacius in seinem fürsatz nicht gehindret werd. Darumb bitten wir e. w., ir wolt denselbigen herren Achacium von soellicher hindernisz, szo es moecht gesein frey lassen, welches wir in einem

¹⁾ Vagyis 1505, márcz. 21-én.

soellichen unnd groeszren allezeyt verschulden woellen gegen e. w.,
welche wir begeren sich wohl ze haben. Geben zw Bartpha, an
sant Cordulae tag, im jar Christi 1511.

Richter unnd rathmann
der stadt Bartpha.

Kivül: Den namhafftigen unnd weyszen herren richter unnd rath-
mann der stadt Kascha, unnsern besundren erhaftigen unnd gunstigen
frunden.

(Eredetije papiroson, zárlatán piro; pecsét. 1032/x. sz. a.)

2. A censura történetéhez.

I. 1673. jun. 7.

Generosi, prudentes, circumspecti domini, amici et vicini
nobis observandissimi.

Siquidem plurima mala etiam in bene ordinata regna, repub-
licas ac civitates per typographos, librarios ac bibliopolas
sensim irrepere soleant: ideo maturo consilio ac deliberatione
praehabita nobisque superinde a sacratissima caesarea regiaque
maiestate plena autoritate et potestate etiam vigore muneris
nobis incumbentis eatenus delegata, nequid malignitatis in regnum
hoc Hungariae per similes occasiones inducatur, generosas, pruden-
tes ac circumspectas dominationes vestras praesentibus requirendas
esse duximus, quatenus universos typographos, librarios ac bibliopo-
las serio admonere velint, ne ullus librum aliquem imprimere aut
libros aliunde in regnum hoc invehere, priusquam pro revisione,
censura et approbatione ad nos transmittantur, sub gravi animad-
versione et poena a sua m. s. domino nostro clementissimo eatenus
ordinanda, et insuper confiscatione eiusmodi librorum audeat et
praesumat. Quod ipsum dominationibus vestris monitorie ad noti-
tiam dare volumus. Cupientes in reliquo generosas, prudentes ac
circumspectas d. v. diu feliciter valere. Datum Posonii, 7. Junii,
anno 1673.

Generosarum, prud. ac circumsp. dominationum vest.

amicus et vicinus ad
officia paratus

Civitati Cassov.

Georgius Szelepchény,
archiepiscopus Strigon.

Kivül: Generosis, pr. ac circ. dominis N. N. iud. caet.-que jur.
senatoribus liberae ac reg. civ. Cass. etc. dm. et vic. nobis obs. Cassovien.

II. 1730. jun. 9.

Prudentes et circumspecti nobis honorandi.

Circa revisionem et censuram librorum in regno hoc typis
mandandorum imo et aliunde inducendorum ulterius regulandam.

quemadmodum ante quatuor iam annos clementer resolvisset sua maiestas sacratissima, ut nemini omnino typographorum artis suae exercitium seu typographia in regno hoc admittatur, nisi speciali eatenus concessione seu privilegio provisos et munitus existat, hi vero cuncta a se typis mandanda revisioni ac censurae et quidem in theologicis et moralibus, a diaecesanis episcopis constitutorum idcirco censorum, in politicis vero aliisque saecularibus materiis iurisdictionati loci, in quo typographia habetur, in civitatibus quidem liberis et regiis civilis, extra has constituti vero comitatensis magistratus praevis (?) submittere, evoluta autem singulo semestri, quorumvis librorum aliorumque operum a se impressorum tria exemplaria regio locumtenentia huic consilio transmittere debeat: ita clementi istiusmodi dispositioni suae ulterius etiam, ita tamen standum esse, denuo benigne praecepit eadem sua maiestas sacratissima, ut in politicis et publicis a locorum praeinsinuatorum magistratibus ad ulterius revidendum omnia ad regium locumtenentiale hoc consilium remittantur, quod stabiliter duos vel tres haec rite exequanda de sui gremio peculiariter constituet et in gravioribus eatenus occurrentibus materiis ante impertiendam desuper approbationem eosdem suae m. s. demisse repraesentabit.

Id porro, ut singula civitatum aut comitatum, in qua et quo extra civitates liberas regias in oppido aut possessione quaedam typographia de facto habetur, fundate indaget an? et quale, quis desuper impetraverit privilegium?, numve praeexposita, quoad censuram facta dispositio hactenus etiam ibidem rite observata extiterit? genuinamque desuper regio locumtenentia huic consilio pro debita praeattactae et ante quatuor iam annos publicatae benignae resolutionis regiae observantia faciat relationem.

Haec quoad ulterius regulandam revisionem et censuram librorum in regno hoc typis mandandorum, quo vero ad librorum alibi impressorum et talia in se continentium, quae sive religionem sive statum publicum feriunt et perstringunt, praecavendam in regnum hoc inductionem et distractionem cum promotioni rei literariae etiam in regno hoc multum obsesset, si in finitimis tricesimarum stationibus indiscriminatim omnes libri, qui aliunde advehuntur et in Hungariam induci desiderantur, sequestrentur, ad viciniorem iurisdictionatum magistratum et censores ut supra constitutos, antequam in regno hoc distrahi admittantur, pro revisione ac censura invientur; hinc clementer decrevit sua m. s. officinas librarias et bibliopolas, quoad alibi impressorum librorum in regno hoc distractionem ita circumscribendos esse, ut hi eiusmodi librorum catalogum seu genuinam descriptionem tituli vel rubricae cum designatione loci et anni impressionis ante eorum distractionem praevis modo constitutis in tali loco librorum revisoribus exhibere, imo si isti unum vel aliud exemplar illorum

habere desideraverint, illud quoque iisdem consignare ac cum reliquorum exemplarium distractione ab eorundem approbatione praestolari debeant; quam benignam in praemissis interventam suae m. s. resolutionem et dispositionem regium hocce consilium civitati huic pro directione sui debitaque singulae positionis observantia et effectuatorum ocyori effectuazione, superindeque danda genuina informatione sua hisce benevole intimandam esse duximus. Datum et consilio regio locumtenentiali, Posonii die nona mensis Junii, anno Millesimo septingentesimo trigesimo.

Eorundem celebrato benevoli:

comes Joannes Pálffy, m. p. Adamus baro de Mesko, m. p.
Georgius Fabiánkovich.

Kívül: Prudentibus ac circumspectis N. N. iudici primario, consuli caeterisque senatoribus ac iuratis civibus, toti denique communitati liberae regiaeque civitatis Cassoviensis nobis honorandis.

Buda.

Cassoviae.

Ex offo.

Civitati Cassoviensi.

(Kassa város levéltárában 15,899. sz. a.)

Közli: IFJ. KEMÉNY LAJOS.

MUSZTAFÁ BUDAI BASA ÁLMA, S A NAGY LÓPOR-ROBBANÁS.

— Szamosközy István történeti feljegyzése. —

1573. Mustafa basa Budában. Ez idejében két fejű bialbornyú lőtt volt, kit mikor az basának vittek volna, az basa csudálván, megnyúzatta az fejét, és az udvara kapujába szegeztette. Másnap az basa háza meggyúlván, sok kárt vallott volt marhájában. Továbbá az bialbornyú kettős feje felől sok jövendő-mondókat hivattott volt be. Látott volt ilyen álmot is az basa, hogy hát az Duna vize mind elmosta az Buda várát, és szent Gellérd hegyit is. Az álm-magyarázók és jövendőlk azt mondták az basának, hogy az vár romlását jelenté az víz; de miképpen romlana, ők nem tudnák, hanem csak az Isten, hanemha az keresztyének júnének reá, etc. Az bial-fű felől azt mondták, hogy gondot viselne az basa magára, mert az basa nagy gyalázattal kiesnék az basaságból. Ezért az basa igen haraguván, igen szidogatta az jövendőmondókat.

Buda várának szép palotái vadnak Gellérd hegye felől, mely délre vadnak, oda vagyon szép folyosója, szent István temploma és palotája is délre vadnak; napenyízetre Sigmondnak szép palotái, mind piros és fejer márván-küből. Három kapuja az várnak, mindenik mellett mély árkok vadnak, teteiben az királyok vadakot tartottak; középső kapu mellett csonka tornyot raktak. Igen erős vízvára vala, felső várból az Dunára nyúlt alá; nagy bástyái egybe szolgálnak.

1578. szinte pünköszt napján, esztendővel azután, hogy az jövendőlők az álmokat megmagyarázták volna, nagy szárazság tarta abban az hóban. Nappal három óraker nagy setét felhő kezd lenni, tarta mind napestig, azután erős dörgés, csattogás, villámás. Vala egy torony az várba Sigmond palotája mellett, kinek czímer-torony volt neve. Számtalan sok porral volt rakva. Ez tornyot éfélkor megütötte az menykű. Nagy fényességgel jött az kű alá, mint egy lámpás; ez tornyot és az mellette való palotákat mind elhánta vala. Az szent István tornya és palotája, és temploma, és az csonka-torony megmaradtanak. Igen sok keresztyén rab volt az csonka-toronyban, ötszázig való, harmincnyéget vesztett az kű benne, kik az torony tetein aláhullottak. Az csonka-torony körül való őríző törökök mind elvesztek szörnyűképpen. Sűrű házak voltak csonka-torony körül, melyben jancsárok és lakos-törökök voltak, ezek mind oda vesztek. Török emingek, sidók az tarka-toronyban fogva tartattanak, ellenben török barátok voltanak, mint oda vesztenek. Temérdek sok hadi szerszámok vesztenek, némelyeket az Dunába hánt, némeleket széllal döntött. Az vízvár is törökkel, marhákkal teljes volt, azokat is mind elhánta, vesztette. Felső várban egy mecsit volt, Lajos palotájából csinálták volt az törökök, oda estve hetven pap ment volt, kik az megholt basa lelkéjért miséztenek; ezek is mind ott vesztek, az Dunába széllal és ide s tova hánta őket. Az Dunán való hidat is nagy helyen általszakasztotta volt. Királyok rejtek-háza föld alatt vala, ott az császár kéncsét tartották, mind oda veszett az is. Az város kapui mindenütt megnyílt volt, házaknak ajtai azonképpen, lakatok, záruk megnyíltanak. Az Rákosnak egy mélföl az meszsze, fél mélyföldig az török szerszámait, és egyéb afféle marhákot elhánt az por Rákosra. Reggel, az nap hogy feltámadt volna, szerin-szerte széllal az hegyen az nagy füst vala, egyik az másikat nem látja vala. Az törökök széllal futottak reggel sírva-jajgatva, ki anyját, ki fiát, ki atyját kereste; az török azt mondja, hogy csak fizetett nép tizenkét száz veszett akkor. Basa háza az Duna mellett vala, onnat várban sírván megyen vala, azután sok ideig házából ki nem jött, gyászfekete ruhát csináltatott, és azzal siratta Buda veszését. Az pesti keresztyén papra igen haragudt, hogy ily hír volt, hogy az pesti pap ez veszedelmet jól tudta, és az végvárakba is az magyaroknak megírta volna, hogy ez következik Budára. Előhívatta az papot, szidalmazta, és az fejére pökött egynéhánszor. Ezelőtt nem régen az basa fű papja keresztyén hütre tért volt, és az basának szemtül-szembe megmondta, hogy hamis hütöt valának; ez okáért megégették volt.

Egy ősz énekből írtam ezeket.

A lap legalján: Bolond, az ki álmát valónak véli.

*

Jegyzet. Erédeti, mindvégig Szamosközy sajátkezű írása, megsárgult félvnyyi lapon, mindkét oldala beírva, a bécsi cs. és kir. államlevéltár Filiale-osztálya 270. számú *Kollár* Ferencz Ádám-féle másolati kötetben hevert szabadon. Az érdekes irat jobb oldali felső csücskére levéltári hivatalnoki kéz írónnal ezt jegyezte: ad Mss. 12/113 pag. 75, a mi a Kollár számozására utal, s jelenleg a 255. számú kötetnek felel meg, mely Szamosközy »*Rerum Hungaricarum*« című latin munkájának (az Akadémia kiadásában megjelent) példánya. Ez a magyar feljegyzés még tartalmánál fogva sem tartozik ugyan az idézett laphoz, de az utalás mutatja, hogy már az illető is felismerte benne Szamosközy töredékét, s ezért biztosabb megőrzés végett, ajánlatomra a fenti számú Szamosközy-codex végéhez ragasztották, melylyel együtt került bizonyára Kollár birtokába.

Közli: VERESS ENDRE.

ADATOK CSEREY MIHÁLY MŰKÖDÉSÉHEZ.

I.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, haereditaria Princeps Transylvaniae, suorum fidelium subditorum mater, tutrix clementissima omnium benignissima!

Quanta et qualia servitia tam in bellicis expeditionibus, quam politicis a sexaginta ferme annis tribus augustissimis imperatoribus, Vestrae Majestatis Sacratissimae avo, fratri et genitori fideliter praestiterim, et sub longi temporis revolutione cum amissione omnium meorum bonorum, multa millia florenorum adaequantium, desolatione meorum possessionum in fidelitate caesarea constanter permanserim, duramque apud rebelles captivitatem pro fidelitate contestata sustinuerim, sub decursu decem annorum in civitatem Coronensem cum mea familia recipiendo, tantas expensas pro mea meorumque intertentione facere debuerim, ex acclusis magnorum quondam caesareorum in Transylvania commendantium generalium, et colonellorum fide dignis et omni exceptione majoribus attestationibus (quarum copiam sub fide mea christiana sub litera A. humillime accludo) Vestra Majestas Sacratissima clementissime perspicere dignabitur.

Ego tota vita mea pro conservata fidelitate et pro eadem perpepissis damnificationibus, pro tantis expensis, pro tolerata captivitate barbarica, pro tot fidelibus servitiis nullam prorsus consolationem vel remunerationem obtinui.

Cum autem in vacantia officii secretariatus penes Regium Gubernium Transylvanicum a memorato excelso Regio Gubernio meus unicus filius Georgius Cserei de Nagy-Ajta per votisationem pro secretario gubernialicum aliis candidatus fuit et candidatio pro confirmatione in praesentiam Sacratissimae Majestatis Vestrae humillime transmissa est:

Ad pedes Vestrae Majestatis Sacratissimae humilibus precibus: devolutus oro suppliciter Majestatem Vestram, dignetur

intuitu meorum fidelium servitorum, et conservatae illibatae meae fidelitatis Augustissimae Domui Austriacae officium secretariatus meo filio, pio et devoto, ad publica servitia capaci Georgio Cserei seniori clementissime conferre; cum ipsemet deus ter optimus maximus sui cultorum pietatem in seris etiam nepotibus ad mille usque generationes remunerari dignare solet, ita etiam Vestra Majestas vicem Dei in mundana directione gerens in promotione mei unici filii meam fidelitatem et pro fidelitate perpassas damnificationes benignissime remunerare dignabitur, ut saltem cum aliquali mundana consolatione post tantas et continuas vicissitudines in mea ultima senectute in sepulcrum possim descendere.

Pro hac gratia Vestrae Majestatis Sacratissimae meus filius meo exemplo edocetur vitam, sanguinem et quicquid habet pro servitio Vestrae Majestatis, ubi occasio et necessitas postulaverit, profundere.

Ego autem cum ob decrepitam et debilitatam aetatem amplius, uti hactenus feci, servire nequeo, hoc unum, quod possum, apud deum sanctissimum Vestrae Majestati Sacratissimae gloriosum, diuturnum et foelicissimum imperium implorato et maneo cum profunda homagiali devotione. Vestrae Majestatis Sacratissimae humillimus, perpetuusque fidelis servus et subditus Michael Cserei senior de Nagy-Ajta, aetatis suae annorum 82. m. pr.

II.

Cserei Mihály alázatosan instál az úrnak méltóságos gróf Teleki Pál úrnak, méltóztassék alázatos instantiáját maga ágense által a felséges udvarban promoveáltatni, mely is ez:

A török és német között való hadakozásnak idejében Marosjárai Baranyai Gergely uram felmenvén Bécsbe, obtineálta volt maga számára Tordavármegyének felső járásában levő fiscalis falut Alsó-Köhért in et pro flor. Rhen. 1,000, vita sua comite irredemptibiliter, ab haeredibus vero redemptibiliter; mely faluban magát statuáltatván birta életéig, holta után a fia Baranyai Mihály úr azon fiscalis falut transferálta erga depositionem praefatae pecuniae néhai méltóságos gróf úrnak Apor István uram ő nagyságának. Ő nagysága a jószágot elfoglaltatván, pacifice birta életéig, és mikor a maga testamentumát a felséges udvarral confirmáltatta, azt is inseráltatta, hogy valamennyi fiscalis jószágokat acquirált életiben, mindazokat a haeresseinek usque ad primam planam irredemptibiliter legálhassa, a mint hogy legálta is. Az úr holta után megosztózván a haeresek maguk között, ugymint az asszony gróf Farkas Susanna asszony, Apor Péter, Farkas és Lázár uraimék, ő kegyelmek egyenlő akaratból mint adták és conferálták nekem azon Alsó-Köhér nevű falut, kegyelmed az accludált allationális levélből megláthatja, a mint hogy már öt

esztendőtlől fogva elfoglaltatván, absque omni contradictione pacifice bírom, most is actu manutenealom. Méltóságos uram, méltóztassék concipialtatni egy memorialét a császárnak miklósvárszéki nagy-ajtai Cserei Mihály neve alatt, hogy ő felsége azon Alsó-Köhér nevű fiscalis falura adjon nekem nova donatiót, ha különben nem, bár csak magam és feleségem Kun Ilona életünkig irredemptibiliter, ad haeredes autem et posteritates utriusque sexus redemptibiliter; és mivel most én ezer forint inscriptióban bírom ezen jószágot, bár csak ő felsége még ezer forinttal augeáltassa az inscriptiót, hogy két ezer forintban legyen inscribálva; melyre is ez a ratióm: Tizenhárom esztendeig az erdélyi thesaurariatuson secretarius levén, pro anno 1703. egész fizetésem restantiában van in cassa fiscali, melyről maga az úr, mostani procancellarius Kászoni János úr, akkor pedig generalis perceptor proventuum fiscalium bona fide attestálhat, fizetésem pedig volt esztendőre az udvartól resolváltatva flor. Rhen. 400, buza cub. 77, zab cub. 60, salis lapid. 700, melyet is mivel tudom az ő felsége erdélyi cassájának szűk volta miatt készpénzzel meg nem fizetnek, azért kívánom, hogy az alsó-köhéri jószágra superinscribáltassék.

Ha meritumot kell forgatni, én a revolutió előtt 13 esztendeig fideliter szolgáltam a császárnak, — a revolutióban hűségemre megtartottam minden külső-belső javaimnak — jó lélekkel írom — tizenötezer forintot adaequaló kárával, eversiójával; — Görgényben másfél esztendeig, Brassóban hét esztendeig s három hónapig éppen a pacificatio idejéig minden cselédimmal Brassóban elfelejtetlen költséggel a császár hűsége mellett laktam. Sőt ugyan a revolutióban Csíkba rendeltetvén inspectornak, az ő felsége szolgálatja mellett éjszaka a kuruczok elfogtanak, minden javaimból kifosztottanak, keserves kínokkal rabságban tartottanak, még is hűségemet a császárhoz megtartottam, de semmi consolatióm nem volt, bárcsak a legyen pro contentu, benn megírt instantiám boldoguljon. Mindezekről maga méltóságos general marschal Rabutin ő excellentiája, ki akkor Erdélyben benn volt, attestálhat, s úgy maga az úr Kászoni János uram is tudja.

Méltóságodat az Istenért kérem mint régi jó uramat, méltóztassék instantiámat promóveáltatni, és az erdélyi cancellarián expediáltatni mind a donatiót, mind a statutorium mandatumot, mely statutoriumban Torda vármegye felsőjárásbeli tiszteket kell pro statutoribus inseráltatni; és mivel most házamtól messze levén pénzt nem adhatok, kérem az urat alázatosan mind az ágensnek fáradságáért, mind a cancelláriának pro expeditionibus a taxát megfizetni s az expeditiót magával lehozni méltóztassék. Assecurálo az urat sub bona fide christiana, egy pénzig az urat contentálo, sőt afféle tisztességes discretióval az úr gratiáját remunerálo. Mindörökké a méltóságos Teleki háznak igaz szolgálja

voltam, kivált az úrnak még gyermekségében is; méltóztasson most az úr is maga méltóságos emlékezetiért nekem patrocínálni.

Én irtam az úrnak Szentkereszti úrnak, az úrnak Kászoni János úrnak, az úrnak Kleinburg úrnak, méltóztassék az úr leveleimet megadni és szóval is recommendálni.

És mivel az elmúlt candidatiók alkalmatosságával az én jó uram idvezült Teleki László uram innen kimenvén, a sok privatumra való vigyázás miatt az én characteremhez illendő candidatiókból kihagyattam: ha oly alkalmatosságát látja az úr, méltóztassék pro secretario Gubernii Transylvanici engemet recommendálni. Mindazáltal ha ez elmúlik is, csak a jószág iránt való expeditióban az úr mutassa gratiáját, bene contentus leszek vele.

Kérem azon is az urat alázatosan, méltóztassék én számomra négy könyvet vásároltatni, sub parola honesta azokat is, amint az úr megveszi, bizony megadom. A könyvek ezek: Liber Hugonis Grotii: »De Jure Belli et Pacis.« Liber Samuelis Puffendorf: »De Jure Naturae et Gentium.« Joannis Barclaeii Argenis. Joannis Adami Veber: »Discursus Curiosus et Fructuosus«. Humillimus servus Michael Cserei de Nagy-Ajta.

Közli: FÖLDVÁRY LÁSZLÓ.

SZILÁGYI MÁRTON SÁROSPATAKI TANÁR LEVELE HOLLMANN SÁMUEL KERESZTÉLY GÖTTINGAI EGYE- TEMI TANÁRHOZ.

Celeberrimo ac doctissimo viro domino Sam. Christ. Hollmanno, Philos. prof. Publ. ord. S. P. D. Martinus Szilágyi.

E literis tuis, Vir Clarissime, quas proxime accepi, intellexi dolenter, bibliopolam Göttingensem mei causa sollicitum nimis anxiumque, Tibi vero perquam molestum esse. Cur autem nec literae meae hactenus a bibliopola visae sint, nec solutio intercesserit, quum id mysterii nihil habeat, dicam paucis. Literas bibliopolae Göttingensis ego quidem jam ante duos et quod excurrit menses percepi, at (ut jam ex Te intelligo) per dominum Graeffer mihi transmissas, hoc enim quum me latuerit, novas omnino mihi expectandas a domino Graeffer arbitrabar, cum ita disserte (ut probe meminisse potes, vel si id Tibi excidit, e literis meis antehac missis videre) inter nos cautum sit, ut simulac exemplaria Viennam appellerent, rogaret bibliopola Göttingensis dominum Graeffer, ut hic rem illam mihi quantocius significaret. Ac literas ego Graefferi nullas vidi, nec Vandenkreckianas mihi per eum transmissas esse scivi; unde haud vana me tenuit sollicitudo, Viennam nondum advenisse exemplaria ista. In his igitur circumstantiis fuit ista res, quum nuper amicus quidam a nobis ad exterarum oras abiturus significasset mihi se Viennam iturum, curaturumque libenter, si

quae sibi negotia ibidem expedienda committerem. Hunc itaque rogavi, vellet meo nomine dominum Graeffer adire, ex eoque sciscitari, an non aliquid Göttinga in meos usus eidem transmissum sit? Amicus hic ante duas hebdomades dedit literas ad me, significavitque exemplaria jam adesse, cui ego continuo rescripsi, ut illa confestim ad nos transmitteret, dominoque Graeffer erga apocham 300 florenos Rhenenses persolveret; nec dubito, solutionem hanc jam ante octiduum Graeffero factam esse, et si dominus Graeffer aequè accuratus sit, bibliopolum Göttingensem pecuniam istam propediem accepturum. Id jam unice Te Vir Clarissime rogatum volo, ut si reliqua illa Physices exemplaria Viennae nondum adessent, transmissionem eorum curare velis. Magnas Tibi insuper gratias ago pro illis, quae in meos proprios usus exemplaribus istis adjecisti, faciam Te illico certiolem, simulac omnia recepero, et certe dudum jam huic officio satisfacissem, nisi ista rerum facies, quam hic descripsi, me in incertitudine detinisset. Errorem itaque hunc sibi unice adscribendum excuset bibliopola Vester, de sinceritate autem nostra non est, quod ulterius ambigat. Jam Vale vir Clar. meoque nomine Clarissimum Beckmannum plurima salute imperti. S. Patakini d. 15. Junii 1777.

Kívül: Monsieur Monsieur Samuel Hollmann, de la société royale de Londres, professeur en philosophie à l'université de Göttingue. — à Göttingue, en Hannovre. Via: Vienne, Pragae, Leipsic — de S.-Patak.

(Eredeti je a m. n. múzeum levéltárában.)

Közli: DR. DÉZSI L.

HELY-, NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

- Abafáy Péter 730.
Abaujvármegye 710. 712.
Abstemius (=Bornemisza) Pál
erdélyi püspök 158.
Aczél Tamás 493.
Adorján Tamás 492.
Ágoston István 372.
Akai Pál 241.
Alaghy Menyhért gróf 480.
Alaghy István 457.
Albani 653.
Albert Miklós kolosmegyei fő-
ispán 491.
Albini Barabás 62.
Aldobrandino 585.
Algyógy 46. 52. 54. 56. 60.
Almamelléki Leontius 511.
Almási Imre zalatnai prediká-
tor 54.
Almási Mihály 80. 84.
Alsó-Gécze 66.
Alsó-Idecs 60.
Alsó-Szakáli Endre 513.
Alvinczi István inspector 52.
Alvinczi Péter 57. 58. 59. 62.
113. 460. 464.
Ambrus Anna 562.
Anarcsy Györgyné 457.
András erdélyi püspök 490.
András erdélyi vajda 488.
Andrássy Péter br. 395. 398.
Andreánsky Péter 241.
Andreae Gallus 175.
Andreas János 201.
Andreis Ferencz 159.
Anna hercegnő 737.
Antal kassai magyar prediká-
tor 169.
Antal kolosmegyei apát 491.
Antalfi János erdélyi püspök 490.
Apafalu 74.
Apafi István 48.
Apafi Mihály I. 45—62. 338.
488. 567.
Apafi Mihály II. 421.
Apor István gróf 430.
Apor József 494.
Apor Péter 734.
Árva vára 211.
Aszalay István 69.
Baan Gáspár 241.
Bábony 455.
Baczorsik Mátyás 269.
Bachkai Miklós erdélyi püspök
490.
Bád János 492.
Bagamér liptai főispán 506.
Bagaméri András 562.
Bagoni Miske Márton 724.
Bajuócz 14.
Bajorország 37.
Bakcsi Ferencz 493.
Bakis Gábor 338.
Baksainé 237.
Bakyz Margit 144.

- Balai György 489.
 Balassa Bálint 171.
 Balassa Imre 488.
 Balassa Menyhért 96.
 Balázsfalva 45. 53. 55. 57. 58.
 59. 212.
 Ballingh János 482.
 Balogh Ádám, Béri 389.
 Balogh Máté 212.
 Bánfi Dénes 59. 494.
 Bánfi György 212.
 Bánfi Zsigmond 77.
 Barabás Péter 60. 61.
 Barakonyi Klára 712.
 Baranyai Gergely 742.
 Baranyai István 422. 429. 434.
 Barcsai Ákos 212. 229. 261.
 265. 267. 268. 274.
 Barcsai András 254.
 Bárczay János 562.
 Barkóczy István 568. 572. 696.
 Barkóczy Sándor 701.
 Barlabási Lénárd, Héderfáji
 489.
 Bártfa 393. 752.
 Basilius István 123.
 Básta György 488.
 Batai György 419. 421.
 Báthori Gábor 488.
 Báthori István 488.
 Báthori Kristóf 488.
 Báthori Zsigmond 488.
 Báthori Zsófia 126. 359. 697.
 707.
 Batta Zsigmond 19.
 Battyán Ádám gróf 536.
 Batthyány Ferencz gr. 154.
 Batthyány Ignác 494.
 Bay Zsigmond 119.
 Bebek Detre 513.
 Bebek György 160. 510. 513.
 Bebek Imre erdélyi vajda 488.
 Bebek István 509. 510.
 Bécs 20. 24. 26. 31. 33. 37. 42.
 Bécs-Ujhely 35. 415.
- Becsei György 370. — Mihály
 370.
 Beczkó 172. 173. 219. 223.
 Beeghy Ferencz 145.
 Beeghy Kelemen 145.
 Béli Gergely 493.
 Béldi Pál 60.
 Belgrád 41. 43.
 Belényesi István udvarbiró 48.
 49. 50. 51. 52.
 Belényesi Mihály 46.
 Bellusy Ilona 566.
 Bencsik Mihály 190.
 Bene falu 445.
 Benge András 563.
 Bercsényi Miklós gróf 4. 5. 10.
 12. 13. 16. 17. 18. 20. 386.
 575. 576.
 Berényi Ferencz br. 1. 8. 16. 17.
 Berényi György 392. 394.
 Berényi Péter br. 1. 13.
 Berethalom 76.
 Bergh Tóbiás 206. 210.
 Berzetei Gergely 492.
 Berzeti István 47.
 Berzeviczi János 249. 250.
 Bessenyei Mihály 46.
 Besztercze 47. 694.
 Besztercei János 432.
 Bessenyő András, Marcellfalvi
 512.
 Bessenyő Bálint 513.
 Besenyő Gergely 508.
 Bessenyő Tamás 518.
 Bethlen Domokos, Ósi 489.
 Bethlen Elek 489.
 Bethlen Ferenczné, Bánfi Zsu-
 zsánna 494.
 Bethlen Gábor 113—120. 189.
 467. 488.
 Bethlen Gergely 46.
 Bethlen István gróf 77—79.
 193. 229.
 Bethlen János 49.
 Bethlen József 494.

- Bethlen Miklós 60. 708. 710.
 Bethlen Sándor 494.
 Bethlendi István 720.
 Bezegh Imre 6. 7. 8. 9. 11.
 12. 13. 14. 19. 20.
 Bezek Zsigmond 6.
 Bidi György 145. 155.
 Bidi Mihály 144.
 Biró Dániel 494.
 Birtt Illyés 493.
 Biskopicz falu 11. 15. 19. 20.
 Bitó József 374. 380. 381.
 Bizzar Jakab 404.
 Blotius Hugó 578. 579.
 Bobrócz falu 506.
 Bocsi Imre 728.
 Bocskai István 568.
 Bocskai Péter 524. 525.
 Boda György 372.
 Boda János, Szentmártoni 123.
 Boda Katalin, Kistárkányi 457.
 Bodó Gergely 489.
 Bodoni György 59.
 Boér István provisor 46. 47. 48.
 Boér János 59.
 Bogár László 730.
 Bogáti Pál 60.
 Bohus Dániel 357.
 Boldogfalva 510.
 Boldvai Márton 50.
 Bolles Pál 513.
 Bolgár László 723.
 Bónis Ferencz 124.
 Bónis György 710.
 Bónis Zsigmond 562. 563.
 Bonvisi bibornok 27.
 Bonyhai István gyulafehérvári
 számtartó 46. 50.
 Bonyhai János 49. 50. 58.
 Bora Péter 493.
 Borbála királyné 515. 516.
 Borbély István 45.
 Borbély Sámuel 123.
 Bordás Gáspár 574. 575.
 Bori 336—7.
- Bornemissza Anna fejedelemné
 45—62.
 Bornemisza Foemia 745.
 Bornemisza Kata 71. 72. 77.
 79. 444. 445. 447. 453. 455.
 456. 691.
 Bornemisza Máté 457.
 Bornemisza Pál 574.
 Boros-Bocsárd 58.
 Boroszló 8.
 Borsai István 46.
 Borsai János 492.
 Bossiljevo 405. 406,
 Bosnyák András 145.
 Bosnyák Kata 448.
 Bosnyák Tamás 69.
 Bossány János, kurucz ezredes 4.
 Bossány Lőrincz 4.
 Bosznia 42.
 Bot András 260.
 Bottyán János tábornok 14.
 Böszörményi István 53.
 Brachfeld Pál 588.
 Brandenburg 37. 458.
 Brandenburgi Katalin 458—482.
 Brassai codex 121—5.
 Brassai Töcséres János 49.
 Breuner Gr. tábornok 18.
 Brotuna 60.
 Buda 42.
 Buda András 729.
 Budaeus Dávid 203.
 Bulcesd 60.
 Bulgária 42.
 Buticsháza 60.
 Buzás Tamás 61.
 Büdy Foemia 742. 743.
 Büdy Frosima 742. 743.
 Büdy János 742.
 Büdy Mihály 740. 742.
 Bülkisser Jakab 731.
- Calvinus János 122.
 Caraffa Antal tábornok 25—44.
 Caprara gróf 39. 40. 41.

- Castell-Porpetto 401.
 Chany Bernát 145.
 Chinderi György 396.
 Choronk Benedek 733. 734.
 Chotessowi Tamás 517.
 Cillei Ulrik 517.
 Cornelius ab Haga 463.
 Crausz Kelemen 162.
 Csák Lőrincz 489. 730.
 Csáky Imre gr. kalocsai érsek
 389. 393. 394. 399. 400.
 650. 656. 657. 658. 659. 660.
 676. 677. 683. 685. 687. 688.
 Csáky István gróf 30. 34. 36.
 38. 437. 444. 445. 457. 466/
 476. 712.
 Csáky Krisztina grófnő 389.
 Csáky László gr. 60.
 Csáky László gr. 445. 455—6.
 690. 691.
 Csáki Miklós gr. 736.
 Csáki Miklós vajda 515.
 Csáky Zsigmond gróf 391. 576.
 712.
 Csáni Mihály 491.
 Carnató 449
 Császár Kristóf 738. 739.
 Császár Miklós 138. 139. 144.
 738. 745.
 Császár Orsik 738. 739.
 Csebes Máté 565.
 Cseffei László 60.
 Cseh Mihály 734.
 Csekelaka 53.
 Csemethe Pál 734.
 Csemniczky Miklós 241. 268.
 Csenádi Péter 432.
 Csenger 436.
 Csengeri Ephraim 420.
 Cserei Farkas harminczados 48.
 49. 50. 51. ~~738.~~
 Cserei György ~~736.~~ ~~737.~~ 744
 Cserei Mihály 743. 744. 746.
 Csernei Pál 702.
 Cséry József 580.
- Csibere Mátyás 372.
 Csicsói György 62.
 Csókási Kata 60.
 Csongan 60.
 Csonka Klára 494.
 Csontházi Simon 719.
 Csoron János 738.
 Csupor Miklós, Monoszlai 522.
 Csuthy Benedek 273. 306. 314.
 354.
 Csügedi György provisor 46. 54.
 56. 58.
 Cusbisterezei János 511.
 Czapek János 517.
 Cseczei Dorkó 561.
 Czeglédi István 123. 124.
 Czeglédi Jeremiás 574. 575.
 Czeifer István 698.
 Czelna 57. 58.
 Czézár András 455.
 Czobor Imre 447. 448. 449. 452.
 Czobor Márton 69.
 Czobor Mihály 65.
 Czynny Bernát 159.
- D**adai István 494.
 Dajka István 330.
 Dán Péter 725.
 Dániel Imre 494.
 Daróczi István 77.
 Datzó Tamás 98.
 Daróthy Lukács 175.
 Debreczeni Ferencz 571.
 Debreczeni Mihály 430.
 Debreczeni ref. collegium 50.
 Dedinsky Jakab 241.
 Deblinger Baltazár Simón 465.
 Demeter országbiró 506.
 Demeter Márton 493.
 Demján István 7.
 Demiánfia Miklós 506.
 De Montibus Ferencz 404. 405.
 Dénes erdélyi vajda 488.
 Dengelegi Pongrácz 488. 489.

- Dengelegi Zsigmond 492.
 De Pace báró 40.
 Déri János deák 48.
 Dersfy István 161. 169.
 Dessyth Miklós 152. 156.
 Déva 52.
 Dévai Péter 186. 85—100.
 Dézs 76.
 Dienes Dániel 370.
 Dienessy Jánosné 492.
 Dietrichstein Ferdinánd herczeg
 25—44.
 Diódi Gergely 502. — Mihály
 502.
 Diósy Gáspár 60. 61.
 Dióssy Kristóf 565.
 Diósi Miklós 565.
 Divini Pál 429. 430. 433.
 Dluholuczki Mihály 241.
 Dobai András 239. 258. 359.
 Dobai István 274.
 Dobai Tamás 492.
 Dobó István erdélyi vajda 488.
 Dobokai Ferencz 491.
 Dobokai János 734.
 Dobrakuchai János 525.
 Dobrakuchyai Pál 510.
 Dobray Bálint szőlősi lelkész 69.
 Dombrádi János 494.
 Dominici Péter 175.
 Domokos erdélyi püspök 490.
 Domokos erdélyi vicevajda 489.
 Domokos Kázmér apostoli viká-
 rius 53.
 Domokos Tamás 60.
 Donát Mátyás 61.
 Doymus 401.
 Drágfi Bertalan 488.
 Draskóczy György 241.
 Draskovics György pécsi püspök
 154. 158.
 Dreyling Henrik 470.
 Drugeth Miklós 509.
 Dubniczky András 1. 4. 9. 16.
 Dvornik Miklós 304.
 Dzunicovich György 232.
 Dzunicovich János 232.
 Ebesfalva 47. 50. 59. 61. 62.
 Ecsed 126.
 Egervári László 526.
 Egervár 9.
 Egresdi Boldizsár 322. 325. 332.
 Egyházas-Málé 511.
 Einsiedel Henrik 588.
 Eizingh Ulrich 157.
 Elekes Benedek 491.
 Engelbert friauli örgróf 401.
 Enyedi István 421.
 Eperjes 27. 28. 29. 708.
 Ercsy Gáspár 699.
 Erdélyi István 489.
 Erdélyi Miklós szolnokmegyei
 főispán 491.
 Erdődy Ádám nyitrai püspök
 391. 394. 396.
 Erdődy Gábor gr. 397.
 Erdődy Gáborné 264.
 Erdődy György 247. 291. 304.
 390. 397. 398.
 Erdődy György gróf neje 30. 37.
 Erdődy Judit 561.
 Erdődy Sándor vasi főispán 385
 —400.
 Erdődy Tamás 595.
 Erdewheggy Bálint 145. 146.
 155.
 Ernő főhg. 584.
 Ernuszth János 525.
 Ernust Zsigmond 524. 525.
 Erős Gábor 563.
 Erős Mihály 62.
 Érsek-Ujvár 42.
 Érsekujvári György 52.
 Esztergom 41. 42. 175.
 Eszterházy Ferencz gr. 173.
 373. 391.
 Eszterházy Gáspár 576.
 Eszterházy Imre 389.
 Eszterházy Mária 707.

- Eszterházy Mihály gróf 393.
 Eszterházy Miklós nádor 69.
 Esterházy Pál hg 713.
 Eugenius pápa 490.
- F**
- Fábíán István 60. 61.
 Fábíán János provisor 45. 47.
 48. 49. 53. 55. 62.
 Fábrius János 241.
 Faigel Zsigmond 241. 295.
 Fancsikai Ferencz 455.
 Fancsikai Zsigmond 444. 445.
 Farkas Antal, Farkasdi 517.
 Farkas György 517.
 Farkas László 694.
 Farkas Márton 85—100.
 Farkas Tamás 241. 248. 275.
 287. 288. 292. 295. 308. 320.
 Farkas Zsuzsánna gr. 744.
 Farki Imre 526.
 Fáy László 318.
 Fehérmegye 61.
 Fejérpataki Dániel 241.
 Fejérpataki János 241.
 Fejérpataki Kristóf 45. 56.
 Fejérpataki Pál lipthai szolgál-
 biró 294.
 Fekete-Ardó 77. 79. 81. 454.
 Fekete Bálint 367.
 Fekete József 493.
 Fekete Miklós 367.
 Felső-Gércze 65.
 Felső-Szakáli Péter 512.
 Felvinczi Zsigmond 121.
 Ferdinánd I. m. király 737.
 Ferdinánd III. 574.
 Felvinczi Sándor 559. 560. 563.
 Fényi András 60.
 Festetich Pál soproni alispán
 389.
 Fiát, János gr. nádori ítélőmes-
 ter 389. 392.
 Fiátfalvi György 122.
 Fischa 43.
- Fogaras** 46. 48. 51. 53. 56. 57.
 58. 60. 71.
 Fogarasy Antal 494.
 Folti Ferencz 54.
 Forgács Ádám 214.
 Forgách Ferencz váradi püs-
 pök 154.
 Forgách Kata 695. 701.
 Forgách Simon gróf 6.
 Forgách Zsigmond 596.
 Fornószegi András 566.
 Fornószegi Flórián 566.
 Fornószegi Márton 566.
 Forró Ádám 493.
 Fosztó István, Uzoni 122.
 Fosztó Tamás 58.
 Foulty Gyurk András 724.
 Frangepán Bertalan 403. 404.
 Frangepán Cornelio 416.
 Frangepán Ferencz 150. 403.
 407. 408. 409. 410. 412.
 415. 417.
 Frangepán Julia 413. 414. 416.
 417.
 Frangepán Miklós gróf 405.
 Frangepán Orfeus 403. 417.
 Frangepán Péter 406. 407. 408.
 409. 410. 413. 414.
 Frangepánok (Frangipane) 401
 —418.
 Fráter György 488.
 Freymont János 589.
 Fuló János 77.
 Fuló Miklós 561.
 Füleki Gergely 562.
 Fwzi Mihály 94.
 Fytke István, Szkárosi 512.
- G**
- Gablman Miklós cs. történetiró
 577—645.
 Gács 214.
 Gajdos Mihály 725.
 Gál Mihály 560. 562.
 Galambos János 372.

- Gálfalva 46. 62.
 Gálffy György 65.
 Galgócz 152.
 Garai Jób 521.
 Garázda Pál, Kereszturi 521.
 Gáspár Magdolna 492.
 Gassa Márton 167.
 Gávai Miklós 46. 54.
 Gávai Péter 60.
 Gaydos Gergely 167.
 Gejücz László 77. 79.
 Gelei István 460. 464.
 Geörghai Miklós 241. 253.
 Geréb János, Vingárti 519.
 Geréb Péter 488.
 Gerendi János 492.
 Gergely kassai német predikátor 168.
 Gerő László 732.
 Gesztrágyi Ábrahám 491.
 Gidófalvi Samu 62.
 Gilany György 171.
 Gilyén Imre 492.
 Gilyén János 51.
 Giskra János 520.
 Gílánai Illyés 241. 33. — János
 241. 322. 340. 344. 345.
 351.
 Gólya Sebestyén 175.
 Gombos András 373.
 Gombos István 560.
 Gombás Mihály szamosujvári
 provisor 45. 47.
 Gordovai László 513.
 Gottal Péter 135. 400.
 Gozthony Baltazar 145.
 Göbel András 170.
 Gönczi István 560.
 Görgei Éva 373.
 Görgei Ezékiel 239. 240. 241.
 Görgei Vilmos 252.
 Görgény 49.
 Görgény-Szent-Imre 45.
 Görgényi Péter 721.
 Götzai Frigyes 471.
 Graefer 746. 747.
 Grebius Tamás 235.
 Gregorianz Pál győri püspök
 154. 159.
 Grumbach ezredes 18.
 Gujenszky 211.
 Gulácsi Miklós 444. 445.
 Gurikovics Jeremiás 241.
 Gwthe Erasmus 154.
 Gyarmati István 60. 61.
 Gyerőfi György 56.
 Gyerőfi Györgyné 493.
 Gyerőfia László kolosmegyei fő-
 ispán 491.
 Gyóni Pál 560. 562. 563.
 Gyöngyös 311.
 György, erdélyi püspök 490.
 György Vilmos brandenburgi ör-
 gróf 471. 475.
 Gyulafehérvár 45—62.
 Gyulaffy Mária 193.
 Gyulafi László 62.
 Gyulafi Váradi Jónás 571.
 Gyulai Ferencz 711. 712.
 Gyürky Ferencz 576.
Hadadi András 493.
 Hager Zsigmond 591.
 Hagymás Miklós, Berekszói 489.
 Haister generalis 12. 397.
 Hajdu György 421. 422.
 Hajduvitézek 574.
 Haller István 466.
 Haller János 266.
 Halmágyi István 493.
 Halmi 67. 454. 457.
 Hamosdorf 57.
 Hany György 77. 79.
 Hardeck 582.
 Hartyáni Borbála 561.
 Havaselti László 492. 493.
 Haynald Lajos erdélyi püspök
 490.
 Hedri Benedek 254. 280. 323.

- Hegyes Péter 372.
 Heissler báró 35.
 Helling Mihály 492.
 Henckel Balázs 169.
 Henrik kolosmegyei apát 491.
 Hensel Jeromos 738.
 Heraklidesz Jakab 85—100.
 Herczegszőlősi János 62.
 Herepe 60.
 Herepei Márk 489.
 Hermani László, Grebeni 526.
 Hidi Borbála 713.
 Hillyai Mihály 562.
 Hoher 101.
 Hodkovich Bálint 404.
 Hodosi János 76.
 Hollmann Sámuel Keresztély ta-
   nár 759.
 Holló Imre 435.
 Holya György 493.
 Horhi György 372.
 Horvát Gergely, Stansith 580.
 Horvát Miklós 75.
 Horváth Boldisár 492.
 Horváth Ferencz 77—79.
 Horváth György, Palocsai 742.
 Horvát György 296. 298. 299.
 Horvát István 96.
 Horváth János 88. 91. 390.
   392. 747.
 Horváth Kozma 127.
 Horvát Márk 633.
 Horvát Mihály 77. 79.
 Horváth Pál 524.
 Horváthi Pálfia Gergely 500.
 Horváth Péter 526.
 Höchstätt 20.
 Hrabowsky Gáspár 172.
 Hrabsky János 251.
 Hrozenko 12. 18. 24.
 Huják István 132.
 Hunyadi János 488. 517. 518.
   520.
 Hurly 24.
 Huszár Ágnes 745.
 Huszár György 241.
 Huszár János 140. 144.
 Huszti Menyhért 492.
 Ibráni Mihály 574.
 Ibrányi Ádám 697.
 Ibrányi István 455.
 Igló (Neuendorf) 161.
 Ilburchi Went turóczi főispán
   514.
 Ilgó Ferencz 241.
 Ilosvai István 700.
 Ilosvai Péter 77. 79.
 Illye 233.
 Ilyei Dénes 515.
 Ilyei István 489.
 Ilyei László 57. 61. 62.
 Ilyés István 494.
 Illyésházi Gábor 241. 243. 244.
   251. 272. 276. 285. 288. 290.
   293. 295. 297. 304. 313. 317.
   335. 341. 342. 343. 353. 361.
 Illyésházy Gáspár 63.
 Illyésházy György 197. 241. 243.
   295. 310. 316. 343. 365.
 Illésházy Miklós gróf 1. 2. 10.
   392. 394.
 Impastari 402.
 Imre erdélyi vajda 488.
 Ináncsi Pál 562.
 Inczédi Péter 50.
 Ispán Ferencz 257.
 István erdélyi püspök 490.
 István erdélyi vajda 488.
 Istvánfi Miklós 144—159.
 Ivánkaháza 512.
 Izabella királyné 487.
Jabloncza 11.
 Jahodniki János 513.
 Jakcsy István, kusali 446.
 Jakusith Kata 575. 576.
 Jakusith Zsuzsánna 243.
 Jank 436.
 János erdélyi vicevajda 489.

- János Zsigmond 160. 488.
 Jánosi István 489.
 Jászberényi István 708. 710.
 Jenei Mihály 420. 564.
 Jezsuiták 22.
 Jó Briccius 491.
 Johannides Mihály 346—7.
 Jónás Péter 746.
 Jordán apát 502.
 Jósika Imre 493.
 Jörger gróf 32.
 Jurisics Miklós 633.
- Kajántó 499. 500. 501.
 Kállay Ferencz 447.
 Kállai György 692.
 Kállai Klára 455. 456. 690—1.
 693. 695.
 Kállai Miklós 691. 692. 694—5.
 696.
 Kállai Zsuzsánna 456. 695.
 Kalmár János 118.
 Kalyán Mihály 734.
 Kalyáni János 504. 718.
 Kámócsai Bálint 566.
 Kappel Ábrahám 16.
 Kapi Gábor 433.
 Kapi Györgyné 372.
 Kapnikbánya 47. 48.
 Kaproncza 511.
 Kapronczai István deák 145.
 Károly VI. császár 374.
 Károly Ádám 214. 219.
 Károly László 264.
 Károly Mihály 575.
 Károlyi József gr. 693.
 Károlyi Krisztina 705. 712. 713.
 Károlyi László 707.
 Károlyi Péter 122.
 Károlyi Zsuzsánna 705.
 Kartal János kanonok 493.
 Kassa 41. 113—120. 160—171.
 185. 187. 189. 191. 698.
 738.
- Kassai pap, Antal 738.
 Kassai ref. egyház 559—564.
 Kászoni János 745.
 Kató János 4 jh.
 Katona falu 47. 55. 56.
 Kávási Zsigmond 493.
 Kazenesd 60.
 Kecskeméthy Mihály 562.
 Keczei István 60.
 Keczer Ambrus 194. 206. 215.
 240.
 Keczer András 237. 240.
 Keczer Menyhárt 207. 202. 212.
 215. 219. 220. 240. 359.
 Kedei János kolosmegyei főispán 491.
 Kedves István 494.
 Keglevith Miklós 360.
 Kelemen XI., pápa 646. 653.
 678. 679.
 Kemény Anna 494.
 Kemény János 77. 79. 369.
 446. 447. 453. 709.
 Kemény Jánosné 48. 55.
 Kemény Mihály 732.
 Kemény Simon 694.
 Keményi János 256. 258. 260.
 273. 277.
 Kemmel Mihály 61.
 Kende Ferencz 697.
 Kende Gábor 570. 574. 703.
 Kende Mihály 708.
 Kendi Antal 489.
 Kendi Baládfi Tamás 527.
 Kendi Ferencz 488.
 Kenyeres Gergely szolgabíró 370.
 Keőszegy Gáspár 241.
 Kércsi János 574.
 Kerekes János 492.
 Keresztély Ágost szász herceg
 647. 653. 661. 663. 664.
 668. 670.
 Keresztúri András 562.
 Kereszturi Mihály 145.
 Kereszturi Tódor 47. 49.

- Keserű Mózes 494.
 Keserű Péter (*Álnév*) 103. 112.
 Késmárk 196. 213. 218. 225.
 235. 238.
 Késmárki Péter 515.
 Keszei János gyulafehérvári
 számtartó 47.
 Kidei Gergely 726. 728.
 Kincses Kelemen 491.
 Király Pál 57.
 Kinisi Pál 522. 527.
 Királyháza 712.
 Királyszei János 370.
 Kiss Imre jezsuita 697.
 Kis Kristóf 57.
 Kis Lőrincz 89. 96. 99.
 Kis Mátyás 61.
 Kispalugyai Miklós 518.
 Kis-Selyk 48.
 Kizel Mihály 241. — Sándor
 241.
 Klobusiczky 702.
 Klobusiczky Ferencz 31. 32. 34.
 390.
 Kmita János 493.
 Knesebeck 467. 473.
 Kocsis Lőrincz 371.
 Kock fia Welich 506.
 Koháry István 389. 394. 395.
 Kolozsvár 45. 60.
 Kollár Ferencz 743.
 Kolonics bibornok 30. 34. 36.
 37.
 Kolosmonostori konvent 483—
 504.
 Kolosvári Jakab 730.
 Kolosvári János 560.
 Kolosvári ev. ref. egyházköz-
 ség 419.
 Kolosvári Sámuel 374. 378. 381.
 382.
 Kolosvári statutum 180—4.
 Komárom v. m. 386.
 Komáromi János 435.
 Komjáti Péter 491.
 Komlósi János 46.
 Komocsói Péter 519.
 Komorowi Péter 519. 527. 528.
 Komorowski Péter 524.
 Koncz György 47.
 Koncza falu 61.
 Konczik Bálint 116.
 Konrád István 492.
 Konch Miklós 509. 721.
 Korda Zsuzsánna 493.
 Kornis György 67.
 Kórógyi Gáspár 522.
 Kornis Zsigmond 74. 476. 574.
 Koth Péter 524.
 Kospath János 461. 471. 475.
 476.
 Kossuthfalvi Bálint 523.
 Kosutházai Fülöp 513.
 Kosztolányi László 382. 566.
 Kosztolna falu 18.
 Kovács Balázs 492.
 Kovács József 320.
 Kovács Márton, Hali 210.
 Kovács Miklós erdélyi püspök
 490.
 Kovacsóczy János 492.
 Kovacsóczi Zsuzsánna 492.
 Kovászó falu 445.
 Kovich Fábrián György 754.
 Kozár Demeter 525.
 Köblös Péter 54. 55. 56.
 Kökényesd 455.
 Körmendi István 493.
 Körmöndi Péter 60.
 Kővár 713.
 Közép-Szolnok vármegye 713.
 Közép-Vácza 60.
 Krakkó 58. 216.
 Krakka Pál 61.
 Kraly Szaniszló 270.
 Kraszna vármegye 713.
 Kretym folyó 506.
 Kristóf János 45.
 Krumpach 18. 23.
 Kubinyi Ferencz 196. 268. 294.

- Kubinyi László 691—2.
 Kubinyi Péter 193.
 Kun Balázs 185. 187.
 Kun György 77. 79. 492.
 Kun Ilona 745.
 Kupás András 435.
 Kun Mária 562. 563.
 Kurtány József 433. 434.
 Kuti István 562.
 Küküllő 47.
 Kyswlachi Boldizsár 518.
 Kwrthös Máté 162—3.
- Lábathlani János 520.
 Laczky 87. 93.
 Laday István 67.
 Lakatos János 432.
 Lakatos Péter 130.
 Lánicz László 491.
 Lándorfehérvár 226.
 Láng János 704.
 Lankó Gergely 710.
 Lásné 138. 139. 147. 153. 156.
 157.
 Lapsánski János 262.
 László erdélyi vajda 488.
 László erdélyi vicevajda 489.
 László kolosmegyei főispán 491.
 Lázár Anna 492.
 Lázár István 56.
 Lázár Péter 492.
 Lázár Tamás 708.
 Lázár Tamás, Fancsikai 444.
 Ledenicz 37.
 Lég fia, Ivánka comes 506.
 Lekencze 722.
 Lelesz 65.
 Leley Tamás 450—1.
 Lengyel Jakab 449.
 Lengyel Jánosné 216. 217.
 Lengyelország 8.
 Lenthe Dávid 574.
 Leopold I. m. király 1. 195.
 199. 385. 695. 700. 701. 703.
- Lépes Demeter 508.
 Lépes Lóránd 489. 515. 735.
 Lépes Miklós 507.
 Lészai András 493.
 Léthava vára 63. 68. 72. 78. 230.
 Levius Márton 281.
 Lichtenstein Ádám hg. 391.
 Limba 57. 58.
 Lipcsei György, váradjai percep-
 tor 46. 47. 48. 49.
 Lipolchi János 511.
 Lippa 39. 40. 41.
 Lippai Sába 50.
 Lippó falu 65.
 Liptó vármegye 345.
 Listius Angalit 743.
 Listius János 139. 142. 146.
 148. 156. 157.
 Listi László 126,
 Litrov Károly 494.
 Lodhafy Miklós 526.
 Lordings István 60.
 Logofet Demeter 46. 47. 49.
 Lónyai Anna 493.
 Lónyai Farkas 55.
 Lónyai István 446. 691.
 Lónyai Menyhártné 455.
 Lónyai Zsigmond 77. 79. 446.
 453. 574.
 Lorántffy Mihály 65.
 Lorántffy Zsuzsánna 71. 72.
 Losenstein Vilmos 584. 595.
 Losonczy László 488. 489.
 Lőcse 119.
 Lublyo 209.
 Luby Imre 389.
 Lugos 40. 41.
 Lukács János 493.
 Lukács Mihály 450.
 Luzinszky Sándor 11.
 Lyikava 344.
- Macskási Boldizsár 491.
 Macskási József 729.
 Macskási Mihály 61.

- Madaczi Imre 518. — János 518. — László 518.
 Madai Bálint 55.
 Madar István 564.
 Madarász János 703.
 Mathuzsnai György 67. 446.
 Magyar Balázs 489.
 Magyar József 61.
 Majos Ferencz 698.
 Majthei János 528.
 Majthényi Károly 384.
 Maklári István 561.
 Malatinszky János 342. 346. 353.
 Mansfeld Károly 584. 586. 590. 595.
 Marchafalva 514.
 Máramaros vármegye 713.
 Marin István 709 — 10.
 Markó István 422.
 Markosfalvi Márton 460. 465.
 Mayláth István 488.
 Máriássy Anna 564.
 Marino Zorzi 403.
 Marler Márton 49.
 Maros-Vásárhely 55.
 Marosvásárhelyi György 46.
 Mártonfalvi György 50.
 Mártonfi József püspök 490.
 Masanus Péter 144.
 Máté erdélyi püspök 490.
 Mathócsi Tamásné 561.
 Mathuzsnai Zsuzsánna 67.
 Matkó Ferencz 60.
 Matkó István, Kézdivásárhelyi 419. 420.
 Matócsi György 562.
 Mátyás főhg. 589.
 Medgyes 60.
 Medegepataka 512.
 Medici János 596.
 Mediomontanus Mátyás kővári provisor 45.
 Mednyánszky György 173.
 Medveczky Miklós 361.
 Melda György 117. 118.
 Melith Erzsébet 436.
 Melith György 77. 79.
 Melith Péter 77. 79.
 Melith Zsuzsánna 437.
 Menyhárt László 491.
 Meskó Ádám br. 392. 394. 399. 754.
 Meskó Albert 241.
 Meskó János 241.
 Meskó Miklós 241.
 Mészáros Albert 175.
 Mészáros Tamás 371.
 Mezei Samu 52.
 Mezeó Gáspár Simai 67.
 Mező Miklós, Szántóteleki 526.
 Mihályfi Demeter 498.
 Mike székesfehérvári éneklőknonok 505.
 Mikes Mihály 493.
 Miklós erdélyi vajda 488.
 Miklós János 60.
 Mikó Ferencz 461. 466. 473.
 Mikófalvai János 518.
 Mikola László 493.
 Mikudbán 503.
 Millant Mihály 406.
 Mindszenti Miklós 526.
 Mindszenti Pál 520. 524.
 Mocsi Miklós 491.
 Mogunyai András 336.
 Mohay János 494.
 Molnár Albert, Szenczi 189.
 Monoki Sebestyén 113.
 Morócz Gergely 526.
 Morvaország 6. 7. 9. 11. 12. 13. 14. 18. 19. 20. 21. 22. 23.
 Mosdosi Imre 77. 79.
 Mosony megye 386.
 Mruk János 368.
 Munkács 29. 30. 447. 708.
 Muraköz 529.
 Murány 195. 209.
 Murány György 576.
 Musztafa budai basa 741.

- Nádrádi János 510.
 Nadabi István 489.
 Nadabi László 489.
 Nádasdy Ferencz 101—112. 414.
 578. 579. 580. 581.
 Nádasdy István 730.
 Nádasdy László 489.
 Nádasdy Tamás gr. 389. 491.
 578.
 Nádasdy-Zrinyi féle összeesküvés
 695.
 Nádaszi László 731. 732. 733.
 734. 735.
 Nagy Bálint 88. 97.
 Nagy György László 559.
 Nagy Imre, Beszperémi 69.
 Nagy István 392. 395. 492.
 Nagy János, Fancsikai 67.
 Nagy László 492.
 Nagy Márton 85.
 Nagy Péter 492.
 Nagy-Bánya 452.
 Nagy-Biróczi 13. 14.
 Nagy-Dobos 81.
 Nagy-Ida 80. 160. 689.
 Nagy-Kubra 12.
 Nagymihályi Ferencz 77. 79.
 Nagymihályi Pál 493.
 Nagypalugyai György 518.
 Nagyszombat 11. 138. 143. 144.
 149. 151.
 Nagy-Szőlős 68. 444. 445. 454.
 689. 690. 697—8. 717.
 Nagy-Várad 35. 41.
 Nagyváthy Ferencz 144. 146.
 148. 155. 157. 158. 159. 565.
 Naláczy István 47. 59.
 Napkor 691—2.
 Napsz Kristóf 471.
 Nebojsze vár 82.
 Neczpáli László 516. 522.
 Nedecz 505.
 Nelepecz Benedek 514.
 Nelepecz Domokos 521.
 Nelepecz László 524. 525.
 Nelepecz Pál 519.
 Nemessányi Mátyás 239. 245.
 295.
 Német-Lipcse 201.
 Német-Ujhely 706.
 Németh Lőrincz 175.
 Németi Sámuel 421. 430.
 Neudorff 701.
 Nicoletti 401.
 Nikházi György 560. 562.
 Nógrádvármegye 19.
 Nothaerus Hermann 159.
 Novák János 65. 418.
 Nozdokócz 16.
 Nyaláb vár 78. 80. 82. 83.
 Nyári Bernát 77. 79.
 Nyári István 113. 120. 480.
 481. 574.
 Nyereghgyártó István 562.
 Nyilas György 175.
 Nyirol Péter 175.
 Nyitra vármegye 14. 386.
 Nyvelt Jakab kolozsvári jegyző
 491.
 Od (Ozd?) 720.
 Oklánd 60.
 Okolicsány Kristóf turóczi al-
 ispán 7.
 Okolyeznai Mihály 518.
 Oláh Anna 144. 156. 740.
 Oláh Ilona 139. 154. 156. 157.
 Oláh Mihály 154. 155. 156.
 Oláh Miklós 136—159.
 Oláh Orsolya 138. 139. 144.
 153. 154. 157.
 Oláh Tamás 144. 149.
 Olasz András 435.
 Olasz János 169.
 Olcsva 454.
 Olmücz 8.
 Ónod 7. 28.
 Ónodi János 562.
 Onofri Albert 525.
 Orbán István 696. 701. 704.

- Ordódi Gáspár 480.
 Ordodi István 241.
 Orechova 9. 14. 19. 21.
 Ormánkeöz Gergely 115. 120.
 Orosz György 710.
 Orros Márton 492.
 Orseolo Péter 402.
 Ossa Máté 167.
 Ostrozith Erzsébet 343. 352.
 Ostrozyth István 480.
 Ostrosith Mátyás 342. 343. 355.
 363.
 Ottlik György ezredes 4. 5. 7.
 11. 22. 23.
 Ötves István 491.
 Ötvös Gergely 564.
 Ötvös Nagy Mihály 46. 54.
- Pahy Tamás** 149.
 Pais István 713. 717.
 Pákosi László 524.
 Palacka György 174.
 Paládi István 77. 79.
 Palásti 225.
 Palugyai Márton 278.
 Pálfalvay János 269. 282. 305.
 Papfalvi Cs. Benedek 491.
 Papfalvi Jakab 736.
 Papfalvi László 734.
 Pálfi Gergely 145.
 Pálfi István 492.
 Pálffy János gróf 741.
 Pálfi Kata 370.
 Pálfi Miklós 595. 596.
 Pálfi Tamás püspök 701. 704.
 Palocsai Gábor 282. 287.
 Palocsai István 262.
 Palogyai Ádám 8.
 Palotai László 513.
 Pangrácz János Dengelegi 520.
 Pányok 78.
 Panyola 454.
 Pap György 45. 118.
 Pápai chirurgusok 373.
 Pápai Imre 374. 378. 379.
- Papolczi Ferencz kamaraispán
 45.
 Parach (= Parragh) György kapi-
 tány 14.
 Passinger Ilona 526.
 Pászthóry Máté 67. 69. 80. 84.
 Pataki Dániel 494.
 Pataki György 560.
 Pataki Mihály 494.
 Patatich György bosznai püs-
 pök 395.
 Péter János 47. 49. 51. 61.
 Pathoók Mátyás, Szobránczi 86.
 Pázmány Péter 448.
 Péchy Zsigmond 480.
 Pécsi Ádám 313.
 Pécsi Pál 710.
 Pécsi Simon 56.
 Pekry gr. 5. 6. 7.
 Pellifex András 367.
 Pelsewch Imre 732.
 Pelsőczi Barabás 61.
 Perczehweiz Mihály 159.
 Perény János 150.
 Perényi Ádám 691—2. 701.
 Perényi Erzsébet 77. 79.
 Perényi Ferencz 68. 69. 77. 78
 84. 448. 451. 704. 716—7.
 Perényi Gábor főispán 63—84.
 436. 444. 452—3. 455. 457.
 689. 693—4. 695. 698. 711.
 Perényi György 63—84. 444.
 455. 689.
 Perényi Imre 77. 79. 81. 84.
 448. 451—2. 695. 701. 713.
 716.
 Perényi István 78. 694—8. 704.
 719.
 Perényi János 700—711.
 Perényi Kata 695.
 Perényi László 713.
 Perényi Mária 77. 79. 437. 444.
 457.
 Perényi Miklós 713.
 Perényi Pálné 705.

- Perényi Zsigmond 77. 79. 81.
 446. 455. 457. 689. 693.
 Perényi Zsigmondné 283.
 Pernesse István 467.
 Perneszy Gábor 457.
 Pestváros 367.
 Péter erdélyi püspök 490.
 Péter erdélyi vicevajda 489.
 Pethe Imre 749.
 Pethechych Antal 526.
 Pethenyházai László kanonok
 526.
 Petheő Éva, Gersei 693.
 Petheő Zsigmond 319. 320. 322.
 324. 330. 693.
 Pethes István 701.
 Pethő István 735. 736.
 Pető László 724.
 Petróczy István 703.
 Petrovay László 713.
 Petroviczy János 267.
 Pezzen Ulrik 582.
 Peway Ferencz 147. 148.
 Piazza bécsi nuntius 647. 648.
 663. 668. 670. 673. 674. 675.
 677. 680. 681. 683. 686. 687.
 688.
 Pierano 414.
 Pilez Márton 52. 54.
 Piso Jakab 154.
 Podiebrad Arnulf 233.
 Podhorányi András 372.
 Podhradezky András 173.
 Podluzan 14.
 Pogán István 501.
 Pohalmi István 82.
 Pohorszky Sámuel 8.
 Pókai Márton 422.
 Polák Szaniszló 168.
 Polkysser Jakab 731.
 Polyak Kristóf 85. 88.
 Pongrácz gr. család 505—528.
 Ponya Mihály 729.
 Poppo aquilejai patriárka 401.
 Porkoláb Mihály 80. 84.
 Porkoláb Tamás 492.
 Porubszky Jeremiás 241. —
 Mátyás 241.
 Porumbák 48. 57.
 Posegay Miklós 524. 526.
 Poturnay Ferencz 11.
 Pozsony megye 386.
 Pozsonyi országgyűlés 388.
 Pőör kapitány 8.
 Prenecl kapitány 29.
 Prépostvári Borbála 457.
 Prépostvári Lőrincz 718.
 Prépostvári Zsigmond 77. 79.
 Prileszky János 171.
 Prileszky Pál 16. 17.
 Priny *lásd* Perényi.
 Puchheim tábornok 161.
 Putnoki János 476.
 Pyber János 480.
 Pyber László 576. 653.
 Pyrus Péter 506.
Rabbatta 15.
 Rác Dobrin portai posta 47.
 Rác István 422. 435.
 Rác Jank 57.
 Rác László 60.
 Rác Mihály 49.
 Rác Pál 702.
 Radák László 89. 98.
 Radeci István 158. 737. 743.
 748.
 Radnot 47. 49. 50. 52. 54. 56.
 57. 58. 61.
 Radnóti gyűlés 696.
 Radnóti István 492.
 Raiman János 241.
 Rajecz 220. 222.
 Rajki János 699.
 Rajman Ádám 22.
 Rákóczy árvák 30. 33. 36.
 Rákóczy Erzsébet grófnő 390.
 Rákóczy Ferencz I. 125. 356.
 372. 568. 569.

- Rákóczi Ferencz II. 5. 6. 9. 23. 712.
 Rákóczy György I. 71. 75. 76. 113. 115. 119. 120. 448. 451—2. 488. 575
 Rákóczy György II. 122. 125. 488.
 Rákóczy Péterné, Török Sára 53.
 Rákóczi József 423. 428. 430. 431.
 Rákóczi László gr. 260. 294. 296. 300. 301. 310. 313. 315.
 Rákosi Menyhért 490.
 Raksányi 344. 345.
 Ransztyay János 444. 445.
 Rátoni Ferencz 455.
 Rátz Mihály 86.
 Rauch Farkas 144. 152. 155. 156. 157.
 Raycz 70.
 Rayzonicz br. kapitány 11.
 Raw Farkas 740.
 Rédei Ferencz 575.
 Rédei Ferencz 313. 314. 344. 354. 421.
 Rédei János 489.
 Rhédei Istvánné, Ajtoni Kata 421.
 Regéczi Sámuel 564.
 Régeni István 726.
 Reiner Menyhért 113. 114. 116. 118.
 Rétyi Péter 58.
 Révai Ferencz 63. 67. 216. 323. 324. 327.
 Révay Imre 344.
 Révai László 215. 276. 313. 576.
 Révai Miklós 324. 327.
 Reviczky János 200. 241. 291. 297.
 Reviczky Miklós 699.
 Reviczky Péter 250.
 Reviczky Simon 241. 280.
 Rezler Farkas András 389. 390.
 Ricardus de Castello 402. 403.
 Richan ezredes 9. 10. 11.
 Richard kassai iskolamester 162.
 Róbert király 182.
 Roboreto Octavián 595.
 Rogendorff Vilmos 367. 368.
 Rosenberk 228. 243. 323. 362.
 Rosondai András 48.
 Rottal 309. 342. 344. 345. 349.
 Rozgonyi János 562.
 Rozgonyi Sebestyén erdélyi vajda 488.
 Roznovszky Bálint 241.
 Röel Sándor 420.
 Rudinay Miklós 581.
 Rueber János 629.
 Saaghy Imre 146. 148.
 Saak Albert 479.
 Salavári Kötő József 434.
 Salgai Bálint 67. 446.
 Salgai Kata 64. 66. 67. 75. 437. 445. 446. 457.
 Samarjai Péter enyedi bíró 51.
 Sárdi György 60.
 Sarkadi László 491.
 Sárkány Magdolna 187.
 Sarmassági Kata 492.
 Sáromberki Miklós 489.
 Sárospatak 34. 46. 126. 451.
 Sárpataki Mihály 420. 421.
 Sartváni Zsigmond 489.
 Sberdellatus András 154.
 Schmid András 164.
 Schmidt Gergely 117.
 Schönau Gáspár 585.
 Schröet Erasmus festő 192.
 Schulitz Weigard 476. 477. 479.
 Schwendy Lázár 629.
 Seevis György Zsigmond 559.
 Selymberg István 723.
 Semsey János 564.
 Sennyei Pongráczné 493.
 Serédi Benedek 717.
 Serédi Gáspár 713. 717.

- Serédi Zsuzsánna 713.
 Serpilius János 231. 241.
 Sértő Péter 491.
 Servetus Mihály 122.
 Serzeezy Benedek 145.
 Sew János 159.
 Sewniczei János 514.
 Shanoff falu 13.
 Shreiter l. Sréter.
 Sidó Salamon 57.
 Sigray József 394.
 Sihal Márton 565.
 Sitkei Gábor 145. 155.
 Skarbala András 389.
 Slibói Broniszláv 489.
 Soky János 145.
 Sombori Gábor 492.
 Somogyi Albert 371.
 Somogyi Menyhért 145.
 Somogyom falu 46.
 Somogyomi Mihály 726.
 Sonioc Gáspár 466.
 Soós István 562. 563.
 Soos János 145.
 Soós Magdolna 384.
 Soós Mihály 382. 384.
 Sopron 704.
 Sopron v. m. 386.
 Sós Ferencz 431. 432. 434.
 Sövényfalva 55.
 Sövényházi Ambrus 526.
 Spáczai pozsonyi kanonok 394.
 Spáczai Gáspárné 491.
 Spring 61.
 Sréter János 2. 15.
 Sugudi Miklós 724.
 Surányi Kata 67. 446.
 Surányi Klára 455. 457.
 Surányi László, Csarnavodai
 457.
 Surdisi Mihály 511.
 Stahremberg Guido gróf 39. 41.
 Stájerország 35.
 Starhemberg gr. altábornagy 386.
 585.
 Stenczel András 420. 435.
 Stenczel Kratkoffszky 161.
 Sthewnychei István 514.
 Stibor erdélyi vajda 515. 732.
 733.
 Strassoldo Ker. János gr. 418.
 Stubnya 245.
 Stupeczky Ferencz 241.
 Sylei Illés 491.
 Sydó János 97.
 Swecz János 270.
 Szabó Ambrus 491.
 Szabó György, Soklyai 446.
 Szabó István 374. 375. 378.
 Szabó János 236. 708.
 Szabó Márton 492.
 Szabó Mihály 493.
 Szabó Miklós 87. 90.
 Szakács Kata 435.
 Szakács Márton 61.
 Szakmári János 435.
 Szakolcza 14. 451.
 Szaladinus Dániel 241.
 Szalai János 374. 378. 382.
 Szamarócz hegy 6. 7. 9. 21. 22.
 23.
 Szamko 21.
 Szamosközy István 743.
 Szamos-Ujvár 45. 46. 52. 210.
 212.
 Szántó 166. 170.
 Szapolyai János 367. 487. 488.
 Szapluncza 506. 507.
 Szász-Sebes 59.
 Szebeni Gerard comes 726.
 Szeben 32. 34. 36. 45. 709.
 Szécsi Miklós tótországi bán 510.
 Szeged 39. 40.
 Szegedi György 57. 491. 493.
 Szegedi János 493. 697.
 Szegeházi János 732.
 Szeghalmi György 493.
 Székely András 59. 227.
 Székely János 227.
 Székely István hadnagy 46.

- Székely Pál 88. 92—3.
 Székelyhid 127. 129.
 Szekér Tamás 562.
 Szeles Mihály 241.
 Szelepcsényi György 102. 190.
 397. 694.
 Szeley Sándor 451. 699.
 Szent-Benedek falu 60.
 Szentgyörgyi mester históriája
 122.
 Szentgyörgyi Gábor 581.
 Szent-Imre 60.
 Szentjóni György 419.
 Szent-Iványi János 16. 17.
 Szent-Iváni Sámuel fiscalis-director
 51.
 Szent-Iványi László gróf 392.
 Szentiványi Márton 190.
 Szent-Miklós 31. 697. 711.
 Szentmártoni Ádám 493.
 Szentmiklósi Pongrácz Jakab
 516. 517. 518. 519. 523.
 524. 525. 527. 528.
 Szentpáli Pál 61.
 Szent-Péter 370.
 Szép Pál 491.
 Szepesi kamara 33. 119.
 Széplaki apátság 119.
 Szepsi András 562.
 Szepsi Laczkó Máté 113.
 Szerbia 42.
 Szerdahelyi Farkas János 489.
 Szeregnye 708.
 Szerémi István 59.
 Szerencsi István 562.
 Sziget 55. 57.
 Szikszai Gergely 450.
 Szikszai Zsigmond 492.
 Szikszó 66.
 Szilágyi József 493.
 Szilágyi Márton 563.
 Szilágyi Márton sárospataki tanár
 759.
 Szilágyi Pál 492.
 Szilágyi Tamás 492.
- Szilágyszegi Péter 722.
 Szirczicz István harminczados 1.
 9. 16. 17. 19.
 Szirmay István gróf 241. 394.
 396. 398.
 Szirmai Zsigmond 241.
 Szluny Anna 144. 155. 156.
 157.
 Szoblaho 21.
 Szolnok 27. 28.
 Szombathely 209.
 Szomolány 9.
 Szomordoki László 723.
 Szomordoki Péter 499.
 Szörcei János 489.
 Szörényi Gábor 392. 395.
 Sztáray Ferencz 693.
 Sztropko 701.
 Szunyogh Kata 171.
 Szucsfa falu 23.
 Szuhay Mátyás 703.
 Szücs Benedek 431.
 Szücs János 698.
- Tallér Pál 19.
 Tályai János 560.
 Tanchos Pál 118.
 Tánccs Máté 562.
 Tárcazi Tamás 527.
 Tarkői Rikoffi György 489.
 Tárnok Benedek 735.
 Tasnádi János 49.
 Tassi ezredes 406.
 Tekeháza 700.
 Tekely Imre 30. 33. 37.
 Telekessy István egri püspök
 646—688.
 Telegdi István 489.
 Telegdi Miklós 155. 156. 157.
 Teleki Ádám főispán 494.
 Teleki Mihály 58. 59. 274. 570.
 573.
 Teleki Pál gr. 724.
 Temesvár 39. 40. 41. 43.

- Temesváralja 455.
 Terebes 445. 446.
 Tetényi János 731.
 Tezschky Vilmos báró 585.
 Theököly István 193—366.
 Therebes 66.
 Therek Bálint 367.
 Therek Miklós 367.
 Therek Péter, Keményfalvai 525.
 Thoboli Marczell 505.
 Thót Gergely 372.
 Thököly Miklós 243. 317.
 Thököly Zsigmond 198. 353.
 Thurzó György nádor 65.
 Thurzó Ilona gr. 72. 73. 74.
 Tiszta János 55.
 Tokai László 511.
 Tokaj 50.
 Tolnai Dániel 62.
 Tolnai István 47. 51. 419.
 Tolnai József 265.
 Tomori István 489.
 Tomori Pál apát 491.
 Tomsa vajda 91. 98.
 Tordai Imre 492.
 Tordai János 46.
 Torma Bálint 372.
 Tornyai Péter 46.
 Toroczkai Borbála 494.
 Tornycs-Németi 78.
 Toóth János 175.
 Tót Kis Anna 435.
 Tóth László 492.
 Tóth Mihály 59.
 Tököly Imre 708.
 Tököly Miklósné Jakusith Zsuzsanna 171—5.
 Török Bálint 492.
 Török Ferencz 492.
 Traun Ottó 391.
 Trencsénvár 1. 4.
 Trencsén vármegye 171.
 Trencsény 2. 8. 14. 15. 22. 63. 68. 72. 73. 74.
 Trotul Miklós pozsonyi főispán 507. 509.
 Trunchirichio Miklós 404.
 Tunyogi András 493.
 Tunyogi Miklós 560.
 Tur-Szakálos 235.
 Turansky Gábor 241. 268.
 Turánszky László 73.
 Turess 455.
 Turi János 491. 722.
 Turkovics Mihály, Csepregi 420. 432.
 Turóczi prépostság 141. 152.
 Turóczi Miklós 489.
 Turzó Teofil 525.
 Tyukodi György jezsuita 698.
 Udine 401. 408.
 Udvarhelyi György 45. 46. 59.
 Udvarhelyi István 560. 562.
 Udvarhelyi Mihály typografus 51. 53.
 Ugocsa vármegye 64. 444. 448. 452. 455. 694. 700. 717.
 Ugornya 454.
 Ugron Erzsébet 492.
 Ugronfi András 525.
 Ujfalussy András 242.
 Ujfalusi László 278. 286. 291. 313.
 Ujfalvi Sámuel 419.
 Ujhely Ferencz. 435. 444. 455
 Ujhely János 67.
 Ujhely Pál 455.
 Ujhely Tamás 444.
 Ujlaky Borbála 717.
 Ujlaki Lőrincz 488.
 Ujlaki Miklós 65.
 Ujvár 20.
 Ujvári István 50.
 Ujvárosi István kolozsmegyei provisor 51.
 Ukkon pohár 371. 373.
 Ulászló m. király 175.
 Ulm 22.

- Ung 708.
 Ungvár 697. 701.
 Utas Miklós 725.
 Uzoni Mihály 58.
- V**ág folyó 7. 13. 16. 18. 21.
 22. 24.
 Vágh-Újhely 9.
 Vaja 454.
 Valvasore Ferencz 411. 413.
 Vámfalusi Márton 431.
 Várad István 560. 562. 563.
 Várad János 47.
 Váradja 58.
 Váradjai András 50.
 Váradjai János 489.
 Váraljai Lőrincz szatmári predi-
 kátor 50.
 Váralyai Márton deák 420.
 Varanai András 114. 117. 118.
 Vári Sámuel 564.
 Vármező 60.
 Varró István 562.
 Varsányi Zsigmond. 493.
 Vas Mihály 50. 716.
 Vas Miklós 718.
 Vásárhelyi Gyerő 724.
 Vasvári Mihály deák 65.
 Vatai 114.
 Vay Ábrahámné 561.
 Vay Péter 446. 448. 453. 454.
 Vécs 696.
 Vécsei László 493.
 Veér Mihály 575.
 Vér György 52.
 Verantius Antal 154
 Verbőczy István 491.
 Veres Bálint 562.
 Veres István 560.
 Veres János 725. 727.
 Veres László 493.
 Veres Mátyás 512.
 Veresegyházi Mihály typografus
 51. 53. 55.
- Veresmarti Gáspár 369. 370.
 Veresmarty János 59.
 Veselényi Pál 45.
 Viczei Antal 491.
 Viczei István 421.
 Viczei Péter 420. 421.
 Vilkovics 225.
 Vinkler lásd Winkler.
 Vitéz Anna 493.
 Vitka 454
 Vitnyédi István 225. 228.
 Vizaknai György 434.
 Vizaknai Miklós 489.
 Vizkeleti Zsigmond 493.
 Vlára 9.
 Vogondriselly 348.
 Volfegg Bernát br. 699.
- W**aeyen, van der — 420.
 Wajda János 434.
 Wangel Péter 513.
 Wárdai Miklós 145.
 Was István 560.
 Weber Mátyás jezsuita 655.
 Wernart 693.
 Werthyi Mihály 526.
 Wesselényi-összeesküvés 101—
 112.
 Wesselényi Ferencz 195. 199.
 693.
 Wesselényi Ilona 69.
 Wesselényi Pál 356. 357. 701.
 703. 708.
 Wevericza 98.
 Widafeldei János 518.
 Winkler Vilmos, kurucz gyalog-
 ezredes 6. 9. 14.
 Winterfeld 473.
 Wysali Ferencz 145.
 Wysali Péter 146. 157. 158.
 Wiskelethi Jakab 145.
- Z**abinencz 14. 22.
 Zabinócz falu 19.
 Zablatth falu 12. 14. 24.

- Zabolai Mihály 421.
Zaborsky Dániel 241.
Zaborsky Miklós 241.
Zäckler grófnő 476.
Zágoni János 52.
Zagurszki Albert 269. 271. 272.
287. 299. 347.
Zagyvai Zagwai Pál 114. 116.
Zalai Baltazár 145.
Zahradeczka Anna 172.
Zajcsik Mátyás 160.
Zakalinsky István 155.
Zaladi László 729.
Zalatna 48.
Zatureczky Ferencz 241.
Zatureczky János 241.
Zaz Imre, Tomasowczy 520.
Zaz Mátyás 513. 515.
Zeéch Miklós 723.
Zemplinyi Ferencz 562.
Zenech János 175.
Zerbechi Jakab 512.
Zichy István 109.
Zichy Péter főasztalnokmester,
koronaőr 391.
Zlatócz 21.
Zlunyi I. Szlunyi
Zmeskál György 290. 292.
Zohon Péter 67. 80. 84.
Zoltán György, Csepei 80. 84.
117.
Zoltán Józsa 449.
Zólyom-Zalatna 514.
Zólyomi Dávid 476.
Zólyomi Krisztina 453.
Zongor Mátyás 145. 159.
Zrinyi Ádám gr. 559.
Zrinyi Miklós gr. 633.
Zrinyi Péter 123. 414. 529.
567. 568.
Zsámbokréti Mátyás 280.
Zsidó Juda 50.
Zsolna 515.
Zsuki János 732.
Zyl nemzetség 722.
Zwtzwa (Szucsava) 85.